

- ۳- ڌوڻ پڇ چار چتر پڇ، اشت پڇ ٿي سوهي،
ٿيندو روپ ٺرڪتي، ٿريون جن سوهي. اور
- ۴- اڪشمالا بن مالا، روڻڊ مالا ڌاري،
چندن، موگند، چندا، ڀالي شريڪاري. اور
- ۵- سويتامبر، پيتامبر، اڳامبر انگي،
برهماڏڪ، شيڪاڏڪ، ڀرڻاڏڪ سنگي. اور
- ۶- ڪر مڌورو ڪمڊل، چڪر ٺرڻول ڌرڻا،
جڳ ڪرڻا، جڳ ڀرڻا، جڳ سڀهتي ڪرڻا. اور
- ۷- برهما وشو سدا شو، جانن اوڙڪا،
ڀرڻو ڪشتر ڪي مڌي، ڀي ٿيندو اڳا. اور
- ۸- ٺرڳڻ سروي ڪي آرڻي، جو ڪوئي ٺر- ٺاري ٿاوي،
ڀنڀ شوانند سروي، من وانڀڻ ڦل ٺاوي. اور جڳ شو.

آرڻي شري گڻيش ديوتا جي

- جڳ گڻيش، جڳ گڻيش، جڳ گڻيش ديوتا
مانا ٿيري ٻارڻي، پتا مهالديوتا - جڳ گڻيش
- ۱- اڳ ڏنڻ ديوانن، چار ڀڄا ڌاري
مستڪ ۾ سندر سوهي، چوهي ڪي سوري - جڳ
- ۲- انڌن ڪو آنڪ ڏيڻ، ڪوڙڻ ڪو ڪاڻا
وانجهن ڪو پتر ڏيڻ، ٺرڻ ڪو ماڻا - جڳ
- ۳- لڏوڻن ڪو ڀرڻ لڳي، سنڌ ڪرڻ سيرا
هار چڙهي ڦرل چڙهي، اور چڙهي ميرا - جڳ
- ۴ داسن ڪي لاج راک، شو ڪمار جڳي
سڪل مدورن ڀرڻ ڪرو، جانن ڀلاري - جڳ

آرتي هومنان ديوتا جي

آرتي ڪري هومنان لال ڪي، دشت دن رکھيا ڪلا ڪي
 جا ڪي ايل سي ڪرو ڪاڻي، روڳ دوش جا ڪي اڪت نه جهالو
 اڃي پتر مها بلدالي ستن ڪي پريو سدا سڃاڻي،
 دي ويو رکھيا پٺاڻي، لنگا جلائي سڃاڻي سڌ لائي
 لنگا اهي ڪوت سندر اسي ڪاڻي، جامت پڙن سرمد ٻار نه لائي
 لنگا چار سر سڀ ماري، نيتا رام جي ڪي ڪاڇ سنواري
 لنگا مورچت پڙي ڏيڙا پي، آن سنجي دن پراڻ اڃاري
 پدم پاتال اوڙهر ڪار، اهي راوڻ ڪي پوڄا اڪاري
 ٻاڻن پوڄا سر سهار، ڏاهن پوڄا سڀ سمد اڃاري
 سر نون جن آرتي اٿاڻن، جڳ جڳ جڳ هومنان جي اڃارين
 ڪنن لال ڪپور ڪي ٻائي، آرتي ڪرم اڃي مائي
 جو هومنان جي ڪي آرتي ڪاڍي، وس وٽڪس امر ٻڌ ٻاوي
 لنگ وڏولس ڪي رکھرائي، لنگيداس سوامي ڪي آرتي ڪاڻي
 آرتي شو (شڪر ٻڳوان) جي

- ۱- جڳ شو اولڪارا، هر شو اولڪارا
 پوهما وشو سدا شو، ارڏاڳي ڌارا، اور
- ۲- ايڪال چتروان، پنجان راڄي،
 هسان ڪرڙاسن، نوڪ ورهن راڄي، اور

آرتي جهڙو سیتارام جي

اومر جهڙو سیتارام هري، سوامي جهڙو سیتارام هري
پڳتن جا دڪو سدڪت، پل ۾ دور ڪري -

۱- تون ئي دشمن ندين، تون ئي سیتا پتي سوامي
پار پهرم پهرمشوري، تون ئي جڳهه جو سوامي

۲- تون ئي رگهندن پرماتما، تون ئي انترامي
پهرما وشطو مهيشوري، تون ئي سب جو سوامي

۳- تون ئي اوتار دوي پري، دشت ناس ڪرڻ آئين
لائڻ ٻار پرتويءَ تان، مانس روپ ڌاري

۴- پرام سندو شپريءَ جا، کائي پير چرنا آئين
پرام جو آئين پڪو تون، ڏاڍو مڪتي دان ڪري

۵- دن ديارو تو کي، گنگا کي لارو
ڪريا ڪري ڪيوت ئي، آهليا کي لارو

۶- آرتي سیتارام جي، جو ”اُم“ نت ڳائي
پاپ مٽائي من جا، مڪتي بد ٻائي.

آرتي جانڪيءَ جي (سیتا ماما جي)

آرتي ڪيجهڙي جنڪ لئي ڪي
وام مڌوپ من ڪمل ڪلي ڪي

۱- رام چندر مک چندر چڪوري،
انتر سانور، ٻاهر گوري،
سڪل سو منگل سڻل ڦلي - آرتي

۲- ايت ڏور ڏور جڳهه پندن ڏوري
پيت پرام رس واس ڪشوري،
پيامن ڪئي وشرام لئي ڪي - آرتي

۳- روپ واس ڳڻ نڌي جڳهه سرامني
پرام پروان رام اُپرامني،
سر بس تن هر چند ڪلي ڪي - آرتي .

آرتی سري راهچندر جي

- آرتی ڪهڇيءَ راجا رامچندر کي جيءَ
 هو، هو ڀڳت ڪرو تيرا نام ڇهيو،
 پرڀ جي اپنا درشن ڏيڇيءَ - آرتی کي جيءَ
- ۱- ٻهلي آرتی پشپ کي مالا
 آرتی ڪر گئي ڀال گوبال - آرتی کي جيءَ
 - ۲- دوسري آرتی ديوکي نندن،
 آرتی ڪر گئي ڀال مڪندن - آرتی کي جيءَ
 - ۳- ٽيسري آرتی نراون موهي،
 رتن سنگھاسن راجا رامچندر سوهي - آرتی کي جيءَ
 - ۴- چوٿي آرتی ڇهه بکر ڀرجا،
 ايڪ لڙچن سوامي اور نا ڀرجا - آرتی کي جيءَ
 - ۵- ٻانڀري آرتی رام جي ڪو ڀاوي،
 رام کي چوڻ هرده هر ڏاوي - آرتی کي جيءَ
 - ۶- ڇهين آرتی سندر اسي،
 ڏرو ڀرھالڊ ڀوشڻ ڇسي - آرتی کي جيءَ
 - ۷- سڏين آرتی سڏي سناري،
 چنر مرڻ ڏک ڪٽيا جاوي - آرتی کي جيءَ

ڀڳت وٺل آهي، ڀڳوان نه ڀڳتن، جيئي تڃ واکو رام
سنت سڻائڻ ڄڻ گهٽياري - مڪند مراري واکي شيار
رڳهت واکو راجا رام - پتي نسر پاڻ سڃا رام

ٺٺسي

هري رام هري رام - رام رام هري هري
هري ڪرشن هري ڪرشن - ڪرشن ڪرشن هري هري
هري گوپند هري گوپند - گوپند گوپند هري هري
ڄڳت ٽارڻ آيو رام!

- ۱- سته جو سروج ساڻ ڪٿي، انڌڪار مٽائڻ آيو رام
وڻڻ مٽل ڪي گيان سندو پرڪاش ٻائڻ آيو رام
ڇڪ ڇي آڇڙيل ڦلواڙيءَ پر آڇو خاصي بسنت ٻڙي،
ڪنڊا ٻي ڪل ٻڙجي ٻيا، جنهن جاءِ پيسن پيرن جي ٻڙي،
وڻڻ ۽ وڻڻ مرجهايل مڪڙين جو وڻڻ آيو رام
- ۲- جاڳيا پاڇي پيارت جتا ۽ جاڳي پارت جي ٻوڙي،
خاڪ جي ڏرن ساهه پيو ٿي، ڏرڻي ساري ٿي جهومي،
ڇيتتا سان ڪوئي ڪوئي ڪي ڇهڪاڻ آيو رام
۳- ظلم و ستم جو راج هٽو ۽ نياءَ کان دنيا دور هٽي،
ڀڳتي پاڻ، حجت جڳ ڪي ڪين ڪڏهن منظور هٽي،
وڻڻ نيت ۽ پرست جا ڪڏهن وڻڻ ٻڻڻ آيو رام
- ۴- راج سنگهاسن لڙڪ ڪيائين، ويس نشيري ٻائائين،
هائ ۽ ٻيءَ جي آڳيا ڪي سيني سان پيوڇي لائائين،
سورن پر سڪ ڇڪو آهي، سو سمجهاڻ آيو رام
- ۵- جيسين قائم ڏرڻي آهي، جيسين رهندو هي آڪاش،
نيسين رهندو ضياءَ جڳت پر رام جي نام سندو پرڪاش،
گمراهن ڪي انساني منزل ٿي رهاڻ آيو رام

(ضياءَ)

آرڻي رڳهور ڪي

آرڻي ڪڇي شري رڳهور ڪي - ڏسرت نندن ميتا ور ڪي
ڏسرت نندن جانڪي ور ڪي - آرڻي ڪڇي شري رڳهور ڪي
ڀڳتي ڪا ديوڪ پرام ڪي بازي - ساڌو سنت ڪري ڏن رائي
آرڻي ڪڇي شري غومس ڪي - آرڻي ڪڇي شري رڳهور ڪي
رام ڪٿا نٿ شر جي ٻائي - آرڻي ڪڇي شري رڳهور ڪي

سان وٺي. سنڌو روپي ساگر جي ڪناري تي اچي پهتا. انهيءَ وقت ڪيائون
روپي راوڻ ٺڪرائي. سرل ٻار روپي ويٺو ۽ پوءِ ڪيائون روپي راڻ سان اچي
ملو. سنڌو ساگر کان ٻار تي وڏي واپار روپي سڄل ڀرڻ تي پهتي اتي
هنن ڏٺو ۽ چيو ته: ڪيائون روپي راوڻ وقت مدين روپي انگڊ کي دوست بڻائي
موڪليو. جڏهن مدين روپي انگڊ جي چوڻ ڪري ٻار ڀرڻ شال روپي سڄل
ڪيائون روپي راوڻ. مونڙي نه ڏي، ٺڌن. پوءِ ڪيائون راڻ جي آڱيا سان
شم ڏم سرڌا وغيره. ڏيوي سمجها: روپي سڄل، ڪيائون روپي راوڻ جو آڱيان
پاڪڻ ڪروڙا وغيره آسوري سمجها روپي سڄل. سان ڀرڻ ڪر ڪهسان ڪڍ
شروع ڪئي. جڏهن راڻ روپي پوءِ ڪيائون ڪڍ ڪرڻ روپي ڪار تي ماري
چڏيو ٺڌن ڪيائون. روپي راوڻ ڪروڙ روپي ميگهنا ڪي وڌاڪ روپي
لڪهڻ سان لڙڻ لاءِ موڪليو. جڏهن ڏرواسا روپي آموگه شڪتيءَ سان
وڌاڪ روپي لڪهڻ تي وار ڪيو جڏهن ڪري هو موڙجڻ تي ڪري ٻار
هن کي هوش ۾ آڻڻ لاءِ ٺڌاسن روپي سڄل ڪر ڪهراڻو جڏهن جي آڱيا
سان ٻار واپار روپي هڏمان، پوءِ آڪار ورت روپي آرمڻ سنڌوڻي
ٻوڏي ٽٽي آيو، انهيءَ ٻوڏي مان ڇڏيو ٽي وڌاڪ روپي لڪهڻ ڪروڙ
روپي ميگهنا ڪي ماري چڏيو. ٺڌن کان پوءِ ڪيائون روپي راوڻ، پوءِ ڪيائون
روپي راڻ سان اچي ڪٽي آسوري سمجها سڄل سان وٺي لڙڻ لاءِ آيو. پوءِ
ڪيائون روپي راڻ ٽڙس ڏاڏي ۽ آرم پوءِ آرم سان ڪيائون روپي راوڻ کي
ماري ڀرڻ شال روپي سڄل ڪي وڏي ڀرڻ ڪيو. وٺ ڪري روپي ٻارڙا
پوءِ ڪيائون روپي وشت پوءِ ڪيائون روپي راڻ جي مستگ تي ڀرڻ آندو
روپي راڻ لڪ ڏاڏو.

راجا رامچندر کي ڄڻ

ڀون پتر هڏمان کي ڄڻ

ٻولي سڄي سڄي ڪي ڄڻ

ڏلي رگهيت راڱهو راجا رام

رگهيت راڱهو راجا رام - پتي نه ٻارن سڄا رام

ڄڻ رگهيت ڄڻ سڄا رام - ڄاڻڪي وٺ سڄا رام

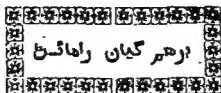
ڄڻ رگهيت ڄڻ گهڻا رام - ڪرڻ مراري وڏي شام

ڄڻ سڄا رام ڄڻ سڄا رام - موليٰ ساڏو ڄڻ گهڻا رام

رگهيت راڱهو راجا رام - مڏهن مراري سندر شام

ڏهن ڏهاڙو ڏهاڙن - اڄ بهاري، وڏي شام

ڪيان انڌران روپي بڻجڻي ۾ ٻهتا، موھ روپي مارڻ ۾ ھوڻ جو روپ ڌارو
 ڪيو. ٻوم شائست، آم ڪيان روپي رام کي ڍاڳ روپي ھوڻ جي سندرنا روپي
 ڪل گھري، موھ روپ مارڻ ڪسي مارڻ لاءِ ٻوھم ڪيان روپي رام ٿو مس
 ڏنڻ ۽ اھم ٻوھم آسرو روپي ٻاڻ ڪيو، ھلندي وقت وواڪ روپي لڪشمڻ
 کي ڇو پائي! جيستائين مان موھ روپي مارڻ ڪي ماري واپس نہ وٺي
 چان ٽيستائين ھوشياريءَ سان ٻوم شائست روپي سیتا جي رکيا ڪندو رھڻ
 مٿان ڪوئي (دروڳ) دشت روپي راکش ھن ڪي ڇورائي نہ وڃي. ائين
 ڇڏي آم ڪيان روپي رام، موھ روپي مارڻ جي پٺيان ٻوھم ٻوھم ڪيان
 روپي رام ٿو مس ڏنڻ کي ٺاڻي، اھم ٻوھم آسرو ٻاڻ موھ روپي مارڻ کي
 مارڻ لاءِ ڇڏو، موڻ وقت ھن ڪھڙي رام جي آواز سان وواڪ روپي
 لڪشمڻ کان سھائتا گھري جنھن کي ٻڌي ٻوم شائست روپي سیتا وٺاڪل
 ٺي ۽ وواڪ روپي لڪشمڻ کي ٻوھم ڪيان روپي رام جي سھائتا لاءِ موڪليو
 وواڪ روپي لڪشمڻ ھلڻ وقت مرادا روپي ليڪر پائي ڇو ھي ٻوم
 شائست روپي سیتا! وواڪي مرادا جي ٻاھو نہ وڃي. ھيڏانهن اڪيان روپي
 راوڻ ٻاڪند ڪري مٺي ويس ۾ اچي الھ ڇڪايو، ڇڏھن ٻوم شائست روپي
 سیتا، وواڪي مرادا ليڪي کان ٻاھو وٺ لپاڳ روپي اڪيا ڏاڍا لڳي
 ٺڏھن اڪيان روپي راوڻ ٻوم شائست روپي سیتا کي ڇورائي ھليو وارو ۽ ملين مس
 روپي لڪا ۾ سمدوشي اڻوڪ روڻ جي ھيٺان وھاري ڇڏو. ھيڏانهن
 وواڪ روپي لڪشمڻ ڇڏھن ٻوھم ڪيان روپي رام سان مليو نہ رام چیتا ۾
 پڄي ڇو ھي پائي! وواڪ روپي لڪشمڻ، ٻوم شائست روپي سیتا کي
 دشت وڃار روپي ڪوئي راکش ضرور ڇورائي کڻي وارو ھوندو ڇاڪاڻ
 نہ ٻوھم ڪيان روپي رام ۽ وواڪ روپي لڪشمڻ ٻن ٻوم شائست روپي سیتا
 رھي ڪيئن سگھي ٺي؟ ٻڌ روپي ٻوڻ ڪٽيا ڪي ٻوم شائست روپي سیتا
 ٻن خالي ڏسي ٻنهي ٻاٽون ٻاٽ وڃار روپي ھاوار سان ملي ستوش
 روپي سکرڻ سان مٽرڻا ڪئي. ڪڇ وقت ڪالھوءَ ملين من روپي چوماسو
 ختم ٿيڻ کانھوءَ ٻوءَ، ٻاٽ وڃار روپي ھاوار کي ٻوم شائست روپي سیتا جو
 سماچار وٺڻ لاءِ موڪليو. ٻوھم ڪيان روپي رام ڏٺاڻان موڪيل ھاوار سڻاڻ
 روپي سرما جي مڪ مان ٺڪري ملين مس روپي لڪا ۾ ٻوڙي ٻوم شائست
 روپي سیتا سان مليو، اتي ھن لوڻ روپي اڪو، ڪمار ڪي ماري ملين مس
 روپي لڪا کي ڄاڻائي وري ٻوم شائست روپي سیتا جو ٻوھم ڪيان روپي
 رام کي سڀ سماچار ٻڌايو، ٻنھن کان ٻوءَ ستوش روپي سکرڻ سڻا ڪي

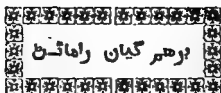
(رامائڻ جو سار)

راجا دشرم روپي جهڪاسو. ان جون لي
استرون، شڌ ٻڌ روپي ڪوشليا، ٻڌتيءَ روپي
سمترا، دها روپي ڪهڪئي، شڌ ٻڌ روپي
ڪوشليا مان برهم گيان روپي رام آهن ٿيو.
ٻڌتي روپي سمترامان وواڪ وواڪه روپي
لڪشمڻ ۽ شتروڪهن ۽ ٻڌ ٿيا. دها روپي
ڪهڪئيءَ مان ٿورو روپي ٻرم ٿيو وندانس وڻار
روپي راجا جنڪ جي ٿي. ٻرم شانس روپي سينا،
برهم گيان روپي رام جي ٿورو پتي ٿي.

راجا دشرم روپي جهڪاسو، شڌ ٻڌ روپي ڪوشليا سان صلاح ڪري
برهم گيان روپي رام کي پنهنجي ويل هردي روپي اڀڙيا ۾ راج لاڪ ڪرڻ
چاهيو ٿي، تڏهن ڪسنگ روپي مئٿا داسيءَ دها روپي ڪهڪئيءَ کي
آبهون سمهون ڳالهون ٻڌائي اڀڙيا ٻڌائي ڇڏيو. امان دها هن ٿورو روپي
ٻرم کي راج ۽ برهم گيان رام کي چوراسي لک چوڻ روپي سنسار ان ۾
چوڏهن ورهين موڪلڻ لاءِ ۽ وڏو گهرو. جڏهن برهم گيان روپي رام وڃي
هردي روپي اڀڙيا کي چڙهي چوڏهن ورهين لاءِ سنسار ان ۾ وڃي لڳو،
تڏهن ٻرم شانس روپي سينا وواڪ روپي لڪشمڻ، برهم گيان روپي رام
سان گڏ ويا. سنسار روپي سن ۾ وڃي پنڃ گيان ڏنڊن روپي پنڃوڻيءَ ۾
وڃي لڳا. ڪمب روپي شورپنڪا برهم گيان روپي رام سان ڇهڙ ڇاڙ ڪئي.
برهم گيان روپي رام جي اشاري سان ڪمب روپي شورپنڪا جو ڪوڙ ٿندا
روپي پتي ڪن ۽ نشت روپي لڪ، وواڪ روپي لڪشمڻ ڪائي ڇڏيو.
ڪوڙ ۾ ٻرجي ڪمب روپي شورپنڪا ستروڙ ۾ وڃي لڳي روپي ڪر دوشڻ
۽ ترشوار کي برهم گيان روپي رام سان لڳڻ لاءِ موڪليا، آسمان گيان روپي رام
ان کي سڏيا سمجھ ٺهڻي ڳڻن کي ماري ڇڏيو. تڏهن کان ٻرم ڪمب روپي
شورپنڪا لٽو گيان روپي رام جي ٻرم شانس روپي شرمي سينا کي ڇو والڻ
لاءِ اڳيان روپي رادڻ کي ٻروڻا ڪئي. موه. روپي ماراج کي ساڻ وٺي

گيان اندرمان روڻي پڇوڻي ۾ ٻهتا، موه، روڻي مارڻ ۽ هرڻ جو روڻ ڌارڻ
 ڪيو. ٻرم شانت، آتم گمان روڻي رام کي راڳ روڻي هرڻ جي سندرتا روڻي
 گل گهري. موه روڻي مارڻ ڪي مارڻ لاءِ اوهه گيان روڻي رام تير مس
 ڏنڻ ۽ اوهه اوهه اسر روڻي ٻاڻ ڪيو. هلندي وقت وواڪ روڻي لڪشمڻ
 کي چيو پائي! جيستائين مان موه روڻي مارڻ ڪي ماري واپس نه وري
 اچان جيستائين هوشياريءَ سان ٻرم شانت روڻي سڀتا جي رکيا ڪندو رهج
 مٿان ڪوئي (دروڪ) دشت روڻي راڪش هن ڪي چورائي نه وڃي. ائين
 چئي آتم گمان روڻي رام، موه روڻي مارڻ جي پٺيان پيو. اوهه گيان
 روڻي رام تير مس ڏنڻ کي ٽاڻي، اوهه اوهه اسر ٻاڻ موه روڻي مارڻ کي
 مارڻ لاءِ ڇڏو، موه وقت هن ڪهڻي رام جي آواز سان وواڪ روڻي
 لڪشمڻ کان سهاتا گهري جنهن کي ٻڌي ٻرم شانت روڻي سڀتا وٽان
 ٿي ۽ وواڪ روڻي لڪشمڻ کي اوهه گيان روڻي رام جي سهاتا لاءِ مرڪاو
 وواڪ روڻي لڪشمڻ هڻڻ وقت مرادا روڻي ليڪر پائي چيو هي ٻرم
 شانت روڻي سڀتا! وواڪي مرادا جي ٻاهر نه وڃج. هيڏانهن اگيان روڻي
 راوڻ ٻاڪڻ ڪري مٺي وٽس ۾ اچي الڪ جهڳو، جڏهن ٻرم شانت روڻي
 سڀتا، وواڪي مرادا ليڪي کان ٻاهر وڃڻ لڳو روڻي اڪيا ڏاڍا لڳي
 تڏهن اگيان روڻي راوڻ ٻرم شانت روڻي سڀتا کي چورائي هليو وڃي ۽ ملين مع
 روڻي لڏڪا ۾ سمدرشي اشوڪ وٽ جي هيٺان وهاري ڇڏو. هيڏانهن
 وواڪ روڻي لڪشمڻ جڏهن اوهه گيان روڻي رام سان مليو ته رام چٽا ۾
 پڇي چيو هي پائي! وواڪ روڻي لڪشمڻ، ٻرم شانت روڻي سڀتا کي
 دشت وڃار روڻي ڪوئي راڪش ضرور چورائي ڪڍي وڃي هوندو ڇاڪاڻ
 ته اوهه گيان روڻي رام ۽ وواڪ روڻي لڪشمڻ بنان ٻرم شانت روڻي سڀتا
 رهي ڪيئن ڪهي ٿي؟ ٻڌ روڻي ٻرڻ ڪٿي ڪي ٻرم شانت روڻي سڀتا
 امان خالي ڏسي اٻهي ٻاڻون ٻوٽو وڃار روڻي مهاوڙ سان ملي ستروش
 روڻي سگرو سان مٿن ڪئي. ڪڇ وقت کانءِ ملين من روڻي چرماسر
 ختم ٿيڻ کانءِ، ٻوٽو وڃار روڻي مهاوڙ کي ٻرم شانت روڻي سڀتا جو
 سماچار وٺڻ لاءِ مرڪاو. اوهه گيان روڻي رام ڏٺاڻان مرڪاو مهاوڙ سماڻ
 روڻي سرما جي مڪ مان ٺڪري ملين مع روڻي لڏڪا ۾ اٿي ٻرم شانت
 روڻي سڀتا سان مليو، اتي هن لوڻ روڻي اڪو ڪمار ڪي ماري ملين مع
 روڻي لڏڪا کي جلائي وري ٻرم شانت روڻي سڀتا جو اوهه گيان روڻي
 رام کي سڀ سماچار ٻڌايو، تنهن کان ٻوٽو ستروش روڻي سگرو سڀتا کي

بهره گمان واماڻ

(واماڻڅ جو سار)

راجا دشرهه روپي جيڪاسو۔ ان جون لي
استرون، شد پڌ روپي گرشليا، پگتيءَ روپي
سمترا، ديا روپي ڪيڪتيءَ، شد پڌ روپي
گرشليا مان بهره گمان روپي رام آهن ٿيو۔
پگتي روپي سمترامان وواڪ وواڪه روپي
لڪشمڻ ۽ شتروگهن ۽ ست لبا، ديا روپي
ڪيڪتيءَ مان ٿورو روپي ٿورو ليو وڌائيندو وڌيڪ
روپي راجا جيڪي جي ٿي، ٿورو شانت روپي سبتا،
بهره گمان روپي رام جي ٿورو پتي لي.

راجا دشرهه روپي جيڪاسو، شد پڌ روپي گرشليا سان صلاح ڪري
بهره گمان روپي رام کي پنهنجي ويل هوندي روپي ارڏيا، راج لاڪ ڪرڻ
چاهيو ٿي، لڏهن ڪسڪ روپي مقرر ڏاسي، ديا روپي ڪيڪتيءَ ڪسي
آبهون سمهون ڳالهون پڌائي ارڏيا پڌائي ڇڏيو۔ پتان ديا هن ٿورو روپي
ٿورو ڪسي راج ۽ بهره گمان رام ڪسي ڇوڙسي لڪ ڇوڙ روپي سسار ان ۾
ڇوڙهن ورهين موڪلڻ لاءِ ۽ ورهيا، جڏهن بهره گمان روپي رام وڌيڪ
هوندي روپي ارڏيا ڪسي ڇڏي ڇوڙهن ورهين لاءِ سسار ان ۾ وڃڻ لڳو،
لڏهن ٿورو شانت روپي سبتا وواڪ روپي لڪشمڻ، بهره گمان روپي رام
سان گڏ ويا، سسار روپي ان ۾ وڃي پنج گمان لڏهن روپي پتيروئيءَ ۾
وڃڻ لڳا، ڪمب روپي شورپڻڪا بهره گمان روپي رام سان ڇهڙ ڇاڙ ڪئي،
بهره گمان روپي رام جي اشاري سان ڪمب روپي شورپڻڪا جو ڪرڙ ٽندا
روپي پتي ڪن ۽ نشت روپي لڪ، وواڪ روپي لڪشمڻ ڪائي ڇڏيو۔
ڪرڙ ۾ اڇي ڪمب روپي شورپڻڪا ستوڪڙ وڃوڪڙ ٿوروڪڙ روپي ڪر ۽ وڃڻ
۽ ترشوار کي بهره گمان روپي رام سان ٿوڙ لاءِ موڪليا، آخر گمان روپي رام
ان کي سبتا سميت ٽنهي ڪنن کي ماري ڇڏيو۔ لڏهن کان پوءِ ڪمب روپي
شورپڻڪا لڏهن گمان روپي رام جي ٿورو شانت روپي شرامتيءَ سبتا ڪسي ڇوڙ وٺي
لاءِ اڪيان روپي وارڻ کي پريوڻا ڪئي، موهه روپي ماري ڪسي سان وٺي

رامچندر جا ٻاروڻ ٻڳت، ڏنيه آهي ڏات ٿوهان جي ليلاءِ ڏنيه آهي سر
 رامچندر. ائين چئي ٻاروڻي شڪر ٻڳوان جي چوڻن تي ڪري ٻيئي ۽ ٻر-
 ٿي چوڻ لڳي. هي ٻرڻو هينئر منهنجي من جون سڀيتي شڪائون دور ٿي
 واري آهن، هاڻ مان ٻارو ڪي اوهان جي ڪرڻا سان. ڪرڻاڻت سهڻان ٿي
 ٿوري دير کان پوءِ ٻئي استري ٻرش ٻاروڻي ۽ شڪر ٻڳتي جو وٺاڪيان
 ڪندي سري رامچندر جي چوڻن جو ڏيان ڪندي ٻئي ٻڳتيءَ ٻر ٿي ويا.
 هري اوم ٽت ست ٻلسي ڪرڻ واراڻو
 سري مهاديو ٻاروڻي سدود ٿو ڪش ڪانڊ
 سنسار ساگر جي ٻار ڪرڻ لاءِ اُنون ڏاڪو سمايت.
 ٻلسي ڪرڻ واراڻو سمايت ٿيڻ.

جڏه ٻولي ٻر ٻر ٻولي ٿر رام درس مارڻ ڪواري
 ٻوليو سري رامچندر ڪي جڏه - مانا سڀيتا ڪي جڏه
 ٻون پتر هڏومان ڪي جڏه - ٻوليو ٻائي سڀ ستون ڪي جڏه
 جود سڀ جود چڪارو رام - اڀا داس ٻنارو رام
 ٻچن رام ريجهائڻ جو

- ٿل - اسان ٿي رام ٿي راضي، ڪڏهن درشن ڪرائيندڻ
- سندر جا ساڙوري صورت، ٻرامين ڪي ٻسائيندڻ
- ۱- اچن ٿووت سون سوالي، وڃن سي ڪين ڪي خالي
- آهين سنسار جو والي، ڪڏهن چاڻيءَ لڳائيندي
- ۲- پتنگ جيان مان ٻياسي، مڇيءَ وانگي اداسي مان
- اوهان جي دوداسي مان، ڪڏهن هي ڪشت ڪٽائيندي
- ۳- ڪٽنب ٻروار ٻر چاهي، سچو جڳ مطلب آهي
- ٻا ٿو آسو ٺاهي، ڪڏهن موهي مٽائيندي
- ۴- ڪهي ٻهلاج ٿو ٻيارا، ملڻ جي ٿون ڪر ڏڪار
- ٿر ڪر ٿون دير دائار، ملي مسئل مٽائيندي

وام ڏني

وام ڏن لاڳي - گوبال ڏن لاڳي
 نامون ٻ ٿري وڏو - سڏامون ٻ ٿري وڏو
 رام ڏن لاڳي - گوبال ڏن لاڳي
 مڙيان ٻ ٿري وڏي - گڏڪا ٻ ٿري وڏي
 وام ڏن لاڳي - گوبال ڏن لاڳي

پهلي سالجي ويندي آهي. سڀ پتل مش ڏاڍو ڏاڍا ٿون رشي مٺي حيران
 لي ويا نه آهي ڇا ٿيو ۽ ڪنهنڪي گل ڪاڏ ٻڌي. ڪڏم سري رامچندر
 پنهنجو اوتار ڪيئن سمجه ڪيو ڇا ڏسن ته اها ٿر موري ٻڌڻ جي
 آهي ڪاڏ ڪاڏ پشندي ڪرڻ کي ڇڏو هي ڪرڻا ان وقت ٿرڪي ۽ ڇر
 سپاءَ ۽ ٻڌڻ جي لپلا تمام وڃڻ ڏيون. بس! هاڻ اڳتي ڇوڻ جي مون ۾
 هڪ نه آهي. ائين چئي ٻن سان ٻڌي ۽ ٻن لي وڃو ۽ هڪدم سماڏي
 نٿي ڇاڙهيائون جڏهنڪل ڪلڻ مشڪل پئي لڳو. ڪرڻ هتي اهڙي دشا ڏسي
 ڏاڍو ٻرسن ٿي ڪم ٻڌڻم ڪري هليو وڃو.

آلڻ ۾ مهڏو ڇوڻ لڳو هي پاروئي! ٿر ڇڏي نه ڏيون ڪان ٻڌڻو سر
 مون پنهنجي ٻڌي ۽ اُٿسار ٿرڪي چئي سڄهائي ٻڌڻو. هي پاروئي! ٻڌڻو
 جي لپلا اُٿر اُٿر آهي ڪنهن نه ڇوڻ کي طاق نه آهي ڇو ان جي مهڏا ڇر
 وٺڻ ڪري سگهي. سري رام جا ڪٺا، گرم ۽ سپاءَ اسي آلڻ آهن جن ڇر
 وٺڻ ڪرڻ تي مشڪل آهي. هن ٿر کي طاق نه آهي ڇو ڇڪڻ پئي
 سري رام جا ڪٺا، گرم لکي سگهي. مٿي جا وار ٻڌڻي سگهن ٿا، سمند
 جي پاڻيءَ جا ٿڙا ٻڌڻي سگهن ٿا ۽ واريءَ جا ڪٺا ٻڌڻي سگهن ٿا ٻڌڻ
 سري رام جا ڪٺا ۽ گرم ٻڌڻي ٿا سگهن.

سري رام اي آلڻ، اي آلڻ ۽ اي آلڻ آهي. هن ڇر سپاءَ نه اي آلڻ
 آهي، ان ڇر ٻڌڻ طرح وٺڻ هزار ڇوڻ وارو شيش ٽانگ ۽ شادا اسي ٿا
 ڪري سگهن.

رام آيو روپ ڌاري — مش ڇوڻو وٺي

دست رڳو ڪل جي ٻڌڻ — دست ڇوڻو وٺي

هي پاروئي! سري رام ڇوڻ ڪرڻ واري کي ٿي سوڻ ۾ سڄو سر
 ۽ شائبي ملي آي. ان ڪري سنسار ساگر مان ٻڌڻ ٻڌڻ لاءِ سري رام ٿي
 بهارو آهي. هي سنسار ڏکڻ، آبدان ۽ بهارن ڇوڻ آهي. انهن ڏکڻ
 کان چرڪارو حاصل ڪرڻ لاءِ سري رام ڇوڻ سوڻ ڪرڻ ضروري آهي.
 سري رام اولڏاڻي ۾ روشنيءَ ۾ ٿي آهي، انڌي لاءِ لٽ آهي ۽ اهڙيءَ لاءِ
 سڪان آهي. ان ڪري مٿن کي هن ٻڌڻ سري رام ڇوڻ ڏيان ۽ ڇپ
 ڪرڻ ڏورجي. ٻڌڻ شڪر، پاروئيءَ کي ڇڏڻ ٻڌڻ رام جي مهڏا ٻڌڻي
 ٽنهن سنسارن مان ٻڌڻ جل جي ڌارا وٺڻ لڳي، پئيءَ کي سري رام
 جي ٻڌڻ ٻڌي ۾ ٿي ڇڏو. ”هي لٽا مون کي ارغاجي مهڏا سمجھ
 ۾ ٿي اچي. هڏا آهن سري رامچندر ٻڌڻ ٻڌڻ ۽ هڏا آهن ٻڌڻ

شڪتي ساڳياٺ پرمالما رام سان گڏ هليا، ان وقت ارڙڏا ۾ اعڙو ڪوئي ۱۰
جيتو رهيل ڪونه هو جو پڳوان رام کان پڻ مڪر هڻي. سري رامچندر جي نمڪر
چڏڻ ڪري سڄي ارڙڏا سڄي ئي ويئي. نمڪر کان ڪهڙو پري نڪري وڃڻ
کانپوءِ سري وگهناٺ وشڻر پڳوان جي نيترون مان پرگهت ليل پڳوان رام سرچو
ننڍي ڏسي ياد ڪري ٻوٽو ڪرڻ واري پڳوان رام ان کي ڏسي ڏاڍو خوش
ٿيو پوءِ سموروڻ جڳت کي پنهنجي هڙدي ۾ ڏسڻ لڳو، ان وقت ارهما ۽ اڃا
ديوتائون رشي ۽ سڌ گڏ اتي سهڻي اراجمان هئا.

پڳوان رام هڪ ڀيرو سرچو ننڍي ۽ جو چل کڻي آچمن ڪري ڇوڙن سان
هڏجي پرڪرما ڪئي. ان وقت ارهما هٿ جوڙي پڳوان کي ڇوڙ لڳو ۽
رام! توڙين سڀ جا ساڳي، نٺ آئند سرور، سرور، پري ڀرون ۽ ساڳياٺ
وشڻر پڳوان آهيو. توڙين هڪ ڪري پنهنجي شڪتي ۽ نٽو کي نوحان ئي
ڇاڻو ٿا. هي اڪلهشورا نوحان مون داس جي ويٺي ٻڏي مڏهڻو ڪارڻ سڌ
ڪيو، سو ٺيڪ آهي. هي ٻڌمان رام! توڙين پڳت وٺل آهيو. هي ٻوڙو
هاڻي توڙين پٺاڻن سميت پنهنجي اصل روپ وشڻر ڏاهر ۾ پرواش لسي
ڪري اسان سڀني جو پالڻ ڪرايو. نوحان ئي ڏار اڏيئي وشڻر پڳوان آهيو.
هن ڳالهه کي مون کانپوءِ پيو ڪوئي پش نٽو ڄاڻي. هي ڏاڍو! نوحان
کي هزار وار نمسڪار آهي، توڙين پش ٿيو نوحان کي هر هر نمسڪار آهي
تڏهن ارهما جي پراڻا ئي پڳوان سڀني ديوتائن جي ڏسندي ڏسندي انهن
جي نظر کي چورائيندو چڪر سنڪ گدا بدم چتر پڇ روپ پرگهت ڪيو.
اڌ پوءِ ٿڌ ڌارو ڪري پڳوان جي ڇاڻا روپ ۾ شيش ٿانڪ پرگهت ٿيو،
پش ۽ شتروڪهن سنڪ چڪر ٿي پيا، سينا لسي ديوتائين لڪشمي ئي ويئي
هڏي پڳوان رام پٺاڻ پش وشڻر پڳوان ئي آهي جو پٺاڻن سميت پنهنجي
اصلي سرور سان ٺيڄ وارو عجيب سرور ٿي پيو. آڪاش مان ٽولن جي
ورکا ٺيڻ لڳي، وڏن جا اچار ڪري پش ٿي پش ۽ شتروڪهن کي رام
مشڪي پنهنجي سرور ۾ ملائي ڇڏيو. باندر ۽ اڃا شيوڪ سڀ پنهنجي
پنهنجي لوڪ هليا ويا، سرور وار وار پڳوان جي ڇوڙن جي وٽن ڪري سرور
لوڪ هليو ويو. پوءِ ديوتائن سميت سرور ڪل پوڻا سري رامچندر جل ۾
ٻوڙي ارهما کي گهرائي ٻوٽو وڃن ڇڏا، هي ارهما! تون هڪ مڏهڻي ٿان
سرچو ننڍي جي ڪناري ئي نراس ڪر، مڏهڻي پوريءَ ۾ ڪوئي نه جيتو
اچي ان کي سندرو مان ڏيئي موڪلي ڇڏج سي مڙڪي پالسي موان اچي
ملن. اچي وڃن ڇڏي پري پري اعڙي طرح اُتار ڏهان ئي وڃن جيئن بادلن ۾

آعيان، پگراڻ سڀي جو پڪو ويچار ڏسي چوڻ لڳو هي ويشت! مان توهان
پرکيا توکيوان نه جيستائين پراڻي ئي پرڃا قائم آهي تيستائين تون منهنجي
چوڻ موجب راکش ٿي راج ڪر ۽ آتم سمي تون مون سان اچي ملين.
هاڻي هن منهنجي رڻيل وقت ۾ رڪاوٽ نه وجهه. ويشت کي ائين چئي
وري هنومان کي کلي چوڻ لڳو هي ڪجهه! تون ڪهڙو وقت جيترو رڻ
اڳين ڳالهه کي ڪوڙو نه ڪر. وري جابلو کي چيو ته تون دوايو جي
پتاڙي ۽ لائين رڻ ڪنهن ڪارڻ ڪري تنهنجي ۽ منهنجي بند ٿيندي.
وري سري رامچندر باقي ٻين ٻانڌن ۽ وڃن کي دٻا پورو ڪ چيو توهين
سڀئي مون سان گڏ هلجو. هيڏانهن پرڃا دڪ کان واپس ٿي پراڻي ۽ ئي
ڪري پئي. تڏهن وشت مٽي ۽ چوڻ لڳو! سڄي پرڃا پراڻي ۽ ئي
ڪري پئي آهي انهن ڏي نه دٻا نروڻي ۽ سان نهارو. هي راج! هنجي
پرڻ پاڙ اُتسار توهان کي نه ڪرڻا ڪرڻ ڪهڙجي. ڪو وشت جا اهي وڃن
ٻڌي نري رامچندر انهن سڀني کي الڙو ۽ انهن جو آدرستڪار ڪري پرڻ
سان پڻ لڳو هي پائو! چوڻ مان توهان جي لاءِ ڇا ڪرڻا؟ تڏهن نڪرواسي
پرڃا هٿ جوڙي پڪي پاڙ سان چوڻ لڳي هي راج! توهين جيڏانهن وڃڻ
چاهو ته اسين نه اوڏانهن هلنداسين اها اسانجي لاءِ وڏي خوشي ۽ جي ڳالهه
آهي ۽ وڏو ڌرم آهي. هي راج! اسانجي هوندي ۾ توهين توهان وڃو
اهڙي اسانجو نڪتو ويچار آهي. نڪتو ڪري هي وڃندو! توهين ٻوڙ اس
نڪر سرڻ پئي ڪنهن نه هنڌ وڃو، هاڻ اسين استري ٻن سان گڏ سڀ
ڪڇ ٽپاڻ ڪري توهان سان گڏ هلنداسين. تڏهن وڃنداسين هن جي ۽ ۽ ۽
پڪو وڃواس ڏسي ۽ ڪال اچڻ جو وقت ڄاڻي انهن پڪن نڪرواسين پرڃا
کي ”نمار چڱو“ (ائين ئي ڪجهه) مونسان گڏ هلجو.

پئي ڏهين سور وڏي ٺل وارو ڪمل انهن پگراڻ راج وڃي وڃي ڌارڻ
ڪري ڪروڙين چندرمان جي سماڻ سوڀاراڻ ڏين جو ٻوڙ هٿ ۾ ڪنگڻ
پيل نڪر کان اعڙي طرح نڪتو جيئن اچڻ بادلن مان چندرمان نڪرندو آهي.
انجي ساڄي هٿ ۾ اڇو ڪمل هو ۽ ڪمل سماڻ وڃال ٽن واري لڪشمي
سان هلي ۽ ڏاڻي پاسي کان هٿ ۾ ڳاڙهو ڪمل جو ٽول ڪٽي نمار سندر
شام وڃڻ پراڻي هلي لڳي ان کان پگراڻ جي اڳيان سموروڻ شاستر، وڃي
۽ وڃي ان جو ڏنڻ پاڻ مولي روپ ۾ هلي لڳا. اعڙي طرح سڀئي مٽي
جن اوتار ۽ وڃي مالا ڪاٿري اچي سڀئي سور ڌارڻ ڪري سري هري
۽ سان گڏ هلي لڳا. اچي سڀئي سمار کان وڃي ٿي پرميشور تي آتم

لکشمڻ جو دشمن ڪرڻ لاءِ آيا.

سري مهاديڙ چوڻ لڳو هي بساڙ وٺي! لکشمڻ کي ٿياڳڻ ڪانڊو ۽ سري رامچندر وياڪل ٿي مٿن ۽ گرو وشت کي ڇو نه اچ مان ٻڌمان ٻار کي راج ٿلڪ ڪري مان نه پنهنجي ڌار هليو وڃان. رگهيات جي اعڙي طرف وياڪل ٿي راج جي ننڍا ڪري چوڻ لڳو هي راجا! مان ستيه ٻرنگيا ڪري چوان ٿو نه هي ٻارو! مون کي نوان جي چرنن جو قسم آهي مونکي اوهان کان سواءِ سرڳ لوڪ يا مريو لوڪ ڪٿي نه راج ڪرڻ جي اچا نه آهي. هي مها راج! هن ٿو ۽ ڪش کي ڪٿي راج ٿلڪ ڏيو. پوءِ جا اهي وڃن ٻڌي سري رامچندر پنهنجي پٽن کي گهرائي وار ڪش کي اٿر ۾ راج ٿلڪ ڏنو ۽ اڻ کي اٿر جو راجا بڻائي راج ٿلڪ ڏنو. انهن مان هرڪي کي اٺ هزار رت ماڻهو نه ساڻ ڏنا، پوءِ سري رامچندر کين ڌرم ڀيتي سيکاري اڀار ڏنو. پوءِ ڪش ۽ ٿو سري رامچندر کي پوڙام ڪري ڏاڍو مشڪلات سان ويا. اوڏي مڙ رگهيات شتروگهن کي گهرائڻ لاءِ دوت مڙڪيو. جڏهن دوت وڃي ڪال جي اچڻ، دوت جا ڪروڙ، لکشمڻ جو سرڳراس ٻڌاڻ، رگهيات جي ٻرنگيا، اڻ ڪش کي راج ٿلڪ، هاڻ راج چانو ڪرڻ چاهي اهو سڀ سماچار شتروگهن کي وڃي اٿارو. اعڙي طرح پنهنجي ڪل جي لاس ٿيڻ جو سماچار ٻڌي شتروگهن کي ڏاڍو دک ٿيو ۽ تمام جلدي سري رامچندر جي دشمن لاءِ اڀار ٻار آيو اتي پهچي اٿن ۽ بشمي ڪهڙن سان مين سان ٺهتيءَ موجب چوڻ لڳو هي ٻارن! مون پنهنجي پٽن کي راج ٿلڪ نه اچ ٿي ڏيئي ڇڏيو آهي. هي راجن! هاڻ نرين ٻڪر چانو نه مان نه اوهان سان ڪڏ هاڻ جو ٻڪر ارادو ڪيو آهي. هي وار! مان نوانجو ٻڪر آهيان تنهن ڪري نوانکي مونکي پنهنجو شير ڪ چائي اڪيلو ڇڏي وڃڻ نه گهرجي. شتروگهن جو ٻڪر نشوڙ ڏسي سري رگهيات چوڻ لڳو هي پوءِ! مون اچ پنهنجي وقت تيار رهڃ. ان وقت پنهنجي مرضيءَ موجب روپ ڌارڻا ٿا ٻاندر ۽ رشي ڊارٽان جا پٽ سڀئي چوڻ لڳا هي ٻارو! توهين اسان پنهنجي بنيان هلاڻ لاءِ لائق سمجهي اسان کي نه وٺي هارو. ايتري ۾ اتي سکرڙ پوڙام ڪري ٻڪر وٺل رگهيات کي ڇو نه هي راجا! مان اتي اٿي انڪد کي راج ٿلڪ ڏيئي نوان سان ڪڏ هلاڻ لاءِ ٻڪر ڪري آيو

۽ وياڪل لي وار ۽ ڪنڊ هيٺ ڪري واهي رهيو. هن کي ڪج ڇڻي ٺٽي
 سگهيو، سري رامچندر کي ڏکي ۽ وياڪل ڏسي لڪشمڻ چوڻ لڳو هي
 رگهندن! منهنجي ڪري ڇڏتا نه ڪريو. هي ٻڙيا ٻهراڻين جون نشانيون
 ڪري ڇڏيو هو، ڪال جي ڪٽي اڇڙي آهي. نروان جي ٻرلڪيا ٻنڪ ليٺ
 ڪري مون کي ٺرڪ ٻڙڻو ٻڌندو. ٺههڪري ڇڏڪڻن نروان جي مرندي
 ٻرڻ آهي ۽ ڇڏڪڻن مان اُٿر ڪرڻ لائق آهيان نه هي ٻهراڻن وار جي!
 مون کي ماري عڪا متاريو. هي ٻڙيا ٻههڻي ڏورم جو ٺاڳ نه ڪراره.
 لڪشمڻ جا اهي وڃن ٻڙي سري رامچندر جو چٽ ڇڏيل لي ٻيو. ٻههڻي
 مٽرن ۽ گرو وشت کي ڪهرائي سمورو حال ڪري ٻڌاره. سري رامچندر
 درواسا مٽيءَ جي اڇڻ کان وٺي ڏورم وڃي ٻههڻي ٻرلڪيا ٻنڪ
 سڀي ٻاله ڪري ٻڌائي. سري رامچندر جو ڪٽن ٻڙي مٽيءَ وشت ڇڏ
 لڳو هي ٻڙيا ٻرلڪيءَ جا ٻار لالڻ وارا، لڪشمڻ جو ٻهراڻن وار ٺههڻي لڳو
 آهي اها ٻاله. مون کيان درشتيءَ سان ڏلي آهي ٺههڪري هي وارا ڇڏلي
 لڪشمڻ جو ٺاڳ ڪريو. هي ٻڙيا ٻههڻي ٻرلڪيا ٻنڪ نه ڪريو. ڇاڪاڻ
 نه ٻرلڪيا ٻنڪ ڪرڻ سان سڄو ڏورم لٽل لي ويندو آهي ۽ هي وارا سڄو
 ڏورم لٽل ليٺ کان پوءِ ٻڪ ٺهڻي لڳ ٺاس لي ويندا. هي رگهو سرشت!
 نروان سڀي لڳن جا رڪيڪ آهي، ٺههڪري نروان کي اڪيلو لڪشمڻ جو
 ٺاڳ ڪري ٺهڻي لڳن جي رڪيا ڪرڻ گهرجي. سري رگهندا سڀا ٻر وٺل
 ڏورم ٺهڻيءَ جا وڃن ٻڙي ان وقت لڪشمڻ کي ڇڏو هي لڪشمڻ! جتي
 ٺههڻي اڃا هجي اتي وڃ، جيئن ڏورم ٻر ڪنڊن نه ٻري. سڀ ٻرڻ جي لاءِ
 ٺاڳ ۽ مٽيءَ ٻڙي هڪ ٻڙو آهن. سري رامچندر جا اهي وڃن ٻڙي لڪشمڻ
 سري رامچندر جا چرن جهڙي ٻوڙام ڪري گهو وار، الان لي سرچو ٺهڻيءَ جي
 ڪناري وٽ پهتو. اتي ٻههڻي آهي ڪري هڪ ڇوڙي انون اندران کي
 روڪي ٻڙائن کي ٻهر وٺڻ ٻر اٿو ڪيو. وري چرواسا ٻوڙائي اولهه آساني
 ٻار ٻهر ٻڌ آهي ان ٻهر ڏام جو چٽ ٻر ڏيان ڪيو، اڇڙي طرح ٻڙاڻ روڪڻ
 وقت رڻين ۽ اڪي ٻهر سميت سڀي ٻوڙائون لڪشمڻ جي مٿان پش وڙائڻ
 لڳا ۽ ان جي آستولي ڪئي. ان وقت ٻوڙاڻ اندر ڪيئن نه ٻوڙا جي
 ڏسڻ کان سواءِ لڪشمڻ جو سر ٻڙي سرڳ لڳ ڪيو. انهن وڙو
 ٻڙان جي ڇوڙن سڙو لڪشمڻ کي ڏسي سڀي ٻوڙائون ۽ ٻوڙائون ان
 جي ٻوڙا ڪئي. ٻڙان لڪشمڻ جي سرڳ ٻر وڃڻ ڪري ٻههڻي سميت
 سڌ لڳ نراسي سڄي ٻر کي چن ڏاڍو ٻوس ٺي شمس ٺالڪو روڊ ڌاري

مٺيءَ جو سندر روپ ڌاري آندو ۽ آڙ ان جي ڪمور سندر مرڪه ڇالا پڌل هئي. لڪشمڻ جلد وڃي مٺيءَ جي اڇڻ جو سماچار سري رامچندر کي ٻڌايو. مٺيءَ جي اڇڻ جو ٻڌي سري رامچندر دروازي وٽ اچي مٺيءَ کي پرڻار ڪري اندر وٺي آيو ۽ آئند ڪشڻ پڇي آسٽ ڏيئي وڃايو. لڏهن مٺيءَ ڇيو هي سرورگهه! ڪرپالو! سدره ڪل جا سوامي! ٻڌو مان مٺيءَ جي روپ ۾ آڙ آهيان هن اسٽان تي، مان ۽ تون ٻن کانسواءِ تون نه هجي ڇو ته تون ڇڏو ٻڌندو ته ان جو ڀڪ موليو ٿيندو، جيڪڏهن خود مهادار ارغما ۽ هري ۽ مهندجي ڳالهه ٻڌندو ته مان انهن کي ۽ سراب ڏيندس. لڏهن سري رامچندر ڇيو هي لڪشمڻ! تون وڃي دروازي وٽ واه. نه ڪرني ايندو ۽ نه ڪرني ڳالهائيندو. انهيءَ هوندي ۽ جو ايندو اهو ڀڪ ئي موندو؟ لڏهن لهسوي مٺيءَ وائيءَ ۾ ڇيو هي رگهناٺ رکيا ڪراڙا رکيا ڪراڙا ٻوڙ ٻوڙ ڌار ڌار ٻوڙ سارو اهاست ڇڻي مستڪ ٺارو. ايشور جي اڃا هڻڻ هار، ڀاوي وڏي ٻارن آهي، ان وقت درواسا مٺي آيو. مٺيءَ کي ايندو ڏسي لڪشمڻ آهيان وڃي ان سان مليو ۽ ٻار سان ويٺي ڪئي. مٺيءَ ڀڄيو سري رام جي ڪٿي آهي. هي لڪشمڻ! مان ان وٽ وڃڻ چاهيان ته جيڪڏهن تون اڄ ان جي ٻاري ۾ ڇرپ نه آڻي ڏيندين ته مان ٻهڃڻ ڳهر، ننگر ۽ راج ٻاهر ڪري ڇڏيندس. لڪشمڻ مٺيءَ جا اهي وڃن ٻڌي ڏکي وارو. سري مهادار چوڻ لڳو هي ٻاروئي! هن ٻهڃڻ مرڪه ڇائي اندر وارو ۽ هڪ چوڙي ٻارو کي ڇيو، هي رام! مهراج درواسا مٺي نرغان سان ملڻ چاهي ٿو. لڏهن سري رامچندر چوڻ لڳو هي لڪشمڻ! توهي ڏوڏو ڀاري دوش ڪيو آهي ڪال ۽ ڌرم جي ڪٿي ٿاري ۽ ٺٽي ٿري، هي ڪوڙا ڇائي اڳتي جو ٻوسڪه ٻڌو. ڪرپالڏان ڇيو مٺيءَ کي اندر وٺي اچ. لڪشمڻ مٺي درواسا کي اندر وٺي آيو. مٺيءَ کي اندر آڻي ڏسي ڀڳوان رام اٿي آڏو ستڪار ڪري آسٽ ڏيئي وڃايو ۽ ڄل ڪٽي مٺيءَ جا ڇوڙ ڏوڏي چوڙا اڀرو وڙو ۽ ڇو ه-ي مٺي سريشت! مرڪي ٻهڃڻ شيرڪ ڇائي آيا ڏوڏو. مان ضرور ٻهڃانجي آيا ٻالن ڪندس، لڏهن مٺي چوڙ لڳو هي ڏاڍا ساگر! مان ڳوٺي وقت کان وٺي وڙو رکڻ جي ڪري ٻڪال آهيان، پر اڪه جي ڪري هري وڃو آهيان. مٺيءَ جا اهي وڃن ٻڌي سري رامچندر مٺي درواسا کي من پسند ڀرجن ڪارائي ويٺي ڪئي، لڏهن سبتوش سان مٺيءَ آشير واد ڏيئي استوڻي ڪئي. ٻوڙ مٺيءَ کي ٻوسن ڪري وڙو ڪيو تڏهن ڪان ٻوڙ سري رامچندر ڌرمراج جي ڇڏل وڃڻ کي ٻڌ ڪري شوڪ ۽ ڏک ۾ اداس

جانڪيءَ کي پور سان ٻنهي ٻالهن ۾ ڪٽي ان جو آڏو سڪار ڪري ان
 سنگهاسن تي وهايو پوءِ شيشن ٽالڪر سنگهاسن سميت پاٽال ۾ اُڀرڻ لڳو.
 اها موما ڪهڙي طرح هئي وڃي؟ لڪهه ۾ سڀ چرڻ وٺي ڏار انجي
 اکين مان آنس جي ڌارا وهڻ لڳي. سڀيتا کي ٻرڻيءَ ۾ ٻرويش ٿيندو ڏسڻ
 سڄو سنسار موهيت ٿي ويو. ڀڳوان رام ٽپڻ واري ڪارڊ کي ڇاڻي، اُڻڻاڻڻ
 واکو سوتا لاءِ شوڪ ڪرڻ لڳو. ٽنهن روشن سميت ٻههما رگهيات ڪسي
 سمجهار ٽنهن کان پوءِ ٻنهي ٻٽن ٻائرن ۽ سڀيتا سميت ٻالهن کي وڃي ڪان
 موڪل وٺي ٻنهي راجڌانيءَ ۾ آيو. اچي ٻنهي سڄو رڳو شروع ڪرايائين. رڳو
 شائيتيءَ سان سڀاڻيءَ کان پوءِ سري رام چندر ساري پڄا کي خوش ڪري
 روانو ڪيو. ٽنهن کانپوءِ روشن منهن ۽ راجا جهڙڪ ٻنهي گون کي چرڻ وٺندا
 ڪري سڀي کي روانو ڪيو. اڙهڻن کي دل گهرايو ڏان ڏيئي خوش ڪيو.
 سري مهاديو چرڻ لڳو ڪڇ وقت گذرڻ کانپوءِ اگرا پراگرمي ڀرت ڪئي.
 ٻنهي ماري ٻڌا سميت گهرايو ٽنهن ڀرت ڀڳوان رام کان آڳاٽي سڀيتا
 اوڏانهن وڌي اتي ٻنهي رگهيدن ڀرت ٿي ڪروڙ ڪندرون کي ماري، لڳو
 وسايا ان مان پشڪر نالي ٻٽ کي پشڪراوئي. ڇو راجا بڙار ۽ نڪه نالي
 ٻنهي ٻئي ٻٽ کي نڪيشلا جو راجا بڙار. ٻنهي ٻٽن کي راج ٿلڪ ڏيئي
 انهن کي اُن ڏن سڀ سکن جو سامان ڏيئي موٽي اچي ڀڳوان رام جي شورا
 ۾ حاضر ٿيو. ٽنهن کانپوءِ رگهيات ڀرتن لڳي پور سان لڪهه ۾ ڇو هي
 سمترائيندڻ | ٽون ٻنهي ٻنهي ٻٽن کي وٺي اولهه ڏسا ۾ روح اٿي سڀي
 ڇو نرادر ڪرڻ وارن دشت ڀلن کي جهٽي ٻنهي ڇو لاءِ ٻه ٽنگر وٺا
 انهن مان مها ٻڙان ۽ پراگرمي انگڊ ۽ چتر ڪٽو کي هائي گهوڙا ڏن ۽ وٺن
 ڏيئي انهن جو راج ٿلڪ ڪري وري ٿر ٿي مڙن وٽ موٽي اچ ڀڳوان
 رام جي آڳاٽي لڪهه هائي گهوڙا ساڻ وٺي اتي ويو ۽ سڀي دشمن
 کي ماري ٻنهي ڪمارن کي راج ٿلڪ ڏيئي موٽي آيو ۽ اچي سري رام چندر
 جي شورا ۾ حاضر ٿيو.

اهڙي طرح سري رام چندر کي گهوڙو وقت گذري ويو ۽ ٻنهي ڌار وڃڻ
 جو سندر مرقعو هٿ آيو. جڏهن ٻههما ڏار ۾ ڀڳوان جي هاڻي مدد پوري ٿي
 آئي ٽنهن نارندريءَ کي ڇو ٿي سري رام چندر ٻنهي ڌار اچڻ چاهي ٿو
 ٽنهن ڪري ٽن ڌرم راج وٽ وڃي ان کي ٻنهي ڌار ٻارن وٽي ڪري
 سهڻائي ڇڏي. نارندري ٻههما جي چرڻ موجب ڌرم راج وٽ آيو ۽ سهورو
 حال ڪري ٻڌايائين ٽنهن ڌرم راج رام چندر جو هوندي ۾ ڏاڍا ڪري

ڪمر ڪيو آهي هاءِ افسوس! هونڪي نه اڃا وڌو وڌائي ڇڏيو غلام شڪ
کي ٿيا ڀڳ ڪري ڇڏن، ڪاٺيون ۽ آگر ڪٽي اڇر مان پڙهڻي پٽيءَ سان گڏ
ڇڏيندڙس ٺڏهن ميسور! ڄاڻڪيءَ کي ڏور ٺڏهي ٻالڪن سان گڏ سڀتا ڪي
سارڻ وٺي هليو. پٽ ٻالڪن جو چارو ڏسي مٽي ٺاڙو ٻرسن لهر.

ميشور لو ڪٿڻ ۽ سڀتا ڪري سان وٺي سري رامچندر وٽ آيو ۽ اچي چوڻ لڳو هي دشمن نندن | هن بتورف ٽورم پاليندڙ ٺٽڪلڪ سڀتا ڪي ڪڇ وقت آيو ته ارهان لوڪن جي اُهاڏيءَ کان ٻڌي ٻيڊڪر ان ۾ ميهڊجي آشرم جي ڀوسان لڪمڻ چڙهي واپس آيو، هاڻ هوءَ ٻهڊچر وڻسراس ٿي-ڻ چاهي آئي، ارهين هن کي آڳاٽا ٿور، هي ٻئي بت ڪٿڻ ۽ او سڀتا ڪي هڪ ئي وقت انهن ٿيا هئا، مان سچا ٿو چوان ته هيءَ ٻئي واپس بت ارهان جو ئي سڀتان آهي. هي راکهڙا مان پرچاڻي پرچاڻا جو-ڏهن بت آسمان ڏهن ڪڏهن به ڪوڙ نه ڏالهايو آهي، انهيءَ ڪري مان ارهان کي چوان ٿو ته هي ٻالڪ ارهان جا ئي بت آهن، جيڪڏهن هن جيڪڏهن آهي ۽ ڪري دوش هوندو ته مولڪي هن ٿيسيا جو ڪري ٿل نه ملندو.

١) ايمڪه رشيء جي اهڙي طرح چوڻ گري سري وڳهاٺ چوڻ لڳو
هي منيشورا مولڪي نه بولجائجي ڳالهائڻ موجب وشواس ئي وار آهي.
جانڪيء نه لنگا ه، نه ديوانن جي سامهون تمام ڪن پوکيا ڏسي هئي
انهيءَ کي مون هن کي ڪور ۾ رکيو هو ليڪن هي برهمڻ! هن ستی سيتا
جي اردوش هوندي نه مون هن لوڪ لنڊا جي پڙ کان ڪچ وقت ٿيو جو
مون کيس لپاڻ ڪيو هو تنهن کي اوهين مهندجو اراد ڪميا ڪراو مان اعر
نه جانان ٿو نه هيءُ ٻئي بست ڪش؛ او مون مان ئي انهن لپا آهن سدسار
۾ پور ساڌوي سيتا سان مهندجو ڪهڙو پوار آهي. انهيءَ وقت سري رام چندر
جو رخ ڏسي سمجهي ديوتائن پوسن تي اوهما کي اڳيان ڪري هزارن جي
تعداد ۾ الي آيا ان کان سواءِ ڪيترا ننگرواسي به غرض ايندا اچي گذ لپا
لڏهين ويهي وسر يهرال ميتا اتر طرف مدھن ڪري اکيون عيب ڪري
هڪ جرڙي چوڻ لڳي عي ڌولي مالا! جهڪڻ مون پگوران رام کان سواءِ
ٻئي ڪنهن پرش جو من سان چئن ڪو عجبي نه هسي پوري داري!
مولڪي پنهنجي شرن ڏي، سيتا جي اهڙي طرح پوارلنا ٻڌي ڌولي ٽائي
به اڌ ٿي ٻئي لڏهن شيش لانگ اچي هزار قطبون ڏيکاراون ان ڌوليءَ مان
هڪ رتن ۽ مطين سان جڙيل تمام سندو سنگهاسن زڪو جو دروچ جي سما
ليج هو جو ناگراج ديوتائن جو ٺهيل سرشت سنگهاسن جو. ان وقت پوري داري

آهي. ٻالڪن جا اهي وڃن ٻڌي من ۾ ويچار ڪري سري رامچندر ڇو نه
هنن کي مارڻ ڏور نه آهي پوءِ وري ٻالڪن کي چوڻ لڳو ته اسانجي سڃا
جا ٻڌا آهن لا اهيئي توهان سان چڱي طرح مٽايو ڪندا. ائين چئي سري
رامچندر اٽڪل، لعل، جامول، سگرور ۽ ٻين سڃاڻين کي گهرايو. هيڏانهن
ٻوان لڙ ساوڏائيءَ سان ڏنڻ ٻاڻ ڪئي ٻوڙو ۽ ويهڻ جي سامهون اچي
ڪروڙ مان ڇو هي جوڙو ٻڌا ٿيون ڀاءُ کي ٿڙائيءَ ۾ جاري شورو سان
وڃي ملو آهين تنهنجو وڏو ڀاءُ پتا جي سامان ٻوڙو ۽ ٿڙائيءَ کي
ڏوريءَ گهر ۾ رکي هتي ٻائي ان کي ٿر اٽڪل وار مانا چئي ٻڪارو هوندو
تنهن کي ٿر آسري ٻڌائي گهر ۾ رکڻو آهي اهوئي تنهنجو ڏور آهي. اڙي
ٿالو لي امان! سمندر ۾ وڃي ٻڌي من، يا گلر ڪاٺي وڃي من، وڻ ٻڌي
۾ آيو آهين مٽايو ڪرڻ! شرم ٿو اچي؟ منهنجي اکين جي سامهون ٿري
وڃ ته ته تنهنجو به مريد چلڻ اچڻ وارو آهي. اهڙا ڪندو وڃن ٻڌي ويهڻ
ڏاڍو لڳي ٿو ۽ هڪدم هڪ ڀيري ڪڍا ڪئي وار ڪيو. ٿو ان کي ٻاڻ سان
ڪاٺي ٽڪرا ٽڪرا ڪري ڇڏيو ٿڌهن ويهڻ ڪروڙ ۾ لڳي ٿرول ٿو
ڪيو جو لڙ جي سرور ۾ اچي ۽ وانگر وڃي لڳو ٿڌهن وري ٻڌي پيائون
ٿرول ڪڍي هڪ ڪرال ٻاڻ هيو جنهن جي لڳن سان جامول سگرور لڳ
اٽڪل ۽ ٻيا وڻاڻ ڪرڻ لڳا ۽ جيڪي به وڻ ۽ ٻهاڙ ٻانڌر ڪئي لي آيا
انهن کي ٻڌي پائون مٽيءَ جي سڃاڻ اڏائي لي ڇڏيو جهڙو جهنڊي لائق
هو ان کي اهڙوئي ٿل ملو پوءِ اڻ هڪ ٻاڻ ڏنڻ ۾ چاڙهي اهڙو نه ڏور
سان ڇڏيو جنهنجي لڳن سان سگرور سڄي ٻوڙي وڃي ڪرايو وري
جامول ڪروڙ ڪري ٻوڙو ٻوڙو ٻوڙو ڪشي مله ڪشي وڙهي منهنجي اڳ سان
جامول کي ٻڪڙي هڪ ٻي ٻڌي ڇڏيا پوءِ هنومان کي به ٻڌي گهوڙي
جي ويهڻ ٻهاري ٿڌهن اڻ کي وڪواري لڳ ڇڏي ڪش سري رامچندر ويهڻ
آيو ۽ اچي ٿڌي ته رام ويهڻ ۾ سمجهو پيو آهي. ڪش لڳي لي موني آيو پوءِ
سمندر آسٽر شير ۽ آيوڻ گهوڙي تي رکي هنومان ۽ جامول کي ساڻ
ولي ٻڌي پائر مانا سڃا ويهڻ آيا ۽ سر ٿرائي مانا جي اڳيان بکر جو گهوڙو
۽ ٻانڌر آئي ويهڻ وڪي.

ٻڌي ٻانڌرن کي سڃاڻي ۽ آيوڻ ٿڌي سڃا ڏکي ويهڻ اوڏي مهل
ٻالڪن وڃي نه آئي اچي نڪتو ۽ سڃا هنومان ۽ جامول جا ٻڌن کولي
ٻڌن کي چڱيءَ طرح سمجهائي ڇو نه سري رام لڪشمن پوءِ شتروگهن هن
سڃا کي وڻ ٻڌي ۾ سمهاري ڇڏيو، هي پٿر! توهان ڪل ۾ ڪلڪ جهڙو

ٿي ٻرراءِ ان کي ڦل ڏنو. وري ٻيو هڪ پاڻ هڻي ٿل ۽ ٿيل کي آڪاش ۾ اڏائي ڇڏيو، جڏهن انهن کي وري ٻڙويءَ تي ڪرندو اٿي ڏٺو تڏهن واروار لڪاري پاڻ تي هنيو، اهي ڪڏهن آڪاش ۾ ڪڏهن ٻڙويءَ تي ٻئي ڪرا تڏهن هڪ جوڙي چوڻ لڳا هي ٻڙو! اسين توغابتي شرڻ آيا آهيون، اسان کي پنهنجي ڀل جو وڏو ايمان هو، هي سسار جا سوامي! اسان توغان کي نه سڃاتو. تڏهن ڪش ٻنهي ٻانڊرن کي مارڻ کان اڻائي مڙڪي ڇڏي ڏنو. هيڏانهن جهاموٽ، همدان ۽ ٻيا ٻانڊر وڻ ۽ ٻوٽ ڪٽي ڍوڙيا تڏهن اڻ ڪروڙ مان پاڻ ڪشي هنيو، ان پاڻ لڳڻ سان سگرڙو ۽ ٻيا سڃاڻبي موروچت ٿي ڪري پيا. ساري سڃا کي لاس ٿيندو ڏسي ڀرم ڪروڙ ۾ ڀرجي اڻ جي چائيءَ ۾ پاڻ هنيو ان پاڻ لڳڻ ڪري اڻ موروچت ٿي ڪري پيو. پاڻ کي ڪرندو ڏسي ڪش ڪروڙ ۾ ڀرجي ڏاش ٿي پاڻ چاڙهي ڪن لالين چڪي ڀرم ڪي هڙي ۾ هڪ سڙ پاڻ هنيو، پاڻ لڳڻ شرط ڀرم موروچت ٿي ڪري پيو. اڻ ڪش اڻ کي ڪٽي هڙي سان لڳاڻ، ٿوري ڌار کان ٻڙو اڻ هڙش ۾ آيو، ٻئي چٽا ڪرو ۽ مالا جي چوڻن جو ڏيان ڪري ٻڌ ۾ جيتي رهيا هئا. ان وقت چار دوت ٻڌ جي خبر وٺڻ لاءِ آيا ۽ اچي ڀرم جي سڃا ڏٺي، جنهن ۾ خون جي ندي وهندي ڏسي ڏي ويا، ان نديءَ ۾ رت، گهوڙا ۽ هالي لڙهي رهيا هئا. اهو حال ڏسي ڀرم هولي اڻوڻا ويا ۽ سڄي ڳالهه ڪري وڃي راجندر کي ٻڌايائون.

اڻ ڪش جو راجندر سان وارڻالاپ

دوئن جي اها ڳالهه ٻڌي سري راجندر کي ڏاڍو دک ٿيو ۽ اڪير ڪئي ڇڏي سڃا ڪڏ ڪري ڪروڙ ۾ ڀرجي اٿي آيو جتي سڃا جا وار ارڙا مٿا پيا هئا، اتي پيل سندر بالڪن کي ڏسي ٻوٽام ڪري انهن کي پاڻ وٽ گورار ۽ ٻنهي کان پڇيو هي بالڪو! توغاب پنهنجي مالا بنا جو ٿارو ٻڌارو؟ ۽ ڪهڙي ديس ۾ رهندا آهيو، توغان وڏي سڌ ڪري سڀ ڪٿي آهي. تڏهن ٻئي پاڻ چوڻ لڳا هي شرومان! توغان کي لالي ۽ ديس ٻيٽ مان ڇا ورتندو، سرڻ ۾ وڃي اهو معلوم ڪجو. تڏهن راجندر چوڻ لڳو هي وارو! ٻڌا نالي ۽ دانش چاٽڻ کان سواءِ مان توغان کي مددو سرور ۾ پاڻ نه عظمندس تڏهن ٻئي ڪمار چوڻ لڳا هي رام! اسان جي مالا جو ٿارو سڃا آهي ۽ راجا جنم جي ڏي آهي. هي لالو! اسان کي بالمڪ رشيءَ پالو آهي تڏهن ڪري بنا جو وٺڻ لٿا ڇاڻون. هي رام جي! ٿارو اسان جو اڻ ۽ ٻيو ڪش

ان ٻار کان اچي لٽي سگهيو، ڪش اهو ٻار ڪشي لڪشمي جي هوندي ر
 هئو، ٻار لڪي شرط لڪشمي مورچي تي ڏولي ۽ تي ڪري پيو، پر ڪڇ
 سد نه وهيس. اهو حال ڏسي ساري سينا پڇي وئي ۽ اهوڏا پر وڃي سرستو
 حال ڪري سري راجندر کي ٻڌارو، جهڙي طرح وار لڪشمي پرلوي ۽ تي
 ڪراو هو. وري چوڻ لڳا هي ٻه ٻار جهڙي طرح هنن ٻنهي ٻارن ساري
 سينا ماري آهي انهن کي اسان اکين سان ڏار آهي. تڏهن پرم هڪ جهڙي
 چيو هي زارا هي ۽ سينا کي ٽپاڻ ڪرڻ جو ٿل پرم ڏار آهي. تڏهن سري
 وار چيو هي ڀائي! ڇا تنهنجو هوندو ٻڌ کان هارجي وڃي آهي؟

سري راجندر حڪم ڪيو ته سڀ هالي گهوڙا وٽ تيار ڪراو ۽ پرم
 کي چيو هي پرم! تون بکي جي رڪيا ڪر ته مان وڃي انهن ٻارن کي
 ڏسان ٿو، اهي ٻارڪ واول سمان ڏکڻائي آهن. اهو لکا وڃن اتي پرم
 ڏاڍو لڳي ٿو.

پرست، هنومان انگد ۽ ٻين يوڌن سان گڏ ٻڌ ڀوم ۾

سري راجندر پنهنجي شهر ۾ هنومان، انگد، جاموٽ، سڪراو ۽
 ويڻي کي آڳا ڏيئي چيو هي وٺو ٿو هنن ٻن کي ساڻ وٺي دشمنن کي
 ماري يا ڀڄائي ٻنهي وار ٻارن کي اتي وٺي اچو. سري راجندر جي
 آڳا مڇي سميتي ٻڌ جي ميدان ۾ آيا، جتي ٻنهي وار ٻارن کي ڏسي
 سميتي وڃ ٻالڻو ڏجي ويا. اس ٻڌ نه اچي ٻڌ لڳي. ٻنهي ٻارن پڻ ڪر
 ٻڌ ڪري سميتي ٻالڻن کي ڪيرائي ڇڏيو، تڏهن پرم اوهما کي خلاف
 جاتي ٻڌ ڀوم ۾ آيو، ڇا ڏسي ته سميتي وڃ ٻالڻو وٺاڪل آهن، ٻارن لڳا
 ڪري ڏک ٻائي. وها آهن. پوءِ پرم، جاموٽ، سڪراو، انگد، هنومان ۽
 سواڪ ٻالڻن کي گهرائي چيو ته توهن سميتي ويڻي سان گڏ وڃو ۽ انهن
 ٻنهي ٻارن کي پڪڙي اچو.

سري مهاديو چوڻ لڳو هي ٻاروئي! ٻا انگد وڃ ۽ ٻالڻو سميتي اچي
 گڏ ٿيا پر انهن سري راجندر جي مهما کي نه ڄاتو. تڏهن ڪش چوڻ لڳو
 هي انگد! ٻڌ. تنهنجو ٻل سسار ۾ مشهور آهي هاڻ پتا کي مارائي ماء کي
 ٻئي جي گهر ۾ رکي له کي پرچائڻ لاءِ تون آيو آهين ان جو ٿل ان ۾ پوڻ؟
 ساري ڪلڪ کي دور ڪر. اهو ٿر چيندڙ وڃن ٻڌي انگد ڪروڙ ۾ پوڻ
 هڪ ۾ ٻهڙ کڻي دوڙ ٻڌ، وڏي ٻهڙ کي سامهون ايندو ڏسي ڪش هن
 کي ٻار سان ٺڪرا ٺڪرا ڪري ڇڏيو، جهڙو انگد کي ايمان هو اهڙو

هيءَ گهوڙو جو چڏار آهي ۽ پتر لکي جو گهوڙي کي ٻڌو آهي. هي ٻائي!
 ڇهه ڪڏهن پنهنجي سر ۾ ايل نه آهي نه هيءَ لکيل پتر ۽ گهوڙو ڇڏي گهو
 هليو وڃي. اهڙي لکي ٻائي ٻڌي شتروڪهن ڏاڍو لڳي ٿيو، اُسڻ ٻڪڙي
 لائين چئي کلي لڳو. تڏهن اُو چوڻ لڳو ٻارن راجا اسان کي للڪاري رهيا
 آهن، ڇا تڙي وڃائون سان ڪڏهن شينهن ٻڃندو آهي؟ لائين چئي هڪ ۾
 ڏنڻ سان کڻي مٺيءَ جي چوڻن ۾ سر نمائي ٻڙ وٽ گهوڙا سارائي سڀ
 ماري ڇڏيا. ٻنهي چئن هڪ هڪ ڪري سرور ڪي للڪاري ماري ڇڏار
 ۽ جيڪي اٺ ڪاٺر هئا سي ٻڄي راجندر وٽ ويا ۽ وڃي سرور وٽ
 ڪري راجندر کي ٻڌايو.

لؤ کش ۽ لڪشمڻ جي ڀت

تڏهن سري راجندر لڪشمڻ کي آڻيا ٻڌي ڇو نه ٿو وڃي مٺي
 بالڪن کي ٻڌي وٺي اچ ڇو نه مٺي بالڪن کي مارڻ لڳو نه آهي. سري
 راجندر جي آڻيا مٺي لڪشمڻ مٿا سميت آيو جتي وڏي ٻڌ لڳي ٻڌي
 هئي، مٺي بالڪن کي ٽسي لڪشمڻ چيو هي مٺي بالڪرا! توهين پنهنجي
 جان اڇائي گهر هليا وڃو ڇو نه سرور وٺي، ديوتائن ۽ برهمڻن جا رکڻ
 آهن. هي بالڪرا هيتر توهين پنهنجي اکين کان ٿوري پاسي آئي وڃو،
 ڇاڪاڻ ته سر ۾ ڪروڙ وڏي رهندو آهي. لڪشمڻ جا اهي سرشت وڃن ٻڌي ٻڌي
 بالڪ کلي چوڻ لڳا هي وڏن ٿوڻ پنهنجي ننڍي ڀاءُ جي حالت ٽسي گهر
 هليو وڃي. تڏهن ئي لڪشمڻ چيو هي مورڪا ٻائي پنهنجي سھائتا ڪندڙ کي
 سڏي اچو ڊڳو توهان کي مارڻ ۾ ٻائي نه آهي. لڪشمڻ جا اهي وڃن ٻڌي
 ڪش ڪرال ٻاڻ ٽاڻيو. هڪدم ٿوري ڏنڻ لڳي، شيش ٽانگ گھراڻجي وارن
 هي ڪرڙا ٻڙ نه وڃن ٻڌ لڳي، ٻاڻ ٻاڻن کي ڪاٺيندو رهيو. ٻئي وار ٻڌ
 ڪن ٿا، خوشيءَ سان وڙهن ٿا ٻرهار گھمجي ٿي ٿي، تڏهن اُو وڃو
 جي سامان هڪ گهوڙو لڪشمڻ کي هنيو، جو لڳل سان وٺاڪل ٿي من ۾ هار
 مڇڻ لڳو. تڏهن لڪشمڻ سري راجندر جو ڏٺو ڪري سان هڻي اُو کي
 وٺاڪل ڪري گھرائي ڇڏيو. اُو سميت ۽ مٺيءَ جو ڏٺو ڪري اُتي ڪڙو ٿيو
 ۽ هڪدم ٻاڻ کي جنهن ٻاڻ سان ميگھناٿ ۽ ٻيا شترو مٿا عطا ٿي، سان
 سڀني کي ٻاڻ هڻي کھال ڪري ٻڙويءَ تي ڪيرائي ڇڏيو. لڪشمڻ بالڪن
 کي ٻارن ٽسي ڏاڍو وٺاڪل ٿي عجب ۾ پئجي ويا، منهن ۾ سميتا جي ٺاڳ جو
 شرڪ هرس، هو سوچي رهيو هو ته ڪيئن ٻارن ٺاڳيان. تڏهن اُو اهو ٻاڻ
 کڻي جيڪو مٺيءَ منتر پڙهي ڏنو هرس، ٻڙوي، آڪاش ۽ بالال ۾ ڪرائي ڇڏيو.

هڪسڙي الڳ ڪرڻ ۾ اچي چوڻ لڳو مان هيءَ - ڇي سڃا ڇمڻا ۾
 پوڙي ڇڏيندس ۽ شتروڪهن کي - پتر سميت ماري ڇڏيندس انهن ڇڏي
 ڪرڻ لڳو پوءِ ٿي پڪو ٻڌڻي ڇڏي، توجوان ٻڌا ڪرڻ ۾ اچي
 هڪ ٻئي کي مارڻ لڳا، نيم شتروڪهن سري واپسندو جو سڀ ڪري هڪ
 ڪرڻ ٻڌي لوڻسڙي کي هڻيو جنهن جي لڳل ساڙ ڪهاڻي ٿي پوڙي ٿي
 ڪري پوءِ ۴ مري ويو، ٽنهن جي مرڻ جو ٻڌي ڊوٽالون ومان ٿي ڇڙهي
 آيا ۽ ڏنڊي وڃائي ڦرل ورساڻ لڳا ۽ چوڻ لڳا هي ٿاڻا! اڄ اسان جا سڀ
 ڏک دور ٿي ويا، تنهن کان پوءِ شتروڪهن اٿي - سندس ٺڪر رسائي ٻنهي
 پٽن کي اٿي جو راج ڏار هڪ چور مٿا - ٺڪر ٺاڙو رکيو، وڌيڪ جي موما
 وڌيڪ ٻائي آهي، بل ٻڌ ۾ مومان وڏي پٽ ساھو کي ڇمڻا جي ڪناري
 مٿا جو راجا، ٻڌار ۽ پٽي پٽ ٻنهي ڪيڙي کي وڌيڪ ٺڪر جو راجا بڻار جو
 اولهه ۾، ٺاڙو پري هئو.

پٽن کي آخرواد ڏيئي شتروڪهن ٻنهي واري ڪهڙي کي ڏکڻ طرف هلندو -
 ٺڪي ٻڌ ۾، سڃا ساڙ واري ڇمڻا جل ۾ لٽن ڇمڻا جي جل کي چوڻ وڌا
 ڪري - ڇي سڃا ڪهڙي سان گڏ هلي، ڊوٽالون چترنگي سڃا کي پوسن
 ٺڪي ورساڻ لڳا، سڃا هلندي هلندي منزل ڪندي ٻاليمڪ رشيءَ
 جي آسڙ جي وڃي پھتي، اٿي سڃا پنهنجي ٻنهي ٻڌالن ٻالڪن سان گڏ
 رهندي هئي جنهن جو ٻانهن جي ٻل جو پرتاب سوج جي ٺڪر سامان هئو،
 انهن ٻنهي ٻالڪن وڃي پھتي ٻنهي جو ڪهڙو ٺڪي پتر پڙهي ڪهڙي کي
 ٻڌي ڇڏيو، ڪهڙي کي وڃي ڇمڻا پٽل ٺڪي هنن کي ٻالڪ ڇاڻي
 - پٽي چوڻ لڳا هي ٻالڪرا ڪهڙو اسان کي ڏيئي ٺوڙهن ڪور وڃو، ٺوڙهن
 جو مانا پتا ڏانهن آهن جن ٺوڙهن کي جهر ڏنو آهي، ٺڪن ٻالڪ چوڻ لڳا
 هي ٻائي! ٻڌ ۾ وڃي ڪري ڪل ۾ ڪلڪ لڳائي ٻنهي پٽ آيا آهن، ڪري
 ڪل ۾ ڪلڪ نه لڳا، جو ٺوڙ ٻڌ ۾ ٿي سندس سڃا ڏيندا آهن، جيڪڏهن
 ٺوڙهن ڪمزور آهن ڪهڙي کي ڇڏي ڏيون ۽ پنهنجي ڪور مڙي وڃون
 اعڙا ٺوڙ چيندر لکا وڃن پٽي وڃي ٻڌا ٻالڪ مارڻ لاءِ ٻوڙها ٺڪن
 ٺوڙ هڪ ٻڌ چڙ جنهن سڃي کي ڪهاڻي ڪري ڇڏيو، ٺڪن شتروڪهن
 چوڻ لڳس هي عيس جي سامان مٿي ٻالڪرا پنهنجو ڪرڻ ٺاڙي ڪهڙو
 مڙائي ڏار نه پيوڙ پوڄا ڪري پنهنجو جهر سڃا ڪندو، اهو - ٻڌي
 پٽي ٻالڪ چوڻ لڳا، هي راجا! ٺوڙهن جو ٺاڙو ڇا آهي؟ ڪهڙي
 ٺڪر ۾ رهو ٺا؟ پنهنجي سڃا وٺي جهنگل ۾ چو ٺا ڦورو؟ سڃي ٺاڻا! ٺوڙهن

سراپيءَ جي جڙ جڙڪار ڪري هڪ ٻئي سان وڙعڻ لڳا، پيدڪر ٻڌ لڳي وئي. لوٽاسر پنهنجي سٺا ڪسي چڙوچڙ ڏسي پنهنجي ٻنهي پٽن مانگ ۽ ڪيتو ڪي ساڻ وٺي اچي وڌو، لڏن شتروگهن پنهنجي وڏي پٽ - اوان سباهوءَ کي مانگ سان مقابلو ڪرڻ لاءِ ڇڏو، ٻئي چڙا ائين ڪري اٿڪي ٻا چڙ نه ڪال سان لڙائي ٿا ڪن. ٻئي پٽ اوپ ڪيتو ڪي ڪيتو ڏٺو جي سامهون ڪيو ٻئي هڪ ٻئي کي للڪاري وڙعڻ لڳا، وڙعندي وڙعندي اوپ ڪيتو ڪروڙ ۾ ڀرجي ڪيتو ڏٺو کي ماري ٻرلويءَ تي ڪيرائي ڇڏو. هيڏانهن سباهوءَ ۾ مانگ کي ماري هٿ ڪاٽي ٻرلويءَ تي ڪيرائي ڇڏو. پنهنجي پٽن جي مرڻ جو ٻڌي لوٽاسر ڪروڙ ۾ ڀرجي پنهنجي ماما پکيڙي جيئن نه اليڪ ڏاڍا ٿاڻون ٿولين جون ٿولين پيدا ڪيون جن جي هٿن ۾ هٿيار هئا اهي پکڙا پکڙا مارڻا مارڻا چئي رهيا هئا. اهڙي ماما ڏسي شتروگهن جا ٻڌا عجب ۾ پئجي چپ چاپ ساٺ ڪري ٻنهي رهيا. لڏن شتروگهن سري راءِ چندر وارو ٻاڻ کڻي شر جو ڌيان ڪري سڀاڻي ڏاڻس رکيو جيئن سورج نڪرڻ سان انڌڪار مڙجي ويندو آهي. ليئن ڪرڻ ڏاڍا لڙائيءَ ۾ ان وقت ڏيڻ ۾ ئي ڪونه آيو. ڏاڍا ٿاڻن جون ٿولين هڪدم ڪر لسي وينديون ڏسي سباهو ڪال جي سمان لوٽاسر جي سامهون وڃي چورهي ڏسندا هئا پنهنجي ٿرشل سڀال، ائين چئي هن جي هردي ۾ ٻاڻ هليو، پنهنجي لڳڻ سان مورچت ٿي ٻرلويءَ تي ڪري پيو. لوٽاسر کي ڪرندو ڏسي ڪٽپ ڏٺو ٿرشل کڻي ٻوڙو ۽ اوپ ڪيتو جي سامهون آيو ۽ اٿڪي اٿڪي اوپ ڪيشو جي هردي ۾ ٿرشل هليو پنهنجي لڳڻ سان اوپ ڪيشو رام نام جو ڌيان ڪري مورچت ٿي ڪري پيو. سباهو ٻاءُ کي مورچت ڏسي ان کي ڏاڍو ڪروڙ ٿيو جو روڪڻ سان نه رکيو هڪدم ڪروڙ مان اٿڪي اٿڪي هٿي راکش کي مورچت ڪري هڪدم ٻاءُ وٽ آيو، ان کي ٻاڻ لڳڻ ڪري هرش نه هو ۽ وياڪل ٿي ٻرلويءَ تي پيو هو ان وقت سباهو رام نام جو ڌيان ڪري رام نام جو منتر پڙهي ٿرڪيو، ان جي ٻڌڻ سان اوپ ڪيتو اٿي ڪڙو ٿيو ۽ جيڪي به زخ ٿرشل لڳڻ سان ٿيا هٿن تي سڀئي مڙجي ويا ۽ ٿارو ٿرلو ٿي پيو لڏن اوپ ڪيتو مشڪي وري ٻاڻ ڪيو. جڏهن ڪٽپ راکش هرش ۾ آيو ۽ لڙائي ٿيندي ڏسي هو پنهنجي ٻاءُ جا هٿ ڪي

جي سهانئا وٺي وري سامهون ٿيو.
هي ڪرڙا هن ڌارن جي دشمن کان ڪال ۾ ڏيندو هو پر اهو ۽ لڏن لڙائيءَ ۾ هار کائي اچي پيش پيو. هيڏانهن جڏهن لوٽاسر خوش ۾ آيو لڏن

ان جو راج ٿلڪ ڪري هڪ ٻي لکڙ ۾ ڪڍي ڇڏيو ۽ هڪ واپس وٺي کڻي
لاس ڪرڻ وارو آهي جنهن کان اڏندڙ ۽ ٻڌندڙ آهي، جنهن کي ٻي لکڙ
اهو ڪهڙي کي ٻڌي ٿو ٿئي يا ٻڌندڙي کان اڏائي ان ۾ ٻڌي وڃي .
ان کي ڪهڙي جي ٻڌي ۾ چڱيءَ طرح لکيل ٻي لکڙ

شترو گهن جو لوٽاسر کي پتن سميت مارڻ

اهو ٻڌي ٻا ۽ انهن کي مٺي پرڳڙ سميت آيا جتي رڳو ڪل جو سون
رامچندر هو جن اچي لوٽاسر جي سڄي ڪٽا ڪري ٻڌائي ۽ چوڻ لڳا هي
ڀڳوان! هو راکش اسان کي تمام ڏک ٻڌي وڃو آهي اهو ڪري اسان
ٻنهي آشرم ڇڏي توهان جو نالو ٻڌي هي رام توهان جي شرن آيا آهيون .
رشن جا ڏک ٻول وڃن ٻڌي سري رامچندر جي ٺٽن ۾ ٻاڻي پري آيو
پوءِ هڪ لک ڪهڙي ان مان هڪ ڪڍي ۽ اهو ڪٽي ڪٽي سڙو گهن
کي ٻڌي ڇڏو هي شترو گهن! منهنجي نالي جو منتر پڙهي راکش کي
ماري سڀني راجائن کي جيتي وس ڪر. اوڏي مهل سري رامچندر ويهڻ
کي ڪهڙي لوٽاسر جو حال پڇڻ لڳو ٿڌن ويهڻ هڪ ڪهڙي چوڻ لڳو
هي ڀڳوان! منهنجي هڪ ماڻهي پڻ هئي جنهن جو نالو ڪمهي هئو هن
کي راکش ڏنو ڏهن سان پوڻائي ڇڏيو اهو ڪري مان هن کي لوٽاسر پٽ انهن
لهو جنهن شو شڪر جي پوڄا ڪري ڪن ٿيا ڪئي. هي ڪهڙي ٻڌي
اهو ڪڏن ٿيا جي ڪري شڪر ڀڳوان پسن ٿي هن کي هڪ لک ڪهڙي
ڏنو. هي پڙيو هو ان جي ٻل سان ڏيڻ لڳو، منهنجي ٺٽن ڪنهن سان
نٿو ٿري، سڀني کي جيتي وس ڪري ڇڏيو اهو ڪري سڀني جي پٺيان ويهڻو
وڃي ٿو. ويهڻ جي اها ڳالهه ٻڌي ڀڳوان من ۾ مٽي شترو گهن کي پڇڻو
ٻل ٻڌي ٻاڻ ڇڏيو ڪيو، پوءِ شترو گهن سڏا ۽ پڇي پتن کي ساڻ وٺي
هليو. پڙيو جي آڳاٽا ٻڌندي ٿي هزار ٺٽا هڪ ئي وقت وڃڻ لڳا ۽ هالن
جي ڪرڻ سان پڙيو ڪهڙي لڳي، ٿڌ هزار وقت جيڪي سون جي مٽي
ڪرڻ وارا ۽ ڪنهن سکر وڃائيندا سڏا سڏا ڪري هليو لڳا. شترو گهن سڏا
سميت منزل ڪندو لوٽاسر جي ٺٽو وقت پڇي چٽي پاسن کان نڪر کي
ڪهڙو ڪيو، ان وقت انهن ٺٽا وڃائڻ لڳا. اهو آواز ٻڌي لوٽاسر کي ٻڌو
اهيان ٿيو ۽ چٽي پاسن کان نڪر کي ڪهڙي ٺٽي لوٽاسر ڪوڏ ۾ پري
هڪدم پوڻ کي لڪاري وڌي سڏا ٺٽا ڪري ٻاڻ سان وٺي ڪهڙو ٻڌ
جي ميدان ۾ آيو ۽ پوءِ پاسن کان انهن ٺٽا وڃڻ لڳا. هر ڪو پڇي

ٺنڱر جي باغران سر جو ٺڌيءَ جي ڪناري وٽ انهن کي ٺوسارو، ٻڙ ٺنڱن پائرن کي راڄ سماج سونهي پريو اٿي آڙو جتي راجا جڳ ھر اٿي اچي هڪ ٻئي ۾ ٺاڍي پريو سان گڏيا. پڳوان وارو جو چنڊو مک ۽ شينام سوارو ٺسي راجا خوشيءَ ۾ نسه پئي سمايو. سري راجپندر ۽ هه مان جي شيوا ڪرڻ لاءِ پريو ۽ منترين کي گهرايو، راجا جڳ جي شيوا جو بار پريو سنڀاليو، عسي پڪيراج ٻڌو. آئندو ڪند سري راجپندر ۽ هه مان جو آدرسو ڪار ڪري ڪرو شتاند کي سر ٺرائي من گهري آشورواد وٺي ٺاڍو خوش ٿيو.

ٺڏڻ هزارن مدين سميت سري رامچندر بکيه شالا پر آيو ٺڏڻن ڪرو وڃي
 چوڻ لڳو هي راما سڀني ٺڏڻن ۾ جڳي وٺڻ ۾ واکاڻ ڪئي آهي ۽ شاسترن
 جو چوڻ آهي ته ڪرو بکيه ڏان پڇ بههجي استريءَ کان سواءِ نه ڪجي .
 الهيءَ ڪري جانڪيءَ کي گهرائڻو ٻوڏو؟ ڪروءِ جا اهي وڃن ٻڌي سري
 رامچندر چپ آي ويو. سچ ڪوڙ ڪچ ۽ چٽي نه سگهو ۽ هڪ جهڙي چوڻ
 لڳو هي مهاراجا! موهجي ٻوڻ ڪيل هيءُ شپ ڪرم ڄاڻي دها ڪري ائين
 ئي ڪرو جيئن بکيه بچي سگهيا ٿئي ٺڏڻن بهي ٻاسن کان ڪرو. ٺاڙد ۽
 سنڪ آڏي مديشرون. ائين چيو ته هي اڻاڏ ٻڙس راما! ٻڏو. سون جي سندر
 مٿين سان جڙيل شيلونتي سڀتا جي روپ ۾ هڪ سندر استريءَ جي مورلي
 بڻايو. سري رامچندر ڪروءِ ۽ مدين جا اهي وڃن ٻڌي هڪ سون جي سڀتا
 مورلي تيار ڪرائي ان جي انگ انگ ۾ انڪ آڏو شالا لڳائي ۽ سندر وڃي
 سان سينگاري سڀتا جي جاءِ تي اسٻاڻ ڪئي، ان جي روپ کي ٺسي
 ڪامڊو ۽ لڳي ٻڌي ٿيو. انڪ استراڻ ۽ اڙس هن کي سڃاڻي نه سگهيا
 ۽ سڀتا جي مورليءَ کي ٺسي عجب ۾ پئجي آي ويا. ۽ هزار ورشت ۽ دوران
 برهمڻ جهڙي وڃي ڇڏي طرح ڄاڻندڙ هو انهن کان ئي ٻڌا وڃي بکيه ڪرو
 ڪرم ڪالڊ ڪرايو. ٻيو سري رامچندر بکيه شالا ۾ اچي ويٺو. ٺڏڻن ڪروءِ کيس
 چيو هي راما! وڃڻ جي اڻوسار ڪهوڙو وٺي اچو. ڪروءِ جا اهي وڃن اسڏي
 سري رامچندر لڪشمي کي آڳيا ٺڏي ٺڏڻن لڪشمي ٻوڻ ڪري هڪ ڪهوڙو
 سندر اچي رڻڪ جهڙو ٺاهي ڪار ڪار جهڙو سونج ڏيو جي ڪهوڙن کي
 ۽ شرمندو ڪري ڇڏيو هو ان جي مٿان سندر ڏان رکيل عني ۾ چوڻ سونج
 ڏيو پرڪاش ڪري وغير آهي مٿي آي. ڪرو بکيه ۽ مٿي لڳل عني ڇوڻ ۽
 آڪاش ۾ ٺاڙا ٺڙي رتيا آهن ان کي سندر وڃي ۽ آڻوڻن سان سينگاري
 وٺي آيو. سري رامچندر سسار جي وجهه جي نمٽ ڪهوڙي ۾ ٻوڏ ڪيو
 ۽ جيئن وشواتر چيو ائين ئي ڪيو، وڏيءَ موجب راما انڪ ڏان ٺڏڻن ۽

ڪرڻ جو ويچار ڪيو آهي ۽ سڀني ٺنگرواسين کي اشومڊ بگه ڏسڻ جي مرضي آهي. هي ڪروچي! توهين آڳيا ڏورن ۾ مان وڃي بگه ڪريان. اهڙا ٻولڻ ٻريا وڃن ٻڌي مٺي ٻوسن ٿي ڇوڻا لڳو هئي راءِ! توهين اهڙا لاهتيءَ سان ڀول وڃن ڪهڻن نه ڇوڻا. ارها توهانجو مڙوڪ ٻورو ڪندو. هي ٻوس! اتي بگه لاءِ ٻوڙڻ وڃي ڪر. مٺيءَ جا وڃن ٻڌي ٻوس، شتروڪهن ۽ لڪشمي ڏاڍو خوش ٿي گهر هليا، اتي وڃي پنهنجي شوڪن معترن ۽ ٻرجا ڪي گهرائي ٻولڻ سان ڇوڻا بازارن، گهٽيون، گهر وڃي سبگارار ۽ ٺنگر ۾ سندر مندب بڻارو. سڀني آڳيا مڇي شهر کي اهڙو لکڻي سبگارار ڇڻا اڏيا هڪ سوڙ جو ڌار ٻڌي ٻير. جڏهن رامجندر ڪروءَ سان گڏ آڻ اڏهن شهر جي سڃاوت ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو ۽ اوڏي مهل جنگ ٻورو ڏانهن ڏوڪ موڪليا تنهن کان سواءِ جامولس، سگرور، واهش، ال، ليل، ڪي گهرايو وڌو ۽ وري ڪجهه ٻه ڪال ۽ ٻيا سڀ اتي آيا جتي ڪرناٺو سري رامجندر هڻو. ڏورناتون وصالن ۾ واهي ڳائي رهيا هئا ۽ اٽڪ ميسرو، چندرما، سروج، هو مهاڏار، برهما، سنڪ آدي مٺي ۽ ٻيا ڏاڍا به اتي آيا. تنهن کان سواءِ پاراشر، انڪرا، نارڊ، وياس، اڪسم ۽ ڏاڍوشي سميت ٻلسر ۽ ٻيون سڀ منهن جون ٽولهون آيون.

سري رامجندر جو موڪليل ڏوڪ جنگ ٻورو پهتو ان کي ڏسي جنگ ٻورو واپسي ڏاڍو خوش ٿيا، راجا جنگ ڏوڪ کي آڻ ڏسي هڪدم ڊوڙي آڻ ان وقت راجا جي من ۾ اٿڻ نه ٻولڻ انهن ٿيو ڇو ڪرڻي ڏورناتون به ان ٻولڻ جو وران ڪري ٿو سگهي. تلسيداس جي چوي تو ان وقت آئند جي خبر ٻڌي سڀني جڏهه جنگ ڪرڻ لڳا. راجا جنگ ڏوڪ کي گهرائي آڏوسنگار ڪيو ۽ ڪيل منگل ٻڌو. راجا ڪروءَ وٽ وڃي سمورو حال ڪري ٻڌايو. راجا جنگ جا اهي وڃن ٻڌي شتاند ڏاڍو خوش ٿيو ۽ ڇوڻا لڳو هي راجا! هار مان به توهان سان هلي بگه ڏسندس تنهنڪري تون جلد وڃي سڃا ٺاڙو ڪر. ڪروءَ جا وڃن ٻڌي راجا جنگ ڏاڍو ۾ اچي شوڪن کي گهرائي ڇوڻا نه توهين جلدي چترلڪي سڃا ٺاڙو ڪران انهن چئي گهر وارو ۽ سارو سماچار اچي وائين کي ٻڌايو جو ٻڌي وائين ڏاڍا وڻ خوش ٿيون ۽ برهمڻن کي گهرائي جهجهو دان ڏنو. اها خبر ٻڌي سڄي شهر ۾ آئند وائين وڌو ۽ گهر گهر ۾ خوشيون ٿيڻ لڳيون. اهڙي طرح راجا جنگ پنهنجي ڪروءَ ۽ سڃا سميت خوشيون منائيندا ٻاجا وڃائيندا پئي ڏانهن منجهند جو اچي اڏيا ٻوريءَ جي ويجهو پهتا. سري رامجندر راجا جنگ جي اچڻ جو ٻڌي

جي ڇوڙ موجب منهن جون استرايون سڀني کي ساڳيا ڀرمانا جي استري
 لڪهڻي سمجهي ٿي ڇوڙ ڀڳتي ڀار سان ان جي ڀرجا ڪندڙون هيون ۽
 سدائين آڏو ڀاڙو ۽ ٿورا سان هڻجي شيرن ڪندڙون هيون. ان وقت سڀني
 ڳوڙهي هڻي جو سري رام هن جو ٿياڳ ڪيو، جنهن مان ڀالهيڪ رشيءَ جي
 آشرم ۾ هن کي ۽ ڀالڪ انهن ٿيا. مٿي انهن مان وڏي جو نالو ڪنن ۽
 ننڍي جو نالو ٿو رکيو، ڌاري ڌاري سڀني جا ٻئي ڀالڪ وڌيا، وڌيڪ
 ۽ استر شستر وڌيا سڀ سڳي ٿيا. انهن ٻنهي ڀالڪن کي رشيءَ سڄو
 رمانا ڀرڙ ڀاني ياد ڪرائي ڇڏيو. وڌن جي ڪيان ڪرائڻ لاءِ انهن کي وڌ
 ڀڙعايا، هو اهوئي ڪمار وانگر تمام سندر ڪمار وڻا وڻائي مٺي سر سان
 رمانا جون ڪوٺائون ڳائي ان ۾ ڦرڻ لڳا، انهن ڏسو مڙهي ڀالڪن کي
 جتي ڪٿي ڳائيندو ٿي رشي مٿي عجب ۾ پئجي ڀاڙ ۾ ڇوڙ لڳا ته اسان
 به گهڻيون ئي ڏٺائون. گهڻي ڏٺوسين پر ڪندڙو، ڪنڊو، ڀوڙو لوڪ،
 ديولوڪ، ڀالال، ٿوڙي اهرم لوڪ ۽ ٻئي ڪنهن به لوڪ ۾ اهڙو مٺو ۽
 مٺو آواز نه ڪڏهن ٻڌوسين نه ڪڏهن ڏٺوسين. اهڙي طرح ٿي ڇوڙ منهن
 کي خوش ڪندا ٻئي ڀالڪ گهڻي وقت تائين رشي ڀالهيڪ جي آشرم ۾
 آندو سان رهڻ لڳا.

هيڏانهن لڪهڻو سڀني کي ان ۾ ڇڏي واپس ٿي پنهجي مهل آيو
 ۽ روئي اچي سمورو حال ماڻهن کي ڪري ٻڌايو، جو ٻڌي ماڻاڙون مڙجي
 ٿي ويون ۽ هوش ۾ اچي وڻڻ لڳيون. ماڻهن کي ڏک ۾ واپس ٿي رامي
 مهل ۾ آيو ۽ ماڻهن کي سمجهائي ڪيان اڀري ٿي، جنهن جي ٻڌڻ سان
 انهن جو اڳيان دور ٿي ويو ۽ ڪيان جو پرڪاش ٿيو، ان وقت جيڪو به
 وردان ماڻهن گهرو اهرني ديا ساڙي پکوان انهن کي ٿي، تڏهن انهن ڀالڪي
 ڀرڻ، اڳي ۾ شد ڪري پنهجي سرور جو ٿياڳ ڪيو. پرڻ اڳي ۾ سرور
 پير ڪري ٿيئي ڇڏيون پئي ۽ جي ڏام هليون ويون. سري رام، ڀرڻ،
 لڪهڻو ۽ شتر وڳهن شوڪ ۾ مڳهن ٿي ويا، پوءِ ڪرو وڻست وڌن اٿسار
 وڌي ۽ موجب سري رام پندر ڪسان ڪريا ڪرم ڪرايو ۽ اٺيڪ قسمن جو
 دان غرين ۽ ارهڻن کي ٿي، اهڙو ڇڪت ۾ ڪهڙو ڪري آهي جو ان جو
 وڻن ڪري سگهي؟

هڪڙي ڀيري سري رام پندر پنهجي ڀائرن ۽ منترن سميت ڪروءَ جي
 گهر وڃي چرنن ۾ سر نرائي ڀرڻ ڪيو، ڪروءَ کان آشيرواد وٺي واهي رهيا
 تڏهن رام ڇوڙ لڳو، ڪروءَ! ترهان جي ڪريا سان مون هڪ تمام اٽل بڻجي

من ۾ ايسن لي ٻر لڪشمي کي وياڪل ڏسي عجب ۾ پئجي اڇو ۾ ڏکهرائجي
 ويئي جهڻ مٽيءَ بنا سائب. هوءَ من جو واپار چئي ٿي سگهي ايت رت
 کي ڪهائي ان ۾ پيئل ڏسي سڀا ڊچي ويئي ۽ ملي وائيءَ ۾ چوڻ لڳي هي
 ڏور! هه ۾ منهن جا آشرم ڏسڻ ۾ ٿي اٿا اچن ٿون ڪٿي وٺي آڏو آهين
 هيءُ ان ۾ لڳي، هرڻ، شينهن، واڳه، هائي، رڌن ۽ بگهڙن سان پيار ٻوڙ
 آهي ڪوئي مني ايندو ويندو ۾ ڏسڻ ۾ نٿو اچي. منهنجو ساهه ٿي ٺڪري
 ٿو وڃي، ائين چئي سڀا مروجع ٿي ڪري پئي. پٺويءَ ٿي ڪرڻ وقت
 لڪشمي ان کي اڇائي ڇڏيو، سڀا کي اهڙي طرح وياڪل ڏسي لڪشمي
 من ۾ چوڻ لڳو ۾ به هئا هيءَ ڇا ڪيو؟ هاڻ ۾ منهنجا بنا جيڪڏهن جي پراڻ
 ٺڪري ويندا. اهڙي طرح پاڻ کي ڏڪا ويندي جان ڏيڻ لاءِ تيار ٿي ايندو
 ۾ اهڙي ۾ آڪاش وائي ٿي ۾ اي لڪشمي! سڀا کي ٿون هتي بنا ڪنهن
 ڊپ جي ڇڏي هليو وڃ، هن کي ڪنهن ۾ ڦس جي ٺڪيڻ ۾ رسدي.
 جنهن مهل لڪشمي اچي وڃن آڪاش وائيءَ جا ٻڌا ٿنهن مهل پنهنجي من
 کي آلت ڏيئي سڀا کي رت سان هيڪ لاهي چوڻ لڳو هي مانا! سري
 رامچندر لوڪ ٿندا جي ڪري ٺوڪي ٺاڳ ڪري ان ۾ موڪليو آهي. هي
 مانا! انهيءَ ۾ منهنجو دوش نه آهي هاڻي ٿون منهنجون جي آشرم ڏانهن
 هلي وڃ. ائين چئي لڪشمي مانا سڀا کي ٺي ٻوڪو ماڻون ۽ ٻوڙ سان
 پٿار ڪري موٽي اڏڻا ۾ ويو.

لڪشمي جي وڃڻ کان پوءِ سڀا تمام ڏک ۾ پوڄي موروڪ ڏالڻ والڪو وولها
 ڪرڻ لڳي ۾ اهڙي ۾ ٻالهيڪ رشي ڪهيندو اٿي اچي ٺڪو، سڀا منيءَ
 کي سڃاڻي ان ۾ اچڻ جو سرستو حال ٻڌائي چوڻ لڳي هي منورو! مان راجا
 جنگ جي ڏيءَ ۽ سري رامچندر جي اهڙي آهين، مان ڪجهه سمجهي ٿي
 سگهان نه سري رامچندر مونکي ڇاچي ڪري ٺاڳيو آهي، چو ۾ ارها جي
 گهٽ ٺاڳي آهي. جهنگري ڏور لڪشمي مونکي هه ڇڏي ويا آهي
 لڪهن هي منورو! مون کي انهيءَ ٻاري ۾ ڪڇ ۾ خبر نه آهي. ٿڏهن
 ٻالهيڪ رشي چوڻ لڳو هي پٿري! تنهنجو پيءُ جنگ منهنجو پٽ آهي.
 هي ڪماري! ٿون چتا نه ڪر، ايت انهن ۾ سري رامچندر ٿو سان وري
 اچي ملندو. اهڙي طرح سڀا کي ڏيرج ڏيئي سمجهائي پنهنجي ڪتيا ۾
 وٺي آيو. اٿي اچي سڀا گهڙجيءَ ۾ سان ڪيو، پوءِ سري رامچندر جو
 سمون ڪري ان جي مڙهي من ۾ رکي. منيءَ هن کي آشرم واد ڏيئي کائڻ
 لاءِ ٿل ڏنو ۽ ايت روز منهنجو سڀا کي اٽڪ ڪٽائون ٻڌائيندو غر. منيءَ

مانا آهي ۽ ٺهڻي لوڪن جو مالڪ سنسار ٺوهان کي ڄاڻي ٿو. جنهنجو و
 پراڻ ۾ جس ڳائين ٿا، ٺوهين ستيرادي مويادا پرشور آهي، جنهنجو و
 ۽ شيش ٺانڪ ۾ ورتن ٺٽا ڪري سگهن ۽ جائڪي سويپوان، گڻن جي کا
 ۽ آئند ٺٽو واري آهي. ان جي پاڇي موجب جيڪي استرادن پٽورف ٿر
 پالن ڪنڊيون سي ۾ پوساگر پار ڪري وينديون. هي ڪرپالو! ڇا! ۽ ڇو
 ۾ پاڻيءَ بنا ڪڏهن جيئري رهي سگهي ٿي؟ ڇا! ڪيتي بنا اوساف جي
 ڪڏهن آباد ٿي سگهي ٿي؟ اهڙي طرح ٺوهان کان سواءِ ڇا ڪيائون سياڻي
 سينا هڪ پل ۾ جيئري رهي سگهندي؟ دها ۽ پير سان پيرل پيرف جا
 اهي وڃن ٻڌي پڳوان چورڻ لڳو هي پيرف! ٿو اوار ٿرم ۽ لپتيءَ جي ڳالهه
 چئي آهي ٺڏهن ۾ راجا کي سدائين نيتي، ٽن ۽ ٿرم جي وڪيا ڪرڻ ۽ بنا
 ڪنهن وڃار جي نيتيءَ موجب منو ڳالهائڻ، پوتر ۽ شپ ڪرمن سان پاريءَ
 ٿي. پرجا جو پالڻ ڪرڻ گهرجي ۽ جيڪي دوت ٽوپيءَ جي پاري ۾ وڃن
 چيا هوا، سي پيرف کي ٻڌائي چورڻ لڳو هي پيرف! گل ۾ اهر پاري ڪلڪ
 لڳائي، سور ۾ ونش ۾ اٺڪ راجا هڪ پئي کان وڌيڪ ڪيائي ٿيا آهن.
 مهاڇا دشرت ۾ سنسار ۾ مشهور آهي، جنهن پرائن جي موڙ کان ۾ وڃن
 نه ڇڏيو. انهيءَ گل ۾ ٿورو ۾ ڪلڪ ٻڌڻ ڪري جيئرو رهڻ ۾ ٻڌڻ جي
 اوار آهي. ٺڏهن پيرف چورڻ لڳو هي پيرف! سينا ٺڪلڪ آهي ڇاڪاڻ ۾
 اوهان، شو ۽ اهن دورائين پريڪيا وٺڻ وقت سينا جي واکاڻ ڪئي هئي ۽ جو
 ۾ سينا کي ڪلڪي چوي ٿو اهر مور ۾ ڪروڙين جمر ٺرڪ ۾ رهي ڏک
 پوڳهندو ٺرڪ ۾ رهي ٿو.

سينا کي ٻن ۾ موڪلڻ

سري رامچندر جا ڪروڙ ۾ پيرل نيتو ٽسي پيرف لڪشمڻ جي پٺيان
 هليو وار، ٺڏهن پڳوان لڪشمڻ کي سڏ ڪري چورڻ لڳو هي پائي! هڪ
 وڏائي ڇڏي ٻڌا سينا جي ڪري منهنجي لوڪ ۾ ننڍا ٿي پئي آهي
 منهنجي ٽون سياڻي سوار ٿي سينا کي رت ۾ ڇاڙهي واليڪ رشيءَ جي
 شور ۾ پوسان ڇڏي هليو اچ! هن پاري ۾ جيڪڏهن ٽون ڪڇ ۾ چوندن ۾
 ٺڪ منهنجي هتيا ڪنڊين. سنسار پلو چاهي اهو، جيڪڏهن ٽون ۾ منهنجي
 ڪيا ٺاريندين ۾ ياد وڪ مون کان سواءِ عمر پو پڇتائيندين. پڳوان جي آڳيا
 ي لڪشمڻ ٻڌي وار، صبح جو سوار ٿي سو منتر کان رت تيار ڪرائي
 ۾ جانڪيءَ کي ڇاڙهي ٽرڪ ٿي ٻن ۾ هليو وار. رام جي پياري سينا

اٿي روشن ۽ منهن جي استرڻ سان گڏ ويهي ڏور چرچا ڪندي عيس ٺڏهن
منهنجو من ڏاڍو شاعريءَ ۾ رهندو هو. هاڻي انهيءَ کان سواءِ ڏاڍو اهاڻڪي
ٿي پئي آهيان. سو هي ٺاڪ! ڪرڻا ڪري مونکي وري انهن روشن جي
استرڻ سان ملڻ جو پوئو ڪريو. ٺڏهن پڪڙڻ منهن جي استرڻ جا وستر
آڏوڻ سينا کي پور سان ٻارائي چوڻ لڳو هي سينا! سڀاڻي ٺهيندي من
جي اڃا پوري ٺهندي.

رام ۽ جا چار ٻيو ڪلڙا صبح جو جڳت پئي لڪهي نواب سري رامچندر
جاڳو نه ٻاڇڪ پڪڙڻ جو ڪم سان سندر مڪرو ڏسي خوش ٿي ڳالڻ لڳا.
پرف، لڪهي ۽ شتروڪهن جتي ڪرپاڻڻڻ وارو ويٺو هو اٿي آيا ۽ اچي سر
ٺرائي پٿار ڪيو. پر سري رامچندر پنهنجي مڪر مان ڪڍ نه ڇڏيو، پڪڙڻ کي
چينا پر ڪوهريل ڏسي ٿيئي ٻاٽر ڪوهرائي ويا ۽ چوڻ لڳا هي پڪڙڻ! ٺهڻ
جي لڳا ڇاڻي ٿي سگهي. ائين چئي ڇپ ٿي ويا. هنن کي واکل ڏسي
پڪڙڻ ڏکيو ساهه کڻي ڪمپارو ڏنڊ ڇاڻي مڏو وائيءَ ۾ چوڻ لڳو هي لڪهي!
تون منهنجي آڳاٽا سان ڄاڻڪيءَ کي ٻن ۾ ڇڏي هليو اڄ. سري رامچندر جا
اهڙا ڪنور وڃن ٻڌي ٿيئي ٻاٽر ڪوهرائي ويا، هردي ۾ ڏک پيدا ٿيو ۽
سراو جلڻ لڳو. ٿيئي انهيءَ وڃڻ ۾ پئجي ويا نه پوڙ سڄ چئي رهيو آهي
ٻا ڪل مشري ڪري رهيو آهي جو نه ڪڏهن نه اهڙا ڪنور وڃن ڪنهن
مڪر مان نه لڪتا آهن. ٺڏهن پرف ۽ ٻيا ٻاٽر واکل ٿي هڪ جهڙي
شتروڪهن ٺهڻ مان جل آڻي چوڻ لڳو هي پوڙ! ٺهڻ جا وڃن ٻڌي من
ڏاڍو منجهي پيو آهي جو نه سينا مانا جڳت جي مانا آهي ۽ ڇو سڀاڻي
هن کي ڇاڻي ٿو، ٺهڻ سڄاڻند ٻار پهر سيني جا پتا آهيو. هي پوڙ!
ڇاچي ڪري ٺهڻ سينا جو ٺاڳ ڪيو آهي؟ هره نه من وائي ۽ ڪرم سان
ٺهڻ جي چرڻ جي ڏاڍي آهي. سو ڪه! هره ڪرڻي آهي ٺهڻ هيءَ ڪرڻ
پوڙ وڃن ڪل مشريءَ ۾ چيا آهن ٻا سڄ ٻچ چيا السڙ. شتروڪهن جا اهي
وڃن ٻڌي سري رامچندر جي اکين ۾ آنڊن پڙجي آيا ۽ منيءَ وائيءَ ۾
سجڻائي چوڻ لڳو هي ٻاٽي! منهنجي آڳاٽا ٺهڻ ٺهڻ آهي، جي ڪڏهن
ٺري ويندي نه منهنجي سر ۾ نه رهندي. اهو جي اڃا هر ٺهڻ ٻاوي
وڏي ٺهڻ آهي ٺهڻ جو هن ۾ ڪلياڻ آهي. هي ٻاٽي! منهنجي وڃن مڃي
ڄاڻڪيءَ کي وڃي ٻن ۾ ڇڏي اڄ. ٺڏهن پرف هڪ جهڙي چوڻ لڳو
هي پوڙ! منهنجي من ٺهڻ ٺهڻ آهي ٺهڻ سو ڪه آهيو، منهنجي وڃي
ٻڌو. هي پڪڙڻ! سوڙه وڃن ۾ شتروڪهن سان جو پتا ۽ ڪرڻا سان جي

پنهنجي گهر ۾ اچڻ نه ڏيندس ڇو ته مان ڪو راجپوت نٿو ٿي آهيان .
 هيٺرو وقت راکشن جي گهر ۾ رهي تنهن هوندي به سينا کي وٺي واپس
 گهر آيو . هي ٻيو ڏوٻي جي اها ڳالهه ٻڌي مان جهٽ هيڏانهن ها
 آيس . تڏهن ڀڳوان رام پوسنگ وس وڃي نالي دوت کان پڇيو هي وڃي
 منهنجي سينا جي ۽ مانا ڪيڪي جي باري ۾ ٺڪرواسي ڇا چوڻ
 توکي منهنجو قسم آهي تون به ڏپ نه ڪر ۽ سچ سچ ٻڌاء . ڀڳوان جي
 اهڙي طرح پڇڻ ڪري وڃي چوڻ لڳو هي ڏاڍا سڀئي ماڻهو ائين چوڻ نه
 نه آيا ڪيائي رام جيڪي به ڪاريه ڪيا آهن سي سڀئي مشڪل هئا پر
 هن راوڻ کي ماري سينا کي بنا ڪنهن شڪ شهبه جي پاڻ سان گڏ آڻي
 وهاريو آهي اهو ڪم سندن ڪيو اٿس، ٻيا جنهن سينا کي در آيا راوڻ
 نوجن ٻن ۾ چورائي ڪٽي ويو هو پوءِ خبر نه آهي اهڙي ڀڙڪ ڀڙڪيل استريءَ
 مان الائي ان کي ڪهڙو سڪ ملندو . هاڻي اسان کي به پنهنجي استرڻ
 سان هن موجب ورتاءُ ڪرڻو پوندو ڇاڪاڻ ته جهڙو راجا ٿيندو آهي تهڙي
 پرڃا به ٿيندي .

دوت جي واٽان ڏوٻيءَ جي اها خبر ٻڌي ڀڳوان رام پنهنجي من ۾
 رکي ۽ رات جو به سڀني ۾ ائين ئي ڏسي ڄاڳي اٿيو ۽ ڏاڍو ڏکي ٿيو . جڏهن
 هڪ رڳ راج ڪندي گذري ويو تڏهن ڪرڻالو ڀڳوان ويچار ڪيو ته هاڻي
 باقي هڪ هزار ورهيه پتا جو راج ڪندس ۽ سينا کي بدواس موڪلي
 ڇڏيندس جنهن جي ڪري ويدن جي مرڻاڏا قائم رهي ۽ ڌرم به نه وڃي .
 اهو من ۾ نشوون ڪري سينا وٽ آيو ۽ مٺي واڻيءَ ۾ چوڻ لڳو هي سينا !
 ٻڌ، لوڪ جي لڏا لڏ ڪري سنساري پرشن وانگر مان توکي تياڻ ڪري ان
 ۾ ڇڏي ايندس اتي توکي سري پالميڪ رشيءَ جي آشرم ۾ به بالڪ پيدا
 ٿيندا، هن وقت تون ڪرڻو ٿي آهين، بالڪن جي پيدا ٿيڻ کان پوءِ تون وري
 مون وٽ ايندين ۽ لوڪن کي سکيا ڏيڻ لاءِ پير سان ڏيان ڪري پرتوي
 ڦاٽڻ وقت ان ۾ سمائجي ويندين ۽ اندران ئي اندران وٽڪ هلي ويندين
 پوءِ مان به اوڏانهن ايندس تنهنڪري تون مياوي پاڇو سينا روپ ۾ پرتويءَ
 تي ڇڏي تون پنهنجي پوتو ڌار ۾ وڃي ره . سري راجپوت جا اهي وڃن
 ٻڌي سينا پرتوي کي چوڻ وٺندا ڪري پنهنجي ڄاڻا ۽ ٽي انٽرڊان لڏي
 پئي . تڏهن ڀڳوان هن مياوي ڄاڻا سينا کي سمجهائي چيو هي سينا! هاڻ
 هڙ جيڪي گهرڻ هجي . تڏهن سينا چوڻ لڳي هي ناندا ڪيترا ڏينهن
 به آهن جو توهان سان گڏ مٺي جن جو آشرم ڇڏي مان گهر آئي آهيان ،

ڇا! ايءُ جي ويلي ٻت مري وڃي؟ ٻوهڻ جا اهي وڃن ٻڌي انٿرهي
 پڪران لڏ لڏا ڪرڻ لاءِ ڪريالو پڪران وڃار ڪرڻ لڳو ته ٻوهڻ جو ٻت
 ڇاڇي ڪري مٽو. وري ٻوهڻ کي ڏسي پڪران وار ڏاڍو وباڪل ٿيو ته
 ايتري ۾ آڪاش واٽي ٿي ته هي شونڪ ڌاري! توهان جي راج ۾ ولنداجل
 ٻڙس جي ٻڙسان ٻن ۾ هڪ شونڪ ٻڙ ڪري رهندو آهي انهيءَ جي ڪري
 ئي هن ٻوهڻ جو ٻت مٽو آهي. اها آڪاش واٽي ٻڌي سري رامچندر جهٽ
 رت لڏي چڙهي روانو ٿيو، اتي پهچي سامهون ۾ سندر ٻڙس ڏسي ڏاڍو
 خوش ٿيو ۽ ٻڙهان شونڪ جي ٻت کي ويٺل ٿيسا ڪندو ڏسي سري رامچندر
 ڪروڙ ۾ اڇي هڪ ٻاٺ کيس مستڪ ۾ هنيو جنهن جي لڳل شونڪ ڏکي ٿي
 ٿڌل لڳو، سري رامچندر ان کي ڏکي ڏسي ٻيا آئي ان کي سندر پڳتي
 ڏيئي اڏار ڪيو ۽ ٻڙهه جي ڪرڻ سان وٽسڪ ڏام هليو وارو. اوڏي مهل
 ٻوهڻ جو ٻت ڪلندو اٿي کڙو ٿيو. تنهن کان پوءِ پڳتن جو ٻت مٽائيندڙ
 سڪڊاڪ پڪران وار موٽي ٺڪر ۾ آيو ۽ اچي سنڌيا ولندا ڪري ٻڙهه پڳتن کي
 سڪ ڏيڻ واري شو جي ٻڙجا ڪري پوڄن کائي وڃي آرام ڪيو ۽ جيڪي
 سا ۾ ويٺل هئا سي سڀئي ٻههجي ٻههجي گهر هليا ويا.

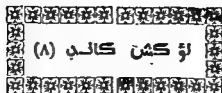
ڏوٻيءَ جو رامچندر نالي طعنو هڻڻ

جڏهن صبح ٿيو تڏهن رامچندر سا ۾ آيو ۽ وري سا لڳي ويئي ۽
 هر ڪر ٻههجي ٻههجي ڪم کي لڳي وڌو. سري رامچندر ٺٽ روڙ ٻاٽون
 سميت ٻاٽن جي ڪتا ٻڌي ٻاٽن کي دان ڏيندو هر وري پوءِ سنڌيا
 ولندا ڪري ٻڙهه جي آڳاٽي وٺي سڪر ٻههجي گهر هليو ويندو هو. هڪڙي
 ڏينهن سري رامچندر انڪ ڏوٻه ٻڙهه ۾ ٻڙجا جي ڏکڻ سڪ جي خبر وٺڻ
 لاءِ شهر ۾ موڪليا ۽ شام جو اچي سري رامچندر کي سڄو سماچار ٻڌائڻ لڳا.
 سڀني الڳ الڳ بيان ڪري ٻڌايو، انهن مان هڪڙي ڏوٻه ڪڇ نه ٻڌايو.
 تڏهن سري رامچندر ان کي ڇت ڏيئي ٻڙهان سان پڇڻ لڳو هي ڇا ٿي! ٽون
 ڇو نه ۽ جيڪو به سماچار هجي سو چئي ٻڌاء. سري رامچندر جا اعزاز ملڻا
 وڃن ٻڌي ڏوٻه ڇوڻ لڳو هي پڪران! ڇا چوان؟ جيئن مان توهانجي آڳاٽي
 سان پهرو ڏيندو پئي ويس تئين ڏنم ته هڪڙي ڏوٻيءَ جي گهر ۾ ڏاڍو ڪوڙ
 شور لڳو پيو آهي، ٻالھ نه ڦٽن هن ريت آهي جو ڏوٻيءَ جي زال ٻههجي
 پٽيءَ جي موڪل کان سواءِ جيڪي گهر وٺي هڻي پوءِ هوءَ جڏهن به ٿي
 ڏينهن رهي موٽي آئي تڏهن ڏوٻيءَ ٻههجي زال کي چيو ته مان توکي

ڌام ڌوم سان منزل ڪندا اچي ڪاشيءَ پهتا، اتي پهچي ڪاشيءَ کي سري
 شڪر پڳدان جو اسٿان ڄاڻي کيس پُڙام ڪيو، تنهن کان پوءِ گنگاڇيءَ ۾
 سنان ڪري پوئتي ئي سري ڪاشي وشنوڪ جي مندر ۾ وڃي ڏاڍي پُڙ
 پاڙ سان شڪر پڳدان جي استواري ڪرڻ لڳا. پوءِ ٻاهر اچي سنياسين جو
 پوڄن ڪري غريبن ۽ ارههڻن کي دان ڏنو، ايترو ته دان ڏنو جنهن جو بيان
 اهو ڪري سگهجي جنهن کي ڏسي ڪنهن به لڇي پئي ٿيو، اهڙي طرح
 سري رامچندر ڪڇ ڏينهن اتي رهي دشمن مٿين کي پوسن ڪيو تنهن کان
 پوءِ مڙي پنهنجي لنگر ۾ آيو. اهو ڏٺا ۾ نت روز لوان آندو ليڻ لڳا ۽ پڳدان
 نت روز دان ڪندو هو. هي ڪرڙا اتي ڪونه ڪرڙ شروع، ڏک شوڪ، غم ۽
 ڪرڙ وڃن ٻڌڻ ۾ ٿئي آيو. سڀئي ماڻهو جتي ڪٿي ڌوهي ويد شاستر پڙاڻ
 ٻڌڻ لڳا. انگريزي پوءِ جي ڪرپا ڄاڻي آندو ۾ رهڻ لڳا. هڪ ڏينهن
 سري رامچندر من ۾ ويچار ڪري چوڻ لڳو ته مون کي يارهن هزار ورهه ٿي
 رهيو آهي تنهنڪري اهو منڍ بگهه ڪريان جنهن جو جس ڳائي سنساري
 مڻس پُڙ ساگر پار ٿي ويندا، پوءِ جلدي مان پنهنجي وشو لوڪ هليو وڃان ۽
 ارهه ڇا وڃن ته سڄا ڪربان. صبح جو اڀرندي من ۾ ويچار ڪري ڪروڙ
 کان بگهه ڪرڻ جي آڳاٽي آيو. بگهه ڌام ڌوم سان ڪيو ويندو اهڙو بگهه
 اڳ ڪڏهن نه ڪونه ٿيو آهي. رام جي بگهه هٿ ڪري پُڙويءَ تان سڀ
 پاپ مڻجي ويندا. وري مني ان ۾ اي ڏها ٿي پُڙ سان ٽهسي ڪرڻ لڳندا،
 پُڙوي ۽ ان سويءَ اوان ٿي پُڙندو. پسون ۽ پکي سڀئي گڏجي ڪيلڻ لڳندا.
 رام راج ۾ ڪٿي به وڏو وڙو ٻڌڻ نه آيو، سڀئي پُڙ سان رهڻ لڳا،
 انيڪ ڪرنت، سمرتيون، سوسرتي، ارهه، مهادي ۽ ڪروڙن شيش ڏاڙهه سري
 رامچندر پوءِ جا ڪن ڳائي ان جو انت پائي نه سگهيا.

برهمڻ جو سري رامچندر وٽ دانهين اچڻ

سري مهاديو چوڻ لڳو هي ٻاروئي! ڪاڪ پشندي ڪرڙ کي ڇهه نه هاڻي
 جيئن اڳتي سري رامچندر اٻار چوڻ ڪيا سي ڏهان ڏيئي ٻڌ. هڪڙي ڏينهن
 راج سڀا ۾ سري رامچندر سان گڏ سڀئي ٻار وينا هئا ته اتي هڪ برهمڻ
 وڻندو آيو ۽ اچي هٿ چوڙي سري رامچندر کي چوڻ لڳو هي پڳدان! ڇا
 سنسار ۾ سرور وٺس جي. رهندي به اهڙو اندرو؟ اهو ڏٺا ۾ رڪهو، دلپ،
 شو، سکر ۽ ٻيا پڙاڻي راجا ٿي ويا پر انهن جي هرندي انهن ڪڏهن نه ٿيو.

سري رامچندر جو ڪٽنب سميت ڪاشيءَ ۾ وڃڻ

سري مهاديو چوڻ لڳو هي ٻاروئي! ڪاڪ
پسنديءَ جي مڪمان اهڙي ۾ پتر رام ڪٽا ٻڌي
گرڙ ڏاڍو خوش ٿيو ۽ پتي هٿ ڇوڙي چوڻ لڳو
هي ڪرنا ٿاڙا! هاڻي منهنجو من لڏي ۽ سمان
ٻوٽو ٿي ويو، ٿوهان جي چوڻ ڪمل ۾ ٻوٽو آهي
سو جهر جهماٽرن ۾ نه هلندو، ٻوٽو جي ڳڻن کي
ٻڌي منهنجو من روڪ ٻوٽو ٿي وارو. هي ڪاڪ
سروش ٿي ٿوهان جي ڪرنا سان ٻوٽو جي ڳڻن جي
ڪٽا منهنجي من ۾ رهي وئي. هاڻ منهنجي من

۾ سندس اچي وارو، ٻوٽو ٿي وڃي. جهنڊو ڪوئي نه وڻان ٿو ڪري
سگهي ۽ جهڪي نه منڊل سکر جي ڌام ٻوٽا ۾ رهن ٿا سي مري وڃن کان
ٻوٽو سرڻ ٻوٽو ۾ وڃن ٿا. سو هي ٿاڪ! منهنجي من ۾ اها وڏي شڪا
آهي. مان ٿوهان کي پتا سمان جاڻي هٿ ڪري ٻوٽو ٿو نه ٿو هٿن موٽي
سڀ سمهائي وستار سان ٻڌو نه ڪهڙي طرح سري رامچندر اشرمڙ ٻوٽو
ڪهر. گرڙ جا اهي وڃن ٻڌي ڪاڪ پسندي ٻوٽو ٿي چوڻ لڳو هي گرڙ
رام جي ڪرنا سان منهنجي من جو شڪ، شوڪ، موهر ۽ ٻوٽو سڀ وڃندو
رهين، منهنجي ٻوٽو ٿي ٿو نه آهي، ٿو مون ٿي نه وڏي ڪرنا ڪئي آهي.
هي گرڙ! سري رامچندر ٻوٽو هزار ورهه ٻوٽا ۾ راج ڪري چيڪا نه اها
ڪئي آهي اها سڄي ڪٽا سنسار جي اڳڪار ۽ ٻي لاءِ آهي جا وستار سان
ٻوٽو ٻڌاڻان ٿو سر ٿوڻ ڏيان ڏيئي ٻڌ.

هي گرڙ! ٻوٽا جي وڃڻ موجب ٻوٽو جو ساڳو ٻوٽو ٻوٽا ٻوٽو، سڀتا
سان رهي ڪندو ٻوٽو ٻوٽو ٻوٽو ٻوٽو. سڀتا ۽ رام جي ڇوڙي جي سرهون
سڀتا ٿي ڪرڻ ٻوٽو ٻوٽو ٻوٽو ٻوٽو. ڪهڙي ڏانهن سري رامچندر
مڪر سنڪراس وڃندو آيل ٿي ٿي ٿي ٿي ٿي ٿي ٿي ٿي ٿي ٿي ٿي ٿي ٿي ٿي
وڃار ڪري ڪرڻ ڪاڪ وٺي ڪٽنب سميت ڪهڙو سڀتا سان وٺي

ڇو نه هڪ ئي روڻ جي وس ٿي مٿس مري ويندو آهي. ان ڪسان سواءِ
 نه انيڪ ٻيا به روڻ آهن جيڪي جيو کي سدائين ڪليش ڏين ٿا، پوءِ هو
 شانت ڪيئن پائي. هي گرڙا نيم، ڌرم، آچار، تهسيا، گيان، جپ، نپ
 ۽ دان وغيره ڪروڙن ٻوليون آهن پر انهن سان به روڻ مٽجي نٿو. هي
 گرڙا اهڙيءَ طرح جهڪن ۾ سڀ روڻي آهن. جيڪي دک، سک، پڙ، اربت
 ۽ ويڌ ڪان لکي آهن. مون ٿوري ۾ ئي مٿس روڻ چئي ٻڌايا آهن، اهي
 ٻين نه سڀني کي ٿا پر ٿورن ماڻهن انهن کي سمجهيو آهي.

هي تلسي ڪرمف رامائڻ پنج روپ ٻاپ ناس ڪندڙ سدائين منگل ڪاري
 وگيان ۽ پڳتي ڏاڪ، ماما موهر کي ناس ڪندڙ، ٻرم ٺومل، ٻارم روپي
 جل سان ٻورو منگل ڏاڪ آهي، جو مٿس هن مانس سرور ۾ پڳتي ٻاو
 سان سنان ڪري ٿو اهو سنسار روپي پر چند ۽ سورج جي اکر ڪوٺن سان
 سنهت ٿئي.

سري مهادر چور لڳو هي ٻاروئي! پڳت تلسيداس ٻڌڻان رام جي
 درشن ڪرڻ لاءِ دنيا جا سڀ وهنوار ڇڏي ڪري هڊومان جي پٺيان لڳو
 نه جيئن ٻڌڻان رام جو درشن ٿئي. اها رام نام روپي پاڻي ٻڌي اليتي
 جڏهن تي هي جيءُ ڇڏي سولائيءَ سان هن مها پڙ ساگر ڪان ٽري
 ٻار ٿي سگهي ٿو.

شري اوم نت سب تلسي ڪرمف رامائڻ جو
 سري شو ٻاروئي سنواڪ اتر ڪانڊ
 سنسار ساگر پار ڪرڻ لاءِ
 ستون ڏاڪر سمايت ٿو.

سڪ ڪهڙو آهي؟ سو ٿوري ۾ ئي وڻجاري ڪري ٻڌايو. سمنڊ ۽ اُسنڌ جا
 پيد توھن ڄاڻو ٿا ان جو سھج سڀاءُ ٻڌايو. ھي ڪرپالو وينڊن ۾ مشھور
 مها پنج ۽ ڪورو پاپ ڪهڙو آهي سو ٻڌايو، پوءِ مانس روڳن بابت سمجھائي
 ٻڌايو، توھن سرويڪ آھير، وڏن تي توھان جي ڪرپا نه ڪھڙي آھي.
 تڏھن ڪاڪ پھندي ڇوڙ ٻڪر ھي ڪرڙا ھاڻ پير سان ٻڌايو ٿيئي ٻڌو.
 منس ٿي، جي اواز اي ڪاٿي ٿي، نه آھي. ڇو ڇو ڇو سڀ چھن کي
 چاھين، اھو منس سرار ٺڪ سرڳ ھڪ مڪتيءَ جي ڏاڪڻ آھي ۽ ڪيائون
 ويراڳ پڳتي ۽ سڪ ٿيڻ واري آھي. اھڙو سرار حاصل ڪرڻ نه چئو ھو ۽
 ڇو ڇڻ ٿو ڪوڙي ۽ وڻڻ ۾ اڀرڻ وڃي ٿو اھو مورڪ کان نه وڌيڪ ھو، مورڪ
 آھي اھو ڇو امولڪ ھو وڻڻ مان وڃائي ٿو ڇڏي ۽ ان جي ٻڌاي ۾ ڪالڙ
 ڇو اُڪرو ٿو ٿيھي. ڇڪڻ ۾ ڪنگال منس جي سمان ٻڌو ٿو، نه آھي ۽
 سمنڊ ملڻ جي سمان ڇڪڻ ۾ ٻڌو ڪو نه آھي. ھي ڪرڙا من وڃن ۽
 سرار سان پراڻڪار ڪرڻ اھڙي ستن جو سڌو سڀاءُ آھي ٻئي جي ٻڌائيءَ
 لاءِ سمنڊ ٿو سھندا آھن ۽ اڻڀاڳا اُسنڌ ٻڌن کي ٿو ٻڌندا آھن. ھي ڪرڙا
 دشت سمنڊ ٻڌا ڪھن ڪارڻ جي ٿي ٻئي کي نقصان ٻڌائون ٿا، چھن
 ٺاڳ ڪوئي کي، ڪي پراڻي ملڪيت کي ٺھڻ ڪري ٻڌا ٿا، ناس ٿي
 وڃن ٿا، اھڻا، وينڊن ۾ سرشت ٿور ڄاڻايو آھي ۽ پڻ ٿندا جي اواز ٻڌو وڏو
 پاپ ڪوئي نه آھي. شڪر ۽ ڪروءِ جي ٿندا ڪرڻ وارو ٿيڻ جي ڇوڙ
 پاڻي هزار ورھن ٿا ٻڌن ٿو، پوکي ٿو، ٻوھڻ جي ٿندا ڪرڻ وارو ٿيڻ ٺڪ
 پوکي ٻوھ ڪانءِ جو چمر وٺي ٿو، جو ڪھندي ۽ وينڊن جي ٿندا ڪندڙ آھي
 اھو اڻ پڪيءَ جو چمر وٺي ٿو، ھي ڪرڙا ھاڻ منس روڳ جو وستار ٻڌو،
 جھنگري ٺوڪ ٿو ٻڌن ٿا. سڀي روڳن جي جوڙ موھ آھي، اھڙيءَ
 مان وري اڻيڪ ٿو ٻڌا ٿين ٿا، ڪار ھو ٻڌل آھي. ٿمار لوپ ڪڍ آھي
 ۽ ڪروڙ ٻڌ آھي جو چاڻي چلائي ٿو ڇو ڪڏھن اھي ٿيئي ٿا، ٿمار ٻڌن ڪن
 نه ٿو ٻڌن وارا سڀيھس روڳ ٻڌا ٿو ٻڌن ٿا، اھڻ جا ٿا ڪر چاڻي ٿو،
 ھو ٿو ٻڌ آھي ۽ ٻڌائي ڄاڻي آھي. آند ۽ شوڪ کلي جي ٻڌو روڳ. ڪان
 وڌيڪ آھي. ٻڌن کي سڪي ٿي ٻڌن ڪرڻ نقصان ڪارڪ آھي. دشت ٻڌو
 ۽ من جي ٻي ايمان ڪرڻ آھي. اھڻڪار ھو ٿو ٻڌا ٿو ٻڌو ٻڌو آھي
 پاڪند، ڪھڻ، مد ۽ مان اھي ٿو ٻڌو آھي. ٿرشنا وڏي چلندر روڳ
 آھي، ٿن ٿن جي اڃا (ستري، پٽ ۽ ٿن) ٻڌو ٿي ٿو آھي. ٿرشنا
 اوڻڪ ٻڌو آھي. اھڙا اڻڪ ڄاڻي روڳ آھن جي ڪھڻن ٻڌايو،

۾ به ڪنن آهي. جيڪڏهن سڄو ڳوٺ وس سڌ به ٿي وڃي تڏهن به وري وگهن ٿي آهن. هي ڳوٺا ڪيائون جو پست ڪرڻاڻ جي ڌار آهي، انهيءَ ڪر ڪرندي ڊير نه لڳندي آهي. جو ڪيائي بنا وگهن جي هن مارڱ ڪي نپائي وڃي ٿو اهو موڪر ٻڌ کي پائي ٿو.

هي ڳوٺا مون هيءَ ڪيائون جو سڌائت ٿو ڪي سمجهائي ٻڌار آهي، هاڻي مڻيءَ روپي پڳتيءَ جو پراڻ ٻڌ. جنهن جي هردي ۾ پڳتي وسي ٿي، اهو ڏينهن رات نام اچ ڇو روپ ۾ ٿي رهندو آهي. ان کي دٻا پتي ڪجهه ڪڇ نه ٿو ڪهرجي. موه روپي دڪ ان وقت ٿو اچي ۽ لوپ روپي هئا ان کي وسائي ٿي سگهي ان جو اودا روپي انڌڪار مڻجي وڃي ٿو. ڪوئي ٻڌ وارا پستڪن سمان هار کائي وڃن ٿا. ڪام ۽ ٻيا دشت ان جي وڃهه وڃن ٿي ٿا. جنهن جي هردي ۾ پڳتي وسي ٿي ان ڪسي زهر امريت سمان ۽ شترو به مٿو ٿي پون ٿا. انهيءَ مڻيءَ سمان پڳتيءَ کان سواءِ ڪڏهن به ڪوئي سکر پائي ٿو سگهي. جنهن جي من ۾ پڳتي وسي ٿي ان کي سڀني ۾ به دڪ ٿو ٿئي. ويڌ پراڻ پوٽر پوٽر آهي. سري رام ڪٿا ان ۾ سمندر ڪاٺ آهي. سبت مرمي آهن، سمندر ٻڌ ڪوڏار آهي، ڪيائون ۽ واراڻ به نيتر آهن. جو پوڻي ڳولهي ٿو اهو سڀني سڪن جي ڪاٺ پڳتيءَ روپي مڻيءَ کي حاصل ڪري ٿو. هي پوڻو منهنجي من ۾ اهڙو ئي وشواس آهي رام پڳتي سري رامچندر کان به وڌيڪ آهن. سري رامچندر سمندر آهي نه ڌار پوڻ بادل آهن. سري هري چندن جو وڻ آهي ۽ سبت هوا آهن. سڀني جو سمندر ڦل هري پڳتي آهي. ان کي سبت بنا ڪنهن به نه پائو آهي. هي ڳوٺا جو مدش ستسنگ ڪري ٿو ان کي ٿي رام پڳتي حاصل ٿئي ٿي. اهر سمندر آهي ڪيائون منڊراچل آهي سبت ڏاڍا آهن جو هن سمندر کي وادڙي ڪٿا روپي امريت ڪڍن ٿا جنهن ۾ پڳتي روپي مڏرا وسندي آهي. هي ڳوٺا ويچار ڪري ٿس نه واراڻ روپي ڍال ۽ ڪيائون روپي ٿلوار سان جو لوپ موه روپي دشمن کي ماري جنهن وڃي پائي آهي اهاڻي سڄي پڳتي آهي.

سبت سوال

وري پڪيراج پير سان پڇڻ لڳو هي ڊيارا جيڪڏهن ٿو هائجو مون ٿي پير آهي نه مون کي پنهنجو شيوڪ ڇاڻي ڪرڻا ڪري منهنجن ستن سوالن جا جواب دستار سان ٻڌارو. هي ڌار ٻڌ! هي ناٺ! اول اهو ٻڌار نه سڀ کان وڌيڪ دلچسپ سڀو ڪهڙو آهي؟ سڀ کان وڏو دڪ ۽ سڀني کان وڏو

پرگهت ڪري ڀلي اري گهر واري آڌ لڳائي مٿا واري مٿل جلائي لڏهن
 شد ڪيان وري ڪجهه يعني ٻڌ کي سمجھل ڪر لڏهن وڪيان جو اڻوڻ ڪرڻ
 واري ٻڌ وري شد ڪجهه حاصل ڪري چنڊ واري ديهڪ ۾ ڀري سر درشتي
 واري مٿا جي وٽ بڙائي ان ئي وڪي ٻوڙ ٺهي اوسڻان (جاڳرڪه) سڀن
 شهنشاهه) ۽ ٺهي ڪڙ (سرو، وڃو، ٿور) وري ڪهاڙ سان ٿرڻا اوسڻا وري
 وڙي کي ڪڍي چڱي طرح سنڀالي ان جي سخت وٽ بڙائي اهي
 وانگر ٽيڻج ٻچ وڪيان ۾ ديهڪ جلائي چنڊن جي ڀرسان وڃڻ سان خراب ٿي
 رازا سڀيئي پٽڪ چئي ويندا (سر آهر آهر) اهر برهر مان آهيان اهڙو جو
 اکند وڃار آهي اهرائي ان وقت ديهڪ جي وڙي لکي لالت آهي، جڏهن
 آهر اهر جي سر جو سندر ڀرڪاش ٺهڻي ٿو ته سسار جي ڪارڻ وڃي
 ٻڌ ۽ ٻڌ جو لاس ٿي وڃي ٿو. تمام اوڻا جي ڀروار، موڙ، وغيره جو
 گهرور الذڪار دور ٿي ويندو آهي. لڏهن اهاڻي وڪيان کي اڻوڻ ڪرڻ
 واري ٻڌ ڀرڪاش حاصل ڪري هردي واري گهر ۾ واهي ان ڇڙ ڇيڙن جي
 ڳنڍ کي کولي ٿي جڏهن اها ٻڌ ان ڳنڍ کي کولي سگهي ٿي لڏهن هيءُ
 جهڙو مڪمل ٿي وڃي ٿو.

هي پڪيراج ڳنڍ کي کڻندو چاڻي ماڻا اڻهڪ وڪهن وڃهندي آهي. هي
 پاڻي | هره اڻهڪ سڌيون رشي مٿين ڏانهن موڪلي ٿي جي اچي ٻڌ کي
 لاڻائين ٿيون ۽ ڏاڏ پٽچ ڇل ول ڪري ديهڪ وٽ پهچي اٿڻ جي هرا
 سان ان کي رسائي ڇڏين ٿيون. جيڪڏهن ٻڌ سڃاڻي ٿي ڀري ته ان کي
 دشمن سمجهي ان ڏانهن اهاڻن به ٿيون جهڪڻ وڪهن ۾ ٻڌ ته ٿاڻي ته
 وري دهرائون وڪهن وڃهن ٿا. اندرون جي دٿاران اڻهڪ اسٿان آهن جو
 هرڪ دٿار ٿي دهرائو اڻ چماڻي ويندو آهي، جڏهن هر وڃي وڃي هرا کي
 اڻندو ڏسندا آهن لڏهن هڪ ڪري دروازو کولي ڇڏيندا آهن جهڙن وڃي
 وري هرا هردي وري گهر ۾ پهچي وڃي، هوا جهڙي ٿي ڪيان جو ديهڪ
 وسائي ڇڏيندي آهي، ڳنڍ به نه ٿي ۽ ڀرڪاش ويندو رهيو. وڃي وري
 هرا سان ٻڌ وڃي لڏهن ڪري اندرون ۽ دهرائون کسي ڳالهه، لکي وڃي،
 چاڪاڻ ٿي ان جي پٿر سڌائين وڃي ڀڙ ۾ وڃي ٿي، جڏهن وڃي وري
 هرا ٻڌ کي ڀلائي ڇڏيو لڏهن وري ان جو وڃي سان ديهڪ ڪر جلائي،
 ٻوڙ جهڙو اڻهڪ طرح جا ڏک ڀڙڪي ٿو.

هي پڪيراج ٻوڙ جي ماڻا ڏاڍي ٻوڙل آهي. ان کي سولائيءَ سان ٻوڙ
 ۾ مڪمل آهي. وڃي سان جوڙ ۾ ڪن، سمجهڻ ۾ ڪن ۽ ساڌو

هي ڪرڙا سري هريءَ جي مايا لي استري روپ ۾ بزرگهت آهي ٿينهن ڪري استري جي روپ لي استري موهت لي نه لي سگهي. هيءَ مايا ۽ ڀڳتي اهي ٻئي استرادن آهن اهو هرڪو چاڻي ٿو. وري ڀڳتي نه رکهار ڪي پياري. آهي ۽ مايا نه ويچاري ان جي پٺيان نچڻ واري آهي. رام جي ڀڳتيءَ کان مايا ٿاڍو وڌندي آهي، تهنديڪري بنا ڪنهن اهاڏيءَ رام ڀڳتيءَ ان جي من ۾ واسو ڪري ٿي. ان کي ڏسي مايا لهي ٿي پڇو وڃي ٿي ۽ هنجو ٻل ان لي ڪڇ نه اثر ٿيو ڪري. اهڙو ويچار ڪري جهڪي وڃيائي مٺي. آهن، اهي سڀئي ڳڻن جي ڪاڻ ڀڳتي گهرن ٿا. سري رامچندر جي هن ڳوڙهي پيد کي ڪوئي چاڻي نٿو سگهي. ڀڳوان رام جي ڪرپا سان ڄر هن گمان کي حاصل ڪري ٿو ان کي سمجهي ۾ نه موه نٿو ٿئي.

هي ڪرڙا گمان ۽ ڀڳتيءَ جا پيا نه پيد ٻڌن. جنهن کي ٻڌي سري رامچندر جي چوڻن ۾ سدا لاءِ پريم ٿي ويندو. هي ٿاڪا جيڙو ۽ ابشور جو اُٺس آهي، اڻاسي، چيٽن، ٺرمل، ۽ سپاو کان سک جي ڪاڻ آهي. هي سوامي! اهي مايا جي وس ٿي طوطي ۽ باندر وانگر ڦاسي ٻڙن ٿا. اهڙي طرح ڪوڙ مايا ۽ چيٽن جيڙو ۾ ڳنڍ پئجي ويئي آهي، جيڪڏهن اهو ڪوڙ آهي ۽ ان جي چٽڻ ۾ ڏکيائي. آهي ٿڌهن کان هيءَ جيڙو سنساري ٿي پيو آهي نه ڪا ڳنڍ کلي ٿي ۽ نه هيءَ سکي ٿئي ٿو. ويد ۽ پوراڻا ٿيڪا اهاڙ ٻڌائين ٿا پر اها ڳنڍ نه ٿي کلي، ٿڌهون ٿڌهون وڌندي وڃي ٿي. جيڙو جي هردي ۾ اڳيان روپي انڌڪار اصل روپ جي مٿان چالنجي وار آهي انهيءَ ڪري اها ڳنڍ ٻڌل ان کي ڏسڻ ۾ نٿي اچي، وري چئي نه ڪيئن؟ جڏهن ابشور اهڙو سنجو ڪري ٿڌن ۾ هوءَ ڪڏهن ڳنڍ چٽي نٿي سگهي. ابشور جي ڪرپا سان ساڻس ڪو شردا روپي ڪام ٿيندو جيڪڏهن جيڙو جي هردي ۾ اچي وسي ۽ جپ ٺپ ورع ٺهر وشهره ٺهر ٺهر ۽ ويدن ۾ چيل ان ٺهر روپي گاهه کي گانءَ کائي ۽ شڌ ڀاو روپي وڇڙي کي حاصل ڪري وشين ڪسان هٿ جي ٺوڙي وڇڙي جي ڳچيءَ ۾ ٻڌي وشواس روپي ٻوڙ ڪٽي خود پاڻ وس ۾ رهڻ وارا شڌن جو چنڊل آهي. هي پاڻي! اهڙي ٻوڙ ٺهر روپي کير کي ڏهي وري نشڪام پاونا روپي اڪيءَ ۾ ٽهائي ٿڌهن سبتوش ۽ ڪميا روپي هوا سان اڏو ڪري ۽ پاڻ ان ۾ ٿر ڄرڻ سڀاڻ وڃهي ان کي جهٽائي ۽ پرستار روپي مٽڪي ۾ وڃهي ويچار روپي مانڊاڻي دم روپي ٽپي ۾ اٽڪائي ستيه ۽ مٺي واڻيءَ روپي ڏوري لڳائي ان کي رڍڙي ۽ ٺرمل ٻرستو وٻاڳ روپي مڪڻ ان سان ڪڍي، وري سوک روپي اڪي

آذار آهي. - جو مڻس سڀيئي ڀروسا ڇڏي سري رام جو ڀڄڻ ڪري آسرو ۽
ٻوٽن سان ان جا ڪيڙ ڳالهي ٿي، اهو ئي سڀار مان ٿري وڃي ٿو هن ۾ ڪرائي
شڪ نه سمجهو. ڪلڇڪ ۾ هڪ ٻوٽو ڀرتو ڀرتاب آهي جو من وڃڻ ڪرڻ
سان دان ٻڄ ڪري ٿو پر ڀاپ ٿيو ڪري، ڪلڇڪ ۾ ان - مان ٻوٽو ڪو ٻڄ
نه آهي. جو مڻس من ۾ وشواس وٺي سري رام ڀڄندو جا چوڻو پڙهي ٿو اهو -
مڻس بنا ڪنهن محنت جي سڀار مان ٿري ٻوٽو ٿي ويندو. ٿورڙ جا چار چوڙ
مفهور آهن ان مان ڪلڇڪ ۾ هڪ دان ئي مکيه ڳالهه آهي ڪنهن ا. طرح
سان دان ٽپڻ ڪلهيڪاري آهي.

گيان ۽ ڀڳتيءَ جو ڀيد

مهادر چوڻ لڳو هي ٻاروئي! ڪاڪ ٻهڻي جا وڃن ٻڏي ڪرڻ اوسن
 ئي مڏو وائيءَ ۾ چيو هي ٻوڙا! توهان جي مک مان ٻوڙو وار چوڻو ٻڏي
 منهنجو من شائبو ٿيو ۽ توهان جي ڪرپا سان منهنجي من جو ٻوڙو، ڏک ۽
 مرهه ويندو رهيو. هي ٻوڙا! مان توهان کان هڪ اي ڊ ڳالھ پڇان ٿو ڇا
 سمجهائي مون کي ٻڌايو. سمن، مٺي، ويند ۽ ٻراڻن جو ڪٿڻ آهي نه ڪيائين
 جي برابر ڪجھ مشڪل نه آهي اهو ڪيائين توهان کي لوڻش وڃي ۽ ٻڌايو هو.
 هي ڪو سائين! توهان ٻڌتيءَ جي برابر هجڻو آڏو نه ڪيو. هي ڏيانند ٻوڙا
 ڪيائين ۽ ٻڌتيءَ ۾ ڪهڙو لٿاوس آهي؟ سو سڀ مولڪي ٻڌايو.

ڪرڙ جا اهو وڃڻ ٻڌي پشندي ڇوڙا لڳو هي ڪرڙا گهٽيان ۽ ڀڳتيءَ
۾ ڪڇ پيد ڪونهي. ٻئي سنسار جي سڀني دڪن کان ٻار
ڪري ڇڏين ٿا. هي ناتا هنن ۾ هميشور ڪڇ پيد ٻڌائين
ٿا. هي ٻڪي سرشت! ساوڌان ٿي ٻڌ. گهٽيان، ويڙاڳه، يوگه،
وگهٽيان اهي سڀئي ڀرڻ ۾ آهن. ڀرڻن جو پرتاب هر طرح
سان ڀرڻ ٿئي ٿو ۽ استريون سڀاءُ ڪري ٻل ۾ هيٺ ۽ حُر
ڀرڪڙي ٿين ٿيون. حو ڀرڻ ورڪت ۽ ڌير ٻڌ آهي اهوئي
استري تياڳه ڪري سگهي ٿو ۽ جو ڪاهي وڃڻ ۾ ڦاٿل آهي
۽ رام جي نام کان بي مڪه آهي سو ڇڏي لڏو سگهي. گهٽيان
ملي ۾ هر گهٽي استريءَ حو چنڊرما جهڙو مڪڙو ڏسي
موهت ٿي ويندو آهي.

جي ڀڳتي مارڻ کان گري پيا ۽ اڳيان جي وس ٿي گري انيڪ نون پٺن جي ڪلهن ڪرڻ لڳا. سڀيا سي تمام ڏن لڳائي گهر کي سڀڳارڻ لڳا، واراڻا. انهن ۾ نه رهيو، انهن کي نه وڃين موهي ڇڏيو. ٿوري ڏنران آهن ۽ گرهستي ڪڍڻ آهن.

هي گرڙا ڪلڳ ڇو ڪوٺڪ چئي نٿو سگهجي. اڄ ڪلهه ڄڻا مارش ڪل وٺي ۽ پٿرولا استريءَ کي گهر کان ٻاهر ڪڍي ڇڏن ٿا ۽ سٺي چال بدلائي داسيءَ کي گهر ۾ رکڻ ٿا. پٺت ماڻا پٺت کي ٽيستانن ۾ ڇڏن ٿا ڇهستانن استريءَ جو منهن نه ڏسندا. ٽن ڪنوار ساهرن ۾ پيا وڃي ٿيڻ ڪانه وڃي سڀيءَ ڪٽمي هن جا واري ٿي پون ٿا. راجاڙن پاپ ڪرڻ لڳا. انهن ۾ ڌرم نه رهيو، اٿڻ پڄا کي ڏنڊا هڻي ستائڻ لڳا. اهو ڏاڍو هوندي ڏنران نه پاڻ کي وڏي ڪل وارا سڏائڻ لڳا. جڙو ٿي ارهڻ ڄڻ نشان ٿي وڃن، اڄ ڏاڍو ڇڙو پائي تلڪ لڳائي پاڻ کي ارهڻ سڏائڻ لڳو. هي گرڙا ڪلڳ ۾ چل ڪهت هٿ پياڻي پاڪند ڪار ڪروڙ ٽوپ ۽ اهدڪار سسار ۾ ٿلهي وڃن. منڇ پنهجو ڪرڻ، جپ، ٽپ، ٽپ، ورڻ، دان، سامي سڀاءُ هڻڻ ڪري سڀ ڪچ ڀڄي ويا. ڏاڍائڻ پاريءَ ٿي ارساف وسائڻ بند ڪري ڇڏي، اڃا ٿي ڪيئن؟ ڪلڳ ۾ واراڻو ڏڪار پڻ لڳو ڏهن سڀيءَ ماڻهو اُن بنا ڏکي ٿي مرن لڳا. ڪلڳ ۾ موروڪ سڀ ٿا ڇاهن ۾ ڌرم ۾ پڙهت نه آهي. انهن جي ٻڏي ڪنور آهي. بنا ڪارڻ جي لوڪ ايمان ۽ وڻ وروڻ وڻ ٿا، ڏي ٻڏي جي ڪنهن کي ساڄو نه آهي. شرم مرم ڌرم ويندو رهيو، نه ستروش آهي نه وڃار ۽ نه شائتي آهي، وڳو ڏاڙو پٽاڪون هڻندا رهن ٿا. سڀ ڏاڍو ڪڏاڏو ٿي پيا آهن. موروڪائي تمام وڏي وڃي، پراڻي ننڍا ڪرڻ وارا سسار ۾ ٿلهي ويا.

هي گرڙا ڪلڳ جيتوڻيڪ پايڻ ۽ دوشن جو پيداوار آهي انهن ۾ هن ۾ هڪ وڏو ڪڻ آهي بنا مڙهت جي ٿي اڏار ٿي ويندو آهي. ستيڪ ۽ ٽرپا ۽ دواڻو ۾ پڄا، پگه ڀرڻ سان جيڪا ڪٽي ملندي آهي سا گتي ڪلڳ ۾ فقط رام نام جي چوڻ سان ٿي ملي ٿي، ستيڪ ۾ سڀ ڀرڻي ۽ ڪيائي ٿي هريءَ جو ڏيان ڪري ڀوساگر ٿري ويندا هئا، ٽرپا ۾ لوڪ انيڪ قسم جا پگه ڪندا هئا، سڀيءَ ڪرم پڳوان کي اربڻ ڪري سسار ساگر پار ڪندا هئا. دواڻو ۾ سري راجندر جي چوڻن جي پڄا ڪري سسار مان ٿري ويندا هئا ٻيو پاءُ ڪونه هو. ڪلڳ ۾ فقط منڇ هري ڪڻ ڳائي اٿا ۽ ساگر پار ڪري ٿو. ڪلڳ ۾ ڀرڻ، پگه ۽ ڪيان نه آهي فقط رام ڪڻ ڳائي ٿي

چڏاڻو. سڄا ڪرنت الوب ئي ويا پاڪندين پنهنجي ڌيءَ اڻوسار ڪلهما ڪري
 اٽڪ ڀٽ ٻرگهت ڪيا. سڀيئي ماڻهو موٽر جي وس ٿي ويا، لالچ لوب ۾
 ناسي ويا سڀني شب ڪرمن کي کائي چڏيو. هي ڪيائون ڪرڙا ڪلڇڪ ۾
 وڙڻ ڏور ۽ چار ٿي آخر ۾ ٿي ويا. سڀيئي استراون ٻرڻ وڌن جي
 خلاف هلڻ لڳا، اوعڻ وڌن کي وڪڻڻ لڳا ۽ راجا ٻرجا کي کائڻ لڳا، وڌن کي
 ڪنهن به ٿئي مڃيو. جنهن کي جيئن سڙ ٿي لڳو تنهن ٿيئن اِي ڪيو. ڇو
 پنهنجي ڏينڪ ماري ڪرڙا ٻرجا ڪري ۽ پاڪنڊ ۾ لڳو وهي اِي ڪي سڄو سسٽ
 ڪري مڃڻ لڳا، ڇو ٻراڻو ڏن ٿري ٿيائڻ وڃي ان کي سڙڻ ڇوڻ لڳا، ڇو
 پاڪنڊ ٿيڻاڻي ان کي وڏو آچارو سمجهڻ لڳا، ڇو ڪرڙ ٿيڻاڻي ڪل مشري
 ڪندو هو ان کي نظر ان ڇوڻ لڳا، جنهن آچارو وڌن خلاف لوڪن ۾ ڳوسر
 سڙا وڃي ٻرجا ٿي ڪيو ان کي وڏو ڳاڙان سڏڻ لڳا ۽ جنهن جا وڏا وڏا
 آهن ۽ ڏکيهون چٽائون هيون ڪلڇڪ ۾ ان کي وڏو مهاڻا ٿيڻي سمجهڻ
 لڳا، شدر ٻرعمڻ جا ڪرنت ڪرڻ لڳا ۽ وڏا لڪ ٿيڻي هٿ ۾ ماڻهائون
 ٿي رهن جا اولاد سڏائڻ لڳا، اوعڻ کي شدر ڪيان اڀاڻ ڪرڻ لڳا.
 سڀيئي لوڪ ڪام ڪرڻ لوب جي وس ٿي ڏاڍائون، اوعڻ، وڌن ۽ ستن
 سان وڙڻ ڪرڻ لڳا. ٿيڻاڻ ۽ سندو پٽيءَ کي چڏي اڳاڻ استري ٻو ٻرڻ
 سان ٻرڻ ڪرڻ لڳي. سڙڻ استراون نه سادڪيءَ ۾ وڃڻ لڳيون ٻو وڏائون
 لڪ وڙ ٿيڻ سڱار ڪرڻ لڳيون. استري ٻرڻ ڪيان کان سواءِ اِي
 ٿيڻ لڳا ڪن ٻو اِي لوب وس ٿي ڏن جي ڪري اوعڻ ۽ ڪروءَ کي
 ماري ٿا چڏين. شدر اوعڻ سان اڪم مباحف ڪن ٿا نه اسين ٿيڻاڻ کان
 ڇا ۾ گهٽ آهون، ٿيڻ چئي اڪيون ٿاڙي ڏيکارين ٿا.

هي ڪرڙا ڇو ٻرڻ کي ڇاڻي ٿو اعدئي سرشت اوعڻ آهي. ڇو ٻرائي
 استريءَ ٿي موهه، لڳڻ ۾ سڙڻ ۽ موٽر مٿا ۾ ٿيڻ آهي اهو ئي ڪيائي
 سڏجڻ لڳو. مون ڪلڇڪ ۾ اڏڻ نه چرڻ ڏٺا ڇو پاڻ نه ٻرڻا ٿيڻ ٿا ٻو چڱن
 ٻرڻن کي نه ٻرڻا ڪيو چڏين ٿا. ٿيڻ، ڪيڀار، چنڊال وغيره جيڪي ٿيڻ
 هئا اِي استرين جي مڙ کان ٻرڻ يا ڪو ڇو مال ملڪيت لاس ٿيڻ کان ٻرڻ
 مٿو ڪرڙائي سياسي ٻڌي پنهنجا ٻي اوعڻ کان ٻرجاڻ لڳا، اِي ٻي
 لوڪ پنهنجي هٿن سان بگاڙڻ لڳا، اِي اوعڻ موٽر لڳي ڪامي وڃاري
 ڇو پاڻ کي موٽر ۽ ٿيڻ ڏانڊ استريءَ ڇو سرامي سڏائڻ لڳو. سڀيئي ماڻهو
 وڙڻ شڪر ۽ مڙاڻا کان ٻرڻ ٿي ويا. انهيءَ ٻي هٿ ڪري ڏک، پٽ،
 شڪ وڌڻ لڳا، سڀيئي وڌ وڃي ٿي ڪيان سان سري هريءَ

ڪري مون کي ابدش ڏيڻ لاءِ مٿان ائين ڪيو هجيس. ڪرڙ جي مٿن ۾
 اهو ئي وهڻ هو ته مٿان اهو ئي ساڳيو ڪاڪ پشندي هجي جنهنجي باري ۾
 هڪڙي ڏينهن وشو پڳوان مون کي چيو هو ته ڇو تون پير پنهنجي پکتيءَ
 جي وڏائي ڪرڻ توکان نه ڪانه جي پکتي چڱي آهي. ڏهن من ۾ شڪ
 نيس ته مٿان پڳوان پنهنجي ايمان ٽوڙڻ لاءِ هيءَ وقت نه رهي هجي.
 ڪاڪ پشندي چوڻ لڳو هي ڪرڙ! جيڪڏهن تنهنجي ٻڌڻ جي هروڀرو اڃا
 آهي ته چڱو هاڻي ڌيان ڏيئي ٻڌ. جب، ٽپ، ورڻ، نيم، ووڻڪ، واراڻ
 ڪمان ۽ يوڪس انهن سڀني جو ڦل رام پکتيءَ ۾ سمايل آهن. مان ائين ئي پير
 سمجهان ته سري رامچندر جي چوڻ ڪمل جو ڌيان ڪرڻ بنا منس جو پير
 ڪو ئي نه چارو ڪونهي ۽ جيڪي به مون انڪه جوڻيون ورتيون آهن تن
 سڀني مان مون کي هيءَ ڪانه جي چوڻ پياري ٿي لڳي ڇاڪاڻ ته پڳوان
 رام جي پکتي انهيءَ چوڻ ۾ مون کي پراڻت ٿي آهي. تنهن کان سواءِ ڪانگه
 جي عمر گهڻو ڪري ٻين جي پراڻن کان تمام وڌيڪه ٿيندي آهي انهيءَ
 ڪري پکتيءَ جو آئند گهڻي وقت تائين وٺي سگهندو. هي ڪرڙ! گهڻو وقت
 اڳي مون ارڙيا پوريءَ ۾ ڪنهن شوق جي گهر وڃي جنم ورتو، مون کي
 پنهنجي ٻڌيءَ جي ايمان هٽ ڪري مان ڪنهن کي به ڪنهن ليکيندو هوس،
 منهنجو پرام فقط شڪر ڀولي ٿاڻ ۾ هو جنهن ڪري ٻين سڀني ٻڌوڻائن
 جي مان ڏاڍي ننڍا ڪندو هوس. مطلب ته سڄو پڇو پاڪندي هوس، جيئن
 ته ڌن جي ايمان ۾ ڦاٿل هوس ۽ ڪنهن کي به پاڻ جهڙو ڪنهن سمجهندو
 هوس. اهڙي پويتر ارڙيا پوريءَ ۾ رهي ڪري ته منهنجو من سدائين ايمان
 ۾ ئي پيل هو، جڏهن ارڙيا پوريءَ جي پرتاب جي خبر پير، پراڻن ۾ ته
 ائين ڄاڻايل آهي ته جو جيرو پراڻي ارڙيا ۾ جنم وٺي ٿو انهيءَ کي ضرور
 ڪنهن نه ڪنهن جنم ۾ سري رامچندر جي پکتي حاصل ٿئي ٿي. تنهن وقت
 ڪاڇڪ جوڍڻ اوستا ۾ هو سڀنيءَ ماڻهو استريون ٽوڙي پرش پاپ واپسي
 سمندر ۾ پئي ٻڌا، ڪاڇڪ جي پرياو سان سچ نڪري ويا، ڪرڙ ڪاهي
 پير، سڀني منس ڪام ڪروڙ لوپ موھ اهنڪار جي وس ٿي پيا. هي
 ڪرڙ! هاڻ ڪاڇڪ جي توکي ڪٿا ٻڌايان ته ڌيان ڏيئي ٻڌ.

ڪاڇڪ جو پرياءُ

ڪاڪ پشندي چوڻ لڳو هي ڪرڙ! ڪاڇڪ وڏو ڪن ٿي پير، سڀني
 پرش ٽوڙي استريون پاپ ڪرڻ لڳا. ڪاڇڪ ۽ ٻين سڀني ڌرم کي ڏهاڙي

ن مان هيءَ آخري ڀرڪا هئي. اهو ئي ڪارڻ هو جو هن جا سڀ شڪ
منهجي ويا، هن کان پوءِ ڪاڪ پهندي سري رامچندر جي لپلا عزروڙ ڏسڻ
لڏ اچي دوشن ڪندو هو.

مهاڊو چوڻ لڳو هي ٻاروئي! هڪڙي ڏينهن ڪرڙ کي اچي من ۾ شڪا
لي ۽ پڪوان رام جيڪڏهن سچ پچ وشطو جو اوتار آهي ته پوءِ ڇو دستريءَ
جي مرع ۾ لاسي ٻن ۾ وڙلاب جو ئي ڪماءُ؟ ڇا ٻيڙم پتا پرميشور ۽ ڪڏهن
نرهه جي وس لي سگهيو؟ اڃا ئي شڪا ڪرڙ جي من ۾ هئي تنهنڪري
هن واپاري گهڻو ئي ٻاڏ پٿروڙو ٻر پٿر ڪونه ٻڌس، ليڪ اهو واپار ڪري
ٺارڻ مٺيءَ وٽ واپس وڃي مٺيءَ کي هڪ جوڙي پنهجي من جي شڪا
بابست ڀڄڻ لڳو. ڪرڙ جي اڃا شڪا ٻڌي ٺارڻ مٺي عجب ۾ پئجي واپس نه
ڳرڙ جوڙي ٻڌمان جوڙ کي نه اڃا ئي شڪا؟ ليڪ مٺيءَ چيس هي ڀالي
تون ٻهڙا وٽ وڃ. هو تنهنجي من جو دستور ٺورس ڪندو. ٺارڻ مٺيءَ جي
چوڻ موجب ڪرڙ ٻهڙا وٽ واپس ليڪن اتي نه اهوئي جواب مليس. ٻهڙا
نه ٺارڻ وانگر چيس. نه شڪر وٽ وڃ. ليڪ واپارو شڪر يعني مون وٽ
آيو، مون کي نه انهيءَ وقت ڏاڍي آڏمان ڏي پئي هئي. جو ٻالهه ئي
نه پڇي، ڇو نه وشطو پڪوان مون سان انعام ڪيو هو نه مان توکي مرعبي روپ
ڏيکاريندس. وري جو ڪرڙ ڪڏهن هڪڪاري مٿيون ئي منجهي ويو، هاڻ ڇا
ڪرمان؟ جي ڪرڙ کي ويهي ان شڪا بابست ٺو سمجهايان نه هوڏانهن وٽس
ئي نه وڃڻ ڪري ٻي ٻي لير نه مٿان ڪيل انجام موجب وٽس ئي نه ٻهڙاڻ
جيڪڏهن وڃان ٺو هليو نه ڪرڙ جو ڪم ٿيو ٿئي. ٺڏهن لاچار ئي ڇوڙمانس
هي ڪرڙ! جرستانن ٺون مستڪر نه ڪندين نستانن انهن ٻالهه جو توکي
ڪيان ئي نه سگهندو، تنهنڪري ٺون ليل پرم ٺي وڃ ۽ اتي ڪاڪ پهندي
ٺالي هڪڙو ڪانه ويٺو رامالڻ جي ڪٿا ڪري اڃا ڏهان ڏيئي وڃي ٻيڏ
جڏهن جي ٻيڏ سان تنهنجا سڀئي سڀا مٽي ويندا. هي ٻاروئي! اڃا
ٻالهه ٻڌي ڪرڙ هڪدم اوڏانهن روانو ٿو ۽ اتي وڃي ڪاڪ پهندي جي
مڪاروند مان سري رامچندر جي ڪٿا ٻڌي ڪرڙ ڪٺاوت ٺي ويسو. ڪٿا
ٻوڙي ليڻ کان پوءِ ڪرڙ هڪ جوڙي ڪاڪ پهنديءَ کي چيو نه هي پڪس
شرومڻي! ڪرڙا ڪري مونکي پنهجي جبر جي ڪٿا ڪري ٻڌاو نه هاتي
جوڪر من ۾ سسرو اٿس سو نه مٽجي وڃير. ڇو نه منهنجي ٺل ۾ وري ٻوڙ
وهر آهي. ڪرڙ جي من ۾ اهو وهر ٺي ويٺو نه مٿان شڪر پڪوان ڪاڪ پهندي
جو روپ ڌاري اڀرائي نه ڪرڻ آيو هجي، ڇو نه مان نه پڪي آهيان تنهن

مهاديو چوڻ لڳو هي پاروئي! تون نه ڪا ڏاڍي پرورڙي آهين، هاڻي
 تون ڏٺان ڏيئي ٻڌ نه ٻڌايانءِ! اها نه توکي اڳي ئي خبر آهي ته تون
 اڄهين جدم ۾ دڪش پرجايتيءَ جي ڌيءَ هئينءَ ۽ تـو سبتوش روپي بگهه ۾
 پاڻ ڄلائي ڇڏيو هو، تنهنجي سر ۾ ڇڏڻ کان پوءِ مون کي اهڙو نه اچي
 واراڻو لڳو جو ڪا به ڳالهه نٿي وڻيم ۽ اهو ويچار ڪيم ته هينئر ئي وڃي تو
 سماڏي لڳايان. نيٺ ڪريءَ نالي پوٽي تي ويس ته ڇا ڏسان هڪڙو ڪانه
 ڪاڪ پشنديءَ نالي رمانڻ جي ڪٿا وٺو ڪري. مان ڪٿا ٻڌي ڏاڍو
 خوش ٿيس ۽ من ۾ چيم ته اها ئي پوٽيءَ سندر سماڏي آهي. بس! پوءِ نه
 هورو هيس جو روپ ڌاري مان نه وڃي ٻين پکين سان گڏ ڪٿا ٻڌندو
 هوس. هي پاروئي! پريءَ جي ليلا اٻار آهي. اهو ڪاڪ پشندي ڪانه
 هڪڙي ڏينهن سري رامچندر جي محاليف جي اڳ ۾ ويس، سري رامچندر
 اڃان بالڪ اوستا ۾ هو. جو وٺي لولو کاڌائون، ڪانه ويڏي شرط هٿ
 مان لولو ڪسي ورتي. لولو هٿ مان ويڏو ڏسي ويهي روئي لڳو، تنهن
 هوندي ته اهو وقت سدرشن چڪر کي حڪم ڪيائين جنهن ڪاڪ پشندي
 ڪانه جي پٺ ورتي. هي پاروئي! پگوان رام جي زال ليلا ڪري روئي
 وقت اهڙو نه آندو آيو جو هڪ چرڪري جو روپ ڌاري وڃي کيس پرڇاڻ
 لڳس. ان وقت ڪهڙو نه آندو هو جنهنجو بيان نٿو ڪري سگهجي. ويچارو
 ڪاڪ پشندي جيڏانهن وڃي ٿيڏانهن سدرشن چڪر پٺ نه ڇڏس. نيٺ
 پچندي پچندي ارهما جي شرن وار جنهن ڇوس نه مان سري رامچندر جي
 ڪوڏ کي هٿائي نٿو سگهان، تون شڪو وقت وڃ، هو ڀولي نساڻ سري
 رامچندر جو پورن پڳب آهي سر توکي ضرور اڃا ٿيندو. پرهما جا اهي وڃن
 ٻڌي ڪاڪ پشندي ڪانه، هي پاروئي! مون وقت آيو ۽ اچي سمورو حال
 ڪري ٻڌايائين، تنهن مون چيو مانس ته بابا! تون چٽا نه ڪر، هل ته هلي
 ان پڳب وٽل جي شرن وٺون. اها ڳالهه ٻڌي ڪاڪ پشندي ڏاڍو نارسن
 ٿيو ۽ من جو شڪ مٽجي ويس پوءِ مونسان گڏ هلي اڀريءَ جي چرن تي
 ڪري پيو. پوءِ سدرشن چڪر جتان آيو هو اتي موٽي وارو سري رامچندر
 ڪاڪ پشنديءَ کي ساڪياڻ ڏيئي مها نٿو جو اڀريءَ ڪيو. ڪاڪ
 پشنديءَ کي من ۾ ڪهڙو شڪ هو؟ جنهن ڏينهن ڪاڪ پشنديءَ کي خبر
 پيئي ته سري رامچندر جن لشرت جي گهر اوتار وٺي آيا آهن انهيءَ ڏينهن
 کان وٺي هن جي من ۾ شڪا ٿي ته پگوان رام جي پريڪيا وٽان نه اها ڳالهه
 ڪيتري قدر سچي آهي. هيستائين هن جيڪي به پريڪيا اٿن ورتيون هيون

رامچندر چيو ٻڌو پاڻي! سست جا لڇو اٿس ٿيندا آهن. سست ۽ اُسست جي
 اهڙي ڪرڻي آهي جيئن چندن ۽ ڪهاڙي ۾ آهي. هي ڀائرو! ڪهاڙي ۾
 چندن کي ڪاٽي ٿي نه چندن پنهنجو ڪو ڏيئي ٿو ان مان سڳند ٺڪري
 ٿي انهيءَ ڪري چندن ڊاٻو ٿي جي مستڪ ٿي چڙهي ٿو ۽ سڄي جهڪ
 کي ٻيڙو آهي. ۽ ڪهاڙي جو مک اڪڙيءَ ۾ ڪرم ڪري مٽڪن جي مار
 ڪاٽي ٿو ان کي اهو ڏنڊ ملي ٿو. سست وشت وڪاڻن کان پري شيل ۽ ڳٺن
 جي ڪاٺ ٿين ٿا. هو پراڻي دڪ کي ڏسي دڪي رهن ٿا ۽ پراڻي سڪ کي
 ڏسي سڪي رهن ٿا. هو سڀ ڪچ ٿيا ڪري ڇڏن ٿا. ڇو ته هنن جو
 چست ڪوئل ٿئي ٿو ۽ اهي دٻن ٿي دٻا ڪندڙ، من وچن ۽ ڪرم سان پڳتي
 ڪن ٿا ۽ سڀني کي عزت ڏين ٿا ۽ پاڻ سادگيءَ ۾ رهن ٿا. هي ڀرتا! اهي پراڻي
 مون کي پراڻن کان به ٻيڙا آهن جيڪي ڪامدا کان رهت ٿي مڏهندڙ ڀڄن
 ڪن ٿا. اهي شانت چست وٺرائي ٺهرا شيل ۽ ٻرستا جا گهر آهن. انهن
 ۾ سڀيتلا، سرلتا، مٽرا ۽ ارهڻن جي چوڻن ۾ برابر ٿئي ٿو ۽ جن جو ڌرم ۾
 سڄو برابر آهي، اهي لڇو جن جي هردي ۾ ٺهن ٿا ان کي ئي سڄو سست
 ڄاڻڻ گهرجي. جو شرم ڏم ٺهر ۽ ايت ڪان چلائمان ٺهر ٿئي ۽ مک مان ڪڙا وڃن ٺهر
 ڳالهائي ڇڏهن لاءِ ٿيندا ۽ واڪباڻ ٻئي هڪ سمان آهن ۽ مڏهنجي چوڻن ۾
 جهڏهندڙ برابر آهي اهو ڳٺن جو مندر ۽ سڪن جو سمندر سست مون کي پراڻن کان
 ٻيڙو آهي. هاڻي آستن جا لڇو ٻڌ، انهن جي سنگت ڪڏهن به ڀلجي نه
 ڪرڻ گهرجي، ان جي سنگت سدا دڪ ڏيڻ واري آهي. دشت مدش پراڻو
 ڌن ڏسي ڄلندا رهن ٿا، هو چئي ڪٿي ٻئي جي پراڻي ٻڌي ڏاڍو ٻرسن
 ٿين ٿا ڇو ته ڪو ڌن ٿو ملين. اهي ڪام ڪروڙ ٻڌ ۾ پراڻ ٺهرائي ڪهڙي
 ڪوٺا ۽ من جا ملين ٿين ٿا. ٻيا ڪنهن ڪارڻ جي سڀني سان ويسر وڪن ٿا،
 ڇو ڪو ئي ان سان ڀلائي ٿو ڪري نه ٿو ان جي پٺيان پراڻي ڪن ٿا انهن
 جو ڏاڍو وڻ ڪاٺ پٽڻ سڀ ڪم ڪهت سان پراڻ آهن. ٻاهر وائي منا وچن
 ٻيا ڳالهائين پراڻ وٺي من. هنن جو اهڙو ڪنور آهي جو زهري ٺانگه کي
 به ڪاٽي وڃن. اهي ٻين سان ڏوهر ڪن ٿا ۽ پراڻي استري، پراڻو ڌن،
 ٺڪيندا رهن ٿا ۽ پراڻي ٿيندا به ڪندا رهن ٿا. اهي نهجه ٻاهي مدش سرار ۾ ئي
 واکڻن سمان آهن، سدائين انهن کي پست جي چنتا لڳي رهي ٿي، پر ٻوريءَ
 جو انهن کي اصل ڏپ ڪونهي. جهڏهن هر ڪنهن جي مٿان آڀدا ڏسن
 ٿا تڏهن اهڙو نه خوش ٿين ٿا ڇو ته ڪو جهڪ جو واچ ملو اٿن، هر ڪو
 پنهنجي سرار ۾ به ٺهن ڪٽنب جو وروڌي، ٺڪ، ڪامي، اڍي ۽ ڪروڙي

سمائل آهيو۔ سورج، چنڊ ۽ ٻيا سڀ توهان جي پرڪاش سان
جڳت ڪري روشن ڪن ٿا ليڪن توهين ان سان گڏ پرڪاش
نٿا ڪريو. توهين سرويگت-نٿا ۽ هڪ ئي آهيو. جنهن منهن
کي گيان درشن ٿي وڃي ٿي اهوئي توهان کي ڏسي
سگهي ٿو. جهڙيءَ طرح انڌي کي سورج ڏسڻ ۾ نٿو اچي
اهڙي طرح جو گيان ليترن مان رهت آهي اهو توهان جو
درشن ڪري نٿو سگهي.

هي ڀريو! توهان سڀ ڪڇ ڄاڻندڙ (سروگند) جي سامهون بڻو ڪڍي آهي سو ٿلهن لاءِ مون کي ڪميا ڪريو. ائين چئي اگستيم مئيشور ٻين ملين سميت سري رامچندر کان آگيا وئي پهلجي پهلجي آشرم ڏانهن هليا ويا. ستنن جا لڳڻ ورتل

[illegible]

ٻاليءَ هن کي پنهنجي بگل ۾ ڊهائي ڇڏيو. پوءِ چارئي سمندر گهمائي ان کي ڇڏي ڏنو. انهنڪا پوءِ راوڻ هن سان مٽو ڪئي. هي راما اهڙي طرح مها ٻلي راوڻ سڀني لوڪن کي پنهنجي وس ڪري پوسن لئي ٻاڻ انهن ئي حڪومت ڪرڻ لڳو. هي راجيندرا! هيءُ دشائن ۽ اندر جيست اهڙو پريءَ شاهي هرو. ان مان لوڪن کي رلائي واري راوڻ کي توهان ماريو ۽ ميگهناٺ کي مهاڻا لڪههڻ ماري ڇڏيو ۽ پوءِ جهڙي ڪپڪرڻ کي توهان ئي ماري ڇڏيو.

هي پريو! توهين سڀني لوڪن کي رچڻ وارا ساڪيات سرووياڪ ڌارائڻ ڏيو آهيو، هي سارو چراچر جڳت توهان جو ئي سروب آهي. لوڪ پتا برهما توهان جي ٺاڻيءَ مان پرگهت ئي ڪمل مان اُٿن ٿيو آهي. هي رگهو سرشت! واڻيءَ سميت اڳن ڏيو توهان جي مک مان جنم ورتو آهي، توهان جي ٻانهن مان لوڪن جي لاءِ نيترون سمان ڇيڊرهما ۽ سورج پيدا ٿيو ۽ ڪنن مان ڏسائون اُٿن ٿيون آهن. اهڙي طرح توهان جي ڏک منجهان پراڻ ۽ ديوتاڻن ۾ سرشت آشولي ڪمار پرگهت ٿيو آهي، پيت چنگهن ۽ ٻين انگن مان سڀيئي لوڪ پيدا ٿيا آهن. هي هري! توهان جي ڪم مان چار سمندر ۽ ڇاٽيءَ مان اندر ورڻ اُٿن ٿيا آهن ۽ ويريه مان رشي مٺي ٿيا آهن، توهانجي اندريءَ مان يمرالچ ۽ گندا مان هرتيو پيدا ٿيو، ڪروڌ مان مهاديو پيدا ٿيو ۽ هڏين مان سڀيئي پرڻ پيدا ٿيا آهن. توهان جي وارن مان بادل ۽ نسن مان ٻوٽيون ۽ نهن مان گڏهم ۽ ٻيا جانور اُٿن ٿيا آهن. توهين پنهنجي مايا شڪتيءَ ۾ پورن، توهان ئي وشنو روپ پرم پرش آهيو. گطن جي سپاءِ موجب توهين آنيڪ روپن ۾ ڏسڻ اچو ٿا، توهان جي سهارِي ڏيو گڻ يگيم ۾ اهرت پان ڪن ٿا. هي سمپورڻ جڳت جڙ ڇيڏن (چراچر) توهان ئي رچيو آهي ۽ سڀيئي پراڻي توهان جي سهارِي جيئرا رهن ٿا. هي رگهناٺ! جهڙي طرح ڪير ۾ گيهه سهايل آهي اهڙي طرح سنسار جي سڀني شين ۾ توهان ئي

ٻائيءَ هن کي پنهنجي بعل ۾ دٻائي ڇڏيو. پوءِ چارئي سمندر گهمائي ان کي ڇڏي ڏنو، تنهنڪا پوءِ راوڻ هن سان مٽرڻا ڪئي. هي رام! اهڙي طرح مها ٻلي راوڻ سڀني لوڪن کي پنهنجي وس ڪري پوس ٿي ٻاڻ انهن ئي حڪومت ڪرڻ لڳو. هي راجپندر! هيءُ دشائن ۽ اندر جيست اهڙو پريءَ شالي هو. ان مان لوڪن کي ورائڻ واري راوڻ کي توهان ماريو ۽ ميگهناٿ کي مهاڻا لڪشمي ماري ڇڏيو ۽ پريست جهڙي ڪنڪرڻ کي به توهان ئي ماري ڇڏيو.

هي پريو! توهين سڀني لوڪن کي رچڻ وارا ساڪمياٽ سرووياڻڪ ڌارائڻ ڏيو آهيو، هي سارو چراچر جڳت توهان جو ئي سروپ آهي. لوڪ پٽا ٻرهما توهان جي ٺاڻيءَ مان ڀرگهٽ ئي ڪهل مان اُٿين ٿيو آهي. هي رگهو سرشت! واڻيءَ سميت اڳن ڏيو توهان جي مک مان جنم ورتو آهي، توهان جي ٻانهن مان لوڪن جي لاءِ ٺيڪيون سمان ڇنڊرہا ۽ سورج پيدا ٿيو ۽ ڪنن مان ڏسائون اُٿين ٿيون آهن. اهڙي طرح توهان جي نڪ منجهان پراڻ ۽ ديوتاڻن ۾ سرشت آشولي ڪمار ڀرگهٽ ٿيو آهي، ڀيٽ چنگهن ۽ ٻين انگن مان سڀيئي لوڪ پيدا ٿيا آهن. هي هري! توهان جي ڪم مان چار سمندر ۽ چاٽيءَ مان اندر ورڻ اُٿين ٿيا آهن ۽ ويريه مان رشي ملي ٿيا آهن، توهانجي اندريءَ مان يھراج ۽ گندا مان مڙتو پيدا ٿيو، ڪروڌ مان مهاديو پيدا ٿيو ۽ هڏين مان سڀيئي ڀرپٽ پيدا ٿيا آهن. توهان جي وارن مان بادل ۽ نسن مان ٻوٽيون ۽ نهن مان گندھ ۽ ٻيا جانور اُٿين ٿيا آهن. توهين پنهنجي مايا شڪتيءَ ۾ پورن، توهان ئي وشنو روپ ڀرم ڀرڻ آهيو. گڻن جي سڀاءِ موجب توهين آنيڪ روپن ۾ ڏسڻ اچو ٿا، توهان جي سھاري ڏيو گڻ يگيه ۾ آمريت پاڻ ڪن ٿا. هي سمپورڻ جڳت جڙ چيٽن (چراچر) توهان ئي رچيو آهي ۽ سڀيئي پراڻي توهان جي سھاري جيئرا رهن ٿا. هي رگهناٿ! جهڙي طرح ڪير ۾ گهم سھريل آهي اهڙي طرح سنسار جي سڀني شين ۾ توهان ئي

لکڻ هن مها ماڻھي ۽ اڪش جي وٽس ۾ وڪڙال وٺندا ۽ پٺ ڪال ڪڍج جي وٽس ۾ پيدا ليل وڌيڪه ٿاڻي ۽ اڪش کي پڙتائي ڏئي ان وقت وٽس ڪرما ڏئي ۽ جي ميدان ۾ پنهنجي لٽوڪ سنڌري ڪرما مڏوڌري راوڻ سان پڙتائي ڇڏي ۴۰ ڀرنس ٿي، ان کي هڪ آموڪه شڪتي ڏني، تنهن کان پوءِ راوڻ وڻوڇن جي ڪرما ورتو ڇوڙا سان ڪرڪرڻ ۾ وڻوڇ ڪيو ۽ ڪندرڙ راج شولڪي ۽ جي ڪرما سرما کي ڇا تمام سنڌر ۽ سلڇي عتي ۽ سڀني ڌرم کي ڄاڻڻ واري هئي ان کي وڻوڇ سان پڙتائي ڇڏيو، تنهنڪري ۴۰ مڱهه ۾ ٿاڻي پٺ ڇڏي، جنهن پيدا ٿيڻ وقت ٻاڏلن وانگر ڪرچا ڪئي، انهيءَ ڪري سڀني هن ڇو ٿاڻو مڱهه ۾ رکيو، هنڌانهن ڪرڪرڻ ۾ ڇو هي ٿاڻي مراڪي لڏي ستاڻي، رهي آهي، پوءِ هن وڏي ڏکوي ويڪري هڪ غڻا ٻڌائي اتي مد ٻڌي ڪرڪرڻ کولڪهرا عظيم سمهي پيو، ڪرڪرڻ جي سمهڻ کان پوءِ سڀني لوڪن کي ڏاڻڻ وارو راوڻ، ٻوهڻ، وڏا وڏا وڏا وڏا، ڏاڻو ڪر، ٿاڻو ۽ مٿس سڀني کي مارڻ لڳو ۽ ساري ڏيوتائين جي سمهي لست ڪري ڇڏيائون.

۲۲ ڇڏن ڪرڪرڻ راوڻ جي اهاڇاڇا جي خبر ٻڌي تنهن هن ڌرم جي هٿان اهو سنڌي ڇوڙائي موڪليو ته هي راوڻ اڏير نه ڪر، ان کي بند ڪر، ڌرم جي خبر ٻڌي راوڻ ڪروڙ ۾ ڀرجي ڪرڪرڻ جي لنگريءَ ٿي، ڇوڙائي ڪري ان کي شڪست ڏيئي ان کان پٺ وٺان ڦري آيو، تنهن کان پوءِ پڻ ۾ ۴۰ ڀرنس کي ڇڏي ڏنڊر کي مارڻ جي لڇا سان ٽرم ٿي، سوڙج ٿي ڇوڙائي ڪئي اتي ڏنڊر ۽ ٻين ڏيوتائين سان هن ڏاڍي پڻ ڪئي ۽ ڏاڍو ڪهه سان مڇي وارو، ان وقت ڏاڍو راج ڏنڊر اڇاڇا جي ٻڌي ڇڏيو، ڇڏن اهو ساڇاڇا مڱهه ۾ پڻو تنهن اوچتو اچي ڏيوتائين سان پڻ ڪرڪرڻ لڳو ۽ ڏنڊر کي ڇڏي پڻو پڻو ٻڌي پوءِ پنهنجي پيءُ راوڻ کي ڇڏيو، پوءِ ڏنڊر کي پاڻ سان وٺي لڪاڻوڙيءَ موٽي وارو، لست ٻوهڻا وڃي ڏنڊر کي مڱهه ۾ کان ڇڏيو ۽ ان کي انڪ ۾ وڌي پڻو پڻو ٻوهڻا ٻوهڻا وارو، وڃي شالي راوڻ پل سان سڀني لوڪن کي ڇڏي پنهنجي وڏن ٻانهن سان ڪڍلاش ٻرست ڪيو، اتي ننڍو ڪروڙ ۾ ڀرجي ۽ اڪش راج راوڻ کي سراب ڏنو ته تون مٿس ۽ ٻالنڊن جي عٿان مرلڏن، لڪن راوڻ ان سراب جي ٻرواه نه ڪري ترمه ٿي هٿراج (هٿسراجن) جي راجڌانيءَ ۾ آيو اتي هٿسراج ٻاهو اچن راوڻ کي ٻڌي ڇڏيو تنهن وٽس پٺيءَ اچي ان کي ڇڏايو وري هو مهاڻي وانج راج ٻاهيءَ کي مارڻ لڳو ٿياري ٿياري لڪن ڏنڊر

ٿيندو " ان جي ائين چونديئي سرسولي جهت مک مان نڪري سرڳ. اڻڪ هلي ويئي. لڏهن دشت چٽ ڪمپڪرڻ من ۾ سوچيو ته اهو پاڳي جو چڪر نه ڏسو جنهن جي مرن کي اڃا ئي نه هڻي اهڙي ڳالهه منهنجي مک ميان ڪيئن نڪري ويئي. پنهنجي ٽنهي ڏوهتن کي ور ملڻ جو سماچار ٻڌي سمالي پرهست وغيره راکشن کي ساڻ وٺي اچي ڏاڍا ٻاٽال مان آڻي ۽ راوڻ کي هردي سان لڳائي چيو پيتا! وڏي خرشيءَ جي ڳالهه آهي جو اڄ منهنجي مرضيءَ موجب پنهنجو مددوڪ ڀروڙ ٿيو، جنهن جي ڀڙ ڪان اسين لنگاڻوري ڇڏي ٻاٽال لوڪ هليا وياسين. هي راوڻ! اڄ اسان جو وڻشٽو جو ڀڳ ويٺو رهيو، هن وقت جا لنگا ٻوري پنهنجي ڀاءُ ڪپڙ جي هٿ ۾ آهي جنهن ۾ پهرائين اسين رهندا هواسين، هاڻ توکي هن کان ٺهتي اڻ سان اها مڙائي وٺڻ گهرجي، ٻائي ٻڌو جو ويچار نه ڪرڻ گهرجي ڇاڪاڻ ته راجائن سان مت مائت ڪڏهن هٿڪاري ٿيا آهن؟ سماليءَ جا اهي وڃن ٻڌي راوڻ چوڻ لڳو تانا صاحب! توهان کي اهڙي ڳالهه نه چوڻ گهرجي، تن پتي ڪپڙ منهنجو وڏو ڀاءُ آهي. اهو ٻڌي پرهست ويٺي ڪري اهرتا ڀاو سان چوڻ لڳو هي راوڻ! مان جو ڪچه چوان ٿو سو تون ساوڏان ئي ٻڌو توکي اهڙي ڳالهه نه چوڻ گهرجي، اڃا تو راج ٿورم ۽ ٺهتي شاسترن جو پات نه پڙهيو آهي سروراون ۾ ڀاءُ جو سڀيٽ نه رهندو آهي. هي سمرڪ! انهيءَ باري ۾ جو ڪچه عرض ڪريان ٿو سو ٻڌ، مهرشي ڪشپ جو ستان دٻوڻا ۽ راکش وڏا سروراون هئا، انهيءَ ڪري سڀيٽ جو موه ڇڏي اوڏي مهل اتر شستر نڳي وڙهڻ لڳا. هي راجن! دٻوڻن سان اسان جو وار هيٺ ڪان ڪونه آهي هيءُ نه شروع ڪان ٿي هلندو پيو اچي.

در آما پرهست جا اهي وڃن ٻڌي راوڻ چيو لڏهن لڏڪ آهي ان وقت هن جا اهرتا ڪروڙ ۾ ٿي لال ٿي ويا ۽ هر جلد ئي سرڪوت ڀرپ لسي پهرت، هن پرهست کي پنهنجو دوت ٻڌائي موڪليو ۽ ڪپڙ کي لنگاڻوريءَ مان ڪڍي ان ئي پنهنجو حق چٽو ڇڏيو. پوءِ پنهنجي راکشن مٿان سان گڏ سکر سان اتي رهڻ لڳو. لڏهن ڪپڙ لنگا ٻوريءَ کي ڇڏي پٽا جي آڳيا سان ڪيلاش ڀرپ ٿي وڃي لڀيا ڪري مهاديو کي ڀرپ ڪيو ۽ وڻ ڪرما سان مٿا رکي انهيءَ سان شامل ٿي اتي الڪاڻوريءَ آڳيا ۽ ننگري وسائي ۽ شڪر ڀڳوان جي ڪرپا سان هڪ ديس جو اڏڪار ڀڳو ٿي لڳو. هيڏانهن مها دشت راوڻ راکشن جي دٻوڻان راج ڪندي لسي واهي لڳو. پنهنجي ٽنهي ڀائرن سان ٽن اوگن کي ڪشت ڏيندو راکشن ٿي راج ڪرڻ

راوڻ ٿرڻ تي هڪ سان پرکيا ڪري ڇڏو، هي شب ورتا واري اٺون
 چٽا نه ڪر. هي مالا! ڏس نه مان جلد ئي ڪپهر جي سمان ۽ هن کان نه
 وڌيڪ ايترو شڪتي شالي ئي ويندس، اٺن چٽي پائون سميت راوڻ من
 ڪوٺو ٿل حاصل ڪرڻ لاءِ ڪٿو ڪرڻ ڪمتر پر ڪنن ٿسما ڪرڻ لاءِ هلندو ويو
 اٺي ٻوٽي ٿيئي پائو پنهنجي وقت اٺو وڪي ٿوڻن پر سڀني ٺوڪن کي ٺاهڻ
 وارو تمام وڏو ٿپ ڪرڻ لڳا. ڪٽي ڪرڻ ڏند هزار ورهه ٿپ ڪندو ۽ ڏرما ٺاها
 ويهڻ پنج هزار ورهه هڪ ئي ٻيڙي تي ٻيڙي ٿپ ڪندو ۽ راوڻ هڪ هزار
 ورهين کان پوءِ هزار ورهين تائين بنا کاڌي رهندو وري ٽن هزار ورهين
 پوري ٿيڻ وقت هن پنهنجو مسڪ ڪاٽي اٽڪي پر ڇڏڻ ڪري ڇڏو، اٺي
 طرح اڙ هزار ورهه بنا نه گذري ويا. ڇڏڻ ڏندون هزار ورهه اڙو ٿي
 هو ۽ جنهن وقت راوڻ پنهنجو ڏندون سر نه ڪاٽڻ لاءِ تيار ٿيو ڏندون ان وقت
 ڏرما ٺاها پرهما جي پرڪش تي چوڻ لڳو ايتا راوڻا مان ٿوري ڏاڍو ڀرسن ٿو
 آهيا. ٿون وڏو ڪو؟ ۽ جيڪا پنهنجي اڇا هوندي سا اڙي ڪندس.
 پرهما جا اٺي وڃن ٻڌي راوڻ ڀرسن تي چوڻ لڳو هي ايترو ڇڏڻ ٿوڻن
 مون کي وڏي ڏيڻ چاهيو لا نه مون کي اٺو رهڻ جو وڏو ڏاڍو مان ڪرڻ،
 لاڳن، ٻڪي، ٻنن ڏاڙو ۽ ٻيو ڪو نه مون کي چٽي نه سگهي باقي منس نه
 مون کي والندڙي برابر آهي ان مان مون کي ڪو ٿپ نه آهي اس اٺو ئي مان
 وڏو ڪوران ٿو. ڏندون پرهما ڀرسن تي ”اٺن ئي ٿيندو“ چئي راوڻ کي ڇڏو
 هي اٺو سرشت! ٿو جهڪي پنهنجا سر اٽڪي پر ڇڏڻ ڪيا آڻن سي اڳڻن
 وانگر ٿي رهندا ۽ اٺي ڪڏهن ناس نه ٿيندا. هي رارا راوڻ ڪي اٺي
 طرح چئي پرهما وري ويهڻ کي ڇڏو ايتا ويهڻ! ٿو هي ٿپ ڏند اٺو
 لاءِ ڪندو آهي اٺي ڪري هي ويهڻ! ٿو ڪي جهڪو نه پنهنجي ٻيلي لاءِ
 وڏو ڪورجي سر وڏو ڪور. ڏندون ويهڻ هڪ چوڙي چوڻ لڳو هي ٻيڙي
 پنهنجي ٻڌي سدائين لشچل روپ سان ڏندون ٿي رهي ۽ ڪڏهن نه ڪڏهن
 اوستا پر اٺو رڃي نه لڳي. ڏندون پرهما ڀرسن تي ڇڏو هي ايتا! ٿون
 وڏو ڏندو ٿيڻ آهين چٽن چاهين ٿو ٿين ٿي ٿيندو. هي ويهڻ! ٿو ڇو ڪن
 ڪورار آهي ۽ ان کان سواءِ ٿو ڪي اٺو ڇو وڏو ٿان. ڏندون کان پوءِ
 ڪٽي ڪرڻ کي ڇڏو هي پائوڻا ٿون نه وڏو ڪور، ڏندون ڪٽي ڪرڻ (ڏاڙن
 جي آڱيا سان سرسوتي وينل ڪٽي ڪرڻ جي مڪر) ماها سان مڙهه ڪري
 پرهما ڪي چوڻ لڳي هي ڏند مان ڇو پرهما ٿيندو ڪريان ۽ هڪ ڏندون
 جاڳان ۽ پرهن ڪريان. پرهما ڏندون ڏانھن ٺاهي ان کي ڇڏو ”اٺن ئي

ڪرڻ آهي. هي سنڌي! ٽن هن وقت هن ٻهڙن جو آهي آهن انهيءَ
 ڪري توکي پت نه ٿو پيدا. پر اهي مها پيدڪر واکش ٿيندا. ٽڏهن
 ڪيڪسيءَ چيو هي منور! ڇا توهان جي ڏٺاڻان نه اهڙا پت ٿين ٿا ڪهرجن،
 ٽڏهن منور چيو هي سنڌي! ان کان پوءِ توکي جيڪي نه پت ٿيندا اهي
 مها ٻڌيمان پڳونٽ پڳت هڪ نه رام پڳتيءَ ۾ پورو رهندو منيشور
 وشروا جي چوڻ موجب هن ٽن ٻهڙن ۽ ويهه ٻانهن واري پيدڪر وارو
 کي جنم ڏنو ان واکش جي جنم وٺندي ئي ٿوري ڏڪڻ لڳي ۽ سنسار جي
 ناس ٿيڻ جو ڪارڻ پيدا ٿي پيو ان کان پوءِ پت جي ٻن ٻهڙن ٻن ٻهڙن
 وارو ڪيڪرڻ انهن ٻهڙن پوءِ وارو جي ٻهڙن شوروڻڪا جو جنم ٿيو، ان کان
 پوءِ تمام شانت ڇت سنڌر مورتِي وپيشڻ انهن ٻهڙن جو ٻڌيمان جو ٿيو. ڪرم
 ڪرڻ لڳو، ڪيڪرڻ تمام دشت آيا جو ارهمن ۽ رشن کي ڪاٽيندو
 پر ٿوريءَ ئي گهڻ لڳو ۽ سڀني توڪن کي پت ڏيندڙ مهاڳي وارو نه چيو
 پر اڻهن کي ناس ڪرڻ لاءِ روڳ جي سمان ٿي پيو. توڪن کي نشت ڪرڻ
 لاءِ گهڻ لڳو. هي رام توهين سڀني جي انهن ڪرڻ ۾ اراجمان آهي، ۽
 ساڳي روپ سان پنهنجي ڪيان ڏرشتي ڏٺاڻان سڀني جي هوندي ۾ قائم
 وڃان ٿي ڇڏي. طرح ڄاڻو ٿا توهان پنهنجي لپلا سان ئي هيءَ مش سوار
 ٻڌار آهي. ليڪن توهين مالا جي ڪنن ۾ موٽ ٿا ٿيو. توهان جي لپلا وس
 مون کان پڇيو آهي انهيءَ ڪري واکش جو جنم وٺائين ٻڌائي رهيو آهيان.
 منيشور ڇا آهي وچن ٻڌي سري رامچندر مشڪي اڏستو ڪي چيو هي
 منور! هي سارو سنسار مالا روڳي آهي ڇا ڪارڻ نه حقيقت مون کان الڳ نه
 آهي. هي مني! ٽن منهنجي ڪنن ۽ ڪهڙيءَ کي ئي هن سنسار ۾ سمورڻ
 پاڻن کي ناس ڪرڻ وارو ڄاڻ.

واڪش جو راڄ اسٽاپن

شري مهاديو چوڻ لڳو هي پاروئي! رڪھنات جا اهي وچن ٻڌي اڏستو.
 مني ڏاڍو آندو ۾ پر جي وار ۽ ان سڀا ۾ سڀني جي ٻڌندي چوڻ لڳو هي
 رام! ڪنهن وقت ٽن پتي ڪپور اوچتو پتا سان ملڻ لاءِ پشپ ومان تي
 چڙهي آيو، ٽڏهن ڪپور جي مانيءَ سان ڪيڪسيءَ واکش ڪپور کي
 پتا وٺي اراجمان ٿي هوءَ پنهنجي پت وارو وٺي چوڻ لڳي. هي
 پتا ٽن پنهنجي ليڄ ال سان هن لپچوري ٽن پتيءَ کي ٽس. هي سهرڻا
 ٽن نه هن وانگر ٿيسا ڪري هن جهڙو ئي ڏيکارو مالا جا اهي وچن ٻڌي

نالي وارو ڪجهه لالشي بت ٻڌا ٿيو اهو پيءُ جي ئي سمان ٿيو ۽ برعما ۽
ان جي ساراهه ڪئي، ان جي لهسيا کان پرس لي برعما ان کي من گهوار
وردان ڏيئي اکند ڏن ڏنڙ، برعما جي وڙ سان اڪت ڏن حاصل ڪري ۽
ان جي ڏنل مهاڻيجسوي پشب ومان پر چڙهي پنهنجي پتا سان ملڻ لاءِ وار
۽ پنهنجي لب جو قل ٻڌائي پڙنام ڪري چيو هي پتا جي! برعما مون کي
الو وردان ڏاڍو آهي، پر هن پريمشور مولڪي رهڻ لاءِ ڪوئي اسٿان نه ڏنو
آهي. تنهن ڪري نروان مولڪي ڪوئي اهڙو اسٿان ٻڌايو جتي رهڻ ڪري
مولڪان هسا نه ٿئي. تڏهن وشروا بت کي چيو هي بت! ڏاڍون جي وشوڪرما
خود ٽنگا نالي هڪ سندر پوري راکشن جي رهڻ لاءِ پڻائي هتي ليڪن
دلپس لوڪ وشو پگراڻ جي لب ڪان ان کي ڇڏي رسائل هليا ويا. ان
پوريءَ ئي ڪرد دشمن چيس پائي نعر سگهي ڇاڪاڻ ته هو سندر جي
وچ ۾ وسيل آهي نرون الي ئي وڃي ره. هن پوريءَ ئي هن کان اڳ
ڪنهن جو نه اڌڪار نه هو. تڏهن ڏن پتي ڪجهه پتا جي آڳيا سان وڃي
انهيءَ پوريءَ ۾ واسو ڪيو الي پنهنجي پتا جي سهڻيءَ سان هسن گهڙي
ولس لالين لواس ڪيو.

ڪيون وقت سماليءَ نالي هڪ مانس آخاري راکش جو ساڪيات لڪهسي
سمان سندر رويرلتي ڪناري ڪنيا کي ساڻ وٺي رسائل پر اچي مروتوارڪ
۾ گهي رهيو هو، هن ڪجهه کي پشب ومان ئي گهمندو ڏٺو. تڏهن سمالي
راڪشن جي پاي لاءِ اها سرويچ لڳو ۽ پنهنجي ڪنيا ڪهڪسيءَ کي چوڻ
لڳو هي پتي! تنهنجي وواءِ جو وقت ۽ چوڻن جو وقت اچي وارو آهي
تنهن ڪري هي سندري! جيڪڏهن تون هن وقت وواءِ نه ڪڍين ته پوءِ
تو سان ڪرڻي نه شادي نه ڪندو تنهن ڪري جنهن پر تنهنجو ڪلياڻ ٿئي،
تون پاڻ وڃي برعما جي ولس پر انهن ٿل منورو وشروا کي وڃي پنهنجو
وڙ پاءِ هي سندري! ان مان توکي ڪجهه سمان سرويواران ۽ پٺان بت انهن
ٿيندو. تڏهن ڪهڪسي ”نمار چگر“ چئي مينشور جي آشرم ۾ وڃي انهي
رهڻ ۽ هيس منهن ڪري پيو جي انهن سان زمين ڪوٺڻ لڳي، تڏهن مينشور
ان کان پڇيو هي سندر وروڻ واري! تون ڪير ۽ ڪنهن جي ڪنيا آهين ۽
چاچي ڪري هتي آئي آهين. تڏهن ڪهڪسي هٿ جوڙي چوڻ لڳي
هي برعما! توهين لوڪ بل سان سب ڪڇ چالي سگهو نه، تڏهن مينشور
ڏيان لڳائي هن جي من جي ٻالهه چالي ڪيس چيو هي سندري! مان
تنهنجي من جي اڀلا چالي ويس تون مون منجهان بت ٻڌا ڪرڻ جي اڃا

مها باهرا راوڻ کي مارڻ نه وري ۱ سولو هئو، پر راوڻ جي پٽ ميگهناٽ کي مارڻ تمام مشڪل ڪم هئو، ڪڍڪرڻ وغيره سڀئي راکش پٽ ۾ ڪال جي سمان هئا. هي رگهر سرشت! اهي سڀئي توهان جي ڪال جي سمان ڪرال ٻاڻن سان مري ويا. توهان اسان کي پهريائين آيا، دان ڏيئي ڇڏيو آهي، هاڻ توهين خرد هنن راکشن کي پٽ ۾ ماري به سلامت آهيو. مٺيءَ جن جا هي وچن ٻڏي سري رامچندر عجب ۾ پئجي هٿ جوڙي چوڻ لڳو هي مٺي ڪڻا! توهين سڀئي ٽرلوڪ وجهه، راوڻ ۽ ڪڍڪرڻ وغيره کي ڇڏي ميگهناٽ جي وڏائي چوڻا ڪريو. سري رامچندر جا اهي وچن ٻڏي اڪستيه مٺي چوڻ لڳو هي رام! توهين راوڻ ۽ ان جي پٽ جو چور گرم ۽ ور پراپت ڪرڻ جي ڪٿا ٻڌو.

هي رام! پراچين سڀي ست يگر ۾ اوهان جو پٽ پلستيه ٽپ ڪرڻ لاءِ سمير پربت تي ويو. اهو مها ٽيچسوي مينور ٽوڙ وندوءَ جي آشرم ۾ رهي چپ ڪرڻ لڳو، ان زمانيڪ آشرم ۾ دايو ۽ گندرو چون سندر ڪيائون ڳائيندڙن وڃائيندڙن ۽ ڪنڊڙن ٽپندڙن پلستيه مٺيءَ جي ٽپ ۾ وڃن ۽ جهڙ لڳون، تڏهن مهاليجسوي پلستيه ڪروڙ ۾ پڙهي چوڻ لڳو ته جهن به دايو يا گندرو جي ڪنيا ٿي منهنجي درستي پوندي اها ڪريو ٿي پوندي. تڏهن سڀئي سراب جي پڙ کان لهجي ان اسٽان تي ڪاٺي به عورف نه وٺي، پر راج رشي ٽوڙ وندوءَ جي ڪنيا کي انهيءَ سراب جي خبر ڪانه هئي انهيءَ ڪري اها مينور جي سامهون اي ڏيئي ٿي گهٽ لڳي، پر مٺيءَ جي درستي پوڻ سان هن کي گرپ ٿي پيو ۽ پيلي ٿي وئي ان جا ٽپ ڪر سان پڙهي ظاهر ٿي بيٺا ۽ پٽ به اڪري ٻاهر ٿي ايندو، پنهنجي سرار کي ائين ڏسي ٽوڙ وندوءَ جي ڪنيا ڏڪندي پنهنجي پيءُ وٽ آئي، جڏهن مهاليجسوي ٽوڙ وندوءَ پنهنجي ڪنيا کي ڏٺو تڏهن پنهنجي سرڪس بل ۽ گيان درستيءَ سان پلستيه مٺيءَ جو ڪرڻ ڇاڻي وارو ۽ اوڙي مهل اها ڪنيا پلستيه مٺيءَ کي ڏيئي ڇڏي ۽ هن ”تمام چڱو“ چئي سرڪار ڪئي. ٽوڙ وندوءَ جي ڪنيا کي ڪريو ٿي ڏسي پلستيه مٺيءَ کيس چيو هي سندري! مان ٻنهي وٽن ۾ مانا جي گل ۽ پتا جي گل کي وڌائڻ وارو هڪ پٽ ڏيندس. تڏهن انهيءَ ڪنيا کي پلستيه مٺيءَ جي ڏنارن هڪ ٽن لوڪن ۾ مشهور پٽ کي چيو ته جو پلستيه پٽ اوهان وٽ مينور وٺو نالي سان مشهور آهي، وٺو جو سو سڀاڻي ڏسي مهاندي پارو وڃي پٽن تي هن کي پنهنجي ڪنيا پڙائي ڏئي، انهيءَ مان پلستيه جي پٽ وٺو کي ٽرلوڪ ۾

مها باهرا راوڻ کي مارڻ نه وري ؛ سولو هئو، پر راوڻ جي پٺت ميه کي مارڻ تمام مشڪل ڪم هئو، ڪيڪڙو وغيره سڀيئي راکش ڪال جي سمان هرا. هي رگهو سرشت! اهي سڀيئي توهان جي ڪال سمان ڪرال ٻاڻن سان مري ويا. توهان اسان کي بهرنائين آيڻ، دان ڇڏيو آهي، هاڻ توهين خود هنن راکشن کي پڌر ماري نه سلامت آئي ٿو. منيءَ جن جا هي وچن ٻڌي سري رامچندر عجب ۾ پئجي هٿ جوڙي ڇڏي ميگهناٿ جي وڏائي ڇوڻا ڪريو. سري رامچندر جا اهي وچن ٻڌا اڪستيه مني ڇوڻا لڳو هي رام! توهين راوڻ ۽ ان جي پٺت جو چمر ڪرم ور پراپت ڪرڻ جي ڪٿا ٻڌو.

هتي رام! پراچين سهي ست يگر ۾ توهما جو پٺت پلستيه ٽپ ڪرڻ لا سمير پراپت آي ويو. اهو مها ليچسوي مينور ٿرڻ وندوءَ جي آشرم ۾ رهي ڄپ ڪرڻ لڳو، ان رهيڪ آشرم ۾ ديوٽا ۽ گندرو ڄون سندر ڪيائون وڃهڻ لڳيون، تڏهن مهاليچسوي پلستيه ڪروڙ ۾ پوڄي ڇوڻا لڳو نه جنهن به ديو يا گندرو جي ڪنيا تي منهنجي درشتي پوندي اها ڪريوئي ئي پوندي. تڏهن سڀيئي سراپ جي پڙ کان ٻڄي ان اسٿان تي ڪائي نه عورمت نه ويئي، پر راج رشي ٿرڻ وندوءَ جي ڪنيا کي انهيءَ سراپ جي خبر ڪانه هئي. انهيءَ ڪري اها مينور جي سامهون اي ٻڌي ئي گهمڻا لڳي، پر منيءَ جي درشتي ٻوڙ سان هن کي گرپ ٿي پيو ۽ پيلي ٿي ويئي ان جا ٿڌ ڪير سان پوڄي ظاهر ٿي آيڻا ۽ پيٽ نه ٺڪري ٻاهر ٺي ايندو، پنهنجي سراپ کي ائين ٽسي ٿرڻ وندوءَ جي ڪنيا ٽڪندي پنهنجي پيءُ وٽ آئي، جڏهن مهاليچسوي ٿرڻ وندوءَ پنهنجي ڪنيا کي ٽٽو تڏهن پنهنجي پوڙ ڪس ڀل ۽ پيان درشتيءَ سان پلستيه منيءَ جو ڪرڻ ڄاڻي وار ۽ اوڙي مهل اها ڪنيا پلستيه منيءَ کي ٽٽي ڇڏي ۽ هن ”تمام چڱو“ چئي سواڪار ڪئي. ٿرڻ وندوءَ جي ڪنيا کي ڪريوئي ٽسي پلستيه منيءَ کيس چيو هي سندري! مني ٻنهي وٽن ۾ ماما جي گل ۽ پتا جي گل کي وڌائڻ وارو هڪ پٺت ٻڌس. تڏهن انهيءَ ڪنيا کي پلستيه منيءَ جي ڏنارن هڪ ٽن لوڪن ۾ ورهائي پٿر کي چمر ٽٽو جو پلستيه پٿر اهر ۾ پتا مينور وٺي وٺي سان ٻڌو آهي. وٺو جو سنو سڀاءُ ٽسي مهامي ڀارو وڃي پٿر ٿي هن کي ڇڏي ڪنيا پراڻي ٽٽي، انهيءَ مان پلستيه جي پٺت وٺو کي ٿرڻ لڳو.

سري مهاديڊ چوڻ لڳو هي ٻاروئي! راکشن جي مارڻ کان پوءِ ڀڳوان راج جي راج سنگهاسن تي وهڻ وقت سڀيئي مٺي ۽ ڄڻ درشن ڪرڻ لاءِ آيا. ان وقت وشواتر، آسٽ، ڪٿو، درواسا، پرڳڙو، الگر، ڪشپ، ڪامڊيو، آئو، اومل سماءُ وارا سڀ رشي پنهنجي شش ۽ ٻين منهن سان گڏ اڪستم مٺي آيا. ان اڪستم مٺيءَ درٻار وقت پهچي درٻارن کي ڇو نه ٿوڻ بهاراج رامچندر کي وڃي ڇڏ نه ٿوڻان جي آشهرواد سان درشن ڪرڻ لاءِ اڪستم ۽ ٻيا سڀيئي مٺي کڻ آيا آهن جي ٻاهر بهنا آهن. ٿڌن درٻارن اڪستم جا وڃن ٻڌي سري رامچندر وقت اچي هٻڪ ڇوڙي ڇوڙ هي ٿي. ٿوڻان جي درشن لاءِ منهن سان گڏ رشي اڪستم آيو آهي ڇو ٻاهر ايندو آهي. ٿڌن لڳران درٻارن کي ڇو نه ٿوڻان کي آدرڀاءُ سان اندر وٺي اچ. ٿڌن سري رامچندر جي آڱيا پائي منصورن سميت رشي اڪستم محل ۾ اندر آيو ڀڳوان وار منهن کي ٽسي ڪدم اٿي هٻڪ ڇوڙي پهچي رهيو ۽ چوڻ وٺندا ڪري وٺي. مارجب اڇڻ ڪيو ۽ انهن کي هڪ هڪ سؤ ڪالون پست ڏنو، ٻڌو، انهن جو آدرستڪار ڪري آسٽ ٽپي وهاريو جنهن تي مٺي کڻ ڀڳوان وار کي اڻڻام ڪري ٻڙس تي واهي رهيا. سري رامچندر انهن کان ڪڍل ٻڌو، ٿڌن سڀيئي پنهنجو پنهنجو ڪڍل ٻڌائي چوڻ لڳا هي وڃهندا هي مهلا بهادر! ٿوڻان جي راج ۾ سڀيئي پاسي آندو آهي نه؟ هي شترو دڄن! اچ اسين وڏي ٻڌي سان ٿوڻان کي دشمن کان خالي ٽسي رهيا آهيون. اٿان جي سر ٻاڳ سان ٿوڻان راج ۽ ٻين راکشن کي ماري ڇڏار. هي

جي انت ۾ ا. مهنجي (سايوچي) پسند ڪي پراپت ڪندين. وري ڄاڻڪيءَ ان کي چيو هي همدومان! تون جتي ڪٿي ڪنهن ا. هٽ رهندڙن اتي مهنجي آڳيا سان تو وقت سهڻو رکڻ ڀڄڻ اچي حاضر ٿيندا. پنهنجي پريءَ پڳوان رام ۽ سينا جا اهي وڃن ٻڌي همدومان ڏاڍو پرسن ٿيو ۽ نيتون مان پرام جون آنسون وهائي وار وار پڙڻا ڪيو.

نهن کانپوءِ سري رامچندر هٿ جوڙي اتي بيٺي نشاد راج گه ڪي چيو ته هاڻي تون پنهنجي راجڌانيءَ ۾ وڃ اتي مهنجو اسي چيئن ڪري شپ ڪرم جو قل ڀڄڻ انت ۾ تون مون کي ئي پراپت ڪندين. ائين چئي سري رامچندر هن کي تمام راج وستر آيو شپ ڏيئي ۽ تڙ ڪيان جو اڀريش ڏٺو، پوءِ هو رگهنات کان موڪلائي نشاد راج گه. پنهنجي گهر هليو وار، پوءِ جهڪي مڪي مڪي ٻانڌو اڀريش ۾ آيا هئا تن کي ا. سري رامچندر قيمتي وستر آيو شپ ڏيئي ستڪار ڪيو. اهڙي طرح وپيش شپ سميت سگريو ۽ ٻيا سميتي ٻانڌو پڳوان رام کان پريم وس چڙو وٺندا ۽ پڙڻا ڪري پنهنجي پنهنجي گهر هليا ويا. باقي همدومان جي لاءِ سري رامچندر سگريو کان آڳيا ولسي اڀريش ۾ رهايو. سگريو سيني ٻانڌون سان گڏ پرسن ٿي ڪهڪندا پوريءَ وار ۽ وپيش پڳوان رام جي هٿان سڄو آئسند ڏيندڙ پنهنجو لشڪر راج حاصل ڪري پرسن ٿي لنگا هليو وار ۽ سيني جي مٿان ديا ڪرڻ وارو پڳوان سري رامچندر پنهنجي سهڻو رکڻ راج جو ڪاروبار هلائڻ لڳو. پڳوان رام، لشڪر جي مرضي نه هئڻ ڪري ا. هن کي راج بند ڏنو ۽ اهو به تمام پڳتي پياو سان سري رامچندر جي شيوار رهڻ لڳو. پراما رام سيني ڪرم کي ساڳي نم نزل سروب گرنه وغيره کان رهت سدائين نروڪار ۽ سيني لوڪن کي اڀريش ڪرڻ لاءِ منس روپ ڌارڻ ڪري وڏا وڏا اشرميت بڻجي ڪيا. مهاراج رام جي راج ڪرڻ وقت ڪڏهن به ڪا ودوا نه ٿي. جانورن، نانگن ۽ ٻين جو اصل ڀڄ نه هئو ۽ نه ڪوئي اتره ٿي ڪندو هو، بدن جي هوندي ٻالڪن جي مڙيو ڪڏهن به ڪانه ٿي، سميتي ماڻهو پڳوان رام جي پوڄا ۽ انجو سمون ڪندا هئا، برسات سدائين پوري وقت تي پوندي هئي، ان ڏن جي ڪمي ڪانه هئي، پرڃا پنهنجي پنهنجو ڌرم پالن ڪندي هئي ۽ ورڻ اشرم جي ڪن پوڻ هئي، سري رامچندر ا. پنهنجي پرڃا جي سڳي پٽ سمان پالن ڪندو هو. اهڙي طرح سيني لڇن سان پري-پري سڙو ڌرم ۾ پورن پڳوان رامچندر ڏه هزار ورهيه راج جو ڪاروبار هلايو.

مطلب ۱ چوڌاري آئند ئي آئند لڳو ٿيو آهي. ان وقت ابرعما، شو بار وٺي سميت ۴ ديوتائون پڪوان وار چوڌرشن ڪرڻ لاءِ آيل هئا. پنهجي پٽ سري رامچندر کي ڄاڻڪي سان گڏ راج سڪهاسن ئي اراجمان ٿسي سڀئي ماڻائون ڏاڍو خوش ٿيون ۽ ان جي آڻي ڪري برهمڻن کي اليڪ دان ڏنائون ۽ ديوتائون خوش ٿي ٿولن جي وٽا ڪرڻ لڳا، گندوڻ ڪرڻ لڳا ۽ اسرائيلون اچڻ لڳيون. مطلب ۱ آئند ميگل لکي وڃو.

سري رامچندر جو رڳ ورن

سڀني ارڪن کي سکر ڏيندڙ پگهار واري جي راج گاديءَ تي ويهڻ کان سواءِ ٿوري
ان دن سان پرور لئي وئي ۽ وڏن قلن سان پرور لئي ويا، جهڪي گل بنا
خوشبوءِ هئا سي خوشبوءِ ڏيڻ لڳا. شري رامچندر جي راج گاديءَ تي ويهڻ
کان اڳ هر هڪ لک گهوڙا ۽ هڪ لک کن ڏيڻ وارا ورن گاڏون ۽ سوان اهل برهمڻ
کي دان به ڏنا، تنهن کان سواءِ پرسن لي الهڪ قسم جا وسير آڻرڻ ۽ ورن
وغيره برهمڻ کي دان به ڏنا، وري پڪو ورنل پگهار شري رامچندر الهڪ
ڌروڻ ۽ ورن سان چوٽيل سروج سماڻ چمڪندڙ شوهرڪ مالها پرور سان
سگرور کي ڏني انڪد کي به باجوڙ بد ڏنا تنهن کان پوءِ رکهندن ڏاڍي پرور
سان گهوڙ چندن جي نواب سردار ۽ اهواڪ مطن ۽ ورن سان چوٽيل هزار
جانڪيءَ کي ڏنو. شري جانڪي ان هار کي کلي مان لاڻي وار وار بندھجي
پئي ديو ۽ بالدرن ڏانهن لهاريو لڳي. شري رامچندر سينا جي من جي شدڪا
جاني ان ڏانهن لهاري چور هي باري! جنڪ لنڊاي لسون جنهن کي نه
پرسن ئي هار ڏيڻ چاهين ئي اهو هار پل لرون انهيءَ کي ڏيئي ڇڏو. تڏهن سينا
رامچندر جي سامهون ئي اهو هار هنومان کسي ڏيئي ڇڏيو. انهيءَ هار کي
پائي هنومان تمام سوڀا پائڻ لڳو، پگهار واري نه سامهون هڪ جوڙي ادبي
هنومان جي پکتيءَ جي ڪري پرسن ئي چوڻ لڳو هي هنومان! مان ٿوري
ڏاڍو پرسن لوڙ آهيان توکي جنهن نه وو جي اڃا هجي سو رو ڪهر، جو رو
تولوڪ به ملڻ مشڪل آهي اهو نه مان توکي ضرور ڏيندس. تڏهن هنومان
خرش اي چوڻ لڳو هي وارا تههڊڙ نام سهون ڪندي مههڊڙ من ڏاڍي لٽر
تنهن ڪري مان سدائن تههڊڙ نام سهون ڪندي پروريءَ تي وهان - عي
رامچندر! مههڊڙ من ڪهڙو رو اهڙي آهي نه جيتائين سمار به نرعان جو
نام قائم رهندو تهستائين مههڊڙ نه سرور رهندو. تڏهن شري رامچندر چوڻ لڳو
”آئين ئي لنڊو“ لرون پنهنجن مکڻ تي سمار به آئندو ڀوروڪ ره ڪلب

انگڊ، نل، نيل ۽ ٻين کي گلي سان لڳائي چوڻ لڳو هي وائر. راج سنگر اڀر
 نوهان جي سهائتا سان سري رامچندر وڃي ڪري راوڻ کي مارڻ لڳو. سري
 اسان چڻدي جو ٿون ۽ هڪ پنجن پاءُ آهن. انهيءَ کان پوءِ پرف سري
 رامچندر جي چڱي طرح پوڄا ڪيل ڇاڪڙيون آڻي پڳتي پورو ڪري رامچندر
 جي چوڻن ۾ بهرائي چوڻ لڳو هي پوڄا اڄ نوهان کي اڏڻا ۾ آيل ٿي
 منهنجو جنم سڦو ٿي پيو ۽ منهنجي من جون سڀئي ڪامنائون پورو
 ٿي ويون. هي پوڄا مونکي امانت روپ ۾ ڏنل نوهان جو هيءُ راج مان
 وري نوهان کي ئي اڀر ڪرڻ ٿو. هي پڳڙا! جيئن نوهان مون کي
 راج ڏنو آهي تيئن ئي مان نوهان کي واپس ڏيان ٿو. انهن چڻي پرف
 سري رامچندر جي چوڻن ۾ سر نوائي پوڄا ڪيو. راج سرڪار ڪرڻ لاءِ
 ڪهڪڙي ۽ ڪرو وشت تمام گهڻي قدر پوڄا ڪئي. هنن جي پوڄا
 ٻڌي ديارو پڳڙا ۾ پڻ ٿي پنهجي مالا جو سهارو وٺي هر طرح سان مدد
 لاءِ ڪرڻ لاءِ ”تمام چڱو“ چڻي پرف کان ورتو.

سري رامچندر جو تخت تي ويهڻ

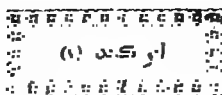
ڪجهه وقت کان پوءِ سري رامچندر محل ۾ آيو ۽ اچڻ شرط پنهجي هٿن
 سان پرف ۽ لڪهڻ جون چٽائون کولائون پوءِ ڪرو وشت کان آڳاٽو وٺي
 پنهجون ۽ چٽائون کولائين ۽ ٺاڻي کي گهرائي وار ڪٽائون ۽ پنهجي
 شيرڪن کي آڳاٽو ڏنائون ته سڳڙو ۽ ٻين ٻانڊن کي سنان وغيره ڪراڙ
 ڇاڪاڻ ته هر رستي جا ٽڪل هوندا. پوءِ پنهجن هٿن سان پرف ۽ شتروگهن
 کي سنان ڪرايائون ۽ پاڻ ۾ سنان ڪري راجائي وستر ۽ آڀرڻ پهرائين.
 ان وقت سري رامچندر جي سندرڻا جو ورتن ٿي ڪري سگهجي ۽ مالا سينا
 ۾ سندر وستر آڀرڻ پهرائي محل ۾ آئي جتي سري رامچندر ۽ ڪرو وشت
 ويٺا هئا. اوڏي مهل ڪرو وشت جي آڳاٽو سان سڳهاسن گهرايو ويو ۽ نئين
 سر راج ٽڪ ڪري سري رامچندر کي جانڪي ۽ سميت وٺن چڻي سڳهاسن
 اي وهاريائون.

شري مهاديو چوڻ لڳو هي پاروئي! نيل ڪمل سمان ڪومل شيام سرڀر
 ڪرڻي هار سندر پيل پنهجي شڪتي مالا سينا سان گڏ وٺن چڻي سڳهاسن
 ئي پراجمان آهي. پرف شتروگهن ۽ لڪهڻ ٻنهي پاسن کان چوٽي ڪڍي
 پيدا آهن. پرهڻ وڌن جا منتر پڙهي رهيا آهن. راج دربار ٽڪروائين
 سان پري پئي آهي. هر ڪنهن جو مک ڪمل جي گل وانگر ٽٽل آهي.

جا آنسڻ وهاڻي چوڻ لڳو هي ڀائي! تون ڪوئي دٻوٽا آهين يا منس جو
 دٻا ڪري هٿ آيو آهين، سچ ٻڌاءِ تون ڪير آهين ۽ ڪٿان آيو آهين.
 تون مون کي مٺڙا ۽ پيارا وڃن ٻڌايا آهن. تڏهن همدومان چوڻ لڳو هي
 دين ٻڌو مان سري رام جو داس آهيان. همدومان جا اهي وڃن ٻڌي ڀرڻ
 اٿي کيس ٻولڻ سان مليو ۽ چوڻ لڳو هي همدومان تنهنجي درشن سان سڀ
 ڏک دور ٿي ويا چڻ اڄ مون کي ٻيڙو رام ملي ويو، وري ان کان ڪم
 ٻڌي چوڻ لڳو هي ڀائي! هن وقت مان توکي ڇا ڏيان، سنسار ۾ هن
 خوش خبري جي ٻيڙو ڪڇ نه آهي اهو مون ويچار ڪري ڏنو آهي. هاڻ
 مون کي سچ سچ ٻڌاءِ نه رڳهنات جو باندن سان سمجه ڪيئن ٿيو، جنهن
 ڪري مان تنهنجي وڃڻ تي ٻروڻ وڃواس ڪرمان. ڀرڻ جا اهي وڃن
 ٻڌي همدومان منڍ کان وٺي سمورو حال ڪري ٻڌايو، جو ٻڌي ڀرڻ ڏٺو
 خوش ٿيو. همدومان هن جو سڄو ٻيڙو ڏسي چوڻ لڳو هي ڀرڻ نه شري
 رامچندر کي ٻڌائڻ کان به پيارو آهين، تنهن ڪري مون کي تنهنجي خوش خبري
 وٺڻ لاءِ موڪليو اٿس. هي ٻيڙا تون شوڪ نه ڪر، جو نه سري رامچندر
 جلدي سڀني لکشمڻ سميت اچي رهيو آهي. ائين همدومان ڀرڻ جي چوڻ
 ۾ سر نواڻي جلدي سري رامچندر وٽ آيو ۽ اچي سمورو حال ڀرڻ جو ڪري
 ٻڌايو. تڏهن سري رامچندر ٻڌڻ تي وٺڻ تي چڙهي هلڻ لڳا، همدومان جي وڃڻ
 کان پوءِ ڀرڻ خوش ٿي اڀرڻا ٻڌي ڀرڻ ۽ سمورو حال اچي ڳرو وڃڻ
 کي ٻڌايو پوءِ راج محل ۾ خبر ٻڌائي نه سگهڻ جو ڏام سري رامچندر ٺڪر ۾
 اچي رهيو آهي. اهو سماچار ٻڌي مائٽن ٻوڙي آيون. تڏهن ڀرڻ رام
 جو ڪم ٻڌائي سمجهايو. جڏهن اڀرڻا واسين شري رامچندر جي اچڻ جي
 خبر ٻڌي تڏهن سڀ ٽي ٺاڙيون ٻڌڻ لڳي خوشيءَ جا گيت ڳائڻ لڳا
 گهر گهر ۾ آندڻ منگل ٺيڻ لڳا، رستا صاف ٿي ويا، شاهي سڙڪن تي روشني
 لڳي ويئي. راج درٻار کي سينگاري ڇڏيائون. مطلب ته ان وقت اڀرڻا
 جي سڀني سرڳڻ کان به لکين درجا اتم هئي. اڀرڻا ٻڌي ڀرڻ جي اچڻ
 ڪري سرڳڻ ٻڌي جو چل نرمل ٿي پيو ۽ ان قسم جي سڳندي هئا اچڻ
 لڳي. ڳرو وڃڻ ڪٽنبني شتروگهن ۽ ارهڻ مڊليءَ سان گڏ ڏاڍي ٻولڻ
 سان سري رامچندر سان ملڻ هليا ۽ اليڪ زالون ماڙن لسي چڙهي آڪاش
 ۾ وٺڻ کي ٻڌو ڏسي ملي سر سان منگل گيت ڳائڻ لڳيون.

رامچندر جو اڀرڻا ۾ اچڻ

ڪرپانڌان سري رامچندر جڏهن سڀني ماڻهن کي ٻڌو ڏٺو تڏهن ٺڪر

مهادر چوڻ لڳو هي يارولي | سري رامچندر
جي انواس مان موني اچڻ ۾ هائي عڪ ڏهين
آهي سڀ لنگرواسي اچڻ جي واٽ اهاڙي رهيا
آهن. سري رامچندر جي وارڻ ۾ جتي گهي
سيوئي چنڊا ۾ وياڪل آهن. گرشليا ۽ اهن
مانائين کي من ۾ آندڻ جون لهرون اچڻ لڳيون ۽ رام
سمتا لڪشمي سميت اچي رهيا آهن. پرم جي
ساڄي اڌ ۽ ساڄي ٻانهن ٽوڪڻ لڳي سو شپ لکن
چاڻي ڏاڍو خرش ٿي چوڻ لڳو ۽ اها راني هڪ

ڏانهن رام جي اچڻ ۾ اچيو آهي ته هڪڙي ڏاڍو ڏک ٿيس ۽ چاچي گري
۽ گهٽ هڪ ڏهين ڏهر سان اچي ٿو ۽ دل ۾ سوچڻ لڳو ۽ ڇا مون کي
پاء ۽ سمجهي پريو مولڪي پلائي ڇڏيو آهي. اها! لڪشمي ڏانهن آهي
جو سري رامچندر جي چوڻ ڪمڻ جو پرامني ٿي رهيو آهي. مولڪي ڪهڻي
۽ کولو سمجهو، اهي ڪري پڳڙان مون کي سان ۽ ڏاڍو. وري دل ۾
سوچڻ لڳو ۽ پريو سمجهي شيوڪ جو دوش ۽ ڏسندو آهي، عور دان ٻڌو
پڳڙان سڀاء جو ڪمڻ آهي. منهنجي من ۾ هڪو پريو آهي ۽ سري
رامچندر جلد ڏهرن ڏهندو. سري رام جي وارڻ ۾ وڏي سمندر ۾ پريو
جو من ٻڌندو ۽ وڃي ۽ اچي ۽ ڏهن پريو عورمان پراعت جو روپ
ڏاري آيو. ائين ۽ آيو جهڻ ٻڌندڙ کي پڙي ملي وڃي. هورمان ڏاڍو ۽
ڏهن جي آسڻ ٿي پريو وينو آهي ۽ چٽائڻ جو مٿي ٿي مڪت الڻ سڀو
نام ڏيو ۽ ٿي وار آهي، ڇاڻڙون اڳيان وڌون الڻ ۽ رام رام ۽ گهٽاء جو
نالو جهي رهيو آهي ۽ ڪمڻ وانگر اچي ۽ مان چل وڃي رهيو آهي. عورمان
وتارو اچي هڪ چوڙي چوڻ لڳو هي پريو! جهون پريو جي وارڻ ۾ ٿون
ڏهين رات ڏکي رهين ٿو، جهون پڳڙان رام جو ٿون چٽن ڪوڙن ٿو ۽ جهون
له ترعان اڏو ٿي ڪو آهي اهو رڪهندڙ سڀني کي سڪ ڏيڻ وارو ڏيڻائين
۽ مڊن جو رڪڙڪ رام سڪ جو ڏاهر اچي رهيو آهي. اهي مٿا وڃن ٻڌي پريو
جا سڀ ڏک دور ٿي ويا چٽ اڃايل کي امرت ملي وڃي ۽ خوشيء مان ٻرڻ

٥٢٦ ري اوم لئس سب شري گوسواهي نلسي گربا وامان
شو پارولي ستراد لئکا کاب
سندسار ساگر وولي چتون ناگو سمابا.

٥٢٦ ري اوم لئس سب شري گوسواهي نلسي گربا وامان
شو پارولي ستراد لئکا کاب
سندسار ساگر وولي چتون ناگو سمابا.

ٻانڊر جيڪي ٻوليءَ تي ٻيل آهن تن کي جلد وڃي جهڙو ڪري ڇڏن.
 سري رامچندر جا اهي وڃن ٻڌي دٻو راج ٻانڊر ”لهم چڱو“ چئي اُتر
 وسائي سڀني ٻانڊرن کي جهڙو ڪيو ۽ جو هر ٻانڊر ان ۾ ٻهون مارڻ وٺو
 هئو اهي سڀئي ڄڻ لڏن مان سمهي اٿيا آهن ۽ اڳئين جهڙا ٻانڊر ئي اٿا ۽
 ٻڳوان رام ڏانهن عليا ويا. پر اتي ٻڌ ۾ مري ويل ٻوليءَ تي اٻل راکش ڪڍ
 اهي اُتر وسڻ ڪري ۾ جيئرا نه ليا ومانان غلندي هلندي رستي ۾
 سري رامچندر سمٽا کي ڇوڙ لڳو هي سمٽا ! هيءَ رڻ ٻوڙي ٿس هتي لڪشمي
 ميگهناٺ کي مارڻ هڻي هڻي هڻي ۽ انگڊ جا مارڻ وڏا وڏا راکش رڻ
 ۾ ٻيا آهن ۽ ٻانڊرن ۽ منهن کي دڪ ڏهندڙ ڪٽ ڪٽ ۽ وارڻ ٻئي ٻاڙ هتي
 مارڻ وٺا، ٿس هي ستر ٻڌ آهي جتي مون سکر جي ڌار شو جي اسٽاپنا
 ڪئي هتي ائين چئي جاڳيءَ سميت شو کي ٻوڙ ڪيو. جتي هتي ڪرڻا
 سڌو سري رامچندر تن ۾ وشار ڪيو هو انهن سڀني جا نالا ٻڌائي اهي
 اسٽان ڏيکاريا. ومان جلدي اتي آيو جتي سٺو سندر ڏنڊڪ بن هڻو، جتي
 اڪسٽ مٺي ۽ ٻيا الڪ مٺي رهندا هئا انهن آسمن ۾ سري رامچندر وٺو
 جتي سڀني منهن ۾ آسرواد وٺي ڇڪڊڇورو چتر ڪرت ۾ آيو اتي اچي
 دشمن کي سترشت ڪيو پوءِ اتان جلدي ومان هليو. سري رامچندر جاڳيءَ
 سان ڪلڳ جي ٻانڊن کي ناس ڪرڻ واري جمنا جو درشن ڪري وري
 ٻيتر ڪلڳيءَ جو درشن ڪيو انهن سري رامچندر چيو هي سمٽا ! گلڳاهيءَ
 کي ٻوڙ ڪر. پوءِ تيرت رلم ٻوڙاڳهه کي ڏس جنهن جي درشن
 ڪرڻ سان سڀئي ٻاڻ مٽجي وڃن ٿا، ان کان پوءِ مها ٻوڙ
 ٿروڙي ۽ جو درشن ڪر جا شوڪ کي دور ڪرڻ واري آهي
 ۽ ديولوگ جي ڏاڪڻ آهي، تنهنڪلپوءِ اوڏ پوريءَ کي ڏس
 جا تن قسمن جا ٽپ ۽ سلساري روڳن کي ناس ڪرڻ واري
 آهي، پوءِ سمٽا سميت سري رامچندر اوڏ پوريءَ کي ٻوڙ ڪيو
 ۽ ڏاڍو خوش ٿيا. وري ٿروڙي ۽ ۾ اچي شري رامچندر ٻانڊرن
 سميت سنان ڪيو ۽ برهمڻن کي اٺڪ دان ڏنو تنهن کان پوءِ
 سري رامچندر هنومان کي سمجھائي چيو هي هنومان ! تون
 برهمڇاريءَ جو روپ ڌاري ايڏو يا ڏي وڃ آتي وڃي ڀرت کي
 اسانجي خرش خبري ٻڌاء ۽ ان جو سماچار وٺي حلد هڻي لڄ.

سري رامچندر جي آڳيا مڇي هئومان روانو ٿيو. تنهن کانپوءِ پگوان ڀار دواج وٺ آيو. مٺيءَ هن جي چڱيءَ طرح پوڄا ڪئي ۽ استوائي ڪري آشير واد ڏني. اوه اهو هٿ جوڙي مٺيءَ کي چرڻ ۾ پوڻام ڪيو، پوءِ سري رامچندر ومان ۾ چڙهي اڳتي هليو ۽ گنگا جي لنگهي ومان ڪناري تي لٿو تڏهن سميتا چڱيءَ طرح گنگا جي ۽ جي پوڄا ڪري پوڻام ڪيو. تڏهن گنگا جي ٻرسن تي آشير واد ڏيئي چيو هي سندري! تنهنجو سهاڳ اٿل رهي. نشاد گوهر پيو ۽ جي اچڻ جو ٻڌي ٻوڙندو سري رامچندر وٽ آيو ۽ چرڻ وٺندا ڪري پوڻام ڪيو، پيو هن جو پير ڏسي نهچ نشاد ڪسي چاليءَ سان لڳائي پاسي ۾ وهاري ڪش پڇيو، تڏهن هو وٽي ڪري چرڻ لڳو هي پگوان جو اوهما ۽ شو جهن کي ڏانهن ٿا اهڙي طرح توهانجي چرن ڪملن جو درشن ڪري هاڻ مان بلڪل خوش آهيان. هي سڪم جا ڏلم پورڻ ڪام راهجي توهان کي مان وار وار نمسڪار ٿو ڪريان. تلسيداس چوي ٿو. ته هن مد ٻڌ پگوان کي موهه وس پلائي ڇڏيو. راڻ جي دشمن جي هيءَ پوٽر ڪٿا سري رامچندر جي چرڻ ۾ سدائين پريت ڏيڻ واري آهي. ڪام ۽ ٻين دوشن ڪسي ناس ڪرڻ وارو ۽ گمان ڏيڻ وارو آهي. ديوتا، ست، ملي هن کي آندو پورو ڪڍائين ٿا جو پرش سري رامچندر جو سهرن ڪري هن جي ڪٿا ٻڌي ٿو اُن کي پگوان وجهه ٻل ۽ گمان ڏئي ٿو، اڙي من! ويچار ڪري ڏس ته هي ڪلجڳم پاپن جو گهر آهي هن ۾ سري رگھنات جي نام کان سواءِ ٻيو ڪوئي آڌار ڪونه آهي، وڏاڳي آهن اُهي انسان جيڪي رات ڏينهن سري رام جو ڌيان ڌارين ٿا. هن سنسار ساگر مان ڀار بهڄڻ لاءِ سري رام جو ڌيان اهڙو ضروري آهي جيئن اندي لاءِ لٺ ۽ ٻيڙيءَ لاءِ سڪان. تنهنڪري هي من ان سڄي ساٿيءَ رام جو ئي ڌيان ڪر جو ٿي ڪلياڻڪاري آهي.

هري اوم نيت ست شري گوسوامي تلسي ڪرڻ ۽ رمانا

شو پاروئي سنوان لنگا ڪالڊ

سنسار ساگر وٺي ڇهون ڏاڪر سماي.

باندړ چېکي پرلوي ئي پيل آهن لن کي جلد وځي چمتو کړي چنډ.
 سري رامچندر جا اهي وچن پسدي ددواج راندر "لنار چکر" پئي اوسه
 وساتي سيني باندرن کي چمتو کيو ۶ هر هر راندر د پر پورتن مارو ورو
 هرو اهي سيني چن لنډ مان سموي البه آهن ۶ اښمن جهزا بلران لي بيا ۶
 پکړان وار دالهن عليا ويا. پر اتي د پر مري ويل پرلوي ئي ايل راکش کړ
 اهي اوسه وسک کړي ۶ جيترا نه ليا ومانان هلندي هلندي رستي پر
 سري رامچندر سينا کي چوک لکړهي سينا ا هي ۶ وځ پردي نس هتي اکشم
 ميگهناک کي مارو هو، هتي هندوان ۶ انکد جا مارول وډا وډا راکش وځ
 پر. بيا آهن ۶ دبرلان ۶ منين کي دک دبنډر کيوکړ ۶ راوځ پي پاور هتي
 مارو ويا، نس هي سيمر بند اهي چتي مون سر جي ډار شؤ جي استابا
 کتي هتي ائين چتي جانکي ۶ سميت شؤ کي پوښام کيو. چتي چتي کربا
 سډو سري رامچندر لن پر وشرام کيو هو انهن سيني جا نالا بدالي اهي
 اسان ډيکارا ۶ ومان جلدي اتي آر چتي سطر سندر ډنډک بن هرو، چتي
 اکس مني ۶ بيا اوسه مني وهندا هتا انهن اشومن پر سري رامچندر ورو
 چتي سيني منين هي اشوراد واي چکد پور چتر کون پر آر اتي اچي
 رشن کي ستروش کيو پوء اتان جلدي ومان هارو. سري رامچندر خانکي ۶
 سان گلچک جي پان کي ناس کړځ واري چما چور درشن کړي وري
 پوتر کنگاچي ۶ هر درشن کيو انهن سري رامچندر چور عي سينا ۶ گنگاچي ۶
 کي پوښام کړ. پوء تيرت رام پرياگه کي ډس حلون چي درشن
 کړځ سان سيمي پاپ منجي وچن ځا، ان کان پوء دها پوپتر
 تروپي ۶ جو درشن کړ جا شوک کي دور کړځ واري اهي
 ۶ ديوارک جي ډاکځ اهي، نهنکاپوء اوډ پوري ۶ کسي ډس
 حا تن قسمن حا تب ۶ سلساري روځن کي ناس کړځ واري
 اهي، پوء سينا سميت سري رامچندر اوډ پوري کي پوښام کيو
 ۶ ډاډو خوش ٿيا. وري تروپي ۶ پر اچي شوي رامچندر باندرن
 سميت سدان کيو ۶ برهمڼ کي انيک دان ډلو نهن کان پوء
 رامچندر، هندوان کي سمجهاڻي چمو هي هندوان ا تون
 وپ ډاري ايوډ يا ځي وچ اتي وچي پرت کي
 ي ډډا ۶ ان جو سماچار وځي حاد دوتی لځ

مون راڻو کي مارو ۽ ويڙهه کي راج ڏنو، ٺٺڪا سڀني جي ڪيرائي جس
 جيستائين سورج ۽ چنڊ آهن تيستائين لوڪ ڳائيندا ۽ جوڙين مڻهنجي هن
 ريت ڪٿا جو ڪيئن ڪندو، اهو پوڙي پڙهي ٿو. هاڻي سڀني ٺٺڪا
 پنهنجي پنهنجي گهر وڃو ۽ مون کي اسان ڪندا رهجو. سري رامچندر جا
 اهي وڃن ٻڌي سڀني ٻالڙ ڪهه رائجي ويا ۽ هڪ چوڙي چوڙ ٻڌا. هي
 پوڙي ٺٺڪا جا وڃن ٻڌي اسان جي من ۾ جوڙي ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا
 کي ڏان سمجهي ڏيا ڪي آهي. هي رام ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا
 آهي. هي پوڙي ٺٺڪا جا وڃن ٻڌي اسان لڄ جا ماريا مري ٿا وڃن.
 ڇا! مڇر نه ڪڏهن ڪوڙ جو ڀلو ڪري سگهي ٿو؟ سري رامچندر جو رخ
 ٺٺڪا ٻالڙ ۽ رڃ پوڙي ٻڌي ويا، ڪنهن کي نه ڪهر وڃي ٺٺڪا نه ٿي.
 پوڙي جي آڳاٽا سان سڀني رڃ ۽ ٻالڙ سري رامچندر جي سڙو ڪي
 هردي ۾ رکي خوشي ۽ غم وڃن ويٺي ڪري هليا ويا ۽ اڃا جامڙن،
 سڱر، ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ۽ هڏن ۽ ويڙهه سميت ڪي ٺٺڪا ٺٺڪا
 سڱر ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا
 هڪ ٺٺڪا سري رامچندر ڏانهن ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا
 کي ومان ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا
 اتر ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا
 سري رامچندر جي جڳهه ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا
 ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا
 آهي. جڏهن سندر ومان ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا
 جي ورکا ڪئي، ٺٺڪا سڪ ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا
 ۽ ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا
 پوءِ آڪاش ۾ ومان ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا
 لڳو هي رڳهين ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا
 هن وقت ٺٺڪا پنهنجي سڙو جي پٽا (دشرت) جو دشمن ڪيو. ٺٺڪا
 سري رامچندر پنهنجي سامهون ومان ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا
 سميت ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا
 ٺٺڪا پنهنجي هردي سان لڳائي چوڙ لڳو هي پٽا! ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا
 ٺٺڪا سمندر ٺٺڪا ڪري ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا
 لڳائي هليو ويو. ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا
 ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا ٺٺڪا

چون آڳ چيري جلائي وئي،
 وڃي ٻاڻڻ ٻاري مڃائي وئي.
 اٺن آڳ جي ئي چٽو آسمان،
 هٿو ٻاهر جو ڳڻ، ٻي ٻي ٻي.
 ٽي ٽاپ هڪڙو ٻيو ئي هٿي،
 مگر ڪنهن سڀني سڀني دل مٽي.
 ٽي مٽي ٽنهن ۾ ٽيو جڏهن ٿارو،
 مٽل مڇ مٽي کان اڃا لڪ ٿارو.
 وار ٿاڻ ٻارو سندو مار جي،
 سڀني ٻاهر ٻاري وئي هار جي.
 اڇي آڳ، سڀني سلامت رهي،
 وار شڪ سڀني جو سمر واهي،

(سائل)

اڃا جي چٽو ڪي ڪنهن نه سمجهيو، ٿوري ڏارو، مٽي، سڌ، آڳاڻ
 ۾ اڇي ڏوٽو ٽي رهيا آهن. ٽنهن اڳن ڏارو سڳو روپ ٺاري پنهنجي
 ڳوڏ ۾ وڃن ۽ آڳاڻن سان سينگاريل جنڪ لڏائي جالڪيءَ کي کڻي
 پرڳهت تي شراڪت ڏک ٿاڻڪ شري رامچندر کي چيو هي ۽ ڳوڏن ۾ اڇا ٿاڻڪ
 اڇا ٿاڻڪ ۾ مون کي هيءَ سڀني سڀني هٿي هٿي ٺاهي ڏاري جالڪيءَ کي
 سرڪار ڪريو. ”هتي هري! توهان راوڻ کي هارڻ لاءِ پنهنجي
 مياوي سڀني رڇي راوڻ کي پٽن ۽ ماڻهن سميت ماري ڇڏيو،
 هي ڀڙو! ائين ڪري توهان پرڻيءَ جو ٻار ٺاهي ڇڏيو. هو
 مياوي سڀني جنهن ڪاريءَ لاءِ توهان رڇي هٿي اها ان کي
 پورو ڪري هٿ ڳمائي ويئي آهي. آڳن ڏيو جا اهي وڃن
 ٻڌي سري رامچندر ڏاڍو ڀڄن ٿيو ۽ جالڪيءَ کي انگيڪار
 ڪيو ۽ آڳن ڏيو اٽل ڌيان ٿي ويو. شري سڀني سري رام جي ساڄي
 پاسي اڇا ٿاڻڪ جي سڀني تمام سندر هٿي ڇڏي ٿي ٽي ٽي ڪم
 جي ڀڄڻ سڀني ڪم جي ڪلي ڪلي آهي. ڏارو ڀڄڻ تي ٿل ورساڻ ٿي.
 شري مڃاڻ ڇوڻ لڳو هي ٻارو! سري رامچندر لڪمڻ، ويڻ،
 هڙمان، انڪڻ، سڪراڻ، ڄاموڻ ۽ ٻين وڻن ٽاهڻ ٺاهي ڏنا ڪئي ۽
 ڪرڻ وڃڻ سان ڇوڻ لڳو هي ويڻو! توهان جي ٻاڻ جي بل سان اڃ

لاءِ ویشٹ کي چيو هي راجن! تون وچ ۽ جلدي جانکي ۽ کي سنان وغيره
کرائي سهڻا سندر ڪپڙا ۽ زبور بهرائي وئي اڄ .

سيتا جو سري رامچندر وٽ اچڻ ۽

اگني پڙيڪيا ڏيڻ

سري رامچندر جي آڻيا ٻڌي ویشٹ همومان کي سان وٺي جانکي ۽
وٽ آيا ۽ جانکي ۽ کي ٻڌن راکشطين هتان سنان کرائي وستر آڀرڻ
بهرائي هڪ سندر پالڪي ۽ ۾ چاڙهي وئي هلڻ لڳا، سيتا کي ڏسڻ لاءِ سڀيئي
ٻانڊر ڊوڙي آيا ۽ چڻي پاسن کان روڪيندا هڻو هڻو چوڻدا سري رامچندر
وٽ آيا. سري رامچندر پري کان ئي سيتا کي پالڪي ۽ ۾ چڙهيل ڏسي
چيو هي ویشٹ! توهين هنن ٻانڊرن کي ڇو ٿا روڪيو سڀيئي ٻانڊر جانکي ۽
جو ماما سمان ڀلي درشن ڪن ۽ جانکي ۽ کي پيدل مون وٽ وٺي اچو .
سري رام جا اهي وچن ٻڌي سيتا پالڪي ۽ مان لهي ٿاري ٿاري ٻڌ
ڪري سري رامچندر وٽ آئي. ڀڳوان رام ڪار وٺي وس وڃي. اها سيتا کي
ڏسي ان کي تمام ڪڇ نه چوڻ جهڙا ان جي چوڙ جي ٻاري ۾ گهٽ وڌ
لفظ چيا. سري رام جا اهي وچن ٻڌي سيتا نه سهي سگهي ۽ لڪشمڻ کي
چوڻ لڳي هي لڪشمڻ! ڀڳوان رام کي وشواس ٿيڻ لاءِ ۽ لوڪن کي
خاطري ٿيڻ لاءِ تون جلدي منهنجي لاءِ اگني ڪنڊ تيار ڪر. شري رگهنات
به سڀ سمجهي ويو، اوڏي مهل شترو دمن لڪشمڻ ڪاليدون گڏ ڪري
هڪ اگني ڪنڊ بڻائي سڀ چاپ اچي رام وٽ اچي ويو. گڏهن سيتا
ڀڳتي پاڻ سان شري رامچندر کي پرڪرما ڏيئي سڀني لوڪن ۽ راکشن جي
استرڻ جي ڏسندي ڏسندي ڊوڙائڻ ۽ ارغمن کي نمسڪار ڪري اگني ۽
وٽ اچي هڪ جهڙي چوڻ لڳي هي اڳن ديوا! جيڪڏهن منهنجي
من رگهنات کي ڇڏي ڪڏهن ٻئي پرش ڏانهن نه ويو هجي ته
سڀني لوڪن کي ساڪي اڳن ديوا منهنجي سڀني پاسي رکيا
ڪريو. ائين چئي ستي شرومڙي سيتا اگني ۽ کي پرڪرما
ڏيئي انهي ۽ اگني ۽ ۾ گهڙي ويئي، سيتا کي پياڻڪ اگني ۽ ۾
ويندو ڏسي سڀيئي ڏکي ٿي هن ۾ چوڻ لڳا ته افسوس!
سڀ ڪڇ ڄاڻندي به ڀڳوان رام منهنجي لڪشمي سيتا کي
ڪيئن تيار ڪيو .

کي اٺڪ رانگا رانگي وسر پٿرل ڏسي کلي اڳا تنهن کان پوءِ پڳوان وار
 سگرو کي هردي سان لڳائي چيو هسي ويرا! تنهن جي ئي سڃاڻا سان
 مون مهاڻي راوڻ کي جيتو آهي. هي مٿرا الهيءَ ڪري ويهڻ کي
 لنگا جو راج ڏنر. تنهن کان پوءِ پٿر پاو سان پٿرل عموما کي چيو هي
 عموما! کون ويهڻ سان گڏ راوڻ جي مٿل ۾ وڃي جانڪيءَ کي راوڻ
 جي مٿل ۾ سمورو حال ٻڌاء، اڙءَ جانڪي جو ڪڇ جواب ڏئي اڙ اڇي
 مون کي ٻڌاء، پڳوان وار جي آڳا مٿي عموما لنگا پوريءَ ۾ آيو ۽ راوڻ
 جي مٿل ۾ وڃي شمر جي وٽ عيائن ٽرپل ۽ ڏکياري سڃاڻا کي وٺل ڏنر،
 جنهن جي چوڌاري راکشڻيون وٺل عيون سا جانڪي پڳوان وار جو ڏٺاڻ
 ڪري رهي هئي، عموما ويهڻ وڃي سڃاڻا کي عت جوڙي پٿر ڪيو
 عموما کي پنهني اڳاچ پٿرل ڏسي جانڪي پٿرل ۾ ڪڇ ڏنر ڇپ رهي
 ۾ پوءِ اڳن ٻاله. اڏ ڪري هن کي وار جو دوست سمجهي ڏاڍو خوش ٿي
 جڻ ڪڙن ۾ نه پئي سمائي، عموما هن جو من پوسن ڏسي وار جو سمورو
 حال ٻڌائي چيو هي ڏيري! ويهڻ جهڙو سڃاڻا آهي سري رام چندر
 سگرو ۽ ٻالڻر سڃاڻا سميت. راضي خوش آهي ان پڳوان وار راوڻ کي پٿر
 ۽ سڃاڻا سميت ماري لنگا جو راج ويهڻ کي ڏيئي ٿو ڏانهن پنهني ڪڍل
 موڪليو آهي. پٿيءَ جو موڪليل سندس پٺي سڃاڻا پوسن ٿي ڪڍ ڪڍ وائيءَ
 ۾ چوڻ لڳي هي ٻائي! مان تنهن جو ڪهڙو اڳاڳ ڪرڻا تنهن جي پٿر
 وڃن جي برابر مون کي ٿن ٿرڪن ۾ ڪوئي وٺس آهڻ ۾ ڏسڻ ۾ ٿو
 اڇي جو ٿوڪي ٿئي ڏٺاڻ، جانڪيءَ جا اهي وڃن پٺي عموما چوڻ لڳو
 هي ماما! شمع ناس ٿيڻ کان پوءِ مان پوسن ڇڏ سان پٿر ۾ وڃي ڪندڙ
 سري رام چندر جو دوشن ڪرڻا ٿر اهوئي ميهڻي ته اٺڪ سمج جا وٺن
 آهڻ ۽ ڏيڻاڻن جي راج کان نه وڌيڪ آهي. عموما جا اهي وڃن پٺي
 جانڪي چوڻ لڳي هي عموما! جيترا به شب ڪڍ آڻن اهي سڀ اڙ ٿي
 موجود آهن هاڻ مان وڃي ڪندڻ جو دوشن ڪندڻس ٿون پٿر ۾ ڇن کان جلدي
 آڳا وٺي اچ. ڏهن عموما ”ٿمار چڱو“ چئي ان کي پٿر ڪري سري
 رام چندر وٽ آيو ۽ سمورو حال ٻڌائي چوڻ لڳو هي پڳوان! جڏهن ته هيءَ
 بند ۽ ٻيا سڀ ڪم شروع ڪيا اٿئون ۽ جيڪا انهن سڀني ڪمن جو ٿل
 سروب ڏيري آهي هاڻ ان ڏيڻ ڏکي اٿا جهڙو ڏيڻي جانڪيءَ کي ٿوڻ
 هلي دوشن ڏنر. عموما جي اڙي طرح چوڻ ڪري ڪيائون ۾ سڃاڻا
 پڳوان وار، ماڻهي سڃاڻا کي ٿيائين ته من ۾ ويچار ڪري اٿي ٿوڻا وٺ

لاءِ وپيشڙي ڪي چيو هي راجن! تون وڃ ۽ جلدي جانڪيءَ کي سنان وڃڻ
ڪرائي سهڻا سندر گهڙا ۽ زبرد بهرائي وٺي اچ .

سيتا جو سري رامچندر وٽ اچڻ ۽

اگني پڙيڪيا ڏيڻ

سري رامچندر جي آڳيا ٻڌي وپيشڙي هرمان کي ساڻ وٺي جانڪيءَ
وٽ آيا ۽ جانڪيءَ کي ٻڌان راکشطين هٿان سنان ڪرائي وستر آڻڻ
بازدر ٻڌڙي آيا ۽ چئني پاسن کان روڪيندا هٿو هٿو چوندا سري رامچندر
وٽ آيا. سري رامچندر پري کان ئي سيتا کي پالڪيءَ ۾ چڙهيل ڏسي
چيو هي وپيشڙي! توهين هنن بازدرن کي ڇو ٿا روڪيو سڀئي بازدر جانڪيءَ
سري رام جا اهي وڃن ٻڌي سيتا پالڪيءَ کي پيدل مون وٽ وٺي آيو .
کري سري رامچندر وٽ آئي. پڳوان رام ڪارو وس ڇڏيل م. اها سيتا کي
لفظ چيا. سري رام جا اهي وڃن ٻڌي سيتا نه سهي سگهي ۽ اکشمڙ کي
چوڻ لڳي هي لڪشمڙ! پڳوان رام کي وشراس ڏيارڻ لاءِ ۽ لوڪن کي
خاطري ڏيڻ لاءِ تون جلدي منهنجي لاءِ اگني ڪند تيار ڪر. شري رگهنات
نه سڀ سمجهي ويا. اوڏي مهل شترو دمن لڪشمڙ ڪاٺيون گڏ ڪري
هڪ اگني ڪند بڻائي. ڇپ ڇاپ اچي رام وٽ پهتي ويو. ٽڏهن سيتا
پڳتي پاو سان شري رامچندر کي پرڪرما ڏيئي سڀني لوڪن ۽ راکشن جي
استران جي ڏسندي ڏسندي ڏاڍا ٿاڻ ۽ ارغمن کي نمسڪار ڪري اگنيءَ
وٽ اچي هٿ جهڙي چوڻ لڳي هي اگن ديوا! جيڪڏهن منهنجو
من رگهنات کي ڇڏي ڪڏهن ٻئي پرش ڏانهن نه ويو هجي ته
پني لوڪن کي ساڳي اگن ديوا منهنجي سڀني پاسي رکيا
ڇو. ائين چئي ستي شروهڙي سيتا اگنيءَ کي پرڪرما
ڏيئي اگنيءَ ۾ گهڙي ويئي. سيتا کي پياڌڪ اگنيءَ ۾
ڏسي سڀئي دڪي ٿي هن ۾ چوڻ لڳا ته افسوس!
ڪڇ ڇاڏندي به پڳوان رام پنهنجي لڪشمڙي سيتا کي
ن تيار ڪيو.

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰

ڪري راوڻ پنهنجي شيون سميت هڙي ۾ سدائين سري رامچندر جي چوڌر جي پاوا رکندو هئو ۽ رام جي هٿان مرن جو ٻڌي راوڻ سڀني پاسن کان رام کي ئي پيو ڏسندو هئو ۽ سڀني ۾ به رام کي پيو ڏسندو هو انهيءَ ڪري ڪروءَ جي انديش کان به وڌيڪ اُپ يوگي ٿيو، انهن ۾ سري رام جي هٿان مرڻ ڪري هن جا سڀئي ڀاءُ ڌوڀڻي ويا ۽ موڪيه کي پراڻ ٿيو.

جيڪڏهن ڪوئي ڀوش اصل کان مهاڀاڻي، دراجاڻي، پوڌان ۽ پوڌاڻيءَ ۾ هوهت آهي - تنهن هوندي به هو نٿو پريز سان يا ٻي سان پڳوان جو چئنن ڪري پراڻ ٿياڳي ٿو ته اهو شق هن ٿي سوين جنهن کان پوءِ وڌيڪ ڏانهن هليو وڃي ٿو.

سري مهاديو چوڻ لڳو هي ڀاروئي! ان وقت راوڻ کي ٻڌيءَ ئي پيل ڏسي مڏوڏري ۽ ٻيون سڀئي زاروڻ چورن استراون ان جي پوسان اچي ڪري پيون ۽ نڪر وڃون ورلاپ ڪرڻ لڳيون، ويهڻ به تمام شوڪ ۾ وٺاڪل ٿي ويو. تنهن کان پوءِ مال ساروئي سري رامچندر کي پرڻام ڪري آڳيا وٺي آڪاش رستي سرڻ لڳا هليو ويو. ٿڌهن سري رامچندر پوسن چپ سان لڪهڻ کي چيو هي لڪهڻ! مون نه اڳ ٿي ويهڻ کي لکيا جو راج ڏيئي ڇڏو آهي تنهنڪري تون هن وقت لکيا ۾ وڃي ويهڻ کي برهمڻن جي ڏنارن وڌيءَ موجب ڀاڻ پوڄا، چپ ٽپ ڪرائي راج گديءَ تي وهاريو. پڳوان جي آڳيا مڃي لڪهڻ ٻانڌرن سميت ويهڻ کي سان وٺي لکيا پوريءَ ۾ آيو ۽ سمنڊ جي جبل سان پراڻ سونو ڪاش ڪهراڻي وڌيءَ موجب پوڄا ڪرائي مها ٻڌمان راڪش راج ويهڻ کي آندو منگل ڏانڊو راج تلڪ ڏنو. ٿڌهن پواسين سميت هٿن ۾ انيڪ قسمن جي ڀيٽا کڻي لڪهڻ سان گڏ مٿين سان پراڻ وٺان ۽ هڪ پشپ وٺان آڻي سري رامچندر جي اڳيان پيٽا رکي ڏنڊوس پرڻام ڪيو. ٿڌهن پڳوان کي چوڻ لڳو هي ويهڻ هن وٺان ۾ ويهي آڪاش ۾ وڃي وستر آڀرڻ وڃي اچلاءُ. ويهڻ سري رامچندر جي آڳيا مڃي آڪاش ۾ ويو ۽ اتان وڃي سڀئي مٿيا ۽ وستر وٺائڻ لڳو، جنهن جي من ۾ ئي آيو تنهن اهڙي ئي ڪيو. ٻانڌرن مٿين کي وٺڻ ۾ وڃي وري ٿرڪاري ٿيو ٿي ڪيو. سري رامچندر ۽ لڪهڻ ڏسي کلي رهيا هئا، مٿي جن جنهنڪي ڏٺا ڪري به نٿا ٻائين، وڏو جڏهن لاءِ نيتي نيتي چون ٿا اهڙي سري رامچندر ٻانڌرن سان انيڪ ڪيل ڪيلي رهيو آهي. رڃ ۽ ٻانڌر وستر آڀرڻ پائي رڳههڪ وقت آيا، پريو ٻانڌرن

جو وقت مٿو ڪيو آهي سو هيءُ ئي وقت آهي. هي رڳهندن نوعين هن
 جو مستڪ نه ڪانهو ڇاڪاڻ ته هي ٻر ٻڌا هي سو ڪاٺ سان لٿو مري
 سگهي، لڏڪن هردن ۾ پاڻ لڳن سان ئي هن جو انهن ئي ويٺو. مال جا
 اهڙي باد ڏهاڙيل وڃن ٻڌي ٻڳران رانال ٽالڪ وانگر ٽوڪاريندي اڪ ٻرم
 لڏجيوي پاڻ ڪڍيو، ٻڳران سڀني لوڪن جي ڀڃ دور ڪرڻا ٿا ان لمار
 اکر رومپ ان ڀوت پاڻ کي ڏٺس ئي ڇاڙهيو، ٻڳران ران کي اتر اسان
 ڇاڙهيون ڏسي سڀني ٻرائي ڏڪڻ لڳا ۽ ڏرن تي ڏٺا لڳي، هن وقت
 سري رامچندر لمار ڪروڙ ۾ پڙهي ڏٺس کي دور سان چڪي ڏاڍي
 ساوڏائيءَ سان لاشڪ پاڻ راون کي هٿو. اهو ڪال جي سامان ٻيڪر
 مڪ وارو وڃر پاڻ راون کي هڙي ۾ وڃي لڳو. اهو سر ٻر جو انهن آڻيندڙ
 مها ٻيڪر پاڻ هن مها ٻيڪر سر ٻر ۾ گهڙي ويو ۽ جلدي هن جو هڙو
 ٽاڙي ڇڏيو، اهو پاڻ راون جي ٻرائن جو انهن ڪري ٻوليءَ ۾ گهڙي ويو،
 اهڙي طرح راون کي ماري اهو پاڻ وري ٻڳران ران جي ٽوڪش
 ۾ هلندو آيو. پاڻ جي لڳن سان راون جو وڏو ٻاوي ڏٺس پاڻ ان جي
 هٿ مان ڪري ٻڌو ۽ پاڻ چڪر کائي وڃي ٻوليءَ تي ڪري ٻڌو.
 راون کي ٻوليءَ تي ڪرندو ڏسي باقي اڇيل راکش اٽالڪ ئي ٻڌو کان
 ٻڄي هليا ويا. ٽڙهن ٻالڻو پهندي وڃي ڏسي ڏاڍا خوش ٿيا ۽ سري
 رامچندر جي ڄڻ ۽ راون جي ڪٽ مٽالڪ لڳا. آڪاش منڊل ۾
 ڏند ٻي ٿاڊ وڃڻ لڳا، ٻڳران ران ئي سڀني پاسن کان ٽولن جي ور ڪا لڳ
 لڳي. مني، منڊ، چارڻ ۽ ڊوٺائون هنهي استوئي ڪرڻ لڳا، وري آڪاش ۾
 سڀني پاسي اڀرائون خوش ٿي اڇڻ لڳيون. ان وقت راون جي ڏاڍو مان
 هڪ سورج جي سامان ٻرڪاش ڏهندڙ جوهه ٺڪتي جا سڀني ڊوٺائون جي
 ڏسندي ڏسندي سري رڳهند ۾ سائجي ويئي. اهو ڏسي ڊوٺ ڪڍ چوڻ
 لڳا، انهن ٻالڻا راون ۾ وڏو ٻاڳروان آهي ۽ اسان ڊوٺائون سڙوئي
 آهن ۽ وڻڻ ٻڳران جي اسان تي ڪرڻا آهي تنهن عولدي نه اسان ٻڌ
 ۽ ڏڪن ۾ پئجي سٺار ۾ پئڪندا رعون ٿا ۽ هي راون مها ڪروڙ راکش،
 هر ٻهر گهائي، لمار ٽوڪئي، ٻر استري چورو، ٻڳران جو وروڙي ۽
 لهرين کي ڏک ڏيڻ وارو هو. لڏڪن ڏسڻ نه سڀن اهو سڀني جي ڏسندي
 ڏسندي ٻڳران ران ۾ لهن ئي وار. ڊوٺائون ها اهي وڃن ٻڌي ٽارنسي
 چوڻ لڳو هي ڊوٺا! نوعين ڏور جي ٽوڪي چڱيءَ طرح ڄاڻڻ وارا آهن
 تنهنڪري هن ٻاري ۾ منهنجو جهڪو وڃار آهي سڙوڻو. سري ران سان وار رڳ

لہذا کا

سان نهاريو چو نه پسر گري چڏيندو، ڪال واري پڳوان وار پنهجي ٿي.
 سان لوڪن جي سامهون پنهجو پراڪرم ڏيکارو شروع ڪيو. وار پنهجو
 ڏنڻ زور سان چڪي راوڻ کي پاڻ هڻي گهائي ڇڏيو ۽ هو سڄي باندر سڏ
 کي ٻنن ڪرڻ لاءِ ڪال جي سامان سوڀيا ڏيڻ لڳو، دشمن ٿي دهڪو
 ڏيڻ ڏيڻ لڳي ۽ سڀني جيون ۾ غير سمائجي وار ۽ راوڻ جي من ۾ ڏڪي
 وئي ويئي. ان وقت دوتل سڏ گندرو ۽ ڪر ڪر ومان ٿي چڙهي سنسار
 جي مها ٻولي وانگر هن گهورو سڏ کي ڏسي رهيا هئا، انهيءَ وچ ۾ سري
 رامچندر ايندو پاڻ هڻي راوڻ جو سر ڪاٽي ڇڏيو، تڏهن راوڻ جا انيڪ
 سڏ ۽ ڏسائون وغيره سڀ هڪ اٻارو ڪڇ سمجهي ٿي سگهيا ان سڏ
 تڏهن رامچندر ڏاڍو عجب ۾ پئجي سوچڻ لڳو نه مون پنهجي ٽيڇ اڻ سان
 هڪ سو هڪ سر ڪاٽيا آهن تڏهن به راوڻ موندو ڏسڻ ۾ ئي نٿو اچي. مون
 جن جن ٻاڻن سان وڏا نيجسوي ۽ پراڪرمي ڏنيست ماريا هئا سي هن راوڻ
 جي مارڻ ۾ سڀئي نسل ٿي ويا. سري رامچندر کي اهڙي طرح چنڊا ۾
 وياڪل ڏسي ان جي ڀرسان بيٺل وپيشڻ چوڻ لڳو، هي پڳوان! اوهان هن
 ڪي هڪ ور ڏيئي ڇو هرو سو ٻڌا هن جون ٻانهون ۽ سر وار ٻنار ڪڍي
 ڇڏ ڪري وري تون سر ۽ ٻانهون پيدا ٿي پوندل، هن جي ٽاپي (دن) ۾
 روت رکيل آهي هن کي توهين اڳي پاڻ هڻي سڪائي ڇڏيو تڏهن هڏجي
 آيو ٿيندي. وپيشڻ جا اهي وچن ٻڌي پڳوان وار پنهجي ڏنڻ ٿي اڳي پاڻ
 ٻنن ٿي راوڻ تمام ڪروڙ ۾ پرجي هن جو سر ۽ ٻانهون به ڪاٽي
 ڪ شڪتي ڇڏي ليڪن سري رامچندر جهت تڪر پاڻ هڻي ان کي ڪاٽي
 ۽ راوڻ جو سر ڪڍڻ ڪري ان جو ٽيڇ گهٽجي وڌو ۽ هو انهيءَ
 ڪر سر جي ڪڍڻ ڪري بدروپ ڏسڻ ۾ پئي آيو. هاڻي راوڻ کي
 هڪ مڪ ۽ ٻه ٻانهون رهجي ويون، تنهن هوندي به ڪروڙ ۾ پرجي
 وار ٿي انيڪ قسمن جا هٿيار هلائڻ لڳو، اهڙي طرح سري رامچندر
 ٿي پينڪر ٻاڻن جي ورکا ڪئي ٻارهه ٽي ڏاڍي رومانچ ڪاري ڏهاڙي
 ۾ وئي، تڏهن مائل سري رامچندر کي ٻاڏ ٻاري ڇو هڻي رگور سرشتا
 ۽ مارڻ لاءِ توهين جلدي اهرهه شستر چوڙيو ۽ دوتالن هن جي ڪرڻ

چو هـي مالل! هـوڏانهن ڏس رکهند ٻوليءَ تي ايلو آهي، تون جلد ي
 مهـنڊو رنڊ وٺي ٻولي لوڪ ۾ رانچندو ڪي وڃي ڏيئي اڃـ. دٻو راج اندر جي
 اکيا مڇي ساري مالل پوڻام ڪري ان سندو رنڊ ۾ سالي رنڊ ڄـا ڪهوڙا
 ٻڏي ٻڙوان رار ڄـي وڃـه ته سڙڪ مان لڪري سري رانچندو رنڊ اچـي
 هـم جوڙي چيو هـي وڻهو سرشت! مون ڪي دٻو راج اندر موڪليو آهي،
 هـي رنڊ اندر جوڙي آهي سو هـيءَ رنڊ هن نواعاڻي وڃـه ته موڪليو آهي،
 هـي مهاراڃ! هن سان گڏ هـيءَ سندو ايندو ڏاش، آيمڊ ڪوڇ ڪنڊڪ ۽ ٻيا
 ۽ اوله شتر موڪليا آهن. هـي رار! مون ساريءَ سان گڏ دٻو راج اندر
 جوڙي طرح ور نراسر ڪي مار ٻر هـر، اهڙي طرح هـي دٻو! نوهـن هن رنڊ
 تي چڙهي راکش راوڻ کي مار ٻر. مالل ساري جي اهري چوڻ ڪري
 سري رانچندو ان رنڊ کي پرڪرما ڏيئي لـسڪار ڪري سڀني لوڪن جي
 سامهون رنڊ تي چڙهي ويٺو، اڀر مهالما رار ۽ انڌمان راوڻ جي مهاڀاڻڪ
 ۽ رومانڪاري ٻڌ ليڻ لڳي، اسر وڌيا ۽ آسانيءَ سان سري رانچندو راوڻ
 جي اکي ٻاڻ کي اکي ٻاڻ سان، دٻو اسر ٻاڻ کي، دٻو اسر ٻاڻ سان
 ڪاٺي ڇڏيو. ٽڏهن راوڻ ڪروڙ ۾ پوڄي سري رانچندو تي راکش اسر
 ٻاڻ ڇڏيو. راوڻ جي ڇڏيل ٻاڻ مان سون پکن سان وهرې سانب اي شري
 رانچندو کي چڻي پاسي ڪوڻ لڳا جڏي مڪ مان اڪي ڄـا الا لڪري
 رهيا هـر، راوڻ جي ان سرب مڪ روڊي ٻالن سان ان وقت سڀني پاسن کان
 سانب ٻڪري ويا. سري رانچندو جڏهن وڻ اڀر ۾ سڀني پاسن کان ٻاٽڪي
 لالڪن سان گهيريل ڏار ٽڏهن مها پيڪر ڪرڙ اسر ڇڏيو، سري رانچندو جو
 ڇڏيل ٻاڻ لالڪن جو دشمن ڪرڙ تي جتان ڪتان لالڪن روڊي ٻالن کي ڪاٺ
 لڳو. اهڙي طرح سري رانچندو جي هٿان ٻالن کي نشت ليدو ڏسي راوڻ
 ڪروڙ منڊهان سري رانچندو جي مٿان پيڪر ٻالن جي ورکا ڪئي ۽ وري
 سري رانچندو ۽ مالل کي لسکا ٻاڻ عطي وڃي ڪري ڇڏيو ۽ ان جي رنڊ
 جو چت ڪاٺي ڇڏيو ۽ اندر جي ڪهوڙن کي ۽ حيران ڪري ڇڏيو، ٻڙوان
 کي اهڙي آس ۾ آڻو ڏسي دٻو، ڪندوڙ، چاوڻ، وشي مٺي سب ڏکي ليڻ
 لڳا ۽ ويهڻ سميت سڀني ٻالنڊر چتا ۾ پئجي ويا. ان وقت هـم ۾ ڏاش
 ٻاڻ کڻي ڏهن مڪن ۽ ويهن ٻانهن وارو راوڻ مٿاڪ ٻرست سمان پئي ڏسڻ ۾
 آيو، ٻڙوان رار جا ڪروڙ ۾ نيت لال ٿي ويا ان جو ليڇ وڌڻ لڳو ڇڻ نه
 راکشن ڪسي ڇاٺي ڇڏيو. اهڙي طرح ڪروڙ ۾ پوڄي اندر ڏاش جهڙو
 وچترڪاري اڪيءَ سان ليڇ ٻاڻ هـم ۾ ڪهو ۽ دشمن ڏانهن الهن نه غور

رام راوڻ ڀٽ ۽ راوڻ جو مرڻ

سري مهاديو چوڻ لڳو هي ٻار وٺي! اهڙي طرح مهاراڻي مڌو ڌريءَ
 پريم ٻوروڪ سمجهاڻي ڏني راوڻ سري رامچندر سان ڀٽ ڪرڻ لاءِ ڀٽ جي ميه
 ڏي هليو. هو مهاڀيڪر راڪشن سان گڏ هڪ مضبوط رت ٿي سوار
 ان رت کي سورهن ڦيٽا هٿ ۽ رت جي اڇاء لاءِ مٿان اوچ جو ٺهيل ڇ
 هو. اهو پشاجن وانگر مڪ وارو گڏن سان جوئيل پياڙڪ ڏسڻ ۾ پئي آيو
 هر قسم جي هٿيارن پنهاري سان سڃايل هو ۽ سڄو ڀٽ جي سامان سان ڀريل
 هو. اهڙي طرح مهاڀيڪر راڪشن راج راوڻ لڏڪا پوريءَ کان اڪتو.
 ڪروڙ ۾ ڀريل راوڻ کي ايندو ڏسي ٻاندر سڃا ٻڌي وئي، ٽڏهن همدان
 راوڻ سان ڀٽ ڪرڻ لاءِ ٺپ ٿيڻي آيو ۽ ويجهو وڃي مٺ بند ڪري راوڻ
 کي اهڙي زور سان ڇائيءَ ۾ مڪ هڻي ڇو ان جي لڳڻ سان راوڻ رت
 ۾ گوڏن پڙ وڃي موڙيت ٿي ڪري پيو. ٿوري دير کان پوءِ جڏهن هوش
 ۾ آيو ٽڏهن همدان کي چوڻ لڳو هي همدان! مان ڇاڻان ٿو ته تون ايشڪ
 سو روڙ آهين. تنهن تي همدان چوڻ لڳو، اڙي راوڻ! مون کي ڏڪار
 آهي ڇو تون منهنجي مڪ کائي نه جيئرو آهين، ڇڱو تون هيئن منهنجي
 ڇائيءَ ۾ مڪ هڻا پوءِ ڏس! نه منهنجي مڪ لڳڻ سان ئي منهنجا ٻراڻ
 ٺڪري ويندا. ٽڏهن راوڻ ”تمام ڇڱو“ چئي هن جي ڇائيءَ ۾ مڪ هڻي
 جڏهن جي لڳڻ سان هڻجڻ مٿو ٿوڙ لڳو پر پاڻ سڀيالي آيو ۽ ڪروڙ ۾ پوڄي
 همدان راوڻ کي مارڻ لاءِ تيار ٿيو ٽڏهن راوڻ پڙ کان ٻڌي ڪنهن ٻئي
 تي هاپو وڌو، ان وقت همدان انگڊل ۽ ٺهل هنن چئي منهنجي سامهون
 ٿو. تنهن کان پوءِ ڏهن سسپن وارو راوڻ ڪروڙ ۾ پوڄي ڏند چهن سان
 اڙيندو اڪيون ڦاڙيندو. سري رامچندر ڏانهن ٻوڙيو، راوڻ رت ۾ چڙهيل
 ۽ سري رامچندر بنا رت جي هو جهڙيءَ طرح ٻادل پاڻيءَ جي ٻوند وسائيندو
 اهڙي طرح راوڻ مهاڀيڪر وڃر جهڙا ٻاڻ سري رامچندر تي هلائڻ
 پڳڙان رام جي سامهون تي هن سڀني ٻاندرن کي حيران ڪري ڇڏيو،
 سري رام ساوڌان ئي رت ۾ پيو ۽ راوڻ تي اڳيءَ جي سمان ٽيز ٻاڻن
 ڪا ڪرڻ لڳو. ٻاندر جڏهن ڏٺو ته سري راوڻ رت تي چڙهيل آهي ۽ سري
 پيو آهي ٽڏهن اندر منهنجي سارئي ماڻل کي سڏائي

ٽي سمير پر بت کي کليو هو. ڪلهن وقت وراهه روپ ڌاري
پر ٿويءَ جو اڌار ڪرڻ وقت هن مهاڻا مهاڻاڻي هري ٿاڪشپ
دڻيت کي ماريو هو. هن رگهڻات ٽي نرسنگ سر پر سان ٽن
لوڪن جي ڪٺ روپ هري ٿاڪشپ دڻيت کي ماريو هو ۽
الهيءَ رگهو سرشت (واهن اوتار وٺي) راجا ٻليءَ کان ٺهلي
اوڪن جو راج ٽن پيرن سان ماري ورتو ۽ اهو پنهنجي شيوڪ
الدر کي ڏيئي ڇڏيو. جڏهن وقت راکش گڻ ڪري روپ ۾
پيدا ٿيل ڏسي پر ٿويءَ جو بار لاهڻ لاءِ الهيءَ پوسرام جي روپ
۾ ڪيترا پيرا پڌ ڪري ڪترين کي ماريو ۽ پر ٿويءَ کي ڇڏي
اها ڪشپ مليءَ کي ڏيئي ڇڏي. هن وقت پريو رگهو نش
۾ رام روپ ۾ اوتار وٺي توهان جي لاءِ منس ٿي آيو آهي
توهين هن جي استري سينا کي پنهنجي پٽن جي ناس
ڪرڻ لاءِ ۽ پنهنجو به موت گهري وٺڻ لاءِ زبردستيءَ ٿيو هن
مان چيو چورائي ڪٿي آيو؟ توهين هاڻي به جانگيءَ کي
رگهڻات وٽ موڪلي وپيشڻ کي راج ڏيئي ڇڏيو ۽ اسين
ٻئي بن ۾ هلنداسين. هتوڊريءَ جا اهي وڃن ٻڌي راوڻ
چوڻ لڳو هي پياري ٻڌ ۾ رگهڻات کان پنهنجا پٽ، ڀائر ۽
سميٽي راکش مارائي مان بدواسي ٿي ڪيئن جيون گذاري
سگهندس. هاڻ ته مان به رام سان پڌ ڪندس ۽ ان جي تڪن
ٻاڻن سان مري ان وشتو ڀڳوان جي پرم ڌام ڏي ويندس.
مان رام کي وشتو روپ ۽ حالڪيءَ کي پڳولتي اڪشمي
ڄاڻان ٿو ۽ اهو ڄاڻندي به رام جي هٿان مري ان جو پرم پڌ
پرايت ڪندس. مان سينا کي ٿيو بن مان زبردستيءَ ڪٽي
آيو هوس ان جو اهوئي سبب آهي. هي پياري هاڻ مان
تو کي ڇڏي پنهنجي راکشن سميت سنسار مان ڪڍ ڪندس
پنهنجو ڪروڌ ٿي وڌو ٻوان آهي جنهن جي اندر ڪام روپي
چار پکڙيل آهي ان ساگر کي پار ڪري هاڻ مان سر به هريءَ

پاڻ اڃا ئي لاءِ استريءَ لڄ کان ا. منهن کڻي موڙيو آهي.
 مڌوڌريءَ جا اهي دڪ يڙيا وڃن ٻڌي راوڻ کي لير ئي لڳا ۽ ڪروڙ
 ۾ يڙجي بگهه اڏي ٻي چڻي هٿ ۾ تيار ڪئي ۽ چيو لڳو، ”اڙي دشترو
 دايءَ کي ڇڏو ائين چئي اٿو ۽ اڻڌيئي انگڊ ئي وار ڪيو ٺڏهن ۽ اها
 ٻانڊر هن جو رڄيل بگهه ڪڍڻ ڪري اٿان هليا ويا ۽ خوش ٿيندا ٿي
 ڏيندا سري رام ڇڏي ورت اچي بهي رهيا“ تنهن کان پوءِ راوڻ مڌوڌريءَ
 کي دلداري ڏئي چيو هي ڪلياڻي! اهو دڪ سکر ۾ ديو چي وس آهي
 جهڙو رهي ڪري يراڻي ڇا نٿو ڏسي؟ تنهن ڪري اي سندري! تون
 لاشچڻ ڪيل گيان جو سهارو وٺي شوڪ نه ڪر. شوڪ نه اڳيان
 مان ٿئي ٿو ۽ اهو گيان ڪي نشت ڪري ڇڏي ٿو، هن
 ڪوڙي اهنڪار جي ڪري پٽ استريءَ ۽ ٻين سان سمنڊت
 ٿئي ٿو ۽ انهيءَ سمنڊت ۾ هو به ٿيڻ ڪري جلم مرن روپ
 سمنسار ۾ غم خوشي پئم ڪروڙ لوپ ۽ هو به وغيره ٿيڻ ٿا تنهن
 ڪري تون پنهنجي آتما کي شت سڙو ڇاڻي شوڪ ڪرڻ
 ڇڏي ڏي مان هيمنڙ وڃان ٿو يا ته رام لڪههڻ کي ماري
 ايندس يا ته سري رام ئي پنهنجي وڃر جهڙي پاڻن سان
 مون کي چن ڀن ڪري ڇڏيندو تڏهن ان جي ڀڄي وڃي
 پرايٽ ڪندس. هي ٻياري! منهنجي آتما سان ٺڏهن تون هڪ ڪم
 ضرور ڪڍ، تون سڀيتا ڪي ماري منهنجي لاش سان گڏ اٿي ۽ ۾ پروش
 ئي وڃانءِ.

راوڻ جا اهي وڃن ٻڌي مڌوڌري امام دڪي ئي چوڻ لڳي هي ٺاڻه |
 مان توهان کي بلڪل سچ ئي چوان جو توهين اٿئي ان موجب ڪراو،
 رام توهان کان يا ٻئي ڪنهن کان اڄي ڇڏيو نه آهي. سمنسار ۾ هن
 کي ڪوبه جيتي نٿو سگهي هو ديون جو ديو ڀڳوان رام ساڪيات
 وڻندو آهي جو ڀڳت وڻندو رگهناٺ ڪاپ جي شروعات ۾ مڇ
 روپ ڌاري ويوسوت مٺيءَ جي سڀني آڀڻائن کان رکيا ڪئي
 ڪئي ڀڳوان رام پراچين وقت ۾ هڪ اک اڪم يوجن ٻگهه ڪڇ
 روپ ٿي-و-هو ۽ سمنڊ جي وارڙڻ وقت هن پنهنجي ڀليءَ

[illegible]

سان صلاح ڪرڻ لڳو، پوءِ پٽ جي شوڪ کان وياڪل ٿي راول
 مارڻ لاءِ ڊوڙيو، (ڪروڙ ۽ غم جي ڪري راول پنهنجي ڪرڻ
 وارو) راول کي هٿ ۾ ٽٽار کڻي ڪروڙ مان ايندو ڏسي ڊاڪٽرين
 ۽ ويٺل سڀيتا ڊيڄي ويئي. ان وقت راول جو منٽري سهارو لائي چيو
 ٻڌيمان ۽ ڪٽران هو سو راول کي چوڻ لڳو افسوس! راجن، هيءُ چيو
 ساڪياص وڃڻو نندن ڪپڙ جو نڍو پاءُ آهين، تون وڃڻ وڃڻ
 ۽ پگي انت ۾ سنان ڪرڻ وارو ۽ سڀني ڌرم جي مالڪ وارو آهين انهن
 هوندي به توهان استري هٿيا ڪرڻ چاهيو ٿا؟ هاڻ اسان سڀني کي پٽ
 وٺي هلاو. توهان رام ۽ لڪشمي کي پٽ ۾ ماري تمام جلدي جانگي ۽ ڪرڻ
 حاصل ڪندا. اهڙي طرح منٽريءَ جي سمجهائڻ ڪري راول مڙي وڃڻ
 تنهن کان پوءِ ڏر آيا راول پنهنجي منٽريءَ جي چوڻ انوسار وڃڻ کي
 ڪرڻ ڪري ڏک ۾ ڏکي موروڪ پنهنجي گهر وارو ۽ وري پٽي ڏينهن
 پنهنجي منٽرن سان گڏ سڀ ۾ آيو.
 سڀني مهاڳڙ چوڻ لڳو هي ٻاروئي! وري راول سڀ ۾ منٽرن سان صلاح
 ڪري باقي اڇيل راکشن کي ساڻ وٺي سري رامچندر سان پٽ ڪرڻ لاءِ
 آيو پر سري رامچندر انهن سڀني راکشن کي پٽ ۾ ماري ڇڏيو ۽ راول
 به هڙي ۽ ٻار لڳو ڪري وياڪل ٿيو لڳو ڀڳوان، هندوان ۽ ٻي تمام
 وڏي سڃاڻ ڏسي راول گهٽائجي ڪرو شڪر آچاري وٽ آيو ۽ اٽڪار
 ڪري هٿ جوڙي چوڻ لڳو هي ڪرو جي! ڀڳوان رام سڀني راکشن کي
 ماري ٽاس ڪري ڇڏيو آهي ۽ جيترا به وڏا وڏا ڏيئس ۽ جهڪي منهنجا
 ت مانٽ هئا سي سڀئي ماري ڇڏيائين، توهان جهڙي ستگروءَ جي هوندي
 مون کي هي وڏو ڏک ڇو ڏسڻو پيو آهي. راول جا اهي وڃڻ ڏيئس جي
 ڪڏهن اڪالت اسٽان ۾ هي راجن! توکان جيترو جلدي ئي سگهي
 ٿي وڃن ته پوءِ به ان (پگي) هٿن اٽڪي مان تمام وڏا وڏا گهرڙا ڏنڻ
 ۽ ٻار انهن ٿيندا انهن کي حاصل ڪري ٿون وڃي پائيدار. منهنجي
 تر کي ڪرڻ ڪر ۽ مون ڌاري پگي ڪر.
 ۽ جي چوڻ موجب راول جهٽ وڃي پنهنجي مخالف ۾ اڪ پائال
 ۽ غي غيا تيار ڪرائي ۽ ڏاڍي خبرداريءَ سان اٽڪا جا سڀئي
 ڪرائي ڇڏيائين. شاسترن ۾ ڪرم انوسار جهڪا ۽ هٿن سامگري
 ۽ آهي اها سڀ ڪئي ڪري غي ۾ وڃي اڪ ٿيس (هٿن ڌاري)

پر جي آيو ۽ هٿ جوڙي چوڻ لڳي هي ٻوڙا توهان ڪلب وٽ جي سمان دالي آهيو توهان جا چرن ڪم گنگا جي سمان پوئتر آهن. هي ديا شيل جا سمندر رگھنات! مون کي بههتي سوامي ۽ جو سر ڪهرائي ڏيو. تڏهن اڪهي ٻئي ۽ لارائڪ جو سر ڪهرائي هن کي ڏار، سوامي ۽ جو سر واري پرن تي چوڻ لڳيون هي ٻوڙا اسان جي بي ۽ هڪ ويٺي آهي ۽ لڪڙين کان سواءِ اسان ڪيئن جلد پوسين. هن جا اهي وڃن ٻڌي سڪن جي سمندر ٻوڙا هومان، الڪڊ ۽ ٻين ٻوڙن کي آڻيا ڏي ۽ لنگا ۾ وڃي چندن جون ڪالون ڪڍي اچو، آڻيا مٽي ٻانڊر ڏوڙا ۽ ڳولي چندن جون ڪالون ڪڍي آيا. تڏهن سري رامچندر چيو هي ويٺو! جتي بندو مٽي وڃڻ چاهي آي اتي وڃي ان کي چندن جون لڪڙيون ٺاهائي اچ، تون وڃ ۽ راوڻ سان وڙ ڇڏي هڪ سمندر ۽ ٻوڙ چڪا ٻڌائي ڏج. ويٺو آڻيا موجب انهن تي ڪوڙ. هيڏانهن راوڻ ۽ استرڻ سميت اتي آيو جتي بندو مٽي ۽ چوڻ لنگا هئي. انهن کي ڏسي ڏاڍو ڊڪ لڻڻ لڳس، ٻوڙ لارائڪ جون استرڻون چڪا ئي انهن تي ويٺيون جهڙن ٻئي جي گهر ۾ ويهندارن هون ٻوڙ ڏڙ سر سان ملائي ٻوڙ جي ڳوڙن تي رکي چڪا ۽ واهي لوڪ اڪي ۽ ۾ جلائي ٻاڻ کي ٻي ڪري ڇڏيائون.

راوڻ جي خراب حالت

مڪو، مڪو، ٻوڙن وٽر ٻلوان کان لنگا خالي ڏسي راوڻ جو سارو بدن خوف ۽ ڪروڙ وڃون ڏسي رهيو هو، رات سان ڪچي وهي رهي اس، اڪوڙن ٻي باهه جهڙيون ئي واريون آهن ۽ زبان سان آواز نه ٻوڙ لڪڙين چالو ڏسي نه سندس جي اکيان هڪڙو منڇ اڪهاڙي لٿوار ڪيو ويٺو آهي، جهڙن اهو منڇ ڪر ئي وار نه ڄا ڏٺائون نه مڏهجا ڏهه ئي سر پٽ ۾ ابا آهن، ڪڏهن ٻاڻ کي چوڻ وانگر اهو ڏسي ڪڏهن گهر کي جلد واهو ڏسي، هيڏانهن وڃي تڏانهن اچي ئي اهو ٻوڙ ڏسي نه سري رامچندر ٻاڻڪ روپ ڌاري هٿ ۾ ڏاش ڪڍي مڏهجي جهڙاڙي ٻوڙ ٿري. هو چوڻ وانگر اڪوڙن لڳو، هيڏانهن هڙڏانهن ٻوڙ ڏوڙي. ڪڏهن نه سهي اهو، ڪڏهن وڙون ٻوڙ ڪري. مطلب نه راوڻ جي تمام خراب حالت ئي ويئي. اها حالت ڏسي راوڻ جا منڇ ۽ شڪاڻي چنڊا ۾ پئجي ويا ۽ راوڻ کي بههتي من جو پرن من ۾ ئي ڪالڻ لڳو. اهڙا خيال ڪندي جهڙن هوش ۾ آيو تڏهن وڪش راج راوڻ ڪروڙ ۾ پر جي دشمن کي ٻڌ ۾ لاس ڪرڻ لاءِ راکش

جھڪي گھڙو اٿيئي سو وڙ گھر - پڳوان جا اهي وڃن ٻڌي
 دٿي ٻل چوڻ لڳو هي ٻڙيو! توهان جو روپ گھڙ ۽ نام
 منهنجي هڙي روڙي مندر ۾ گھر بڻائي - مون کي توهان
 جا چرن ڪم اهڙا ته پيارا ڏا لڳن جيئن ڪاڍي پرش کي
 استري پياري لڳندي آهي - تڏهن سري رامنچندر چيو ته
 ائين ئي ٿيندو. تون اهڙو ڏانءُ وٺ ۽ منهنجي اڃا سان ٻڙو ڪڍ
 وٺ. هي دٿي ٻل! تون ٻارن ۾ سان وڃي اهو ٻڙو ڇڏي ڪڍ ۽ من
 ۾ سدائين شو ٻارو ٿي جو سمن ڪندو ره ۽ پڳتي ۽ راج جو ڏانءُ وٺي
 دٿي ٻل ٻڙو جي چرن ۾ سر نوائي هلڻ لڳو. هي رشي ان کي سري
 رامنچندر هٿ ڪري اٿم ٻار سان جلدي روانو ڪيو.

دٿي ٻل جو ڦٽو ڪيل نارائڪ جو ڌڙ جتي راوڻ ويٺو هو اتي اچي
 ڪراڻ، هن کي ڏسي واکل ٿي راوڻ پاڻ اٿي ٻڙو ۽ راجو اچي ان کي
 سڃاڻي ڏاڍو دک ٿيس، شو روڙي ساڳو ۾ لڊڪا روڙي ٻڙي آهي
 ان ۾ راوڻ چرن سڀيئي استر ۾ چڙهيل آهن. مذوڙي بندو مٽي ۽ جو هٿ
 پڪڙي ان کي وهاري سارڇا جي ڪتا ڪري ٻڌائي. سس جي اها ڳالهه
 ٻڌي بندو مٽي سس کي ٻيري پئي مڪلائي ڏن ڏام چڙي پئي ۽ ٻڙو
 رکيو، تڏهن مذوڙي ۽ چو هي پري! ٻڙو ڪوئي نه اڀاءُ ڪونهي تون
 اوڏانهن وڃ جتي پڳوان رام اراجمان آهي. سس جا اهي وڃن ٻڌي صبح
 جو سوڙ اٿي سمن ومان گهرائي پنهنجي هٿن سان پئي ۽ جو ڌڙ رکي ۽
 پنهنجي چتر ليڪا ساڻ وٺي سري رامنچندر وٽ آئي. اتي ٻهڙي ومان کان
 هيٺ لهي سري رامنچندر جي اڳيان اچي ويٺي ڪري چوڻ لڳيون هي رام!
 رکيا ڪراڻ! رکيا ڪراڻ! توهان جي هيڏي ٺاهوس هوندي نه اسان جي وٽ
 ئي پاڻي نه ڦيرايو توهان اسان جي پتي ٻڙو ۽ سڀوڙي ۽ جو نه واپار نه لا
 ڪراڻ. سو هي ٻڙو! اها توهان جي آئيني آهي.

مهادر چوڻ لڳو هي ٻڙو! ائين سٽين جي اها ويٺي ٻڌي
 دين دياڻو چوڻ لڳو هي بندو مٽي! تون سڀاڻي آهين ڇاڪاڻ
 ته توکي هڙي ۾ پئي ۽ جي چرن ۾ پڪو ٻڙو آهي تنهن
 ڪري توکي جھڪي هون ۽ اچي سو ڏانءُ گهري وٺ. سري
 رامنچندر جا اهي وڃن ٻڌي بندو مٽي ۽ جي نيترون ۾ جل

کر ڀائي سمجهي ڇڏي او ڏٺا. انهن ڇٽي زور سان ڏڪر ڏيئي هليو، تڏهن
 ٺڏي ٻل ڪروڙ ۾ پڙجي جهٽ اڳ وٺي وڃي ان کي اڪڙار، اڙو اٽي ڇٽا
 ٻاڻ ۾ ڳنڍجي ويا. اهو ڏسي ٻانڌو ۽ رح سري رار چي ڇٽ ڇٽ ڪري
 واکشن سان وڙهڻ لڳا. ان وقت سکرار جامواس کي سڏ ڪري مٺيءَ وائي ۽
 ۾ چوڻ لڳو هي ڀائي! ٺڏي ٻل واکشن کي ڪڏهن ماريندو سر ٻڌاء ڇو نه
 لڙائي ڪندي. ڪهڙي دٻو لي آهي. اهو ٻڌي جامواس چيو هي راجا! هڪ
 کن من ۾ ڏاڍو ڌار، ٺڏي ٻل ڪروڙ کان آهرواد ورتي آهي، اهو موقعو
 هينئر اچي ويو آهي اڪائي لارائڪ ٿوريءَ دٻو ۾ مولندو. اهو ٻڌي سکرار
 من ۾ ڏاڍو غرض ٿيو. تڏهن دٻو ٺٽن ۾ گل ورسائي. ڇو هي ٺڏي ٻل
 اٺن ڏاه آهي ۽ ڏاه آهي تنهنجي ٻانهن جو ٻل، او وڙهڻ ۾ گهٽ ڪاڊ
 ڪئي آهي. دٻو ٺٽن جي وٽان ٺڏي ٻل جي ساراه ٻڌي لارائڪ ڪروڙ
 ۾ پڙجي ٺڏي ٻل کي کڻي غالب لي وٺو، اسي هزار اڙجن مٿي آڪاش ۾
 وڃي ٺڏي ٻل هوندي. ۾ سري رامچندر جو ڏٺا ڪري واکشن کي ٻڪڙي
 هڪ ئي ڏڪ هڻي ٻرلويءَ تي ڪهرائي ڇڏيو. مرڻ وقت هن جي مڪر مان
 سري رار شڙ ڇو اچار نڪتو ۽ لاسي سريو ڇڏي اٺر سريو ڏاڍو ڪوڙ
 هي پاردرراج مٿي! هن اها ڪئي ٻائي جهون لاء مٺي سڏ ۽ دٻو ٺٽن ۾ اها ڪ
 ٿيون جا چپ ٽپ ۽ پڪه ڪن لا اهن ڪرمن جهڙو ٺٽل سري رامچندر ان
 کي ڏار. هي ڪروڙ ان جي ڪم ڏسي دٻو ٺٽون سري رامچندر چي واکشن
 ڪري ٺٽل ورسائي لڳا. ٺڏي ٻل لارائڪ کي مٿل ڏسي ان جو سر ڪائي
 هٿ ۾ ڪٺو ۽ ٺڙ کي لنگا ۾ ٺٽو ڪري سري رامچندر وٽ آيو ۽ لارائڪ
 چوڻ لڳو آهي اڳيان رکيا ٿيس. ٺڏي ٻل کي آيل ڏسي سري رامچندر
 لڪهه سمجھائي ٻيهر سان کيس ڪڍڻ پڙيو ۽ چي اها ٿي ٿي آهي.
 سري رامچندر لارائڪ جو سر سکرار کي ڏيئي ڇو نه هيءَ سر ٻاڻ وٽ
 سڀالي رک مٿان اڃا غراب نه لي وڃي. پڙيو ۽ چي آڪا مٿي سکرار اهو
 سر ٺٽي وڃي سڀالي وڌو. تڏهن سري رامچندر ٺڏي ٻل جي وڏائي ڪرڻ
 لڳو، تڏهن ٺڏي ٻل هٿ جوڙي چوڻ لڳو هي پڙو! هيءَ سڀ ٿوهان جي
 ڪرنا سان ئي ٿيو آهي نه نه مون کي ڪهڙي طاقت آهي، مان ٻائي. ٻانڌو
 سڀاءَ جو. ڊروڪ ڪرڻي ٻڌ وارو ۽ اڪائي آسمان. هي اڙوڻا چا راجا! ٿوهان
 جو اومل جس پرگهت آهي جهون جو پيد شاستر واد ۽ شمش نه ٿي جو ٻار
 اڙو ٻائي ڪڍي. انهن ڇٽي پڙيو ۽ چي چرل ٿيو مستڪ وڪي وائي رهندو
 ٿي ٻل جو. سڌو ٻيهر ڏسي سري رامچندر ٻيهر ٿي ڇو هي. ٺڏي ٻل!

و کيڪ پگوان رام جو درشن هلي ڪر، جيڪر شو جي هرندي ۾ مانسرو وڌو ۽
 هندس وانگر رهندو آهي. انهيءَ ٻڙيءَ توکي وٺي اچڻ لاءِ مون کي موڪلو
 آهي. هندومان جا اهي وڃن ٻڌي ٻڌي ٻڌي ٻڌي ٻڌي ٻڌي ٻڌي ٻڌي
 گڏجي پگوان وقت هلي لڳو. ٻئي ٻانڊر اتان روانا ٿي هڪ کن ۾ لدکا ۾ پهچي
 سري رامچندر وقت آيا، اهيئي پگوان جا چورن ڪمل اچي ٽٽاڻين جيڪي
 شو پنهنجي هرندي ۾ ڌارڻ ڪري رکيا آهن. ٻڌي ٻڌي ٻڌي ٻڌي ٻڌي ٻڌي
 جي چورن ۾ سر نوائي پوڻام ڪيو. پگوان رام ٻڌي ٻڌي ٻڌي ٻڌي ٻڌي ٻڌي
 پاڪر ٻائي ان سان گڏو ۽ آدرستڪار ڪري پنهنجي ڀرسان وهاريو ان وقت
 سگريو ۽ اتي آيو پت کي ويٺل ٽسي وانگر راج ڏاڍو خوش ٿيو، ان جي
 خوشيءَ ۾ ڀان ڀان ورنن نٿو ڪري سگهجي. ڇڻ وڃايل مڙي سانڀ کي ملي
 ويئي ۽ جيئن مڇليءَ کي پاڻي ملي وارو ٻڙيءَ جي ملڻ ڪري سگريو ۽
 ٻوسن ٿيو، اهي ٽيئي لب انهيءَ کن ۾ مڇي ويس ٻڙيءَ انگڊ هرندي ۾ ٻوسن
 ٿي ٻڌي ٻڌي سان ملو ۽ هڪ ٻئي کان ڪڍل ٻڇي رانس جو وڃي سڀئي
 سمهي پيا. صبح ٿيو ٽي سنان پاڻي ڪري ٻڙيءَ جا چورن ٻڌي سري
 رام ۽ لڪشمڻ جي جڻ جڻ منائيندا ٻانڊر ٻڌ ڪرڻ لاءِ هليا، انهن سان
 ٻڌ ڪرڻ وارا هنيلا واکش اڌا آهن جن جا ٽڪا ۽ پيدڪر هٿيار آهن ۽ ٻڌ
 ۾ ڪارن ٻانڊن وانگر ڪروڙ ۾ ڀريا پيا آهن. نارائڪ هڪدم ماها پڪيڙي
 پنهنجو سر ٻڌ لڪائي ڇڏيو ۽ ٻڙيءَ جي ويجهو اچي ٻڙگهت ٿيو، ٻڌي ٻڌي
 مٿر کي اڀندو ٽسي هٿ ٽهلائي خوش ٿي ٻوڙيو، نارائڪ ٽيئيءَ کي
 ٽسي ٻئي خوش ٿي ٻڌ ۾ مليا ۽ ڪڍل ٻڇڻ لڳا ٽڏهن ٻنهي پنهنجو پنهنجو
 حال ڪري ٻڌا.

ڪاڪ پشندي چوڻ لڳو هي پڪيراج ڪرڙا ٻڌ، سگريو جو پت تمام سٺو
 هو، هن جي واٽان پنهنجي وڏائي ڪندو ٻڌي مٿر کي سمجهائڻ لڳو، ٽيئي
 جا اهي وڃن ٻڌي نارائڪ کي ڏاڍو ڪروڙ ٿيو ۽ ٻڌي ٻڌي ٻڌي ٻڌي
 لفظ ڳالهائڻ لڳو، ٻانڊر سڀاءُ کان ئي هميشه ٻڙو ڪ لپندا آهن. تنهن
 ڪري نارائڪ کي چوڻ لڳو هي مٿر! جڏهن ٽيئيءَ ٻائيءَ کي مارو،
 تنهنجو پت انگڊ ان جو شير ڪ آهي. ٽڏهن نارائڪ چوڻ لڳو هي ٻڌي ٻڌي
 اسان جي ڪل ۾ دشمن سان دوستي نه رکندا آهن، اها ٻانڊرن جي ڪل
 جي ريت آهي. انهن چئي نارائڪ سري رامچندر ٽڏهن ٻوڙيو، ٽڏهن
 ٻڌي ٻڌي ٻڌي ٻڌي ٻڌي ٻڌي ٻڌي ٻڌي ٻڌي ٻڌي ٻڌي ٻڌي ٻڌي
 نارائڪ چوڻ لڳو اڙي مورڪ ٻانڊر! توکي منهنجو ٻڌ نه ٿيو ۽ ان توکي

جڏهن ئي پهر رات گذري ٿي تڏهن نارائڪ سڃاڻ ٿيو ۽ من ۾ ڏاڍو لهجي ٿيو. هڪدم رات سنڀالي ان ۾ ٿلها ۽ متارا گهوڙا ٻڏي هٿيار کڻي اٺڪ وٺڻ سان گڏ جيڪي جيڪي ڇوڪريون آهن ڪرڻ ٿي چاهي. هي ڪرڻا ڇوڪري طرح ٻول ٻانڊر ان وقت ٻوڙ يا سو ڏيان ڏيئي ٻڌ. راکشن کي ڏسي ٻانڊر خوش ٿي ڦولجي ٻوڙ ۾ چڙهي ٿي ۽ ٻي ڏيئي ٿي سڀيئي گڏ هو هو ڪري ٻوڙ يا، هر اٺڪ وٺ ٻهڙ ۽ ٻوڙن جون ٻوڙون اڪيڙي راکشن جي ٿولين مٿان اڇلائڻ لڳا. اهڙي طرح راکشن جون ٿولين جون ٿولين ماري ٿاس ڪري ڇڏيائون.

اندي خون جي ٻوڙا هون وهي.

سگهيا ڪين مائي جنهن ۾ لهي.

سوان لاش لڙهندا ويا لهر ۾.

اڪت پرش ٻوڙا ٿيا پهر ۾.

مٿا مرد ڪيئي اندازو نه ڪو.

مڙج جو دليرن ڪيو نه ٻڪو.

هڻي هاء گهوڙا عجب هر ڪڙو.

(سائل)

وڃي چرخ بهتر ڇڙهي ڪرڪرو.

ٻانڊرن جي ٻل کي ڏسي ڏرڻي ڏنڻ لڳي. اڏو ٽيچ پلا ڪير ٿو سهي سگهي. سري رام جي جڻم جڻم ڪار ٻڌڻ ۾ ٻڏي آئي، ٻانڊر دشمن کان نه پيا ڊڄن. ٻانڊر ۽ رڇ هر شيار هوندي رڇ راکشن کي ويجهو آيل ڏسي هڪ ٻه ڪارا راکشن ٻوڙ اونڌو اڏوڪار ۾ دشمن ٻانڊرن تي ٻاڏ هلائڻ لڳا پر ٻانڊر ڪنهن کي ڏسي نٿي سگهيا ۽ جتي ڪٿي پڪارين پيا نه ڪولي راکشن سامهون نٿا اچي لڙي، اهڙي طرح راکشن ٻانڊرن کي ماري پرتويءَ تي سمهاري ڇڏيو ۽ ڪيترا ٻانڊر پڇي وڃي سمند جي ڪناري وٽ پهتا. سري رامچندر پنهنجي سڃاڻ کي وياڪل ڏسي ڏاڏن کڻي هڪ ٻاڏ ڇڏيو ٻاڏ چٽ سان آڪاش ۾ سروج جهڙو پرڪاش ٿي پيو ۽ انڌڪار دور ٿي وڃو. جو رڇ ٻانڊر ڏسي ڏاڍو پرسن ٿيا ۽ پٿر وٺ کڻي دشمن کي مارڻ لڳا. اهي هڪ سان هڪ ٿي ڳنڍجي پيا. تمام پاري ٻڌ لڳي، سري رامچندر جي ڪرپا سان ٻانڊرن نارائڪ جي سڃاڻ ڄاڻايل. ڪروڙ راکشن ٿاس ڪري ڇڏيا. رات گذري صبح ٿيو، اهو سروج سمان روشن ڪندڙ ٻاڏ سري رامچندر جي ترڪش ۾ موٽي آيو. اوڏي مهل لڪهڻ سري رامچندر وٽ آيو ۽ سڃاڻ سميت ٻوڙ جي چرخ ڪم ۾ پرتام ڪيو.

لنگا ۾ نٿو ڪمائينس اتي هر راول جي سامهون وڃي ڪرار. لڏن راول
هه هه ڪري ڊوڙ ۽ نارائڪ کي هردي سان لڳايو. نارائڪ کي ٻڌ ۾
له ڏسي سڀيئي راکش ڪهه رائجي قلعي جي اندر ڀڄي ويا. شام ليڻ وقت
سڀيئي بالدر سري رام چندر جي چوڻن ۾ سر ٽرائي اچي کڙا ئي بهي رهيا،
سري رام چندر انهن کي ڏها درشتيءَ سان ڏسڻ لڳو، جهن ڪري بالدرن جا
سڀ دڪ دور ٿي ويا ۽ ٿارا اوبلا ئي بيا. انهن کان پوءِ بالدر ۽ راج
بههڻي بههڻي اسٽان ٿي هليا ويا.

صبح ٿيندي ئي نارائڪ ڄاڻو ۽ راول کي ڏسي ڏاڍو ٿڌي ٿو ۽ جهٽ
اڪمل ٿي وقت ٿي چڙهي ڊوڙ ۽ آڪاش رستي ٻڌ ڀر ۾ آيو، بالدر سڌا
اهر ڀڄڻ چاهي نه سگهي. هر غالب ٿي پالڻ جي ورکا ڪرڻ لڳو، هن موڪ
وڃر جي سمان اڪ سو پاڻ جهڙي سري رام هٿو اتي ڇوڙ ٿا، پاڻ لڳندي
اڳڪ پلوان بالدر ڪوماڻي ويا ۽ ڪهڙا ڪائڻر ڏسندڙي ڀڄي ويا ۽
جهڪي وڃر پلوان بالدر هٿا سي لڳاري آڪاش ۾ ڊوڙ ٿا لڳا ۽ ڳولڻ تي
ڪجهه نه هٿ نه آيو، لڏن بالدر پاڻ ۾ صلاح ڪري وڃا ۽ پٿر کڻي لنگا
۾ ويا ۽ راول جي مخالفت جي مٿان ڪنڪرن ٿي ڀڄ لنگائي وڃي پٿر
اڇلائڻ لڳا جهڙي لڳڻ ڪري انهن راکش چروڻ ٿي ويا. راکشن کي
ولندو ڏسي ٻه چوڻ ماراڻن راکشپوڻ گهر ڇڏي ڀڄڻ لڳو، ۽ مڪر مان
دڪ ٻڙا وڃن چوڻداون راول جي گهر ۾ گهڙي وارن، انهن راکشن جا هٿ
ٻوڙ ٿي ڇڏيائون اهي نه ڏکي وڃن چوڻدا قلعي مان ٻاهر اڪري ان ۾
ڀڄڻ لڳا. انهن جهن بالدرن لنگا کي ٻوڙ جي پس والڳو ڏکائي ڇڏارو.
مڪانن جا دروازا ڀڄي ڇڏيائون ۽ دشمنن جي اسٽرن کي وارن کان جهلي
گهڻي لڳا، لنگا ۾ ڏاڍو شور مچي ويو. اها خبر ٻڌي نارائڪ ڪروڙ ۾
اچي آڪاش مان وقت سميت هٿ ٺهي آيو ۽ بههڻي اسٽرن جي اها
حالت ڏسي ڪندو ٻائيءَ ۾ چوڻ لڳو اڙي موڪرو! ٻڌ کي ڇڏي زالن سان
وڙهڻ ۾ توهان کي ٽي ڪار آئي؟ نارائڪ ڄا اهي وڃن ٻڌي بالدرن
هٿن ۾ اوتڻن جا پٿر کڻي ان جا رڪه ڪهڙا سڀيئي ٽاس ڪري ڇڏيا ۽ هٿيار ڀڄي
ساريءَ کي نه ماري ڇڏيو، راول جي ڏسندڙي نارائڪ جو ٻوڙ حال ڪري
ڇڏيو ۽ ٻن راکشن کي ٻيون کان جهلي ٽوڙائي ٽوڙائي کڻي زمين تي نٿو ڪمائون.
جڏهن سڄ ٿو لڏن راکشن جو جس ڳاڻيندا ٿيندا سري رام جي چوڻن ۾
سوس اوائلي اچي بهي رهيا. لڳوڻ راج جي ڏها درشتيءَ سان هٿن جا سڀ
دڪ دور ٿي ويا ۽ سري رام ۽ لڪشمي نه ڏاڍا پرسن ٿيا.

ڪندو ڏسي نارائڻڪ ڪروڙ ۾ ڀرجي پريم ڪال وانگر پيانڪ آواز ڪيو ۽ راکش آستر شستر ڪٽي ڊوڙ ٻا ۽ هڪ ئي وار سان هٿيار هلائي سڀني باندڙن کي وٻاڪل ڪري ڇڏيو. انهيءَ وچ ۾ نارائڻڪ جي مٽريءَ ڊوڙي اچي انگڊ کي پيرن کان جهليو ۽ ٻيا ۽ انڪ ٻڌا ڇيڙي پيس ٻڙه انگڊ سڀني سان گڏ آڪاش ۾ وٺي اڏاڻو ۽ سروج جي ويجهو وڃي ٻيتر جهجهي ڪرماس لڳل ڪري راکش جلد لڳا ۽ هيٺ ڪري پيا، تڏهن انگڊ وري ٻڌ ٻڙ ۾ آيو. اهو ڏسي ٻيو سڃاڻي پڇاڇن جي سٽا سميت اتي آيو ۽ هڪ وڏو ترشول ڪٽي انگڊ کي هٿيو، اهو ڪنن ترشول ان جي چاليءَ ۾ وڃي لڳو ۽ هڪدم ٻڙ ٿي ڪري پيو. اهو ڏسي هڊومان ڊوڙ ٻڙو ۽ اهو ترشول انگڊ جي چاليءَ مان ڇڪي ٻاهر ڪڍي سڃاڻيءَ کي هٿيو، چاليءَ ۾ ترشول لڳنديئي سڃاڻيءَ جي سر جا هزار ٽڪر ٿي پيا. اهو سماچار ٻڌي رگهناٺ ڇوڙ لڳو هي لڪهه ٽون جلد وچ. سري رامچندر جي آڳيا مڇي لڪهه ٽن سر نرائي وڪرال ڏنڻ ٻاڙ ڪٽي شرجيءَ کي مٽائي هليو. جڏهن انگڊ هوش ۾ آيو تڏهن وري ٻڌ ڪرڻ لاءِ هليو. لڪهه ٽن جي ڏنڻ جي ٽڪار ٻڌي باندڙ وري ٻڌ ۾ موٽي آيا. ڏنڻ جي ٽڪار ٻڌي نڇاڇو ٻڙ ٿي پيا ۽ ڪڇ ۾ ٻڌي ٺٽي سگهيا، لڪهه ٽنڪ ٻاڙن جي ورکا ڪئي جهجهوڪري ڪيترن جا هٿ پير ۽ سر ڪاٽي ڇڏيا. هيڏانهن باندڙ ۽ وچ وڃي چاهين ٿا، هوڏانهن راکش ٻهجهي ڇيٽ ٿيڻ لاءِ وڙهن ٿا. هڊومان ۽ ٻيو انگڊ ٻنهي باندڙن راکشن سان گهورو ٻڌ ڪئي تڏهن اچي واپس باندڙ وري اچي ٻڌ ڪرڻ لڳا ۽ انڪ راکشن کي جان ڪان ماري ختم ڪري ڇڏيائون. انڪ راکشن کي مرندو ڏسي نارائڻڪ ڪروڙ ۾ ڀرجي رت سميت آڪاش ۾ وڃي غالب ٿي ويو ۽ آستر شستر جي ورکا ورسائڻ لڳو، ڪن ۾ سڀني باندڙن کسي موز ڇيٽ ڪري سري رام وٽ ويو ۽ بادلن وانگر ڪرڇي ڪڙا وڃن ڇوڙ لڳو، هي راکشن جي ڪل جا ڌروهي ساوڌان رهيا اڄ مان توکي ماري پاءُ جو بدلو وٺندس. انهن چئي هڪ ترشول ڇڏيو، ان کي جاموٽس وچ ۾ ٿي هٿ سان جهلي سري رامچندر جي جٿ مٽائي ان دشت جي چاليءَ ۾ هٿيو. ترشول لڳنديئي نارائڻڪ موز ڇيٽ ٿي ڪري پيو. جاموٽس من ۾ ويچار ڪيو ته هي دشت منجهي مارڻ سان نٿو مري. نارائڻڪ جڏهن هوش ۾ آيو ته جاموٽس کي سامهون ڏسي ڪروڙ ۾ ڀرجي ان کي مارڻ لاءِ اٿيو، جاموٽس هن کي ٻاڙ ڏانهن اڀندو ڏسي اعڙي نه زور سان مک هيٺائيس جو اونڌو ٿي وڃي ٻڙ ٿي ڪري پيو، ٻڙه جاموٽس هن کي پيرن کان جهلي ڪٽي

پوسن ئي هلاک لکړه ۴ جلد ئي اچي سمندر جي وچ ۾ ڏيځل کړ نالي مډهر پر بس اچي بهتور.

شري مهاديږ چوڻ لکړه هي پارولي! ڏڏي ٻل باندر مگرېو جو پٽ وگهناټ جر سمور ڪري من ۾ پوسن ئي اچي رهڻ لکړه، ان ڪي اڀديش ڏيئي ناردمني اهرم لوگ هليو ويو، اچي نارانتڪ جو پٽ رهي وڌيا حاصل ڪري جتي ڪٿي لڙائي ڪرڻ لکړه، هيڏانهن راوڻ جو مڙڪيل دوس اچي آيو جو لنگر جي سونهن سوييا ڏسي واڙو ئي وار ۽ واکاڻ ڪرڻ لکړه، دوس نارانتڪ جي سڀا ۾ اچي سر نوائي پرڻام ڪيو ۽ راوڻ جي ڏنل چني ڏيئي پوسن ئي سڀي جي خوشخبري پچي، نارانتڪ پنهنجي خوش خبري ٻڌائي راوڻ جي ڪش پچي، دوس لنگاپوري ۽ جي سڄي حقيقت ڪري ٻڌائي، نارانتڪ سموري خبر ٻڌي هڪدم آڳيا ڏڏي نه چڻي قسمن جي سڻا سڄا، مان پتا جي دوس سان گڏ جيم پويءَ ڏانهن ويندس. نارانتڪ راجا جي آڳيا مڇي انيڪ قسمن جا هٿيار هٿ ۾ کڻي راکشن جي سڻا هلا لاء تيار ئي، نارانتڪ جي وچ جو ٻڌي سندس استري بندومتي ۽ پنهنجي من ۾ ويچار ڪيو ته سري رام سان وڙڻ ڪرڻ ۾ هن جو پار نه لهندو، تنهن ڪري هينئر مان به سواميءَ سان گڏ وڃان. ائين چئي سهڻا سندس وستر ۽ ڳوٺا پائي پنهنجي پتيءَ جا چرن پڪڙي ويٺي ڪٿي هي پار ٿاڻ! مان به سس سهري جي درشن ڪرڻ لاء توهان سان گڏ هلندس. پنهنجي پتيءَ جا اهي وچن ٻڌي تمام ليڪ سمجهي چوڻ لکيو. هي سندري! چڱو نون به تمار ئي ۽.

اهڙي طرح سڄي سڻا تيار ڏسي نارانتڪ پنهنجي سڻا سميت ٻڌ ڪندا اچي ليکا جي ويجهو پهتا. هي گمان مڃوڙا ڇڏن چالهن ڪوهن جي مفاصلي ئي سڻا پهتي ڏهن جو ڪڇ لهر هوسر ٻڌو، هيڏانهن لڪهه پتي ڪرپارو سري رامچندر ڪاري بادلن وانگر راکشن سڻا کي ايندو ڏٺو، ڇڏن پريو سڙو ڪيو. آهي تنهن هوندي به اچي پالڻ لاء مڃن کي ڪهرائي چوڻ لکيو هي وڻر باندر و! ڏکڻ پاسي نه ٺهاريو، تمام بادل ڪرچندا اچي رهيا آهن.

شري مهاديږ چوڻ لکيو هي پارولي! سري رامچندر انترامي آهي پر هيءَ ٻاله ڪرامت جو سوامي پڇڻ لکيو، سري رامچندر جا اهي وچن ٻڌي وپيشڻ کلي چوڻ لکيو هي پارو! هيءَ بادل جو کوڙ نه آهي پر راکشن جي راجا نارانتڪ جو آهي. هي ڪسان! هيءَ اهاولور ۾ رهندو آهي، هن کي

ليا، هنن جو رخ ڏسي شڪر آچار ۾ من کي شانتي ڏيڻ لاءِ هنن کي ڪرو منتر
 ڏاڻ، اهو ڪرو منتر وٺي سڀ ڪڇ ٽپاڻي ڪڍڻ لڌڪا ڪڍي لڌڪن برعما پوسن
 لي وڙ ڪهڙو لاءِ چيو، سڀني پڙهڻي پڙهڻي مرضي ۾ موجب وڙ ڪهڙا
 لڌڪن لارالڻڪ ڪهڙو لڳو هي پڳوارا هڪ مولڪي اهو وڙدان ڏاڻ نه اڻ
 مولڪي ڪوئي نه نه جهتي سگهي. اهي وڃن پڙهي برعما وڃاڻ ڪري
 ڪهڙو لڳو هي لارالڻڪ ”اٺن تي لڳندا“ ڪنهن جي نه هٿان لڳندو. مورخ
 نه لڳندو. لفظ سکرپو جي پٺت سان ڪڏهن به وڙ نه وڃي اهو نهون ڪو
 ڪر پائي آهي ڪڏهن ٿون ان سان اڻ ڪڍڻ نه لڌڪن لڳندو. مورخ لڳندو
 لڳندو وڃن سڀ آهي اٺن جي برعما ڪهڙو لڳو مون اهو وڙدان لفظ
 لارالڻڪ کي ڏاڻ آهي ۽ اها لڌڪا ڪهڙو لڳي وڃي اٺن کي نه
 برعما وڙ ڪهڙو لاءِ چيو، برعما ڪا وڃن پڙهي لڌڪا پوسن لي ڪهڙو لڳا
 هي پڳوارا لڌڪن اٺن پڙهي آهن. اسان کي اهو وڙدان ڏيو نه ڏاڻاڻ ۽
 لڌڪن جي پڻ به اسان جي وڃي لڳي. لڌڪن برعما وڃاڻ ڪري اٺن کي
 ڪهڙو لڳو نه لڌڪن بالڏون ۽ وڃن اٺن پڙهي لڌڪن کي ڪڍي اٺن سڀني
 تي جهٽ پائيندا. اٺن جي برعما اٺن ڏيان لي وڙ. لڌڪن ڪان وٺي شؤ
 جي ڪرڻ سان لارالڻڪ جلدي آڪاش ۾ (اهو لڳندو) لڳو وسار، اٺي
 هڪ ئي اسٿان تي پڪو ڪروڙ سون ۽ مٿن سان جهڙيل گهر پٿا جهن جي
 سرهيا چٽي پائن کان هڪ ڪا لڳي. پڳوارا جي اڃا سان ان وقت لڌي پل
 نالي بالڏو (سکرپو جي پٺت) اٺي ڪهڙو آڻ ۽ اهو لڳندو لڳو ڏسي مورخ
 لي اٺي رهڻ لڳو. هي مٺي راجا عٺ ڪار وس راکش سان گڏ هڪ سال
 لائن پڙهندو رهيو، هڪ ڏينهن راکش جي ڪروڙ ڪروڙ ڪري چيو نه
 ري مورخ اٺن پڙهڻي ڪرو پائيءَ جي مارڻ وارو لڳندو. اها ڪنهن اڻواڻ
 جي ڪروڙ ڪو سڀاڻي لڳي لڳي پل موڪلائي ايمان سان انسان هلاڻ لڳو،
 رستي ۾ ان کي ڏاڍو شوق لڳو لڳو سکرپو جي پٺت ان جا چوڻ اڪڙي اٺاڻ
 ڪرو، مٺي هن کي آشيرواد ڏيئي پڇڻ لڳو هي لڳي پل هن وقت ڪهڙي
 ڪم سان ڪهڙا آهن ويو هٿن. لڌڪن لڳي پل لارالڻڪ ڪهڙو سکرپو حال
 ڪري پڙاڻو. راکش جي وڌيڪ سمهتي ۽ پل جي لڳو لڳو من ۾ وڃاڻ
 ڪرو ۽ وار اڻواڻ پڳوارا ڪو ڏيان ڪري ڪهڙو لڳو هي لڳي پل جو منهن سر
 ڏاڍي پڳوارا جي پڳي لڳو ڪري ان جو جهٽ ۾ جيئن اهاڻ آهي. هي
 ڪ (اٺن اهو وڃاڻ ڪري پڳوارا ڪو ڪر. مٺي لڳو جا اٺي وڃن
 پل کي ڪان اٺن لڳو لڳو لڳو ڪر. مٺي لڳو جا اٺي وڃن)

باقي ٻيو آهي .

راوڻ جو پتر نارائڪ

ٿڌن منٿري چوڻ لڳو ته هي راوڻ! لوهان کي باد هوندو ته جو پت
اشپ ڪهڙيءَ ۾ اٿن ٿيو هو جنهن کي لوهان گهر کان ٻاهر ڪڍي ڇڏيو
هو جنهنجو نارائڪ آهي سو اڃا تائين جيئرو آهي ۽ هو سڙ جي ڪرڻ
سان بهاولپور ۾ رائج ڪري ٿو. منٿريءَ جا اهي وچن ٻڌي راوڻ ڏاڍو
خرش ٿيو ۽ ڏور ڪيتر ڏور ڪي گهرائي ان کي 'پتر' ڏيئي سمجهائي
اوڏانهن موڪليو.

نارائڪ جي اچڻي ڪيئن ٿي، اهو بهاولپور ۾ ڪيئن وٺو اها ڪٿا
پو پتر ۽ سندر آهي. هي گرڙا من کي اسٽر ڪري ڪٿا ٻڌ. اهي سڀئي
دشت ٻاهر ڪروڙ لڳا ۾ هڪ ئي وقت جاوا هئا. اهو ٻڌي راوڻ ڏاڍو
خرش ٿيو ۽ هن پنهنجي شڪر آچاره کي گهرائي ڇوڻ ۾ سر ٺماي
لڳن مهر وٺي پيو، ٿڌن شڪر آچاره چوڻ لڳو ته اڄ سڀئي ٻالڪ مول
لڪشتر ۾ جاوا آهن. هي راوڻ! اڄ جيڪي ۾ ٻالڪ ٺههجي ننگر ۾ جاوا
آهي سڀئي ٻالڪ پنهنجي پتا کي ناس ڪندڙ آهن. هي ڏوشترو!
انهن جو منهن ڏسڻ ۽ گهر ۾ رکڻ ڪري ڏن وغيره سڀ ناس ٿي ويٺا.
ٿڌن راوڻ آڳيا ڏني ته سڀني ٻالڪن کي کڻي اچر، ڇو ته انهن جي رکڻ
ڪري تمام وڏو نقصان پهچندو. راوڻ جي آڳيا ٻڌي ڪيترا راکش ننگر
۾ ويا ۽ وڃي چوڻ لڳا هي ننگر واسيرو ٻڌو، جيڪي اڄ ٻالڪ مول لڪشتر
۾ جاوا آهن انهن سڀني ڪل ناشڪن کي سمندر ۾ وجهي ڇڏيو. هڪ ڀار
وس ٿي سڀني ٻالڪن کي هڪ ئي هنڌ ماکيءَ جي مکين وانگر جهنگل ۾
ڦٽو ڪري آيا، اهي سڀئي پاپ جا مول وٺن جي ٻن سان چيڙي ڪيو
پيئندا رهيا. ستن سالن تاءِ ڪير پيئندا دشت راکشن جا ٻالڪ وڏا ٿيا، اهو
سڀئي گڏجي گنگا جي سنگم وٽ آيا جتي سڙ جو سندر مدر هو، اتي اندر
وڃي درشن ڪري ڏاڍا پرسن ٿيا. پنهنجي جگر جي خبر ڪار ٿي ٻن، اهو
ويچار ڪري ڪرو شڪر آچاره وٽ آيا ۽ پڙڻ ڪري اتي واهي رهيا.
ڏانڊن جي ڪروءَ پنهنجي شهن کي سڄاڻي آشورواد ڏيئي پنهنجو نالو ٻڌائي
سڀني کي سمجهايو، اهي هن کي ڪل جو ڪرو ڄاڻي ويٺي ڪري چوڻ
لڳا هي ڪرو وڃي! اسان جو جگر ڪيئن ٿيو سو ڪرڻا ڪري ٻڌايو، ٿڌن
شڪر آچاره شروع کان وٺي سمورو حال ڪري ٻڌايو جو ٻڌي ڏاڍو لڳي

پر ٿي ڪري ٻنهي ٻارن کي ڪلهي تي چاڙهي واکڻ کان هٽار ڪي
انهن کي مارڻ لڳو. ڪن جون ٻانڀون ڪن جا اڪ ڇڏ، ڪن جا ڪن
ڇڏ، ڪن جون ٻيون ڪاٺ لڳو ۽ ڪن کي ٻڪري بڻائي ٻڪريءَ ۾ ڦٽو
ڪري پنج سان چٽي ٻاسي گهرو ڪري ڇڏو جيئن ڪرڻي ٻڙي نه وڃي.
اهڙي طرح سڀني واکڻن کي ماري ڇڏيائين. تڏهن اهي راڻو ۽ راڻو لڳو
هي هٿ ڏاڍا ٿيون مون کي سڃاڻين ٿو، مان اهي راڻو آهيان! ڄمڻ مال
۽ راڻو جي پٽ کي ٿوري ماريو آهي نه؟ هي هڻومان! اڏا مان ڪال اهر
والو نه آهيان، جيئن هڻومان ئي ٿلار جو وار ڪور. پر هڻومان هن کان
ٿلوار ڪڍي اهي راڻو کي غلطي ۾ ٿڙ ڪان ڌار ڪري ڇڏو ۽ اهر سر ڪٽي
اڏائي ۽ وڃي بگهه سمجهڻ ڪيو. تڏهن مڪرڇ وڃي ڪئي، هڻومان
ان کي ٻڌڻ کان مڪم ڪري سري راجپوت جي آڳاٽا سان ٻالال لوڪ جو
راج ڏيئي وار ۽ لڪشمي کي ڪلهي تي چاڙهي هڪ ڪن ۾ اچي لنگا
جي ٻڌ ڪيو ۽ وڃو. وار ۽ لڪشمي سمجهڻ هڻومان کي ڏسي ساري سٺا
۽ خوشي چالنجي وئي. سڳورو، ويڻو، ڄاموٽ، انگڊ ۽ ٻيا ٻه ٻه جي
ڄڻن ۾ مستڪ وڃي مليا. سري راجپوت ۽ لڪشمي مٿا وڇن چئي سڀني جو
آڏو سڱار ڪيو.

سري راجپوت ڇوڻ لڳو هي ٻاروئي! ڇا سري راجپوت هن ۾ شڪي نه
هيئي ٻار کي اچائڻ جي، اهي ڪهڙا نه مورو ڪميش آهن جو سري راجپوت
کي مٿس منجهي ڪس لپل ٿا ڪائن. اهي راڻو جو موسم هڻومان جي هٿان
لوٽل هون، تنهن ڪري ٻيڪن جي موما وڌائي ڪيڏو ٻيڪرن وار سڄو ڪارو
هڻومان جي هٿان ڪرايو.

اهي راڻو جي مڙج جو ٻڏي راڻو کي ڏاڍو دک ٿيو، منهن ٻيڪي
وڃس ۽ اوتارن مان جل وڃڻ لڳس ۽ ڪن ٻالائي ۽ نه ٻي سگهو ۽ وارون
وار سر ٻي ڏرتائون، راڻو جو اهو حال ڏسي سڄو ٿوريءَ اچي هن کي هر
طرح سهڻاڻ ٻه هن مورو ڪال وس ٻي ڪٽو ۽ نه ٻڏو ۽ ڪرڻ ڪري
اٿي ٽڙو ٿيو. اوڏي مهل هڪ سڄو ٻه ٻه ڪمائي معري اٿي اچي اڪتو،
راڻو ان کي آڏو ڏيئي وڃاريو. معريءَ راڻو کي ڏور اچي ۽ جي ٻالو. اڏائي
سهڻاڻ جا ٻالو راڻو کي پسند نه آئي. تنهن ڪري معري ٻڌائي اچي
ٻالو ٻڌائي لڳو، هي ڏاڍو شعرو راڻو! ڪهڙائين جو ٻيو، اچان نه اڪه جي
پٽن کان نه وڌيڪ گهٽو هڪ ٻڌو پٽ ٻائي آهي. معريءَ جي اها ٻالو
ٻڏي راڻو ڇوڻ لڳو، هي معري! هن وقت منهنجي ڪل ۾ ڪهڙو ٻڌو

پڙ ڪهت ٻنهي ۾ ڪانه هئي. ٺٽ ڪڇ وقت کان پوءِ هڏمان ٻٽ کي ٻڄ سان ٻڌي اندر هليو ويو ۽ سوکيم روپ ڌاري ڌاريءَ جي منڊپ ۾ ويو ته ڇا ڏسي ته پڪي ٿي رهيو آهي ۽ اتي ڪئين راکش هٿن ۾ هٿيار کنيو بيٺا آهن ۽ ڌاريءَ جي اڳيان اٺيڪن قسمن جا ميرا پڪوان آڻي رکيا آهن. اوڏي مهل مالھڙ ڪلن جي مالها کڻي آئي هڏمان ڇا ڪيو جو ڪلن کان نه هلاڪ سوکيم روپ ڌاري ڪلن جي مالها ۾ ويهي رهيو، اها مالها جنهن مهل ڌاريءَ تي ڇاڙهيا آهن تڏهن هڏمان جا چرن جهندي ڌاري ڌاريءَ ۾ سماجي ويئي ۽ هڏمان مها پينڪر روپ ڌاري مڪ ڦاڙي کڙو ٿي ويهي رهيو جنهن جي سوييا ورتن ڪري ٿي سگهجي. سڀني راکشن ڌاريءَ جو اهو روپ ڏسي آهي راول ۽ ٻين راکشن سمجهيو ته اڄ ڌاريءَ سا ڪامف پڙگهت ٿي روشن ڏٺو آهي جنهن ڪري پاڻ کي وڏي پڙي سمجهو لڳا. آهي راول ڏاڍو خوش ٿيو ۽ ڏاڍي پور سان ڌاريءَ روپ ۾ هڏمان جي پوڄا ڪرڻ لڳو ۽ جو ڪڇ پڙوڳ آيو ٿي سر هڏمان جي وٽ ۾ وجهندا ٿي ويا ۽ اسي جيڪي نه مڃن ۽ پڪوانن جا ٻار لڳا پيا هئا تن مان هڪ نه پڇيو سڀني هڏمان کائي ڇڏيا. سري راجندر هڏمان جي اها چالاڪي ڏسي لڪشمڻ ڏانهن ٺهاري ڪلڻ لڳو. ٿوري ڌار کان پوءِ آهي راول جي آڳاٽا سان رام ۽ لڪشمڻ کي ٻل ڇاڙهڻ لاءِ ڌاريءَ جي اڳيان آڻي ٻهاريائون. مها دور ۾ راکش پڙ پوءِ کي مارڻ لاءِ هٿ ۾ تلوار کڻي تيار ٿي بيٺا آهن، رڳو حڪم ملڻ جي ڌار آهي تڏهن آهي راول ٻنهي ٻائرن کي چوڻ لڳو ته هڏمان ٺوهين پنهنجي اشت ڌار جو ڌيان ڪري وٺڻ جو نه هن کان پوءِ ٺوهان کي ڌاريءَ تي ٻل ڇاڙهيو ويندو. آهي راول جا اهي وچن ٻڌي سري رام لڪشمڻ ڏانهن پوءِ ٺهاري ۽ لڪشمڻ رام ڏانهن پوءِ ٺهاري.

هڏمان جو آهي راول کي مارڻ

ڪاڪ پشندي چوڻ لڳو هي پڪراج ڪرڙا پڙيءَ جي اٺلا ڪهڙي طرح ورتن ڪجي. جنهن وقت راکش رام ۽ لڪشمڻ کي مارڻ لاءِ تيار ٿيا ان وقت هڏمان ڌاريءَ جي روپ ۾ ڪرڻ لڳو جو ٻڌي راکش ڏکڻ لڳا ۽ پاڻ ۾ چوڻ لڳا ته آهي راول چڱو ڪم نه ڪيو آهي، هي ڪهڙي ويس ۾ ڊوٽان جي سڙيءَ کي کڻي آيو آهي انهيءَ ڪري ڌاريءَ اڄ ناراض ٿي آهي هاڻي سڀني جو موصف ٿيندو. پوءِ وري ٻيهر هڏمان پنهنجو ڪرڻ ڪئي جو ٻڌي سڀني راکش وياڪل ٿيڻ لڳا. تڏهن هڏمان پنهنجو اصلي روپ

ڪوٺي هئي هوءَ پنهنجي پيءُ کي چوڻ لڳي ته مٿس جو ماس آئي ٿي
 ته مان ان کي کائي پست پريان ٿڌهن ڪمڊائيءَ جو وڃن ٻڌي ڪمڊائي چوڻ
 لڳو ته آهي راون وارو کي کڻي آيو آهي. اهو وڃي داريءَ کي پل ٽپندو وڌا
 ٻاڏ. اسان جا آهن جو اهو ماس ملندو، ڪنهن به طرح سان لوڪي ماس آئي
 ٿيندس. انهن چئي زال کي آلت ڏنائين. ڪمڊائيءَ جا اهي وڃن ٻڌي
 هيرمان پڪڙي ران جو سرون ڪندو هڪ کن به پاتال به هليو ويو ۽ اچي داريءَ
 جي مندر وٽ پهتو. اتي دروازي وٽ مڪرڇڻ لائي راندر درواز پال ٻڌو هو
 جنهن هيرمان کي ٻڌندو ڏسي ڏهڪائي ڪروڙ مان چوڻ لڳو، اڙي تون
 ڪير آهين؟ جو بنا اجازت جي هٿ هليو آيو آهين، تون منهنجو لراڻو
 ڪري رهيو آهين. توکي خبر ڪانه اٿئي مان هيرمان جو پٽ آهيان ۽
 آهي راون جو شيوڪ آهيان. هيرمان هن جا اهي وڃن ٻڌي عجب به ٻڌي
 چوڻ لڳو اڙي مورو اڪائي؟ تون آهين ڪو جو منهنجو پٽ نه سڏائين،
 مان نه ٻال پوهنجاري آهيان. مون ڪڏهن سڀني به ڪنهن استريءَ سان
 سنگ نه ڪيو آهي پر ڪنهن لڙو چوڻ نه مان هيرمان جو پٽ آهيان، مولڪي
 ٻڌاء ته منهنجو جنم ڪيئن ٿيو؟ هيرمان جي اها ڳالهه ٻڌي مڪرڇڻ چوڻ
 لڳو هي ڪهڙي راج! جنهن وقت توهان لنگا ڄڻائي سمنڊ جي وچ ۾ آيا ۽
 باهر جي گرمياش ڪري جهڪو توهان جي بدن مان پسندو اڪڙو هو اهو
 پسندو سمنڊ به ڪوٺ ڪري هڪ مڇي ان کي ٻڌي ويئي ٿي ٿڌهن منهنجو
 ان مڇي مان جنم ٿيو، اهڙي طرح مان توهان جو پٽ آهيان ۽ آهي راون
 جي اڪا سان هن دروازي تي رهان ٿو. مڪرڇڻ جا اهي وڃن ٻڌي هيرمان
 چوڻ لڳو ته منهنجا وڃن اٽڪل سڃا آهن پر ٻڌاء ته منهنجي آهي راون وارو
 لڪهڻي کي آئي ڇا ڪوٺ چاهي ٿو ۽ اهو ڪهڙو اسان آهي جي هروڙن
 لا، مان پنهنجي سڙيءَ جو حال ٻڌڻ چاهيان ٿو. هيرمان جا اهي وڃن
 ٻڌي مڪرڇڻ چوڻ لڳو هي ڪهڙو مولڪي ڪڇ خبر نه آهي ٻاڏي اهو
 سو ٻڌو ته ران ۽ لڪهڻي کي داريءَ تي پل چڙهائڻ لاءِ آهي راون کڻي
 آيو آهي جنهنڪري اتي ڏاڍا هڙن بکڙي ويا آهن، هر ڪڇ به پنهنجي
 ڪنن سان ٻڌو ته سڀ توهانکي ٻڌايم. هاڻ ڪڏهن توهان اندر وڃڻ
 لاءِ چرندو ته وڃڻ نه ٿينس، جو نه سڙيءَ جي اڪا آهي ته ڪنهن کي نه
 اندر اچڻ نه ٿي. مڪرڇڻ جا اهي وڃن ٻڌي هيرمان هن کي ڏڪر ٻڌي
 اندر وڃڻ لڳو، ٿڌهن مڪرڇڻ ڪروڙ به پڙجي هيرمان کي ڏڪ هڻي
 ڪندو، وري هيرمان هن کي ڏڪ هڻو، اهڙي طرح هڪ ٻئي به وڙهڻ لڳا.

ٻر ڪهت ٻنهي ۾ ڪانه هئي. اٽڪ ڪڇ وقت کان پوءِ هيرمان پٽ کي ٻچ سان ٻڌي اندر هليو وارو ۽ سوکيم روپ ڌاري ڏاڍي ۽ جي منڊپ ۾ وارو نه ڇا ڏسي نه بگهه ٿي رهيو آهي ۽ اتي ڪئين راکش هٿن ۾ هٿيار کنيو ويٺا آهن ۽ ڏاڍي جي اڳيان اٽڪن قسمن جا ميرا پڪوان آڻي رکيا اٿن. اوڏي مهل مالوٽ کڻن جي مالها کڻي آئي هيرمان ڇا ڪيو جو کڻن کان نه هٽو سوکيم روپ ڌاري کڻن جي مالها ۾ ويهي رهيو، اها مالها جنهن مهل ڏاڍي ۽ ٿي ڇاڙهيائون تڏهن هيرمان جا چرون جهنڊي ڏاڍي ڏري ۽ ۾ سمائجي ويئي ۽ هيرمان مها پٽڪو روپ ڌاري مڪر ڦاڙي کڙو ٿي ويهي رهيو جنهن جي سڙپا ورتن ڪري ٿي سگهجي. سڀني راکشن ڏاڍي ۽ جو اهو روپ ڏسي آهي راوڻ ۽ ٻين راکشن سمجهيو ته اڄ ڏاڍي ساڪماف ٻر ڪهت ٿي درشن ڏنو آهي جنهن ڪري پاڻ کي وڏي ڀاڱي سمجهو لڳا. آهي راوڻ ڏاڍو خوش ٿيو ۽ ڏاڍي ٻيهر سان ڏاڍي ۽ روپ ۾ هيرمان جي ٻر جا ڪرڻ لڳو ۽ جو ڪڇ پٽوڙ آيو ٿي سو هيرمان جي واپس ۾ وجهندا ٿي ويا ۽ اتي جيڪي نه مڃيون ۽ پڪرائن جا ٿيڻ لڳا ٻيا هٿا تن مان هڪ نه اچو سڀئي هيرمان کائي ڇڏيا. سري راءِ پندر هيرمان جي اها چالاڪي ڏسي لڪشمڻ ڏانهن ٺهاري کڻ لڳو. ٿوري ڌار کان پوءِ آهي راوڻ جي آڳاٽا سان رام ۽ لڪشمڻ کي الڳ ڇاڙهڻ لاءِ ڏاڍي جي اڳيان آڻي ٻهاريائون. مها دورو راکش ٻيهر ڪي مارڻ لاءِ هٿ ۾ ٿرلار کڻي تيار ٿي بيٺا آهن، وڏو حڪم ماڻ جي ڌار آهي تڏهن آهي راوڻ ٻنهي ٻائرن کي چوڻ لڳو ته هيتر ٿوهين پنهنجي اشت ڌار ڇو ڌيان ڪري وٺو ڇو نه هن کان پوءِ ٿوهان کي ڏاڍي ۽ ٿي الڳ ڇاڙهيو ويندو. آهي راوڻ جا آهي وڃن ٻڌي سري رام لڪشمڻ ڏانهن ٻيهر ٺهاري ۽ لڪشمڻ رام ڏانهن ٻيهر ٺهاري.

هيرمان جو آهي راوڻ کي مارڻ

ڪاڪ پشندي چوڻ لڳو هي پڪيراج ڪرڻا ٻر پوءِ جي ايل ڪهڙي طرح ورتن ڪجي. جنهن وقت راکش رام ۽ لڪشمڻ کي مارڻ لاءِ تيار ٿيا ان وقت هيرمان ڏاڍي جي روپ ۾ ڪرڻ لڳو جو ٻڌي راکش ڏکڻ لڳا ۽ پاڻ ۾ چوڻ لڳا ته آهي راوڻ ڇڏو ڪم نه ڪيو آهي، هي ڪهڙي ويس ۾ ڊولان جي سڙپي ڪي کڻي آيو آهي انهي ڪري ڏاڍي اڄ ناراض ٿي آهي هاڻي سڀني جو مٿس ٿيندو. پوءِ وري ٻيهر هيرمان پٽڪو ڪرڻ لڳو جو ٻڌي سڀني راکش وياگل ٿيڻ لڳا. تڏهن هيرمان پنهنجو اصلي روپ

ڪرڻي هئي هوءَ پنهنجي پتيءَ کي چوڻ لڳي ته مڏس جو ماس آئي ٿي
 نه مان ان کي کلي آهت پويان ٿڌهن ڪمڊئيءَ جو وڃن پڙي ڪيڊ پڪي چوڻ
 لڳو ته آهي راوڻ وار کي ٽپي آيو آهي. اهو وڃي داريءَ کي پل ٽپندو وڌا
 ٻاڳ اسان جا آهن جو اهو ماس ملندو، ڪنهن نه طرح سان لوڪي ماس آئي
 ٿيندس. انهن چئي زال کي آلت ڏنائين. ڪيڊ پڪيءَ جا آهي وڃن پڙي
 هيو مان پڪرڻ وار جو سمون ڪندو هڪ کن پر پاتال پر هليو وار ۽ اچي داريءَ
 جي مندر وٽ پهتو. اتي دروازي وٽ مڪرڻج لالي والدر دروازا پيو هو
 جنهن هيو مان کي ايندو ڏسي ڏهڪائي ڪروڙ مان چوڻ لڳو، اڙي تون
 ڪير آهين؟ جو بنا اجازت جي هٿ هليو آيو آهين، تون مڏسچر ارادر
 ڪري رهيو آهين. توکي خبر ڪانه اٿي مان هيو مان جو پٽ آهيان ۽
 آهي راوڻ جو شيوڪ آهيان. هيو مان هن جا آهي وڃن پڙي عجب پر اچي
 چوڻ لڳو اڙي موروڪ اڪائي؟ تون آهين ڪير جو مڏسچر پٽ آيو سڏائين،
 مان نه زال پر هڏچاري آهيان. تون ڪڏهن سڀني پر نه ڪنهن استريءَ سان
 سنگ نه ڪيو آهي پر ڪنهن ٿو چوڻ ته مان هيو مان جو پٽ آهيان، مولڪي
 پڌاءَ نه مڏسچر جنر ڪيئن لڳو؟ هيو مان جي اها ٻاڻه پڙي مڪرڻج چوڻ
 لڳو هي ڪي راج! جنهن وقت توهان لنگا ڄاڻي سمنڊ جي ويجهو آيا ۽
 باهه جي گرمياش ڪري جهڪو توهان جي بدن مان پسيو اڪڙو هو اهو
 پسيو سمنڊ پر ڪوڻ ڪري هڪ مڇي ان کي ڳڏهي ويئي ٿڌهن مڏسچر
 ان مڇي مان جنم لڳو، اهڙي طرح مان توهان جو پٽ آهيان ۽ آهي راوڻ
 جي آڪيا سان هن دروازي تي وهان ٿو. مڪرڻج جا آهي وڃن پڙي هيو مان
 چوڻ لڳو ته لهيجا وڃن اٽڪل سڃا آهن پر پڌاءَ نه سمن آهي راوڻ وار ۽
 لڪشمن کي اٽي جا ڪوڻ چاهي ٿو ۽ اهو ڪهڙو اسٽان آهي جي هروهن
 لا، مان پنهنجي سراميءَ جو حال پڻ چاهيان ٿو. هيو مان جا آهي وڃن
 پڙي مڪرڻج چوڻ لڳو هي ڪهڏسورا مولڪي ڪڇ خبر نه آهي ٻائي اهو
 سو پڻو اٿر نه وار ۽ لڪشمن کي ديريءَ تي پل چوڻالڳ لا آهي راوڻ ٽپي
 آيو آهي جهڙڪري اتي ڏاڍا هڙن ٽپڪو ٿي رهيا آهن، جو ڪڇ نه پنهنجي
 ڪنن سان پڻو اٿر سو سڀ توهان کي پڏاير. هاڻ ڇڪڏهن توهان اندر وڃي
 لا چرلڊو نه وڃي نه ٿينس، جو نه سراميءَ جي آڪيا آهي نه ڪنهن کي نه
 اندر اچڻ نه ٿي. مڪرڻج جا آهي وڃن پڙي هيو مان هن کي ڏڪر ٿي
 اندر وڃي لڳو، ٿڌهن مڪرڻج ڪروڙ پر پڙي هيو مان ڪسي ڏڪ هڻي
 ڪندو، وري هيو مان هن کي ڏڪ هڻو، اهڙي طرح هڪ ٻئي پر وڙهڻ لڳا.

کي پاڻ سان پاتال ۾ کڻي ويو سو ڏاڍو من ۾ غرض ٿيو ته اهي راوڻا راکشن جي دشمنن کي کڻي ويا. جڏهن سورج جهڙو پرڪاش بند ٿيو تڏهن سڀئي ڏهن ۾ آيا ۽ جاڳي پيا ۽ سري رام ۽ لڪشمڻ آهن ئي ڪين، سڀئي ڳولي ڳولي لڪي پيا. پوءِ ڪٿي به پتو ڪونه ٿيو. سگريو ۽ پيا ٻانڌر ڏک ۾ ويا ڪل ئي چوڻ لڳا ته هاڻي ٻڌي هاڻي ڳالهه وڌاڻا بگاڙي ڇڏي، راکشن جي سڄي سڏا ناس ٿي چڪي آهي فقط هڪ ئي شترو راوڻ بچيو آهي اهو به سري رام ۽ لڪشمڻ کان سواءِ ڪين موندو. هي ڀائرو! اسان جهڙو اڳوڻو ڪوئي نه آهي، جيڪڏهن اسين راوڻ کي نه کڻي جيتيون ٿڌهن به سڏا کي جهڙو جواب ڏينداسين. انهن چئي ويا ڪل ئي پرتويءَ تي ڪري پيا هٿن ۽ جاموٽس، سڀني کي ڏک ٿيو.

ڪاڪ پشندي چوڻ لڳو هي ڳرڙا انهيءَ رام جو گهورو ڏڪار ۾ ڪنهن کي به ڪچ خبر نه پئجي. وري هٿن سڀني کي چوڻ لڳو مولڪي هڪ عجب ٿو لڳي ته ڪوئي پش وپيش جي ويس ۾ آيو هو ۽ مون ان کي پريو ۽ من ڏانهن ويندو ڏٺو هو، هن مون سان ملڻ ڳالهائي اندر وڃڻ لاءِ چيو، مون هن کي وپيش ڄاڻي اندر وڃڻ ڏنو، مون راکشن جي ماڻا جو ڪوت نه سمجهيو. هٿن جا اهي وچن ٻڏي وپيش چوڻ لڳو ته اسان اسان مون سمجهيو، اها روپ ڌارڻ جي شڪتي راکشن مان رڳو آهي راوڻ کي آهي سو مٿان اهو ته راوڻ جي چوڻ تي مڻهجو روپ ڌاري شري رام ۽ لڪشمڻ کي پاتال ۾ کڻي ويو هجي، هاڻي جنهن کي اڄ هجي اتي وڃي آهي راوڻ کي جيتي ٻڌي پائون کي کڻي اچي. تڏهن جاموٽس ۽ سگريو پاڻ ۾ صلاح ڪري چوڻ لڳا، هي هٿن ۾ اها راکشن جي اسان جي جيئڻ کي ڏڪار آهي تنهن ڪري جهڙي طرح تون سڏا جي خبر ۽ سڄيون اڻڻي کڻي آيو هين اڙي طرح کڻن جي ڪاڻ سري رام ۽ لڪشمڻ کي ڳولهجي اچ.

هٿن ۾ جو رام ۽ لڪشمڻ کي ڳولهڻ لاءِ وڃڻ

اهو ٻڌي هٿن ۾ چوڻ لڳو هي پاڻي! توهين چٽا نه ڪريو جيئن سڏا نه ڏکي ٿئي مان چوڻ ٿو ته ۽ تنهن لوڪن مان پريو ڪي ڳولهجي کڻي ايندس هاڻي سڀئي پائو سڃاڻ رهو. انهن چئي ڪرڻا ڪري هلڻ لڳو، هلندي هلندي هڪ وڻ جي هيٺان لڳ پڇڻ لاءِ ويهي رهيو، اتي هڪ ڳوٺ پڪي (ڪيڊ) پنهجي زال ڳجهڻ کي هن طرح چئي رهيو هو ته ڪيڊ

پهچائي وري موٽي آيو. ان وقت راوڻ جو واپار ٻاجهي واس ۽ مسن ۾ ٿاڀو
 ڏکي ٿي سلوچنا مستڪ کي پالڪيءَ ۾ ڇاڙهي پاڻ به ان ۾ ڇڙهي ويئي ،
 شري رامچندر جي ڪرپا سان ان جي من ۾ ٻولر وڌڻ لڳو ۽ هردي ۾ شيام
 مڙلي وڌي رام رام چيچندي مها پوٽر نڌيءَ جي ڪنڀي ٿي پهتي ۽ دء
 پنهنجي پٽيءَ جو سر هنج ۾ ڪڍي اڪي سسڪار ڪرڻ جو پابند ڪرڻ
 لڳي. اها خبر ٻڌي راوڻ مڏوڏريءَ سميت اٿي آيو. اڳيا وٺي شيوڪ
 ڊوڙي وڃي چندن اکر ۽ سڳنداون کڻي آيا جن ۾ اڪي مضبوط چڪيا ٻڙائي
 چڻ سرڳر لوڪ جي ڏاڪڻ ٺاهي هٿائون، دء سلوچنا سڀني کي ٻوڙام ڪري
 ڌارج ڌاري مستڪ ۽ پانهن ٿڙ سان ملائي هنج ۾ ڪڍي آسڻ لڳائي چڪيا
 ٿي ويهي رهي، بس اڪي ۽ لڳائڻ جي ڌار هئي ٻاهر لڳڻ شرط وڌندي
 آڪاش تائين پهتي انهيءَ اڪيءَ مان هڪ قسم جو ٽيڇ پوکاش اڪتر جو
 آسمان ۾ غالب ٿي ويو. اهڙي طرح سلوچنا سرڳر ڌار هلي ويئي .

راوڻ ۽ آهي راوڻ سدواد

راوڻ جيئن ئي پٽ جي مرڻ جو ٻڌو تيئن ئي مڙچس ٿي ٻوڙيءَ تي
 ڪري پيو ۽ مڏوڏري به روئي ڇائي پٽي وڙل ڪرڻ لڳي. جڏهن راوڻ
 هوش ۾ آيو تڏهن ويچار ڪرڻ لڳو ته هاڻ منهنجي گل جا وڏا ٻوڏا
 سڀ ٻڌ ڪيتر ۾ مارجي ويا هاڻ ڇا ڪرڻ گهرجي، اهو ويچار ڪندي ڪندي
 سڄي رات گذري ويئي. صبح جو سوڀر اٿي سدان ڪري سنڌيا وندنا
 ڪئي ۽ ويهر هٿ جوڙي شو پڳوان جو ڌيان ڪري چوڻ لڳو، هي ٿراري
 ٺاڪ! توهين منهنجي رکيا ڪرڻا اهڙي طرح ٻوڏا ٻاٽ کان وائڻو ٿي
 راوڻ آڪرڻ مشر جو چپ ڪيو جنهن ڪري آهي راوڻ جو من ڏکي وار
 ۽ هو پنهنجي من ۾ چوڻ لڳو ته راوڻ جو وياڪل آهي، جنهن ٽنهي لوڪن
 کي وس ۾ ڪري ڇڏيو آهي. جنهن کي جيتوڻيڪ سداسر ۾ ڪوئي سرورار
 ڪينهي. جنهن من وچن ڪرم سان پئي ڪنهن جي پڳتي نه ڪئي آهي
 سو هن اڄ ڪامدا ديويءَ جو ڌيان ڪيو آهي، ائين چئي آهي راوڻ جلدي
 اٿي آيو جتي شو جي مندر ۾ راوڻ ويٺو هئڻ، پئي چٽا اوڏي مهل هڪٻئي
 کي خوب خروشيءَ سان گڏيا ۽ کيس وٺي آڻي پنهنجي آسڻ تي وهاريائينس
 تڏهن آهي راوڻ خبر چار پڇڻ لڳو، تڏهن راوڻ پهرين اها ڪٿا ڪئي جو
 سندس پٽ شوڙڻڪا انيتي ڪئي هئي وري ڪر دوشڻ جي جيئن خبر ٻڌي
 هئائين ۽ مارڻچ جي به سموري ڪٿا ڪري ٻڌائي، وري سڀيا هرڻ ۽ ٻين

ڇوڻ لڳو هي ٻرڻا بنا ٻراڻ هي ٻانڀن ٿله ٽٽي ڪيئن لکي سگهي ٿي،
 جنهن هيءُ مڪ ٽٽي ڏيکاري ٿڏهن اها ٻاڻه سڄي آهي ۽ نه اڃا ئي ڀاڱن
 هي ڪوڙي ماڻ آهي. ٿڏهن سري رامچندر ڇوڻ لڳو هي وانج! اها
 نٿو لي ڪوڻ ليڪ نه آهي هيءُ سر هيتر ضرور ٿڏهن ٿڏهن سارو چا مٽڪ
 کي ڇوڻ لڳي هي ٿاڻ! هاڻي جڏهن ٽٽي ڏيکاريو نه جيڪي ٿو ڄاڻ ڪن
 سان لڳو آهي انهيءَ کي سج نه سمجهندا، ان مٽڪ هڪ ڪن ڏيڍ ڪٽي
 ۽ ڇپ رهيو ۽ ٿڏهن سارو چا وٺي ڪري ڇوڻ لڳي هي ساري
 هڪڙهن مان مٺي وڃن ۽ گرم سان پيهي پئيءَ کي ڏيڻا ڪري مڃاڻ
 ٿي ۽ سڀي به ڪنهن پيش هر ڏيڻا نه ڪيو آهي نه هي ساري! موٽي
 سري رام هي. اڃاڻ ڇوڻا لڳي ڪري ٿڏهن ڪري هي ساري سري رامچندر
 جي ميا به ٽٽي ڏيکاريو نه ۽ ڪن وقت سڀي جي شڪا ڏيڻ ٿي وڃي. هي
 ٻراڻ ٿاڻ! هڪڙهن مان هن ڪٿيءَ کي ڄاڻاڻ ها نه پيهي پئيءَ کي. هاڻا
 ته گهرائي وٺاڻ هاڻا استريءَ جا اهي وڃن ٻڌي مٽڪ ٽٽي ڇوڻ لڳو نه
 ڄاڻا. ڪڏهن ٿاڻراڻ نه پڳراڻ کي جيتي سگهي ٿي وڃر هي سان لڳندڙ شد
 ٻڌي ٿو سگهي اٿن پئي ڇپ ٿي وڃر. اهو حال ٿي سگهيو ۽ ٻڃڻ
 - يعني ٻانڀن کي ڏاڍو عجب لڳو ۽ پٿوڻا استريءَ جي ساراڻ ڪوڻ لڳا
 ۽ سري رامچندر هي چوڻ به سر ٿوڻي پئي لڳا. هي ٻرڻا هن مٽل سر چو
 ٿڏهن سر ٻڌايو؟ ٿڏهن پڳراڻ ڇوڻ لڳو هي ڏکي وڃي! سگهيو ۽ هي لڪهيو!
 سر جي ٽٽل هر ڪوڻ ٻڌي جا استريءَ مٺ گرم وڃن سان پئيءَ جي شڪا
 ڪري ٿي ان ٿي ڏيڻا ۽ مٺي پوس رهڻ ٿا، هيءُ ٿاڻراڻ جي ڪنيا سڀني
 آهي ان جي سد ڪري ڏيڻ جي شڪر ميگهات جي مٽڪ ڪٽي ڏيڻ
 سري رامچندر جا اهي وڃن ٻڌي ٻانڀن سج سمجهي لڳا.

مهانڀر ڇوڻ لڳو هي ٿاڻو ٿي ٻرڻو جي ماڻا ڪهڙي آهي جو رڳو پڳراڻ
 جي وڏائي ڪري ٿو جڏهن جي ڏاڍا ڏيڻيءَ سان سڌو اٿن ۽ ٿاڻ ٿي
 ٿو ان هيءُ عجب جي ڪهڙي ٻاڻه آهي. سارو چا پئيءَ جو سر وٺي
 وٺي ڪري پڳراڻ کي ڇوڻ لڳي هي ڪوڻ وڃي! لڳو ڪوڻ ٿڏهن پيهي
 ڪري ٻڌ ٿو ڪن ٻڌو وي سارو چا وٺي پئيءَ جي چوڻ به سر ٿوڻي چوڻ
 لڳي هي وڏو ڄاڻاڻ! ٿو ڄاڻاڻ پيهي پئيءَ جي سان آهيءَ ڪل جي
 مٺ ۽ وڏائي ٿو ڄاڻاڻ هي هڪ به آهي مون اکيان وس ٿو ڄاڻاڻ کي ٻڌو ٿي
 سمجهيو ليڪن ڪي ٿو ڪري ٿو ڄاڻاڻ کي ڪوڻ ڏيڻ. سارو چا اهي وڃن
 ٻڌي وٺي هي مٺ به ٻڌو پئي آهي ۽ هڪ کي ٻانڀن سڏا جي ٻڌو ڄاڻاڻ

مٽيءَ واپيءَ ۾ چوڻ لڳي هي ڀڳوان! مون پنهنجي پٽيءَ جي مرليءَ جو ٻڌي
 ۽ ان جي ٻانهن مون کي توهان جي مهلا لکي سمجهايو. هي رڳو نش مٽي!
 مهاراج سري رام، مان ڪڇ توهان کان گهرڻ آئي آهيان. هي ٻڌڻيءَ جو
 ٻار لاهڻ وارا! هي ڪرڻا جا ساگر! هي دکن کسي دور ڪرڻ وارا دٻالو!
 رڳو نش ۾ سرشت رام! توهان جي جٽ هجي. هي ٻڌڻ! مان توهان جي
 شرڻ آئي آهيان. هي سکن جا ڌام! مون کي پنهنجي پٽيءَ جو مستڪ ڏيو
 مان ان سان گڏ پاڻي وڃي اڪي سدسڪار ڪندس. سلوچنا جا اهڙا ٻار
 ڀرال وڃن ٻڌي سري رامچندر جي اکين مان جل ڌارا وهڻ لڳي. سوامي
 رامچندر ٻنهي جو هٿڪاري ۽ بنا ڪنهن ڪارڻ جي ڏيارو آهي. لئسڊاس
 چوي ٿو هي مردڪ! تون ڇل ڪوت کي ڇڏي ان جو پڇسن ڪر. سري
 رامچندر چوڻ لڳو هي ڏيري! جيڪڏهن پنهنجي اڃا هجي ته مان اڄ پنهنجي
 پٽيءَ کي جيتاري ۽ سو ڪلهن لائين لدکا جو راڄ ڏيان تون شوڪ من مان
 ڪڍي ڀرسن ٿي ۽ پنهنجي گهر موٽي وڃ. ٻڌڻءَ جا اهي وڃن ٻڌي بالڏرن
 کي من ۾ ڏاڍو پڙ ٿيو. ٻار ٻڌڻءَ جو رخ ڏسي ڪڇ چئي ٿي سگهيا ۽ من
 ۾ ويچار ڪرڻ لڳا ته ڏسون وڌانا ڇا ٿي ڪري. جيڪڏهن شري رامچندر
 هن کي جيئرو ڪندو ته ڊوٽائن جو دڪ ڏور نه ٿيندو ۽ ويهڻ وڃي لدکا
 جو راڄ گهڙيءَ طرح ڪندو. ڏهن ويڙيءَ کي باد ڪري ميگهناٺ ڏانهن
 کڻي ڊوڙندو ۽ لدکا جو راڄ هٿ ڪندو. سري رامچندر ڇا اهي وڃن
 ٻڌي سلوچنا ويٺي ڪري چوڻ لڳي هي ڀڳوان! توهين سڀ ڪڇ ڏيڻ ۾
 سمريت آهيو ۽ وڏا ڏيارو آهيو. مون به من ۾ ويچار ڪري ڏارو آهي ته اهڙي
 جيئڻ کان مرڻ ڀلو آهي. توهان پنهنجي ٻانهن جي ڀل سان جيتي لوڪن
 کي وس ۾ ڪري ڇڏيو آهي ۽ پنهنجي پٽيءَ ڇڏڻ ڀڙن جي سکن کي
 پوڙهي ٻڌ روپي تيرت ۾ لڪهڻ کي سڃاڻي ٻارڻ روپي اٽل دان ۾ ڏيئي
 ڇڏيو. هاڻ اهو مناسب نه آهي جو مان پنهنجي پٽيءَ کي وري موٽائي ولان
 ڇاڪاڻ ته سڀ کان وڌيڪ لاپ نه توهان جي درشن ۾ ئي آهي ته ڪري
 مان به سڄو ساڌن ڪري مرنديس ۽ توهان سان اهڙيءَ طرح ملنديس جهڙي
 طرح ٻوڏيڻ توهان سان ملڻ لاءِ. پوءِ سري رامچندر سگراو کي سڏائي
 ميگهناٺ جو سر گهرائي سلوچنا کي ڏنو. سلوچنا پنهنجي پٽيءَ جو مستڪ
 وٺي ڀرسن ٿي، پر مستڪ کي ڏسي پٽيءَ جي وڇوڙي جو دڪ ٿيڻ لڳس
 ۽ اکين ۾ آنسون آڻي چوڻ لڳي هي پنهنجي ٻارڻ جا ٻاراڻا ٿين چئي مڪ
 ٿي لڳل مٽي اڳهڻ لڳي. اهو ڏسي سگراو کي عجب لڳو ۽ هٿ جهڙي

مان نالرو ڪهڙو؟ مون کي راج موليٰ ملڻ سان به ڪوئي مطلب نه آهي
ڇاڪاڻ ته ٻيا پتيءَ جي سڀ ڪم ٿي چڪا آهن. ائين چئي سلوچنا
جهت اتي مڏوڏريءَ وٽ وئي ۽ سڄي حقيقت ٻڌائي. اهو اڪڙي روڻ
لڳي ۽ پنهنجي پتيءَ جي ٻانهن جي باري ۾ لکيل سري رام ۽ لڪشمي جي
مها ٻڌائي ۽ راوڻ جو ڪم ڇڏو هو سا به سموري ڳالھ ڪري ٻڌائي.

سلوچنا جي اها ڳالھ ٻڌي مڏوڏري ٻت جي وڇوڙي ۾ هاءِ هاءِ ڪري
روڻ ٻٽڻ لڳي. اهو من کي ڏهڻ ڏيئي پنهنجي لهن سلوچنا کي اڀرائڻ
ڏيئي چوڻ لڳي، هي پتري! مون کي ناراضگي ڇڏي ۽ ڳالههون ڇڏڻ
هيون سي سڀئي سچيون ٻڌڻ آهن، مون آزمائش آهي هڪ به ڪوڙي نه
ٿي آهي. لهن ڪري تون سر وٺڻ لاءِ سري رام ڇڏڻ وٽ وڃ. اتي وڃڻ
۾ توکي ڪنهن به قسم جو ٻٽ نه آهي ڇو ته پنهنجي پتيءَ جي هڪ جو
لکيل سري رام ۽ لڪشمي جو پٽ ٻڌو توکي معلوم آهي لهن ڪري توکي
هن وقت لڃ ڪرڻ جو ڪو به ضرور نه آهي ڇاڪاڻ ته وقت ۾ گڻ دوش
نه ٿيڻا آهن، تنهنڪن سواءِ اتي پنهنجو هرو ويهڻ آهي ۽ انڪد پنهنجي
ٻٽ جي سامان آهي، جاموٽ سگراڻ ۽ ٻيا جهڙا به مٽري آهن سي سڀ
سري رام ڇڏڻ جا ٻارڻ پڪڙڻ آهن باقي جهڙو هڏمان آهي سو نه ٻڌڻاڻي
شو جو سڀو آهي ۽ سنسار جي دڪ مٽائڻ وارو پڳڙان ڄاڻ، پڳڙان رام به
سدائين اها يعني مڙهاڻا پوڻو آهي. هاڻ ٻڌاءِ اتي وڃڻ نه توکي ڪهڙو
دڪ آهي مون توکي رشيءَ جا چيل وڃن ٻڌا آهن هاڻ وڃ ڏار نه ڪر.

سلوچنا جو سري رام ڇڏڻ کان پتيءَ جو سر وٺڻ لاءِ وڃڻ

پنهنجي سس جا اهي وڃن ٻڌي سلوچنا سس کي سر اڙائي سري رام
۽ لڪشمي ڏانهن هڻڻ لڳي. ويجهو اچي ڇا ڏسي ته وڃن ۽ ٻانڌڻ چڻي
سڏا سمندر ۽ سمنڊ ٻيٽ کي گهرو ڪري وٺي آهي، سڏا ٻه ساوا ٻهلا ڪارا
۽ ٻه ٻانڌڻ آهن. سلوچنا سڏا ٻه گهڙ ڏيئي شرمائڻ لڳي، جهڻن ته ڪا لهن
استري پئي گهر ۾ آئي هجي. مان کي ناس ڪرڻ وارو سري رام ڇڏڻ سڏا
جي وڃ ۾ سڏا ڏيئي واهر آهي، ان کي ڏسي سلوچنا پنهنجي سڏا
ڪيا ۽ پڙهيءَ تي مستڪ وٺي پڙهڻ ڪري وهي آهي. اوڏي مهل ويهڻ
چوڻ لڳو هي نروڙا هيءَ راوڻ جي لهن آهي ۽ ميگهناٺ جي سمنڊ ۽
پتري استري آهي، توهان سان وڙڻ وٺڻ جي ڪرامت سان هن جي
هيءَ حالت ٿي آهي. سلوچنا ڏاڍي پور سان پڙهڻ ڪري هڪ چوڙي

۾ چوڻ لڳي هي راجن! توهان جي هوندي منهنجي هئي ۽ حالت ئي آهي جو سڪن کي ڇڏي اڄ دکن ۾ پئي آهيان. هيءَ ٻانهن ٻار سان ڪٿي رهي سان ڀريل آڪاس مارڪ مان منهنجي اڻڻ ۾ اچي پئي آهي. هيءَ ٻانهن ڏسي من ۾ تمام ڏاڍيس ۽ پنهنجي شڪ مٿان لاءِ هن جي هٿ ۾ مس ڦار ۽ ڪاغذ ڏنر جڏهن سان هن وار ۽ لڪشمي جي مهملا لکي آهي ۽ ڪرڻ جي ساري ڪٿا لکي آهي انهن جي ڪٿن جي ڪٿا پڙهي مان لڳجي ويس. هاڻ جڏهن مان ان جو سر هٿ ڪريان ٿڌن مان نه پنهنجو اڳي سدسڪار پئيءَ سان گڏ ڪندس هن جو ڌڙ وٺ ڀرڻ ۾ آهي ٻانهن مون وٽ آهي ۽ سر اٿي وڌو جتي سري رامچندر آهي. هي راکش راج! هاڻي اهائي ڪوشش ڪيو جو مون کي سر ملي وڃي، توهين ٻارن آهي ڪرڻا ڪري مون کي منهنجي سواهيءَ جو سر گهرائي ڏيو. سلوچنا جا اهي وڃر جي سمان وڃن ٻڏي راوڻ جيئن جي آشا ڇڏي ڏني. ٿڌن هو ڌار ڌاري ڇوڻ لڳو نه سنسار ۾ مونکان سواءِ ٻيو ڪهڙو وڌو آهي. وار، لڪشمي، سگريو، نل، نيل، هنومان، ويهش انهن سڀني کي ماري مان جلدي سر ڪٽي ايندس. اڃان تائين مون کي ڪٽ ڪرڻ ۽ ڊٻرائڻ جي دشمن ميگهناٺ جو ڀروسو رهيو انهيءَ ڪري مون اڄ تائين انهن سان بند ڪانه ڪئي، انهن سڀني جو ڀل مون ڇاچي ڇڏيو آهي نه منهن ۽ ٻانڌرن جي مارڻ سان اسان جا وار مري ويا اها ڳالهه ٻڌندي مٿي مونکي لڄ ٿي اچي، ڇا انهن جا وار ڪهڙيءَ ڳڻپ ۾ آهن. هي پٿري! تون شوڪ نه ڪر، مڙن کي انهن جي اوار نه سمجه. هاڻي پنهنجي پيدڪر ٻڌ کي ڏس، تنهن جي پٽيءَ جو سر بنا ڪنهن ويچار جي ڪٽي ايندس ان ۾ ڊٻو نه ڪندس. هر ڪنهن جهڙ کي ڀروب جبر جي ڪرڻ جو ڦل ڀڙڪڻ آهي نه نه ٻانڌرن ۽ راکشن جو ڪهڙو ميلاب آهي. جيڪي سمير ڀرت کي اڪيڙڻ وارا ۽ هٿ ٽي ٻڙي ڪٽڻ وارا راکش هئا انهن کي مڇرن وانگر ٻانڌرن کائي ڇڏيو، اها نيج ڪال جي مورڪائي آهي. راوڻ جا اهي وڃن ٻڏي سلوچنا ڪروڙ ۾ پوڄي چوڻ لڳي، هي لنگيشور! منهن ۽ ٻانڌرن جو ٻڌو وڌو ڀل ڏسي نه توهين ان کي معمولي سمجهي رهيا آهيو. ڇا! سمند کي پار ڪري جڏهن ٻانڌر سڄي لنگا جلائي ڇڏي ان کي نه تون نندو سمجهي ويلو آهين. ڇا ڪٽ ڪرڻ اٽڪا، مهوڏر ۽ ٻين ڀائرن سميت منهنجي پٽيءَ کي ٻڌ ۾ جن ماري ڇڏيو انهن کي توهين جيئن ڇاهيو ٿا. آها! مها مورڪ نه ائين نه ڪري. جيڪڏهن مان توهان کي جواب ئي ڏيان ته پاپ ٿر لڳي، هاڻي سڀ ڪچ وڃائي اٽڪ ڪرڻ

ڏاڏي لڙان جي ٿي هتان ميگهناٺ مري سگهي ٿو. ٿڌن من ۾ اڪر واپار ڪري ڇوڙ لڳي نه ڄيڪڏهن مان پتورنا استري آهيان نه هيءَ ٻانهن لڳي ڏيکاري ٿڌن منهنجي من جي شڪا منهنجي. اهو ٻڌي ٻانهن ٻههڊچر هڪ ٻياري ڪجهه لکڻ ٿي اشارو ڪرڻ لڳي، ٿڌن هڪ سڪي ڏوڙي وڃي مس قلم ۽ ڪاغذ کڻي ان ٻانهن جي اڳيان رکيائين ٿڌن اهو هڪ قلم هڪ ۾ کڻي ٻي اي لڪشمڻ جي ڪيرلي لکڻ لڳو نه ڇو نه ٿي، استري ۽ اڇن سڙ ڪروڙ وڌو نه ٿيڻ ڪري ٿڌن نه ان جي ٻههه ٿوري آهي، هو اڪند الڪر اٻاسي ۽ التريامي آهي. هر اٺن ڪندڙ، ٻالن ڪندڙ ۽ ناس ڪندڙ آهي. اهوئي ٽرڪڻ روپ ٿو ڏوڙي اوهان وڌو ۽ ٿڌن ڏاڙڻ ڪري ٿو ڇو ڪال ڇو نه ڪال آهي، ان جي شمش ڇاڙڏا ۽ شڪر نه واکاڻ ڪندو آهي، جنهن ڏوڙائي ۽ پڳن ڇو هڪاري لڳا ڪري سڀو ڏاڙو آهي ڇههڊچر لار ٻه ساگر جي ٻل آهي، ڪمل روئي هروڙو جنهن ڇو ڳهر آهي، ڇو گيان ٻڌ واپار کان سرشت آهي، جنهن جي ڪن جي ڪٿا ڪروڙن ڪلن ٿاين ورتن ڪري نه شاستر نه ان ڇو ڪن ڪٿي نه سگهيا آهن، ان جا ڪٿا هي نامي ڇڙ ٻانهن بنا ساهه جي وڳو هڪ سان لکي ڪيئن ورتن ڪري سگهي ٿي. منهنجو سر نه رگهناٺ جي ڏوڙن ڪرڻ لاءِ وار آهي ۽ وڳو ٿڌن جي وڙاس جي لاءِ هيءَ ٻانهن هتي مرڪلي اٿس. اهڙي طرح هن ٻانهن هڪ سان سڄي ٻانهن لکي آهي. منهنجي پتيءَ جي هڪ جا لکيل اڪس ٻڙهي سلوچنا ٺاهڻ وٺاڪل ٿي ورتلپ ڪرڻ لڳي ۽ ڏک روپي ٿڌن ۾ ٻڌي ويئي ۽ ٿڌن روپي اٿس ۽ ٻڌل ٿڌن مان هڪ سهائي داسيءَ سهڻائي ڪمڻ ڇو هي پتورنا اُڃر نه ڪر، ٿڌن نه ٻڌيائون آهن ٿڌن ڪري اٿن ڪرڻ ٽرڪي لڳ نه آهي. اهو ٻڌي سلوچنا ڇوڙ لڳي هي سڪي ا ٿڌن سڄ ٿي ڇوڙن، وڏاڻا ڇو هيءَ سامان ڏاڙو آهي سو هاڻ ڏوڙن لاءِ سڀ اڃاڙ آهي. اٿن چئي اٿس مهل ۾ ويئي، اٿي مٿن ۽ ڏن جا ٻاهر ٿڌي هن جي من ۾ لڳ نه ٿو ۽ منهنجو من پتيءَ جي ڇوڙن ۾ لڳائي ڇڏ ٿو.

سلوچنا ڇو ٻانهن ڪٿي راوڻ وٽ اچڻ

ٻه سندر مٿين سان ڇڙيل بالڪي گهرائي ان کي سڃاڻي ٻانهن وٽي ان ۾ ٻاڻ نه ڇڙهي ويئي ۽ سڄو ڏکڻاڪ ٻڌن ٿيڻ ڪري ٻڌو جي ٻيائي لڳن مان جل وهائيندي هلڻ لڳي. ڏوڙن وڃي راوڻ کي ٻڌاڻ، ٿڌن راوڻ اڪما ڏاڏي نه هن کي جلد وٺي اچو. سلوچنا اٿي اچي ڏک ٻڌل وڃن

۾ ائين ڇڏي لڪشمڻ پاڻ کي ڪنن تائين ڇڪي اندر جيت کي هڏيو، پاڻ ڇڏنديئي اندر جيت جو مستڪ جنهن ۾ عجيب ڪنڊل ڇمڪي رهيا هئا ان مستڪ کي ڪاٽي ٽڙ سميت ٻرلويءَ تي ڪيرائي ڇڏيو، مرن وقت هـو ڪهت ڇڏي چوڻ لڳو ته رام ڪٿي آهي لڪشمڻ ڪٿي آهي ائين ڇڏي هن ٻران لڳايا. پوءِ بنا ڪنهن ويچار جي هڏومان ميگهناٽ کي ڪٽي لڌڪا جي دروازي وٽ رکي موٽي آيو.

ميگهناٽ جي مرن جو ٻڌي دوتائون گذرڻ ومانن ئي ڇڙهي آڪاش ۾ اچي کڻن جي وٽ ڪرڻ لڳا ۽ سري رامچندر جي جڻ جڻ منان لڳا ۽ چوڻ لڳا هي جڳت جا آڌار توهان جي جڻ هجي، توهان سڀني دوتائون جو آڌار ڪيو آهي. اهڙي طرح استرلي ڪري دوتائون سڌ هليا ويا. پوءِ لڪشمڻ ميگهناٽ جو سر ڪٽي اچي سري رامچندر جي اڳيان رکيو. جنهن کي ٻانڊر ۽ رڇ ٽسڻ لڳا. سري رامچندر ان سر کي ڏسي ڇهو نه هن سر کي ڇڳيءَ طرح سنڀالي رکيو. سري رامچندر جا اهي وڃن ٻڌي سگهراو اهو سر ڪٽي وڃي حفاظت سان رکايو.

ميگهناٽ جي ٻانهن ڪپڇي سندس گهر ۾ وڃي ڪرڻ

هاڻي هيءَ ڪٿا ٻڌو، جنهن وقت لڪشمڻ جي پاڻ لڳا سان ميگهناٽ جي ٻانهن ڪپڇي رتب سان ڀريل پڪيءَ وانگر اڏامي وڃي لڌڪا ۾ سندس گهر جي اڳ ۾ پيئي ائي سهڻي سندس ۽ ڪٿان سلوچنا سوني سنگهاسن ئي ويٺي هئي. هوءَ واسينگ ناگ جي ڪنيا، راوڻ جي نڌن ۽ ميگهناٽ جي استري هئي جا سونهن جي ڪاڻ هئي ۽ ٽنهي لوڪن جي دوتائن وٽانڌون جون استريون ان جي شيوا ڪندڙون هيون. ان جي سر ۽ آند جو بيان ڪيو ورتن ڪري سگهي؟ ائي ويل داسين جي نظر وڃي ان ٻانهن ئي پيئي جو ڏسي عجب ۾ پئجي پاڻ ۾ چوڻ لڳيون ته هيءَ رتب سان پيرال ٻانهن ڪنهن جي آهي ۽ هت ڪيئن آئي آهي. جنهن مهل سلوچنا داسين جي وٽان اها خبر ٻڌي ته ڪا ٻانهن ٽڙ کان ٽار ٿيل جنهن مان رتب وهي رهيو آهي ۽ منهنجي اڳ ۾ اچي پيئي آهي، تنهن مهل سلوچنا سنگهاسن تان ائي داسين سان گڏ ٻاهر آئي ۽ اچي اها رتب سان ڀريل ٻانهن ڏٺائين، پنهنجي پتيءَ جي ٻانهن سڃاڻي هاءِ هاءِ ڪري ورتل ڪرڻ لڳي. پوءِ ان ٻانهن کي ڏسي هن جي من ۾ وشواس نه پيو اچي، ڇاڪاڻ ته هن جي پويان کي ڄاڻندي هئي ته جيڪو نڌ، استري ۽ وڃن کي ٻانهن ورهه ڇڏي

چوڻ لکس هي دشت! اتي بهر نه مڙو چڪا پاره. اهي وڃن اتي ميگهناڪ
 ڪروڻ به اچي چوڻ لڳو، اڙي ايج جاملو! مون توکي ٻڌو سمجهي ڪڍ
 نه نه ڪيو سوئون تو مون کي کلي کان اڪڙان؟ انهن چئي ترشول ڪڍي
 هڻڻ لڳس، تڏهن جاملو ترشول کي وڃ مان اڪڙي اغڙ نه زور سان
 جائيءَ به ڏک هنيائينس جو چڪر کائيندو لٽڙاون پائيندو وڃي زمين تي
 ڪراو، جاملو هن کي ڪرندو ڏسي هنن کي ٻيل ڏيکارڻ لاءِ اهيون ڪمان
 جهلي لهرائي ڦيرائي ڪڍي لنڪا به ڦٽو ڪيائينس. هيڏانهن باندر سڃا به
 ناردمنيءَ وڃي ڪوڙ کي موڪليو، اهو ڪوڙ جلدي سري رامجندر وٽ آيو
 جڏهن ڪوڙ اچي سڀني ماهاوي ٽانگن کي کائي ڇڏيو، تڏهن باندر سڃا
 ميگهناڪ جي مايا ناس ٿيندي ڏسي ڏاڍو خوش ٿيا. ٻيءَ وري باندر چوڻ
 مان پٿر ۽ وڻ پٽي انهن کولي راکش ڏانهن ڊوڙ ٿي لڳا، باندرن کي ڪروڻ
 به ايندو ڏسي راکش ٻن کان ٻڃي قلعي تي چڙهي ويا.

ميگهناڪ جو مڙو

جڏهن وقت جاملو ميگهناڪ کي لنڪا به ڦٽو ڪيو هو تڏهن اتي خوش
 ٿي راون جي گهٽهريءَ به وڃي ٻيو هو. جڏهن ميگهناڪ هوش به آيو تڏهن
 پاڻ کي اتيءَ وٽ ڏسي ڏاڍو لڄي ٿيو ۽ ڪروڻ به اچي ميگهناڪ ٻڌ جي
 مودان به آيو ۽ وار وار گرچا ڪري گهوڙو شيد ڪرڻ لڳو، تڏهن ڪروڻ مان
 هدرمان ۽ انگڊ ڊوڙي چائيءَ به ترشول هڻي کيس پرتويءَ تي ڪهرائي
 ڇڏيو. ٻيءَ ميگهناڪ وري لڪهه ڪي ترشول هڻڻ لڳو، لڪهه ڪي اُن
 ترشول کي پاڻ سان کائي به نڪر ڪري ڇڏيو. وري هدرمان ۽ انگڊ
 ڪروڻ ڪري ان کي مارڻ لڳا پر ان کي ڪڇ نه اٿس نه ٿيو، تڏهن پٽي
 وار موٽي آيا، چاڪا نه دشمن مارڻ سان به مري ٿي ٿيو. تڏهن وري
 راکش ٻيڻڪر گرچا ڪري ڪروڻ به اچي ڪال سمان ايندو ڏسي لڪهه
 لنڪا پاڻ ڇڏي انهن وڃو جي سمان پائڻ کي ايندو ڏسي ميگهناڪ جهٽ
 غائب ٿي ويو ۽ طرحين طرحين جا ويس ٻڌائي ٻڌ ڪرڻ لڳو. ڪڏهن ڪر
 ٿيو وڃي ڪڏهن ظاهر ٻيو ٿئي. اهو حال ڏسي باندر ڊڄڻ لڳا، تڏهن لڪهه
 غصي به اچي اندر به پاڻ ڪڍي ڏاش به چاڙهي ان ڪٿو ڏاش کي ڇڪي
 هردي به پگڙان وار جي چوڻ ڪمڻ هر ڏيان ڪري چوڻ لڳو، جيڪڏهن
 پگڙان وار ڏرمالها ۽ سحرادي مرادا رکڻ وارو ۽ ترلوڪ به مٿاهي ڪرڻ وارو
 کان رهڻ آهي نه هيءَ پاڻ هن دشت ميگهناڪ کي ماري ڇڏي. رڻ ٻڌو

حياتيءَ تان هٽ ڏوٺي گهرو پڌ ڪوڙ لڳا، ٻنهي کي ٻاٽن لڳڻ ڪري سرار مان رعب پئي وهيو انهيءَ جي پرواهه نه ڪري، اهي پئي پراڪري ويا گهڙي دير تائين هڪ پئي کي تيز لٽا ٻاٽ هڻي لڙندا رهيا، پر انهيءَ مان ڪنهن جي به هارجيٽ ڪانه ٿي، ايتري ۾ لڪشمڻ پنج ٻاٽ هڻي ميگهناٺ جا سارئي ۽ گهوڙن سميت رت کي ڇڏوڻ ڪري ڇڏو ۽ پنهنجي هٿن جي صفائي ڏيکاريندي ان جو ڏٺس ڪاٺي ڇڏو، تڏهن ميگهناٺ هڪ ٻيو اثر ڏٺس چڙهايو. لڪشمڻ ان کي به ٽن ٻاٽن سان ڪاٺي ڇڏو. ڏيٺ کي ڏٺس کان خالي ڏسي لڪشمڻ هن کي اٺيڪ ٻاٽ هڻي زخمي ڪري ڇڏو. ٻيوءَ ميگهناٺ هڪ ٻيو ڏٺس ڪڍي سرج سمان ڇهه ڪندڙ ٻاٽن سان ڀري سڄي پاسي ڇڏو جنهن جي لڳڻ سان لڪشمڻ ۽ ٻيا باندو زخمي ٿي پيا تنهن کان پوءِ وري ميگهناٺ پنهنجي ماما وڃي رت ۾ چڙهي جهٽ آڪاش ۾ هليو ويو ۽ مٿي وڃي بادلن وانگر گرڇڻ لڳو، جنهن کي ٻڌي سڀيئي باندو ٻڄي ويا. ٻيوءَ اٺيڪ قسمن جا استر شستر ۽ پٿرن جي آڪاش مان ارساف وسائڻ لڳو ۽ چئني پاسن کان ٻاٽ هڻي پکيڙي ڇڏيائين، ”مارو مارو، نه ڇڏو نه ڇڏو.“ اهي شبد باندو کي آڪاش مان ٻڌڻ ۾ آيا، پر ماري ڪير ٿو اها به بلڪل سڌ ڪانه ٿي پئي. ٻيوءَ باندو به ڪروڌ مان وڻ پئي ۽ پربت جا پٿر اڪيڙي ڪڍي آڪاش ۾ ويا پر اتي ڪجهه به ڏسڻ ۾ نه آيو ۽ موٽي آيا. ميگهناٺ ڏوڪي سان لڙائي ڪري هيو مان انگڊ نل نيل ويهڻ ۽ سگرو ۽ لڪشمڻ کي ڏاڍو واکل ڪيو. هيڏانهن انٿرامسي پڳوان رامچندر پنهنجي سڏا کي واکل ڏسي ٻاٽ خود پڌ پور ۾ اچي ميگهناٺ سان لڙڻ لڳو. ميگهناٺ پنهنجي ماما پکيڙي نانگ پاش ٻاٽ هڻڻ لڳو. اهي ٻاٽ لڳڻ سان نانگ ٻڄي ٿي لڳا. سري رامچندر نانگ پاش جي وس ۾ ٿي پيو. سري رامچندر پڳوان ڪنهن جي آڏين نه هڻڻ ڪري به پڌ پور جي سويليا لاءِ ٻڌڻن ۾ پڌ جي ويا.

ڪاڪ پشندي چري ٿو هي ڪوڙ! جنهن جو نام جهي مدش سنسار روپي دکن کان پار ٿي سگهي ٿو اهو سروو ڀاڪ وشنات پڳوان چا انهن ٻڌڻن ۾ ڪڏهن پڌ جي سگهي ٿو؟ سري رامچندر سدائين سستتر آهن، پسر اڙاگر جي بازيءَ وانگر اٺيڪ چالاڪيون ۽ چرلر ڪن ٿا. فقط پڌ جي مهما کي وڌائڻ لاءِ انهن باندو به دڪ سهڻ ۽ مڙڻ قبول ڪيو. اهو حال ڏسي سڀيئي ديو ديو تائون ڏکي ويا، تنهن کان پوءِ ميگهناٺ سڄي باندو سڏا کي ڊو ڊو ۽ واکل ڪري گهٽ وڌ ڳالهائي ظاهر ٿي پيو، تڏهن چا، ونه

ايندڙ. هن ڪم پوري ٿيڻ کان اڳ هن کي ستر ڪري ڇڏيو، ۽ اهو جلد ئي
 پاڻي ميگهناٺ کي ماري سگهندان. وڻجسڻ جڏا اهي وڃن ٻڏي لڪهڻ
 پاڻ ڪهي راکهڻ جي سڃاڻي هلي لڳو ۽ بالدر ۾ پوتن جا پٿر ۽ وڻ
 کڻي ڏيئڻ ڪري ماڻ لڳا. اهڙي طرح راکهڻ ۾ ٿو لڪا پاڻ ۽ ٻيا ستر
 کڻي بالدرن کي هڻڻ لڳا، پر نه ڏاڍي اچي ٻڏ لڳي. ڪاڪ پشيدڻي ڇوڻ
 لڳو هي ڪرڙا سڀئي اڏا ٻههڻي ٻههڻي جيست لڪ ٻههڻي ٻڏ ڪرڻ لڳا،
 ان گهوڙو سنگرام ڇو نه ڪيو، اهاڻ ٿو ڪري سگهجي. ٻههڻي سڃاڻي ڪري
 مارچندو ڏسي اندر جيست لڪهڻ ٻههڻي کي ڇڏي ٻاهر آيو ۽ جهٽ رت ٿي
 ڇڙهي ڪروڙ ۾ اچي هٿ ۾ ڏاش کڻي ٻڏ جي مهڻن ۾ آيو ۽ لڪهڻ کي
 ٻڏ لڪهڻي ڇوڻ لڳو، هي لڪهڻ! مان ميگهناٺ (اندرجيست) آهيان،
 هاڻ تون منهنجي هٿان جهٽو اچي نه ويندين، وري اتي ٻههڻي ڪاڪي
 وڻجسڻ کي ڏسي ڪندو وڃن ۾ ڇو نه تون هن لڪهڻي پري ۽ ٻههڻي
 آهيان ۽ هن ۾ رهي وڏو ٿو آهيان، تون منهنجي پٽ ڇو سڳو ٻڏ آهيان نه ڪن
 نه ٻههڻي ڏاند پائڻ کي ڇڏي دشمن ڇو داس ٿيڻ قبول ڪيو آهي مان
 تهن جي رت جي برابر آهيان پر نه خبر نه آهي نه تون ڇو مرن سان ٻههڻي
 ڪري رهيو آهيان. ضرور تون پاڻي ڏکي آيا آهيان. اهو چئي ٻههڻي جي
 ڪاٺي ٿي ويٺل لڪهڻ کي ڏٺائين جنهن کي اهو ڪنهن جا لڪا هٿيار
 ڏسي ميگهناٺ رت ۾ ويٺل وڏو ڏاش کڻي پٿر لڪهڻ ڪري ڇوڻ لڳو
 اهڙي بالدر وارا اڄ منهنجو پاڻ ٺوهان جا پٿر ٺاس ڪندو، تڏهن لڪهڻ
 ٻههڻي ڏاش ٿي پاڻ ڇڙهي ميگهناٺ کي هٿو. پر اندر جيست ۾ ڪروڙ
 ۾ ايترو لال ڪري لڪهڻ ڏانهن ٺاهڻ لڳو، لڪهڻ ڇو ڇڏڻ پاڻ اندر
 جي وڃر سان ڪندو پاڻ لڳن سان هو ٿوري دير لاءِ اتي هوش ٿي وارو.
 هوش ۾ اچڻ کان پوءِ لڪهڻ کي سامهون ڏسي غصي ۾ لال ٿي ڏاش ٿي
 پاڻ ڇڙهي ڇوڻ لڳو، هي لڪهڻ! جهٽڪڻ تون ٻههڻي ٻههڻي پراڻو
 نه ڏار ڇڏي نه مان ترڪي هائي ڏيکاري ٿو ڇڏيان، تون اوڻو ترس. اهو
 چئي ميگهناٺ سڀ لڪا پاڻ لڪهڻ کي هٿ ۽ ڏهر پاڻ ٻههڻي کي هٿ
 ۽ ڪوڙ پاڻ وڻجسڻ کي هٿي ٿي هوش ڪري ڇڏيائين. ٻههڻي لڪهڻ
 دشمن ٿي پائڻ جي ٻههڻي وٽان لڳو، لڪهڻ جي پائڻ لڳن سان ميگهناٺ
 رت ٿي ٻهڻي پوري ٿي ڪري پيو، تڏهن ميگهناٺ پاڻ سڀالي ڪروڙ
 ۾ پري لڪهڻ کي اٽڪ پاڻ هٿا جن جي لڳن سان لڪهڻ ۾ رت ٿي
 ٿي پيو، اهڙي طرح هڪ ٻئي کي پاڻ هٿا پاڻ ۾ وڙهڻ لڳا، اهي ٻئي

جي هتان ڪٿي آهي. هي رگهيات! هيءُ لڪشمن جڏهن کان وٺي ابوڌيا ڇڏي توهان سان گڏ آيو آهي تڏهن کان وٺي توهان جي شيوا ۾ رهندڙ ڪري لنگا نند ٿو ڪري ۽ نڪو ڪاڌو ئي ٿو کائي، مان اهي سڀئي ڳالهون ڄاڻان ٿو تنهن ڪري هي ديويشورا! توهان جلد لڪشمن کي مون سان گڏ هلڻ جي آڳيا ڏيو، هي ساڪيات ڌرادرڙي شيش نانگ آهي، هن ۾ ڪوئي شڪ نه آهي، هيءُ هن راکش کي اوس ماريونڊو. توهين ساڪيات جڳت پتي نارائڻ آهيرو ۽ لڪشمن شيش نانگ آهي. توهين پڻ هن سنسار روپي نانگ کي هلائيندڙ آهيرو ۽ پرتويءَ جو بار لاهڻ لاءِ توهان اولار ورتو آهي.

سري مهاديو چوڻ لڳو هي پاروئي! ويهين جا اهي وڃن ٻڌي سري رامچندر چوڻ لڳو هي ويهين! هن مها پيمڪر ديت جي مان ساري مالا ڄاڻان ٿو. هر برهم استر وديا کي ڄاڻڻ وارو سردرو ۾ مالاوي ۽ مهاڀي آهي ۽ لڪشمن منهنجي شيوا ڪري، هن نند ۽ ڪاڌو کائڻ ڇڏي ڏنو آهي ليڪن هن مڪير مشڪل ڪاريءَ لاءِ ويچار ڪندي به مون اهو سڀ ڄاڻي واپي به اڃان تائين ڪڇ نه ڪيو آهي. ويهين کي ائين چئي رام لڪشمن کي چوڻ لڳو. پاڻي لڪشمن! تون هومان ۽ ابا سڀئي وڏي سٺا سان گڏ وڃو ۽ وڃي راوڻ جي پٽ ميگهيات کي ماريو، پنهنجي سٺا سميت ڄاموٽ ۽ منترن سان گڏ ويهين توهان سان گڏ هلندو ڇاڪاڻ ته ويهين کي هن جي پيدائش جي چڱيءَ طرح خبر آهي ۽ هن جي لڪڻ جون سڀئي ڄاڻون سڃاڻي ٿو تنهن ڪري توکي ان جي ڳولڻ ۾ وڏي مدد ملندي، سري رامچندر جا اهي وڃن ٻڌي لڪشمن ويهين سان گڏ هڪ ٻيو اثر ڏنڻ ڪيو ۽ سري رامچندر جا چرن جهي چوڻ لڳو هي پارو! اڄ منهنجي ڏنڻ مان ڇڏل ٻار راوڻ جي پٽ اندر جيت جي سرڙ کي ڇيري (ٻاڙال گنگا) جي جل ۾ سنان ڪرڻ لاءِ ٻاڙال لڙڪ ۾ هليو ويندو. ائين چئي اندر جيت کي مارڻ لاءِ هليو. ان جي پٺيان هزارن ٻيا راندر گڏ هومان ۽ منترن سان ويهين سميت ڄاموٽ ۽ ابا وڃ ٺڪڙا ٺڪڙا هلڻ لڳا، جنهن وقت لڪشمن سٺا سميت نڪهڻا داريءَ جي آستان وٽ پهتو تڏهن پريان هن کي راکش جي وڏي سٺا تيار ٿيل اينڊل ڏسڻ ۾ آئي، اوڏي مول لڪشمن ڏنڻ تي ٻار ڇڏي تيار ٿي ايندو ان سان گڏ وڃر انگد سميت ڄاموٽ به، هوشيار ٿي ايندو، تڏهن ويهين لڪشمن کي ڇو لڪشمن! هن راکش کي ڏسو هيءُ شيام ورڻ سٺا جيڪا ڏسي رهيا آهيرو انهن کي مارڻ جي ڪوشش ڪيو، هنن جي مرڻ کان پوءِ راوڻ جو پٽ ميگهيات به ڏسڻ ۾

هي راما نرغان ديوتائي جي دڪ دور ڪرڻ لاءِ اهو تمام وڏو ڪم ڪيو آهي هن ڪيڪڪرڻ جي مڙا ڪري اح ٻوڙيءَ جو ڪڇ ٻار لٽو آهي، ساهلي لڪشمي پڻ ميگهناٺ کي ماري ڏنو ۽ پتي ڏهن نرغان راڻي کي ماري ڏنو. هي ديوتو! مان سڌن مان ڪڏ آڪاش ۾ پئي آيو آهي سڀ چوڻ ڏسندس، هي ديوتا نرغان مون تي دها دوشي رکي هاڻ مان سرڻ لوڪ وڃان ٿو، اٺن چئي ديوتو نارد پڪوان کان آيا وئي هليو وارو.

مهاڻي ڪيڪڪرڻ جو سر اڳيان ڪرڻ ڏسي دڪ ۾ واپس ڪل ٿي راڻي تي هڻي ٿي ٻوڙيءَ تي ڪري پيو. ڇڏي هڻي ۾ آڻي وڙل ڪرڻ لڳو، ڏهن ميگهناٺ پيوڇي ڪاڪي جي مڙا جو پڻي ۽ پيوڇي تي ڪي وڙل ڪندو ڏسي چوڻ لڳو هي پتا نرغان شوڪ نه ڪريو. هي راجپوترا مڙو چوڙي مهاڻي ميگهناٺ جي چيڙي هڻندي نرغان کي دڪ ڪرڻ جي ڪهڙي ٻالھ آهي، هي ديوتائون جا ڪال سڙو! مهاڻا مان ٻوڙي پئي! پيوڇو سڀ دڪ وساري ڇڏي ڪريو، مان هينئر سڀ ڪڇ لوڪ ڪري ٿو ڇڏيان. مان راما لڪشمي کي ضرور ماري ڏسندس. هن وقت مان لڪشمي ديويءَ جي غشا ۾ وڃان ٿو اتي اڳن ديوتو کي پوس ڪري رت وغيره پراپت ڪندس انهيءَ ڪري مان دشمن ٿي جيستائين ڏسندس، اٺن چئي پڪي شال ۾ هليو وڃو. انهيءَ لڪشمي ديويءَ جي اسٿان ۾ پاڙا رت پائي پاڙن کڻي جي مالها وڃي لال ڇڏي جو لمب لڳائي هڻڻ ڪرڻ شروع ڪيو. ڇڏي وڃي ڪي انهيءَ ٻالھ جي خر پئي ڏهن وڃي اها سموري ٻالھ سري راجپوترا کي ڪري ڏيئي ۽ چيو هي راما ڇوڪر ڏهن ميگهناٺ هيءَ پڪي بنا ڪيون وڃن جي ساهت ڪندو ته اوهن هن کي ديوتا يا دلست ڪريو جيتي نه سگهندو ٿين ڪري مان جلد ئي لڪشمي جي هٿن ان راڻي ڪمار کي مارائي ٿو ڇڏيان. نرغان وڃي لڪشمي کي مون سان ڪڏ هليو جي آڳاٽو ڏار نه وڃي ميگهناٺ کي ماري هن جي پڪي ۾ پڪي وڃن. نرغان جو ڏندو پاءُ لڪشمي ضرور ميگهناٺ کي ماري ڇڏيندو هن ۾ ڪوئي شڪ نه آهي.

لڪشمي ۽ ميگهناٺ جي پٽ

ڏهن سري راجپوترا چوڻ لڳو ته سڀني واکش کي مارڻ واري اٿي پاڻ سان پيوڇي دشمن اندر وڃي مارڻ لاءِ مان پاڻ وڃندس ڏهن وڃي چوڻ لڳو هي پيوڇو آهي واکش ڪنهن نه طرح سان مري نٿو سگهي. ڇڏي ٻارن سال لڏ ۽ ٿاڏو چڙهي ڏنو آهي، نرغان هن دڪي آيا جي ماري ان

وڃي پڙهي ٿي ڪريو. ٿڌن هيڏانهن هوڏانهن ٻانڊر ٽڪندا پري اهو
پگڙان رام ۽ ڪپڪڙ جي لڙائي ٿيڻ لڳا. ڪپڪڙ پهنجي ڏاڍي هٿ
جي ڪٽڻ ڪري ٻڌ ۾ رڳههات کي مارڻ لاءِ هڪ وڏو ورڻ کڻي تيز رفتا
سان ٻوڙيو، پر سري راجندر ايندڙ شستر سان هن جو ساڄو هٿ ۾ ور
سميت ڪاٽي ڇڏيو. ٻنهي ٻانهن جي ڪٽڻ ڪان ٻوڙيو سري راجندر
ڪپڪڙ کي گرڇندو پاڻ ڏانهن ايندو ڏٺو ٿڌن پگڙان رام ۽ لڪا پاڻ هڻي
هن جا ٻئي پير ڪاٽي ڇڏيا. هٿن پيرن جي ڪٽڻ کان پوءِ مها پيائڻ
ڪپڪڙ راهو جيئن ڇنڊرما ڏانهن ٻوڙندو آهي اهڙي طرح گهرڙي وانگر
مڪر ڦاڙي ڏند ڪرڻيندو پگڙان رام ڏانهن ٻوڙيو، ليڪن سري راجندر ان
جو مڪر اکن ٻاڻن سان پري ڇڏيو، ٻاڻن سان مڪر ڀرجڻ کان پوءِ اهو پهنم
راڪش ڇهڪلائڻ لڳو ٿڌن سورج جي سمان اتر ايندڙ پاڻ ڇاڙهيو ۽ اهو
وڃر جي سمان ڪنڊو پاڻ ان راڪش کي مارڻ لاءِ ڇڏيو. اندر جي وڃر
جهڙي طرح ورائس جو سر ڪاٽيو هو تهڙي طرح ڪنڊ پاڻ لڳڻ سان هن جو
پربت ڇڏيو سر جهن ۾ ڪنڊل ۽ ڏاڙهي ڇهڪي وهي هئي ان کي ڪاٽي
ڇڏيو. اهو ڪپڪڙ جو سر راوڻ جي اڳيان وڃي ڪراو جهن کي ٿڌي
هو اهڙو ڏکي ٿيو جيئن نانگ مٽيءَ کان سواءِ ڏکي ٿيندو آهي ۽ ان جو ڏڙ
وڃي سمند ۾ ڪراو جهن ڏڙ جي پاڻيءَ ۾ ڪرڻ ڪري اٽڪ جهڙو جهٽ
ان جي هيٺان اچي ڏاڍي مري ويا ۽ ڪپڪڙ جي سر ۾ مان نڪتل ليڇ
رڍ پگڙان جي مڪر ۾ سماجي ويا.

اهڙي طرح ڪپڪڙ جي مرڻ کان پوءِ رشين سميت ديوتائن ۽ ايسرائڻ
سميت گندرو نانگ سڌ اڪير ۽ ٻيا ڏاڍا ڀرسن ٿيا ۽ سري رڳههات جي مٿان
پشهن جي وڙڪا ڪري استوئي ڪرڻ لڳا. ان وقت پهنجي ڀرڪاش سان
سڀني ڏسان کي روشن ڪرڻ واري ديو رشي ٺاسارڻ سري راجندر پگڙان
جو درشن ڪرڻ لاءِ آڪاش مان ٿڌو، جو ٺيل ورڻ سمان شيسار ورڻ مدرهر
مدرلي ۽ ڏنڻ ڌاري جهن جا نيتر وشال ۽ ٻانهون ايندڙ شستر سان سر ٻيا
ڏيئي رهنون رهنون جهن جي درشتي پوڻ سان سڀ ڏک دور ٿيو ٿا وڃن
ان پگڙان رام جو درشن ڪرڻ لاءِ ديو رشي ٺارڻ گند گند وائي ۽ پر استوئي
ڪري ڇوڙ لڳو، هي ديواني دار! هي جهڪ پتي! هي ٻرمانا! هي
سانن ٻرڻ! هي ٺارائڻ! هي سرور آڌار! ٺوهان کي امسڪار آهي، ٺوهين
شد وگيان سروب آهيو. هي رام! ٺوهين نيتر ڪرڻ سان ئي جهڪ جي
ڇڏا ڪراو ٿا ۽ نيتر بند ڪرڻ سان سڄي جهڪ جي پير ٺاهي ڪريو ٿا.

رکيو آهي؟ مکيه مکيه وڏو ڀلوان سڀ مارائي ويٺين. هي راوڻ! هاڻ مونسان
نه ملڻو ائينجي ته ملي وٺ، ڇاڪاڻ ته مان به وڃي سري رامچندر جي چرڻن
ڪمڻ جو دشمن ڪري پنهنجو جيون سڦل ڪريان. ائين چئي ڀڳوان رام جو
من به ڏٺان ڪري ٻولڻ به مڪن ٿي وڃي.

ڪنڀڪرڻ جي ڀت ڪرڻ

راوڻ اهو ڏسي جهٽ ڇڏي شراب ڪباب گهرائي آڻي ڪنڀڪرڻ
جي اڳيان رکيائين، ڪنڀڪرڻ اهو سڀ کائي ۽ شراب پي ڏاڍو مست ٿيو.
ان شراب جي نشي ۾ اها سنڌ ٻڌ سڀ ڀلائي پڻاڻڪ گرجا ڪري اڪيلائي
ٿي وئي جي ميدان ۾ روانو ٿيو. هو وڏي ڀرپس سمان وڏي سرور وارو راڪش
ٺڪر جي دروازي مٿان ٿي اهر آڻي چو ته وڏي ۽ ٿلهي سرور هڻڻ ڪري
دروازي کان اهر نه نڪري سگهندو هئو جنهن ڪري مٿان ٿي اهر آڻي
۽ ٻانڊرن کي ڊپ ڏيڻ لاءِ پينڪر گرجا ڪئي جنهن جي ٻڌن سان سمند
به گهرائي وڃي. سو ڪروڙ ۾ پوڄي پنهنجي ٻانهن جي ڀل سان ٻانڊرن
کي پڪڙي وٺي وڃي ڳهندو پئي وڃي. جهڙي طرح سڀئي ڀراڻي بهراج
کي ڏسي ڇڏيا آهن تهڙي طرح هن مها پڻاڻڪ ڪنڀڪرڻ کي ڏسي سڀئي
ٻانڊر ڀڄڻ لڳا، ان وقت مها ٻلي ڪنڀڪرڻ مڊگر هٿ ۾ کڻي ٻانڊر سڻا ۾
گهمندو هڪ هڪ ٻانڊر کي ماريندو انهن کي اڪڙو اڪڙو کائيندو پئي
وڃي، ڪن کي مڊگر سان ڪن کي لٽن سان ڪن کي مڪن سان ڪن کي
لٽائيندو ڏسي ٻار ٻڌيمان وپيشڻ ٻڙڻا ڪري ڇوڙ ٿي پائي! مان وپيشڻ
آهيان تڏهن مون ٿي ڏها ڪرڻ، مون راوڻ کي به گهڙو ئي سهجهاريو، رام
ساڪياس وڻ ۾ ڀڳوان آهي تون هن کي سڃاڻي ڏي. ٻار هن مهههجي
هڪ به ڳالھ نه ٻڌي ۽ مون کي مارڻ لاءِ هزار ڪيڏي ڇوڙ ٿي ڏکار
آهي توکي، تون هتان ٿري وڃ، ٻائي منترين سان ويٺل راوڻ ائين چئي
مون کي لٽ هڻي ڪڍيائين تڏهن مان پنهنجي منترين سميت ڀڳوان رام جي
شرن ۾ هليو آيس.

وپيشڻ جا اهي وڃن ٻئي ڪنڀڪرڻ ڀاءُ کي هردي سان لڳائي ڇڏي
هي پائي! تو ڀڳوان رام جي شرن وٺي پنهنجي گل جي رکيا ڪئي، ۽
راڪشن جي ڪلياڻ لاءِ تون ڪڇ وقت جيئرو رهندين. گهڙو وقت اڳي
مون لارڻ کان ٻڌو هو ته تون وڏو ڀڳوان جو پوکس آهين. پائي! هاڻي تون
وڃ مههجا نيت شراب جي نشي ۾ مٽر لائي رهيا آهن تڏهن ڪري هن وقت

لوڪي ڇو هون ڏاڍا ساڪم ۽ ڀار ٻوڙ لڙائڻ آهي ۽ سڀني ٻوڙ مڙيا آهي،
 مون لوڪي ڪهڙي سمجهائڻ ٻوڙن ۾ سمجهڻ هي راڻا ٻڌ، هڪ ڏينهن
 مان ڏاڍي جي وقت ان ڀر هڪ وڏي پٿر جي شئي وٺي ويو ۽ وٺڻ ان وقت
 مون عجب مڙي ساڪم ٿي ويئي ۽ ڪي ڏنر ان کي ڏسي مون ڇو هي
 منجهس ٻڌايو ته هن وقت توڻي ڪهڙا آهن وڃي وڃيا آهيو؟ اهڙي طرح
 منجهس ٻڌڻ ڪري ٿي سمجهي ڇو ٻوڙ ٻوڙ، مان اڃا تائين ڏيٺا آهن جي ڪم ڪم
 ٻوڙي وڃي ٻوڙ ٻوڙ، اتي ڇو ڪم ٿو آهي سو مان لوڪي سمجهڻ ڇو ٿي
 ٻڌايو ته، توڻي ٻوڙن کان تمام ڊگهي ٿي سمجهي ڏيٺا آهن وڃي ٻوڙ ٻوڙ
 وٺ وٺ ۽ ان ڏيٺو ٻوڙ جي ٻوڙي ٻوڙ سان ٻوڙي ڪري ڇو ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ
 هن راڻا ڏاڍي جي اڳيان اسان جو ڪم وٺڻ ۽ اسان تمام ڊگهي
 آهون توڻي سڀ ڪم ڇڏي ڇڏي ٻوڙ ٻوڙ سو ڪم ڪري هن ان لوڪن
 جي ڪم ڪم کي ڇڏي ٻوڙ ٻوڙ، ڪهڙو وقت اڳي توڻي هن جي ٻوڙ
 ٻوڙ جي ٻوڙ ڪري ٻوڙ آهي تهن ڪري توڻي منهن ٻوڙ ٻوڙ هن ان
 راڻا کي لاس ڪرڻ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ
 ٻوڙ ٻوڙ مان انهن کي ڪم ڪم ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ
 وٺي وٺي آهي، ٻوڙ ٻوڙ سمجهي ٻوڙ ٻوڙ کي ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ
 ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ
 ٻوڙ ان ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ
 جي ٻوڙ ۽ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ

- سري مهاڏار چوڙ لڳو هي ٻاروئي! ڪيڪڙن جا اُسي وڃن ٻڏي
راوڻ ڪروڙ ۾ اڇي چوڙ لڳو هي ڪيڪڙن مان سڄاڻان ٿو ته تون وڏو
ٻڏيمان آهن. پر هن وقت مان ٿو وٺ ڪمان اينديس ٻڻ ڪوٺ آڙ آڻمان ،
جڙڪڙن تون منهنجو ٻارو چاهين ته منهنجو چوڙ مڇي اٿي اٿي ڪر ته
رڃي سوي ته ٿو ڪي هن وقت ٿيندڙ سڃاڻي رهي هوندي راوڻ جا اُسي
وڃن ٻڏي ته وڃان مڇون ۾ گھنڊ پائي ڪيڪڙ چوڙ لڳو، هي ايمان
راوڻ! ڇڪي جي مالا کي چورائي ڇا اڃا ته تون منهنجو ڪلماڻ ٿو چاهين؟
هي راوڻ! ته ڪم سٺو ڪونه ڪيو، جو مولڪي ٿيندڙ مان اٿارڻ. هاڻ ته
منهنجو چوڙ مڇي ايمان ڇڏي وڃي سري رانجهندو جي شرن وٽ ته ان ۾
نهن جو پلر آهي. ڇا ته سري رانجهندو کي منهن ڪري سڄو ٻو آهي جنهن
جا شيرڪ هڏو مان جهڙا پراڪري پرش آهين، جنهن جا پرما شو ۽ اِما
ڏنر ٿا ٿون سڄي هن جا شيرڪ آهن نهن پر پوءِ سان هي مورڪا ٿو وڏو وڏو

هر ان کي اتي ئي پهچائي آيو.

اڪادشي جي ڏينهن ٻانڊر سڏيا ئي ڏور راڪش چڙهائي ڪئي ۽ تمام پينڪر لڙائي لڳي پر مهاڀار ان کي ماري ڇڏيو. وري اڪمن ڏنيڪ چڙهائي ڪئي انهيءَ ۾ پاري پڌ ڪئي ان کي ۽ اوراج انگڊلاڪار ڪري ماري ڇڏيو. وري ڪروڌ ڪري پرهست ڏنيڪ وڙهڻ لاءِ ڊوڙندو آيو ان کي نيل ماري ڪٽي زمين تي ڦٽو ڪيو. وري مهرندر ڪروڌ ۾ پڙجي لڙڻ آيو ان پوڏي کي ۽ هيومان ماري ڇڏيو. وري اٽڪار ڏنيڪ ڪروڌ ڪري وڙهڻ لڳو ۽ اٺ ڏينهن ساندھ لڙائي ڪندي ڪندي مري ويا. ڏينهن کان پوءِ ڪنپڪرڻ جي پٽن ڪمپ ۽ نڪمپ اچي جنگ مچائي اچي ۽ پنج ڏينهن ساندھ لڙائي ڪندي ڪندي مري ويا. وري مها ڊوڌ و مڪراڪيه سامهون آيو جنهن لڪشمڻ سان تمام گهرو پڌ ڪئي، ڏينهن لڪشمڻ ڪروڌ وڃان ان کي ماري ڇڏيو. انهن سڀني ڏينهن جي مرڻ کان پوءِ ٻانڊر سڏيا ۾ آئند چانڊجي ويو ۽ سري رامچندر جي جڙ جڙڪار اڪارڻ لڳا.

ڪنپڪرڻ ۽ راوڻ جو سنوآڊ

اهو سماچار جڏهن راوڻ پڌو ڏينهن تمام ڊگهي پنهجور مهن مٿو پٽو لڳو ۽ ڏک وڃان گهٽرائجي پنهجي ڀاءُ ڪنپڪرڻ کي ڇو نٿو ڏي. سمجهو اهو هو ان کي اٿارڻ لاءِ ويو ۽ وڏا هيللا وسيللا ڪري ان کي مس. مس اٿاربا آهن جڏهن ڪنپڪرڻ سڃاڻي اهو ڏينهن ڏين ڊگهي اتي راوڻ کيس چوڻ لڳو هي ڀائي! هن وقت اسان جي مٿان سبڪت اچي پيو آهي سو تون پڌ، رات اسان جا وڏا وڏا ويڙهت پوڻا مت مائٽ سڀئي ماري ڇڏيا آهن. هي ڀائرا ڀاءُ! منهنجو ڀر مڙيو ڪال اچي ويو آهي. هاڻ ڇا ڪرڻ گهرجي؟ اهو مهاڀاري دسرت ڪمار سگريو سميت سڏيا سان سمب ڀار ڪري سڀني پاسن کان اسان جي پاڙ پتي رهيو آهي. اسان جا جاءِ ڪي مکيه مکيه راڪش ويڙهيا سي سڀ پڌ ۾ ٻانڊرن جي هٿان مارجي ويا. پر هن پڌ ۾ اسان ٻانڊرن کي ڪڏهن به مرنڊو نه ڏٺو آهي. هي ڀائي! تون اٺ ۽ هلي انهن سان مقابلو ڪر ۽ انهن کي ماري پنهجو بدلو وٺ. مڊون انهيءَ ڪري توکي جاڳايو آهي. هي ڀائرا! پنهجي ڀاءُ جي خاطر هيءَ مشڪل ڪارڻ ڪر. راوڻ جا اهي ڊگهي وڃن پڌي ڪنپڪرڻ ڏاڍي زور سان ٿرولي ڪري کلي چوڻ لڳو هي راجن! توهان جيڪو ڀيرائين ويچار ڪيو هو ان وقت مون جو ڪچ توکي ڇڏيو هو. سراج توکي ڪيل ڀاپ جو ڦل ملڻ وارو آهي. مون نه ڀيرائين

وڻي، هوندي ۽ صبح ٿيڻ ڪري سڄو گرم بگڙي ويندو، تنهن ڪري
 نون ٻاربت سميت منهنجي ٻاڻ تي چڙهي وڃن ته مان هيٺ ڇو هيٺ ٿو ڪر
 سري رام چندر وقت ٻه ڇاڻان ٿو، پوءِ ڇا اهي وڃن ٻڌي هومان ڪو
 من به اهڙو ڪار ٿيو ته منهنجي اوجھ سان ٻاڻ ڪيئن هلندو. پر پوءِ سڄو
 رام چندر جي سپاڻي جو وڃار ڪري پوءِ ڪي ٻوڙا ڪري هٿ جوڙي ڇو
 لڳو، هي ٻوڙو! جو ڪڇ به ٿو همن ڇو ته سڀ سٿي آهي ۽ ٿو هان به
 اهڙو ئي ٻوڙو آهي. هاڻي ڪرڻا ڪري موٽي آيا ٿو ته ٿو هان جي ٻاڻ
 سمان ٿو رهندو سان وڃي اتي ٻه ڇاڻان، هومان ڇا اهي وڃن ٻڌي پوءِ
 ڪرڻا ئي هومان ڪي وڃن جي آيا ٿو. پوءِ هومان پوءِ ڪي ٻوڙا
 ڪري ٻاربت کڻي اٿان روانو ٿيو، هومان رستي به وڃي وڃي پوءِ
 جي سيل ڪو ۽ پوءِ جي چوڻ به اٿل ٻوڙو ٿي من ٿي من به وارو
 وڌائي ڪندو پئي ويو.

لکشمي جي حالت خراب ٿيڻ ڪري

رام چندر جا ورلاپ ڪرڻ

هيڏانهن سري رام چندر لکشمي کي ٿي مٿن والڳو ڇوڻ لڳو ته اها
 رات ئي وڻي آهي ۽ اڃا هومان ڪونه آيو آهي، ائين چئي پاڻ کي الاري
 هڻي سان لڳائي ڇوڻ لڳو هي پاڻي! نون موٽي ڪڏهن به ٿو ٿي ته ٿي
 سگهندو هئڻ، تنهن جو سپاڻي ٿو ڪرڻ هٿو، نون منهنجي ڪري مان
 پتا چڙهي هن گهر ان به گرمي سڙي ۽ ڏک سڳو قبول ڪرڻ هي پاڻو
 اهو ٻوڙو هاڻي ڪٿي آهي. منهنجا هي ٿو ٿي وڃن ٻڌي ائين ڇو ته ٿو
 جيڪڏهن مان ائين ڇاڻان ها ته ان به پاڻي جو وڃو ٿو ٿي ته مان به ٿي جي
 وڃن ڪي به نه مڃان ها. پت ٿي استري گهر ۽ ڪٽنب سنار به وارو
 ملي سگهي ٿو پر سنار به سڳو پاڻي بههر ملڻ مشڪل آهي. هي پاڻي! جيڪو
 ٻوڙو بنا پکي، مٽي ۽ بنا ٺاڳ ۽ سونڊ بنا هالي تمام ٿو ٿي رهندو آهي ٿي
 آڻ به ٿو ٻان ٿو ٿي آهيان من ائين چاڻي اتي ڪڙو ٿي، هاءِ انوس
 هاڻ اڀرڻا ڪهڙو منهن ڪٿي وڃي، اڀرڻا وڃي ڇا ڇو ٿي ته استري
 جي ڪري پيارو پاڻي به وڃي آيو آهي. سنار به اها بدنامي ٿي ٿي ته اهڙو
 پراڳو ٿي ٿي ڪري ان به رهي استري وڃي ان لاءِ ڪڇ به نه
 ڪمائن ڇو ته زال جي وڃڻ جي به ڪا گهٽ بدنامي نه آهي، هاڻي هي
 منهنجو ٿو ٿي ڪندو من پئي بدناميون سڄي رهي آهي. هي پاڻو! نون

هيائين جو مڪ لکڻ سان اهو ڪهڙي مٺي ويس ڇڏي اصل راکش روپ
ڌاري پنهنجي ماما پڪڙي هيرمان سان وڙهڻ لڳو، لڪڻ هيرمان نه وڏي
ماما پڪي پڪڙان وار جو نوم ۽ انهن لڪڻ راکش جو دشمن هو، پر ان ئي
هن مڙولي ماما جو پاڻ لڳي سگهندو. پوءِ هيرمان هن جي مٿي تي
اهڙي مڪ هڻي جو ان جو مٿي ٽٽي پيو ۽ جلدي مري ويا.

سلجھيون ٻوٽي اڻڻ وقت ڀرت جو هيرمان ڪسي ٻاڻ هڻڻ
نهن کان پوءِ هيرمان دروڻاڇل ڀرت تي پهتي ۽ ڀرتون ڀڙاهڻ لڳو، ڇا
ڏسي نه اٿس ڏهن جون ڀرتون آهن جنهن جو انهن تي ڪو به اهڙو اهڙو
ڀرتون ڏسي منجهي پيو، اها خاص ڀرتي ڪهڙي آهي سا سڃاڻي نه سگهيو
ڇا ڪيائين جو اهو سڄو ڀرت اڪهڙي غص ۾ کڻي هلڻ لڳو، جنهن مهل
هيرمان اهو ڀرت کڻي آيو ڏها مٿان تي لنگهيو ۽ نهن مهل ڀرت جي نظر وڃي
مٿس پئي، ڀرت سمجهو نه مٿان هيءُ ڪرڻي راکش هجي نهن ڪري هن
پنهنجو ٻاڻ ڪشي ڀرت سان هير جو ٻاڻ لکڻ شرط هيرمان هاءِ وار هاءِ وار
ڪندو اچي ڀرتي تي ڪري پيو ۽ پوءِ ڀرتي تي ويا. هيرمان جي مڪ
مان وار جو شيد لنگهڻو ٻڏي ڀرت وڃي وڃي ان کي وٺاڪل ڏسي ان
کي هوش ۾ آڻڻ لاءِ اهاءُ ڪيو پر هن کي هوش نه آيو. نڌن ڀرت دڪي
تي اڪن ۾ آڻيون آڻي روئي چوڻ لڳو جنهن وڏاڻا مولڪي سري راجپوت
جو وڇوڙو ڏاڍو وري اهيءَ سون کي هي پيو دڪه ڏسڻ، جيڪڏهن
پنهنجي من وڃن ۽ سڙو سان سري راجپوت جي چوڻ ڪمڻ ۾ منهنجي
بنا ڪنهن ڪم ۾ جي ڀرت هجي ۽ جيڪڏهن سري وار سون تي ڀرت
هجي نه هيءُ ڪم ڪندو اڪاوت ۽ اڙا کان چئي بنا ڪنهن لڪڻ جي
الي ڪڙو لڳي.

ڀرت ڇا اهي وڃن ٻڌي هيرمان سري وار جي ڄڻ ڄڻ ڪري الي
واهي رهيو، اڏي مهل ڀرت هيرمان کي ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو ۽ هن کي
گلي لڳايو ۽ اهڙي نه خوشي ٿيس جو سڙو جي نه سڏ نه رهس. پوري
دٻر کان پوءِ ڀرت هيرمان کان پڇڻ لڳو هي هيرمانا سري راجپوت لڪهڻ
۽ ماما جانڪي نه خوش آهن، نڌن هيرمان ڀرت کي سڄي حئيشت ڪري
ڏنائين، ڇا ٻڌي ڀرت کي ڏاڍو دڪه ٿيو ۽ هن ۾ پڇاڻي چوڻ لڳو هي وڏاڻا
سڙو ۾ مون جو ڀرتو جو ڀرتو جي هڪ نه ڪم نه آس، پر اڄ من
نسي ڏيڻ ڏيڻي هيرمان کي چوڻ لڳو هيرمانا! توکي وڃڻ ۾ ڏاڍو

راڪش پنهنجي ماما سان ٺاهي شو جو پڙجن ڪري رهيو هو، همدومان مينيءَ کي ڏسي نمسڪار ڪري چوڻ لڳو، هي مينيورا مان رار جو دوست همدومان آهيان سري رانچندر جي ڪارڊ لاءِ کير ساگر ڏانهن وڃي رهيو آهيان، هي ارهه! مونکي ڏاڍي اڃ لڳي آهي مان پاڻي پيئڻ چاهيان ٿو، هي مينيورا ڪري ٻڌايو ته هتي جل ڪٿي آهي. همدومان جا اهي وڇن ٻڌي مينيءَ پنهنجي پاڻيءَ جو ڪرمنڊل ڪٽي کيس ڏنو ۽ چيو اها هن مان ئي ڪٽي پاڻي پيءُ ۽ هي ڦل ڦل ڪاٺي ڪڇ وشرام ڪر ايترو جلدي نه ڪر، تڏهن همدومان چوڻ لڳو مهراج مونکي ڏاڍي اڃ لڳي آهي هن ڪرمنڊل جي پاڻيءَ مان ڇا ورتو مون کي ڪو تلاءُ ڏيکارو جتي مان پاڻي پي ٿو ڪريان. همدومان جا اهي وڇن ٻڌي ڪٿي مينيءَ ارههچاريءَ کي آڳاٽا ڏئي نه هي ارههچاري! همدومان ڪسي پاڻيءَ جو تلاءُ ڏيکاري اڃ. ارههچاري همدومان کي تلاءُ وٽ آڻي چوڻ لڳو، هي همدومان! ڏس هيءُ تلاءُ تون اڪيون بند ڪري پاڻي پيءُ پوءِ تون مينيءَ جن وٽ هليو لڇم جو توکي منتر جو اهداش ڪندو جنهن ڪري تون سڄڻون ٻوڙيءَ کي جهٽ سڃاڻي سگهندين. ائين چئي ارههچاري هليو ويو. پوءِ همدومان تلاءُ ۾ گهڙي اڪيون بند ڪري پاڻي پيئڻ لڳو ته ايتري ۾ ماما روئي وڏي مچليءَ جي سندس پير پڪڙيا. همدومان پاڻ کي مچليءَ جي منهن ۾ ڏسي ڪروڙ ۾ پڙجي پنهنجي هٿن سان ان جو واٽ ٽاڙي ماري ڇڏيو انوقت هڪ سندر ايسرا ئي آڪاش ۾ وڃي همدومان کي چوڻ لڳي هي ڪهيشورا مان توهان جي ڪرڻا سان اڃ مڪت ٿي ويس، پهرائين مان هڪ ڏانڊو مانيءَ نالي سندر ايسرا هيس پوءِ ڪنهن ڪارڻ مون کي مينيءَ سراب ڏنو هو انهيءَ ڪري مان مچلي ٿي پيس، هن آشرم ۾ توهان جنهن پُرش کي ڏنو آهي اهو ڪال نير مهادنيت آهي. هي همدومان! هن کي راوڻ توهان جي رستي ۾ روڪڻ وجهڻ لاءِ موڪليو آهي. هيءُ پنهنجي زاڪشي ماما سان ميني ويس ڌاري ويندو آهي، هيءُ ڪوئي ميني نه آهي پر پوهڻن جي هٿس ڪرڻ وارو آهي، هن دشت کي ماري تون جلد وڃي پنهنجو ڪارڊ ڪر. مان توهان جا چوڻ ڇهي نشاپ ٿي ارهم لوڪ وڃان ٿي ائين چئي هلي ويئي، همدومان موني آشرم ۾ آيو، همدومان کي ڏسي ميني چوڻ لڳو هي ڪهيشورا! اجايو پاڻ پتوڙڻ مان توکي ڇا ملندو هان وٽ هيءُ مونکان منتر ۽ مونکي ڪرو دکشتا ڏي. مينيءَ جا اهي وڇن ٻڌي همدومان پنهنجي مک بند ڪري راڪش کي چوڻ لڳو وٽ دکشتا هيءُ نه وٽ، ائين چئي اهڙي نه هن ڪسي دور سان مڪ

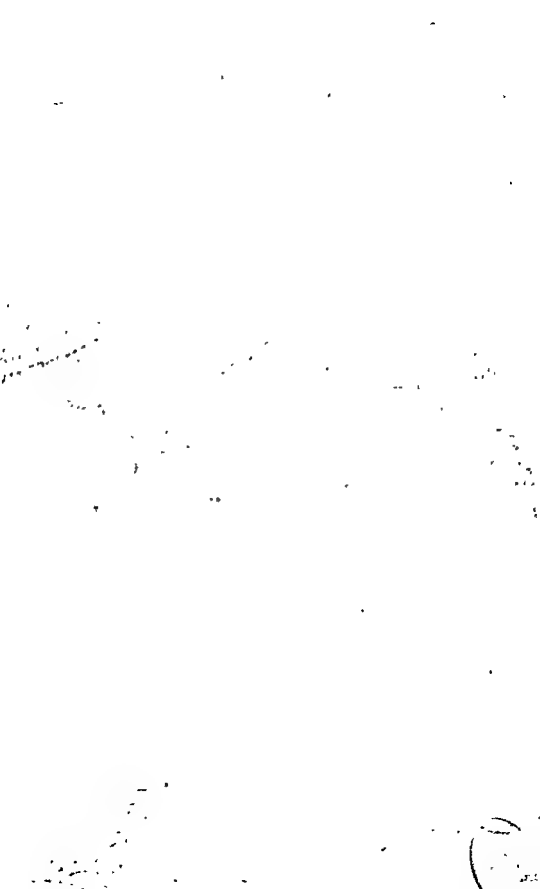
لڪري وڃي اهو ڪم ڪري وڃي. ڪيتر هليو اچي. وارو جا اهي
 وڃن ٻڌي ڪال لهر چوڻ لڳو هي مهراج! اول مڏهنجي، ٻانهن ڏهاڻ ڏهني
 ٻڌو، مان توهان جو ڪم ڪندس ۽ ان لاءِ مڏهنجي پراڻن جي به پراڻ به
 ڪندس ليڪن ان مان توهان ڪي ڇا حاصل ٿيندو؟ هي راجا! جڏهن
 ماريج مرڻ روپ ڏارو ۽ اڃا اڃا حالت مڏهنجي به ٿيندي، ڏسو توهان جا
 پٽ پوٽا ۽ انهن کي مائٽ راکش لوڪ مارجي ويا. اهڙي طرح راکشي
 وڃن ڇو ناس ڪرائي توهان جو راج، سڀا توڙي هن ڇڙ ڏاهه سان ڪهڙو
 فائدو آهي؟ هي راجا! سري رامچندر کي سڀا ۽ وڏي ڳڻي-راج ڏهني
 توهان مٿي ويس ڏاري وڃي ٿيها ڪراو اتي صبح جو سڀو اتي پوڻو
 جل به سٺا ڪري پوءِ سڏيا اڀاسا ڪري لٽ ڪرم کان. توهان اتي اڪالمت
 داس به ڪو روپ آڻي وڃي ويٺو. هي راجا! جڏهن وڏو بالندر توهان
 جي ڏسڻي ڏسڻي سڄي لنگا ڄاڻي ڇڏي، اهو ۽ جو رستي روڪڻ
 وارو هن دنيا به ڪهڙو ٻلي. آهي؟ تنهن ڪري توهان هڪ وڏائي ڇڏي
 وڃي سري رامچندر جو سڀو ڪراو، جو رامچندر ڪال جو به مها ڪال
 روپ آهي تنهنڪري توهان جا ڪري سگهندا؟

سري مهادر چوڻ لڳو هي ٻاروئي! ڪال لهر جا اهي اُتر توار وڃن
 ٻڌي وارو ڪاڏي وڃي ۽ چوڻ لڳو ته مان ڄاڻان ٿو ته تون به دشمن کان ڪجهه
 وٺي راج جي ٻاري به ٿاهه لاهي ٻالهيون ٻڌائي وڃو آهين پر اسان وڪ
 مڏهنجي آڳاٽو نه مڃڻ ڪري مان توڏشت کي هيٺو جو هيٺو ماري ڇڏندس،
 تڏهن ڪال لهر چوڻ لڳو، هي ديو! ڪوڙ ڪرڻ جي ڪهڙي ٻانهن آهي
 مان هيٺو وڃي، توهان جيئن چئو ٿا تيئن وڃي ڪريان ٿو، انهن چئي
 ڪال لهر ڏيڻ وارو جي چوڻ موجب عموماً جي ڪار به وڏو وڃي
 لاءِ اتان وارا ٿي وڃن ۽ دروڻاچل پراڻ وٺي هڏيان جي لنگهڻ واري
 رستي به هڪ عاليشان سندر ٿورڻ (اڃا پڇر) ڏيار اتي هن دشت ٻان
 مٿي ويس ڏاري شش سميت وڃي وڃو. جڏهن وقت عموماً اتي پوڻو
 نه هڪ سندر آخري ڏٺائين ان کي ڏسي من به وڃي ڪري چوڻ لڳو ته اڄ
 به ڏاڍي لڳي آهي ڇو ته هتان ئي ٻائي پئي لنگوڻ لاهي ڇڏيان ۽ آخري
 به وڃي مٿي ڇو جو دشت به ڪريان تنهن کان پوءِ دروڻاچل پراڻ لٽي
 ويندس. اهو وڃي ڪري ان آخري پراڻ، اهڙي سندر آخري به سڀي پاسي
 ٻڪل لاس سان پراڻ وٺ ڪندمول، ڪٽو، ڪٽو ۽ ٻيا انهن کي وٺ
 لڳل هرا اتي شد پوڻو ۽ ٿرمل جل سان پراڻ هڪ ٿاهه هڻو، اهو ڪال لهر

اي هوش ئي ڪري پيو، تنهن کان پوءِ همدان لڪشمنگي ڪي پنهجي ٻانهن
 ئي وڃي سري رامچندر وٽ ڪٿي آيو، همدان چي ڀڳتيءَ ڀاو ڪري جبر
 و هٿ ڀرڪاش سڙوڻ ڀرميشور لڪشمنگي ڳرو ٿي وڃڻ ڪري، ٿامر هلاڪر
 ٿي پيو. هيڏانهن سري رامچندر لڪشمنگي ڪي پڙهي ٿي بهروش ٻيل ڏسي
 منڊش وانگر شرڪ ڪري چنڊا ۾ پئجي ويو، تڏهن جامونس چوڻ لڳو هي
 ڀڳدان! لڌڪا ۾ هڪڙو سشيڻ نالي راڄ ويد رهي اڻ ان ڪسي وٺي اچڻ لاءِ
 ڪنهن ڪسي موڪليو، جامونس جا هيءُ وڃن ٻڌي همدان ننڍڙو روپ
 ڌاري لڌڪا ۾ ويو ۽ سشيڻ ڪي گهر سميت جهٽ ڪٽي آيو. سشيڻ ڀڳدان
 رام ڪي ڏسي چوڻ ۾ مستڪ نرائي چوڻ لڳو هي پڙو! لڪشمنگي ڪي سرجهي
 ڪرڻ لاءِ سنجيئون ٻوٽي ۽ جي ضرورت آهي ان ٻوٽي ۽ جو ڏس پيو
 مان ٻڌايان اڻ. اتي اٺيڪن نهنن ڇوڻ ڀڙهون ٿين ٿيون اها ڀوٽي رات ئي
 رات ۾ دروڻاڇل ٻوٽن تان سڇاڻي ڪٽي اچي ان ٻوٽي ڪي گهڙي پيارجي.
 جيڪڏهن صبح ٿي ويو تہ پوءِ ڀڄڻ مشڪل آهي ڇاڪاڻ تہ انهيءَ ٻوٽي
 جو اثر گهڻو ڪري رات جو ئي ٿيندو آهي، تنهن ڪري هي همدان اڻ ٿون
 جهٽ پٽ وڃي دروڻاڇل ٻوٽن تان ٻوٽي ڪٽي اچي. جيڪڏهن راوڻ ڪي
 خبر پئجي ويئي تہ هو دشت ضرور ڪر تہ ڪو وڃي وڃهندو، همدان اهو
 ڪم پاڻ ئي رکيل ڏسي هڪدم اٿي سري رامچندر جا ڇوڻ چهي من ۾
 ٻڙو ۽ جو سمرڻ ڪندو ٿيڻ رتار سان ٻوٽن ڏانهن روانو ٿي ويو.

ڪال ٿيم راکش جو چل ڪرڻ

انهيءَ وقت هڪڙي دوست راوڻ ڪي وڃي چيو هي راجا! رام همدان
 ڪي دروڻاڇل ٻوٽن ٿي موڪليو آهي ۽ هو لڪشمنگي ڪي جيئرو ڪرڻ لاءِ
 سنجيئون ٻوٽي ڪٽڻ ويو آهي، دوست جا اهي وڃن ٻڌي راوڻ چنڊا ۾ پئجي
 ويو ۽ اوڏي مهل ٿي رات جو اڪيلو ڪال ٿيم ڏٺو چي گهر آيو. راوڻ
 ڪي اهو ڏسي ڪال ٿيم ڪي ڏاڍو عجب لڳو ۽ ان ڪي آشيرواد ڏيئي اٿيو
 ۽ هٿ جوڙي چوڻ لڳو هي راجيشور! اڄ ڪنهن توهان جو اچڻ ٿيو؟ ٻڌار
 تہ مان توهان جي ڪهڙي شيوا ڪريان، تڏهن راوڻ ٿامر دڪ وڃان چوڻ لڳو
 هي ڪال ٿيم! اڄ ڪلهه منهنجي من ۾ اهو دڪ پٽدا ٿيو آهي جو منهنجي
 شڪتي لڳڻ سان وڏو لڪشمنگي ٻوٽي ٿي ٻيل ان ڪسي جيئرو ڪرڻ لاءِ
 همدان سنجيئون ٻوٽي ڪٽڻ ويو آهي، هي ڀڳدان! ٿون اعڙو ڪو اٻاءُ ڪري
 ان جي ڪٽي اچڻ ۾ وڃي پيدا ڪر، جنهن ڪري ٻوٽي ڪم آڻڻ جو وقت

جو ٻل ڏيکارڻ لاءِ لڪشمي کي ٻڌ جي ميدان ۾ اچڻ لاءِ لنگا ٻوڙ ۾ اڇري
مڻج راکش هي لنگا ٻڌي لڪشمي پنهجا عمار کڻي ٻڌ ڪرڻ لاءِ تيار ٿيو.

لڪشمي جو دور ڇڏڻ

ان وقت ديوتائن آڪاش ۾ ٻڌي اها ڪهڙو ٻڌ ڏسڻ لڳا بسوء لڪشمي
سري رامچندر کان آيا ولي انگڊ ۽ ٻين بالڊن سان گڏ ڪروڙ ۾ پرڃي ڏاش
سڀا ڪت ۾ کڻي هليو. هيڏانهن وارڻ ۾ پنهجي ويو راکش کي عمار
ڏيئي موڪليو، بالڊن جا پوت وڻ ۽ اهن عمار آهن بالڊر سري رامچندر
هي جڙ مٽيندا ڏوڙ يا ۽ راکش سان وڙهڻ لڳا، بالڊر راکش کي مڪن،
لن ۽ ڏنلن سان ڪٽيندا رهيا. ويو بالڊر اهن کي ماري ۽ ڏمڪائين پيا،
مارو پڪڙيو، سر ٽوڙيو اهڙو آواز ڏن ڪنڊن ۾ پرڃي ويو ديوتائن اهو
روئو ڏسي رهيا هئا اهن کي ڪڏهن عجب ٻڌي لڳو ڪڏهن آند ٻڌي
آيو، وقت ۾ کڏا پرڃي جمي ويا ڪهايل ٻڌا ڏول وانگر سوپيا ڏيئي رهيا
هئا، لڪشمي ۽ ميڪهان ٻڌي ٻڌا ڪروڙ ۾ پرڃي هڪ ٻئي ۾ ٻڌجي پيا.
پر هڪ ٻئي کي جيتي لڳي سگهيا، ميڪهان ڇل ۽ ڪپت ۾ ٻڌي ڪور
پر لڪشمي ڪروڙ وڃان ميڪهان جي وقت کي جهٽ ڇڏي ڇڏيو ۽ سارو
کي ۾ ڪيرائي ماري ڇڏيو ۽ وڙهندي وڙهندي سڀني راکش کي اڌ سائو
ڪري ڇڏيو. جڏهن ميڪهان ڏٺو ته هاڻي وڏو سدڪت ٻڌا آيندو ۽ هي
مڻج کي ماري ڇڏيندو تڏهن لڪشمي تي ٻوهر استر جوڙڻ جو ٺڪر وڃار
ڪري اهو مڻج جي شڪتيءَ وارو ٻاڻ لڪشمي تي اچڻ، جڏهن لڪشمي
ڏٺو ته ٻوهر استر سان ميڪهان مڻج کي مارڻ ٿو چاهي، تنهن ڪري اهو
ٻاڻ مان ٻوهر جو مان وڪڻڻ لاءِ ضرور ڪرڻ ڪندس، سو ڇا ڪهائين ۾ سو
جڏهن مهل اهو سڀا ٿان چئو تنهن مهل پنهجي چالي کڻي اڳيان ڏٺائين.
اهو ٿر ٻوڙ شڪتيءَ وارو ٻاڻ ان جي چاليءَ ۾ گهڙي ويو ۽ مڻج تي
رستن تي ڪري ٻوڙ لڏهن ميڪهان تي ڏيو ٿي ڏوڙي اچي کيس کڻي لڳو
ميڪهان ٻوڙ ڪروڙ ٻڌا ان کي اتاري رهيا هئا پر جڳم جي آڌار
نوش لڪشمي کي ڪير ٿو اتاري سگهي کڻي ٿو ٻڙي ٻوڙ کيس ٻوڙي
۾ ڪوڙ سگهيا تڏهن هو شرمندا ٿي هليا ويا. سسار ۾ ماڻا ٻن جهڙين
شڪتون اهن ٿين ٿيون ۽ مهاڻا لڪشمي ۾ جو آڌار ٻڪران وڻهار سڙپ
نوش ٿانگ اولسار آهي ان جو ڪير اهنءَ ماڻا شڪتيءَ سان ٻا ٻڪري
سگهي ٿين، ان وقت مڻج ٻاڻ انڪمٽار ڪرڻ لاءِ ان موجب ٻڌي ٿي

هيڏانهن ٻانڌڻن جي سڃاڻپ ڪرڻ سوچ ڀائي آئي تنهن هڻندي -
هرڪو زخمن هڻڻ ڪري ڏک ۾ چڪناچور هئو. جيئن ته گهايل هڻڻ ڪر
۾ دوستيءَ جو نالو قائم رکيو، جنهن وقت هڻڻ مان انڪڊ ۽ ٻيا سڃاڻپ ٻاڻ
پکڙڻ وارا وٽ آيا تنهن مهل رڳو پوءِ جي مشڪل سان ئي انهن جا
زخم گهاٽا ڪجي ويا ۽ وري تازا تازا ٽوڙيا ئي پيا، ڇو ته لڙائي ڪئي
ڪانه هئائون.

ميگهناٽ ۽ لڪشمن پٽ

مهاديڙو چوڻ لڳو هي ٻارولي! پوءِ جي مايا ڪهڙي انوکي چڻي
وڳو پکڙڻ وارا جي مشڪل سان اڏو ٻولاب جو لڙائي جي اڪاوت ڏم
وڃي، تنهنجي سهار ۾ رهندڙن کي سنسار ۾ ڪير ٿو چڻي سگهي. ۽
ٽنهن صبح ٿيڻ شرط ٻانڌڻ پنهنجي اڳڀرائي سڃاڻپ سان گڏ نچندا ٿين
گرچندا لڌڪا کي چڻي پاسن کان گهرو ڪري ويا. هيڏانهن ٻانڌڻ سڃاڻپ
وري ايندو ٿي ميگهناٽ پيڪر گرچنا ڪري اچي ٻانڌڻ سڃاڻپ ۾ ٿي
۽ تيرڪمان ڪٽي ڪن لائين ڪشي چوڻ لڳو ته ڪٿي آهڻ وارو ۽ لڪشمن
جو بهادر ٿا سڏائين؟ ڪيڏانهن ويا هڻڻ، ٺل، ٺيل ۽ ڄاموٽ جو پا
جهڙو ٻئي کي ٺٽا سمجهڻ، جيڪڏهن وار آهڻ ته ٺڪري نروار ٿين ٿا
ٻاڻهي خبر پوندي ته ڪيترو وقت مالاڻن جو کير پيئو اٿن، ائين چڻي ۽
تير چڻائين ان تير مان لکين ماڻهي تير ٺڪري وڃي ٻانڌڻن کي لڳو
جن جي لڳل سان ڪيئن ٻانڌڻ زخمي ٿي پيا، هڻڻ جڏهن ٽٽو
ميگهناٽ شور سان گرچندو اسان کي پٽ ۾ پيو ٻڪاري ٽڏهن هڻڻ ۽
ڪير جو ڪٽندي هڪ ٻهڙ جو ٺڪر آڪاس ۾ اڏامي ڪٽي ميگهناٽ ۽
مٿان اڇلايو، جڏهن ميگهناٽ ٽٽو ته هاڻ منهنجي مٿان ٻهڙ ٿو ڪري -
ٻاڻ هڪدم رت مان لهي آسمان ۾ اڏامي ويو جنهن ڪري ٻهڙ لڳل ڪا
ٻڃي ويو پر ان جو رت ٺڪر ٺڪر ٿي پڇي پيو ۽ سندس سارئي، ڪهڙو
۽ ٻيا ڪيئن راکش چمپائي ڪري ويا، تنهن کان پوءِ ميگهناٽ وري
آڪاش ۾ وڃي پنهنجي ماڻا پکيڙي جنهن ڪري آسمان مان ٽانڊن ۽
برسات وسڻ لڳي، پکڙڻ وارا ميگهناٽ جي اها چالبازي ٽٽي اڏي مهل
سري رامچندر زمين مان ٻاڻي پيدا ڪيو جنهن ڪري ميگهناٽ جي اه
چالڪي ٺڪر ٿي وئي، اهڙي طرح انيڪ چالڪيون ڪيائين پر پکڙڻ سڃاڻپ
نسٽل ڪري چڏيس، پوءِ ميگهناٽ سڃاڻپ ٻهرا ٺا اميد ئي پنهنجي ٻانڌڻ

توهان چوري به ٿئي سگهيا. سوئي ڏنڻ شري رامچندر سولائي سان اچي
 ٺڪر ٺڪر ڪري ڪٿي ڦٽو ڪيو ۽ جنهن وقت توهان جي اهي شور پيا
 ٺڪر وڌائي توهان وٽ ڏانهن ڪٿي آئي هئي تنهن مهل ٺٽي ڪچهري شاسترن
 ۾ لکيل آهي ته ڪال ڪنهن منڇن کي ڏنڊو ڪونه هڻندو آهي پر اهو ان
 جو ذور ٻڌي ۽ ويچار ڪري منڇن منڇا ٿيندو ڇڏيندو آهي، جنهن جي ذور
 ٻڌي نشست ٿي ويندي آهي ان لاءِ سبب ۾ چيئرو رهڻ مشڪل ٿي پوندي
 آهي. مڌوريءَ جا اهي وڇن جيتوڻيڪ راوڻ کي تمام وڏي ڪشت کان
 ڇڏائيندڙ هئا، پر هن جي من ۾ نه ٺڪيا ۽ ٻڌو ان ٻڌو ڪري ڪچهري ۾
 هليو ويو، راج درٻار ۾ اچي راوڻ دشت جلدي مڪو مڪو راکش گهراي-
 باندرون سان ٻڌ ڪرڻ جي آڳاٽي ڏني، ٺڌن راکش پوري مردانگهه ڪومڪ اڃا
 وڃانمندا مينهن الڻ ڪڏهن مينهن ۽ چيئن ٿي چڙهي ڪنڪ شول ڏنڻ پاڻ
 ڏنڊا ٽوڙ-شڪتي وارا استر شستر ڪٿي لدکا جي چئن دروازن وٽ ٺاهڻ
 ٿي پيا.

جنهن وقت انڪد راوڻ جي درٻار مان موٽي سري رامچندر وٽ اچي
 سمورو حال ڪري ٻڌايو ٺڌن شري رامچندر مشڪي ڪيس چوڻ لڳو هي
 ويسرا مون کي ٻڌاءِ تو جهڙي چار مڪت اسان ڏي هڪ ڪليا سي اوکي
 ڪيئن هڪ آيا؟ ٺڌن انڪد هڪ چوڙي چوڻ لڳو هي رڪهيا آهي تيار ٿي
 مڪت کي مڪت ڪين هئا پر راجائن جا چار ڪٿا (سام، دام، ڏنڊ ۽ ٻڌ)
 هئا، جي راوڻ کي پنهنجو حقدار نه سمجهي اچي توهان جي شرن ۾ پيا،
 سري رامچندر اها سياڻپ جي ڳالهه ٻڌي پوسن ٿي انڪد کي ڪٿي ڪلي لڳاڙو.

رام ۽ راوڻ جي ڀڃ

تنهن کان پوءِ سري رامچندر پنهنجي منهن کي گهراي پاڻ ۾ صلاح
 ڪري پڇڻ لڳا، هي مٿو ٻڌايو ته اسان کي لدکا ۾ هلي ڪهڙي طرح
 ٽڙائي ڪرڻ گهرجي. جامونس ۽ ٻيا منهنجي سري رامچندر جا اهي وڇن
 ٻڌي دل ۾ چوڻ لڳا ته جيتوڻيڪ پر وڇن پاڻ سڀ ڪچ جاڻي ڄاڻاڻهار آهن
 تنهن هوندي به راجائن جي ذور ۾ وڇن اسان جو شان وڃن لاءِ پوءِ اڪرام
 ڪري هڪ چوڙي چوڻ لڳا هي پڪوان! اسان جي راءِ موجب ساريءَ سڀني
 جا چار حصا ڪري ۽ چيئي مٿان الڳ الڳ سڀني مٿو ڪري هر هڪ
 دروازي وٽ هڪ هڪ حصو موڪلڻ گهرجي، اها منهنجي راءِ ٻڌي
 پڪوان مڪرو کي آڳاٽي ڏني ته هي مٿرا هاڻي ٽون جلد ٿي وڃي لشتر جو

جو سوراڻا اهاء سمجهي ڏاڍو غروش ٿي. ليا ۽ الڪڊ جي ايسر هٿائيل لاء زور
آرمائيل لڳا، ڪهڙي زور لڳائون ڏاڍا جهنگا ڏٺائون پر الڪڊ جو پير نه
ڪڪو. ٽنهن سمجهي اچي ٿي ڪڍڻ هڪ ڪري پهنجي پهنجي ڄاڻ
ٿي ويهي رهيا، اهو حال ڏسي راوڻ غروش ۾ پڄي الڪڊ جو پير هٿائيل لاء
اهو پير هن جي جهڻا کان اڳ الڪڊ پهنجو پير ڪٽي ورتو ۽ چوڻ لڳو هسي
دشت راوڻ! مهنجي پير جهڻا مان توکي ڇا ورتندو؟ وڃي اهيء پڳران
وامچندر جا جهڻا ٻڪڙ نه ڪو امانو ٿيڻي. الڪڊ جا اهي وڃن ٻڌي راوڻ
لڪي ڪچرو لڪي اچو ڦٽ ٿورو ۽ پتي اچو... شرم روئي سمجھ ۾ شرم
ڪاٽندو وڃي پهنجي اڪس تي ويٺو، تنهن کان پوء به الڪڊ راوڻ کي
ڪهڙي سمجهو پير دشت ٻڌي جو ٿورو ان جي ڪاٺ ٻڙو، نه ڪٽي،
جڏهن الڪڊ ڏٺو ته اهاڻي راوڻ سزا کان سواء گمن سڏندو ٽنهن ڪيس
ٻڌو. ٿي ٿي لاء چئي اٿان رٽار ٿو ۽ موٽي اچي شرم واميندر کي
سورو حال ڪري ٻڌايو.

راوڻ جي زال مڏوريء جڏهن الڪڊ جو پل ۽ ڪنڊو وڃن ٻڌا ٽنهن
دل ۾ ڏاڍو دک ٿيس ۽ جيڏاڻهن ٿيڏاڻهن ايسوڻ ڏسڻ ۾ آيس ٽنهن مڏوري ٻڌ
۾ وياڪل ٿي. جڏهن راوڻ ڪچهريء مان موٽي ۽ مل ۾ آيو ٽنهن مڏوري
سٺس جهڙو ٻڪڙي هڪ ڀيري چوڻ لڳي هي ٿاڪ ۽ ڪرڻا ڪري هڪ
وڏائي چڱي شرم واميندر سان ٿوڙي ڪرڻ جو خيال ٺاهي ڇڏيو ۽ سڀا
هن کي موٽائي ڏٺو هو ڪو رواجي منهن نه آهي پر توهان جي اڙاڻا سان
دشتن کي ٿاڪ ڪرڻ ۽ روشن منهن جي رکڻا ڪرڻ لاء ساڪهاٽ وشو پڳران
منهن روپ ڌاري آيو آهي، توهان جي من ۾ خيال ٻڪڙي وار آهي
نه راج منهن آهي سو سراسر غلط آهي. هو نه ساڪهاٽ چراچر جهڪڻ جو سراسر
ٻيون ارشوار آهي، جيئن ته ان سڄي لنڪا جلائي هڪ کن ۾ ٿاڪ ڪري
چڱي ۽ اسان جو ٻارو پٽ اڪمير ڪمار. هن جي عاتق مارچي وار ٽنهن
مولدي به توهان جي دماغ ۾ آند ويٺل آهي جو سمجهي ٿا سگهو. جنهن
وقت هليڙي ٽنڙي ٻالڙو اچي قدر حرڪت ۽ ٿڌاڻ ٻڌو، ٽنهن
توهان جو نه ٿي ڪس ٻڪڙي سزا ڏئي ان وقت توهان جو پل ۽ ٻراڪور
ڪر ٿي وار هو. ڇا؟ ٻڌو جنهن ٻڙيء حق هڪڙي دوست ۾ اڏو پل هر ايسر
ان جي ساري سڀا ۾ ڪيڏو پل ۽ ٻراڪور مولدي وار جي ٻاڳ جي هئا
مارچ نه پڳيء طرح ڄاڻندو هو ته اهيء جي چوڻ ڪري توهان جي
دل تي ڪو نه ٿو، راجا جهڪ جي درٻار ۾ جهڪو مهاڀاري ڏٺس

ٿي هارجي ويئي هوندي، باقي وڃي منجهس پڇيو ڇا آهي، جو مون سان
مهاڻو ڪندو؟

نيچ راوڻ جي مک مان پوڙو رامچندر جي ننڍا ٻڌي انگڊ ڪروڌ مان
هڪدم زمين تي اهڙي نه زور سان لٽ هڻائين جو ان جي لڳل سان ڌرتي
ڌڙڻ لڳي ۽ راوڻ سميت درٻار جا سڀئي راکش گڏ اونڌا ٿي ڪري پيا،
راوڻ جي ڪرڻ سان سندس ڏهه ٿي مڪت ڪري زمين تي ٽڙي پکڙي
ويا، راوڻ جيئن ٿيئن ڪري پاڻ سنڀالي ڪڇ هيڙي سيڙي پنهنجي مٿي
تي رکيا ۽ باقي جيڪي رهيا سي انگڊ پنهنجي هٿن سان کڻي سري رامچندر
ڏانهن اڇلايا، انهن اڇلائڻ مڪتن کسي پري ڪرندو ڏسي سري رامچندر
وت ويندو ۽ عجب ۾ پئجي پڇو لڳا ته آسمان مان ڏينهن جو ٿارا ٿا ڪرڻ
يا وڃ ٿي ڪري! تڏهن سري رامچندر کلي چوڻ لڳو ته پيارا ٻانڌو وڌيڪي
ڏينهن جو ٿارا ٿا ڪرڻ نڪا وڃ ٿي ڪري، هي راوڻ جا مڪت آهن
جي انگڊ اتان ڪروڌ مان اڇلايا آهن اهڙو ٻڌي هيرمان جهت وڃي انهن
ڪرڻ مڪتن کي کڻي سري رامچندر وٽ آيو جن کي سڀئي ٻانڌو ڏسي
ڏاڍو عجب ۾ پئجي ويا.

هيڏانهن راوڻ جهن وقت پاڻ کي سڀا ۾ ويندو راکشن سميت ڪرندو
ڏسي هڪدم ڪروڌ ۾ پئجي چوڻ لڳو هي وڏو راکشرا! اٿو، اٿو، پڪڙار
هن ٻانڌو کي خبردار مٿان هن کي ڇڏي ڏيو، جلدي هن کي قيد ڪرايو،
هي وڏو راکشرا! هي ساري پوڙي ٻانڌو ۽ وڃڻ کان خالي ڪري ڇڏيو
۽ انهن ٻنهي ٿيسري ڀائرن کي - مون وٽ جيئرو ٿي پڪڙي وٺي آيو،
راوڻ جا اهي وڃن ٻڌي انگڊ غصي ۾ لعل ٿي چوڻ لڳو اڙي ٿر لڄ دشت!
استري چور! ڪل کي ناس ڪرڻ وارا تون انهن ڪرمن جو ڦل ضرور
پائيندين، شايد تنهنجو دماغ خراب ٿي پيو آهي جو سري رامچندر کي مدد
ڪري ٿو سمجهين. ڏکار آهي تنهنجي جيئڻ کي، ٿو جهڙي دشت کسي
هيتر هڪ ڪٻا ۾ ٽرڪ پهچائي ڇڏيان، مان نه ٿيندي ۾ ننڍو ٻانڌو آهيان
جيڪڏهن تون پنهنجي راکشن ۽ ٻانڌن جو ڀل ڏسڻ چاهين ٿو ته هيتر
ٿي ڏس؟ آهي ڪو ٿو وٽ اهڙو جوڌو ٻلوان جو مڏهنجو هي ڌرتيءَ تي ڪوڙيل
پير ٿورو ڪڇ ڌرو به هٿائي؟ جيڪڏهن ان کي ڪوڊ ڌرو هٿائي سگهيو
ته هي ٿڙائي اصل ڪانه ٿيندي ۽ سري رامچندر سڀا کان سواءِ سڀا سميت
واپس موٽي ويندا، ائين چئي انگڊ سري رامچندر جو ڏيان ڪري پنهنجو
پير چمائي زمين تي رکيو. ان وقت ميگهندات ۽ پيا مهاڻان وار ٿڙائي جيئڻ

۱۔ ذبح جا پتل آھيو ڄاموٽس واپارو نه ٻڌو ئي ويو آهي، مذهبجو پاڪ
وڃي ٿو آهي تمام دلچسپ، اهل ۽ اهل کي آهي پنهنجي ڪاريگريءَ جو ارمان
ها باقي هڪڙو ئي والدرو نوان پر سورهم بلوان آهي جهن اهرا مان اسان
جي شهر لسڪا کي جلائي ڇڏيو هو، انگد اها ڳالهه ٻڌي کلي دونه لڳو،
هي راويو! ڇا الهيءَ لنڊوي والدرو نوان جي، انڪا سچو اچو چالي ڇڏي،
ها ها! مون کي اعتبار ئي نٿو اچي، غير الله هراندو معلوم آهن لئي او،
نه شايد توهين ان سان اچي نه سگهيا هوندا، پر نه تسون چاهن او نه مان
کڻ گراهي آهيان هنومان چيتوئڪ نهين جو سچر نمکر جلالی خاک گهو؟
اشرف وانلڪا اجاڙي ۽ هڪ پت نه نهين جو ماري ڇڏيو، نهين هرندي
نهين کي نوان گج نه گري سگهيا ۽ کيس ڇڏي ڏنو، الهيءَ هلست مان
معلوم لئي، نو نه نوان کي لح شرم گراوي، انگد جا آهي وچن ٻڌي راويو!
ڇوڻ لڳو اڙي بي عئل والدرو! اهڙي التي مس هئڻ ڪري نه تو پنهنجي
ايءَ کي لاس ڪيو، ٺڏهن انگد ڇوڻ لڳو، لمڪ آهي مون نه پنهنجي ايءَ
کي لاس ڪيو پر هائي توکي نه لاس ڪرڻ جو واپار آهي، هي راويو! ٻڌاءِ
نه پتا راويو سنار پر آهن ڪهڙا؟ رڳو هڪ لون آهن ڪن بها نه کي آهن،
هڪ نه راويو مون ٻڌو آهي نه واچا پليءَ کي پاتال پر جمع واريو اتي ڪن
چرڪن ٿئي کيس گهوڙن جي ڪڙهه، پر ٻڌو جو واچا پليءَ کيس ڇڏيو، پر واراڻو
اهو هر جنهن کي سهر باهو آهن ٻڪڙو هر جيئن پلي ڪوئي کي ٻڪڙي
ٻاڻ وٽ وڃي کيس قند پر وڏو هو ۽ پلسه منيءَ کيس ڇڏيو هو، تون
راويو پنهنجي بنا واليءَ ڪن پر جهلو هو، هائي ٻڌاءِ نه انهن مان ڪهڙو
راويو آهن، هي اهاڻي راويو! سري رامچندر جي اکيان پنهنجي سور ورتو
۽ ڪوڙو پل ڪوئي ڪر نه ٿيندو، والدرو سمجهو کي هرند انسان مشائو ڪرڻ
جي ضرورت ئي نه آهي مان اڪملوئي جيڪو توکي پر لوڪ اهوڻائي ڇڏيان
۽ راکشن کي ماري ماتا جانڪيءَ کي رامچندر وٽ واري وڃان پر پنهنجي
وٽ جا بياسی شري رامچندر جا پاڻ آهن، انگد جا آهي وچن ٻڌي راويو!
سيبي باغ ئي ويو ۽ چوڻ لڳو هي نشست والدرو! تون ڪلهو اندرو آهن؟
تنهن ڪيڏيون وڏيون تو ڪوئي آ؟ سمجهان تو نه تسون ڪهري او وٽ
منهنجي مني وار ئي تون ڪڍي تو سو جيڪڏهن اهڙو ساڀيرو ۽ سهڙو
منهنجي نه هوند جس ٿورو نان باغو ڪڍي تنواس ڪرڻ موڪلاس ها ها
هه! تنهنجي ٿورو مان نڪرڻ جو دک بهو استريءَ جي جدائيءَ جو غم
نه ٿو ٿوري پنهنجي پنهنجي تب، تنهنجي پنهنجي ٻالهن ڪري سدس غمت

لڳي ته تون اٽل ڪل ۾ جنم وٺي اجاڙو پنهنجي ٻيءَ جر نالو ٿو بد ڪرڻ
 ڇو ته ان ۾ ڦرندڙ جوڳين جو وڃي دوزخ ٿيو آهين سر به وري پنهنجي
 ٻيءَ جي هٿياري جي شيرا ٿو ڪرڻ، پر هاڻي ٻڌاءِ ته سھڻ پنهنجو ٻيءَ
 ٻائي چڱو ڀلو نه آهي؟ تنهن تي انگڊ چوڻ لڳو هي راوڻ! انهيءَ ڳالھ بابت
 ٻيڇو جو هيٺ ترهان کي ضرور ڪونهي ڇو ته تون ڏينھن ۾ ترهان کي به
 اٽي ٻولڻ وڃي کانئس حال احوال پڇڻو ٻوندو ۽ هو ترهان کي ضرور
 ٻڌائيندو ته شري رامچندر سان واپار رکڻ ڪري گهڙو نتيجو نڪرندو آهي
 سو هو ترهان کي ٺيڪ ٺيڪ ٻڌائيندو. باقي ٺي صلح جي ڳالھ سو شري
 رامچندر ٿو جهڙي گدڙ کان ٻڌي مون کي صلح ڪرڻ لاءِ ڪونه موڪليو
 اٿس. هڪڙي گدڙ کي مارڻ ۾ شينھن لاءِ ڪا به وڏي ڳالھ نه آهي، نيٺ
 ٿو کي به مارڻ هن لاءِ معمولي ڳالھ آهي. تڏهن راوڻ چيو، اڙي ٻانڌرا
 هاڻي ڪا ڪا بند ڪر، مان توکي دوزخ ڇاڻي ڌرم ڏيئي انوسار ڇڏي
 ٿو ڏيان. تڏهن انگڊ چوڻ لڳو، واه ڙي راوڻ تنهن جو ڌرم ۽ ڏيئي ۽ پراڻي
 استري چورائي ترهان پنهنجي ڌرم ڏيئي جو مثال ڏنو آهي. هڪ ڪمزور
 اٻلا کي اڪيلو ڏسي ايڪاري واس ٻڌائي ڏوڪر ڪرڻ ۽ زوريءَ آڻي پنهنجو
 پراڻو ڏيکارڻ اٿو باقي رهي ڏيئي موجب دوزخ جي رکيا سو ڀلا همدان
 جي ٻچ کي باهه ڇو ڏي هڻو، اڙي ڏوڪيوار! اهڙي ڌرم ڏيئي ڌارڻ ڪان
 پاڻيءَ ۾ ٻڏي مرن ها ته ناموس ٿين ها، نڪا اڻو لڄ نڪو اٿو مان
 اجاڙو شرم کي پيا پرچاين تنهن ڪري اجاڙو هٿ ڇڏي وڃي شري رامچندر
 جن جي شرم وٺو. اهو ٻڌي راوڻ ڪروڙ ۾ ٻڙجي چيو اڙي ٻڙ ٻانڌرا
 توکي منهنجي ٻل جي خبر نه آهي مون پنهنجي ٻانھن جي ٻل سان سڄو
 ٻڙب ٿوڻ تي جهليو، منهنجو پراڻو وڃي تنهن لوڪن جي دنگال ڏيوان
 ۽ گندرون جي راجا کان ٻچ جيڪي منهنجو نالو ٻڌي ڏکيو وڃن ٿا، تنهن
 لوڪن ۾ اهڙو ڪوئي ڪونهي جو منهنجي سامهون ٿي پڌ ۾ مقابلو ڪري
 سگهي. اهڙو مان ٻاڻ! وري ڪٻ ڪرڻ جهڙو مهاڀارڪرمي منهنجو ڀاءُ جڳ
 ۾ مشهور، اندر جيست جهڙو منهنجو پٽ، تنهن کان سواءِ جڳ کي جيتو وارا
 هاڻوڪا راکش جيڪي اٽڪ هٿيارن سان تيار پيا آهن منهنجي سڻا ۽ مان
 هڪ معمولي ايسوي کان ٻڌي وينداسين، اڙي انگڊ هاڻ اهو ٻڌاءِ ته ترهان
 تي سڻا ۾ اهڙو ڪير ٻڌو آهي جر اسان جي سامهون ٿي پڌ ۾ مقابلو
 ڪري، تون جنهن رام کي هيترو ٻڌائين ٿو سو ته استريءَ جي چٽا ۾
 ڪٿا چور آهي سندس ننڍو ڀاءُ هن جي دڙ ۾ ڏکي آهي، تون ۽ سگراو

جي آڳاٽي پائي انگڊ من ۾ خوش ٿيندو پوءِ جن جو سمرڻ ڪندو لسڪا ۾ اچي پهتو، شهر ۾ پهچڻ شرط هڪڙي راوڻ جي هڪ سورو ٻٽ سان ملاقات ٿي جو اتي راند ڪري وغيره، هنن جو ڪن ٻالهيون ٿاڻ اچي پاڻ ۾ جڳڙو ٿيو، پوءِ ٻنهي راوڻن جي ٻٽ هڪجي لس عتي پوءِ انگڊ کيس ٽنگن کان جهلي کڻي زمين تي ٿٺو ڪيائينس اهڙي طرح اوجھان سورو وار ڊاڪش ڪي مرندو ڏسي اتي پھتل ڊاڪشن جي همڪ ڪارڇي وٺي ۽ هر ٻنهي جي جان بچائڻ لاءِ هيڏي هوڏي پڇڻ لڳا، انهيءَ ٻٽ کان ڪو ڪجهه ڪي پڇندو وار نه ٻڌائي. هر ڪنهن جي من ۾ اهو ئي ياد هو ته هيءُ آخرو ساڳيو ئي ٻانڊو آهي جنهن اڳ ۾ لسڪا ڄلائي هئي، انهيءَ عراس وچان ڇوڻ لڳا ته هاڻي اٽائي ڇا ٿيندو تنهن ڪري انگڊ جيڪي به هنن کان پڇندو ئي سو ٻٽ جي ڪري ٻڌائيندا ٿي ويا، اهڙي طرح انگڊ ڏهري ڏسري ٻٽ ڪندو اچي راوڻ جي درٻار وٽ پهتو اتي جا پھتل درٻار انگڊ کي ڏسي ٻٽ کان ٻنهي اندر پڇي ويا ۽ وڃي راوڻ کي ٻڌائون ته وري اڳئين وانگر هڪ ٻانڊو لسڪا ۾ آيو آهي جو دروازي جي ٻاهران پھتل آهي، راوڻ هڪدم درٻار موڪلي انگڊ کي اندر گھرايو، جنهن جي همڪ ۽ دھشت ڏسي راوڻ جا سڀئي درٻاري سڀا سڌن انب سان اتي پھتي وھيا. انگڊ راوڻ جي درٻار ۾ اچي هڪ چوڙي ڇوڻ لڳو هي راوڻ! مان ٻاليءَ جو ٻٽ انگڊ سري رامچندر جو اڳوڻي ئي نرمان وٽ آيو آهيان، نرمان جي منهنجي پٽ سان ڏاڍي مٽرنا هئي، تنهن ڪري مان نرمان جي ٻالائيءَ واسطي هتي آيو آهيان نرمان وڏوان وٽ شاستر ڄاڻندڙ مهرشي پلستيه جا پوٽا آخرو ۽ پنهجي ٽهيا ٻن سان شڪر پگھڙن کي راضي ڪري نرمان کان امر ڪيو ته ورتا اٿو تنهن هوندي به نرمان ايمان ۾ اچي دشمن منهن تي جو ڪڇ به اڻياچار ڪيو آهي ۽ شري رامچندر جي اسٽري چورائي ٿي آيا آخرو سو تمام خراب ڪم ڪيو اٿس، هاڻ نرمان جو ڪلياڻ انهيءَ ۾ آهي ته مانا سڀا کي عزت سان وٺي ڏيئي ۾ چاڙهي واپس ۾ ڪاٺ ۽ ٻيئيءَ ۾ ڪهڙو وجهي سري رامچندر وٽ هلي پنهجا اڙاڻ پشاور، پگھڙن رام دهن ڏيئو آهي سو اوس تنهن جا اڙاڻ ڪهڙا ڪندو. انگڊ جا اهي وڃن ٻڌي راوڻ تمام ڪروڙ ۾ پڇي ڇوڻ لڳو اهڙي ئيچ ٻانڊو! تون مون کي اڀرڻ ڏيڻ آيو آهيان، تون مون کي سڃاڻين ٿو ته مان ڪير آهيان؟ جيڪڏهن پنهجو رام اهڙو ويرو ٻارن عتي ڪا نه ٿي سگھي ڪرڻ لاءِ ڇو موڪلي ها؟ پر توکي ڏسي مون کي عجب آيو

لڳي ته تون اٽل ڪل ۾ ڄم وئي اڃا به پنهنجي ڀاءُ جو نالو نه بد ڪرڻ
 ڇو ته ان ۾ ڦرندڙ جوڳين جو وڃي دوست ٿيو آهين سو به وري پنهنجي
 ڀاءُ جي هٿياري جي شين نه ڪرڻ، پر هاڻي ٻڌاءُ ته سھين پنهنجو ڀاءُ
 ٻائي چڱو ڀلو نه آهي؟ تنهن تي انگڊ ڇوڙ لڳو هي راوڻ! انهيءَ ڳالھ بابت
 ڀڄڻ جو هيٺ ترهان کي ضرور ڪونهي ڇو ته تون ڏينهن ۾ ترهان کي نه
 اٿي ٻولڻ وڃي ڪانيس حال احوال ڀڄڻ ٻولندڙ ۽ هو ترهان کي ضرور
 ٻڌائيندو ته شري رامچندر سان واپار ڪرڻ ڪري جهڙو نتيجو نڪرندو آهي
 سو هو ترهان کي ٿيڪ ٿيڪ ٻڌائيندو. باقي ٿي صلح جي ڳالھ سو شري
 رامچندر نه جهڙي گدڙ کان ٻڌي مون کي صلح ڪرڻ لاءِ ڪونه موڪليو
 اٿس، هڪڙي گدڙ کي مارڻ ۾ شينهن لاءِ ڪا به وڏي ڳالھ نه آهي، جيئن
 توکي به مارڻ هون لاءِ معمولي ڳالھ آهي. تڏهن راوڻ چيو، اڙي ٻانڌرا
 هاڻي اڪ اڪ بد ڪر، مان توکي دوست ڄاڻي ڌرم ڏيئي انوسار ڇڏي
 ٿو ڏيان. تڏهن انگڊ ڇوڙ لڳو، واه ڙي راوڻ تنهن جو ڌرم ۽ ڏيئي آ ٻوائي
 استري ڇڏي رالي ترهان پنهنجي ڌرم ڏيئي جو مثال ڏنو آهي. هڪ ڪمزور
 اٻلا کي اڪيلو ڏسي بيڪاري ويس ٻڌائي ڏوڪو ڪرڻ ۽ زوريءَ آڻي پنهنجو
 پراڳم ڏيکارڻ اٿو باقي رهي ڏيئي موجب دوست جي وکيا سو ڀلا هندو مان
 جي ٻچ کي ٻاهه ڇو ڏئي هڻو، اڙي ڏوڪياڙا! اهڙي ڌرم ڏيئي ڌارڻ ڪان
 ٻاڻيءَ ۾ ٻڌي مٿان هاءِ ته ناموس ٿيڻو ها، ٺڪا اٿو لڄ ٺڪو اٿو مان
 اڃا به شرم کي پيا. پر ڇا، تنهن ڪري اڃا به هٿ ڇڏي وڃي شري رامچندر
 جن جي شرم وٺو. اهو ٻڌي راوڻ ڪروڙ ۾ پرڇي ڇيو اڙي ٻچ ٻانڌرا
 توکي منهنجي ڀل جي خبر نه آهي مون پنهنجي ڀانهن جي ڀل سان سڄو
 ٻرپ ٿيڻ تي جهليو، منهنجو پراڳم وڃي ٽهي لوڪن جي دڳالھ ڏوٽائون
 ۽ گندرون جي راجا کان ٻچ جيڪي منهنجو نالو ٻڌي ڏيکيو وڃن ٿا، تنهن
 لوڪن ۾ اهڙو ڪوئي ڪونهي جو منهنجي سامهون ٿي ٻڌ ۾ مقابلو ڪري
 سگهي. اهڙو مان پاڻ! وري ڪٿي ڪرڻ جهڙو مهاپراڳم منهنجو ڀاءُ جڳهه
 ۾ مشهور، اندر جيست جهڙو منهنجو پٽ، تنهن کان سواءِ جڳهه کي جيست وارا
 مهاڀوان راکش جيڪي اٽل هٿيارن سان تيار ٿي آيا آهن منهنجي سڃا ۽ مان
 هڪ معمولي ٿيسري کان ٻڌي وينداسين، اڙي انگڊ هاڻ اهو ٻڌاءُ ته ترهان
 جي سڃا ۾ اهڙو ڪير ٻوان آهي جو اسان جي سامهون ٿي ٻڌ ۾ مقابلو
 ڪري، تون جنهن رام کي هيترو ٻڌائين ٿو سو ته استريءَ جي چٽا ۾
 چڪما ڇوڙ آهي سندس ننڍو ڀاءُ هن جي دڪ ۾ دڪي آهي، تون ۽ سگراو

جي آڳاٽي ٻائي انگڊ من ۾ خوش ٿيندو ڀر ڀوءَ جن جو سورو ڪندو لنگا ۾ اچي پهتو، شهر ۾ ڀڄڻ شرط هڻي راوڻ جي عڪ سورو ڀت سان مٿان ٿي جو اتي راند ڪري رهيو هو، هنن جو ڪن ٻالين لڏن اچي پاڻ ۾ ڇڪڙو ٿيو ٻيوڻائين راوڻ جي ڀت هڪي لڏ هڻي ڀوءَ انگڊ کيس ٽنگن کان ڇڏي ٽٽي زمين تي ڦٽو ڪيائينس اهڙي طرح ٽوڙڻ سورو ڀر ڀوءَ کي مرنڊو ڏسي اتي بيٺل راکش جي همت خارجي وئي ۽ هو ٻيهڻي جان اڃا ٻڌل ٿي هڏي هڏي ڀڄڻ لڳا، انهيءَ ڏٺ کان ڪير ڪيئن ڪي ٻيهڻو رڙ نه ٻيو ٻڌائي- هو ڪيئن جي من ۾ اڏرڻي ياد هو ته هيءَ اهو ساڳيو ئي ٻانڊو آهي جنهن اڳ- لنگا ڄاڻي هئي، انهيءَ غراس وڃان ڇوڙ لڳا ته عالمي اٿئي ڇا ٿيندو تنهن ڪري انگڊ جهڪي نه هڻن کان ڀڄڻو ئي سو ڏٺ جي ڪري ٻڌائيندا ٿي ويا، اهڙي طرح انگڊ ڏهري ڏهري ٻڌ ڪندو اچي راوڻ جي درٻار وٽ پهتو اتي ڇا بيٺل درٻار انگڊ کي ڏسي ڏٺ کان ڏيئي اندر ڀڄي ويا ۽ وڃي راوڻ کي ٻڌائون ته وري اڳئين وانگر هڪ ٻانڊو لنگا ۾ آيو آهي جو دروازي جي ٻاهران بيٺو آهي، راوڻ عڪدم درٻار موڪلي انگڊ کي اندر گهرايو، جنهن جي همت ۽ دلچسپي ڏسي راوڻ ڇا سڀيئي درٻاري سڀا سڌن انب سان اتي بيٺي ويٺا، انگڊ راوڻ جي درٻار ۾ اچي هڪ چوڙي ڇوڙ لڳو هي راوڻ! مان ٻاليءَ جو ڀت انگڊ سري رامچندر جو اڻڄڻي ٿي توهان وٽ آيو آهيان، توهان جي منهنجي پٽ سان ڏاڍي مٽرنا هئي، تنهن ڪري مان توهان جي پٽيءَ واسطي هتي آيو آهيان توهان وٽان وڌ شاستر جا ٿيندڙ مهرشي پلسمه جا پوٽا آهيون ۽ ٻيهڻي ٿوسيا ٻيل سان شڪر پگهڻ کي واسي ڪري توهان کان امروڱهه وٺو ورتا اڙ ٿيڻ هڙندي نه توهان ايمان ۾ پوئجي دشمن مٿن تي جو ڪڇ نه اڻڀاڙ ڪيو آهي ۽ شري رامچندر جي استري چورائي ڪڍي آيا آهيون سو تمام غراب ڪم ڪيو اٿس، هاڻ توهان جو ڪلياڻ انهيءَ ۾ آهي ته مان سڀا کي عزت سان وٺي ڏوليءَ ۾ ڇڏاڙهي وٺس ۾ ڪاهه ۽ ڳچيءَ ۾ ڪپڙو وڃي سري رامچندر وٽ هلي ٻيهڻجا اڙاڻ بخشار، پگهڻ رڙ ڏنن ڏهارو آهي سو اوس ٿيڻ جا اڙاڻ ڪميا ڪندو، انگڊ ڇا اهي وڃن ٻڌي راوڻ تمام ڪوڙ ۾ پوئجي ڇوڙ لڳو اڙي ٽيڇ ٻانڊو! تون مون کي اڀريش ڏيڻ آيو آهيان، تون مون کي سڃاڻين ته مان ڪير آهيان؟ جهڪڻن ٿيندو رڙ اهڙو وڏو ٻارن هڻي ڪا نه ٿيڻ چئج ڪوڙ لڳ ڇو موڪلي ڪا؟ پر تون کي ڏسي مون کي عجب آيو

سان ڪريون ۽ لڙائيءَ ۾ سوپ پايون ۽ اٽل وقت تمام ڪوڙ گهمسان
 مچندو. ان ۾ دٻيٽ ۽ راکش پنهنجي مرضيءَ موجب روپ ٻڌائي اسان کي
 حيران ڪرڻ جي ڪوشش ڪندا. تنهن ڪري لڙائيءَ جي وقت سڀئي ٻاندر
 پنهنجي ساڳئي روپ ۾ رهن ڪوئي نه پنهنجي شڪل نه بدلائي ڇو نه هي
 راکش ٻاندر جو روپ ڌارڻ ۾ پنهنجي اي عزلي سمجهندا آهن ۽ اسان کي
 نه سڃاڻن لاءِ سولائي سان پنهنجي ۽ پراڻي جو پتو پئجي سگهندو. ان وقت
 ٻاندر سڄا لنگا جي قلعي ۾ جون لاهيون ۽ مضبوط دٻارايون ۽ انهن جي
 چٽي پاسن کان اونهيون ڪاهيون ۽ سرنگون هيون ۽ پٺيان راکشن جي سڃا
 تمار بيٺل ڏسي هنن جا ننڍا وڏا هٿيار ڇڳيءَ طرح ڇاڇي ڏسڻ لڳا. لنگا
 ۾ ائين ڏسڻ ۾ آين جيئن ته راکش ۽ لاه پوري ٿياري ڪيو پيدا آهن ۽
 تونارا ۽ دهل زور سان وڄائي رهيا آهن اهڙو حال ڏسي ٻاندر سڄا ڪي
 وڌيڪ جهوش پيدا ٿيو ۽ رامچندر ۽ سکرڙو جي جٽ، جٽ ڪار جا آواز ڪرڻ
 لڳا. ان وقت واپس ۾ راوڻ جي سڃا ۽ هٿيارن سميت سڄو گهر جو پيد
 ڪولي ڇوڻ لڳو، راوڻ جي سڃا ۾ اٽڪ هائي اٽڪ رت اٽڪ ڪهڙڙا ۽
 اڪيچار راکش آهن. انهن کي جهٽڻ لاءِ وچتر ڀنگ سان پڌ جي وچ ۾ ڪرڻ
 گهرجي. منهنجا منڇري راوڻ جي پڌ جي ٿياريءَ بابت هينئر خبر وٺي آيا
 آهن نه لنگا جي چٽي دروازن تي اندرچيٽ ۽ ٻين مکيه سڃا پٽين کي
 بيهاريو اٿس ۽ پاڻ اتر دروازي جي رکيا جو ڪم پاڻ ئي رکيو اٿس. واپس
 جا اهي وچن ٻڌي سري رامچندر ٻاندرن لاءِ پڪي مورچي بندي ڪئي
 ته جيڪا سڃا راوڻ جي سامهون ٿيڻي هئي تنهن جو سرومڙي اڳڙان پاڻ
 ٿيو. ان وقت جامونت هٿ ٻڌي سري رامچندر کي ڇوڻ لڳو هي پڙا—
 چنگ ٿيڻ کان اڳ راوڻ کي ايلچي هٿان آخريان جنگ نامو موڪلڻ گهرجي.
 اها صلاح سڀني کي وڻي پوءِ شري رامچندر انگڊ کي چيو هي وار! تون
 راوڻ وٽ اسانجو ايلچي ٿي وڃ جنهن ۾ اسانجو نه ڪم ٿئي ۽ هن جو نه پلو
 ٿئي. تون هن کي ائين چئڻ نه هي راوڻ! تون ايمان وس ٿي بيان ڪنهن
 اڀاڙ جي رشتن مينن دٻرائڻ ۽ ٻين اٽڪ راجائن کي ڏاڍو ستاو آهي ۽ تون
 منهنجي استري ڇوڙائي ۾ رنڪي ڏک ڏو اٿئي. جيڪڏهن تون سڃا کي عزت
 سان وٺي اچي منهنجي آڻ نه مڃيندين ۽ اڃا ڪرڻ نه ڇڏيندين ته مان توکي
 ڪل ۽ راکشن سميت ماري پاڙ پئي ڇڏيندس. هي دشت راوڻ جيڪڏهن
 توکي ٻـل جو گهمند آهي سو پڌ جي ميدان ۾ اچي ڏٻڪار. سري رامچندر

ڪنڊل ۽ چتر ڪري ٻيا سو چو؟ سمجهي ڳڻين ۾ ڀڃي ويسا انهيءَ کي
 ايسرو سمجهڻ لڳا. راوڻ جڏهن ڏاڍو نه سڀني کي عراس وٺي وڃي
 تڏهن ڳالهه کي لاهي چوڻ لڳو ته جنهن لاءِ هيءُ سر ڪاٺسي ڏيڻ ۾ آندو
 هو، پوءِ ڇا انهيءَ لاءِ مڪت ڪرڻ ڪري بد سونڀار ٿيندو آهي؟ ڇو هائي
 سمجهي سمجهي پنهنجي گهر وڃي وڃي آندو ڪرايو. راوڻ جي آڳاٽا ٻائي
 سمجهي سمجهي پنهنجي گهر هليو ويو. جنهن وقت مڏوڏريءَ جي ڪن مان
 ڪنڊل ڪري ٻيا ۽ راوڻ جو نه چتر ۽ مڪت ڪري ٻيو تنهن مهل هڪي
 ڏاڍو عجب لڳي ويو سا هڪ جوڙي راوڻ کي چوڻ لڳي هي ڪهڙا انا ۽
 توهين اهڙي ڪراس ڏسندي ته منهنجي سمجهي منهنجي هڪ رڳي
 ويٺا آهيو تنهن ڪري توهين راجپوت سان وڃي وڃي منهنجي منهنجي
 وٺو. هر ڀڳت توهان جو ڪيل ڀاڻپ معاف ڪندو. توهين سچ چاڻهي مون تي
 وشواس ڪرايو ته راجپوت ساڪاٺ وڃي روپ پرمالو وڃي آهي اهوئي
 ڀڳوان تيرٿي جو بهار لاهڻ لاءِ هائي راجپوت وڃي روپ ۾ ڀڳت ٿي هڪ آيو
 آهي تنهن ڪري هي ڀاڻپ توهان هن سان وڃي وڃي ڪرايو، جنهن جي
 هڪ ۾ ڪال ڪوم ۽ پراڻين جي ڏور آهي تنهن راجپوت وڃي شوق وٺو.

مڏوڏريءَ جا اهي وڃن ٻڌي گهمندي راوڻ کڻي چوڻ لڳو، هي ٻياري
 مان پنهنجي سياڻپ چڱيءَ طرح ڄاڻان ته تون انهيءَ اهاڻي سان منهنجي
 دشمن جي وڏائي ڪري هڪجي ال ۽ پراڻي جي ساراهه ڪري رهي آهين.
 هي مرڪ اڇيئي پنهنجي ڳالهه جي چترائي ۽ ڏاڍي ڳوڙهي آهي، پنهنجي
 ڳالهه ۾ به مطلب رکيل آهن، پڻڻ مان ڏپ ۽ سمجهڻ مان سڪو. پتيءَ جا
 اهي وڃن ٻڌي مڏوڏريءَ جي من ۾ ڀڳت ٿي وئي ته هيئن منهنجي پتيءَ
 جي سر تي ڪال سڙو نه آهي جو ٻڌي ناس ٿي وئي اٿس. جيتوڻيڪ
 پراڻيون پراڻيون ٿيون وهن پر ڪاٺي ۾ گل ڪڍهن به پيدا نه ٿيو
 آهي تنهن ڪري ٻه ٻه ڪرو ملڻ تي نه مورو هونو سمجهڻ جهڙو نه آهي.

آنگد ۽ راوڻ سلوڊ

صوبو ٿيندي سڀي راجپوت سمجهي سڀي متروڪ ڪري ڪهڙائي صلاح
 ڪرڻ لڳا ته هائي اسان کي ڇا ڪرڻ گهرجي، سڀي راجپوت لڳو، هي ٻياري
 راوڻ پنهنجي ايمان ۽ ڪار وس ٿي پنهنجي هٿن سان پنهنجي ڪل جو
 آس ڪرڻ چاهي ته هائي اسان پاڻ ۾ ملي ڪري پنهنجي ڪارڊ کي هڪ

جا اهڙا ڪروڙ پُرل وڃن ٻڌي مٽري چوڻ لڳو، هي راجن! هيءُ منهنجي
لهڪ صلاح ٺوهانڪي هن وقت ڪڙي لڳندي پُر پوءِ اهرڙ سمان ملي
لڳندو. مٽريءَ جا اهي وڃن ٻڌي راوڻ ٻڌو اڻ ٻڌو ڪري پنهنجي گه
هليو ويو.

رام جو تير هڻي راوڻ جو چتر مڪت ڪيرائڻ

شام جو سج لهڻ وقت راوڻ پنهنجي زال مٽوريءَ سان گڏجي پنهنجي
آکاڙي ۾ آيو. اهو آکاڙو هڪڙي سندر پربت تي لهيل هو جنهن جي سولهن
سوييا ديراڇا اندر جي آکاڙي کان اٺ هزار پاڻا وڌيڪ هئي ان آکاڙي ۾
راوڻ کي آيو ڏسي گندرو چارڻ ۽ ڪير راوڻ جي استي ڪرڻ لڳا ۽
ايسرائون ٺڄڻ لڳيون سربلا ساز وڃڻ لڳا، اهڙي آند ۾ مٽوريءَ سان گڏ
وڻل سڪ ڀرڻ لڳو.

هيڏانهن شري رامچندر لنگا ڏسڻ جي اچا سان ڀڳوان رام هومان جي
ڪلهي ٿي ۽ لڪشمڻ انگڊ جي ڪلهي ٿي ويهي هن وڏي پربت تي
چڙهي ويا اتي هنن ڏٺو ته لنگا پوري تمام سهڻي سندر پوري آهي جنهن
۾ اٺيڪن قسمن جا جهنڊا ۽ وچتر سون جا لهيل محلا ۽ جي سوييا ڏيئي
رهيا آهن ۽ سڀني پاسن کان ڪاهيون ٿيون سرنگهن سان سينگاريل آهي ۽
راوڻ جي راڄ پرن مقان شاهي آکاڙو آهي جنهن ۾ مٽرين سان گڏ راوڻ ۽
مٽوري وينا آهن. گندرو چارڻ ۽ ڪير راوڻ جي استوڻي ڪري رهيا
آهن، ايسرائون ٺڄي رهيون آهن ۽ سربلا ساز وڃي رهيا آهن ۽ راوڻ جي
ڏهن ئي سرن تي ڏهه مڪت سوييا ڏيئي رهيا آهن جنهن جو سرار ٻاڌل
سمان ڪارو هئو.

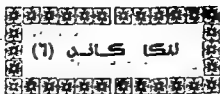
هيڏانهن سري رامچندر، راوڻ ۽ مٽوريءَ کي وڻل ڏسي تمام ڪروڙ
۾ پڙجي لڪشمڻ جو ڪٽي آيل ڏنڻ هٿ ۾ کنيو. هن جي سر تي مڪت
ڀيل پنهنجي نڪ مٽرين سان ويٺو هو سو ڀڳوان رام اڪ چنڊ ۾ هڪ اڌ
ڀاڻ سان راوڻ جا هزارين سفيد چٽ ۽ ڏهه مڪت ۽ مٽوريءَ جا ڪنڊل
اڏائي ڇڏيا اهو حال ڏسي راوڻ ڏاڍو اچي ٿيو پُر انهيءَ ڀنڊ جي ڪل
ڪنهن کي ڪانه پئي. سري رامچندر جو تير اهو ڪم ڪري وري موٽي اچي
پنهنجي ٽرڪش ۾ پيو. راوڻ جي آکاڙي ۾ وڻل ساري سڀا اها وڏي
عجب جهڙي ڳالهه ڏسي ٻڄي ويئي ۽ پاڻ ۾ چوڻ لڳا ته لنگا ڏرئي ڏڏي
۽ نڪو ڪو لوڏو ٿي آيو ۽ نڪو ڪو عقبار ٿي ڏسڻ ۾ آيو. پوءِ جو هيءُ

لڙائيءَ جي باري ۾ پتو نٿو، توهان جو مطلب ڇا آهي؟ توهان کي ڇو اچي ڊپ لڳو آهي، ڇو توهان وڃاڻ ڪري ڏسو ته ٻانڌو، روح ۽ مدد آهي، اسانجو ڪاڄ آهن رڳو عمن جي اچڻ جي ديو آهي. توهن ڪنهن پوءِ پرهس نالي منڇريءَ هڪ چوڙي چوڻ لڳو آهي راجا! توهن عمن منڇري جي چوڻ تي متان ڪي ڪڇ ڪڇڙ ائين ڪرڻ سان توهان ڇوڙ ڀڙو ٿي ويندو مان سمجهان ٿو ته منڇري جي منڇري اچي، ڳٽي آهي ڇو توهان ڪي خوش ڪرڻ لاءِ اڻلڳيون صلاحون ڏئي رهيا آهن هونءِ لاءِ. ٻانڌو اسانجو ڪاڄ آهن، پر هي لڊڪا پتي راڻو! جڏهن وقت رڳو هڪڙي ٻانڌو سڄي لڊڪا ٿي. جلائي ۽ شهر ۾ هاڻاڪار مڇي وارو، گروپن ڏانهن ڇو ڊپ کان ڪوب ڪري ٿي ٻيا ۽ ماڻهون پنهنجي ندين ٻانڌن کي وٺندو ٿي، پيهڪن ۾ ڇڏي هليون واري ۽ ٻيا ٻيا ڪي ٻيا ٻيا ڪي ۽ زال مڙس کي مڙس زال کي انهيءَ مصيبت جي وقت ۾ اڪيلو ڇڏي هليا ويا تڏهن ٻڌايو ته توهان ڇو اچي ٻانڌو وڃي منڇري (جن جو ٻانڌو ڪاڄ آهن) ڪيڏانهن اچي ويا. ها؟ ان وقت ڇا انهن ڇو ٻيا ٻيا ٿيا؟ يا ڊپ کان گهر مان ٻاهر ٿي نڪتا ان وقت ڇو مڙس جو ساڄو ٿي منڇري اچي وارو هئو، ڇو هڪ ٻانڌو کي ڊ ڪڇ ٿي ڪري سگهيا هئو ٻيا آهن ڪوڙيون پٽاڪون هئا. هي راڻو! هڪ ڏينھن جي چوڻ موجب اسان کي ائين معلوم ٿيو آهي ته جيڪو ٻانڌو اسان وقت آيو هو سو ٻين ٻانڌن کان هڪڙو ڳالھ، پر اٽل ۾ گهٽ هو. پر جنهن وقت هڪڙي ٻانڌو ٿاڪڙو وڃي ڇڏيو هو تڏهن هڪ منڇري ٻانڌو ٿي وڃي ڪوٽا ٻڌي ٻليءَ کي ٽسي وڃي ٻن ۾ اڪا هئا، پر اها ٻيڪ جاڻو ته جنهن وقت ساري سينا ٻانڌن جي هٿ ايندي تڏهن هڪ ڇو ٿيندو؟ اهو وڃاڻ توهان ئي پنهنجي من ۾ ڪوڙو ڇاڪاڻ ته توهن پاڻ سڃاڻا آهن سو توهان وڃاڻ ڪري ڏسو جن هڪ سڙ ٻن سمند متان پل ٻڌي آهي تڏهن توهن منڇري سمجهي وينا آهن ڪڏهن ڇو هائي ڇوڪڙن پنهنجو پاڻ ڇاهيو ته منڇري هڪ ڏينھن موڪلي ان کي چڱي طرح سمجهائي ڇوڪريءَ کي ڏوليءَ ۾ ڇڏي عرب سان وڃي شري رام ڇڏيو جن وقت ٻه ٻئي اچي هي راڻو! ڇوڪڙن توهن آهيءَ اٽڪ صلاح مڃيندا ته توهان جو ٻنهي پاسي ناموس ڳالھيندا. پرهس منڇريءَ ڇا آهي وڃن ٻڌي راڻو چوڻ لڳو آهي منڇري! شايد آهي تڏهن عئل ۽ دماغ ڪسي مڙس سمجهو ته ٿو جهڙي وارو ٻن کان موڪلي ضرور ڪا سٺي دل وٺندڙ صلاح ملندڙ. پر هائي هڪ ٿي ته ٻن ڊ منهنجي دشمن سان مليل آهن. راڻو!

آيو آهي، سو اهڙو نه گهڙائجي. وڏو جو انهيءَ ڪري ڏهن مڪن سان ڳالهائي ڇوڻ لڳو ته ڇا تدين جي پٽيءَ سمبڻ ۾ هن کي دستر ڏنو، راول کي لوڙي ڏهن مڪن هئا پوءِ ڳالهائيندو رڳو هڪ سان هئس. ڇاڪاڻ ته هڪي ڪنهن وڃي سراب ڏنو هو ته جنهن وقت تون ڏهن مڪن سان ڳالهائيندين تڏهن تون پنهنجو موصف ڄاڻج. نيٺ من کي ڏاڍو ڏيڻي ڪلندو گهر آيو.

ان وقت مڌودريءَ راول جي زال کي ۾ خبر ملي چڪي هئي ته ڀانڊر سينا هٿ پهچي ويئي آهي سا هٿ جوڙي راول جي پيرن تي ڪري اکين مان ڳرڙها ڳاڙهي ڇوڻ لڳي، هي ٺاڪ! ڇوڻي آهي ته وار پاڻ ان سان رکجي جو پنهنجي ارار هجي يا جنهن کي پنهنجي ٻل پٽيءَ سان جيتي سگهجي، پر سچ ڀڄو ته سري رامچندر ۽ توهان جي وچ ۾ ايترو فرق آهي جيئن سورج ۽ ڏاڍي جي وچ ۾ ٿيندو آهي. جنهن ابشور ڪئين ويسر بلوان دئيٺ ماريا ۽ مها بلوان دئيءَ جا پٽ هرڻا ڪيشپ ماريا ۽ سهر باهو کي ماريا جنهن راجا ٻليءَ کي ٻڌي ڇڏيو، اڄ اهڙي ابشور مڌس روپ ۾ پرتي ۽ جو بار لاهڻ لاءِ مڙيو لوڪ ۾ آيو آهي تنهن ڪري هي ٺاڪ! پنهنجو ٻلو ڄاڻي سينا رامچندر کي موٽائي ڏيو ۽ پنهنجو راج پاڻ پٽن کي ڏيئي وڃي پريءَ جي شرن وٺو. هو پڪٽ وٺل پگوران رام اهڙو نه ڏٺو آهي جو توهان جي شرط وٺڻ سان پڪ ڄاڻو ته توهانجو ڪيل ڪناه ضرور معاف ڪندو، هي پراڻ پٽي! جنهن ابشور جي درشن ڪرڻ لاءِ ڪئين وڏا وڏا رشي، مڌي ۽ لوڪي لوڪ پڇائين ٿا ۽ چڪروٽي راجائون پنهنجو راج ڇڏي ڏن ٿا، سڙي پري سري رامچندر مڌس روپ ۾ هٿ توهان وٽ لنگهي آيو آهي تنهن ڪري هي ٺاڪ! آءُ توهان کي هٿ جوڙي ويٺي ئي ڪريان ته توهين هيئن ئي وڃي سري رام جي شرط وٺو جيئن پنهنجو سهاڳو نه وڃي. مڌودريءَ جا اهي وڃن پٽي دشت راول ايمان سان ڇوڻ لڳو ته هي سندري! مون جهڙو ٻلي پوءِ ڪير آهي. مون ئي پنهنجي ٻانهن جي ٻل سان ورڻ ڪپڙ ۾ ڪال ۽ ٻيا اٺڪ واري بلوان جيتيا آهن تنهن هوندي به توکي الائي ڇو اچي ٻپ وڌو آهي! اهڙي طرح پنهنجي زال مڌودريءَ کي سمجهائي راول هڪدم راج درٻار ۾ هليو وارو درٻار ۾ اچڻ شرط راول پنهنجي مڌران کان صلاح پڇڻ لڳو هي وارو! ٻڌار نه هن وقت ڇا ڪرڻ گهرجي؟ ڇو ته دشمن به اسانجي ملڪ ۾ پهچي ويا آهن جنهن ڪري انهن سان لڙائي ڪهڙيءَ طرح ڪرڻ گهرجي؟

تڏهن مڌري ڇوڻ لڳا ته هي راجا! توهين جو هر گهڙيءَ اسان کان

لنگا ڪالڊ (۶)

ل ۽ نيل جو سمنڊ ر ٿي ڀل ٻڌڻ

سري مهاديو چوڻ لڳو هي ٻاروئي! سڀني ٻڌڻ
ڀل شروع ٿيڻ وقت ڀڳوان سڀڙ سمنڊ وٽيڪ
استان ڏسي ۽ امڀورو مهاديو جو مندر قائم ڪري
سرشت روشن مٿن کي گهرائي ان جي اڇا
ڪري لوڪن جي ڀلي لاءِ چوڻ لڳو ته جيڪو
پُٺڻ ۽ امڀورو شو ڀڳوان جو درشن ڪري سڀني
ٻڌڻ کي پُٺڻ ڪندو سو منهنجي ڪرپا سان
سڀني ٻارن کان چئي وٺيڪت هليو ويندو.

جيڪڏهن ڪوئي پُٺڻ سڀني ٻڌڻ ۾ سڌان ڪري ۽ امڀورو مهاديو جو
درشن ڪري وري سڀڪلپ ڪري ڪاشيءَ ۾ وڃي اتان لنگا جبل ڪڍي
اچي ۽ امڀورو تي چاڙهي ان جبل ٻاٽو کي سمنڊ ۾ وجهي ڇڏي ته سو منڃ
برهم کي پُٺڻ ڪري ته ان ۾ ڌرو ڀڳت آهي. تنهن ڪنا هوڊ سڳوڙ
۽ لڪهه سميت سري ۽ امڀورو ل ۽ نيل ٻنهي ڀاڱن ڪٽي انن ٻانڌڻن جي
مدد سان ڀل ٻڌڻ جي آڳاٽي ڏني. ٻڌڻ ل ۽ نيل خوش ٿي سري ۽ ٻار جو
من ۾ ڏٺا ۽ وڏا وڏا پٽ ۽ وڏا گڏ ڪري سمنڊ ۾ اچي پيا. اهي
پٽ ۽ وڏا سري ۽ امڀورو جي پُٺڻ سان سمنڊ ۾ ٿري رهيا هئا. اهڙي طرح
ل ۽ نيل انن ٻانڌڻن جي مدد سان ٻنهي ڏيهن ۾ ڇوڏڻن ۽ ٻنهي ٻنهي
ٿيا ڪٽي. ٻئي ڏيهن ۾ ٻنهي ڏيهن ۾ ٻنهي ڏيهن ۾ ٻنهي ڏيهن ۾ ٻنهي
ڏيهن ۾ ٻنهي ڏيهن ۾ ٻنهي ڏيهن ۾ ٻنهي ڏيهن ۾ ٻنهي ڏيهن ۾ ٻنهي
اهڙي طرح ٻانڌڻن جاڏ کي هڪ سو ٻنهي ڏيهن ۾ ٻنهي ڏيهن ۾ ٻنهي
ڀل ٻڌڻي سري ۽ امڀورو اهڙي ٻنهي مضبوط ڀل ڏسي ڏاڍو پُٺڻ ٿيو. پوءِ
شاري مٿا کي حڪم ڪيائين ته هاڻي ٻي ڀيڻ ٿي ٻار لنگهي هليو،
اهڙي طرح سان ڪي ڀل ٿاڻ ڪي آڪاش رستي هلندا اچي ٻار ٻهئا.

هڏو ڌري جو راوڻ کي سمجهائڻ

هيڏانهن راوڻ هڏن ٻڌو ته سري ۽ امڀورو سڀني سمنڊ ٻار ڪري

طرح جانور کي لٽ هڻڻ سان جانور ڇڏي طرح سڌو رستو وٺي هلندو آهي تهڙي طرح مون جهڙي مورڪ جي لاءِ نه ڏنڊ نه سڀني رستي تي پهچائيندو هي پکي وٽس پکڙان توھين شرڪاٽ وڪڻڻ مان توھانجي شرڪ آيو آھيان توھان مون کي جيئڻ لاءِ مان توھان کي لٽڪا وڃڻ لاءِ رستو ڏيندس تڏھن سري رامچندر چوڻ لڳو ته هي منهنجو ٻالو اڃا وڃڻ وارو نه آهي تنهن ڪري هن کي ڪهڙي پاسي هٽان ، جلدي مون کي هن امروڳه ٻالو جو لکي ٻڌاء. رام جا اهي وڃڻ ٻڌي انهي هٿن ۾ مها ٻالو ڏسي مها ٽپڻ سڀني رگھنات کي چوڻ لڳو هي رام اتر پاسي ڌرم ڪلي نالي هڪ داس آهي اتي ڪيترا ٻائي جي رهڻ لاءِ آهي مون کي رات ڏينهن ستائين لاءِ هي رام توھين پنھنجو ٻالو اوڏانهن هڻو تنھن کان پوءِ ڇڏال رام جو ٻالو هڪ ڪٺ ۾ ئي انهن ٻائي جيون کي ماري وري ترڪش ۾ موٽي آيو تڏهن سمنڊ رگھنات کي لٽائي سان چوڻ لڳو هي رام وڏو ڪرما جا پٽ ٿي ۽ ٿيل منهنجي جل جي مٿان ٻال جو نرم ڪن ، اهي سڀا ٻانڊر رشي وڃي پرياه سان هن کي هن ڪارو ڪرڻ جي همت آهي ته ڪار شيء آهي سمنڊ ۾ اڇلائيندا ته اها مٿان پئي ترندي . انهيءَ ڪري انهن ٻانڊرن کان پرياه ڇڏا وڏا وڏا پٿر سمنڊ ۾ اڇلايا ، اهڙي طرح جو هڪڙي وڏي ٻال لهي پوندي پوءِ مان به پنهنجي شڪتي آهر مدد ڪندس . انهيءَ مان سڀني لوڪ توھان جو سمنڊ ۾ ڪهڙي جس ٻائيندا ، اهڙي طرح سمنڊ سري رامچندر کي چئي اتر ڏيان ٿي وڃو.

هري اور لٽ سٺ تلسي ڪرڻ ۽ راءِ

شو پاري وٺي سڌو سندر ڪانڊ

سمنڊ ساگر روپي پنڃون ڏاڪو سمان.

— سلوڪ —

تلسي هن سمنڊ ۾ ٽن ڳالهين جو سار

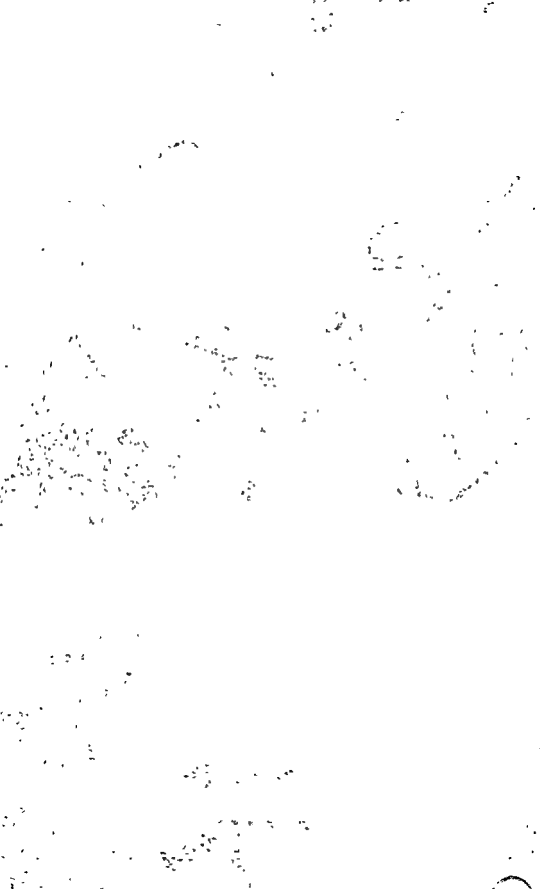
سٺ سٺ ۽ هري پنڃن ڪر سڌا پراڻڪار

ڪام ڪروڙ مد لوپ جي جنهن جي من ۾ ڪا

سو پڻيف ۽ مورڪ پئي ڄاڻو هڪ سمان

تلسي جهڙو ۾ آڻي ڪرو پئي ڪام

رام پنڃن ڪر مک سان هٿ سان ٿي ان دان.

ظالم اهڙي طرح لوڪي ٻه ٻه ۽ سڀا سميت پنهنجي هٿن سان ماريندس
 تون اسانجي راجپوت جي اجرتي چورائي هاڻ ڪيڏانهن ويندين، سکرور جا
 اهي وڃن اڏي شڪ موڪلائي هليو ويو. شڪ کان اڳ شاردول لائي
 راکش بالڏون جي وڏي سڀا ڏسي وڃي. راول کي ٻڌايو هئو ۽ هيڏانهن
 شڪ به اچي سهرو وڃال ڪري ٻڌايو. اهو سڀ ٻڌي راول ڏاڍي چٽا ۾
 واپس ٿي محل ۾ واپس رهيو.

سري رام جو سمنڊ کي سڳائڻ

ان وقت سري راجپوت سمنڊ ڏانهن ناهاري ڪروڙ ۾ اتر لال ڪري
 چوڻ لڳو، اڪيڻ! ڏس نه هيءَ سمنڊ ڪهڙو نه دشت آهي مان ان جي
 ڪناري تي آيو آهيان پر هي لڪيڻ! هن منهنجو روشن ڪري به آڏو ڪڍي
 ا. ڪو آهي هي سمنڊ؟ ٿو نه هي هڪ رواجي منڇ آهي. بالڏون سان ملي
 ڪري به هيءَ منهنجو ڇا ڪري سگهندو؟ هي مهاڀارو ڏس اڄ ڏس به مان
 هن کي سڳائي ٿو ڇڏيان، اهو بالڏون سان بنان ڪنهن چٽا جي ٻيڻ ٿي
 ٻار هليا وينداسين. اٿن چئي ٻڌڻ ڪروڙ ۾ اتر لال ڪري پنهنجو دلش
 چڙهايو. ڪاريءَ ٻاهر جي سڀا ٿو ٻاڻ ڪڍي دلش ۾ وڃي چڱي چوڻ
 لڳو نه سڄي اوائلي رام جي ٻاڻ جو پراڳرو ڏسو. مان هن وقت لدان جي
 پتيءَ سمنڊ کي ٻاهر ٿو ڪري ڇڏيان. سري راجپوت جو اٿن چوڻ ٿي ان ۽
 ٻڌڻ سميت ڏولي ڏڪڻ لڳي ۽ چوڌاري آڪاش ۽ ڏسائن ۾ الڳ ڪار
 چانچي وارو ۽ پڙ جي ڪري هڪ ٻوڙ ڪناري کان سمنڊ ٻوڙ هٿي وارو
 وڏا مڪرم مڇو مڇوڻن لڳي اٿن لڳا ان وقت انهن ڪنهن جي ڳوڻن سان الڳ
 روپ ڏاري سمنڊ پنهنجي هٿن ۾ اندر ٻيل وٺڻ جواهر کڻي پنهنجي پرڪاش
 سان ڏهن ٿي ڏسائن کي روشن ڪري خود ٻاڻ اچي سري راجپوت جي
 چوڻ ۾ انهن ڪنهن جي پڙ وڃي. جنهن جا نهن وڃون ٻاڻ ڪروڙ ۾ لال
 ٿي رڃا هئا ان رڳهه کي اوتار ڪري چوڻ لڳو هي ٿورو ڪهڪڙو!
 ڇڪت پتي رام! پنهنجي وڪا ڪروڙ، وڪا ڪروڙ، هي رام سڄي سمنڊ
 جي وچ ۾ ڪوڙ وقت توهان مڙڪي چڙ ٿي بڙا هئو وري توهان جي بڙاڻ
 سڀا ڪي ڪوڙ ڪيئن بدلائي سگهندو، پنهنجن استول ٻوڙن کي توهان سڀا
 سان چڙ بڙا آهي سو توهان جي اکيا ڪڏهن ٿاري نٿو سگهي هي ٻوڙا
 توهان ٿورو ۽ ٿورو آهيو تههڪري مايا وس توهان منڇن روپ ۾ توهان
 ٿورو مايا کي مان چڙ ٻڌو ڪوڙ ڪيئن ڄاڻي سگهان ٿو. هي ٻوڙا اهڙي

جا ساگر آهن جي شرن آئي ڪي اجهو ڏيندا، تنهن کان سواءِ مون پنهنجي پتا پلستيم. وڌيڪ جي واڌان ائين ٻڌو هوم ته تپتا پگ پر سري پگوان پاڻ منس روپ ڌاري وگهولس پر اوتار وٺي هتي ايندا جتي پگوان جو درشن ڪيئن جنم جي گڏ ٿيل پڇن ڪرڻ کان پوءِ، مشڪل ملي ٿو، سو جڏهن مون کي تپتا پگ پر سندس شرڻ وٺڻ سان جلد ئي ملي وڃي ته پوءِ مان ڪيئن ته هن سرور کي ناسرونت ڄاڻي، تن من سان پگوان جو پير پگتيءَ سان ڏيان ڪريان. اهي وڃن وپيشڻ جا ٻڌي، لڪشمڻ پرسن ئي وپيشڻ کي ڏاڍي سڪ مان ڪڍي پاڪر پائائين ۽ گلي لڳائي چوڻ لڳو، هي وپيشڻ! اسين سڀئي پگوان زام جا داس آهون، تون اسان سڀني پر مکيه آهين، ڇاڪاڻ ته تو فقط پگتيءَ سان شرن ورتي آهي هاڻي توکي راوڻ جي ناس ڪرائڻ پر اسانجي سهائتا ڪرڻ گهرجي تڏهن وپيشڻ هڪ چوڙي چوڻ لڳو ته مان نه پرماتما رام جي سهائتا ڪري سگهندس مون کان جيڪي ڪجهه ٿيندو سو پگتي پاڻ سان ان جي شيوا ڪندو رهندس.

شڪ راکش دوت ٿي راوڻ جو سنديشو ڪڍي اچڻ ۽

سگريو کي ٻڌائڻ

ان وقت راوڻ جو مڙڪيل دوت شڪ نالي دلپت آڪاش پر انهي سگريو کي چوڻ لڳو، هي راجن! راکش راج راوڻ توکي چيو آهي ته تون مون کي پنهنجي ننڍي ڀاءُ سمان آهين ۽ تون وڏي گل پر ايندا تير آهين ۽ ٻانڌون جو راجا آهين، مون تهنجو ڪڇ نه ٿو ڀڳاڙو آهي جيڪڏهن مون ڪنهن راجڪمار جي استري ڪڍي چوري ڪئي آهي ته انهيءَ ڳالهه پر تنهن جو ڇا؟ تنهن ڪري تون پنهنجي ٻانڌون سميت ڪشڪندا موٽي وڃ، لڌڪا کي حاصل ڪرڻ نه ڊڄرائن کي نه مشڪل آهي. شڪ جڏهن اهو سندس ٻڌائي رهيو هو ان وقت ٻانڌون هن کي مارڻ لاءِ هڪدم اچل کائي پڪڙي ورتو ۽ مڪن سان مارڻ لڳس تڏهن شڪ سري رام کي چوڻ لڳو هي راجندر! ڪمائي پرش دوت کي نه ماريوندا آهن، تنهن ڪري هي پريڊا هنن ٻانڌون کي جهليو. شڪ جا اهي ڏها سان پير وڃن ٻڌي سري رامچندر چيو هن کي ته مارو انهن ڇڏي ٻانڌون کي روڪي ڇڏيو، تڏهن شڪ وري آڪاش پر وڃي سگريو کي چيو، هي راجن! مان وڃان ته راوڻ کي توهان جي باري پر ڪهڙو جواب ڏيان. تڏهن سگريو چوڻ لڳو ته راوڻ کي ڇڏجاءِ نه جهڙي طرح مون پنهنجي ڀاءُ ڀائيءَ کي مارو آهي، هي راکش!

هي رڳهندن! مان ٿر لوهان جي چوڻن جو روشن ڪري ڏاڍو غرش ٿر آهيان
 دن جو ڪڇ ڇاهو ٿي سو موٽي ملي ويو، هي رار! لوهان جي منور
 موليءَ جو ساڪيات روشن ڪري اڄ منهنجي سمان ڪولي پاڳوران نه هوندو.
 هي رڳهندن! ڪرم پدن کي نشت ڪرڻ لاءِ لوهان موٽي پگتيءَ مان
 پراپت ٿيڻ وارو ڪيان ڏارو. هي پرڀا مون کي سڱ جي اڇا نه آهي مان نه
 اهولي چاهيان ٿو نه لوهان جي چوڻن ڪملن پر سدائين پرنه پگتي بڻي رهي.
 ٽڏهن سري رامهندو پرسن ٿي چوڻ لڳو، هي پگتي! چئن ٽرن چاهين ٿو
 ائين ئي ٿيندو. هي ويهڻ! ٽون سدائين شانت ۽ پاپ کان پري رهي
 ڪري منهنجو ڏهان ڪرڻ سان گهرو سمار ساگر ڪسان پيار ٿي ويندين.
 ويهڻ کي ائين چئي پگتي وٺل سري رار لڪشمي کي چوڻ لڳو، هي
 لڪشمي! هيءَ هميشه منهنجي روشن جو ڦل ڏس، ٽون سمندر مان چل کڻي
 اڄ مان هن کي لڳا جو راج ٿلڪ ڏيئي ٿو ڇڏيان جيستائين چنڊر سروج
 ۽ پرڻي ٿاڻر آهي ۽ جيستائين لوڪ پر منهنجي ڪٿا رهندي جيستائين هيءَ
 لڳا جو راج ڪندو، ائين چئي لڪشمي کان ڪلش پر چل ڳهرايو ۽ منڇرن
 ۽ لڪشمي جي هٿن ان کي لڳا جو راج ڏنو.

لڪشمي ۽ ويهڻ سندو

ويهڻ کي راج ٿلڪ ڏال ٿي لڪشمي ويهڻ ڪسان پڇڻ لڳو، هي
 لڪشمي! سمار پر گهڻو ڪري ڪرد ماڻهو چڱي جي صحبت ۾ رهي چڱو
 ٿيل ٻائيندو آهي پر ٽون راکشن جي ڪل ۾ جنم وٺي ۽ راکشن جي
 صحبت ۾ سائن ڪڏ رهي توکي جا اهڙي ٻڌي آئي سا ڪهڙي لاءِ ڪهڙي
 جهڙي ڪٺاڻ آهي. هي ويهڻ! اها ساري حشمت ڪرڻا ڪري ٻڌاءِ نه ٿو
 ڪهڙو ورثو اير يا جب لب ڪيو آهي جنهنجي ڪري پرهاد پگتي وانگر
 راکشن جسي وٺش پر جنم وٺي اهڙي اثر بدويءَ کي ٻالو آهي. ٽڏهن
 ويهڻ هڪ جهڙي چوڻ لڳو، ”هي ويرا! جنهنجي ايشور جي ڪرڻا ٿيندي
 آهي سو کڻي ڪهڙو لاءِ اچي يا پائي هتي، ٽڏهن نه هو وڏي بدويءَ کي
 ٻائي سگهندو آهي.“ مون ٿر اهڙو ڪرد شب ڪرم جب لب پگتي ورثو
 اير ڪرا. ڪيو آهي، جنهن جو مان وڏائيءَ سان وٺڻ ڪرڻا، پر هائو
 هڪڙي ٻالو باد آهي جو مون منهنجي باري ڀاءَ رارڻ کي سندس ٻالائيءَ
 لاءِ آئند ڏيندڙ رستو ٻڌايو ۽ ائين نه چورائين نه هي رارڻ! ٽون ايمان چڙهي
 هڪدم وڃي پرڀءَ جي شرن وٽ جاڪاڻ نه مان چاڻان ٿو نه پرڀءَ جي دها

ويشڻ جو سري رام چندر جي شرڻ ۾ اچڻ

شري مهاڊ چوڻ لڳو هي ٻاروئي! تنهن کان پوءِ ويهڻ ٻنهي چئن
 منترن سان گڏ آڪاش مان هيٺ لهي شري رام چندر جي سامهون اچي
 ٻنهي رهيا ۽ هٿ جوڙي منيءَ وائيءَ ۾ چوڻ لڳا هي گهل امن رام! مان
 توهان جي استري چورائڻ واري راوڻ جو ننڍو ڀاءُ ويهڻ آهيان، مون کي
 ڀاءُ گهو مان ڪڍي ڇڏيو آهي انهيءَ ڪري مان توهان جي شرڻ آيو آهيان.
 هي ڏاڍو! مون هن کي نهڪ صلاح ڏني ۽ ان کي چڱيءَ طرح سمجهائڻ نه
 اٿون سڀنا رام کي موٽائي ڏني، پر ڪال جي وس ۾ هڻڻ ڪري هو ڪڇ
 نه ٻڌيڻي ٿيو. هن وقت هو واکش ظالم مون کي مارڻ لاءِ تلوار کڻي ڊوڙ
 اڏهن مان ڏپ کان هڪدم چئن منترن سان سنسار جي بندن کان مڪس
 ٿيڻ لاءِ توهان جي شرڻ آيو آهيان. ويهڻ جا اهي وچن ٻڌي سگرو چوڻ
 لڳو هي رام! هن ماماوي واکش تي ڪڇ نه وشراس نه ڪڇو، جيڪڏهن
 ٻيو ڪوئي هجي ها ته خاص چنتا جي ڳالهه نه ٿئي ها پر هي نه راوڻ جو
 ننڍو ڀاءُ آهي ۽ ڏسڻ ۾ اٿڻ لڳو اچي هيءُ ٻنهي هزارن منترن سان
 ڪنهن وقت اڪالت ۾ اسان کي ماري ڇڏيندو، تنهنڪري هي ٻيو
 مون کي آڳيا ڏيو ته مان هن کي بالندون هٿان مارائي ڇڏيان. سگرو جا اهي
 وچن ٻڌي رام چوڻ لڳو، هي ڪهڙي راج! جيڪڏهن مان چاهيان ته هڪ
 اڌ ڀل ۾ ٽنهي لوڪن کي نشت ڪري سگهان ٿو ۽ هڪ اڌ ڀل ۾ سڀني کي
 وڃي سگهان ٿو. تنهن ڪري تون ڪنهن نه ڳالهه جي چنتا نه ڪر. اهو منهنجو
 نيم آهي جو هڪڙو منهنجي شرڻ ۾ اچي ٿو ته مان تنهن جو آهيان،
 مان ان کي سڀني پراڻن کان (اي ڏيو) ٽوپڻ ڪري ڇڏيان ٿو. شري
 رام چندر جا اهي وچن ٻڌي سگرو ٻنن ئي ويهڻ کي وٺي سري رام چندر
 سان ملايو. ويهڻ ٻڳوان کي پرڻام ڪري هٿ جوڙي استولي ڪوڻ لڳو،
 هي راجيشور رام! توکي نمسڪار آهي، هي سڀنا جي من ۾ من ڪوڻ
 وارا! توهان کي نمسڪار آهي، هي پڳت وٺل ٻڳوان! توهان کي وار وار
 نمسڪار آهي، هي ٻيو ڏيو! مان تنهنجي چوڻ گهل جي شڻ ٻڳيءَ روپ
 ڏاڪڻ تان ڪيان روڪ نالي راج ڀرن جي چوٽيءَ تي چڙهڻ ٿو چاهيان، توهان
 هن سنسار ساگر کان منهنجي رکيا ڪريو. اڏهن پڳت وٺل ٻڳوان رام ٻنن
 ئي چوڻ لڳو، ويهڻ! تنهنجو ڪلياڻ ٿي. مان توکي ور ڏيڻ چاهيان ٿو
 تنهنڪري جيڪا تنهنجي مرضي هجي سو ور گهو. ويهڻ چوڻ لڳو،

کان به وڌيڪ گرب ڏسي سڀني منترن کي گهرائي لڄ کان ڪٽڻ هيٺ
ڪري چوڻ لڳو ته هومنان جو ڪڇ به ڪم ڪيو آهي سو توهان سڀني
ڏاڍو ئي آهي، ان لاءِ اسان کي ڇا ڪرڻ گهرجي. راوڻ جا اهي وڃن ٻڌي
راڪش چوڻ لڳا هي ڏاڍا توهان کي رار مان ڪهڙو ڊپ آهي توهان به
ٻڌ به سڀني کي جيتي ڇڏيو آهي، توهان جي ٻٽ اندر کي ٻڌي راجڌاني
۾ وٺي آيو ۽ توهان خرد ڪپهر کي جيتي ان جو پشپ ومان کڻي آيا، هي
راجن! توهان ٻمراج کي به جيتي ڇڏيو آهي تنهن ڪري ڪال جي ڏنڊ جو
به توهان کي ڊپ ڪونهي ۽ ميا سور دلپٽ به ڊپ ڪان توهان کي پنهنجي
گميا ڏيئي اڄ ڏينهن ٽائين توهان جي آڏين آهي ۽ هومنان جو ڪڇ ڪم
ڪيو آهي اهو اسان جي غلطيءَ کان ٿيو آهي اسان ان کي معمولي ٻانڌر
سمجهي ڇڏي ڏنو ته اسان جو ڇا بگاڙي سگهي هاءِ جيڪڏهن اسان
جي خبردار نه هئڻ ڪري جي هومنان اسان جو نقصان ڪري ويو آهي
ته ان ۾ ڇا ٿيو، توهان اسان کي آڳيا ڏاڍو ته اسين هيٺ وڃي ٻانڌرن سان
ٻڙيل ٻوٽي کي خالي ڪري اچون. تنهن کان پوءِ ڪيڪرڻ راوڻ کي
چوڻ لڳو هي پتاجي! توهان جيڪو وڇار سرجهو آهي سو سڀ پاڻ کي
ناس ڪرڻ لاءِ آهي، وڏا پاڇو تنهن جا آهن جو سڀا کي چورائڻ وقت
سري رامچندر توهان کي نه ڏٺو هيو، هي راوڻ جيڪڏهن ان وقت رار
توهان کي ڏسي ها ته توهان جيڪو ڇاڳندا ڪرڻ اچو ها. رار ڪوئي وڇي
منش نه آهي، هو ساڪهاٽ ناراڻ آهي ۽ جانگي مانا ساڪهاٽ لڪشي
آهي، ان سندر کي توهان پنهنجي راڪش گل کي ناس ڪرائڻ لاءِ
کڻي آيا آهيو، هاڻي الانجي اڳتي ڇا ٿيندو؟ جيڪڏهن توهان ان ڇاڻائيءَ
۾ ڪم ڪيو آهي ته هاڻ شام ۾ رومان پاڻهي ڪم ليڪ ڪري ڇڏيندس.
ڪيڪرڻ جا اهي وڃن ٻڌي ميڪهناٽ چوڻ لڳو پتاجي! توهان مولڪي
آڳيا ڏاڍو ته مان هيٺ وڃي لڪشمي سميت رار سڪراو ۽ سڀني ٻانڌرن کي
ماري جهٽ مڙي اچان.

ويڻش ۽ راوڻ سنواد

انهيءَ وقت پڪوان جو مکيه ٻڌمان پڪٽ ويڻش جنهن جي من جي
مڙئي سري رامچندر جي چوڻن ۾ لڳل هئي اتي اچي ڏاڍو شورو راوڻ کي
رڻ ٿام ڪري ان جي ڀرسان ويهي ويهي راڪش کي چٽائي ڏاڍو
سڀني جي ٻڌي ڀرشت ۽ ملين لي وٺي آئي ۽ راوڻ به ڪار وس ڪافي

وڃڻ، راکشڻ کي مارڻ ۽ لٽڪا کي جلاڻ ڪنهن کي ايڏي همت آهي همدومان سگرو جي (شيوڪ) ڌور کي خوب تباھيو، سسار ۾ نه ڪوئي اهڙو ٿيو آهي نه ڪوئي ٿيندو. همدومان ڄاڻڪيءَ کي ڳولڻ لاءِ ڪم نه. بلڪل نيڪ ڪري ڇڏيو، پر سمندر جي بساد اچڻ ڪري منهنجو من گهٻرائجي وڃي ٿو، ماڳر ۽ مڇين سان پيرال سڙو جن ڏکڻو سمند لنگهي مان دشمن کي ڪيئن ماري بندس ۽ ڄاڻڪيءَ کي ڪهڙن ڏسي سگهندس؟ سري رام چندر جا اهي وڃن. ٻڌي سگرو چوڻ لڳو، هي پوڙو! مان وڏي ۾ وڏو ماڳر مڇين سان پورڻ سمندر لنگهي ويندس ۽ جلدي لٽڪا کي ناس ڪري راوڻ کي به ماري بندس. هي پوڙو! توهان چٽا نه ڪرو، چٽا نه ڪم کي بگاڙڻ واري آهي. توهان هنن پراڳرمين ۽ سردوارن باندنن کي ڏسو، هيءُ توهانجي ڪار، ڪرڻ لاءِ باھ ۾ نه گهڙڻ لاءِ تيار آهن. پهرين سمند کي بيار ڪرڻ جو ويچار ڪرڻ گهرجي. هي پڳران! ٽنهي لوڪن ۾ اهڙو ڪوئي وار مون کي ڏسڻ ۾ نٿو اچي جو توهان جي ڏنڻ هلائڻ وقت بند ۾ سامهون ٿي مقابلو ڪري. هي رام! هن ۾ ڌرو به شڪ نه آهي جيئن اسان جي آهي ڇاڪاڻ ته مون کي سڀني پاسي سٺا سوڻ پيا ڏسڻ ۾ اچن، سگرو جا پوڙ پريا وڃن ٻڌي پڳران رام ساڌارن سوڻ ڪار ڪيو ۽ وري همدومان کي چوڻ لڳو همدومان! مان سمند نه جيئن ٿيڻ ڪري پار ڪندس پر تون لٽڪا جو سروپ نه ٻڌاء، ٻڌو! نه دٻائڻ ۽ ڏانڊن کي لٽڪا جيئن مشڪل آهي. سري رام چندر جا اهي وڃن ٻڌي همدومان هٿ جوڙي چوڻ لڳو هي دٻو! مون جيئن ڏٺو آهي تيئن اوهان کي ٻڌايان ٿو، لٽڪا پوري ترڪوت پوڙ جي مٿان ٺهيل آهي ان ۾ محل ماڙيون ۽ گهر سڀئي سون جا ٺهيل آهن اتي ٽرمڻ جل سان پوڙل ڪوه ۽ ٻاڙيون آهن جي وچ ۾ سوڻيا ڏيندڙ آهن ان جي اولهه دروازي وقت هزارين هاڻي پيل آهن ۽ اتر دروازي وقت اڪيچار سينا ۽ گهوڙي سوار آهن، اوڀر دروازي وقت هڪ ارب راکش وٽس آهن ۽ ڏکڻ دروازي وقت اوتراڻي پهريندار آهن. هي پوڙو! ان جي وچ ۾ ڀاڱي ۾ به هاڻي گهوڙا وٽ ۽ اڪيچار سينا آهي ڇا ننگر جي وڪيا ڪري ٿي اهي سڀئي هٿيارن هلائڻ ۾ هوشيار آهن اهڙي طرح لٽڪا به وڃڻ واري رستي ۾ انيڪ سرنڱ ست گهيرون ٽوڙن رکيل آهن پر هي دٻو پشور! انهن سڀ ڪچ هوندي به مون جو ڪچ ڪيو آهي سو ٻڌو، مون راوڻ جي چوڻن حصو سينا ماري ڇڏي آهي ۽ لٽڪا پوريءَ کي جلائي سون جا محل مون سڀ ناس ڪري ڇڏيا آهن ۽ هٿيار ۽ ٽوڙن کي مون ٽوڙي ڇڏو آهي هي دٻو!

مڌوان ۾ گهڙي ٿا سگهن. تنهن ڪري معلوم ٿئي ٿو ته شايد هندوان
جانڪي سان ملي آيو آهي تڏهن پهريدار کي سگريو چيو توهين ڇو نه
انهن کي وڃي منهنجي آڳيا ٻڌاءِ ۽ انگڊ ۽ ٻين باندڙن کي مون وٽ وٺي
اچو. سگريو جي آڳيا ٻڌي پهريدار مڌوان ۾ پهچي ڇوڻ لڳا، هي باندڙو!
مهاڄ جي آڳيا آهي ته جلد اچو هي مهاڄر ڪٿا! توهان کي ڇو نه پورو ڪ
راجا سڏايو آهي ڇاڪاڻ ته راجا ۽ اڪشمت سميت سگريو توهان سان ملڻ لڳو
چاهي تڏهن اهي باندڙ ”تمام چڱو“ چئي آڪاش ۾ چڙهي هلڻ لڳا، اهي
سميتي باندڙ پوراڄ انگڊ ۽ هندوان کي پنهنجو اڳواڻ ڪري هلڻ لڳا ۽ جلد
ئي اچي سگريو جي سامهون پرتويءَ تي اچي ٿا.

هندوان جو سڀيتا جو حال ٻڌائڻ

هندوان پهريائين رگھنات کي ٻوڏ سگريو کي پوڄا ڪري سري راجندر
کي ڇوڻ لڳو، هي پٽو! مان سڀيتا کي ڏسي آيو آهيان. هي پڳواڻ! مون
کي جانڪيءَ پنهنجو درد پٽو حال توهان کي ٻڌائڻ لاءِ چيو آهي هرو
اشوڪ واليڪا جي وچ ۾ شيشر جي وٽ هيٺان ويٺي آهي ۽ سدائين واکشمتين
جي ٻهري هيٺ رهي ٿي، ان جل ڇڏي ڏيڻ جي ڪري هو نه لڳ ٿي
ويٺي آهي ۽ ٽن روز هاءِ راجا! هاءِ راجا! چئي ڏک ۾ ڏکي رهي ٿي ۽ ڪوڙا
نه مورا ۽ ملين ٿي ويا اٿس ۽ وار ۾ ٽپندي هڪ ويڙهي ٿي ويا اٿس،
مان سمجهتا ڪي ڏسي پهريائين سوکيم روپ ڌاري وٽ ٿي چڙهي ٿاڙان ۽ ٻين
۾ لڪي توهان جي ڪٿا شروع کان وٺي آخر تائين چئي ٻڌايم، اهو سڀ
ٻڌائي وري مون چيو ته سگريو جي آڳيا سان سڀيتا جي ڳولڻ لاءِ وڏا ٻاڙان
ٻراڪري وڃي ڪندڙ باندڙ سڀيتا پاسي موڪليا آهن جن مان سگريو جو
مديري ۽ رگھنات جو داس مان هتي آيو آهيان اڄ مون سميت سان جانڪيءَ
جو درشن ڪيو، منهنجا اهي وڃن ٻڌي سڀيتا جا نيت ڪلي پيا ۽ ڇوڻ لڳي
ته مون کي هيءُ امرب سمان مٺا وڃن ڪنهن ٻڌايا. جيڪڏهن هي سڀ
سچ آهي ته هيءُ ڪٿا ٻڌائڻ وارو منهنجي اڳيان اچي حاضر ٿئي. هي پٽو!
تڏهن مان سوکيم روپ ڌاري باندڙ شڪل ۾ ان جي سامهون وڃي ايتس
۽ پري کان ئي پوڄا ڪري ٻهوي رهيس تڏهن جانڪيءَ مون کان پڇيو ته
تون ڪير آهين؟ گهڻيون ٻيون نه ڳالهيون پڇيائين مون نه ان کي سموري
ڳالهه ڪري ٻڌائي ۽ تنهن کان پوءِ توهان جي ڏنل منڊي ڏنيئمانس تڏهن
هنجو مون تي ٻڌڻ وشراس ٿيو ۽ مون کي چيائين ته جيئن ته منهنجو ڏک

لنگا ساڙي هومان جو واپس موٽڻ

سڄا جا اهي وڃن. ٻڌي هومان وڪلائي هليو ۽ مهاڳر پار ڪرڻ لاءِ
 ٻهاڙ جي چوٽيءَ تي چڙهي ان کي ٻهون سان ڊرائي هرا جي زور سان هلڻ
 لڳو. هومان آڪاس ۾ وڃڻ وقت زور سان آواز ڪيو، اهو آواز ٻڌي ٻانڊون
 سمجهيو ته هومان ڪارڊ سڌ ڪري موٽي رهيو آهي. هي ٻانڊو اڏو، هو
 هومان اچي رهيو آهي. اچري ۾ هومان پريس ٿان لهي هيٺ آيو ۽ اچي
 چوڻ لڳو هي ٻانڊو! مون وڃي ڏاڍو سميتا اڏڻ وائڻ ڪارڊ ۾ وڃي
 هيٺان وٺي آهي. مون ان رڻ کي ڇڏي سڄي وائڻ ڪارڊ ڇڏي ۽
 رڻ سان نه ڳالهائي آيو آهيان ۽ لنگا کي ڄاڻائي سڌو هتي آيو آهيان هيٺو
 اسان کي هن وقت رڻ ۽ سگرڙو وٽ هلڻ گهرجي، هومان جا اهي وڃن
 ٻڌي سمجهي ٻانڊو ڏاڍو خوش ٿيا. هومان کي کائي لڳائي ان جو ٻچ جهڙو
 لڳا ۽ کي پوسن ٿي. ٽنڀڻ لڳا. ٻڌو سمجهي ٻانڊو هومان سان گڏجي. ٻڌو وڃڻ
 پريس ڏانهن هلڻ لڳا هلندي. هلندي رستي ۾ هومان جي نظر وڃي مڙون
 ٿي پئي، ان کي ڏسي انگڊ کي چوڻ لڳو هي ٻڌو! مون کي ڏاڍي پڪ
 لڳي آهي تهن ڪري مولڪي آڻيا ڏيو ته هن ان جا ٿل ٿل کائي پست
 پوئان، ۽ لوڙي ڏيو واهي. اڳ ٻڌي ٻڌو رڻ ۽ لنگهه ۾ وڃي نروشن
 ڪيون. انگڊ چوڻ لڳو، هي هومان! توڙو رڻ جو ڪارج سڌ ڪيو آهي
 تهن ڪري هي ڪهه پورا ٿون رڻ جي ڪرپاسان ڇڏي. مول ٿل کائي ٻڌ
 ڪو. انگڊ جي آڻيا وٺي هومان ۽ ٻيا ٻانڊو مڙو ٻن ۾ ڪهڙي خوب مڙي سان
 ٿل پئي کائڻ لڳا، جڏهن ڏٺو جي بهرندارن هنن کي ٿل پئي کائيندو ڏسي
 انهن کي ڪوٺو ٿي سمجهاريو پر ٻانڊون اٿلندو ٿي ۽ مڪن سان هنن کي ماري
 پچائي ڪڍار ٿڌن ڏٺو جي سگرڙو جي مامي بهرندارن سميت سگرڙو وٽ اچي
 ڏانهن ٿڌي چوڻ لڳا، هي راجن! انگڊ، هومان ۽ نوهان جي سڄي ٻانڊون
 مڙو ٻن جا ٿل ٿل کائي ٿاس ڪري ڇڏيا آهن، ڏڏي جي مڪن مان اها
 ڳالهه ٻڌي سگرڙو من ۾ پوسن ٿي چوڻ لڳو، شايد ٻون ڪمار سميتا جي خبر
 وٺي آيو آهي ته ته سمجهي مڙون جي پالا ڪڍن کسي ڏسڻ جي نه هيس
 نه آهي شايد اهو ڪم هومان پورو ڪيو آهي، سگرڙو جا وڃن ٻڌي پڪران
 رڻ پوسن ٿي چوڻ لڳو هي راجن! اها سميتا جي ٻاري ۾ ٿون ڪهڙي ڳالهه
 ڪري رهيو آهي، تهن سگرڙو چوڻ لڳو پڪران معلوم ٿئي ٿو ته ڄاڻڪي جو
 پتو پڄي وٺو آهي ڇاڪاڻ ته هومان ۽ ٻيا ٻانڊو مڙو ٻن ۾ ڪهڙي ٿل ٿل
 سمجهي بهرندارن کي ماري ٿا، سو به نوهان جي ڪارڊ کان سواءِ

پراڻا ڪري ۽ واري جي پياري مٿي هٿ ڪري اڳن ڏيڙ هيرمان جو ٻچ
 نه ڄاڻو، انهيءَ ڪري اهو نام سڀل ٿي پيو. جنهن جي نام سمرڻ سان
 منڃن سڀني ٻارن کان چڱي اڳيءَ کي ٻار ڪري وڃن ٿا سر هن رگهناڪ
 جي خاص دوت کي اڳيءَ جو ٿاڻ ڪيئن پهچي سگهندو، تنهن کان پوءِ
 هيرمان سڀني وقت اچي پرڻام ڪري ڇهڙ هي ڏيوي! هاڻ تون مون کي
 آڳاٽي ڏي نه مان رگهناڪ وقت وڃي سندس شيوا ۾ حاضر ٿيان. هي
 ڏيوي! مون کي تون به ڪا اهڙي نشاني ڏي. جنهن کي ڏسي رگهناڪ
 مون ٿي وشواس ڪري، تڏهن ڪم لوڇي سڀني وڃار ڪري پنهنجي وارن
 مان ڇوڙاڻي ڪڍي هيرمان کي ڏيئي ڇوڙا لڳي هي ڪهڻو!
 هن کي ڏسي رام ۽ لڪشمڻ ٿوري وشواس ڪندا، هن وقت! انهن کي
 وشواس ڏيارڻ لاءِ هڪ ڳالهه پي به ٻڌايان ٿي ڇا ٻڌي انهن کي خاطري
 ٿي ويندي. ائين چئي سڀني اندر جي پٽ جيئس جي سڄي ڳالهه ڪري
 ڇوڙا لڳي، هيرمان! هن جيئس واري وارا جي خبر کيس ۽ مونکان سواءِ
 ٻئي ڪنهن کي نه آهي. هي هيرمان! منهنجي دڪن ۽ درد ٻارون جيڪي
 به او ڳالهون ڏيون آهن سي سڀئي ڳالهون رام کي ڪري ٻڌائج نه هن
 کي ٻڌي مون لاءِ من ۾ ڊا آهن ٿيندي، هي هيرمان! هاڻي منهنجي
 زندگي باقي به مهينا آهي جيڪڏهن انهيءَ وچ ۾ رگهناڪ نه آڻو نه هيءُ
 دشت مون کي ماري ڇڏيندو. تڏهن هيرمان ڇوڙا لڳو هي ڏيوي! مون
 هٿ جيڪي ڪجهه ڏنو آهي ۽ ٻڌو آهي اها سموري حقيقت وڃي سري
 رامچندر کي ٻڌائيندس. ڇوڪر مان هاڻي رگهناڪ وقت وڃان ٿو هو جلد ئي
 لڪشمڻ سميت نرسن ملڻ لاءِ ايندو. ائين چئي هيرمان پرڻام ڪري ڇوڙا لڳو،
 هي ڏيوي! مان وڃان ٿو تون جلد ئي ڪروڙين ٻانڌرن سميت هٿ رام ۽
 لڪشمڻ کي ڏسيندين. تڏهن ڄاڻڪي ڇوڙا لڳي هي هيرمان! توکي ڏسي
 مان پنهنجو دڪن ڀلي وٺي هيس هاڻ تون وڃي رهيو آهين هاڻ سري رامچندر
 جي سماچار ٻڌڻ به مان ڪيئن رهي سگهندس، تنهن ئي هيرمان ڇوڙا
 لڳو هي ڏيوي! جيڪڏهن اها ڳالهه آهي ۽ تون منهنجي ڪلهي تي چڙهي
 هاڻ منظور ڪرين ته مان هڪ ڪٺ ۾ توکي رامچندر سان ملائي ڇڏيان، تڏهن
 سڀني ڇوڙا لڳي جيڪڏهن رامچندر سمندر کي سڪائي يا ان ئي ٻانڌن سان
 پل ٻڌي هتي ٻانڌرن سان گڏ اچي راوڻ کي بند ۾ ماري - مون کي واپس
 وٺي وڃي، ته ان ۾ هن جو جس ۽ نالو امر رهندو، تنهن ڪري تون وڃ

ٿا ڪري سگهن، سڃاڻن ٿو؟ مان وارو جو داس آهيان، مذهبي ٻراڪرم جي بل جو ڪوئي اڳاڻو نه آهي. هومان جا اهي وڃن ٻڌي وارو ڪروڙ ٻه ٻيڙجي اهڪ واکش کي حڪم ڏنو، هي پرچند ائون حسن ٻانڌو کي ماري ٽڪرا ٽڪرا ڪري ڇڏ، جڏهن پرچند واکش هٿيار کڻي هن کي مارڻ لاءِ تيار ٿيو تڏهن ويهڻ هن کي روڪي ڇوڙ ٻڳو، هي راجن ا هڻي ڪنهن نه راجا جي دوست کسي ڪڏهن نه مارڻ نه گهوڙي، اهو سرورون جو ڪم نه آهي ڇوڪڙهن هن ٻانڌو دوست کسي مارڻ واندو نه ان وار کي هيءُ سماچار ڪيو. ٻڌائيندو: تڏهن ڪري هن ٻانڌو کي ٻيو ڪوئي ڏند ڏيڻا گهوڙي، جنهن جي نشاني کڻي هيءُ ٻانڌو ويهڻ ان کي ڏسي سکرڙ سميت وار جلد هٿ آندو، پوءِ ان سان پوڄان جي ٻڌ ٿيندي. ويهڻ جا اهي وڃن ٻڌي وارو نه ائين ڇوڙ به ٻانڌو جو اڃ تي وڏو موٽ ٿيندو آهي تڏهن ڪري هن جي پنج کي خوب ڪڙو وڙهي ٿيل لڳائي. ان کي باهه لڳائي. ڇو ٺڪر گهمائي ڇڏي ٺهي جيئن ڪري سڀئي ٻانڌو هن جي دودشا ڏسي واکاڻ ڪن. تڏهن واکش ”تمام چڱو“ چئي. هومان جي پنج کي اڙڙون ٻڌي ٿيل ٻه ٻڌايو، سبب ٻڌي. ٿوري باهه لڳائي انکي مضبوط رسون ٻڌي ڪڇ پٺان واکش هن کي ماريندا ائين چوڻا پئي ويا نه هي ڇوڙ آهي اهڙي طرح چوڻا ڇوڙ ٺڪر گهمائي لڳا، هومان نه ڪڇ ٺاهڻ ڪرڻ جي اڃا سان سبب ڪڇ پئي سڃاڻن، جنهن وقت ڏکڻ دروازي وٽ پهتا ان وقت هومان جهٽ سر ڪم روپ ڌاري انهن جي ٻڌلن کان ٺڪري وڌو، پوءِ ٻه ٻڌو سر ٻه ڪري اڇل ڏيئي ٺڪا جي مٿان مٿان چڙهي وارو اتان هڪ ٿورو اڳڙي هڪ ڪڙ ٻه سڀي واکش کي ماري ڇڏيائين، پوءِ ٻه ٻڌو ضروري ڪارڊ ڪرڻ لاءِ ان باهه لڳل پنج سان هڪ ڪوڙ کان پئي ڪوڙ مٿان ڪڍندو ٿيا ٻه ٻڌو ٻه ٻڌي وڏي پنج سان مڪان مڪان جلائيندو اڏاڻ ٻڳو. هومان ٻه ٻڌي پنج کي چنڊيندو ان مان باهه جا ٻه ڪڍندو هڪ هڪ مٿل جلائيندو ٻه ڪڍائيندو پئي وارو، تان جو ساري شهر کسي اهي اهو لکي. مٿل ٻه ٻڌل ڏنهن جون استراڻ اسار ٻه چٽا لڳيون مٿان چٽي ڪرڻ لڳا، ٺڪر جي چٽ ڪري واکش اهڙا نه اهي پريشان ٿيا هسو هاءِ پٿر! هاءِ لاءِ! هاءِ هاءِ ڪار مڇي وارو، اهڙي طرح هومان ويهڻ هر ڪوڙ ڇڏي باقي سڀي گهرن ۽ مٿالن کي جلائي پسر ڪري ڇڏو تڏهن کان پوءِ هومان سمندو ٻه ٿو ڏيئي پنج واري باهه وسائي ڇڏي، سڀني

جي شيءِ کي ڪٽو چورائي ڪٽي ويڊو آهي اهڙي طرح سون نه پنهنجي
 ناس ڪرڻ لاءِ پگوان رام جي استري چورائي ڪٽي آئين. مان ان سرڙاڻي
 پگوان رام جو دونهن آهيان، انهيءَ رگهنات متنگ پربت ئي اچي اگنيءَ کي
 ساڳي ڪري سگريو سان مٽرڻا ڪئي ۽ هڪ ئي ٻاڻ سان ٻائيءَ کي ماري
 سگريو کي بالڏن جو راجا بڻايو. هي راوڻ! هن وقت اهو مهاڀاي بالڏن وڃ
 ۽ ٻيا نه ڪروڙن سرورن بالڏن ٽولين جون ٽوليون رام ۽ اڪشمه سان گڏ
 ڪروڙن ۾ ڀريل پوروش پربت ئي اراجمان آهن. هن ئي ڄاڻڪيءَ کي ڳرلهڻ
 لاءِ سڀني پاسي وڏا وڏا وڙ بالڏن موڪليا آهن انهن ۾ هڪ بالڏن مان پڙن
 جو پتر آهيان. مان سينا کي ڳوليڻو ڳوليڻو هتي اچي نڪتو آهيان. مان
 سينا جو روشن ڪري چڪو آهيان. پوءِ پنهنجي بالڏن سڃاڻ ڪري مون ان
 کي اجاڙي ڇڏيو. جڏهن مون راکش کي ٻاڻ ڏانهن ڏٺس ٻاڻ ڪٽي ايندو
 ڏٺو تڏهن مون انهن کي ماري پنهنجي سرار جي وڪيا ڪئي ڇاڪاڻ ته هي
 راجن! پنهنجو ساهه نه سڀني کي پيارو آهي، پوءِ ميگهنات مون کي اوهڻ
 ڦاس ۾ ٻڏي هتي وٺي آيو، هي راوڻ جڏهن مان ڄاڻندو نه هوس ته اوهڻا
 جي وڙ سان اها اوهڻ ڦاس موٽي جهڻ سان هلي وڃي ئي تڏهن نه ٿو کي
 نصيحت پري ڳالهه ٻڌائڻ لاءِ مان پنهنجي هٿ آيو آهيان. هي راوڻ! وڻ
 موجب سنسار جي ڪٽيءَ جو ويچار ڪراو ۽ راکش ٻڏيءَ جو ٺاهڻ ڪري
 ڇڏيو، تون اوهڻا جي اتم وٺس ۾ انهن ٿور آهيان، ٻولسي لڏن وشروا جو پٽ
 ۽ ڪهڙو جو ڀاءُ آهيان تنهن ڪري ڏس نه سون ڏيو، پٽ ڪري نه راکش
 نه آهيان، پوءِ اتم پٽ سان نه راکش نه آهي. پوءِ مون کي چوڻو آهي؟ سو
 ميان ٻڌايان ٿو ته تون سڀ ڪڇ ٽوڪار آهيان. پون پتر هڻمان جا اهي
 وڃن ٻڌي راکش راج راوڻ سڀ نه سگهيو ۽ ڪروڙ ۾ نيت لال ڪري من
 ئي من ۾ جلندي چوڻ لڳو اڙي دشت بالڏن تون وڏو مورو آهيان پنهنجي
 سامهون اي ڏيو ئي اهڙي وارثاڻ ڪري رهيو آهيان اهو رام ۽ جهنگلي
 سگرار ڪهڙي شيءِ آهي؟

هڏومان جي پڇ ڪي باهم ڏٺڻ

سگرار کي نه مان سينا سميت ماري ڇڏيندس، هي بالڏن! اول ته اڄ
 توکي ئي مارڻو آهي پوءِ ڄاڻڪيءَ کي ماريڻس تنهن کانپوءِ اڪشمه سميت رام
 کي ماريڻدس. راوڻ! ڄا اهي وڃن پٽي هڏومان ڪروڙ سان ان ڪسي
 جلائيندي چوڻ لڳو، اڙي دشت! پنهنجي اباڻي نه ڪروڙن راوڻ نه

ميگهناٽ (الدر جيست) پتا ڪي چيو، هي پتا جي | چٽا نه ڪراو مڏهجي هوندي توهان اهڙا ڏکي وڃن ڇو ٿا ڇو. مان هن ٻانڌر کي هڪ ڪٺ ۾ ٻاهر ٿاس ۾ ٻڌي وٺي ٿو اڃان، ائين چئي الدر جيست رت تي چڙهي الهڪ راکش ٻاڻ سان وٺي هڏمان جي سامهون آيو، تڏهن وٺو هڏمان ٻه ڊڪر شهر وانگر هڪ ۾ ٽيهر ڪٺي ڪرڙ سڀان آڪاش ۾ اڏامي وار ان کي آڪاش ۾ اڏامندو ٿي الدر جيست اٻ ٻاڻ ان جي سر ۾ ماريا جه. ٻاڻ ان جي هڏي ۾ ۱۰ چوٽن ۾ ۴ هڪ ٻيچ ۾ هڻي شينهن وانگر گرڇا لڳو، تڏهن مهاڀلوان هڏمان ڏاڍي جوش سان ٻاهر ڇو ٽيهر ڪٺي هڪ ڪٺ ۾ ان جي ساوٿن کي ماري ڇڏيو ۽ گهوڙن سميت ان جي رت کي چروڻ ڪري ڇڏيو، تڏهن مهاڀلي ميگهناٽ پتي رت تي چڙهي جهٽ ٻاهر ٿاس ٻاڻ سان هڏمان کي ٻڌي راکش راج راوڻ رت وٺي ويو.

سري مهاڀلو چوڻ لڳو، هي ٻاروئي | ٻاهر ٿاس ۾ ٻڌل هڏمان ڪسي جڏهن شهر مان پتي وٺي هليا ان وقت هن ڪسي ڏسڻ لاءِ ڪڇ ٺنگرواسي ان جي پٺيان هلندي ان کي ڪروڙ مان مڪون هڻڻ لڳا، ٻوڙها جي ٻوڙا سان ٻوڙهه استر هڏمان جي سر ۾ کڻي ڇهندي اوڏي مهل ٿي هليو وار انهي ڳالهه کي ڄاڻندي ۽ هڏمان خاص وار جي ڪارڻ ڪرڻ لاءِ معذوري اڏائي ۾ ٻڌل راوڻ رت هليو.

هڏمان ۽ راوڻ جو سلوڊ

جڏهن (الدر جيست) ميگهناٽ ان کي سڀا ۾ ويٺل راوڻ جي سامهون وٺي وار ۽ چوڻ لڳو، هي پتا جي | مان هن ٻانڌر کي ٻوڙها جي رو ڪري ٻڌي وٺي آيو آهيان جنهن اسان جا وڏا وڏا وٺو راکش ماريا آهن. هي مهاڀلوان توهان منترن جي صلاح ڪري جا ڳالهه مناسب سمجهو ائين ڪراو، هيءُ ڪوئي رواجي ٻانڌر ڪرڻ آهي. تڏهن راوڻ کلي چوڻ لڳو ته هن ٻانڌر کان ٻيڇر نه سهن هتي آيو ڇو آهي، هڪ هن ڇو گهوڙو ڪم آهي ۽ آيو ڪٿان آهي، هن مڏهجي سڄو ٻن ڇو اڃاڙي ڇڏيو آهي ۽ مڏهجي وار راکشن کي ڇو زبردستيءَ مارو اٿس؟ ائين چئي هڏمان کان ٻاهر سان ٻيڇڻ لڳو ۽ هي ٻانڌر! توکي ڪنهن موڪليو آهي، تون ڀڄ نه هڪ اچڻ جي سڀي ڳالهه سڄ سڄ چئي ٻڌاء، پوءِ مان توکي ڇڏي ڏيندس، تڏهن هڏمان راکش راج راوڻ کي ڏسي من ۾ سري رام چندر جو ڌيان ڪري تمام خوش ٿي چوڻ لڳو، هي ڊوٽائڻ جا شترو راوڻ تون صاف صاف ٻڌ، جهڙي طرح کاڌي

گڏي سڄي اشوڪ وائیکا اڃاڙي ڇڏي. راکشن اس کي اڇڙيل ڏسي جانڪيءَ کان پڇيو ته جانڪي هي ٻانڊر وڪت وٺڻ ڪير آهي؟ تنهن تي جانڪيءَ چيو ته هن راکشن کي مايا کي توهان ئي ڄاڻو ٿا مان ڏکي اٻلا انهيءَ ڳالھ مان ڇا ڄاڻان، جانڪيءَ جا اهي وڃن ٻڌي پڙ کان وڌيڪ وياڪل ٿي راکشن راوڻ وٽ ويا ۽ هندوان جي گروئن جي سموري ڳالھ ڪري ڇوڙ لڳا، هي راجا هڪ وڏي پراگرمي ٻانڊر سينا سان ڳالهائي هڪ ڪٺ ۾ اشوڪ وائیکا اڃاڙي ڇڏي آهي ۽ مندر کي پڇي سڀني بهرندارن کي ماري هاڻ اتي ئي ويٺو آهي.

هندوان جو اڪير کي مارڻ

اشوڪ وائیکا جي اڇڙڻ جو سماچار ٻڌي راوڻ اوڏي مهل ڏٺو. لک-راکشن کي موڪليو. هيڏانهن اُڀرڻ جيڏي سرور هندوان لوه جي ٽپي کي هٿيار وانگر هٿ ۾ کڻي پگڙ ٽٽل مندر جي پاسي ۾ ويهي رهيو. ان جو پڇ ٿورو ٿورو ٿڌي رهيو هئو ۽ مگر ان جو پياڻڪ هئو. راکشن کي سامهون ايندو ڏسي هندوان شينهن وانگر گرجڻ لڳو جنهن کي ٻڌي راکشن جو هرڊو ڏکڻ لڳو. هندوان کي ڏسي راکشن انيڪ قسم جا هٿيار هلائي لڳا، تنهن کان پوءِ هندوان (جيئن پگڙا ٽپي ۾ پڇندا آهن تنهن) مدگر کڻي سڀني کي هڪ ڪٺ ۾ ماري ڇڏيو، پنهنجي سينا جي لاس ٽپڻ جو ٻڌي راوڻ ڪروڙ ۾ ڇڙو ٿي پيو پوءِ هن وڏا پنج سينا پتي سينا سميت موڪليا، پر هندوان پنهنجي لوه جي ٽپي سان انهن سڀني کي ماري ڇڏيو، ٽنهن راوڻ ڪروڙ ۾ اچي وري سڀ سينا پتي سينا سميت موڪليا، ٽنهن ٻن ٽن هندوان هنن کي سامهون ايندو ڏسي بهرڻ وانگر لوه جي ٽپي سان سڀني کي هڪ کن ۾ ماري وري ساڳئي هنڌ ويهي ان راکشن جي اڇڙڻ جي واٽ ڏسڻ لڳو. ٽنهن مهاڀاران ٻولائي راجڪمار اڪير آو ان کي ڏسي هندوان مدگر کڻي آڪاش ۾ اڏامي ويا ۽ تمام دور سان اچي مدگر ان جي مستڪ تي وهائي ڪڍيو اهڙي طرح اڪير کي ماري ان جي سينا جو ٽارو نشان مٿائي ڇڏيو.

ميگھناٿ جو هندوان کي برهم ڦاس ۾ ٻڌڻ

راجڪمار اڪير جي مرن جو ٻڌي راوڻ ڪروڙ ۾ اچي (اندر جيست) ميگھناٿ کي چيو هي ايترا جتي منهنجي پٽ جي مارڻ وارو شترو آهي تون اوڏانهن وڃ تون هن کي ماري يا جيترو ٻڌي وٺي اچيس، تنهن تي

جي ڪن ئي ٻڌڻ ڇوڙ آواز ڌاري ڌاري مٽيءَ وائيءَ ۾ اڀرڻا ڪان وٺي
 لڏڪا ۾ ٻههڻ ٿاڻن ڪٿا ٻڌائي هڻومان ڇپ ٿي ويو. شروع کان وٺي آخر
 ٿاڻن ۾ ٻههڻي ڪٿا ٻڌي سڀني کي ڏاڍو عجب لڳو ته مون جو هاڻي آڪاش
 مان آواز ٻڌو آهي ڇا هئا جو ڪيل آواز هڻو يا سمون يا من جو ٻيڙم آهي،
 پر ڏک جي هڻڻ ڪري مون کي ٿڌو ٿي اچي، پوءِ سڀني ڪيئن ٿي
 سگهي ٿو؟ مان سامهون ٻڌي رهي آهيان تنهن ڪري اهو ٻيڙم به ڪيئن
 ٿي سگهندو، تڏهن ڄاڻڪي ڇوڙ لڳي ته جهن ڳهائي ٻڌڻ ۾ ٻههڻي ڪن
 ۾ اهرت سڀان مٿا وڃن ڇا آهن اهو پاڳهوان ٻههڻي سامهون پرگهت
 ٿي، ڄاڻڪيءَ جا اهي وڃن ٻڌي هڻومان ڌاري ڌاري ان وٽ ٿان هيٺ لهي
 سڀني جي اڳيان اچي هٿ ڇوڙي پٿار ڪيو. ان کي ڏسي ڄاڻڪيءَ کي اهو
 ڏپ ٿيو ته مون کي ڦاسائڻ لاءِ مالا سان ٻانڌڻ روپ ڌاري شايد راوڻ ٿي
 آيو هجي، اهو وڃاڻ ڪري ڇپ ڇپ ڪند هيٺ ڪري ويهي رهي.
 تڏهن هڻومان وري سڀني کي چيو، هي ڌاري! تون جيڪو شڪ ڪري
 رهي آهين، اهو مان نه آهيان، ٻههڻي ٻاري ۾ جو توکي شڪا ٿي رهي
 آهي سا شڪا من مان ڪڍي ڇڏ. هي مانا! مان رام جو داس آهيان،
 مان وائر راج سگريو جو مٽري آهيان ۽ سڄي جهڪ جو ٻوڙ روپ ٻون ٻار
 جو پٽر آهيان، اهو ٻڌي سري ڄاڻڪي هٿ ٻڌي اٿي ٻههڻي هڻومان کي
 ڇوڙ لڳي هي ڪهڙي راج! تون ڇو چرين ٿو ته مان سري رام جو داس آهيان سو
 ٻلا ٻانڌڻ ۽ مٽي جي مٽر ٿا ڪيئن ٿي سگهي ٿي؟ تڏهن هڻومان ڇوڙ لڳو هي
 ڌاري شهريءَ جي ڇوڙ موجب پڳوان رام وٽي موڪ پٽي تي آيو، ان
 پٽي تي ويٺل سگريو پري کان رام ۽ لڪشمڻ کي ايندو ڏسي من ۾ ڏپ
 ٿيس ۽ مون کي ان جي خبر وٺڻ لاءِ موڪليا ٿين، تڏهن مان ٻههڻ ڇوڙ
 روپ ڌاري رام وٽ ويس ۽ ان جي شڏ پاوڻا ڄاڻي انهن کي ڪلهن تي
 چاڙهي سگريو وٽ وٺي ويس تڏهن رام ۽ سگريو جي مٽر ٿا ٿي، سگريو
 جي پٽيءَ کي ٻالي ڪڍي ويو هو تڏهن رگهيات ان کي هڪ ٻاڻ سان
 ماري سگريو کي راج ٻڌ وٺي ڏنو، تڏهن سگريو ٻههڻي ڳرلها لاءِ وڏا وڏا
 وڻ ٻانڌڻ چٽي پاسي موڪليا آهن.

هڻومان جو سڀني کي رامچندر جي ڏنل منڊي ڏيڻ

ان وقت هڪ مهل رگهيات مون کي پٿر سان چيو، هي ٻون ٿڌن!
 ٻههڻي ڪم جو ٿوڙي ٻيڙو آهي، تون سڀني کي اسان ٻنهي جي خرش اٿيءَ

وہی آہن۔ چمکدھن۔ راون کی۔ کٹی انگکار کین ہا ل جہر سٹلر لی
 پوئی ہا۔ وری ای کروڈ گری غوط، لکی، جانکیا، عاٹ مہدی، ہا،
 مچا، بر دہو، ورا کی، کین، اتری طرح کائی، تارار ڈھکاری، جانکی، کس
 مارٹ لاء، تیار لی چوٹ لکی، لہن جی سربر جا۔ الہ کائی الہ الہ گری
 چڈا، کائی پیکر مک واری، راکش، پھچو مک، تازی دھارٹ لکی
 ترچنا راکشٹی، حو سینو لہن

سيتا کي اڙي طرح ڏيکارڻ وقت انهن ڊاڪٽرن کي روڪي ٿرڻا
 ناهي ٻڌي ڊاڪٽر چيو ٿيڪي، اڙي نشت ڊاڪٽرن! ٻهراڻ مڏهنجي
 هيءَ ڳالهه ٻڌو جنهن ۾ نوان جي ڀلاي آهي، توهن هن نامي اهلا کي
 نه ستاو هن کي ٺڪارو ڪريو، مون هيتر سڀني ۾ ڏاڍو آهي ته ڪم ٿيڻ
 پڪوان وٺڻ لڪهڻ سان گڏ شديد هائيءَ تي چڙهي آيو آهي ۽ لڏڪا کي
 جلائي راوڻ کي ٻڌ ۾ ماري سڀتا کي ٻڏهنجي گود ۾ کڻي ٻڙسڻ تي وڌل
 ڏاڍو آهي ۽ راوڻ کي ڪلي ۾ منڍ مالا پيل سر تي ٿيل لڪل ۽ ٺڪرائي ٻڏهنجي
 ٻنٽ ٻوٽن سان گڏو جي ڪنڊ ۾ ٿيڻي ڏهنجي وهيو آهي ۽ وڻسڻ غروش تي
 شري رام چندر جي پڪي پاڻ سان شوا ڪري وغير آهي، انهيءَ مان مغاور
 ٿئي ٿو ته رام چندر جلد ئي راوڻ کي ڪل سميت لاس ڪري وڃيڻ کي لڏڪا
 جو راج ڏيندو ۽ ساڳئي سڀتا کي گود ۾ وهاري اڍڏها هليو ويندو، ٿرڻا
 جا اهي وڻن ٻڏي سهڻي ڊاڪٽرن ڏسي وڃن ۽ ڇپ ڇاپ ڪري جتي
 هر ٿي وڃي وهڻون ۽ ڪڇ ڏيڻ کان پوءِ انهن کي لڏ ڇڏي وڃي.

هيوومان ۽ سڀيتا سنڌو

راڪشطين جي ڏينهار ۾ ڪري سڀتا ڏيڻ ۾ وياڪل نٿي وائي ۽ اڀهندو
ڪوئي سهالڪ نه ٿئي. مورچا اتي ويٺي ٻوڏ ڏک وڃان اڪن ۾ آنسو آڻي
چوڻ لڳي ته صبح ٿيندي واکشطين مون کي ڪاٺي ڇڏينداون اهڙو
ڪهڙو اباڻ آهي جو هن قسم مينهنه موٽو اتي ٻري. اهڙي طرح مرن جي
ڀڪ ڪري به ان جو ڪوئي اباڻ نه ٿئي ڪلهائي سڀتا وڻ جي ٺاريءَ کي
ٻڪڙي ٺاهڻ ڏاڍو ٺالين ڏاڍو ڏوٽي رهي. سري مهاديو چوي اهو هي
باروئي! اهڙي طرح ڏوٽي وٺندي سڀتا وڻ جو ڏکي ۾ ٺاهي
لڳائي اڀهندو سرور جوڻ ٺاهڻ هن واکشطين جي وچ ۾ رهي سري رام چندر
ٻا جهڻا مان ڪهڙو ٺاڻندو آهي. ڄاڻڪيءَ کي اهڙيءَ طرح مرن جو ڀڪو
ڪندو ٿئي شري هردمان سوکيو روپ ڏاري هن ۾ وڻ جو ڪري ان

ماڻي نه ٿين جي ڪاٺي نه پرواهه نٿو ڪري. ٺٺس مان ٺوڪي ڪٽي آيو آهيان
هان تون منهنجي پياري پٽي ٿي ره جهن ڪري ٿين جو دک دور ٿي
ويندو هن وقت تون دک ۾ واڳل ٿي رهي آئين ٿڌن نه هواجو ٿاڻين او وٽ
نه آيو آهي، جڏهن هن جو ٺوسان پور ٿي نه آهي نه اچي ڪيئن، هو موڙڪ
ايمان ٻاڻ ڪي وڏو پڙهومان سمجهي ٿو. هتي سڀنا ٺوڪي اهڙي پٽيءَ مان
ڪهڙو ڦاٿو ٺٺس مان راکش ٿي ڪري به ٺوسان پور ڪريان ٿو ٺين
ڪري تون مون کي منهنجي پٽي روپ ۾ انگيڪار ڪر جيڪڏهن تون
منهنجي پٽي ٿي رهندين نه ڪندڙ ٺاڻڪ ڪس، ڪو به ٻين جون استراون
ٺين جو جس ڳانڍيدون. راوڻ جا اهي ڪنور وڃن ٻڌي سڀنا ڪروڙ ۾
پوڄي چوڻ لڳي، اڙي نهچا! تون سري رامچندر کان ٻڌي ڪري نه بيڪاريءَ
جو روپ ڌاري آيو هئين به ٻيئي جي نه. هڪ ڪري ڪتر جئين (ڪٿي
خالي ٺٺسي ڪاڏي جي شيءِ ڪٽي ويندو آهي) رام به لڪشمي کي نه ٺٺسي
مون کي چوريءَ ڪٽي آئين، سو انهيءَ جو تمام چلد ٿي ڪيترو اوڙهندان.
جهن وقت پگوان رام جي ٻاڻ سان گهاٽل ٿي پر لوڪ ويندڙن ان وقت تون
رام کي ڄاڻيندڙ. هي دشت راوڻ! ٺوڪي ٻڌ ۾ مارڻ لاءِ لڪشمي سان گڏ
پگوان رام سمندر کي سڪائي ٻاڻن سان ٻل ٻڙائي هتي ايندو ٺوڪي پٽن به
سڀنا سميت ماري مون کي اهوڏيا پوريءَ وٺي ويندو. ڄاڻڪيءَ جا اهي
ڪنور وڃن ٻڌي راوڻ ڪروڙ ۾ اکيون لال ڪري ميان مان لارو ڪڍي
سڀنا کي مارڻ ٿي چاهيائين، ٺڌن مهاراڻي مڏوڌري منهنجي پٽيءَ کي
روڪي چوڻ لڳي هي پٽي ڏاڍا هن نماڻي ابلا به ڏکي آڻما کي چڻي ڏاڍو
ٺوهان کي نه ڏاڍو ڪندڙ به ٺاڻڪ ڏاڍن جهڙاڻن اٽڪ موهو استراون
جي ڏاڍي چاهه مان ٺوهان کي پٽي ڪرڻ چاهين ٿوڻ. مڏوڌري
جا اهي وڃن ٻڌي راوڻ راکشمن کي چوڻ لڳو، هي نشواراڻو ٺوهين هن
کي پور سان يا ڊپ سان ڊيڄاري ڪنهن به اپاءَ سان، جيئن سڀنا موٽي
پٽي ڪري مڇي اهو ٿي اپاءَ ڪراڙ جيڪڏهن ٻن مهينن اندر هوءَ موٽي
پنهجو پٽي ڪري سرڪار ڪندي نه سمجهي سگهجي ٿي ٺٺسي ٺٺسي ٺٺسي سان گڏ
راڄاڻي ماڻهندي، پر جيڪڏهن ٻن مهينن کان پوءِ به هوءَ مون کي پٽي
ڪرڻ کان انڪار ڪندي نه هن کي ماري ختم ڪري ڇڏيندس. ائين چئي
راوڻ منهنجي استرڻ سان گڏ حڪام ۾ هليو وڃو راکشمن سڀنا وٽ اچي
ان کي منهنجي اپاءَ سان ڊيڄارڻ لڳيون. انهن مان هڪڙي چوڻ لڳي
اڙي ڄاڻڪي! تون حسن چران ٿي ڪري جو منهنجي جواني اڻاڍ ڪري

وار ڪندڙي هڪ وڏي لڳي پئي آهي، ۽ تمام ڏيري ۽ ڏکي حالت ۾ ڪوڙا مورا ئي وٺا اٿس اهڙي حالت ۾ پڙهيءَ تي ويٺل سڄا ڇوڪرا ڀريل راءِ راءِ چئي رهي آهي ان کي ڪوئي سندس وکيا ڪرڻ وارو ڪو نه ٿو ڏسڻ ۾ اچي ۽ هو اڀراس وکيا ڪري تمام لڳل ۽ ڏيري تي ويٺي آهي.

راوڻ جو سڀتا کي سمجهائڻ

همان وقت ئي چڙهي ٿاڙن ۽ پنن ۾ اڪي ان کي ڏسڻ لڳو ۽ من تي من ۾ چوڻ لڳو ته اڄ مان جانگيءَ جو دوش ڪري ڏاڍو خوش ٿيو آهيان آها! ڀڳوان رام جو ڪارڊ منهنجي هٿان پورو ٿيو. هن اڃا تائين پئي خيال ڪيو ته مان سڀتا سان ڪهڙن ملڻ نه ايتري ۾ راوڻ ڪيترن ڌارن سان گڏ اچي اڪثر ڇا ٿئي ته ڏهر مڪ ويهه ٻانهون ڪڇل والڪر ڪارو سرور ڏسي همومان کي ڏاڍو محبت لڳو ۽ هر وقت جي پنن ۾ لڪي واهي رهيو. راوڻ کي سدائين اها چڻا هوندي هئي ته سري رام چندر جي هٿان جلدي ۾ جلدي منهنجو موت ٿيندو ته جاڳ ڪهڙو سبب آهي جو اڃا تائين سڀتا کي ڏوٽو نه آهي. اهڙي طرح هميشه ڀڳوان رام جي يادگيري ڪري پريشان ٿيندو هو. راوڻ رات جو سهر ڏٺائين ته رام جو سندس نڍي ڪوئي بالدر آيو آهي ۽ سوڪسروپ ۾ وڻ جي ٿاڙن تي واهي ٿئي رهيو آهي اهو اندروني سهر ڏسي من ۾ چوڻ لڳو ته شايد اهو سهر سچو ئي هجي تنهن ڪري اشوڪ پن ۾ هلي مون کي هڪ ڪم ڪرڻ ڪورجي، مان جانگيءَ کي اهڙو ڏکي ڪرڻا ڇڏين ڪسي بالدر. سبب ڏسي وڃي رات چندر کي ٻڌائي، اهو ويچار ڪري جهٽ سڀتا وٽ آيو. راوڻ سان گڏ زال جو ايندو ڏسي ڪلياڻي سڀتا گهٻرائجي وئي ۽ منهنجو منهن هوس ڪري واهي رهي. ان وقت اکين مان آنسو اٿي منهنجو من ڀڳوان رام ۾ لڳائي ڇڏيو. اهڙي طرح سڀتا کي ڏسي راوڻ چوڻ لڳو، عسي سندر! انهن من کي ڏسي ڇو ئي گهٻرائين؟ هاڻ رام نه منهنجي ڀاءُ سان جهنگل ۾ رهي آهي، مون هن کي ڏسڻ لاءِ ڪيترائي ماڻهو موڪليا آهن پر رام کي نه منهنجي يادگيري نه ڪانه آهي هو جهنگل کي منگل ڪري ويٺو آهي هاڻ رام سان منهنجو ڪهڙو ڪم آهي هو ته توکان ٽوڙ ڪري ٿو، هو توهان کي نه رهندي به ان جي عهدي ۾ منهنجي لاءِ پورهه نه آهي، رام کي تو مان جهنگل ۾ سکر حاصل ٿيا آهن ۽ هو به هيترا ڪڍ آهن انهن سڀي سکن کي.

رام نام جي شبد جو آواز ٻيو ٿئي، همدان اهو آواز ٻڌي ڏاڍو عجب ۾ پئجي
دل ۾ چوڻ لڳو ته هن دشمن جي ملڪ ۾ هيءُ رام پگبت ڪٿان آيو، هن
راڪشن جي ملڪ ۾ هن ديوتا جو ڪيئن رهڻ ٿيو، همدان من ۾ اهو وڃاڻ
ڪري اوهه ۾ جو روپ ڌاري اچي ويهڻ جي سامهون ايندو ويهڻ اوهه
کي سامهون ايندو ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو ۽ هڪدم اتي لهڪار ڪري چوڻ
لڳو ته هي مهاراج اڄ توهان مون تي ڏيئا ڪري درشن ڏنو آهي، سو ٻڌايو
ته توهين ڪير آهيو، مان ائين سمجهان ٿو ته شايد سري رامچندر ئي هونتي
ڪرڻا ڪري ساڪياست پاڻ اچي اوهه جي روپ ۾ درشن ڏنو آهي، ويهڻ
جا اهي وڃن ٻڌي همدان چوڻ لڳو، هي رام پگبت! تون راڪشن ۾ پوهلاد
۽ سري رام جو پگبت آهين ۽ مان شري رامچندر جي نالن جو به داس آهيان
ائين چئي همدان لڏڪا ۾ اچڻ جو سمورو حال ڪري ٻڌائين، تنهن کانپوءِ
ويهڻ به بهنجو سمورو حال ٻڌائي چوڻ لڳو همدان ٻڌي رات جي مهل
پوسان هڪ تمام اتم ڪرڻا ان آهي انهيءَ ۾ ائين ڪنهن جا وڻ آهن ان
جي وچ تي وچ ۾ تمام وڏو شيشم جو وڻ آهي انهي هڪ ڳجهي اشوڪ
۽ وائیکا ٺهيل آهي جتي سري جانڪي پيٽڪر راڪشن جي ٻهري هيٺ
رهي ٿي اتي ڪنهن کي وڃڻ جي طاقت نه آهي، اهو اهڙو نه ڳجهو آستان
آهي جو داورائن کان نه ڳوليو نه لهندو، اتي تون سو ڪير روپ ڌاري ويندين
ته ضرور هڪ وڻ جي هيٺان سڀا کي ويندو ٿيندين، ويهڻ جا اهي وڃن
ٻڌي همدان ڏاڍو خوش ٿيو ۽ اوڏي مهل پکوان رامچندر جو سمرڻ ڪري
اشوڪا وائیکا ۾ آيو ان وائیکا جي سوييا ڏسي عجب کان لڳو جنهن ۾
ڪلپ جي وڻن سان ٻارڙن ان تي ائين ڪنهن جا پکي ويندو جيءَ ملهون
ٻوليون ٻولي رهيا آهن ۽ هرڻ هيڏانهن هرڏانهن ڊوڙي رهيا آهن ۽ سامهون
سون جا ٺهيل مهل جي بجليءَ وانگر ڇهڪي رهيا آهن جنهن جيءَ سوييا
سندر هئي ان وائیکا ۾ پڪل ميون جي ٻار کان جهڪيل ٿارڙن وڻن سان
گهٽيل هيون اتي هر هڪ وڻ جي هيٺان جانڪيءَ کي ڳوليندي ڳوليندي
هڪ سهڻو سندر مندر ڏٺائين اهو اڏو ته وڏو هٿو جو ان جي چرٽي ٻاڏل
سان پئي ٽڪرائي جو ڏسي ڏاڍو عجب کان لهندو اچي وڌايو، ڌاري ڌاري
هلندو باغ جي رونق ڏسندو اچي هڪ شيشم جي وڻ وٽ پهتو جنهن وڻ
جي هيٺان اس پاڪل ڪاڙهه ايندي هئي اهو وڻ سونهري پکين سان ڇهڪي
رهيو هٿو ان وڻ جي هيٺان همدان ڏٺو ته جانڪي زمين تي داورائن سمان
وڻي آهي ۽ راڪشڻيون ان جي چرڌاري پهرو ڏيئي رهيون آهن ۽ ان جا

کي کيچي کائي چڏيندي هئي ان جي ٻڪڙن کان پوءِ ٻيا اڳري هرومان سوچڻ لڳو ته هيءُ وڻهن وچون وارو اهڙو گهر آهي؟ جو ٽسٻر ۾ نه ڪو نه لڳو اچي ائين عجب ۾ پئجي سوچيندي سوچيندي هن جي نظر وڃي هيٺ پيئي ڇا ڏسي ته هڪ ٻيلاڪ روپ ۾ شهوڻي ڀاڱيل هئي آهي، ان کي ڏسندڙي جل ۾ ٽپي پيو ۽ ڪروڙ ۾ پوڄي ان کي لهن سان ماري ڇڏيو. ان کان پوءِ هرومان وري اچڻ کان ڏکڻ طرف هلڻ لڳو ۽ جلد ئي اچي سمنڊ جي ڪناري لسي پهتو جتي انهن کيس ڏسي ڇوڪر سان ڀريل هئا ۽ طرحين طرحين جا پکي انهن تي مڙيون ڍولون ڍولي ويا هئا.

هرومان جي وڏين سان ملاقات

اٺي-ٻهڙي هن لوڪوت، پريس جي چوٽيءَ تي لنگا، پوري ڏاڍي جدا هو طرح سان سونهن سندر مڪانن سان سوڀا ڏيئي رهي هئي ان کي ڏسي ويچار ڪرڻ لڳو ته مون کي ڪهڙي طرح سان شهر ۾ وڃڻ گهرجي، ليڪ هڪ ڪمالن نه مان رانس جي وقت سوڪم سرور ڌاري راوڻ جي راجڌانيءَ لنگا ۾ وينس، اهو واپار ڪري اچي ٿي پيو ۽ رانس جي وقت لنگا ڀريءَ ڏانهن هلڻ لڳو، جنهن وقت مها پرتابي هرومان سوڪم روپ ڌاري لنگر جي دروازي ۾ ڪوڙڻ لڳو اٺي هڪ لنگا پوريءَ ٺاهي ڀري هئي هئي، هرومان کي اندر ويندو ڏسي ته ڪائي ٻچو لڳي لڏو ڪير آهي؟ جو رانس جي وقت چورن وانگر لنگر ۾ وڃي رهيو آهي، اڙي بالدر! اندر وڃي ڇا ڪرڻ چاهين ٿي ائين چئي ڪروڙ ۾ پوڄي لڏو هڻي ڪڍيائينس، لڏهن هرومان کي لڳي ڇا ڪارڙ سو لنگا ڪيائين هر لنگا ڪيائين ته پري جو دور سان مڪ هٽائينس ته رانس ٻاڙيندي وڃي اڀريءَ تي ڪري پئي وري ڪڇ ڌار کان اڌ اٺي اچي هرومان کي چيائين هي هرومان! هاڻ منهنجو جنم سٺو ٿيو جو ته پتا پوهيا جي ڇوڻ موجب مولڪي منهنجو درشن ٿيو مان عالمي ڌنولڪ وڃان ٿي، هاڻ تون پلي وڃ ۽ وڃي پنهنجو ڪارڊ سڌ ڪر، لنگا ڀاڱيل ڇا اچي وڃن ٻڌي هرومان لنگا پوريءَ ۾ اندر وارو ۽ سوڪم سرور ڌاري رانس جو لنگر ۾ سيني پاسي ڪهيندو رهيو ۽ سڀا جو پتو لڳائڻ لڏو هڻو راج مٿل ۾ ڪهڙي وارو سڄو مٿل ڪهڙي ڏٺائين پر سڀا جو پتو ڪو نه ملين ڏٺائين ته راوڻ ڪهڙيءَ لنگر ۾ سڀو پيو آهي، اهڙي طرح ڪهيندي ڪهيندي هرومان وڏين جي گهر وٽ اچي پهتو، منهنجو وڃي ڇا ڏسي ته اهيءَ گهر سان عجيب سڳند اچي رهي آهي ۽

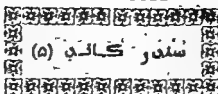
رام نام جي شيد جو آواز پيو ٿئي، هنومان اهو آواز ٻڌي ڏاڍو عجب ۾ پئجي
 دل ۾ چوڻ لڳو ته هن دشمن جي ملڪ ۾ هيءُ رام پکيبت ڪٿان آيو، هن
 راڪشن جي ملڪ ۾ هن داورا جو ڪهڙو رهڻ ٿيو، هنومان من ۾ اهو واپار
 ڪري اوهڻ جو روپ ڌاري اچي ويهڻ جي سامهون ايندو، ويهڻ اوهڻ
 کي سامهون ايندڙ ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو ۽ هڪدم اتي نمسڪار ڪري چوڻ
 لڳو ته هي مهاراج اڄ توهان مون تي ديا ڪري درشن ڏنو آهي، سو ٻڌارو
 ته توهين ڪير آهيو، مان ائين سمجهان ٿو ته شايد سري رامچندر ئي موني
 ڪرڻا ڪري ساڪيات پاڻ اچي اوهڻ جي روپ ۾ درشن ڏنو آهي. ويهڻ
 جا اهي وچن ٻڌي هنومان چوڻ لڳو، هي رام پکيبت! تون راڪشن ۾ اوهڻ
 ۽ سري رام جو پکيبت آهين ۽ مان سري رامچندر جي داسن جو نه داس آهيان
 ائين چئي هنومان لڏڪا ۾ اچڻ جو سمورو حال ڪري ٻڌائين، تنهن کانپوءِ
 ويهڻ به پنهنجو سمورو حال ٻڌائي چوڻ لڳو هنومان! ٻڌ، وارو جي محل
 پوسان هڪ تمام اتر ڪريڻا ان آهي انهيءَ ۾ اٺڪ قسمن جا وڻ آهن ان
 جي وچ تي وچ ۾ تمام وڏو شيشمر جو وڻ آهي انهي هڪ ڳجهي اشوڪ
 واڻيڪا ٺهيل آهي جتي سري جانڪي پيمڪر راڪشن جي بهري هيٺ
 رهي ٿي اتي ڪنهن کي وڃڻ جي طاقت نه آهي، اهو اهڙو نه ڳجهو اسٿان
 آهي جو داوراڻن کان نه ڳولي نه لهندو، اتي تون سوکيروپ ڌاري ويندين
 ته ضرور هڪ وڻ جي هيٺان سڀني کي ويٺل ڏسدين. ويهڻ جا اهي وچن
 ٻڌي هنومان ڏاڍو خوش ٿيو ۽ اوڏي مهل پڳران رامچندر جو سرڻ ڪري
 اشوڪا واڻيڪا ۾ آيو، ان واڻيڪا جي سويلي ڏسي عجب کانڻ لڳو جنهن ۾
 ڪلب جي وڻن سان ڀرپور ان تي اٺڪ قسمن جا پکي ويٺل جي سامهون
 ٻوليون ٻولي رهيا آهن ۽ هرڻ هيڏانهن هوڏانهن ڊوڙي رهيا آهن ۽ سامهون
 سون جا ٺهيل محل جي اچليءَ وانگر ڇڪي رهيا آهن جنهن جي سويلي
 سندر هئي ان واڻيڪا ۾ پڪل ميدن جي ٻار کان جهڪيل ٽارون وڻن سان
 گهيريل ميدن اتي هرڪ وڻ جي هيٺان جانڪيءَ کي ڳوليڻدي ڳوليڻدي
 هڪ سهڙو سندر مندر ڏٺائين اهو ايترو نه وڏو هئو جو ان جي چوٽي ٻاڏن
 سان پئي ٽڪرائي جو ڏسي ڏاڍو عجب کانڻيدو اچي وڌارو، ڌري ڌري
 هلندو باغ جي رونق ڏسندو اچي هڪ شيشمر جي وڻ وٽ پهتو جنهن وڻ
 جي هيٺان اسن پاڪل کان ايندي هئي اهو وڻ سونهري پکين سان ڇڪي
 رهيو هئو ان وڻ جي هيٺان هنومان ڏٺو ته جانڪي زمين تي داوراڻن سمان

کي کينجي کائي ڇڏيندي هئي ان جي اڪڙڻ کان پوءِ مها ٻراگري هڏمان
 سوچڻ لڳو ته هيءُ وڏهن وجهڻ وارو اهڙو ڪير آهي؟ جو ڏسڻ ۾ نه ڪو نه
 ٿو اچي ائين عجب ۾ پئجي سوچيندي سوچيندي هن جي نظر وڃي هڪ
 پيلي ڇا ٿي ته هڪ پياڻڪ روپ ۾ شينهي راکشڻ پيلي آهي، ان کي
 ڏسندڙي جل ۾ ٿي پيو ۽ ڪروڙ ۾ پڙجي ان کي ڪسي لهن سان ماري ڇڏيو.
 ان کان پوءِ هڏمان وري اچڻ کائي ڏکڻ طرف هلڻ لڳو ۽ جلد ئي اچي
 سمنڊ هي ڪناري آئي پهتو جتي ائين ڪنهن جا وڻ مڊون ساڄي ٻوڙل هئا
 ۽ طرحين طرحين جا پکي انهن ئي مڊون ۾ اڏيون اڏي رهيا هئا.

هڏمان جي وڃڻ سان ملاقات

اٺي-ٻهجي هن ٽڪر ۾ رهندڙ جي چوڻي ته لنگا پوري ڏاڍي ڇا
 هر طرح سان سڀڻ سندن مڪانن سان سوچيا ڏهندي وڃي هئي ان کي ڏسي
 واپار ڪرڻ لڳو ته مون کي ڪهڙي طرح سان شهر ۾ وڃڻ گهرجي، لنگا
 پک ڪيائين ته مان رانس جي وقت سوکڻ سرور ڌاري رانڊ جي رانڊائيءَ
 لنگا ۾ وينس. اهو واپار ڪري اٺي ٿوري پيو ۽ رانس جي وقت
 لنگا پوريءَ ڏانهن هلڻ لڳو جڏهن وقت مها پرتائي هڏمان سوکڻ روپ
 ڌاري لنگر جي دروازي ۾ ڪوڙڻ لڳو اتي هڪ لنگا پوريءَ ٿاڻي راکشڻ
 پيلي هئي، هڏمان کي اندر ويندڙ ڏسي ته ڪائي اچڻ لڳي لنگر ۾ ڪير
 آهن؟ جڏهن رانس جي وقت پورن وانگر لنگر ۾ وڃي رهيو آهي، اڙي
 بالدر اندر وڃي ڇا ڪرڻ چاهين ٿي ائين چئي ڪروڙ ۾ پڙجي لنگا هڏي
 ڪڍيائينس، لنگهين هڏمان کي لڳي ڇا ڪاوڙ سو لنگا ڪيائين عمر لنگا
 ڪيائين ته پري ڇو ڏور سان مڪ هڏيائينس ته رانس ڳاڙهندي وڃي پرتويءَ
 تي ڪري پئي وري ڪڇ ڏيو کان پوءِ اتي اچي هڏمان کي چيائين هي
 هڏمان! هاڻ مهڏو جڙ سٿو ٿيو، ڇو ته پتا پوڻا جي چورڻ موجب مون کي
 مهڏو ڏرڻ ٿيو مان هاڻي ڏوڏوڪ وڃان ٿي، هاڻ ٿوڻ ٻلي وڃ ۽ وڃي
 بههڏو ڪارڊ سن ڪر. لنگا راکشڻيءَ جا اهي وڃن ٻڌي هڏمان لنگا
 پوريءَ ۾ اندر ويو ۽ سوکڻ سرور ڌاري رانس جو لنگر ۾ سيني پائي گهمندڙ
 رانس ۽ سٿا جو پتو لڳائڻ لاءِ هو وڃي وڃي وڃي وڃي وڃي وڃي
 ڏٺائين ته سٿا جو پتو ڪونه مليس ڏٺائين ته رانڊا گهريءَ ڏند ۾ سڙو پيو
 آهي، اهڙي طرح گهمندي گهمندي هڏمان وڃڻ جي گهر وٽ اچي پهتو،
 پوءِ وڃي ڇا ڏسي ته انهيءَ گهر مان عجيب سڳند اچي وڃي آهي ۽

ڪرنف لڻڪا هليو ويندس. ائين چئي هڊومان پنهنجو سربر هڪ اوجن وڌائي
 بالڊر سامهون ٿي بيهي رهيو، هڊومان جو اهو روپ ڏسي سرسا پنهنجو مڪ
 پنج اوجن وڌايو ٿڏهن هڊومان پنهنجو سربر ڏهه اوجن وڌايو، ٿڏهن سرسا
 پنهنجو مڪ واهه اوجن وڌايو ٿڏهن هڊومان پنهنجو سربر ٽيهه اوجن ڪري
 ڇڏيو جڏهن سرسا پنهنجو مڪ پنجاهه اوجن وڌايو ٿڏهن هڊومان پنهنجو امام
 ننڍو سربر ڪري جهٽ ان جي مڪ ۾ وڃي وري ٻاهر نڪري آيو ۽ ان جي
 سامهون بيهي چوڻ لڳو، هي ڊيوي! مان ٿڏهن جي مڪ ۾ وڃي وري ٻاهر
 نڪري آيو آهيان هاڻي توکي نمسڪار آهي، هڊومان کي ائين چونڊو ڏسي
 سرسا چوڻ لڳي هي ٻڌيمان! تون ڏٺو آهين، تون ضرور سري راءِ ڇڏو جو
 ڪارڊ ڪندين. هي ٻانڊرا! ڊاڙ تائن ٿڏهن جو ٻل ٽسڻ چاهيو ٿي ٿڏهن ڪري
 انهن مون کي تون وقت موڪليو، سو هاڻي مون کي پڪ ٿي ته تون سميتا جي
 خبر لهي وري جلدي اچي رڳهنات سان مليندين، هاڻي تون وڃ ائين چئي
 سرسا ڊيولوڪ هلي ويئي، هڊومان به ڪرڙ پڪيءَ وانگر آڪاش ۾ هلڻ لڳو ان
 وقت سون ۽ موليٰ سان ڀريل سمندر مينڪا ڀرپس کي ڇڏو هي ڀائي! ڏس
 ته هي مها شڪتيران پون پتر هڊومان رام جي ڪارج لاءِ وڃي رهيو آهي
 تون ان جي سهانئا ڪر، ڳهڙو وقت اچي سگر جي ٻت مون کي ٻڌايو هئو
 انهيءَ ڪري مان ساگر سڏجان ٿو، هو دشرٽ نندن پڳوان رام جي وٽس ۾
 ٿيو هو ۽ هيءُ ڪهي راج هڊومان انهيءَ جو ڪارڊ سڏ ڪرڻ لاءِ وڃي رهيو
 آهي، تون جلد جل کان ٻاهر نڪري مٿي ٿي بيهه، جنهن ڪري هو ڪڇ ڌار
 ٿو ٿي وشرام ڪري اچي وڃي. ٿڏهن مينڪا ڀرپس ”امام ڀڳو“ چئي جهٽ
 پنهنجي اليڪ ڇمڪندڙ چوٽي ٻاڻيءَ ميان ٻاهر ڪڍي ڳهڙو مٿي ٿي ٻاهر
 ۽ پاڻ منڊس روپ ڌاري هڊومان کي ايندو ڏسي چوڻ لڳو، هي ڪهيشورا!
 مان مينڪا آهيان، سمندر مون کي نوهان جي وشرام ڪرڻ لاءِ آڳيا ڏني
 آهي، اچو هيءُ منهنجا امڙس سامان مڏا ڦل ڪاٽي ڪڇ ڌار هتي وشرام
 ڪري ٺڪ پڇي پوءِ هليا وڃو. مينڪا جا اهي وڇن ٻڌي پون پتر هڊومان
 چوڻ لڳو، هي مينڪا! رام جي ڪارڊ لاءِ ويندي مان پوڄن ڪيئن ڪري
 سگهان ٿو؟ مون کي جلدي وڃڻو آهي، ٿڏهن ڪري وشرام ڪرڻ جو وقت
 ئي ڪٿي آهي؟ ائين چئي هڊومان مينڪا جو شان رکڻ لاءِ ان جي چوٽيءَ
 کي لٽ ڳر سان ڇوي اچي هليو وار، هو ڪڇ ٻڌا اچا اچي مٿس هليو
 ته ان کي هڪ ڇاپاگر کڻي پڪڙو هروءَ شينهو نالي هڪ ڀانڪ ڙاڪڻ
 هئي جا سڌائين جل ۾ رهي آڪاش ۾ ويندڙ جيون جي ڇاپا پڪڙي انهن

نالنگن جي هاتا سرسڻا ۽ هلموان

جامبرس جا اهي وچن ٻڏي هيرمان چوڻ

لڳو هي ويو بالندو واما مان اچي سڀا جي خبر

ولڻ لڳو وچان لوڻ ۽ پڳوان جي ڏنل منڊي کڻي وچان

لوڻ من ۽ زار چوڻ ٻان ڪندو هن معمولي سمندر

کي ٻار ڪرڻ ۾ ڪڙي وڏي ٻالڻ آهي؟

توهن منهنجي سولي اچڻ نالنگن ٽرڪڙو، انهن

چئي سڀي کي نمڪار ڪري هيرمان سمندر

جي ڪناري تي اچي مها پمڪر منهنجي ڏي

اهاري سري رامچندر جو سمون ڪري ٻانهون ٺهائي

پڇ ڪي سڏو ڪري مٿي اهاڙي هوا جي لڙ وٽار سان اڏامي ويو، ان وقت

ڏوٽائين آڪاس ۾ هيرمان کي لڙ وٽار سان ويٺو ڏسي ان جي اڀ جي پريڪيا

ولڻ لڳو ٻالڻ ۾ چوڻ لڳا هيءَ مهاڀلي شڪتياون بالندو هوا جي سامان لڙ وٽار

سان وڃي رهيو آهي، خبر نه آهي ڏهڪا ۾ ويٺو يا نه، لهندڪڙي هن

جي اڀ جو آزمردو ولڻ ڪهڙي. اهو وڻيو ڪري انهن نالنگن جي ماما سرسڻا کي

چيو نه سرسڻا! تون عيتر وڃي هن بالندو جو آزمردو وٺي اچ. ڏوٽائين جي

چوڻ موجب سرسڻا هڪدم اونڌانهن ويئي ۽ هن جي اڳيان پمڪر وڻيو

ڌاري رستو وڌي ٻيو چوڻ لڳي بالندو! مان ٻڪر ڪان ڏاڍي وڻاڪل

آهيان پر ڏوٽائين مون تي ڪريا ڪري ٿو جهڙو بالندو ۽ سڄي لاءِ موڪلو

آهي، سو هي بالندو جلدي اچي منهنجي مڪر ۾ پروش ٿي، تڏهن هيرمان

چوڻ لڳو، اءِ ماما! مان شوي رامچندر جي آڳاٽا سان ڄاڻڪيءَ کي ڏسڻ

لڳو وڃي رهيو آهيان، انسان جلدي موٽي سري رامچندر کي خوش خبري

ٻڌائي پوءِ مان منهنجي مڪر ۾ پروش ڪندس هي سرسڻا! مان توکي پرڻام

ار ڪريان، تون مون کي وڃڻ ڏي. تڏهن ئي سرسڻا چوڻ لڳي هي هيرمان

مون کي ڏاڍي ٻڪر لڳي آهي، تڏهن ڪري هيڪڙاريءَ منهنجي مڪر اندر

وڃي پوءِ هليو وڃ نه مان توکي ڪافي جهڙپڻس. تڏهن هيرمان چوڻ لڳو،

”امام چڱو“ تون جلدي پمڪو مڪر ڪرل مان عيتر تڏهن جي مڪر وڃي

جي اڌان جيڪو ۽ ور گهرڻو هجيئي سر بلاشڪ گهر، ٽڏهن ڪمڀري چوڻ
 لڳو، هي ديوتائون! توهان منهنجي پٽ کي اهو ور ڏيو ته هن جو نالو امر وهي
 ۽ ڪنهن کان به جيتجي نه سگهي ۽ مها بلوان شري رامچندر جو پٽم پڳت
 وهي. تنهن تي ديوتائون (ائين ئي ٿيندو) چوڻ لڳا، ديوتائن جي آشيرواد
 ٻڌي هندمان ٿو سوزج کي مڪر مان ٻاهر ڪڍايو. ٽڏهن سڀ ديوتائون ٻنهن
 ئي وري به توکي ور ڏيڻ لڳا. اڪي ۽ ٻيو نه هي هندمان! تون ٻاهر به ڪڏهن
 به نه ڄايندين. ديوراج انڌر چوڻ لڳو، هي پٽن پٽن! توکي منهنجو ڪڏهن
 به وڃو نه لڳندو. اوهان چوڻ لڳو هي اهرنگي! توکي منهنجي ڪاٺي به
 شڪتي نه لڳندي. هي ڪهي سرشت! اهڙو ڪير آهي جو توهان جي ٻل
 جو مهاڻو وٺڻ ڪري سگهي. تنهن ڪري توهان تيار ٿي وڃو ۽ هيءُ رام جو
 ڪارج ڪري انسان جي رڪيا ڪرايو. جامبرف جا اهي وڃن ٻڌي هندمان
 شري رامچندر جو ڏهاڻ ڪري سڀني ٻانڌن کي دلداري ڏيئي چوڻ لڳو
 هي وڃو! توهين هاڻ ڪنهن به قسم جو خيال نه ڪريو مان شري رامچندر
 جي ڪرپا سان سندس اهو ڪم پورو ڪري سگهندس. ائين چئي ٻنهنجو
 سڙو ڪٽي وڌايائين ۽ سڄي برهمانڊ کي ڏکائي ڇڏيو، ٿرو ڪرم پڳوان
 جي سمان پڙت جهڙو سڙو ٿي پيو ۽ چوڻ لڳو هي ٻانڌو! مان سمندر ٿي
 وڃي لڏڪا پسر ڪري ڇڏيندس ۽ راوڻ کي ڪل سميت ماري ڇڏيندس
 کي وٺي ايندس جيڪڏهن چئو ته راوڻ کي ڪلي به ٿوڙي وڃهي لڏڪا کي
 ٿرڪوت پڙت سميت ساڄي هٿ تي ڪٽي پڳوان رام جي اڳيان آڻي رکان
 يا فقط ڇڏيندس کي ڏسي هليو اڃان. جامبرف چيو هي ڪوڀشورا ٿون
 فقط ڇڏيندس جي خبر لهي اڄ تنهن کان پوءِ سري رامچندر ٻانڌن جي سڀني
 وٺي راوڻ کي ماري سڀني وٺي آندو. انهيءَ رات جي چوٽن کي
 ٿيئي لوڪ ڏاڍي بربر سان ڳائيندا.

شري مهاديو چوڻ لڳو هي ٻاروئي! هيءُ شري رامچندر جي ڪٿا سڌار
 روئي دکن لاءِ هڪ دوا آهي جنهن جي پڙهڻ سان ٻاروئي ۽ ٻيو ٻيو
 ساگر ٿري ٻار ٻڌندو.

هري اوم نم سٽ لسي ڪرم رمان
 شري شر ٻاروئي سڌار ڪشڪندا ڪالڊ
 سڌار ساگر روئي چوٽن ڏاڪر سمايت ٿيو.

ڪهڪندا

چوڻ لڳا ته اسين هن سمنڊ کي گهڙي طرح پار ڪري سگهنداسين،
انڪڻ چوڻ لڳو، هي ٻانڌو سرشت ٻڌو! توهان سڀيئي تمام ٻارون سرور
پراگرمي آهيو، تنهن ڪري توهان مان اهڙو ڪير آهي جو سمنڊ ٽهي
وڃي ڪندو، تنهن ڪري اهڙو ڪري. اهوئي هنن سڀني ٻانڌون جي پراڻن
اچي حاضر ٿي. سو ئي سڀني ٻانڌون جي ۽ مڱر جي سامهون
وارو ٿيندو.

پرواڻ انڪڻ جي اهڙي طرح چوڻ ڪري سڀيئي ٻانڌو سڀيئي چپ چا
۾ واهي رهيا پر ڪنهن جي مڪان هڪ شيدو نه اڪثر ۽ سڀيئي هڪ
جو منهن ٽڪڻ لڳو، ڪڇ نه جواب نه ملڻ ڪري وري انڪڻ چوڻ لڳو، هي
ٻڌايو ۽ انڪڻ جي اها ڳالهه ٻڌي سڀيئي پنهنجي پنهنجي شڪتيءَ جو ورڻ ڪري
هر هڪ ڏهن پوئين کان وٺي وڌيڪ وڃڻ جي شڪتي ٻڌائي انهن ۾ ان
جهنگلي جانور جامبرو پنهنجي شڪتيءَ جو پوئين جي اندر ٻڌائي، ڏهن
انڪڻ چوڻ لڳو ته مان مهاڳر پار نه ڪري ويندس پر وري اچڻ جي
شڪتي آهي يا نه، اهو چئي ٿو سگهان. ڏهن وار جامبرو ان کي چيو
هي انڪڻ! جنهن جي هٿان هي ڪم سڌ ٿيندو اهو وار مان توکي ڏيکاران
ٿو، ائين چئي جامبرو اٿي ويٺل هڏمان کي چيو هي هڏمان! هن وڏي
ڪارڇ سڌ ڪرڻ لاءِ تون اهڙي طرح اڻ چاڻ ٿي چپ چاپ ڪري ايڪانس
۾ چو وٺو آهين؟ هي مهاڳر! توهين ساڪانس ٻن ڌارن جا پٿر آهيو ۽ توهين
انهن جي سمان پراگرمي آهيو، تنهن ڪري اڄ پنهنجي شڪتيءَ جو اڻ ڏيکارو
مهاتما وارءَ رام جي ڪارڇ لاءِ ئي نوحان کي اٿس ڪير آهي، شيون جا
پٿر شير ئي ٿيندا آهن. هڪڙي ڏينهن تنهنجو پٽ وار ڪيشري وٽن ڪرڻ لاءِ
ڪنهن ان ۾ وار جتي ڪيشپ نالي مينڇرو ويٺو، ٿڌ ڪير اٿي هڪ
پيانڪ هائي ڪال سروب ۾ رهيءَ جي سامهون اچي ايندو، رشي هائيءَ کي
ٿڌي ٿڌي وار ۽ تنهنجي پٽ کي چوڻ لڳو ته هي گهٽشرو! ڪرڻا ڪري
تون مون کي هن پيانڪ هائيءَ جي ڪرڻ کان بچاءُ نه ٿو ڏين ۽ وڃي
پونڊو. مينڇرو جا اهي وڃن ٻڌي ڪيشري هڪدم گرجنا ڪري هائيءَ
جي سامهون وڃي پئي. ڏندن کان جهلي ٿيڙائي ٿيڙائي ڪٽي پٿريءَ تي
ٿو ڪيائين. ڪيشري جو اهڙو بل پراگرم ٿي مٿي ڏاڍو خرش ٿي چوڻ
لڳو، هي ڪوئي راج! مان ٿوئي ڏاڍو ٿيڙ آهيان، هاڻ ڪهر جيڪي ور

ٻن ۾ پٽڪڏا ٿرڏا هڪ ڳاڙ ۾ هليا واپسڻ جتي اسان کي هڪ مومڻو پورو ٿي ويو پر اڃا ٽالڪن اسان کي ٺڪو سڃاڻ ڇو ٿي ڏس ملو آهي ۽ ٺڪو راوڻ ڇو، تنهن ڪري هاڻ اسان اڪ ڪري موڻ لاءِ هن ڪاري سمنڊ جي ڪناري تي ويٺا آهيون. هي ڪنڊ راج جهڙو ڪڏهن ارهائڻ کي ڄاڻڪيءَ جي ڪڇ خبر هجي ته ڪهڙا ڪري ٿاڻو.

انگڊ جا اهي وڃن ٻڌي سمهائي (ڪيڏا) من ۾ ڀرڻ ٿي ڇوڻ ٺڳو، هي ڪهڙو راڻو ڄاڻو مڏهندو پيارو ڀاءُ هٿو اڃ ڪهڻي وقت کان پوءِ مون ٻڌندي ڀاءُ جو سماچار ٻڌو آهي، هي ٻانڊرو! مان ارهائڻ کي ٻڌندي زبان سان ضرور ٻڌائيندس پر پهرئين مون کي ڀاءُ لاءِ چل اڇلي ڏيڻ لاءِ سمنڊ جي ڪناري تي وٺي هلڻ، پوءِ ارهائڻ کي ڪارڊ سڏ ڪرڻ لاءِ ڇو مناسب هوندو اهو سڀ ٻڌائيندس. تڏهين سڀئي ”تمام چڱو“ چئي سمهائيءَ (ڪيڏ) کي سمنڊ جي ڪناري تي وٺي آيا، اتي اچي هن چل ۾ سنان ڪري ڀاءُ کي چل اڇلي ڏني. تنهن کان پوءِ ٻانڊرو هن کي سندس اسٿان تي وٺي ويا پوءِ سمهائي (ڪيڏ) ٻڌندي وڃن سان ٻانڊرو کي ڀرڻ ڪري ڇوڻ ٺڳو ته ٺڳڙت ڀرڻ ٿي لنگا ٽالڪي هڪ ٺڪري آهي اتي جيڪو ٺڳڙي سڃاڻ ٿي ان ۾ راکش جي ٻهري هيٺ رهي ٿي، اها لنگا پوري هٿان هڪ سڙ پوڄن پري سمنڊ جي وچ ۾ آهي، مون کي ته لنگا پوري ۽ سڃاڻ هٿان ٿي ٻيا ڏسڻ ۾ اچن ڇاڪاڻ ته ڪيڏ پڪي هٿ ڪري مڏهندي نظر تمام پري ٽالڪن ويندي آهي، ارهائڻ مان ڇو ڪوئي به سڙ پوڄن سمنڊ ٽهي سگهي ته اهڙي اڪي ڄاڻڪيءَ کي ڏسي اچي سگهي ٿو، مڏهندي ڀاءُ کي مارڻ واري راوڻ کي ته مان اڪيلو ئي مارڻ ۾ سمور آهيان، پر ڇا ڪرڻان؟ مون کي پر ڪرڻ آهيان ارهائڻ مان ڪوئي نه ڳوڙي ڪڏهن نه ٺوڙي ڪرڻش ڪري خبر اهي اچي پوءِ ته راکش راج راوڻ کي سري راجپوتن ڪير آهي جو سڙ پوڄن وٺار وارو ارهائڻ سڀني مان ايڏو وڏو وڻر شڪتوان ڪير آهي جو سڙ پوڄن وٺار وارو سمنڊ پار ڪري لنگا ۾ ڄاڻڪيءَ وٽ وڃي خبر چار ڏيئي وٺي وري سمنڊ پار ڪري موٽي اچي.

هنرمان جو حشر ۽ طاقت جو ورلن

سمهائي جا اهي وڃن ٻڌي ٻانڊرو کي سڃاڻ جي ڏرڻ ڪرڻ جو من ۾ ڏاڍو امڪڻ ٿو ۽ ان جو پٽو لڳائڻ لاءِ من ۾ ڏاڍو خروش ٿيا پر ڇڏهن تمام ٺڪڙا پيڪر ٺڳڻ سان اچڻ ڏيندا آڪاش وانگر سمنڊ کي ڏسي ٻاڻ ۾

چئي سڀئي مڙا جي پڪ ڪري اتي ئي واهي رهيا. انهي وقت مهيندر پرنس جي غار ۾ ويند ڪنڊ راج پکي پرنس سمان ٻاهر نڪري شڪار ڪرڻ لاءِ هلاڻ لڳو. ويجهو اچي وڏا وڏا باندڙ ويند ڏسي هڻو بدنيس سان چوڙا ٺڳو. اڄ مون کي ڪهڙن ڏينهن جو ڪڏ ٿيل ڪاڏو مس مس مليو آه سو هاڻي مان هنن سڀني کي هر روز هڪ هڪ ڪري کائيندس.

کيد راج پکي جا اهي وڃن ٻڌي سڀني باندو ڊپ وڃان چوڻ لڳا۔
انسوس! هاڻ ٿي هي کيد اسان سڀني کي کائي ڇڏيندو۔ هي باندو اسان
کان نه ڪو پگوان وامچندو جوئي ڪڇ ڪارڊ سڌ ٿيو ۽ نه ڪو راجا سگرو
جيو ۽ نه ڪو پنهنجو ئي ڀلو ٿيو، هاڻ اسان اي قصو هن جي هٿان مري
جيم لوڪ هليا وينداسين۔ انسوس! ڌرماتما جتاو ڏني۔ آهي جنهن ڌنمان
شري وامچندو جي ڪارڊ پر پنهنجا پراڻ ڏيئي ڇڏيا، ڏسو ان شترن کي
ٺاس ڪرڻ واري پگوان ان کي موڪلي ٻڌي ڇڏيو جو ٻڌ لوڪين لاءِ ٻي
ڌرتي آهي۔ باندوڻ جا اهي لفظ ٻڌي سمجائي (کيد) چوڻ لڳو، هي ڪهڙي سورش
توهان ڪير آهيو جو پاڻ پر امرت سمان منا وڃن چئي رهيا آهيو ۽ منهنجي
اڳيان منهنجي پياري ڀاءُ جتاو جو ٺالو وٺي رهيا آهيو، هيئن توهين مون
کان ڪنهن به قسم جو ڊپ نه ڪرو ۽ مون کي پنهنجو سمورو حال ڪري
ٻڌايو، ٽڏهن شريمان انگڊاڻي کيد وٽ وڃي چوڻ لڳو ته سري وامچندو
ڀاءُ لڪشمڻ ۽ پراڻ پياري سيتا سان گڏ گهروڙن ۾ ڦري رهيا هئا اتي ان
جي استريءَ سيتا کي ڀاي راول چوريءَ ڪڍي وٺي جنهن وقت رام ۽
لڪشمڻ مرڪ مالا جي پٺيان ويا ان وقت هو موقعو ڏسي سيتا کي زوريءَ
ڪڍي ويو ۽ هوءَ هاءِ هاءِ راما چئي روئي لڳي، ان جو آواز ٻڌي
مها پرتالي پکين جو راجا کيد جتاو رگھونات جي ڪري راول سان گهروڙ ٻڌ
ڪئي ٿيڪ اٽڪ ۾ اهو مها ٻڌان جتاو راول جي هٿان مارجي ويو، تنهنڪن
پوءِ پاڻ خود سري وامچندو ان جو اکي سنسڪار ڪري ڪرا ڪرم ڪيو،
۽ هو اوڏي مهل ئي پگوان رام ۾ ٺهن ٿي ويو ۽ موڪلي ٻڌ کي بواب ڪيو،
تنهن کان پوءِ رگھونات سگريو وٽ آيو ۽ اکيءَ کي ساڳي ڪري ان سان
مترا ڪئي ۽ سگريو جي چوڻ موجب مهاڀاي وامچندو دشت ٻاليءَ کي ماري
باندوڻ جو راج سگريو کي ڏنو، مهاڀاي سگريو اسان جهڙن اٽڪ مها براڪري
باندوڻ کي سيتا جي ڳولھ لاءِ موڪليو آهي، ۽ ائين چئي ڇڏيو اٿس ته
هڪ مهيني جي اندر ئي موٽي اچڻ جيڪڏهن هڪ مهيني اندر موٽي
نه ايندا ته توهان کي پراڻ ڏنڊ ڏنو ويندو۔ هاڻ اسين ان جي آڳاٽا سان هن

فسر جي من ۾، ڪوئي ٻاڻو نه رکڻ گهرجي تون نه لارا جو لڏار انت آهين،
 تنهن ڪري وارا سگرو کي نه تون تيار ٻارو آهين، ۽ رامچندر جي نه اوسان
 نه روز لڪهنڻ کان به وڌيڪ بزم وڌندي ئي وڃي تنهن ڪري توکي
 سري رامچندر يا سگرو لاءِ ڪنهن به فسر جو ڪٽڪو من ۾ رکڻ نه گهرجي.
 مان هر طرح سان تهنجو پلڙ ڪرڻ لاءِ تيار آهيان تنهن ڪري هتي ٻاڳهران
 تون اهڙي ڳالهه جي چيئا. ئي نه ڪر ۽ هنن ٻانڌن جو توکي ڇو نه هن غلام
 ۾ ڪنهن به فسر جو ڪٽڪو نه وڃندو سو ٻراوڪ ۾ اها گهڙي وسندو آهي جا
 ٻاڳران وار ڪان پاڻ هڻڻ لاءِ ڳجهي هوندي. هي ڪهي سرشت ڇهڪي
 ٻانڌو توکي هيءَ پري صلح ڏيئي رهيا آهن، اهي پنهنجي استري ۽ ٻالڪن
 کي ڇڏي نوسان گڏ ڪيئن رهي سگهندا. هي اڻوڻج الڳا مان توکي هيءَ
 تيار ڪم ٻند ٻڌايان تو سو ساوڏان ئي ٻڌ، ٻاڳران وار ڪوئي رواجي اميد
 نه آهي هو نه ساڪيات نوڪار لاراڻي آهي ۽ ٻاڳراني سڀا جڳت موهبي ماڻا
 آهي ۽ لڪهنڻ توڙي اڏار ساڪيات شمس ٽالڪ لاءِ آهي، هيءَ سڀ بهرما
 جي ٻارلڻا سان واڪهن کي تاس ڪرڻ لاءِ ماڻا سان مش روم ۾ پرڳهت
 ئي تنهي لوڪن جي وڪيا ڪرڻ ۾ سمرڪ آهن، اسين سڀئي وانگهه ۾
 رهڻ وارل ٻاڳران وشو جا پارڪد آهيون، جڏهن ٻاڳران پنهنجي مرضي سان
 مش روم ڏارڻ ڪهڙو هو تڏهن اسان به اهيءَ جي ماڻا شڪتيءَ سان ٻانڌو
 روم ۾ آهن ٿيا آهيون. ڪهڙو وقت اتي اسان تپسيا جي دٿاران شري
 جڳندشور جي آڙاڻا ڪئي هئسمن تڏهن ان جي ڪرپا سان اسين ان جا
 پارڪد ٿيا آهيون. هاڻي به اسين ماڻا جي دٿاران اڏي جي شورا ڪري اٿس
 ۾ وري وانگهه ۾ وڃي آئند سان اهيءَ سان گڏ رهنداسين.

اهڙي طرح الڳ ڪسي دلداري ڏيئي سڀئي ٻانڌو وڌيا جل ٻرست اتي
 وڃا پوءِ ڏيري ڏيري جاڪيءَ کي ٻولهيڻدا پند ڪندا ڏکڻ طرف سمند
 جي ڪناري وٽ مهندر ٻرست جي ويجهو اچي پهتا، اتي پهنجي اٻار ۽
 اٿار ۽ پڙ ڏيندڙ سمند کي ڏسي تپ ۾ ٻرجي هڪ ٻئي ۾ چوڻ لڳا ته هاڻ
 ڇا ڪرڻ گهرجي، سڀئي ٻانڌو ڏاڍي چيئا ۾ پهنجي سمند جي ڪناري تي
 واهي رهيا ۽ پاڻ ۾ صلح ڪري چوڻ لڳا، اسين ان ۾ گهمندي گهمندي
 هڪ مهينو نه اسان کي هن غلام تي گذري وڃي ٻارو ۽ جڏهن تڏهن
 ستا کي اڃا تائين نه ٻولي سگهيا آهيون. وارا سگرو جو تيار وڏو ڳرو
 مرايو ڏند آهي سو اسان کي ضرور مارائي ڇڏيندو سگرو جي هٿان مرڻ
 ۾ اسان ان جل نه کائي مرڻ ۾ ئي اسان جو وڌيڪ ڪلڀاڻ آهي، ائين

منهنجي. هن مشڪل ڪم جي باري ۾ چڱيءَ طرح ڄاڻين ٿو جيئن تون ٺڪ سمجهين ٿين اهن. ڪي. ڄاڻڪيءَ جي ڳولها لاءِ موڪلي ڇڏو.

رامچندر جا اهي وڃن ٻڌي وائڙ راج سگرو پرست ٿي انڪ ٻارن باندنن ڪي سڃاڻي. ڳولها لاءِ موڪليو. اهڙي طرح سڀني پاسي انڪ اساندر مرڪلا، جيڪي مڪي باندنر مهاڀلي انگڊ، جامرو، ٺيل، سميٽ، شرب، هرومان ۽ ٻيا به انڪ وار باندنر. هٿا ٿن سڀني ڪي ڏکڻ ڏسار مرڪلي ڇڏي ڇڏيو ته منهنجي. آڳيا سان گروهن سڀ هرومان ۽ سان سلڙهيءَ ڄاڻڪيءَ جي. ڳولها ڪراڙ، پور هڪ مهمي جي اندر ٿي موٽي. اچڻو جهڪڻ سڃاڻي جي ڳولها ٻيا هڪ مهمي کان هڪ ڏينهن به ڏيو سان موٽي ايندو ته هي باندنر وارا باد وڪڙو ته لوهان ڪي. منهن جي هٿان ٿي پورا ڏنڊ ڀڙڙو ٻڌل وانهن مهاڀراڪرمين باندنن ڪي اهڙي طرح موڪلي. سگرو، سري. رامچندر ڪي. پوٿام ڪري اتي ٿي ويهي رهيو، ان وقت پون پتر هرومان ڪي. ويندو ڏسي سري رگهناڪ ڇڏو هسي هرومان! تون هيءَ منهنجي انڪولي ڪٿي. وڃ هن ٿي منهنجي نالو اڪريل آهي ساهيءَ منهنجي، نشاني آهي تون اڪالڻ به سڃاڻي ڏيئي ڇڏيائين. ته تون ڪوڊ الڪو ته ڪرومان ڄاڻ ته اتي سڃاڻي سمجھ اچي پوڄندس ۽ اسان جو سوڍو چال ڪم ڪري ٻڌائج. هي هرومان تون ٿي هن ڪم ڪوڙ به سمجھ آهن مان تنهن جو. ٺهڻو ٺهڻو ڇڏي. طرح ڄاڻان ٿو، چڱو هائي تون وڃ، تنهن کان پوءِ اهي سڀئي وار. پوٿام سري. رامچندر ڪي پوسن چم سان پوٿام ڪري هوا ۾ ٿيڙ رتار سان ڏکڻ پاسي وارا ٿي ويا اهڙي طرح وائڙ راج سگرو جا موڪليل باندنر سڃاڻي جي ڳولها ڪندا پڌ ڪندا هلندا اچي وڌيا چل جي پوسن گهائي پسن به بهڻ جتي هڪ پوسن سان پڻڪو راکش رهندو هئو جو مرڪ ۽ هائس ڪي پڪڙي کائي ڇڏيندو هو، باندنن هن ڪي ڏسي اهن سمجهو ته هيءَ ٿي وارو آهي، اهن ڇڏي ان ڪي هڪ ڪن به ماري ڇڏيائون. هن ڪي آسانيءَ سان مولدو ڏسي ڄاڻائون ته هي وارو نه آهي، ائين چئي اڳتي هلڻ لڳا، جهڙي باندنر پڌ ڪندا انڪ پوٿام جا راکش ماريندا جهنگل ڏوريندا هڪڙي پٺاڻڪ اسن به اچي پٺا. اهڙي پٺڪر ٻن به گهمندي ٿوندي رياس اهن ڪي اهڙو نه اچي ستار جو ران، ڪار ۽ چم سڪي هڪ ٿي وڃن سو جهنگل ڳولهي ٺڪا به ٻائي هڪ ڪوڊ آين. ٺيڪ ڳولهي منهنجي ڳولهي منهنجي هن ڪي اتي هڪ غشا ڏسڻ به اتي جهن جي اندران پاڻيءَ سان پتل ڪولج ۽ هس بکي پئي ٺڪا اهن ڪي ڏسي پڪ ٿي ته اندر ضرور پاڻي ملندو اهو خيال ڪري

ڏيارڻ لاءِ پنهنجي ڏنلن مان پينڪر ٺڪار ڪئي، ان وقت ٺڪر جي
مڪان مٿان ماڙيءَ تي ويٺل باندو لڪشمن کي ڏسي هٿن ۾ پٿر کڻي هڻڻ
لاءِ تيار ٿي اچي رهيا، انهن باندن کي ڏسي لڪشمن ڇا-ايترو ڪروڙ
لال ٿي ويا ۽ ڏنلن تي ٻاڳ ڇاڙهي انهن تي وار ڪرڻ چاهين ٿا. ايتري
۾ باندن جو مددري انگڊ اچي پهتو جڏهن سڀني باندن کي روڪي
لڪشمن کي ڏٺو ته پوڻام ڪيو، پوءِ لڪشمن انگڊ کي هردي سان لڳائي
ڇوڻ لڳو. هي مٿي ٿون پنهنجي ڪاڪي سگريو کي وڃي خبر ڏي ته
شري راجندر ٺوڻي ڪاوڙو ويٺو آهي ۽ ان جي آڳاٽا سان ئي مان هتي
آيو آهيان، اهو ٻڌي انگڊ ”تمام چڱو“ چئي اونڙي مهل ئي سگريو کي وڃي
سارو سماچار ٻڌايو ته لڪشمن ڪروڙ ۾ لڙي لال ڪري ٻاهر ايندو آهي. اهو
ٻڌي والڙ راج سگريو کي ڏاڍو ڏپ ٿيو ۽ هڪدم مددريءَ هٿيان کڻي ڇڏيو
ته ٿون انگڊ سان گڏ وڃي لڪشمن کي ويٺي ڪري وڃي شانت ڪرايو ۽
آدرپاءُ ڏيئي هٿ وٺي اچرس! اهڙي طرح هٿيان کڻي موڪلي سگريو
ٺارا کي ڇڏيو. هي ٺارا ٿون ته لڪشمن وٽ وڃي پنهنجي مڏرواڻيءَ سان
ان کي شانت ڪراءِ جڏهن هو شانتيءَ ۾ اچي پوءِ ان کي مون وٽ وٺي
اچ، اهو ٻڌي ٺارا ”تمام چڱو“ چئي لڪشمن وٽ آئي هيڏانهن انگڊ سان
هٿيان لڪشمن وٽ آيو ۽ سر نرائي پگتي پايو سان آدرستگار ڪري ڇوڻ
لڳا هي پاڳيوڻا وٺو! پلي آيا، هلو گهر- هي گهر ته توهان جو آهي هلو هلي
مهراج سگريو سان ملو پوءِ جيڪا اوهان جي آڳاٽا هوندي ان موجب ڪيو
۽ ايندو. ائين چئي هٿيان پوڻام سان لڪشمن جو هٿ جهلي راج مهل ۾ اچي
پهتا ان وقت ٺارا سندر سهڻا وسندڙ ۽ ڳهڙا ٻائي هار سڻگار ڪري ايندي
هئي، لڪشمن کي ايندو ڏسي ٺارا پوڻام ڪري مشڪندي مٺي مڏرواڻيءَ
۾ ڇوڻ لڳي، اچو ڏٺو! توهين ته ساڌو سپاءُ ۽ پڪو وٺل آهيو، توهان
پنهنجي پڪو سگريو تي ڇاڇي ڪري ايندي ڪاوڙ ڪئي آهي؟ هن ته
گهڻن ڏينهن کان اها ڪنهن سهاري ڏک ٿي ڏک پئي پوکيو هئو پر توهانجي
هٿ اچڻ ڪري هن جو ڏک دور ٿي وڃي، هو نيڪ ذات جو باندو آهي،
انوي ڪري هو ڪم جي وس ٿي رهندو جي شيوا ۾ حاضر ڪرڻ ٿيو. هي
پوڻام! هاڻ جلدي ٻين ڏينن کان تمام باندو اچڻ وارا آهن. هي رڳو سرشت!
هيئن ڏهن ئي ڏينن ۾ وڏن وڏن زبردست لکين باندن کي وٺي اچڻ لاءِ
اسان ڏهه هزار باندو موڪليا آهن ۽ سگريو ٻاڳ وڃي سڀني باندن سان ان
ڏيندڙ راڻ کي ماري ناس ڪندو ۽ هٿيان اچ ٿي توهان سان گڏ رهندو

سان لوڪ توڙي ٻرلوڪ ۾ سڪ ماڻي ٿو، اهڙي طرح پنهنجي ٻڪڻ شيش اونار مهاڻا ڪشمڻ جي ٻچڻ ڪري پکوان شري رامچندر هن طرح کيس اپدش ڏنو تنهن کان پوءِ سري رامچندر سپاويڪ ماڻا ڏيکاري رواجي مڏش وانگر دڪ ۾ واکل ٿيڻ لڳو ۽ هاءِ سيتا! هاءِ سيتا! ورياب ڪندي سڄي رات گذاري ان کي ڪنهن به طرح نٿو آئي.

سگريو جو باندر سينا ڪٺي ڪرڻ

انهيءَ وقت ڪهڪڙا ٻوڙيءَ ۾ ٻڌمان هڊمان ايڪانٽ ڏسي سگريو کي چيو هي راجن! مان توهان جي ڀلائيءَ لاءِ هڪ ڳالهه ٻڌايان ٿو سا ٻڌو! ڏسو ته سري رامچندر توهان تي ڪيڏو نه وڏو اٽڪار ڪيو آهي، اهوڪن توهان انهيءَ ڳالهه کي بلڪل ڀڄي ويا آهيو، تنهن جي ڪري هن ٻاليءَ کي ماري ٽوڪي راج ٻڌ وئي ڏسو، جنهن جي ڪرڻا سان توهان کي مشڪل سان ٿارا ملي آهي اهوئي ٻڌمان رام پنهنجي ڀاءُ سان گڏ هن ڀرپس ٿي رهي ٿو. هو پنهنجي هن مشڪل ڪم لاءِ انهيءَ وڃار ۾ توهان جي اچڻ جي وٽ ڏسي رهيو آهي پر توهان باندر سپاڙي وس ٿي استريءَ جي موٽ ۾ سڀ ڪڇ ڀلائي ڇڏيو آهي، توهان سيتا جي ڳولھڻ لاءِ اڃا تائين ڪوبه اپاءُ نه ڪيو آهي ۽ پرنگيا ڪري به اڃا تائين ڪڇ نه ڪيو اٿو، جنهن ڪري توهين پنهنجي وچن جو پنگ ڪري رهيا آهيو، تنهن ڪري تون به انهيءَ ساڳئي ڏنڌ ٻانڌ سان ٻاليءَ کي ماري ٽوڪي ڏنڌ ڏيڻ لاءِ تيار آهي. هڊمان جا اهي وچن ٻڌي سگريو ڊپ وچان ڏي ڇوڙ لڳو، هي هڊمان! تون بلڪل سچ چئي رهيو آهين، مان اراڻو هيستائين تمام سڪن ۾ ٻڌو پيو هوس ۽ پنهنجي ڪرنب کان ڀڄي ويو هوس، اها ڪل ٿي ڪانه ٿي پير نه ڪو ٻئي ڪنهن مڏش جو دڪ سڪ وڃاڙو اٿو، هاڻ تون پنهنجي آڱيا سان جلدئي ڏهن ڏسائن ۾ ڏهه هزار باندر روانا ڪر، اهي ستن ئي ڏينهن ۾ رهندڙ سڀني باندرن کي وٺي اچن ۽ چيتره به مکيه مکيه باندر آهن اهي سڀئي هٿ پندرهن ڏينهن جي اندر اچي حاضر آهن ۽ جهڪو به هڪ ٻڪير اندر نه ايندو نه مان ان کي پنهنجي هٿن سان ماري ڇڏيندس، اهڙي طرح هڊمان کي آڱيا ڏيئي سگريو وري پنهنجي گهر هليو وارو. تنهن کان پوءِ ٻڌمان هڊمان سگريو جي آڱيا موجب ان وقت تمام باندر ڏهن ئي ڏسائن ۾ موڪلي ڇڏيا جي ڳڻڻ کان ٻاهر ڳڙوان ۽ ٻراڪري هئا، اهي هرا جي سمان ليز رفتار، ٻهاڙ جي سمان مضبوط هئا. انهن مکيه مکيه وائر ڏوڏن

ڌاري اچي رام جي شورا ۾ رهڻ لڳا.

سلوڪ

سومئي ڪامنائون چڙهي تي رام رس ۾ لن
سدا چوڻ ۾ وڻگو رهي لسي چل ۾ جهڻن مڻ
و ۽ ۾ اڪر سڀني ورتن ڪان آهي سرشت
لسي رام جو نام آھ سڀ جو مٿي مڪت
جو نه ڇهي لو مک سان ان جي چپ آھ زهر سمان
لسي رام سان جهنگو پور لاه سو او آھ پورو سمان

هڪ ڏينهن ڏهان ڪندي سري رام جي سمائي ڪلڻ بعد اٽڪي اڪالڻ
۾ ڏسي لڪمڻ ڏاڍي پور سان هڪ چوڙي چوڻ لڳو هي پورا موٽي
جو توهان پهرائين اڀريش ڏاڍو هو جنهن مان منهنجو اڪان ناس ٿي ويا، پر
هي راڳوڙا ترڪي پيش پات پوڄا سان جهڙي طرح سنسار ۾ توهان جي
آڙاڻا ڪندا رهن ٿا، سو هن وقت اهو مان پنڊت چاهيان ٿو ۽ جنهن ساڌن
ڪرڻ ڪري سولائي سان مڪئي ملي ٿي اهو پراڻڪاري ساڌن ڪرڻا
ڪري ٻڌاو ڇو ته مان توهان جو داس ۽ پاڻ آهيان. لڪمڻ جا اهي وچن
ٻڏي شري راجندر چوڻ لڳو، هي لڪمڻ منهنجي پوڄا جي وڏي ۽ جو
ڪوئي اٿس نه آهي، پڪي پاو سان سگر وٽ وڃي ۽ ان کان منتر وٺي
ٻڌمان پيش ڪي گهرجي ته ان ڪردار جي ٻڌايل وڏي سان منهنجي هودي
۾، اٽڪي ۾، موٽي ۾، سوج ۾ فقط منهنجي شيرا ڪري، ٻڌمان پيش
ڪي سو. الڻي من شڌ ڪرڻ لاءِ منتر اچاري سنان ڪري اٿس لهر موجب
سڌا ۽ لهر ڪرم ڪري، منهنجي پوڄا ڪرڻ وارو پيش ڪرم جي سڌي
لاءِ پهرائين سڌڪاپ ڪري پوءِ ڪردار ۾ منهنجي پاوا رکي ان جي پوڄا
ڪري، جيڪڏهن اٽڪي جي پوڄا ڪرڻي هجي ته ان ۾ آهوليون ڏئي،
جيڪڏهن سوج جي پوڄا ڪرڻي هجي ته هڙن يا هوم جي ۽ رسن
سوج جي شڪل ٻڌائي پوڄا ڪري ۽ پڪي دٻارن شڌا سان پراڻا
ڪري، پور سان چل ڏيڻ ڪري ته مان پورن ٿيان ٿو، ڪرمش ڪي
هر طرح سان چل ڪهت چڙهي شڌا سان پراڻا ڪرڻ گهرجي، ڇاڪاڻ
ته پڪي شڌا پور جو ٿي سگهي آهي. منتر وڏي موجب ڪري ۽ هڙن
ڪري ٿين ته پوءِ ٻالهاڻ پند رکي، منهنجو سمون ڪري چپ ڪري،
ڪرمش. منهنجي وڏي موجب پوڄا ڪري سو منهنجي ڪرڻا

ٿو نه مري ٿو نه ڦاٿر وهي ٿو نه اچي وڃي ٿو، ڇو سرور واپس آهي
 اهڙي طرح سري رامچندر ٻاليءَ جي استريءَ کي اپڏيش ڏيئي ڇڏي
 ڪرائي، ۽ سگراو کي ٻاليءَ جي ڪرا ڪرڻ بابت آڳيا ڏني. جنهن وڏي
 موجب اڳي ۽ سنسڪار ۽ ڪرا ڪرڻ ڪيو، تنهن کان پوءِ سگراو ڀڳوان کي
 چوڻ لڳو هي ڀڳوان! هنن ٻانڌرن مان ٿي ڪنهن کي ادراج ٻڌايو، مان
 توهان جو لڪشمي سمان داس آهيان، مان به توهان جي چوڻن ڪرڻ جي
 سدائين شيوا ڪندو رهندس، اهو ٻڌي سري رامچندر سگراو کي منهنجي
 ڇوڻي ۽ سگراو! مان ۽ تون هڪ ئي آهيون هن ۾ ڪوئي شڪ نه آهي
 منهنجي آڳيا سان جلد وڃي تون ڪشڪندا ٻڌو ۽ جي راڄ ٿي ڪشڪندا
 ڪر. هي مٿي مان چوڻ هن ورهين تائين ڪنهن به ننگو نه وڃي ٿو، سگراو
 تنهن ڪري راڄ ٿاڪ جي وقت لڪشمي تنهن جي ننگو نه ٿيڻ ۽ اڳي کي
 ادراج ٻڌ ڇو هاڻي مان اوساف جي ڏينهن ۾ لڪشمي سان گڏ هجي وڃي
 ٿي پوءِ جي چوڻي ٿي رهندس سو تون ڪڇ ڏينهن ننگو نه وڃي ٿو، سگراو
 جي ڳوڻ جو اڀاڻ ڪڇو ۽ تنهن سگراو سري رامچندر جي چوڻن ۾ ڪشڪندا
 پوڻام ڪري ڇو هي ڀڳوان! جيئن توهان جي مريض هوندي تڏهن مان
 ڪندس، ائين چئي سري رامچندر جي آڳيا ۽ سگراو لڪشمي کي سان
 وٺي ڪشڪندا ٻڌو ۽ وڃي اٿي وڃي سري رامچندر جي آڳيا موجب
 ڪشڪندا ٻڌو ۽ سگراو سان گڏ ڪرائي سگراو کي ٻانڌرن جو راڄ ۽ انگڙ
 استاين ڪري لڪشمي موٽي رامچندر وٽ آيو. تنهن کانپوءِ سري
 لڪشمي سان گڏ پورو شپ ٻڌو ٿي رهڻ جو وڌو ڪري اٿي ويا
 ڪڙي سهڻي سڀني ڏينهن ۾ اٿي ڏينهن ۾ اوساف هئا ۽ اٿي
 ڏاڍو سک هئو. اوسان ڪندو مول ٿي ٿي ٿي ۽ ان ڪشڪندا
 بل موٽي هئو، سمان راڄ ۽ سان پوڻام جي

شري رامچندر "امام چڱو" چڱي بيهڻي ڪومل هٿن سان ٿاڙي ٿاڙي ڪري ٻاڻ ڪڍيو، ٻاڻ ٺڪرندڙي. ٻاڻي ٻاندو جو سرور چڱي اندر روم ٿي ويو، هي ٻاڙوئي! ٻاڻي رڳهند ڇي ٻاڻ سان مارو ويو هئو ۽ وري اٿي ڪي ان سکر وٺي نيتل ۽ ڪومل هٿن ڇي ڇههٺ سان مڪتي ملي ٿيون ڪري هو جلد ئي ٻاندو ڏاڍو چڱي ان کي ٻرمر سرشت ٻڌ حاصل ٿيو جو ٻي ڪنهن لاءِ امام دولپ آئي.

شري مهادر چوڻ لڳو، هي ٻاروئي شري رامچندر جي هٿن ٻاليءَ جي
مٿي جو ٻڏي سونهي ٻانڊو ٻڏي ۾ ويڪل ٿي ٻوڙندا ڪڪڙڙا ٻوڙي ۾
اهي ٿارا ڪي چوڻ لڳا هي ٻاڳدان! والو راج ٻالي ٻڌ ڪيتر ۾ مار جي وٺو.
هائون راجڪمار انگڊ جي رکيا ڪر. اسين چئدي ٻاسن کان ڏروارا بند
ڪري ٺنڱر جي رکيا ڪندا سون ٻاليءَ جي مٿي جو ٻڏي ٿارا ٻڏيءَ جي
ڏک کان مورچي ٿي ڪري پئي ۽ ٻڏجڻو مٿي ۽ چالي پئي ورتل لڳي ۽
چوڻ لڳي ته مونکي انگڊ، راج، ٺنڱر ۽ ڏن سان منهنجو ڪهڙو ڪم آهي
مان هينئر ٻڏجڻي پئي ڏٺو سان ٻان لڳا ڪندس انهن چئي ورتندي ٻڏندي
اٿي وئي جتي ٻاليءَ جي ڏاهه پئي هئي. ان وقت غم ۾ وار کليل هئس
اٿي ٻاليءَ جو رم ۽ مٽيءَ سان يوتل سرور ڏسي هروءَ هاءِ ٺاٺا! هاءِ ٺاٺا!
ڪري ورتل لڳي، ورلاب ڪندي ٿارا جي نظر وڃي رڳهنهه لسي ٻاليءَ
ان کي ڏسي چوڻ لڳي، هي ٻارا! توهان جنهن ٻان سان ٻاليءَ کي مارو
آهي، انهيءَ ٻان سان مون کي به ماري ڇڏيو، جنهن ڪري مان به پئي لوڳ
هائي وڃان، هو منهنجي واٽ ڏسي رهيو هوندو، ڇاڪاڻ ته هي رڳهنهه
مون کان سواءِ هن کي سرڳ ۾ به سڪ نه ايندو تنهن ڪري مون کي نه ٻاليءَ
واٽ هڻيائو، انهيءَ ڪري توهان کي ايتري ڏان جو ڦل ملندو، هي سگروا!
تو کي ٻاليءَ جي مارڻ واري ٻان توکي راج وائي ڏندو سو تون نشڪهت ٿي
رومان سان سڪ ٻوڙوڪ راج ڪو اهڙي طرح ٿارا کي ورلاب ڪندو ڏسي
سري رامچندر ان کي اڀرڻ ڏيئي چوڻ لڳو، هي ٿارا! تون ٻڏندي پئي
لاءِ اجاڙ شوڪ نه ڪر، هائون ٽون وڻهار ڪري سج ٻڌاء ته هينئر به ٻڏجڻو
پئي هئي سرور آهي يا غم ۾ وڃڻ وارو جهو؟ ڇا ڪڏهن هتي سرور ٻڏجڻو
پئي آهي نه هتي ڇو ٻڏجڻ پوئو ۽ ماس رم ۾ ڇو لاهل مٽيءَ جو پتلو آهي
ڪال ڪور ۽ ٽن مٿان اٿن ليو آهي ته هينئر به ٻڏجڻي سامهون ٻوڙ
آهي ٻڙ ان لاءِ شوڪ ڇو ٿي ڪونهي پر ڇڏن ٻوڙن جهو کي پئي مڃن ٿي
ٻڏن به توکي شوڪ نه ڪرڻ ٿوري ڇاڪاڻ ته ٻوڙو ڪار آهي ٻوڙ نه ڇهي

پنهجي ٿر ڪش مان هڪ ٻاڻ ڪڍي پنهنجي اندر ڏنڻ تي چاڙهي وڃي اوت ۾ لڪي ڏنڻ ٽاڻي شري رامچندر ٻاليءَ کي ڏسندي ان جي هردي ۾ ڪنڊو ٻاڻ هيندو. ٻاڻ لڳڻ شرط ٻالي پينڪر آواز ڪري اڇل کائي پرتويءَ تي ڪري پيو هن جي ڪرڻ وقت ڌرتي ڏٺڻ لڳي، جڏهن ٻالي هوش ۾ آيو تڏهن هن پنهنجي سامهون ڏٺو ته ساڪيات پريز منهنجي اڳيان ڏنڻ ٻاڻ کنيو ويٺو آهي، پريز هوندي به شترو وانگر ڪارڙ مان هي وڃن چيو. هي رام! مون توهان جو ڇا بگاڙيو هئو جو توهان مون کي مارڻو آهي راجپتيءَ کي نه ڄاڻڻ ڪري ئي توهان اهڙو ننڍا جهڙو ڪار، ڪيو آهي اهڙيءَ طرح وڃي اوت ۾ لڪي ڇرون وانگر مون تي ٻاڻ ڇڏيو، اهڙي طرح ٻڌ ڪرڻ سان ڇا توهان ڪي جس ملندو؟ جيڪڏهن توهان ڪتري ڪمار آهيو ۽ توهان جو جنم مني جن جي پوئو ٽوڻش ۾ ٿيو آهي ته منهنجي سامهون اچي ٻڌ ڪريو ها، تڏهن توهان کي ان جو جس سا سر ڳو روئي ڪوئي ڦل ملي ها. هي رام! سگريو توهان سان اهڙو ڪهڙو اڳڪار ڪيو آهي؟ ۽ مون ڇا نه ڪيو آهي؟ ٻاليءَ جا اهي وڃن ٻڌي سري رامچندر چوڻ لڳو هي ٻالي! مان ڌرم جي رڪيا ڪرڻ لاءِ لوڪ ۾ ڏنڻ ٻاڻ ڪٽي گهمي رهيو آهيان مان اڌرم ڪرڻ وارن کي ماري ڌرم جو ٻالن ڪريان ٿو، ڌيءَ پيڻ ٺنڍي ڀاءُ جي استري ۽ نهنن اهي چار بهجي هڪ سمان آهن جو انهن مان ڪنهن به هڪ سان رهڻ ڪري ٿو ان کي مها ٻائي ڄاڻڻ گهرجي، وڃا جو فرض آهي ان کي ماري ڇڏڻ، اڙي جهنگلي ٿون پنهنجي حرڪت سان ننڍي ڀاءُ جي استري سان ڀرڻ ٿي پريز انهيءَ ظلم زوريءَ ڪري مون توکي مارڻو آهي، توکي من ۾ اڏو ته ايمان هئو جو استريءَ جي سمجهائڻ تي به پنهنجي هٿ کان نه لٽين. اڙي دشت الڌر ٿون پنهنجي ڀاءُ سان وڙهڻ آهن، پريز انهي وڃن ٻڌي ٻالي ان کي ساڪيات لڪشمي پتي نارائڻ ڄاڻي ڏي وڃان هڪ چوڙي چوڻ لڳو، هي رام! مان ڄاڻي ويس ته توهان ساڪيات پريز آهيو، اڪيان وس ۽ دن جو ڪڇ به ڇيو آهي ان لاءِ مون کي معاف ڪريو، هي پريز توهان جو درشن ته توکين کي به ملڻ مها ڪنن آهي سو وڏي پاڳي جي ڳالهه آهي ته مان توهان جي ٻاڻ سان ڪهڙي ئي وري توهان جي سامهون پريان نياڳيان ٿو. مون وقت اڌرس ٿي به جهيڙو نام ڳهڻ سان پيش پريز ٻڌ کي حاصل ڪري ٿو سو توهان اڄ هن انتم گهڙيءَ وقت ساڪيات منهنجي سامهون پريز آهيو. هي رام! منهنجي هردي مان پنهنجي ڪرمل هٿن سان هي ٻاڻ باهر ڪڍو، تڏهن

پنهنجي ڳوٺ ۾ ڪيئن ويهي رهندو! تنهن ڪري مان هاڻي ان کي ماري
 پوءِ موٽندس. تنهن ئي تارا چوڻ لڳي هي راجپندو! توهان پنهنجي هيءَ
 ڳالهه ٻڌو اوه جيئن ڇڱو لڳو ته ڪن ڪٿر. مون کي توهان جي پٽ انگڊ
 موڪر مايا جي وقت بن ۾ ٻڌل هيءَ ڳالهه چئي هئي ته اهوڏيا پتي دشمنن لهن
 ڀڳوان راجپندر پنهنجي ڀاءُ لڪشمڻ ۽ استري سيتا سميت ڏنڊ ڪارڻ ۾ بن
 ۾ آيا هئا اتي هن جي پياري سيتا کي رات جو چروائي ڪڍي واپس هائي هر
 پنهنجي ڀاءُ سان گڏ ڄاڻڪيءَ کي ڀرل هڻ لاءِ وڃي موڪلڻ لاءِ اچي
 سگرو سان مليو آهي اتي سگرو ان سان انگڊ کي ساڳي ڪري مٽرڻا وڃي
 آهي، سڀ راجپندر ۽ لڪشمڻ سگرو سان ڀرل ڪٿي آهي ته مان اڌ
 ۾ هالڻيءَ کي ماري ٽوڙي راجا ٻڌائيندس. اها ڳالهه ٺهڻ ڪري هر ٻئي
 هن سان گڏ آيا آهن، پنهنجي هيءَ ڳالهه سڄي ڄاڻ نه ته هينئر هاڻي توهان
 جي مار کائي پڇي ويل سر ڪيئن موٽي اچي هان؟ انهيءَ ڪري توهان
 هن سان واپس ڀاءُ ڇڏي سگرو کي ڪڍي وڃي ڏيو ۽ توهان وڃي شري
 راجپندر جي شرن وارو. هي پراڻ لاءِ پنهنجي ۽ انگڊ جي ٽوڙي وڃي ۽
 گل جي رکيا ڪر پر ائين چئي تارا هالڻيءَ جي چوڻن تي ڪري پئي، ان
 وقت ان جي مڪر تي آنس جي ڌارا وهي وهي هئي هره رڙ کان ٺڪي آئي
 پنهنجي هٿن سان ان جا ٻئي چوڻ پڪڙي زار زار روڻ لڳي انهن هالڻي
 چوڻ لڳس هي سندرڀي! تون پنه جي استري سڀاڻ کان اڃا ڊڄين ٿي
 مون کي ته اڙ جو ڪوئي نه ڪارڻ ڏسڻ ۾ نٿو اچي، جيڪڏهن لڪشمڻ
 سان گڏ رات هتي آيو آهي ته تمام خوشيءَ جهڙي ڳالهه آهي. هي تارا! رات
 نه ساڪاڻ لاءِ لڏائي آهي هن ڀرتيءَ تان ٻار لاهڻ لاءِ اوتار ورتو آهي اها ڳالهه
 مون اڳ ۾ ٻڌي هئي، مان ان ڪسي چوڻن ڪمن ۾ ڀر ٿام ڪري ڳوٺ وڃي
 ايندس. هي ڏور ٻيڙو! ڀڳي ڪرڻ سان ملي ٿو، جو ڪوئي هن جو ڀڄڻ
 ڪري ٿو پر توهان جي وس ٿي پوي ٿو. جيڪڏهن اڪيلو سگرو ٿي
 آيو آهي ته ان کي مان هڪ ڪٺ ۾ ماري ڇڏيندس.

اهڙي طرح شوڪ ۾ آنس وهاڻيندو تارا کي ذبح ٿيڻي هالڻي سگرو
 کي مارڻ لاءِ ڪرچندو هليو هالڻيءَ کي ايندو ٿي پراڻ ڪري سگرو کي کلي
 ۾ پيش مالا ٻيل هالڻيءَ جي سامان اچڻ لڳو اول سگرو پنهنجي لوشن سان
 هالڻيءَ کي وار ڪندو پوءِ هالڻي ڪروڙ ۾ پوڄي سگرو ٿي مڪن تي مڪن جو
 وار ڪندو اهڙي طرح هڪ ٻئي کي مارڻ لڳا. اڌ ڪرڻ وقت سگرو جي
 نظر رام ڏاهن لڳل هئي شري راجپندر پنه کي اهڙي طرح وڙهندو ٿي

ڪري ٻانڌ نه هيو. مٿان سگرڙو نه مارجي وڃي. انٽ ۾ سگرڙو ٻپ وڇان
 رت ڳاڙهندو پڇي ويو ۽ ٻائي پنهنجي گهر هليو ويو. تڏهن سگرڙو سري
 رامچندر وقت اچي چوڻ لڳو هي رام! ڇا توهان هن ڀاءُ روئي شترو ڪان
 مارائڻ چاهيو ٿا. هي ٻارو! جيڪڏهن توهان جي مرضي مون کي مارائڻ تي
 آهي ته توهان ٻانڌ مون کي خود ماري ڇڏيو. هي ستيوادي شراڪٽ وٽس
 رگھنات مون کي اهڙي طرح وشواس ڏيئي ڀوءِ منهنجي اي عزلي ڇو نه
 ڪرايو. سگرڙو جا اهي وڇن ٻڌي شري رامچندر ان کي هردي سان لڳائي
 نيطن مان ڇل وهائي چوڻ لڳو، هي مٿي تون ٻپ نه ڪر مون توهان ٻنهي
 جي هڪ جهڙي شڪل ڏسي انهيءَ ٻپ کان ٻانڌ نه هيو. مٿان مٿي نه مارجي
 وڃي. هاڻ انهيءَ شڪ کي مٿان لاءِ منهنجي گلي ۾ نشان ٻڌي ڇڏيندس،
 تون وري هڪڙو اٿي وڃي پنهنجي شتروءَ کي پڪار، هن ٻيري تون
 ٻائيءَ کي ضرور مڃل ڏسندين. هي مٿي مان رام منهنجو قسم کائي ڇوان ٿو
 نه هن ٻيري ضرور هڪ ڪٺ ۾ ئي منهنجي دشمن کي ماري ڇڏيندس انهن
 چئي سري رامچندر وٺي جو ڪٺي سر ٿي هٿ گهمائينس ته اها ان جي
 مار واري ٻيڙا مڻجي وئي ۽ ڏک دور ٿي ويا ۽ ٿو ٻيڙي ٻيو، اهڙي طرح سگرڙو
 کي دلداري ڏيئي سري رامچندر لڪشمڻ کي چيو هي لڪشمڻ! سگرڙو
 جي گلي ۾ ٽڙال کڻن جي هڪ مالها ٻڌي ٻائيءَ سان وڙهڻ لاءِ مرڪلي
 ڇڏيو. تڏهن لڪشمڻ سگرڙو کي گلي ۾ پشپ مالا ٻڌي ان کي ٻار سان
 چيو هي ٻائي! هاڻي وڃ، لڪشمڻ جا اهي وڇن ٻڌي سگرڙو اٿي ٻهجي
 ٻهرائين وانگر وڏي پيڪر آواز سان ٻائيءَ کي ٻڌ لاءِ پڪارايو، سگرڙو
 جو آواز ٻڌي ٻائيءَ کي تمام عجب لڳو ۽ ڪروڙ ڪري پنهنجي ڪمر ڪشي
 هلڻ لاءِ تيار ٿيو، وڃڻ وقت سندس استري تارا هن جو هٿ پڪڙي
 روڪي چوڻ لڳي، هي ٻائي! هن وقت توهين نه وڃو منهنجي من ۾ وڏو
 سسرو ٿي پيو آهي، هيءُ هينئر توهان کان مار کائي پڳو هڻو سو وري جلدي
 موٽي آو آهي انهيءَ مان معلوم ٿئي ٿو ته ضرور هن کي ڪوئي ٻارو مددگار
 مليو آهي تنهن ئي ٻائيءَ چيو هي سندر! تون هن ٻاري ۾ ڪوئي سسرو
 نه ڪر. هي ٻياري! منهنجو هٿ ڇڏ ۽ گهر موٽي وڃ مان هينئر وڃي هن
 شتروءَ کي ماري موٽي ٿو اچان، هنن اڳي ڪي ڪهڙو سهاڪو ملندو ۽
 جيڪڏهن ڪوئي هوندو ته مان هڪ ڪٺ ۾ ئي ٻنهي کي ماري ڇڏيندس
 هي سندر! تون ڪنهن نه قسم جي چيٽا نه ڪر مان هن وقت روڪجي
 نٿو سگهان، شتروءَ کي ٻاهران ٻڌ لاءِ پڪارندو ڄاڻي ڪوئي سوروار

ٻچن ڪن ٿا، اهو موڪه ڏيندڙ ٻروءَ کي حاصل ڪري مان سنڀاري ٻڌائڻ جي ڪامنا ڪيئن ڪرڻا، غي ستم ٻڌي | توهان آئندو سروب آهيو. جهڻن مٽي کڻيندي ڪنهن کي خزانو هڪ اچي ويندو آهي، اهڙي طرح اڄ سمجهڻ سان مولڪي توهان جو روشن ٿيو آهي. هي ٻوڙا منهنجي چپ جي ورتي سدائين منهنجي چوڻ ڪم ۾ لڳي رهي، وائي توهان جي لام ڪڍڻ ۽ ڪٿا وارائڻ ۾ لڳي رهي. هڪ توهان جي پڪڙن جي شورا ۾ لڳا رهن ۽ منهن جو سڙو توهان جي چوڻن کي ڇهيندو رهي منهنجا ٽيتر سدائين توهانجي مڙني ۽ توهان جا ڀڳت ۽ منهنجي ڪرو ۽ جو روشن ڪندا رهن. ڪن سدائين توهان جي اولادن جون املاون ٻڌندا رهن ۽ منهنجا ٻيو سدائين توهان جي مندرن جون ۽ تيرت پالڻ ڪندا رهن هي ڪروڙوڙج | منهنجو سڙو توهان جي چوڻن جي رڃ سان اڪي ٽوڙڻ کي ڌار ڪري ۽ منهنجو مستڪ سدائين توهان جي چوڻن ۾ ٻوڙا ڪندو رهي جهڻن جي شوق ۽ برهما آدي ڏوڙ ڪن ۽ سدائين شورا ڪن ٿا.

رامچندر جو ٻاليءَ کي مارڻ

شري مهاتما چوڻ لڳو، هي ٻاروئي | سگروا چيو اهڙو ٻوڙو ڏسي ڀڳوان چوڻ لڳو هي مٿي اوڇو ڪڇ مون کي ڇهيو آهي سو لڪ آهي، ڇهڪڙهن ٽن راج گاديءَ تي نه ويهندا ۽ لوڪ مولڪي تي چوندو نه رهندا. واراڄ سگروا سان اڳتي ساڳي ڪري مٿي ڪٿي. لڪن هن انهيءَ جو ڪهڙو ڪم ڪيو؟ اهڙي طرح لوڪن ۾ منهنجي ننڍا ئي ٻولندي تنهن ڪري تنهن جي ڪلياڻ ڪري ٽن هينرو جي ٻاليءَ کي ٻڌ ڪوڙ لاءِ لڳا ڪر مان توکي وڃن اوڏيان نه ٻاليءَ کي هڪ ئي ٻار سان ماڻهن سان، جهڙوڪ اهو ٻالي برهما يا شڪر جي شون وٺندو ٿيڻ ۾ منهنجي ٻاڙ کان چئي ڪن سگهندو ٿيڻ سگروا ”ٿام چڱو“ چئي ٿيڻ ڪهڪڙا ٻوليءَ ۾ وڃي ٿورو شد ڪري ٻاليءَ کي ٻڌ لاءِ ٻاڙو، ٻاڙ جو آواز ٻڌندي ٻاليءَ جا ٽيتر ڪروڙ ۾ لال ٿي ويا ۽ اوڏي مهل ڪوڙ ڪان ٻاهر لڪري ڪروڙ وٽ آيو ٻاليءَ کي ايندو ڏسي ٻوڙائين سگروا وار ڪوڙ ٻوليءَ ڪروڙ ۾ ٻوڙي سگروا ئي ٻوڙي ٿيڻ سان وار ڪوڙ ۽ وري سگروا ٻاليءَ تي وار ڪوڙ اهڙيءَ طرح اچي ٻي ٿام ڪروڙ ۾ هڪ ٻي سان وڙهن لڳا انهن ٻوڙي جي شڪل هڪ جهڙي هئي سري رامچندر انهن کي ڏسي عجب ۾ پيو چوڻ لڳو ته انهن مان ڪهڙو ٻالي آهي ۽ ڪهڙو سگروا، اهو من ۾ راتو

جنهن کي ٻاليءَ مارڻ هئو ان دلچسپ جو نوهان هڪواري سر نه هلي ڏسڻ،
 جو ان مان نوهان کي ٻاليءَ جي ٻل جو انومان ٿي ويندو، جيڪڏهن نوهين
 ان مستڪ کي کڻي ڦٽو ڪري ڏيکاريندا ته ضرور ٻاليءَ کي ماري سگهندا
 ائين چئي سگريو ٻهاڙ جهڙو سر سري رامچندر کي ڏيکارڻ ان کي ڏسي
 شري رامچندر مشڪندي پنهنجي ٻن جي آڱري سان ان کي ڏهن اوجن
 کڻي ٻنري ڦٽو ڪيو هئي ۽ وڏي عجب جهڙي ڳالهه ڏسي سگريو پنهنجي
 مٿن مان سميت ڏاڍو خوش ٿيو.

ستن وڻن ڪري ٻاليءَ جو موت

سگريو وري پکوان کي هٿ جوڙي چوڻ لڳو، هتي رڳو سرشت! ڏسڻ
 هي سڀ وڻ ڪهڙا نه مضبوط آهن نه ڪن ٻالي هڻن مان هر هڪ کي اڏائي
 هڪدم ٻن کان خالي ڪري ڇڏيندو آهي جيڪڏهن نوهان هڻن ستن وڻن
 کي هڪ ئي ٻاڻ سان ڪيرائيندا ته پوءِ ٻه نوهين ٻاليءَ کي ماري سگهندا
 سگريو ڄا اهي وڻ ٻڌي سري رامچندر چوڻ لڳو هي مٿن! هاڻ ٻڌاء ته
 ٻاليءَ جي مرن سان هڻن ستن وڻن جو ڪهڙو لاڳاپو آهي. تنهن تي سگريو
 چوڻ لڳو هي پکي وٺل! هڪڙي ڏينهن ٻاليءَ ان ۾ وڃي اتي تمام سندر
 ڦل ڦول ڏسي سڀ ڦل پنهنجي کان لاءِ چيائين پر کانئس ڪا اڳ من ۾ وڃڻ
 ڪيائين ته اول سنان ٻاڻي ڪري پوءِ هي ڦل کائيندس. اهو وڃڻ ڪري
 اهي ستن ئي ڦل ٽڏي ۽ جي ڪپ تي رکي ٻاڻ سٺا ڪرڻ لاءِ وار، ايتري
 ۾ هڪڙو نانگ انهن ستن ئي ڦلن تي زور هاري اتي واهي رهيو، ٻالي ان
 کي ڏسي ڏاڍو ڪروڙ ڪري سانپ کي چوڻ لڳو، هي دشت! توهي ڏسيءَ
 منهنجو ڪاڄ چٽ ڪري ڇڏو؟ تنهن ڪري مان توکي سراپ ٿر ڏيان ته
 تنهنجي سرار مان هيئن جو هيئن سڀ ڪچين جا وڻ ڦٽي نڪرندا، ٻاليءَ
 جو سراپ ٻڌي اڪڙڪ نانگ جو پتا تمام ڏکي ٿي ٻاليءَ کي سراپ ڏاڻ
 لڳو ته ٻالي جيڪر هڻن ستن ئي وڻن کي هڪ ئي ڌڪ سان ڪيرائيندو
 تنهن جي هٿان تنهنجو مرن ٿيندو، سگريو ڄا اهي وڻ ٻڌي سري
 رامچندر تمام چڱو چئي پنهنجو ڏنڻ کڻي ان ئي ٻاڻ چاڙهي انهن ستن ئي
 ڪچين جي وڻن کي زمين تي ڪيرائي اهو ٻاڻ واپس موٽي بهران وانگر
 رامچندر جي لڙڪش ۾ اٽڪي پيو ته ڏهن سگريو عجب ۾ پئجي پوس ٿي
 شري رامچندر کي چوڻ لڳو هي ڏاڍو! نوهين سڀي جيڪس جا سڀي ساڪيا
 پر ماڻا آهيو. ماڻا پريش سنسار جي بندن کي ٽوڙڻ لاءِ نوهان جو

۽ مذهبي مرضي نه هئڻ ڪري به سڀني ٻالڏن ۽ منترين منڊل مولڪي
 راج ڪنديءَ ئي وهاريو. هي شترو ڏهن مان ڪڇ ڏهن راج مس ڪيو ته
 ٻالي اچي اڪٽر ۽ ڪروڙ مان مون کي گهٽ وڌ ٻاڙهائي لڙاڻن سان ماري
 ڏن مال ۽ استري سڀ ٻاڙ وٽ رکي مون کي گهر کان ٻاهر ڪڍي ڇڏيو
 ٽڏهن کان وٺي مان ڊپ کان واکڻ لڳي ننگو ڇڏي پڙي واس. هي اڙوڙا
 مان سڀني لوڪن ۾ گهمندو اٿس ۾ هن رشي موڪل ٻيڻ لڳي اچي رهڻ لڳس
 ڇاڪاڻ ته رشيءَ جي ڏال سراب جي ڊپ کان ٻالي هن ٻيڻ لڳي اچي
 ٽڏهن کان وٺي مذهبي استريءَ سان هر ڀرڻ ڀڙڻي ٿو. مان استريءَ ۽ گهر
 ڦرجڻ کان پوءِ من لڳي من ۾ ڏڪندو هس رهڻ لڳو. اڄ ٽوهان جي ڇوڙن
 گهمائڻ سان مون کي شائني ملي آهي ٽڏهن ڪم ٿيڻ واسيندو سگهيو کي
 شروڪ ڇاڻي ڏک ۾ پوئل ٿي ان سان پوئڪا ڪئي ته مان تمام جلدي
 انهنجي استري ڦوڙ واري شتروءَ کي ٽاس ڪري ڇڏيندس. تنهن لڳي
 سگهيو ڇوڙ هي راجيندو ٻالي سڀني ڀڙڻن ۾ اها ٻڌائڻ آهي هيءُ ڪوئي
 معمولي ٻڌائڻ نه آهي ان کي ٽاس ڪوڙ ڏاڍائڻ لاءِ تمام ڪم آهي پوءِ
 ٽوهان ان کي ڪيئن ماري سگهندا؟

ٻاليءَ کي هٽائڻ رشيءَ جو سراب

هي وڏو سرشت! مان ٽوهان کي ان جي ٻل ٻاٻس ڪڇ ٻڌايان ٿو هڪ
 ٻيڙي ڏولڻي ٺاهي هڪ وڏو ٻڌڻ ڏيئو ڪشڪندا ۾ منهن جو روپ
 ڏاري آيو. هن مها ٻاٻس ٻاٻس جي وقت ٻاليءَ کي اچي ٻڌڻ لاءِ
 لڳاڙو. ان جي ڪرڻا ٻڌي ٻالي سهي نه سگهيو ۽ ڪروڙ ۾ پڙجي هنن
 منهن کي سڱن کان پڪڙي ڦيرائي گهرائي ڏهن ئي ٽيڻائي ڇڏي اڏو
 پنهنجي هڪ ٻيڙ سان ان جي سر ٻيڙ کي ڏيئي هن جي وڏي منهن کي
 هنن سان مرونئي سر ڏڙ کان ڏاڙ ڪري ان لاش کي ڏڪڻ ڏسا ڏانهن اڇلائي
 ڇڏيو. هي راجا اهو ڏيئو جو لاش هڪ ٻيڙ ۾ پري موري منهن جي
 آڏو ۾ وڃي اڏو هن جي وقت سان پوئل سڄي ڪٽيا ٿي موري منهن
 ڪروڙ ۾ پڙجي ويو ۽ پوئل سان ٻاليءَ جي ڇوڪر ڇاڻي ان کي سراب
 ڏاڙ نه هي ٻالي! جيڪڏهن ٽون اڄ کان وٺي ڪڏهن به هن ٻيڻ لڳي اچي
 نه ٿوڃو سر ٺاهي پوئل ۽ هڪدم موري ويندي. هي راجا ڏک ٽڏهن
 موري جي اهڙي سراب ڏيئي کان پوءِ ٻالي هن رشي موڪل ٻيڻ لڳي اچي
 ٻيڻ لڳي، انهن ڇاڻي ٽڏهن مان هڪ ٻي ڏاڙ ٿي رهڻ لڳو. هي راجا

ڏيئي رهيو آهي ڇو ته جيئن مان ٿو ڪريان تيئن هو نه ٿو ڪري، اها حرڪت ان پاڇي جي ڏسي اهو ٻڌان ٻاندر ان ڪوهر پر ٺهي پيو، ڪوهر پر ٺهي پون ڪري ان ٻاندر جي صورت مان بدلائي هڪ مها سندر ٿو جهان استري ٿي پئي. ان استريءَ جي اهڙي سونهن سڀيا ڏسي ديو راج اندر ۽ سورج ديارا جو وڏو ان استريءَ تي ڪري پيو، اندر جي وڏو مان مها ٻڌان هالي پيدا ٿيو ۽ سورج ديو جي وڏو مان، مان پيدا ٿيس اسان ٻنهي جي پيدا ٿيڻ کانپوءِ هو استري مان بدلائي ٻاندر ٿي پيو، اهو رڃ رڃ ٻاندر اسان کي ڏسي ڏاڍو خوش ٿي اسان ٻنهي کي ارها وقت وٺي هليو اتي پهچي اسان جي پيدا ٿيڻ جو سمورو حال ڪري ٻڌايو، ارها اسان کي ڏسي پوسن ٿي ڇو هي پترو ٿو هين ڏکڻ پاسي ڪشڪندا بن پر وڃي راج ڪراو ۽ انيڪ سڪ ٻڌو، جڏهن تريا جڳهه پر شري رامچندر رڳو ڪل پر اولار وٺي ان پر ايندو ٻڌهن ٿو هان انجو روشن ڪري پاڻ کي ڪرناٿ ڪجو. پلا ساڪياٺ پرماتما جو روشن ڪري رڳو ڪشور کي نه ڏاڍي مشڪلف سان ٿي سگهي ٿو. تنهن جو روشن اسان کي ساڪياٺ ٿيندو اهو من پر وڃار ڪري پوسن ٿي ارها کي نمسڪار ڪري اسين پئي ڪشڪندا پوري پر آسائين جتي منهنجو وڏو ڀاءُ هالي راج ڪرڻ لڳو ۽ اسان ٻنهي جو وقت ڏاڍو آندو گذرڻ لڳو. سگرو وري چوڻ لڳو، هي مٿرا مون سان هاليءَ جو ڪڇ نه ڪيو آهي اهو سڀ حال ٿوهان کي ٻڌايان ٿو. هڪ ڀيري دانو جي پٽ ماهاوي هالي ڏيٺ ڪشڪندا پوريءَ پر اچي هاليءَ کي ڀڏلاءُ للڪارو، هالي ان هلي للڪار ٻڌي سهي نه سگهيو هن جون اکيون ڪروڙ پر لال ٿي واريون ۽ ڪدم ٻاهر اچي هن کي ڏاڍي زور سان هڪ ٽونڊ مارو، هو ڏک لڳو رط واکل ٿي ماهاوي ڏيٺ پنهجي گها ڏانهن ڀڄڻ لڳو، ٽڏهن هاليءَ ۽ ن ان جي پٺيان پياسين. ماهاويءَ کي غفا پر ويندو ڏسي هاليءَ کي ڏاڍو سوس ٿيو، پوءِ هن مون کي ڇو نه ٿوڻ اتي ٽرس مان غفا پر وڃان ٿو ٽوڻ ڪهه مهيني تائين منهنجو انتظار ڪڇ، جي مان انهيءَ وچ ۾ نه موٽيس ته ٽڄ نه هالي مري وڃي، هڪ مهيني گذرڻ کان پوءِ مون ان غفا جي پاسي رست جي ڌارا وهندي ڏٺو ان کي ڏسي ائين سمجهيم ته هالي مارجي، مون کي ڏاڍو دک ٿيو ٽڏهن انهيءَ ڏپ مان نه مٿان هاليءَ کي مارڻ ۽ ڏيٺ ٻاهر اچي مون کي نه ماري ڇڏي پوءِ ان گها جي مڏهن اڳيان ڪهه پتر رکي مان گهر موٽي آيس ۽ سڀني کي اچي سڄي ٻالهه ڪري ٻڌايو لي راکش جي هٿان مارجي وڃي. اهو ٻڌي سڀني کي ڏاڍو دک ٿيو

چرئيءَ تي ويٺو هوس، ان وقت مون ڏٺو ته ڪوئي راکش ڪنهن سر ڪاميءَ کي آڪاش رستي وٺي پئي ويو ۽ هوءَ رام! رام! چئي ورتاڻ ڪري رهي هئي، اسان کي پوءِ ئي ويٺل ڏسي عن جلد ئي ٻنهن جا زور لاهي هڪ ڪهڙي پر ٻڏي اسان ڏانهن تياريندي عيس ڪمراڻي ڇڏيا هي پر پورا انهيءَ طرح ورتاڻ ڪندي هن اهلا کي راکش ڪئي وارو پورو مون اونڌي مهل انهن زورون کڻي ڪٽي غشا پر وڃي ڇڏيو، ارغمان انهن کي کولي ڏسو ۽ سڃاڻو ته توهان جا آهن يا نه، انهن چئي سگريو اهي زور ڪٿي رام کي ڏيکاريا، شري رامچندر انهن کي کولي ڏٺو (انهن کي سڃاڻي ڪٿي) چاليءَ سان لڳايس ۽ رواجي منهن والڪر وار وار هاءِ سيتا! هاءِ سيتا! چئي ورتاڻ لڳو، تڏهن انهن پاءَ کي خاطري ڏيئي چيو، هسي رام! وارو راج سگريو جي سھائتا سان ٻڌ ۾ راوڻ کي ماري توهان جلدي سلطنتي سيتا کي حاصل ڪندا، سگريو به چوڻ لڳو هي رام! مان توهان سان پرڻڪيا ڪري ڇوان ٿو ته راوڻ کي ٻڌ ۾ ماري توهان کي سميت ضرور وٺي ڏيندس، تنهن کانپوءِ هنومان ٻنهي جي ڀرسان اڏي ٻاري، لشڪار رام ۽ سگريو ٻنهي اڳتيءَ کڻي ساڳي ڪري هڪ ٻئي ۾ مٽر پٽو رکيو تنهن کانپوءِ سگريو رامچندر جي ڀرسان ويهي رهيو ۽ پوءِ ٻنهي جو حال ٻڌائڻ لڳو.

سگريو جو سري رامچندر کي پنهنجي جنم ڪٿا ٻڌائڻ

سگريو چوڻ لڳو، هي ديهاناند! هڪڙي ڏينهن مورش پرهيا پنهنجي ايترون مان جل ڪندي زمين تي ڪٽي ڦٽو ڪيو، ان جل مان هڪ ٻلوان ٻانڌو پيدا ٿيو، جنهنجو نالو پرهيا راج رکيو، پوءِ ان ٻلوان ٻانڌو پرهيا کڻي هڪ ڇوڙي ڇيو، هي ٻلوان! ڪوٺا ڪري ٻڌايو ته مان ڪٿي وڃي رهان، تنهن تي پرهيا هن کي چيو هي پٽو! تون ڏکڻ پاسي ٻن ۾ وڃي ره، اتي جيڪي به راکش هجن انهن کي ماري ڇڏج ۽ ٻن جا ٿل ٿول کائي ٻيٽ ٻانڌندو رهج، پرهيا جي آڪا ٻڏي راج خوش ٿي انهنجو ڪڏندو راکش کي ماري ڇڏيو اچي انهيءَ ٻن ۾ پھچي ڪند مول کائي پنهنجو گذران ڪرڻ لڳو، هڪ ڏينهن جهنگل ۾ ڪوھندي ڦرندي هن کي پوڻان هڪ ڪوھ ڏسڻ ۾ آيو ۽ وڃي وڃي پاڻي پيئڻ جي ارادي سان ان ڪوھ ۾ اهاوڻ لڳو ان ۾ پنهنجو پاڇو ڏسي هن سمجهيو ته ڪر پهر ٻانڌو آهي جنهن کي ڏسي ٻانڌو ڪروڙن ي پنهنجي ٻل جو پراڳرم ڏيکارڻ لڳو ۽ ڏاڍي زور سان ڪوھ ۾ اهاوڻ، هن انهن ئي سمجهيو ته ڪوھ وارو ٻانڌو مرنڪي ورتارا

جي گت ٿياري آهي. شري رامچندر جا اهڙا منا وڃن ٻڌي هومنان جا
 ڀرم ڀلا ڀڙ سڀئي مڻجي ويا ۽ هٿ جوڙي چوڻ لڳو هي وشوناٺ! هن
 پرست ٿي ٻانڌون جو راجا سگريو نالي ٻنهن جي چئن منترن سان گڏ پرست
 جي ڇوڙي ٿي رهندو آهي هو ٻائيءَ دشت جو ننڍو ڀاءُ آهي، ٻائي هن جي
 استري ٿري سگريو کي گهر کان ٻاهر ڪڍي ڇڏيو آهي ٽنهن ڪري ان جي
 ڏپ کان هن رشي موڪل پرست ٿي ٿي رهندو آهي. هي پرستو! مان هن
 سگريو جو منٿي ۽ ٻڙن جو پٽ آهيان منهنجو جبر مانا اڻڇليءَ جي ڪري
 مان ٿيو آهي ۽ مان هومنان نالي سڏجان ٿو، هي رگهندن! توهان کي سگريو
 سان مٿي رکڻ گهرجي، هـر توهان جي استري چورائڻ واري کي مارڻ لاءِ
 توهان جي سھائتا ڪندو، جيڪڏهن توهان جي مرضي هجي تہ هيئن ان
 وٽ وٺي هلائون، سري رامچندر چوڻ لڳو هي ڪيشور! مان تہ ان سان مٿي
 ڪرڻ لاءِ آيو آهيان، ان مٿي جو تہ ڪڇ ڪارڻ هوندو تہ مان اهو ضرور
 ڀورو ڪندس. شري رامچندر جا اهي وڃن ٻڌي هومنان چوڻ لڳو، هي
 رام! اچو ٻئي منهنجي ڪلھن ٿي چڙهي وھو تہ مٿي پرست ٿي هارن، جتي
 پنهنجي منترن سان گڏ سگريو ٻائيءَ جي ڏپ کان لڪي رهندو آهي.
 ٽڏهن رام ۽ لچھڻ ”نمار چڱو“ چئي ان جي ڪلھن ٿي چڙهي ويهي رهيا
 وائر راج هومنان هڪ ڪنڀر ٻهڙ جي ڇوڙيءَ ٿي هوا ۾ اڏائي ٻهڙي واري
 اتي رام ۽ لچھڻ کي هڪ وڻ جي چاڙ هيٺان ٻيھاري پاڻ هومنان سگريو
 وٽ وڃي ان کي هٿ جوڙي چوڻ لڳو، هي راجن! هاڻ اسان جي چٽا
 دور ٿي ويئي ڇاڪاڻ تہ هتي شري رامچندر ۽ لچھڻ آيا آهن جلدي اٺ
 مـون رام سان توهان جي مٿي ڪرڻ جو فيصلو ڪيو آهي جنهن ڪري
 جلدي اٺيءَ کي ساڳي ڪري ان سان مٿي رک.

سگريو جو رام کي سڀتا جو ڀڳو ٻڌائڻ

ٽڏهن سگريو ڏاڍو خوش ٿي رگھناٺ وٽ آيو ۽ ٻنهي کي آڏو ڀاءُ ٻنهي
 آسڻ ٿي وهاريو. ٻيءَ سڀئي ٻانڌر آندو پرور ڪ پنهنجي پنهنجي آسڻ ٿي
 ويهي رهيا. ٽنهن کان پوءِ لچھڻ مٿان کان وٺي اسن ۾ اچڻ نالين سڄو حال
 ڪري ٻڌايو، لچھڻ جا اهي وڃن ٻڌي سگريو رامچندر کي چيو، هي
 راجيشور! مان سڀتا جي ڳولها ضرور ڪندس ۽ شتروءَ کي مارڻ وقت تہ
 توهان جي سھائتا ڪندس. هي رام! اٺيءَ واري ۾ مون جو ڪڇ ڏار آهي
 اهر توهان کي ٻڌايان تہ سو ٻڌو! هڪ ٽنهن پنهنجي منترن سان مان مٿي

هن جيڪي ۽ ٻالهيون ڪوڙ آهي سڀ سڄيون ڇيرون آهن، ٺهين کان
 ٻڙ سري رامچندر هندوان کي چيو هي ٿو: من! مان دشمن جو پٽ وار آهيان
 ۽ هيءُ منهنجو ننڍو ڀاءُ ٿيڻو آهي، مان پتا جي آکاڻي ٿيڻي ٻڌندي آستري
 سڀتا سمجهن ٿا پر آخر آهيان هن ڏنل ڪارٽيم تي ۽ رهندو هوس انسان
 ڪوئي راکش سڀتا کي چورائي کڻي ويٺو آهي. ان جي ڳولڻ لاءِ اسين
 هن آيا آهيون. هڪ اڻڌاءُ نه ٿوڻ ڪير ۽ ڪنهن جو پٽ آهي؟ هن ٻن
 ۾ چوڻ گهري رهيو آهي؟ شري رامچندر جا اهي وڃن ٻڌي ٻڌندي ٻڙ
 کي سڃاڻي هندوان ان جي چوڻ تي ڪري پيو. شري چوي لاءِ، هي
 ٻڙوئي! هر سروب جي مندر وڃا ٿي عتب ۾ پئجي وڌو اهڙو نه عروش
 آيو هر کيس اها سڌ نه رهي نه ڪهڙو جواب ڏيان، هن ۾ ڏاڍو
 ڏاڍي ڀرڻ ڇڏي سان چوڻ لڳو، هي ڀڳوان! توھن جاڻي جاڻهار ٿي
 ڪري مون کان پڇي ويا آهن، هڪ نه مان مسرور ۽ مزو جي وس
 ڪندو من ۽ اڳيائي آهيان، ٻڙو چو هي ڏهن ٻڌو! توھان به مونکي ڀلائي
 ڇڏيو آهي؟ هي ٿاڻو! جهڪڻ مون ۾ لوڪن ۽ آھن ٿڌن نه سوامي شيوڪن
 کي ڪڏهن نه ڀلائيندو آهي، هي ٻڙو! جو توھان جي ماڻا جي مزو
 ۾ ٿاڻل آهي، ان جو اڏار نه توھان جي ڪرڻا سان ئي سگهي ٿو، هي رڳو ٻڙو!
 مان اڄ هاڻ کي وڏاڳي سمجهان ٿو مون کي ڪا به سڌ ڪاڻا ئي ٻڙو پر ايترو
 سو چئي سگهندس ته ڪئين جنمن جي گذريل ڀڄڻ هر اهو ٿيل ملو اثر.
 هي ٻڙو ٻڙو! مان ڪيئن ڀلا توھان کي هڪدم سڃاڻي سگهان ٿو،
 هنن سروب کي ٻڙو ٻڙو ۽ ڪيتري وقت ۽ ڪهڙي کان ٻڙو مس مس جاڻي
 سگهن ٿا، هي جيڪو وٺل ڀڳوان! مان نه کڻي ٿيس موروڪ اڄ جاڻ، پر توھان
 وري مون اڏين کي هيترو وقت رساري ڇڏيو آهي، هي ڪرڻا اڏان! جهڪي
 نه توھان جا ڀڳت آهن سي سڀئي توھان جو ڀڄڻ ڪري توھان کي ڀڄڻ
 ڪن ٿا ٺهين ڪري هي رڳو ٻڙو! مان سوچيندو ڪاڻي ڀڄڻ ٿو نه مان ڀڄڻ
 جو اڀاءُ ڪڇ ٿو ڄاڻان، جيئن شيوڪ سوامي جي آسري ۽ پٽ مانا جي
 ٻڙسي اي ڪٽڪي رهندو آهي ٺهڻ سوامي کي شيوڪ جي ٻالڻا ڪوئي
 آهي، انهن چئي اصلي روپ ٻڙو ڪري ڀڳوان هي چوڻ تي ڪري پيو،
 هندوان جو اهڙو ٻڙو ٿي، شري رامچندر هن کي اڳاري ڪٽڪ سان
 لڳائي چوڻ لڳو، هي ٻڙو ٻڙو! مان به ڪڇ دل ۾ سوچيندو
 هجي، ٿوڻ نه مونکي ٿيڻ کان نه وڌيڪ ٻڙو آهي، مون کي نه
 سڃاڻي سرورشي جاڻي ٿو، پر شيوڪ مون کي امام ٻڙو آهي پر نه هن

کشکندا کاند (۴)

هنومان ۽ رامچندر جو سنواد

شري مهاديو چوڻ لڳو، هي ٻارولي! زادنهيءَ
جي وڃڻ کان پوءِ سري رامچندر ۽ لچمڻ سرور
جو ڪنارو ڏيئي وڻن جي ٿڌي ڇانو هيٺان رستو
ولي هلڻ لڳا، اهڙي طرح مٺي ويس ۾ جتانڌاري
پراگريهي رام ۽ لچمڻ هٿ ۾ ڏنڻن سان ڪٽي
وڻن ۽ پوئين جي سويلا ڏسندا رشي موڪ پربت
جي ويجهو اچي پهتا، ان وقت پنهنجي ڇڻن مٿيان
سان گڏ ٻهاڙ جي چوٽيءَ تي ويٺل سگريو هنن کي
ٻاڏ ڏانهن ايندو ڏسي ٻپ ۾ وياڪل ٿي هنومان

کي چيو هي مٿي! تون اوهڻ جو روپ ڌاري وڃي خبر چار پڇين ۽ انهن
سان ڳالهائي هٿ اچڻ جو ڪارڻ پڇج، ائين نه هجي مٿان اٿي ۽ منهنجي
مسارڻ لاءِ هيڏانهن موڪليا هجن، جيڪڏهن هنن جي من ۾ منڍي ڏسين ته
مورن کي بهروائين آڱر سان اشارو ڪج ته مان هڪدم پربت ڇڏي اچي وڃان
۽ تون پري سان منڍو ڳالهائي سچو پيد معلوم ڪري اچ، ٿڌهن هنومان سگريو
کي ”نام چڱو“ چئي اوهڻچاريءَ جو روپ ڌاري شري رامچندر وٽ اچي
هٿ جوڙي. نمسڪار ڪري چوڻ لڳو، هي اوش سرشت! توهين ٻڌي
نوجوان شياڻ ۽ گورو ورڻ ڪير آهيو؟ جو ڪٿي روپ ۾ هن گهائي ان ۾
گهمي رهيا آهيو، هي سواڻي! هن ڪنور پرتيءَ تي ڪوئل چوڻ گهمائڻ
وارا توهين ڪهڙي ڪارڻ هٿن گهور ان ۾ گهمي رهيا آهيو؟ ڇا، توهان
شيو وڌو، اوهڻ، ٿي تنهي لوڪن کي، رڇڻ وارا سسار جي ڪارڻ منڍ
روپ ۾ جنم ورتو آهي، توهان پرتيءَ جو ٻار لاهڻ لاءِ ۽ ڏنڻن کي ٽاس
ڪرڻ لاءِ ۽ پڳڻن جي رکيا ڪرڻ لاءِ پنهنجي ماڻا سان منڍ روپ ڌاري
آيا آهيو، منهنجي پٽيءَ جي ويچار موجب ته توهان سڀني جي هردي ۾
پراچين آهيو ۽ سڀني ئي مهران نام مٿن پڳڻن نه نازل ٿي هن لوڪ ۾
گهمي رهيا آهيو. ٿڌهن سري رامچندر لچمڻ کي چيو هي ڀائرا! هي
ره جا، ڏس، ڏس، هن سڀني شاستر ڪئين وار چڱي طرح پڙهيا آهن، ڏس

ڪري ڪري ستن جا لکڻ پڌاريم. تنهن ئي شري رام چوڻ لڳو، هي مني! ٻڌ! مان ڪهڙن ڪن ڪري انهن جي وس ۾ رهان ٿو. اهي سندن ڪار، ڪروڙ، لومپ، موهر، اهنڪار انهن پنجن وڪارن کي جهٽڻ وارا ٻاٻ کان جهٽل بنا مطلب سڀ جا تماڪي، اندر ٻاهر اوچل، آئند جا اڃا ڪيائون، لومپ کان پري وهندڙ، ٿورو ڪاٺيندڙ، سچ تي هلندڙ توڙي وڌائين، من کي ٿورو وڪندڙ هئي. کي عزت ڏيندڙ، ڏيرچران، ڪن جا پندار، ڌرم جي مور کي ڄاڻيندڙ، سساري پوندي کان پري آهن ۽ مون ڪانسان انهن کي سندن گهر ۽ سروي جي مٿي رهي، هو ٻيئي ۽ اڃا ڪڏهن ڏٺا ڇڏان هو لومپ سڀا هڻڻ جا همراھ سڀني سان پور پاءُ وڪندڙ، هو سدائين چپ ٿي ويٺو ۽ اهر سان اڀرو جي وانگر ۾ رٿا رهن ٿا. انهن جو منهنجي چوڻ ۾ شرڏا مٽوڻا ٻيا ڏوچ بنا ڪوت جي پور وڌندو آهي ۽ ڪڏهن ڏٺو ڪي ڪمارڪ ڏانهن قدم نه کڻندا آهن. هي مني! استري ديوڪ جي لائت سان آهي سو توڙن پتڪ ڪن لاءِ ڪار ۽ مذڪي ٿياڪ ڪو. سدائين راجندر پڳوان جو پڙن ڪر جو ليل ڪيل جي سمان شيار وڻ سندو شوبهڪ ٻڙان ڏنل ڌاري وين ۾ مهما ڪيل ڪن ۽ پوهڻ جو رکڪ ٻاٻا جي ڪري منس روپ ڏاريندڙ سڀني جو هڪڙي آهي، پڳت وٺل پڳوان جي مڪ مان پڳتن جا ڪڻ ٻڌي لارڻ ڏاڍو عرش ٿو ۽ شري راجندر جي چوڻ ۾ وار وار سر اوائلي برهم لوڪ ڏانهن هليو وار، لسيڊاس چوي ٿو ۽ اهي منس دين آهن جي سدائين رام جي وانگر ۾ رٿا رهن ٿا جهڪي شري رام جو پڙن ڪن لا سي وٺاڻ. سڀ ۽ چوڻ ڪمان کان سواءِ ئي پڳوان کي پڙايت ڪن ٿا.

هري اوم نند سڀ شري لسي ڪرمه ۽ امانت شري شڙ پاڙو ٻي سردار جو اولهه ڪالڊ سسار ساگر وڃي ٿيون ڏاڪو ساهيت ٿيو.

پڇڻ

ٿل - جيڪو نه چوندو رام، تنهن کي ٿيندو ڪنڪه وڪار

۱- رام چوڻ سان ڪنڪه نه کائسي،

رام چوڻ سان ڪنڪي ٿاڻي، رام اندو کي ڏي آرام

۲- رام چوڻ سان اچي نه اڙڪي،

رام چوڻ سان ساعت سڙڪي، رام ڪري ٿو پورو ڪار

۳- رام جي ٿاڻي شهري ٿاري،

رام چو ٿاڻو سدا سڪاري، رام ٻڌي ڪي ڏي پرام

۴- رام ڌروءِ بهلاج ٿاڻو، اتر ٻڌي امرا ٻڌ ٿاڻو، ٿوڻل جو پل آهي رام.

کشکندا کاند (۴)

هندومان ۽ رامچندر جو سنواد

شري مهادر چوڻ لڳو، هي ٻاروئي! نالنديءَ جي وچ کان ٻڌو سري رامچندر ۽ اچوڻ سرور جو ڪنارو ڏيئي وڻن جي ٿڌي چانو هيٺان رستو وٺي هلڻ لڳا، اهڙي طرح مٺي ويس ۾ جتاڌاري ٻراڪرمي رام ۽ اچوڻ هٿ ۾ ڏنڻس پاڻ کڻي وڻن ۽ ٻرڻن جي سويلا ڏسندا رشي موڪ پوت جي ويجهو اچي پهتا، ان وقت پنهنجي چئن مٿن سان گڏ بهار جي چوڻيءَ تي ويٺل سگرو هنن کي پاڻ ڏانهن ايندو ڏسي ٻپ ۾ وياڪل ٿي هندومان

کي چيو هي مٿر! تون ٻوهڻ جو روپ ڌاري وڃي خبر چار پڇين ۽ انهن سان ڳالهائي هٿ اچڻ جو ڪارڻ پڇ، ائين نه هجي مٿان ٻاليءَ منهنجي ماري لاءِ هيڏانهن موڪليا هجن، جيڪڏهن هنن جي من ۾ منڍي ڏسين ته مون کي بهرائين آگر سان اشارو ڪج ته مان هڪدم ٻرڻ ڇڏي ٻڄي وڃان ۽ تون ٻار سان منڍو ڳالهائي سچو پيد معلوم ڪري اچ، تڏهن هندومان سگرو کي ”تمام چڱو“ چئي ارهه چاريءَ جو روپ ڌاري شري رامچندر وٽ اچي هٿ جوڙي نمڪار ڪري چوڻ لڳو، هي ٻرڻ سرشت! توهين ٻئي نوجوان شيا ۽ ڪروڙ وڻن کير آهيو؟ جو ڪٿي روپ ۾ هن گهائي ان ۾ گهمي رهيا آهيو، هي سوامي! هن ڪنڊو ٻڙي ٿي ڪومل چوڻ گهمائڻ وارا توهين ڪهڙي ڪارڻ هٿن گهر ان ۾ گهمي رهيا آهيو؟ ڇا، توهان شرن وڻن ۾ رهيا، ٻرڻ ٿي ٺهڻي لوڪن کي، وڻن وارا سنسار جي ڪارڻ منڍ روپ ۾ جنم ورتو آهي، توهان ٻڙي جو ٻار لاهڻ لاءِ ڏسڻ کي ناس ڪرڻ لاءِ ۽ ڀڳتن جي رکيا ڪرڻ لاءِ پنهنجي ماڻا سان منڍ روپ ڌاري آيا آهيو، منهنجي ٻڙيءَ جي ويچار موجب ته توهان سڀني جي هردي ۾ اراجمان آهيو ۽ سڀني ئي مهربان تمام سخت ٻڙي تارالڻ ٿي هن لوڪ ۾ گهمي رهيا آهيو. تڏهن سري رامچندر اچوڻ کي چيو هي ٻاروئي! هي به چاري ڏس، هن سڀني شاستر ڪنهن وار چڱي طرح پڙهيا آهن، ڏس

ڪرڻا ڪري ستن جا لکڻ ٻڌايو، تنهن لسي شري وار چوڻ لڳو، هي
مٺي ٻڌ ۾ مان ڪهڙن کڻ ڪري انهن جي وس ۾ رهان ٿو. اهي سڀ
ڪار، ڪروڙ، لومپ، موڊ، اهڙڪار انهن پنهنجن وڪارن کي چيڻ وارا باب
کان چٽل بنا مطلب، سڀ جا ٽاڳي، اندر ٻاهر اوجھل، آندڙ جا اٽل ڪيائون،
لومپ کان پري رهندڙ، اوڙو کائيندڙ، سچ لي هلمندڙ پوکي وڏوان، من کي
ٿاڙو رکندڙ ٻڙي. کي عزت ڏيندڙ، ڏيرچوان، کڻ جا پندار، ڌرم جي مور
کي، ڄاڻندڙ، سناري پوئڻن کان پري آهن ۽ مون کانسواءِ انهن کي سندن
گھو ۽ سرور جي ممٽا ٿئي رهي، هو ايتي ۽ اٽل ڪڏهن ۽ ٿاڳ ڇڏان هو لومپ
سڀاءُ هڻڻ جا همراھ سڀني سان پير پاءُ رکندڙ، هر سدائين جپ ٽپ ورم
۽ لهر سان اٻورو جي رنگ ۾ رٿا رهن ٿا. انهن جو منهنجي چوڻن ۾ شرڙا مٽوڻا
ڏنا ڏوڇ بنا ڪمٽ جي پير رهندو آهي ۽ ڪڏهن ۽ ڇاچي ڪمارڪ ڏانهن
ندڙ نه ٿيندا آهن. هي مٺي استري ڏاهڪ جي لالچ سمان آهي سو ٽون
پنڪ ڪڇن لاءِ ڪار ۽ مڏڪي ٿاڳ ڪر. سدائين راجپوت پڳوان جو پڇن ڪر
جو ليل ڪمل جي سمان شيار وڙڻ، سندڙ شوپيڪ پڳوان ڏنڻ، ڌاري وڏن
۾ مڇا ڪيل کڻ ۽ اڙهڻن جو رکڻڪ ماڻا جي ڪري منڻ روپ ڌاريندڙ
سڃي جو هٽڪاري آهي، پڳيڪ وٺل پڳوان جي مک مان پڳن جا کڻ ٻڙي
آيت ڏاڍو خوش ٿيو ۽ شري راجپوت جي چوڻن ۾ وار وار سر اوائلي برهم
ٽوڪ ٽوڪ ٿيو، لسي ڏسڻ چوي ٿو ۽ اهي منڻ ڏنن آهن جي سدائين
رڻ جي رنگ ۾ رٿا رهن ٿا جيڪي شري وار جو پڇن ڪن ٿا سي وٺوڻا
جپ ۽ جوڳ ڪٽڻ کان سواءِ ئي پڳوان کي پراپت ڪن ٿا.

عربي اڙو ٽي سٺ شري لسي ڪرم وائڻ شري شڙ پيارو ٿي سڌو
جو اڙو ڪٽڻ سار ساگر وڙي ٿيون ڏاڪر سماپ ٿيو.

پڇن

۱- جيڪو نه چوندو وار وار، تنهن کي ٿيندو ڪنڪھ وڪار

۱- وار چوڻ سان ڪنڪھ نه کائڻ،

۲- وار چوڻ سان ڪنڪھ ٿاڻي، وار اندر کي ڏي آڙام

۲- وار چوڻ سان اچي نه اڙو،

۳- وار چوڻ سان ساعت سڙي، وار ڪري ٿو پورڻ ڪار

۳- وار جي ٿاڻي شري ٿاري،

۴- وار جو نالو سڌا سڪاري، وار ٻڙي کي ڏي اڙام

۴- وار ڌروءِ بهال ڏياري، لهر ٻڙي امرا ٻڌ پاري، ٿوڻل جو اٽل آهي وار.

جي من رويي آڪاش ۾ رهي پرڪاش ڪري، شري رامچندر نارڊ منيءَ جي
اهي وڃن ٻڌي پرسن ئي ڇهو ”ائين ئي ٿيندو.“ نارڊ اهو وڃن وئي پرس
ئي پڳوان کي پرڻام ڪري چوڻ لڳو، هي پڳوان! جنهن وقت توهان مون کي
پنهنجي ماما سان موھت ڪري وڌو هو تڏهن مون وواءَ ڪرڻ ئي چاهيو.
پوءِ چون ٿا ائين ڪرڻ ڏٺو. تنهن ئي شري رامچندر چوڻ لڳو، هي
نارڊ! ٻڌ جيڪو سڀيئي آسرا پلي منهنجي شرن ۾ اچي ٿو ۽
مون ۾ ڀڪو ڀروسو رکي ٿو، مان ان جي سدائين اهڙي طرح
رکيا ڪندو آهيان، جهڙي طرح ماما ٻالڪ جي رکيا ڪندي
آهي. جيئن ننڍو ٻالڪ ان ڄاڻ ٿي باهه ۽ نانگ کي ٻوڙي
وڃي هٿ وجهندو آهي، تڏهن ماما ان کي روڪي سندس
رکيا ڪندي آهي ۽ وڏي هوندي ماما ڀٽ کي فقط پيار
ڪندي آهي، پر ٻال اوسٽا وانگر سنڀال ڪانه ڪندي آهي ڇو
جو آهي پاڻ کي پاڻيھي سنڀالي ٿا سگهن، گيانِي ڀرڻ
ملهن جي وڏي ڀٽ برابر آهن ۽ تو جهڙا ڀڳت مون کي ٻالڪن
سمان آهن ملهن جي ڀڳتن کي فقط ملهن جو ئي ڀروسو ۽
ڀل آهي ۽ گيانين کي پنهنجي ڀل جو ڀروسو آهي. گيانِي ۽
اڳيانِي ٽن ٻنهي کي ڪام روڙي دشمن ٿڪيو بيٺو آهي.
انهيءَ ويچار سان ٻڌيمان منهنجو ڀڄن ڪندا رهن ٿا ۽ گيان ٻائي نه ڀڳتي
کي ٿا ڇڏن. ڪام ڪروڙ مد لڀي، اهو سچو موه اڳيان جو لشڪر آهي
ان ۾ ماما رويي استري تمام دڪداڪ آهي، استريءَ جي ميلاپ ڪرڻ سان
هن جيو جا چپ ٽپ نير وره ناس ٿي وڃن ٿا جهڙن اڙف جي ٻوڙ ڪري
ڪملن جا گل ان ۾ ڊٻجي سڙي ويندا آهن اهڙي طرح استري جي ميلاپ
ڪري سڀ ڌرم ڇڏ ٿيو وڃن سو هي مني! استري اوکڻن جي ڇڙ ۽ پيڙائن
جي ننڍي ۽ سڀني ڏکڻ جي ڪاڻ آهي. اهو ويچار ڪري مون تڏهن جو
وواءَ روڪيو هو شري رامچندر جا اهي وڃن ٻڌي نارڊ جو من ڀرجي آيو
ان ۾ ڇوڙ لڳو نه آها! اهڙو ٻيو ڪهڙو سوامي هوندو جيڪو پنهنجي
ڀيوڪ جي پلي لاءِ استري قدر چمڪا رکندو هجي، جيڪي مڻش اهڙي دن
يال ڀڳت وٺل جو ڀڄن ٿا ڪن سي سچ ڀڄ موروڪ ۽ اڀاڳا آهن.
وري هٿ جهڙي نارڊ مني پڳوان کي چسروڻ لڳو هي رڳههات! هاڻي

اھڑی طرح شیریں تیری پہنچنے سے زخم گری، بکراں جی ہر
کلمن جی ہر لے، ہر تپو گھٹتے بڑا آسمان سے دھن کی لپائی بکراں
و لہن لے و بھئی۔

لسيداس چوي توت هي مشهور تمام گهر، ادرم ۽ اهي هلتن هلن
کري هن مان شوڪ ڏيندڙ هي توت جو توتو ۽ پڪو وشراس کري شري
۽ امخندر جي چرن جي وشتا کپڙو ۽ پٽ ۽ جهن ٽچ ڏاڍ واري شهري ۽ نه
پڪوان جي کريا سان مسڪه پٽ توتو کپڙو ۽ اعزي سکر جي ڏاڍا کي
چوڪر ڀلائي چڱي لڙس وڏو پوک ٿي آهي .

راہچندو ۽ نارد ستوا

هن ڪاٺوءَ شري رامچندر ۽ لچمڻ اهو بسن ڇڏي شهري جي ڏال ڏس
موجب اچي هلڻ لڳا شري رامچندر سڀا جي وڇوڙي ۾ مدش وانگر وٺاڪل
ڇڏي سان لچمڻ کي الڳ ڪٿائون ٻڌائيندو ٻهاسو وٽ اچي پهتو، هن
سندس سڙو کي ڏسي عجب ۾ پئجي ويا جنهنجو لومل جل هو ۽ چئني طرفن
کان تڪي تڪي هوا ۽ چوڌاري وٺڪار ۽ پکين سان ٻڙال، جهڪي اٺوڪيون اڏوڪون
ڪري رهيا هئا اهڙو من موهندڙ تلاءُ ڏسي رامچندر ڏاڍو ٻوسن ٿو ۽ لومل
جل ٻي، سان ٻڙي ڪري وڻ جي چاڙ هوٽ پئي پالو ويهي رهيا تڏهن
ٺارڻ وٽان ڪري من ۾ چوڻ لڳو تہ منهنجي سراب ڪري رامچندر ڪهڙو دک
جهي رهيو آهي تنهن ڪري هينئر ساڻس ملڻ ڪهڙو جبر، اهڙو موقعو هٿان نہ
ڇڏڻو ڪهڙي، تنهن لاءِ هڪدم هڪ ۾ ويٺا ڪٽي اٿي آيو ۽ شري رامچندر
سڀا ۾ ڪري استعوي ڪرڻ لڳو، شري رامچندر ٺارڻ کي چاليءَ سان لائي
ڪري ٻاسي ۾ وهاريو ٻڙو ٺارڻ پکيڙڻ کي ٻوسن ڇڏي ڏسي هڪ
ڪري لڳو، هي پکيڙڻ سان هڪ ڍو ڪهڙي وٿان لڳ ڪري

لڙڪ پڙلڙڪ ۾ سڪ ٿيو. پاڻي ۽ چوراسي لڪ جڙڻ ۾ ڀڃڪڙو رهي ٿو. هي پامي! هاڻ مان توکي نون ڀڙڪارن جي ڀڳتي ٻڌايان ٿو جا ڌيان ڏيئي ٻڌ! (۱) ست سنگ ۽ ستن جو سنگ ڪرڻ آهي پهرين ڀڳتي (۲) منهنجي ڪٿا ڪيڙن ڪرڻ ۽ ڀڙڪ سان ٻڌڻ آهي ٻي ڀڳتي (۳) منهنجي ڪٿن جي واکاڻ ڪرڻ آهي ٽين ڀڳتي (۴) گيتا اُڀرندڙ ۽ منهنجي واکين جي واکيان ڪرڻ آهي چوٿين ڀڳتي (۵) منهنجي گردن جي بنا ڪٿ ٿي ڀڳوان ڄاڻي شيوا ڪرڻ آهي پنجن ڀڳتي (۶) ڀڙڪر سڀاءُ ٺٽ ٺٽ ٺٽ ٺٽ ڪرڻ ۽ منهنجي ڀڙڪ ۾ ڀڙڪ رکڻ آهي ڇهين ڀڳتي (۷) منهن جي منتر جو ڄاڻ ڪرڻ آهي ستهين ڀڳتي (۸) منهنجي ڀڳتن جي مون کان به وڌيڪ شيوا ڪرڻ ۽ سڀني پڙائين ۾ منهنجي سڄي پاڻا رکڻ، اڃاين پڙائڻ ۾ ويراڳ ڪرڻ ۽ سڀني ۾ به پڙاڻو دوش نه ڏسڻ آهي اٺين ڀڳتي (۹) سڀن سان سولو هلڻ، چترائي سڀاڻپ نه ڪرڻ هميشه هن ۾ منهنجو ڀڙڪو ڪرڻ غم ۽ خوشيءَ ۾ برابر رهڻ آهي ٽائين ڀڳتي. هي پامي! اهڙي طرح نون قسمن جي ڀڳتن مان ڪنهن کي هڪڙي به شپ لڳڻ ڀڳتي جو پاڻ هوندو آهو استري هجي يا ڀڙڪ سو هونڪي پيارو آهي. ڀڳتي انهن ٽين ڪري منهنجي سڙو ۾ انڙ ٿئي ٿو. هاڻ تون منهن جي ڀڳتيءَ ۾ اڪت آئين انهيءَ ڪري مان تڙوٽ آڙ آهيان هيٺ منهنجي ڏرڻ ٿيڻ سان منهنجي مڪتي ٿي ويندي. هاڻ جيڪڏهن توکي سڌ هجي ته ٻڌاء هن وقت ڪهڙي لڳندي سڀيتا ڪتي آهي منهنجي پڙاڻ پياريءَ کي ڪير ڪٽي ويو آهي؟ ٿڌهن شهر جي چوڻ لڳي، هي ڏيرو! توهان سڀ ڪڇ ڄاڻو ٿا تنهن هوندي به مان توهان کي ٻڌايان ٿي ته سڀيتا کي راڻو ڪٽي وٺڻ آهي ۽ هن وقت هو لڳا ۾ آهي، هي رار هتان وڃي رهي رهي موڪلالي هڪ وڏو ڀڙڪ آهي اتي پراڳرهي ٻانڌرن جو راجا سکرار منهنجي ڀاءُ ڀاليءَ جي ڀڙڪ کان ٽڪندو منهنجي چئن منهن سان گڏ رهي ٿو، هي پڙو! توهان اتي وڃڻ ان سکرار سان مٿن ٺا رکو اهو توهان جو سڄو ڪارڻ سڌ ڪندو.

ملڻ ڪري مون پاڻ کي راکش روپ ۾ ڏٺو. هي رام! هڪ ڀيري مان
روشن ڪري ديوراج اندراج جي پٺيان ڊوڙ ۾، ٽڏهن هن ڪروڙ ۾ ڀرجي
منهنجي مٿي تي وڃر هنيو ان وڃر لڳڻ شرط منهنجو سر ۽ پير پست ۾ ڊڄي
ويا پر اوهان کان مليل رو جي ڀرپاڙ سان مٿس ڪرڻ، موٽي مک کان ڪمزور
ڏسي سڀني ديوتائن مون تي دٻا ڪري ديوراج اندر کي ڇڏي نه هئي بنا
مک جي ڪيئن ڇڏيو رهي سگهندو، ٽڏهن ديوراج اندر مون کي ڇڏي نه
منهنجي پست ۾ ئي مک ٿيندو منهنجون ٻانهون هڪ هڪ ڀرجن ڏي ڪهڙون
رهنديون، اندر جي ائين چوڻ ڪري مان هٿ رهي هر روز منهنجي ٻانهن
سان ٻن جي جهڙن کي ڦاسائي کائيندو رهان ٿو. هي رام! هنن ٻانهن کي
نوهان ڪاٺي ڇڏيو هاڻي مان سراپ کان مڪت ٿيس ائين چئي گد گد ٿي
ڀڳوان جي استوئي ڪرڻ لڳو، ٽڏهن سري رامچندر پرسن ٿي چوڻ لڳو هي
گندرو! جو اوهان ڪل سان واپس رکندڙ آهي سو مدرڪ، مون کي ٻياري نه آهي
۽ جو بنا چل ڪهت جي من ڪرم ۽ واڻيءَ سان اوهان جي شيرا ٽو ڪري
ان جي وس ۾ مون سان گڏ شو اوهان ۾ ٿيو ٻري. سراپ ڏيندڙ ۽ ڪنور
وڃن چونڊڙ هوندي ۽ اوهان ڀڄڻ ڀڄڻ آهن ڪو شورو ڪڍي وڌوان ڪڍوان
۽ گهائي ڇو نه هجي نه ۽ اڀو ڇو آهي. اهڙي طرح ڀڳوان هن کي ست ڌرم
جي سکيا ڏيئي ڇڏيو هي گندرو مان منهنجي پگتي ۽ استوئي ڏٺاڻ ڏاڍو
پرسن ٿيو آهيان تنهن ڪري تون هاڻي پاڻ ٽپائي اوهان لوڪ ۾ وڃ. رامچندر
جا اهي وڃن ٻڌي ڪهڙو پاڻ ٽپائي، مرڻ وقت ان راکش شري رامچندر
کي ويهتي ڪڍي نه منهن جو اڳتي سنسڪار ڪيو وڃي جڏهن رام ۽ لچمڻ
ڇڪيا ٿا هي ان پيانڪ راکش جي اڳتي سنسڪار ۽ ڪرڻا ڪرم ڪيو ٽڏهن
ان اڳتي مان هڪ سندر ٿيڃوري گندرو ٺڪڙو ڇڏي شري رامچندر کي
هٿ ڇوڙي استوئي ڪرڻ لڳو، هي رگهندن سامهون واري آشرم ۾ ڀڄي
رهي ٿي هوءَ نوهان جي چوڻ ڪلن ۾ شردا ۽ ٻين پگتيءَ ۾ ٻين آهي
هي ٻيڙو! نوهين اتي وڃو، هوءَ نوهان کي سڀيتا جي سنڀل ۾ سڀ ڳالهون
ٻڌائيندي، ائين چئي ڪهڙو منهنجي اصلوڪي گندرو جي سندر ڏيڻ ڌاري
گندرو لوڪ ٻڌاڻو.

رامچندر ۽ شڀريءَ جو ستواد

شري مهاديو چوڻ لڳو. هي ٻاروئي! ڪهڙو جي چوڻ موجب شري رام
۽ لچمڻ رشي — مرڪ ڀرت ڏانهن هلڻ لڳا، هلندا هلندا پنڌ ڪندا ٻهاسر

جي ڪناري وٽ اچي پهتا ان سندر سورو جي ڪنڀي تي مهورشي متنگ جو آشرم هئو، جنهن ۾ پيلي پکيٽي ۽ ڪنڀي هئي ان آشرم ۾ آيا، شهري رام ۽ لڪشمي کي ايندو ڏسي ڏاڍو غرش ٿي اتي ۽ بهترين ۾ آندو جا آندون آئي هون ۽ پکڙان جي چرڻ تي ڪري پئي، ۽ پوءِ ۾ اڇڙي ۾ گد گد ٿي وئي جو واپس مان ڪجهه ۾ ڳالهائڻ ۾ پئي اڪليس. ليڪ ڏارج ڌاري پکڙان جو آدرستگار ڪري هڪ سندر آسڻ وڃائي وهايو ۽ چل آئي پکيٽي ۽ سان شري رام ۽ لڪشمي جا چرڻ ڏولي پنهون جي سرار کي لڳائي سرڌا ۽ پرام سان پڇا ڪئي ۽ امروڻ جهڙا مٺا مٺا ڦل جهڙي هن شري رامچندر لاءِ گڏ ڪري رکيا هئا اهي پکيٽي پاڻ سان آئي انهن کي ڏٺا سي پکڙان وٺي ڏاڍي پرام سان ويهي کاڌا، اها ڪتا پرسڌ آهي ۾ پرام وس پيليءَ جا چوڻا پير پکڙان کاڌا، ان پيليءَ پکڙان کي چوڻدي وڃي مٺا پير ڪارائڻ ٿي چاهيا سر پيرن ڏيڻ کان اڳ ۾ پئي پاڻ چڪائون، پکڙان ۾ آهي پرام جو پڪو سر آهي پير کائيندو وار پوءِ شهري هڪ چوڙي چوڙ لڳي هي وڻو سرشت ۾ هن آشرم ۾ پهرائون منهن جو ڪرو مهورشي متنگ وهدو هو ۽ مان ان جي شهر ڪندي ڪيترن سالن کان وٺي رهان ٿي، پر اهو مهورشي متنگ پرام لڳ هليو وارو، وڃڻ وقت هن مولڪي چيو ۾ هڪ چپ ٿي ان جو ڏيان ڪندي ره جو ۾ سڌان پرماتما واکمن کي مارڻ ۽ دشمن جي وکيا ڪرڻ لاءِ راجا دشمن جي پٽ رام روپ ۾ اوتار ورتو آهي، اهو جلد ئي هڪ ايندو، اڄ ڪلهه پکڙان رامچندر چتر ڪوٽ پرم جي آشرم ۾ پراممان آهي تون وڻهڪا جي اچڻ وقت ان جو دوشن ڪري پنهون جي سرار کي جلائي تون ان جي پير ڏار ڏي هلي وڃ. هي رام ڪروءَ جي چوڙ موجب مان ڏهن کان وٺي ڪهڙو توهان جو ڏيان ڪندي توهان جي اچڻ جي وقت ڏسي رهي هيس. اڄ ڪروءَ جو چوڙ سڌو ڪندو. هي رام توهان جو دوشن ۾ منهن جي ڪروءَ کي ۾ نه ٿو چو ۾ مان نيچ ڏانڊ ۾ پيدا ٿيل موڙو اڃا چاڻ ٺاري آهيان ۽ مولڪي توهان جي داسي سڏائڻ جو مهاندو ڪئي آهي. هي دابو پورو ۾ مان توهان جي استواري ڪري ٿي چاڻان هيتر مان ڇا ڪريان؟ پورا توهان پاڻ تي پنهون جي ديا سان مون تي پرم ٿيو. ڏهن تي سري رام چوڙ لڳو هي داري ۾ عروپ سرد ۽ ڏانڊ پاس ۽ گل ڌرم جو منهن جي پکيٽي ۾ ڪرڻي پيدا ٿي آهي، ان جو ڪارڻ ۾ هڪ منهن جي پکيٽي آهي، جو منهن جي پکيٽي کان اي مڪ آهي جو پڪو، ڏانڊ، لب، وهد پڙهڻ، پڙهڻ، ۽ ڪنهن ۾ ڪرم سان منهن جو پڙهڻ ٿيو ڪري ۾

ملڪ ڪري مون پاڻ کي راکش روپ ۾ ڏٺو، هي رام! هڪ پيري مان
روئو ڪري ديوراج اندراج جي پنهان ٻوڙ اس، ٽڏهن هن ڪروڙ ۾ ڀرجي
منهنجي مٿي تي وڃر هنيو ان وڃر لڳل شرط منهنجو سر ۽ پير پست ۾ ڊٻي
وڃا پر اڄها کان مليل وڃر جي پراڻو سان مٿس ڪرڻ، مون کي مک کان ڪمزور
ڏسي سڀني ديوتائن مون تي دٻا ڪري ديوراج اندر کي ڇو نه هيءُ بنا
مڪ جي ڪيئن ڇيڙو رهي سگهندو، ٽڏهن ديوراج اندر مون کي ڇو نه
منهنجي پست ۾ ئي مڪ لهندو منهنجون ٻانهون هڪ هڪ ڀڄن ڊگهون
رهنديون، اندر جي ائين چوڻ ڪري مان هٿ رهي هر روز منهنجي ٻانهن
سان ٻن جي ڇيڙن کي ڦاسائي کائيندو رهان ٿو. هي رام! هنن ٻانهن کي
توهان ڪاٺي ڇڏيو هاڻي مان سراپ کان مڪت نيس ائين چئي گد گد ٿي
ڀڳوان جي استوئي ڪرڻ لڳو، ٽڏهن سري رامچندر ٻوسن ٿي چوڻ لڳو هي
گندرو! جو اڄهين ڪل سان وڃر رکندڙ آهي سو مورو، مون کي ٻياري نه آهي
۽ جو بنا چل ڪهت جي. من ڪرم ۽ واڻيءَ سان اڄهين جي شيرا ٿر ڪري
ان جي وس ۾ مون سان گڏ شو اڄها. ٿيو پوي. سراپ ڏيندڙ ۽ ڪٺور
وڃن چوندڙ هوندي به اڄهين ڀڄڻ ڀڄڻ آهن ڪو شوق ڪڍي وڃان ڪٿان
۽ گهاني ڇو نه هجي نه به اڄهين آهي. اهڙي طرح ڀڳوان هن کي ست ڌرم
جي سکيا ڏيئي ڇو هي گندرو مان منهنجي ڀڳتي ۽ استوئي ڏٺا ان ڏاڍو
ٻوسن ٿيو آهيان تنهن ڪري ٽون هاڻي پراڻ ٿياڳي اڄهين لوڪ ۾ وڃ. رامچندر
جا اهي وڃن ٻڌي ڪهڻ پراڻ ٿياڳيا، مڙ وقت ان راکش شري رامچندر
کي ويهتي ڪٿي نه منهن جو اڳتي سنسڪار ڪيو وڃي جڏهن رام ۽ لچو
ڇڪيا ٺاهي ان پيانڪ راکش جي اڳتي سنسڪار ۽ ڪرا ڪرم ڪيو ٽڏهن
ان اڳتيءَ مان هڪ سندر نيجسوي گندرو ٺڪر جو شري رامچندر کي
هٿ ڇڏي استوئي ڪرڻ لڳو، هي رگهندن سامهون واري آشرم ۾ پيلڻي
رهي ٿي هوءَ توهان جي چوڻ ڪمن ۾ شرڏا ۽ ٻيڙ پڳتيءَ ۾ ٿين آهي
هي ٻڌو! توهين اتي وڃو، هوءَ توهان کي سڀيتا جي سڀيتا ۾ سڀ ڳالهون
ٻڌائيندي، ائين چئي ڪهڻ منهنجي اصلوڪي گندرو جي سندر ڏانهن ڌاري
گندرو لوڪ ٻڌاڻو.

رامچندر ۽ شپريءَ جو سنوادر

شري مهاديو چوڻ لڳو هي ٻاروئي! ڪهڻ جي چوڻ موجب شري رام
۽ لچو رشي مڙڪ ٻڌڻ ڏانهن هلڻ لڳا، هلندا هلندا پنڌ ڪندا ٻهاسر

ڪهڻو جو اڏار

سري مهادر چوڻ لڳو، هي ٻاروئي! تنهن ڪالهه سري رامچندر دڪي حالت ۾ سميتا کي ڳرلھڻ لاءِ لڻمڻ سان گڏ ٻئي ان ۾ وار، ائي هنن هڪ وڏي شڪل وارو وچتر روپ پيالڪ راکش ڏار، جنهن جو چاليءَ ۾ ٿي وڏو مڪر هئو جو ايترو کان وهس، جنهن جون ٻانهون هڪ هڪ اڇن ٽالهن ڏکڻيون ٻڪڙيل هون، هي سوني چهر اڙائڻ کي ڪاٺ وارو ڪهڻو لائي ڏٺو تڙاج هو ان جي ٻانهن جي وچ ۾ هلندي هلندي پاڻ کي گهريل وار ۽ لڻمڻ ان مها ٻڙان راکش کسي ڏٺو، ٽڏهن رامچندر مدڪندي چوڻ لڳو هي لڻمڻ! هن راکش کي ڏس جو سر ۽ ٻيون کان وهس آهي ۽ هن جو چاليءَ ۾ منهن آهي پنهجي ٻانهن سان هن کي جو ڪڇ مائي سر ان کي ڪائي چيڙو وهي سر. اسان به هڪ هن جي ٻانهن جي وچ ۾ ٿاسي ويا آهيون، هي لڻمڻ هن جي چنبي مان لڪرڻ جو ڪرڻي رستو ڏسڻ ۾ اچي اچي، تنهن ئي لڻمڻ چوڻ لڳو هي راکهو وڃار ڪرڻ جي ڪهڙي ڳالھ آهي اسين ٻئي ساوڏائيءَ سان همٿر هن جي هڪ هڪ ٻانهن ڪائي ٿا ڇڏون ٽڏهن رامچندر تمام چڱو چئي راکش جي ڏائي ٻانهن ڪائي ڇڏي ۽ لڻمڻ ٿڙيءَ سان ان جي ساڄي ٻانهن اڏائي ڇڏي، ٽڏهن دليپ عجب ۾ پئجي چيو ته پنهجي ٻانهن کي ڪاٺ وارا ارهين ڪمر سرشت ڏار آهيون؟ هن لوڪ ۾ ٿڙي سر ۽ وائي ڏارائون ۾ ڪوئي به اهڙو سهڻو هئو مڪمل آهي، تنهن ئي سري رامچندر مدڪندي چيو ته مان راجا دشرف جو پٽ وارم آهيان ۽ هيءُ منهنجو ننڍو ڀاءُ لڻمڻ آهي اسين سميتا کي ڳرلھڻ لاءِ هن گهرو ٻن ۾ آيا آهيون ته ايتري ۾ تو اسانکي پنهجي ٻانهن ۾ گهري ڇڏار ٽڏهن اسان پنهجي پراڻ پڇاڻ لاءِ تنهنجون ٻانهون ڪائي ڇڏايون هن هاڻ ٿون ٻڌاء ته پيڪو روپ وارو ٿون ڪمر آهين؟ تنهن ئي ڪهڻو چيو، هي وارم! ٻڌ، اصل مان گندو وڇاج هوس مان پنهجي سولهن ڪري سندر استران جو چم چورالهندو سڀي لوڪن ۾ گهمندو وهس هڪ ٻيري اشناوگر مٺيءَ کي ٽسي مرڻ کان کل لڪري وائي، ٽڏهن ڪري مٺي ڪروڙ ۾ ٻڙجي چوڻ لڳو، اڙي دشت! ٿون وڃهن راکش ٿي. ان جي سراب ڪري ٻپ ۾ وياڪل ٿي جڏهن مون ان کي ويٺي ڪئي ته ان لڇوريءَ منهنجي سراب جي مڪم لڻمڻ جو ڀاءُ ٻڌارو ته ٻيٽا جڳ ۾ پاڻ ٽالڻ دشرف جي گهروالار وٺي ٿو روت ايندو ۽ تنهنجون هڪ هڪ اڇن وارون ڏکڻيون ٻانهون ڪائي ڇڏيندو، ٽڏهن سون سراب کان چٽي اصل روپ پالهندن، انهيءَ سراب

سڀني کي وٺي ويندو ڏسي ڪوئي ٻڌڻ جي ڀڃڻي ان کي ڪڍي وٺڻ آهي،
 انهن ڇڻي اڳتي هلڻ لڳا ڪجهه پنڌ ڪرڻ کان پوءِ هنن هڪ ٻهاڙ ڇڏڻ
 سرار خون ۾ ڀريل ڏٺو جنهن کي ڏسي سري رامچندر چوڻ لڳو اچو! هو
 ڏس، شڪ نه آهي ته هيءُ ئي سڀني کي کائي پوس ٿي هٿ اڻڪاڻ ۾
 سمهڻ پيو آهي، مان هن ٻائيءَ کي هيٺ ٿي ماري ٿو ڇڏيان، هي اچو!
 جلدي منهنجو ڏنڻس ٻاڻ ڪڍي اچ. رام جو اهو وڃڻ ٻڌي جتاڻو ڊڄي چوڻ
 لڳو، هي ٻارو! مان پنهنجي ڪرم سان مري رهيو آهيان، توهان جو ڪلياڻ
 ٿئي توهان مون کي نه ماريو، مان جتاڻو آهيان، مون توهان جي استري ڪڍي
 وڃڻ واري راوڻ جو پٽو ڪيو، هي شترودهن! مون هن سان ڪٿي،
 مون هن جو رت گهرڙا ۽ ڏنڻس کائي ڇڏيو، هاڻ مان ان جي هٿان گهايل
 ٿي پيو آهيان، هي جگرناڪ! توهين مون تي پنهنجي دٻا درشتي سان ٺهاريو
 ڇو ته مان هيٺ ٻاڻ لڳايان ٿو. اهو ٻڌي رگهبات جتاڻو رت وڃي ڏکي
 حالت ۾ ڏسي اکين ۾ آنسوڻ آئي ان جي سرار تي هٿ ٽپريدي چوڻ لڳو،
 هي جتاڻو ٻڌاء ته منهنجي ٻاڻ پياري سڀني کي ڪير ڪڍي وٺو، اندرس!
 جو ٽون منهنجي ڪارڻ ڪري گهايل ٿي پيو آهيان تنهن ڪري ٽون منهنجو
 پيارو مٽر آهيان، جتاڻو ڏک جي پيڙا کان چوڻ لڳو، هي رام! مها پراڪرمي
 واکشن جو راجا راوڻ سڀني کي ڏکڻ طرف وٺي وٺڻ آهي پر وڌيڪ چوڻ
 جي مون کي شڪ ٿي نه آهي، هي رام مون فقط توهان جي درشن ڪرڻ لاءِ
 پنهنجا ٻاڻ رکيا هئا جي هاڻ موڪلائڻ لاءِ، تنهن تي رامچندر چوڻ لڳو،
 ٻڌا! آئون نه ڪر. تنهن تي جتاڻو مرڪي چيو هي ڪريار اچ وڏن ٻاڻن سان
 مون مڙو وقت توهان جو درشن ڪيو آهي ۽ اٽل سمي توهان ٻاڻ اراجمان
 آهيڻ پوءِ ٻڌار ته هاڻ وري ڪنهن جي لاءِ سرار رکڻ ڏهين شري رامچندر
 چوڻ لڳو ٻڌا! تو پنهنجي ڪرم موجب گت ٻائي آهي جنهن جو من اڻڪار
 سان ڀريل آهي ان لاءِ سنسار ۾ ڪجهه به مشڪل نه آهي تنهن ڪري ٽون
 ٻلي هن سرار کي لڳائي منهنجي لوڪ ۾ وڃ، پوءِ جتاڻو رام نام اچاريندو
 رام جي شياڻ ورن مورت تي من ۾ ڌاريندو سر ڳڻ ڌار هليو ويو ۽ رامچندر
 پنهنجي هٿن سان هن جو ڪرڻا ڪرم ڪيو، ڀڳوان ڏهن جو ڏيارو اها ڪنهن
 سبب جي هر ڪنهن تي ڪرڻا ڪري ٿو تنهن تي مانس کانيندڙ جتاڻو کي
 اها گت ڏئي جا ڀڳي جن هميشه چاهين ٿا، سچ آهي اهي منڻس اڀاڳا آهن
 جو ههڙي ست چٽ آئند پرماتما کي وساري دشمن جي مڙهه ۾ ڦالا رهن ٿا.

منش اولار ورتو آهي، تنهن ڪري مان ڪم وقت ڀرتويءَ تي منش ڀاولا سان لسي رهندس، شري رامچندر اهڙي طرح ڀڪ ڪري لپيٽ ڏانهن لهاري چوڻ لڳو، هي لپيٽ | تون سڀا کي ڇڏي ڪهڙن هليو آئون؟ هاڻ ڀاڪش سڀا کي کائي ويا هوندا، تڏهن لپيٽ هڪ جهڙي سڀا جي روڪڻ ۽ ڪنڊو وڃڻ جي سموري حقيقت ڪري چوڻ لڳو، توهان جي ٻوليءَ ۾ ڀاڪش جي واٽان چوڻ ”هئا لپيٽ“ اهي شهيد ٻڌي سڀا هڪدم موٽي چوڻ نه ڇڏي وڃ، تڏهن مون انکي سمجهائي چيو هي ڊاٻي | اهو رڳهه جو آواز نه آهي، ڀاڪش جو آواز آهي، تون ڪو به خيال نه ڪر، منهنجي ايتري چوڻ ڪري سڀا موٽي جيڪي ڪنڊو وڃڻ چاهي، هي رڳههههه | اهي توهان جي سامهون چوڻ پرڳهه نه آهن تنهن ڪري مان ڪن بند ڪري اٿان توهان کي ڏسڻ لاءِ آيو آهيان، تنهن ئي شري رامچندر چيو لپيٽ لهڪ آهي | پر توکي ائين ڪرڻ واجب نه هئو جو استريءَ جي ڳالهه کي سچو ڄاڻي سڀا کي ڇڏي آئون هاڻ ڀاڪش يا نه سڀا کي کڻي ويا هوندا يا نه انکي کائي ويا هوندا. اهڙي طرح چيئا ڪندي شري رامچندر ۽ لپيٽ جلدي منهنجي آشرم ۾ آيا لهڪڻ اتي ڄاڻڪيءَ کي نه ڏسي نڪر ۾ ڏکي ئي وولاپ ڪرڻ لڳا، هاءِ سڀا | اڄ تون آشرم ۾ لٿي ڏسجن، تون ڪهڙا آهن هلي وئين. اهڙي طرح وولاپ ڪندي اٿون سچو من ڳولڻو پر ڪٿي به ڄاڻڪيءَ جو پتو ڪونه پيو ۽ رامچندر ڏکي ئي چوڻ لڳو، هي من ڊاٻون ٻڌار نه منهنجي پيار ۽ جو پتو ٻڌايسر اهڙي طرح وولاپ ڪندي سڀا کي ڪٿي به نه ڏٺائين، انسوس ڀڳوان رام آئند سروب لسي ڪري سڀا جي لاءِ شوڪ ڪيو، ڀڪ هوندي به ان جي ڳولها ۾ ڊوڙندو رهيو ۽ اهڪار ڪسان چٽل اکين آئند سروب ئي ڪري لمار ڏکي لسي منهنجي ماما سڀا اٿن چئي وولاپ ڪيا.

رامچندر جو جتايو ۽ ڪي هڪٿي ڏيڻ

اهڙي طرح سڀا جو وڃار ڪري رڳهههه ۽ هوندي به مڙهه ڀرڻ والو ۽ مڙهه ڏسڻ ئي آيو لهڪڻ تڙ ڪيائين کي اهڙو ڀرم لڳو لٿي، اهڙي طرح لپيٽ سميت سري رامچندر سچو من سڀا کي ڳولهندا پنڌ ڪندا پئي آيا نه رستي ئي رهند، چٽ، ڏاش ۽ رهند جي ڀڳل هڪ ڪالي زمين تي پيل ڏسي شري رامچندر لپيٽ کسي چوڻ لڳو، لپيٽ | ڏس هتي

نه مڃي جنهن جو هيءُ پرنڪش ڦٽل پاتمر. اهڙي طرح سڀيتا روڊن ڪندي رام جي اچڻ جي آڻا ڪندي هلي، راول ان کي وٺي هوا جي سمان تيزيءَ مان هلڻ لڳو. اهڙي طرح آڪاش رستي ويندي ويندي هيٺ ڏسندي سڀيتا هڪ ٻهاڙ جي چوٽيءَ تي پنجه باندرو ويٺل ڏٺا انهن کي ڏسي پنهنجا زير لاهي ساڙهيءَ جي ٽڪر ۾ ٻڌي (هيءُ رام کي منهنجو سماچار ٻڌاڻو) انهيءَ پاڻا سان ٻهاڙ تي ڦٽا ڪيا تنهن کان پوءِ راول سمند پار ڪري لڏڪا ۾ پهچي سڀيتا کي آڻي اشوڪ واٽڪا ۾ ڇڏيو ۽ گهر وٺي نه وٺس سر انهيءَ ڪري جو کيس سراب مليل هئو ته جيڪڏهن هو ڪنهن ۾ استريءَ سان زبردستيءَ پوک ڪندو ته سندس مستڪ هڪ سؤ ٽڪر ٿي ويندو اهو کيس سراب مليل هو. انيڪ ڪوشش ڪندي ۽ ڊپ ڏيندي ۾ جڏهن سڀيتا راول جي هڪ ڳالهه ۾ نه مڃي تڏهن کيس اشوڪ وٽ جي هيٺان ڪڍي وهاريائين ان اسٽان ۾ سڀيتا سڀيئي هار سينگار ڇڏي دڪ جي ڪري هاءِ رام! هاءِ رام! ائين وري لاپ ڪندي راکشن جي وچ ۾ رهڻ لڳي. اوهما کي جڏهن اها خبر پيئي تڏهن اندر کي گهرائي ڇيائين ته سڀيتا وٽ اهڙي اٽڪل سان وڃ جو راول کي خبر نه پوي ۽ هيءُ کير سڀيتا کي پياري اچ، جنهن جي پيڻ ڪري هزارين ورهيه به اڄ نه لڳي، اندر ”تمام چڱو“ چئي روانو ٿيو ۽ اتي اچي اهڙي مالا پڪوڙيائين جو سڀ پهريدار سمهي رهيا پوءِ سڀيتا وٽ کير ڪڍي آيو ۽ کيس سمجهائي کير پياري پنهنجي اوڪ ڏي روانو ٿيو.

سڀيتا کي نه ڏسي رامچندر جا وري لاپ

شري مهاديو چوڻ لڳو، هي ٻاروئي! هيڏانهن شري رامچندر مالا روپي هڪ مارڻچ راکش کي ماري پنهنجي آشرم ڏانهن ئي موٽيو ته اچي ڏانهن اداس مڪر سان لچمڻ کي ايندو ڏٺائين، تڏهن رگھونات من ئي من ۾ سوچڻ لڳو ته لچمڻ کي اها خبر نه آهي ته مون مالا روپي سڀيتا بڻائي آهي مان ئي اهو ڄاڻان ٿو، تنهن ڪري لچمڻ کان اها ڳالهه لکائي مان رواجي منش وانگر شوڪ ڪندس. جيڪڏهن مان بي اوزو ٿي ڇپ ڇاپ پنهنجي ڪتيا ۾ ويهي رهندس ته هنن ڪروڙن راکشن کي مارڻ جو اڀاءُ ڪيئن ٿيندو، جيڪڏهن مان انهي لاءِ دڪ ۾ ويو اٽڪل ئي ڪامي ٻڙش وانگر شوڪ ڪندس ته سڀيتا جي کوچ ڪندو راکشن جي راجا راول وٽ پهچي ويندس ۽ ان کي ڪل سميت ماري پنهنجو پاڻيهي اگني ۾ پرواش ٿيل سڀيتا کي ٻاهر ڪڍي پوءِ جلدي اڙڙيا هليو ويندس. اوهما جي ٻارلئا سان مون

ڏهريلن ٻانڀن جيان، مانا سڀيتا جا وڃڻ چيڄڻ لڳا. لڇمڻ ڇڏيو، مانا!
 توکي ائين ڇوڻ واجب نه آهي، مان تنهن جو بالڪ آهيان، اهڙا لفظ شري
 ڪونه ٿا ڏين. مانا سڀيتا جي گهڻي ڇوڻ تي لڇمڻ وڃڻ لاءِ تيار ٿيو، وڃڻ
 وقت ڇوڻ لڳو، ”مانا! مون کي ڊپ آهي نه ڪٿي تنهن جي مٿان آباد نه
 اچي. هيءُ ان راکشن سان ڀر پورو آهي، هٿ سڪر ۽ شائتي ڪونه آهي.“

مانا! تون ستروش ڪر، اڃا به نه چڻي چلي جوش ڪر.

هٿ ڏار راکشن گهڻا ٿا گهمڻ، سڪي ٿي نه ماڻهو ڪڏهن سمهن (سائل)

”شل ڀڳوان پنهنجي رکيا ڪري. مان وڃان ٿو ڀرانا سري رام ڏانهن.“ ائين
 چئي ڪري لڇمڻ مانا سڀيتا کي پوڻام ڪيو ۽ ڏکي ۽ وياڪل ٿي هليو ويو،
 سڀيتا کي ان ۾ اڪيلو ڇڏي ويو. ايترو چئي لڇمڻ ڪٿيا جي ٻاهران لڳو
 ڪڍي ۽ سڀيتا کي ٽاڪيد ڪري ويو ته هن لڳي کان ٻاهر نه نڪرڻ،
 پوءِ رامچندر کي ڳولڻ لاءِ نڪري پيو.

راوڻ جو سڀيتا کي ڀڄائڻ

راوڻ کي نه اهڙو سندر موقعو گهوارو هو، پنهنجي شڪتيءَ سان هن روپ
 بدلايو ۽ ساڌو مهراج جو ويس ڪري ڪرمندل هٿ ۾ کڻي سڀيتا وٽ آيو،
 سڀيتا هن کي ساڌو سمجهي پوڻام ڪيو ۽ ڪند مول ڦل آڻي آدرستگار
 ڪري ڇوڻ لڳي هي مندر! هي ڦل ڪند مول کائي وشرام ڪري، هميشه
 ٿوري ڌار ۾ پنهنجو پتي ڌار اچي ويندو اهو توهان جي وڌيڪ شيرا ڪندو،
 تڏهن ايڪاري ڇوڻ لڳو، هي ڪمل لڙچي! تون ڪير آهين؟ پنهنجو پتي
 ڪير آهي؟ هي ڌاري! هن راکشن سان ڀريل -ن تون ڇو رهين ٿي؟
 هي ڪلياڻي اهو سمروو حال ٻڌاءِ پوءِ مان توکي پنهنجو حال ٻڌايان، تنهن
 ئي سڀيتا ڇوڻ لڳي، هي مهراج! شريمان مهراج دشرت ارڙيا جو راجا هو ان
 جو سلڇڙو پٽ رام آهي. مان چٽڪ لندڻي سڀيتا ان جي ذريعتي آهيان، ان
 جو ننڍو ڀاءُ لڇمڻ آهي. اسان ٻنهي سان گڏ شري رامچندر، جو پٽ جي
 آڳيا سان ڇوڙ هن ورهيه ڏنڊ ڪارڻهه ان ۾ رهڻ لاءِ آيا آهيون. حاڻي توهان
 مون کي پنهنجو سماچار ٻڌايو. تڏهن ايڪاري ڇوڻ لڳو، مان پلست. لندڻ
 وسروا جو پٽ راکشن جو راجا راوڻ آهيان مان توکي وٺي وڃڻ لاءِ لڙڻي رهڻ
 هڏس، تنهن ڪري هن وقت پنهنجي راجڏاڻي ۾ توکي وٺي وڃڻ لاءِ هٿ
 آيو آهيان، توکي هن مٽي ويس ڌاري رام مان ڇا ملندو تون مون سان

نڌهن ۽ اميندو کي ڀڳ ٿي ۽ هيءُ ڀاڳ ۽ راکش آهي. پوءِ ڏاڏن ۾ ٻاڏ ڇاڙهي
ڪڍي هئو. ٻاڏ لڳڻ شرط مارڻ ۾ بههجو اصل روپ ڏاڙي رت ۾ ڀريل مڪر
سان ٻوليءَ لسي ڪري پوءِ ۽ رار جي ڀوليءَ ۾ چوڻ لڳو، هاءِ لٽيم! هاءِ لٽيم!
ههه لٽيم! مان مار جي ويس، مون وٽس جنهن جي نام سون سان اڳيائي
۽ مڪمل ٿي وڃن ٿا. ان هريءَ کي ڏسندي ڏسندي ان جي سر ۾ مان
لڪتل لٽيم سري رار ۾ سائي وٺي وٺي رار جو سون ڪندو سون
چڙهي ٿو اهو پوءِ هتي يا راکش، ٻائي هتي يا ٿري، ٿور ٻڌ کي ٻائي
ٿو. نڌهن ۽ اميندو وٽار ڪوڙ لڳو ۽ هن راکش مون وٽس منهنجي ٿي
ٻوليءَ ۾ هاءِ لٽيم چئي پراڻ ۾ چڙها؟ هيءُ منهنجي ڀوليءَ جا لٽ ٻڌي
سيتا جي ڪوڙي حالت ٿي هوندي هن طرح چيئا ڪندي ڪيتر ٻري کان
مونس لڳو. هيڏانهن سينا ۾ ”ههه لٽيم“ جو آواز ٻڌو سا ڏک ۾ واکل
ٿي لٽيم کي چوڻ لڳي هي ڏور! ٿورن چلندي وڃي بههتي ٻاءُ جي سڌ
ٿوي اڄ بههتي ٻاءُ جي مٿان ڪا مصيبت آئي ٿي ڏسي ٿورن بههتي
ٻاءُ جو ”ههه لٽيم“ جو آواز ٿور ٻڌا؟ ٿورن ٿي لٽيم چوڻ لڳو، هي
ڊهري! اهو آواز سري ۽ اميندو ۾ نه آهي، ڪنهن راکش مون وٽس اهو
لٽ چيا آهن. جو سري ۽ اميندو ڪروڙ ۾ اچڻ ڪري هڪ ڪٺ ۾ ٿوي
ٿورن کي لاس ڪري سگهي ٿو، سو اهو ڊوڙن ٿو ٻڌا! اهي ڊوڙن ٿي
لٽ ڪيئن چئي سگهندو؟ ٿورن سينا اکين ۾ ٻائي آئي ڪروڙ مان لٽيم
ڏي ٺهاري چوڻ لڳي هي لٽيم! ڇا ٿورن بههتي ٻاءُ کي مصيبت ۾ ٻڌل
ڏسي ڇاهين ٿو؟ مان ڇاڻان ٿي ڏسي ٿو ۾ منهنجي آهي؟ ڇا رار جي
مون کان پوءِ مون کي وٺي وڃڻ ٿا ٻيو آهن؟ ٻيو ٿورن مون کي حاصل ٿو
ڪري سگهن؟ سينا جا اهڙا ڪروڙ وڃن ٻڌي لٽيم ٻڌي ڪس ٿي
ٻڌ ڪا.

ٻراهند ڏاڏي ڪروڙ ۽ ٿور ٿورن آهي نه ٿو سينا چوڙي ساڙي ۽ ٻوڙ
ٺاري اهڙا ڪروڙ وڃن ڪيئن چئي. هن جا اهڙا اشد ۽ اجسور لٽ ٻڌي
لٽيم لاس ۽ لا اميد ٿي ويو. مالا سينا جي لٽن سري لٽيم کي ڪهاڻي
چنڊو. هن جي ڪن ۾ لٽ ڪرڻ لڳا :

ٻاءُ کي ٿورن ٻڌاڪن ٿو،

ٻهالا اڃا ٻڌاڪن ٿو،

ٻي سرس - ٻوڙ ۽ ٺاڙڪ ٻڌن،

ٿور آهن. ٿورن شايد شڪن.

جيڪڏهن شري رامچندر مون کي ماري ٿو ته مان سسار ساگر کان پار ٿي ويندس پر جي هتي دشت ماري ٿو ته ٻڪ مون کي ٺرڪ ڀڙڳڻو ڀڙوندو، ائين من ۾ سوچي شري رامچندر جي هٿان مرڻ جو ٻڪو واپار ڪري جلدي اٿي راوڻ کي چوڻ لڳو، هي راوڻ مان توهان جي آڳيا جو پاڻ ڪندس. ائين چئي هو راوڻ جي رت تي چڙهي شري رامچندر جي آشرم وٽ آيو ۽ چائديءَ جي اولاد سان سڄو سرار سونو ٻڌائي هرڻ جو وچتر روپ ڏارو ڪيو. ان جا سنگ رتن سان جڙيل ۽ ڪمر مٿين جهڙا ۽ اکيون ٺيلي رتن جهڙيون ٻڌي ۽ وانگر ڇمڪندڙ ۽ منور مڪ وارا هو هرڻ رامچندر جي آشرم جي ويجهو سڀني جي سامهون ان ۾ گهمڻ لڳو ڪنهن وقت ڄال ٻيو ماري، ڪڏهن ڀرسان وڃو ٻيو ٻيو رهي، ڪڏهن ڀڄو ٻيو وڃي، اهڙي طرح هو ماڻا روپي هرڻ سڀني کي موهيت ڪرڻ لاءِ اتي گهمڻ لڳو.

رامچندر جو سولي هرت ڏاهن ٻوڙڻ

سيتا اهو مايا روپي هون ڏسي رامچندر وٽ اچي نمرتا سان مرڪي
چوڻ لڳي، هي رام! هي رتن چڙيل شوينيڪ وچتر سرور هون نه ڏسڻ هن
جي سرار تي عجب جهڙي بوند ڇڏيل آهي ۽ ڪيئن اي ڊار ئي گهٽي رهيو
آهي، هي ٻرندو! نوهان هن کي ماري مون کي ڪل آڻي ڏارم، هن جي
ڇهڙي ڪهڙي نه سندر آهي، ٽڏهن رامچندر تمام چڱو چئي پنهنجو ڏٺس
ڪنڊو ۽ وڃڻ وقت لڇهڻ کي چيو، هي لڇهڻ! تون سیتا جي چڱيءَ طرح
سڃاڻ ڪڇ چو ته من ۾ مايا روپي پيڪر راکش گهٽي رهيا آهن. تنهن
ڪري تون سیتا جي ساوڌانيءَ سان رکيا ڪڇ، ٽڏهن لڇهڻ چوڻ لڳو، هي
ڊار! شايد هيءَ هون روپ ۾ مارڻج راکش آهي، ڀلا هون ڪڏهن اهڙو
ٿي سگهندو؟ لڇهڻ جا اهي وچن ٻڌي شري رامچندر چوڻ لڳو، جيڪڏهن
مارڻج آهي ته ان ۾ ڪو شڪ نه آهي مان هن کي ضرور ماري ڏس ۽ جي
سچ ٻچ هون ئي آهي ته سیتا جي دل خوش ڪرڻ لاءِ پڪڙي وٺي
ڀڄندس. مان هيٺ وڃي تمام جلد هن هون کي ٻڌي وٺي آڻڻ اچان
ٿيستن تنهن تون سیتا جي سڃاڻ ڪندو ساوڌان ئي رهج.

هن جڳهه جي پنج روپي موهني مايا جنهن جي سھاري آهي، اھڙي
رامچندر انهن چئي ان مايا روپي ھرڻ جي پٺيان وارو ھر ھرڻ ڪڏهن
وڃندو پوءِ ڏسڻ ۾ اچي ڪڏهن پري پڇي هڪ کن ۾ لڪي ٿي وارو ۽ وري
پري کان پوءِ ڏيکاري ڏئي اھڙي طرح ھر رامچندر کي گھڙ پري وڌو

وٽس پوءِ ڪر ۽ پنهنجي راکشس - سينا وٺي رام سان ٻڌ ڪئي ته ڪن ٻارن
 رام هڪ ڪن ۾ ئي سڀني راکشن کي ماري ڇڏيو - هي راجا مون کي ۽
 انهن معلوم ٿئي ٿو ته جيڪڏهن رام چاهي ته ٽنهي لوڪن کي پسر ڪري
 سگهي ٿو. جيڪڏهن هن جي استري پنهنجي پٽي ٿي ۽ پري نه تنهن جو
 جرم سڦل ٿي پري، تنهن ڪري هي راجا! تون اهڙي اٽڪل ڪر، جو
 سينا پنهنجي پٽي ٿي رهي ۽ سنسار ۾ پنهنجي ناموس آي پري، پر تون
 رام جي سامهون ٻنهي نه سگهندين، ان رگھونات کي ڪيئن به ڪري ماها
 جي جال ۾ موهيت ڪري پوءِ ان کي پرايٽ ڪري سگهندين، شور پٽڪا جي
 اها ڳالهه ٻڌي راوڻ ان کي تيرج ڏيئي روانو ڪيو ۽ من ٿي من ۾ ويچار
 ڪرڻ لڳو ته وڏي عجب جهڙي ڳالهه اها آهي ته اڪيلي منس روپ ۾
 رگھونشي رام شڪتي ٻل سان منهنجي پاڻ ڪر کي سينا سميت ڪهڙن ماري
 ڇڏيو شايد هيءُ رام منس نه آهي ساڪياٺ پرامنا ٿي آهي ڪهڙو وقت اڳي
 برهما جي پاران سان منهنجي سينا ۽ مون کي بالدر سينا سان مارڻ لاءِ هن
 وقت رگھونش ۾ منس روپ ۾ اوتار ورتو آهي. جيڪڏهن مان رام جي هٿان
 مار جي ويندس ته مان ولنگت جو راج ڀڙگيندس ته نه ڪجهه وقت راکشن
 جو راج ٻيو ڪندس، تنهن ڪري ضرور رام وٽ ويندس.

راوڻ ۽ هاريچ جو سنڌو

سري مهاديو چوڻ لڳو، هي ٻاروئي! سڄي رات ويچار ڪندي جڏهن
 صبح ٿيو ته هن ٻڌمان راوڻ وٽ ۾ چڙهي من ۾ ويچار ڪندو سمجهي
 ڪناري تي هاريچ جي گهر وار چا ڏسي ته هاريچ مني وٽس ۾ جتان
 ٻڌل ڳڻن کي پرگاش ڪندڙ ٽوڪڙ پکڙان جو ڌيان ڪري رهيو آهي، سڌي
 ٿيڻ کانپوءِ هن راوڻ کي پنهنجي گهر آيل ڏٺو، راوڻ کي ڏسندڙي هاريچ
 اٿي رهيو رهيو ۽ ان کي آدرستڪار ڪري اسڻ ڏيئي وهاري پڇڻ لڳو
 هي راوڻ هن وقت تون اڪيلو وٽ ۾ چڙهي ڪهڙن آيو آهين؟ ڪهڙو سبب
 آهي؟ پنهنجو مک ملهن ۽ من چتا ۾ واکل ٿو ڏسجي؟ تنهن تي راوڻ
 چوڻ لڳو ته اهو ڏاڍو پريءَ جي راجا دشمن پنهنجي پٽ رام کي لڇو ۽
 سينا سميت بدراس ڏنو آهي سو هن وقت اهي پنهنجي نالي آشرم ۾ رهن
 ٿا، ٻڌو آسم ته ان جي استري سميت ڏاڍي سندر آهي جا ٽنهي لوڪن کي
 موهيت ڪرڻ واري آهي، هن رام اي گناهه سڀني راکشن ۽ منهنجي پاڻ ڪر کي
 ماري ان بن ۾ اي ڏبو ٿي آندو سان رهي ٿو ۽ منهنجي پٽ شور پٽڪا جو اي تهر

ڪي ماري، ڪر نوشا ۽ نوشيرا ڪي پڻ ماري ڇڏار، اهڙي طرح شري رامچندر
اڌ ٻور ۾ ڪي اٺهن سيني راکشن ڪي قتل ڪري ڇڏار، ٽڙهن لڇمڻ غنا
مان لڪري سڀا ڪي وٺي شري راکشن وٽ آيو. ان وقت سيني راکشن
ڪي مثل نسي ڏاڍي عجب ۾ پئجي ويا. شري سڀا شري رامچندر جي وانگا
ڪئي ۽ ان جي سر ٿي لڳل هٿيارن جي گهاٽن تي هٿ ٽوڙڻ لڳي.

شور پٽڪا ۽ راوڻ

اٺهن سيني مکيه راکشن ڪي مثل نسي، راکشن جي راجا جي پڻ
شور پٽڪا ٻوڙ لڏي لٽڪا ۾ پئي ۽ راج سڀا ۾ پئجي روئندي راوڻ جي
پهرن تي ڪري پئي، پنهجي پڻ ڪي اهڙي طرح ڏک ۾ واپڪل ڏسي
راوڻ چوڻ لڳو، اڙي پڻ اٿي واه، ٻڌاء ۽ سڀن توکي ڪنهن بد صورت
بڻايو آهي، هي پڻ! اهر اندر ڇو ڪم آهي يا ڏور راج، وڻ ٻڌ ڪهر
اٺهن مان ڪنهن ڪم آهي؟ سچ ٻڌاء مان ان ڪي هڪ ٻل ۾ پسر ڪري
ڇڏيندس، ٽڙهن شور پٽڪا راوڻ ڪي چوڻ لڳي، تون ۽ وڏو مور ڪو شراب ۾
مست استري ۽ جو غلڻ ڏسڻ ۾ اچن ٿو، تنهنجو چئي طرف ڏهان ۽ آهي ٻڌ
تون راجا ڪيئن ٿي رهندين. هيڏانهن ٻڌ ۾ ڪر، نوشا ۽ نوشيرا ۽ ڇڏهن
هزار مکيه مکيه راکشن ڪي راج هڪ ٻل ۾ ماري ڇڏار، ۽ ماري اسن ۾
ميشورن ڪي سڏاهن لاءِ بي ٻور ڪري ڇڏار اهڙي قدر ڪرڙ گهمان هوندي
۾ اڃا ٽالهن توکي ڪڇ ڪو ٿي ڪا پئي آهي. انهيءَ ڪري جان چوان
ٿي ۽ تون مور ۽ آهين، تنهن تي راوڻ چوڻ لڳو هي پڻ! تون ٻڌاء ۽
اهر راج ڪم آهي هن چاچي ڪري راکشن ڪي مارو، لڏو ۽ سورو حال
ڪوئي ٻڌاء ۽ مان ان ڪي ماري ڇڏيندس، ٽڙهن شور پٽڪا چوڻ لڳي. هڪ
ڏينهن مان گهمندي گهمندي ٿي جي ڪناري وڃي رهي هس اٿي گهڻي
وقت کان رهي ميشورن هڪ پٿر تي ٿاڻي آسڻ آهي، ان آسڻ ۾ مڙن
مٺي ويس ۾ جتانن سان سوپيا ڏيندڙ ڏنڻ ڌاري سولهن سوپيا ۽ مڙي ڌار
شري رامچندر تي ڏٺو ان جو ٽٽو پاءُ لڇمڻ ۾ ان والڪر روپوان آهي ۽
ان جي استري روپ ۾ ساڪيات لڪشمي جهڙي سهڻي سوپوان آهي ۽
هي راجس! ٽٽو ۽ سڄي، ديوتائن ۽ ٻين ڏالمن ۾ مڙن اهڙي استري
جستور ۾ نه ڏي آهي نه ٿي آهي، هي راجن! ان ڪي پنهجي پٽي
تنهنجي وٺي اچڻ جي ڪش ٿي ڪم آهي ڪري راج جي پاءُ لڇمڻ
۽ هڪ ڪاٺي چڙهه شهنشاهه ڏکي ٿي روئندي ڪر وٽ

ڳالھ. ٿيندي؟ تنهن جو ان ۾ ڪلياڻ آهي تون ان وقت وڃ هرو مهاراج سڀ جو سوامي آهي، اهو ٻڌي هرو دشت چٽ واري راکشڻي وري رگهندات وقت آئي ۽ ڪروڙ ۾ ڀرجي چوڻ لڳي هي رام! تون وڏو چنڊل چٽ وارو آهين مونکي هيڏانهن هڻوڏانهن چو گهمائي رهيو آهين، مان هيئنر تنهنجي سامهون ئي. سیتا کي ڪاٺي ٿي وڃان ائين چئي پينڪر روپ ڌاري جانڪيء کي ڪاٺ لاءِ ڊوڙي، کڏهن لچمڻ رامچندر جي آڳيا سان هن کي ٻڪڙي ڏاڍي ڦڙتيءَ سان خنجر کڻي ان جو نڪ ڪاٺي ڇڏار، تنهن کان پوءِ هرو راکشڻ پيانڪ آواز ڪندي رت ڳاڙ بندي روئيندي ڪنور لفظ ڳائيندي جلدي اچي ڪر جي سامهون ڪري پيئي، هن کي ڏسي ڪر چوڻ لڳو، هي پيش! ڇا ڳالھ. آهي؟ ڪهڙي دشت موت جي منهن ۾ وڃڻ واري هيءَ تنهنجي حالت ڪئي آهي؟ تون ٻڌاء تڏهن! هو ڪال جي سامان ٻڙان ۾ کڻي هجي کڏهن ۾ مان ان کي هڪ ڀل ۾ ماري ڇڏيندس. کڏهن شور ٻڌڪا ڀاءُ کي چوڻ لڳي تڏهن هتي سیتا ۽ لچمڻ سميت رام ڏنڊ ڪارڻي، بدواس ڦرندو گوداوريءَ جي ڪنڌيءَ وقت رهي ٿو، ان جي آڳيا سان انجي ڀاءُ لچمڻ منهنجي هيءَ حالت ڪئي آهي، جيڪڏهن تون وڏو وار بهادر آهين، تڏهن انهن ٻنهي دشمنن کي ماري ڪاٺي ڇڏ، مان انهن ٻنهي جو خون پيندس تڏهن پنهنجا ٻارڻ ٽپاڳي ڄم لوڪ هلي ويندس، شور ٻڌڪا جا اهي وڃن ٻڌي ڪر ڪروڙ ۾ ڀرجي پڌ ڪرڻ لاءِ تيار ٿي هليو، ۽ رام کي مارڻ لاءِ وڏا وڏا بهادر چوڙڻ هن هزار راکش ان وقت مرڪليا. ڪر، دوشڻ، ترشيرا، اهي سڀئي اٺيڪن قسمن جا استر شستر کڻي رام وقت آيا انهن جو شور ٻڌي شري رامچندر لچمڻ کي چيو ڏس لچمڻ وڏو گهمسان ٻڌڻ ۾ اچي رهيو آهي، ائين معلوم ٿئي ٿو تڏهن راکش اچي رهيا آهن. ضرور اڄ مون سان انهن جي گهور پڌ ٿيندي تنهن ڪري هي مهاڀلي! تون سیتا کي وٺي ڪنهن ٻهاڙ جي غشا ۾ هليو وڃ اڄ مان هنن سڀني پيانڪ راکشن کي مارڻ چاهيان ٿو، توکي منهنجو قسم آهي هن ٻاري ۾ تون ٻڌو ڪڇ تڏهن چئج. کڏهن لچمڻ رامچندر جي آڳيا مڇي سیتا کي وٺي هڪ غشا ۾ هليو ويو، کڏهن شري رامچندر پنهنجي ڪمر ڪشي ڪنور ڌنڌن بن باطن وارو ٽرڪس ٻڌي پڌ لاءِ تيار ٿي بيٺو. تنهن کان پوءِ راکش سڀئي الي اچي رام جي مٿان اٺيڪن قسمن جي هٿيارن ۽ پٿرن جي ارسام و سائڻ لڳا، شري رامچندر هڪ ڀل ۾ پنهنجي شڪتيءَ سان انهن هٿيارن ۽ پٿرن کي ٽڪر ٽڪر ڪري ڪاٺي ڇڏيو. وري هزارن باطن سان انهن سڀني راکشن

واري راڪشطي گهمندي ٿرلني هڪ ڏينهن ٻيڙنيءَ جي ڀرسان نديءَ جي ڪناري لسي اچي نڪتي، اتي هن ٻيڙي پالڻن کي ڏسي موهه لسي پيئي، مندر ڀرڻ کي ڏسي شور پڻڪا جهڙي استري وياڪل لسي پيئي ۽ ٻيڙي من کي روڪي نه سگهي ڇا سڀڙو سندر روه ڌاري رانچندر وقت آئي ۽ مشڪي چوڻ لڳي! ٻيڙو ٿالڙ ڇا آهي؟ ڪنهن جو پٽ آهي؟ هن آسرو ۽ چٽاڻون ٻڌي ڇو ٿو رهن، مان راولڻ جي پيڻ شور پڻڪا راڪشطي آهيان مان ٻيڙي پاء ڪر سان گڏ هن ۾ رهندي آهيان. راجا راولڻ مونکي هيءَ ٻن سونن ڇنڊو آهي ٻنهن ڪري مان دشمن منهن کي کائوندي هس رهان لسي هي مندر ڀرڻ مان انهيءَ ساري ۾ پيڻ ڇاهيان ٿي، ٻنهن ڪري ٿو هن مونکي ٻيڙو ٿالڙ نشان ٻڌا، ٿڌهن شري رانچندر چوڻ لڳو، مان اڙڏا جي راجا دشمن جو رام ٿالي پٽ آهيان، هيءَ سندري سڀا منهنجي استري آهي. هو سڀڙو ڪار منهنجو لڏو پاء ٻيڙي آهي، هي ٿرلوڪ سندري ٻڌا ٻنهن جو ڪهڙو ڪم آهي.

شري رانچندر جا اهي وچن ٻڌي ڪام وس شور پڻڪا چوڻ لڳي هي رام ٿرهان جي سان نه ڪرڻي ڀرڻ آهي ۽ نه منهنجي سان ڪاٺي سندري آهي وڌاڻا هيءَ سڄڙو ويچار ڪري وڃو آه منهنجي لائق سڄڙو ڀڙي نه آهي مون ٿيڻي لڙڪ ٻڙي ڏا آهن انهيءَ ڪري مان اڃا تائين ڪناري رهي آهيان ۽ هاڻ ٿرهان کي ڏسي منهنجو من موهه ٿي پير آهي ٻنهن ڪري منهن جي گهر هلي مون سان آندو غريبن ملال هن وقت مان ڪام وس آهيان ٻنهن ڪري مان ٿرهان کي چئي نٿي سگهان، ٿڌهن رانچندر سڀا ڏاڻن ٿهاري مرڪي چوڻ لڳو، هي سندري! مون کي نه هيءَ استري موجود آهي ٻنهن کي ڇڏڻ مڪمل آهي هن جي رهڻ ڪري عمر پو اڃا ٿي سڙلني ٻيڙي ڪيئن رهي سگهندن، ٻاهر منهن جو سڀڙو اڙڙان لڏو پاء ٻيڙي ويٺو الڙي، اهو ٻنهن جي لائق پٽي لڏو ٿرون ان سان گڏ ٻن ۾ رهي آندو ڪر، رانچندر جا اڙڙا وچن ٻڌي ڪام ۾ موهه پيڪر راڪشطي شور پڻڪا ٻيڙي وڃي چيو، هي سندر ڪمار! ٿرون ٻنهن جي پاء جي آڻيا مٽي منهنجو پٽي ٿي مون سان هلي آندو غريبن ماءُ دڀر نه ڪر. راڪشطي جي اڃا ٻالو ٻڌي، ٻيڙي چوڻ لڳو، هي سندري! مان ان ٻنهن پڙڙان جو داس آهيان، مون کي ٻنهن جي پٽي ٻڌڻ ڪري ٿرڪي ٻنهن ان جي داسي ٿي رهڻ پوندو! ٻنهن جي لاءِ وڌيڪ دڪ جي ڪهڙي

جيرو سنسار روپي ڪرھ ۾ ڪري ٿو. اهي ٻئي ماڻا ٿون پڳوان جي سهارو سان ائين ڪن ٿيون. ان ۾ ڪنهن جو پل هلي نٿو سگهي، ڪيان اهو آهي جنهن کي ذات پات جو پيڇو ڀاڄ نٿو رهي ۽ سڀ ۾ برهم روپ ڏسي ٿو. برهم ويراڳي جنهن ٽپوي ڪٽن ۽ اٺن سڌن کي ٻچ ڄاڻي ٿيڻ ڪري، جا ماڻا ايشور ۽ پاڻ کي به نٿو سڃاڻي ان کي جيو ڇوڙ ڳهرجي، جو بدن ۽ موڪ ڏيڻ وارو آهي سڀ کان پري ماڻا جو پريوڪ آهي. اهوئي ايشور آهي. ڌرم مان ويراڳ ۽ يوڪ مان ڪيان ٿئي ٿو، ڪيان موڪ ڏئي ٿو، ويد ائين چون ٿا. هي اچو! جنهن ئي مان جلدي پرسن ٿي وڃان ٿو، اهائي سڪ ڏيڻ واري منهنجي پڳتي آهي، اهائي ستتر پڳتي آهي جنهن کي پير ڪري سهارو نه آهي، ڪيان وڃيان ان جي آڏن آهي، هي پاڻي! پڳتي سڪ جي کاڌ آهي، پر اها ٽڙهن ملي ٿي ڇڏهن ستن جي دٻا درشتي رهي ٿي، هاڻ پڳتي ۽ جو سڌن ورن ڪرمان ٿو، جنهن ڪري مدش مونکي سولائيءَ سان حاصل ڪري ٿو، بهروائين نه برهمڻ جي چوڻن ۾ وڌاڪ پريست رکي، ۽ ويد جي ريت سان پنهنجي ڌرم ۾ لڳو رهي، پوءِ هن کي وشمن مان ويراڳ ٿئي ٿو ۽ ان جو من ۾ پڪو وشواس ٿئي ٿو، ۽ منهنجي ڪٿا چوڻن ٻڌڻ سان ان کي نو پڳتيون حاصل ٿين ٿيون ۽ من ۾ منهنجي لپاڻن ۾ ڪهڙي پريست وڌي ٿي جنهن جو ستن جي چوڻن ۾ وڌاڪ پير آهي. من، ڪرم ۽ وچن سان ڀڄڻ ڪرڻ جو پڪو نيمو آهي، ڪرو، مال، پٽ، ڀائي، سوامي، ۽ ڊهرنا سڀ ڪڇ مونکي ئي سمجهي سڄي دل سان منهنجي شيرا ٿو ڪري منهن جا گڻ ڳانڍندي جنهن کي سرور جي سڌ نه ٿي رهي وائي. مني ٿو ڀولي ۽ پير جا آنسو ٿو وهائي، ڪام ڪروڙ ٻيائي ايمان ۽ باپ جنهن جي من ۾ نه آهي، هي اچو! مان سدائين ان جي وس ۾ رهان ٿو، جو وچن، ڪرم ۽ من سان منهنجي شرن ۾ اچي ٿو، جو بنا ڪنهن ڪامنا جي منهن جو پڇڻ ڪري ٿو، ان جي ڪل روپي هردي ۾ مان سدائين آند ڪرمان ٿو. هن پڳتي يوڪ کي اچو! ٻڌي ڏاڍو پرسن ٿي ۽ پير ۾ جي چوڻن ۾ سر ٿوڙي ڇوڙ لڳو هي پير ۽ هيٺ منهنجو سسرو دور ٿي وار ۽ ڪيان حاصل ٿيو، اهڙي طرح ويراڳ ڪيان ۽ پڳتي يوڪ ۽ نتيجي جي ڪٽن جي واکاڻ ٻڌندي هو ڏاڍي آند ۾ پڇوڙي ۾ رهن ٿا.

شور ڀڻڪا جي ڪٿا

شري مهاديو ڇوڙ لڳو هي ٻاروئي! ان وقت گهرو بن ۾ رهڻ واري نانڪڙ سمان شور ڀڻڪا راوڻ جي پيٽ پنهنجي مرضي موجب روپ ڌارڻ

سگهي. سنسار ۾ ساڌن جو سنگ ٿي موڪل ڏيندڙ آهي ۽ ساڌن جي سا مان ڪيان حاصل ٿئي ٿو ۽ ڪيان مان ٿي واراڻ ٿئي ٿو ۽ واراڻ مان پڪڙ حاصل ٿئي ٿي. هي ناهه! اڄ توهان جي درشن ڪرڻ سان منهنجو جا سڦو ٿي ويو، ۽ منهنجا سڃي پڳي به سڦل ٿي ويا، مون ڪهڙي وقت ڪار وٺي سڄي پاڻ سان ٽوسيا ڪئي آهي، هي راءِ! انهيءَ ٽوسيا جو هيءُ ڦل مليو آهي، هي راکهو! مون ئي ڪرڻا ڪري سدائين منهنجي من مندر ۾ سينا سميت واسو ڪريو ۽ مون کي هلندي ٿرندي سدائين توهان جو منهنجي من ۾ ڏيان رهي.

لڪشمي پتيءَ شري رگھنات جي اهڙي طرح استر ٿي ڪري مٺي اڻسڻ. اڳئين وقت جو ڏنل اندر وارو ڏنڻ ٻاڻن سان پيرل ڪڏهن به خالي نه ٿيو وارو نه ٽرڪس ۽ هڪ رتن چڙيل ڪنڊڪ، رامچندر کي ڏيئي چوڻ لڳو، هي راکهو! پٽوئيءَ جو بار لاهڻ لاءِ راکشن کي ماري ٽاس ڪريو، جنهن ڪري توهان پنهنجو ماما سان مدس روپ ۾ اوتار ورتو آهي، هتان کان به اوجن پري گوتم ٿي ڪناري تي پوئو ڏنڊ ڪارڻي ان ۾ سندر سوڀيا ڏيندڙ پنڇوڻي نالي آشم آهي هي رگھنات! توهان پنهنجو بائي وقت اٿي رهي گذاريو، هي سينا پتي! اٿي رهي توهان ديوتائن جا ڪشت دور ڪريو ۽ ڪار به سڏ ڪريو.

نهن ڪانهه ڄاڻي ڄاڻڻ هار پگھان مٺيءَ کان آڳا وٺي ان جي چوڻ موجب پرسن ٿي ان جي ڏنل ڏس طرف اڳتي هلڻ لڳا.

پنڇوڻي ۾ نواس لڳڻ کي اُڀرڻ جڳاڻو سان هلڻ

سري مهاديو چوڻ لڳو، هي ٻاروڻي! شري رامچندر سينا ۽ لڳڻ سميت نه ڪندي ڪندي رستي ۾ سري رامچندر هڪ گيد پڪڙ جو راجا جڳاڻو، ويٺل ڏٺو، ان کي ڏسي عجب ۾ پئجي چوڻ لڳو ته هي ڇا آهي ڏهن چندر لڳڻ کي چيو هي لڳڻ منهنجو ڏنڻ ڪٿي اڄ ڏس سامهون راکش نه آهي، رشين جي ڪاڻڻ واري هن دشت کي مان هيٺر جو هيٺر ڀروو مدس، راءِ جا اهي وچن ٻڏي گيد راج ڀڙ کان واپڪل ٿي چوڻ لڳو هي! مان منهنجي هٿان مارڻ جي لائق نه آهيان، مان منهنجي پٽا جو پيارو جڳاڻو نالي گيد راج آهيان. توهان جو ڪلياڻ ٿئي، مان به توهان لو ڪندڙ آهيان، توهان کي ٿي لپ ڏيندڙ ڪامنائن ڪري مان پنڇوڻي مدس، ڪنهن وقت جڏهن لڳڻ به هرڻ جي ڪري ان ۾ هليو ويندو

برھم لڙڪ ڏسڻ ۾ پئي آيو، آشرم جي ٻاهران وهڻ ڪري سري رام چندر
 ستمڪشڻ مٺيءَ کي ڇڏي ٽيون جلدي اڪستم مٺيءَ وٽ وڃي ان کي سميتا ۽
 لڇمڻ سميتا منهنجي اچڻ جي خبر ڏئي، ٿڌهن ستمڪشڻ ڇڏي لڇمڻ ۽
 خوشيءَ جي ڳالهه آهي. ائين چئي جلدي ڪروءَ جي آشرم ۾ واپس وڃي
 ستمڪشڻ ڏٺو ته مٺي اڪستم خاص طرور رام پڳتن سان گڏ ويٺو آهي ۽ تمام
 پڳتي ٻڌو سان پنهنجي شين کي رام مٿي جي واپڪيان ڪري رهيو آهي،
 اهو ڏسي ستمڪشڻ ان وٽ ويو ۽ پڙڻام ڪري ويٺي، سان ڇڏي ڪروءَ جي
 دشرٽ ڪمار سري رام سميتا ۽ لڇمڻ سميتا ٽوهان جي درشن لاءِ آيا آهن ۽
 هڪ ٻئي ٻاهر بيٺا آهن. تنهن ئي اڪستم مٺيءَ ڇڏي بيٺا تنهن ڇڏي ڪلياڻ
 ٿئي ٽون جلدي منهنجي هڙدي ۾ ويٺل پڳوان رام کي وٺي آئين مان ان جي
 درشن جي اڃا سان انهيءَ ڇڏي ٻان ڪيندر هتي رهان لڙ، ائين چئي جلدي
 مٿن سان گڏجي پاڻ سري رام چندر وٽ آيو ۽ ان کي تمام پڳتي ٻڌو سان
 ڇوڙ لڳو، هي رام! اهو ٽوهان ڇڏي ڪلياڻ ٿئي، اڄ وڏي پاڳ سان ٽوهان ڇڏي
 اچڻ لڳو آهي، جنهن ڪري اهو ڪڏهن سڌو آهي. اڄ مسرون وٽ ٻڌو سان
 مهمان آيا آهن، منهنجو ڪي اهو ڏسي، سري رام چندر ٻڌن تي لڇمڻ
 ۽ سميتا سميتا اتي لاهي پڙڻام ڪيو، ٿڌهن مٺي وٽ ڪري هڙدي سان
 لڳاڙ ۽ خوشيءَ وچان ان جي ٿيڻ ۾ جل پوي آيو تنهن کانپوءِ اڪستم مٺيءَ
 هڪ هڪ سان سري رڳهنات ڇڏي هڪ هڪ ڳڙي ان کي ٻاهر سان پنهنجي
 آشرم ۾ وٺي آيو ۽ آڏو پاڻ سان آسڻ ڏيئي وهاري هڪ ڇوڙي ڇوڙ لڳو هي
 رام! پراچين سڀي ۾ جنهن وقت ڪو سمندر جي ويجهو ٻوڙيا ٽوهان سان
 ڏٺي ۽ ڇڏي ٻار لاهڻ لڳو واپس کي ٺاس ڪرڻ جي پراڻا ڪٿي هئي، ٿڌهن
 کان وٺي ٽوهان جي درشن جي اڃا سان مان ٽوڙيا ڪرڻ لڳو ۽ ٽوهان ڇڏي
 چيئن ڪيندر ٽوهان جي اچڻ جو انتظار ڪيندو مٿن سان رهان لڙ.

هي جيڪڏهن ٻڌو سان ڪرم جي ڪري ٽوهان تي منش ٿيو ۽ ٻين
 ڇوڙين ۾ سڀايل آهيو، پنهنجي ڪٿن جي ٻڌن سان ٽوهان وڃو ڪسڻ ڏٺو ان
 جيڪو ڇڏي ٻوڙيا، سڄو ڪٿا ڏٺو ان جيڪو ڇڏي وڪيا ڪرڻ وارو وڻڻو، ۽ ٽوڙ
 ڪٿن سان ان جو ٺاس ڪرڻ وارو روڊو شڪر پڳوان آهيو، وڏو ان ٻڌن
 ائين چوڻ لڳو، هي رام! ٻڌيءَ موجب سڄو وڃو، ٽوڙيا ٽوڙي ڪٿن سان
 پراڻيءَ ڇڏي ٽوڙيا ٽوڙيا ٽوڙيا ٽوڙيا ٽوڙيا ٽوڙيا ٽوڙيا ٽوڙيا ٽوڙيا ٽوڙيا
 کان پري آهيو، ائين ڇڏي ساڳي ڇڏي سڄو آهيو ٻيا وڪار آهيو،
 ٽوهان جي پڳتيءَ وٺي اهو کان سواءِ سڄي ۾ ٻيو مڙڪو نه لڙي.

بار ڪندڙ مضبوط جهاز آهي، هي ثابت! مان سدائين توهان جي-ي داس آهيان. توهين سڄي سنساري اندرين جا سواهي آهيو معنيٰ هر مون جي پٺلي (سرور) کي موھ جي چار ۾ جنهن جو من ڦاٽو پيو آهي پنهو ئي مايا سان موھت ڪرڻو آهي. پٽر، ڪٽنب، گهر جي انڌ ڪروپ ۾ توهان سڀني پراڻين جي هردي ۾ اوجھان آهيو، جو منڊن توهان جي مڃاڻ کان اي مڪ آهي، ان کي توهان پنهنجي مايا سان موھت ڪرڻو آهي. هي ايشور! هڪ ڪري توهان ئي هن جڳت جي انتهي، استتي پٽر، جو ڪارڻ آهيو لڳڻي مايا جي ڪري اوهان، وشڻ، مهيش جي روپ ۾ پوکي آهيو. ستڪشڻ جي اهڙي طرح استرلي ٻڌي، شري رامچندر کي ٺول ٿي وار آهي جو ٺوڪي مون لاءِ پيو ڪوئي، ساڌن ڪرڻ جو ضرور نه آهي تنهن ڪري مان ٺوڪي ڏسڻ لاءِ آيو آهيان. سنسار ۾ جو منڊن پنهنجي منڊن جو من ٺوڏيان، تون نه فقط پنهنجي اپاسا سان جهيڙي ئي سدائين لاءِ مڪت آهي وئين ۽ سرور چٽڻ کان پوءِ اوس موڪي جي پراڻي ٿيندو. هاڻ مان پنهنجي گروهه اگستيه مٽيءَ سان ملڻ چاهيان ٿو مون ان وقت ڪڇ ڏينهن رهڻ ۽ ٻي هينداسون، مون کي نه گروهه کي ڏئي گهڻو وقت ئي ويو آهي، تنهن ڪري مان نه توهان سان گڏ اوڏانهن هلندس، صبح ٿيڻ سان سميت ۽ مون سميت رامچندر ستڪشڻ مٽيءَ کي ساڻ وٺي اگستيه مٽيءَ سان ملڻ لاءِ ڏاڍي آن جي ننڍي ڀاءُ اڳن چيو هو مٽيءَ جي آشرم ڏي هليا.

سري رام اگستيه مٽيءَ جي آشرم ۾

شري مهاديو چوڻ لڳو هي ٻاروئي! ان ڏينهن منجهند جي وقت سري مندر ستڪشڻ سميت ۽ اڄهڻ سان گڏ اگستيه مٽيءَ جي ننڍي ڀاءُ اڳن مٽيءَ جي آشرم ۾ آيا. اهو آشرم سڀني مومن ۾ ڦل ڦول مڃڻ سان هئو ۽ خطرناڪ جانورن ۽ انيڪ پکين سان ڀريل ڏندڪ ان جي سامان ڏيئي رهيو هئو، جو اوهان دشمن ۽ ديو دشمن سان پو پٽر هئو ۽ ان جي پاسن دشمن جا مندر شويپيڪ آشرم هئا. اهڙي طرح جڏهن ساڳيا

پہلے ہی میں دیکھا کہ جو درشن کرک لہ شریک میں ہی اشرم پر آنا
 انہوں میں سماج کی دسی ماہا روپی منہن روپ پر شری وار سہا ۽ لچم
 حکم الی مستک لڑائی پڑام کہو، انہوں میں مشورون سرز الترامی پکوان
 وار کی اشرود ڈیٹی ہمک جوڑی چوٹ لگا ہی وار! لڑمان بڑھا جی
 پڑا لڑا سان پڑی ۽ جو ہار لڑا لہ اوتار رو تر آہی، اسمن ادر سب جائون
 لہ، لہ لڑمان ساکیا شری ہری آہو ۽ جانکی لکھی آہی ۽ شمش جی
 لچم آہی ۽ پربت ۽ شروکھن لڑمان جو سنک چکر آہی الہی ۽ کری
 ہتی سب کان پڑمان روشن جو دک دور کرار، ہی وگھنندن ادر سہا ۽
 لچم سمیت لڑمان اسان سان گڈ کرہا کری مشورون جی سہی
 اشرمن کی دسی لہ ہلو۔ انہوں کرک سان لڑمان کی اسان ہی وڈی دہا
 ہندی، اڑی طرح ہمک جوڑی وستی کرک لی پکوان وار منہن سان گڈ
 انہوں جی لہر ان کی دسی لہ ہلو، سري رامچندر الی سہی پاسی گھنورون
 کوپراون پل ڈلمون جو دسی شری رامچندر منہن کان پچھو، ہی ہڈون
 کھنن جن آہن ۽ ہی لہر ان جی پڑی لہی کھنن پچھون آہن لڈھن
 مشورون چوہ ہی وار! ہی سب روشن منہن جا مستک آہن ہی سورہ
 پڑا انہوں کی راکھن کالی چڈر آہی۔ اہی راکھن منہن کی سماڈی ہر
 مکن دسی وجہ، وار، روشن کی کالی لہ جتی کھی گھمندا رھن لہ، منہن
 جا بپ ڈھنڈ ۽ دک ہر پڑل وچن ہڈی شری رامچندر سہی راکھن کی
 سارک لہ پڑکا کھی اڑی طرح مشورون جا اشرم دسندی پڑو رگھناہ
 ہراسی منہن جی دک دور کرک لہ سہا ۽ لچم سان گڈ الی کج
 درہم رھی پڑو۔

میں سٹیکشن جی وار ہر پربت

شری رامچندر کج وقت رھی لہن کان پڑو اگستہ میں جی شش
 سٹیکشن میں جی اشرم ہر ورو جو روشن سان پڑل ہنو ۽ سہی سورہ
 ہر قے قوٹن شش غزوہ ۽ ساتن آند ڈھنڈ سک دائک ہنو، سٹیکشن جی
 سہی رامچندر ہر ڈیٹی ہرمت ہتی، ان وقت سٹیکشن جا اما لہا لچم پکھی
 سہی پکھنن شوش لہ وچتی وچتی ہوا سو رامچندر جی اچھ جو ہڈی
 سہی ۽ مستک لچم جت جوڑی وستی کری چوٹ لکھ، ہی
 سہی سٹیکشن جی شش جت جت سرن کران لہ، ہی وار! شش
 سہی جی جیت جت جت آہی، لڑمان جا چوٹ سسار ساگر

منهنجي دانش جي پراڻ سان تون جلدي مڪت ٿيو آهين سنسار ۾ منهنجي
ڀڳتي ملڻ تمام گھڻ آهي ڇاڪاڻ ته هوءَ انهن ٿئي ٿي نه اوس هوءَ مڪتي
ڏيڻ واري آهي تون منهنجي ڀڳتي ۾ ٻارون آهين، الهه ڪري منهنجي
آڳاٽا سان تون ٻارم ڏام ٿي وڃ. اهڙي طرح شري رامچندر ٻيڊڪر راکش
کي ماري ان کي سراپ کان مڪت ڪيو ۽ ان کي وردان ڏنو، جو اهڙي
طرح شري رامچندر جي استوڻي ڪري ٿو سو ضرور سميتي من گهرايا مطلب
ٻائي ٿو.

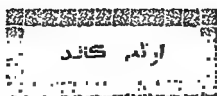
شر پنگم رشیء جی رامچندر پر پریت

شري مهادر چورڻ لڳو، هي ٻاروئي! وراڻ جي سرڳه لوڪ وڃڻ کانوءَ
شري رامچندر اچمڻ ۽ سڀيتا سان گڏ شرينگ مٽيءَ جي سڀ سڪڙ ڏيڍڙ
ٿور -ن ۾ وڌو، شريمان شرينگ، رشي شري رامچندر کي سڀيتا ۽ اچمڻ سان
گڏ ايندو ڏسي هڪدم اٿي اٿي رهيو ۽ وڃي ڏٺو ته ڀرڻام ڪري
آسڻ ڏيئي وهاريو، ۽ ڪند مول ڦل ڪارائي مهمان نوازي ڪئي تنهن کانوءَ
مٽيءَ شرينگ پڳت وٺل رام کي مٽي وائي ۽ ۾ چيو، هي رام! مان گهڻي
وقت کان وٺي توهان جي درشن جي پياس کان ٽهيا ڪرڻ جو پڪو وڃار
ڪري هتي ئي رهان ٿو. هي رام! توهان ساڪيات ڀرميشور آهيو. مولڪي
ٽهيا جي ڪري جو تمام گهڻو پڇ حاصل ٿيو آهي اهو سڀ اڄ توهان کي
ارڻ ڪري مان موڪل ڏيڻ پراي ڪندس ائين چئي ڀوڪيشور شرينگ
پنهجو وڏو پڇ جو ڦل سري رامچندر کي ارڻ ڪري سڀيتا سان گڏ رام کي
ڀرڻام ڪري پاڻ ڇڪيا ٿي چڙهي ويٺو، ان وقت من ٿي من ۾ سري رامچندر
سڀيتا ۽ اچمڻ جو گهڻو وقت ڏيان ڪندو رهيو ۽ من ۾ چورڻ لڳو، اهو هن
سنسار ۾ رگهناٽ کي ڇڏي سرڻ ڪرڻ ڪري ڪامنانن کي ڀرو ڪرڻ
وارو ڀرو ڪير ڏيارو آهي. مان ڪر ٺڪام پاڻ سان ان جو ٿيڻ سمون ڪندو
هرس تنهن منهنجي دل جو حال ڄاڻي خود پاڻ هٿ هليو آيو. هي ڏار
سيتل دشرت نندن پڳوان رام ڏانهن ٺهاريڻا رهيو مان پنهنجو سر ڇلائي
هٿ ٺهرايو ٿي اهرم لوڪ ۾ وڃي رهيو آهيان، منهنجي هڙدي ۾ سدائين
ارڏاڻي شري رامچندر اراجمان رهي. اهڙي طرح شري رامچندر جو گهڻي
ڏار ٿاڻن ڏيان ڪندي پنهنجي سامهون رام جي سروپ کي اراجمان ڏسندي
مٽي شرينگ ڀوڪ ڀل سان اڪي پيدا ڪري پنهنجو پنجن ٿن جو سرار ڇلائي
چڏيو ۽ اڳي سندس ڏيه ڌاري اهرم لوڪ هليو ويو. تنهن کانوءَ ڏٺو ته انداسي

جي شهن ڪان ٻڌو، هي ٻرهمڇاري نڌيءَ کي ٻار ڪرڻ لاءِ ڪر اهاڻ ٻڌاڻ؟
 نڌهن شهن چيو هي ٻرڻو! هتي هڪ ٻهڙي آهي اسين ان ۾ توهان ڪي
 چاڙهي هڪ ٻل ۾ ٻار ٻهڙاڻنداسين نڌهن ٻرهمڇاران سميت رام لڪشمڻ کي
 چاڙهي ٻرڻ ۾ ٻهڙائي آڳيا وئي اڙي رشيءَ جي آشرم ۾ موٽي آيا. نڌهن
 ٻسن سان ڀريل شينهن اڳهڙ چيٽا ماس کائيندڙ جانورن جي پيانڪ گهورن ان
 ۾ ٻوٽو ۽ پينڪر روپ ڌاريندڙ راکشن واري ان ۾ گهڙي رامچندر لڪشمڻ
 کي چيو ته هتان اسان ٻنهي کي تمام هوشماريءَ سان هلڻ گهرجي. مان ڏنڻ
 ئي لهندو چاڙهيان ٿو ۽ ٻالڻ هڪ ۾ کڻي اڳيان اڳيان هلاڻ ٿو ۽ تون ڏنڻ
 ڌاري پٺيان هل ۽ چيو ۽ ٻرمالها جي وچ ۾ رهڻ واري ماڻا جي سمان سميت
 اسان جي وچ ۾ هلي، هي لڪشمڻ سڀني پاسي ڏٺاڻ رکي. خبرداريءَ سان
 هلو، مون چيئن ٻهڙائيڻ ٻڌو هو انهيءَ موجب هن ان ۾ راکشن جو تمام
 پٽ ڏيکاري ڏيئي اهو اهڙي طرح ٻالهاڻيندي ٻرلهاڻيندي ڇٽ ڪوهر ٻري
 لڪري ويا اهي هڪ ڪمڻ جي گلن سان سوڙها ڏيندڙ ٻشڪرڻ لاءِ هڻو،
 هو ڪمڻ ان ۾ ٿڌي پاڻيءَ سان سندو ڏسڻ ۾ پئي آيو. هندن انهي وڃهو
 وڃي پاڻي ٻيٽو ۽ ٿوري ڊاڙ لاءِ وڻ جي چاڙو هڪ واهي رهيا، ان وقت
 هندن هڪ مها ٻلوان ۽ پيانڪ راکشن ايندو ڏٺو ان جو منهن لکين ڏاڻ سان
 پورن هڻو ۽ هن جي گرجڻ سان پٽ پئي ٿيو، ان جي سڄي ڪلهي تي هڪ
 نرڇول رکيل هو. جنهن ۾ ڪيترا ماڻهو ٻڌل هئس. هو تمام جهنگلي جانور
 هالي، شينهن ۽ منهن کي کائيندو هڻو، ان کي ڏسي رامچندر ڏنڻ کڻي
 لڪشمڻ کي چيو، پائي ڏس اسان جي سامهون ماڻهن کي ٻهڙاڻ وارو
 پيانڪ روپ ۾ ٻيرو راکس اچي رهيو آهي، تون ڏنڻ ئي ٻالڻ چاڙهي
 هوشيار ٿي اهو، جانڪي! تون مٿان ٻڄين؟ انهن چئي رامچندر ڏنڻ ئي
 ٻالڻ چاڙهي ٻهڙاڻ جي سمان اهو رهيو رهيو ٽيهڪاپوءِ ان راکشن رام لڪشمڻ
 ۽ جانڪيءَ کي ڏسي وڏو هڪ ڪري ڇوڙ لڳو، اڙي ٻالڪرا ڏنڻ ٻالڻ
 ۽ چٽائون ٻڌل مڏي ويس ۾ توهين ڪوهر آهيو؟ تون ساڻ هڪ استري آهي
 ۽ تون وڏو ٻڌمڻ ڏسڻ ۾ اچن ٿو، تون تمام سندر آهين ۽ منهنجي مڪ. ۾
 ڇڻ لاءِ هڪ ڪوهر جي اڀار آهين، افسوس جو ان ۾ ماڻهن کي کائيندڙ
 جانورن سان ڀريل هن گهورن ان ۾ چاچي ڪري آيو آهين؟ راکشن جا اهي
 وچن ٻڌي رامچندر ان کي مشڪي چيو ته منهنجو نالو رام آهي، ۽ هيءُ
 منهنجو ننڍو ڀاءُ لڪشمڻ آهي ۽ هيءُ منهنجي منهنجي ٻالڻ ٻاري آهي.
 مانا پٽا جي آڳيا سان ٿو جهڙن کي سکيا ڏيڻ لاءِ هن اسن ۾ آيو آهيان،

درشن جي اڃا سان پئي آيا، رامچندر انهن ماڻهن جي ڀيڙ سبب دشمن
 جي ٽپسيا ۾ پنگ پوندو ڏسي، اتي رهڻ واجب نه سمجهي هڪ ڏينهن
 ۽ لڪشمڻ کي ساڻ وٺي چتر ڪرڻ ڇڏي هاڻ لڳو، اتان هلندا پنڌ
 سيتا لڪشمڻ سميت سري رامچندر اڙي مٺيءَ جي اهر ۾ مٽيڪ آشر
 آڻڻ ۾ هر طرح جو آندڻ ۽ رهڻ جي لائق هو ان سندر آشر ۾ مهر
 پنهنجي ڌرم پٽي انسويا سميت گهڻي وقت کان وٺي ٽپسيا ڪندو هو، رامچندر
 اندر آشر ۾ وڃي مهرشي اڙي کي ڏٺو وقت ڀرڻ ۾ ڪيو، مهرشي رام سميت
 ۽ لڪشمڻ کي ڏسي ڏاڍو خروش ٿيو ۽ اڳيان وڃي انهن جو آدرستڪا
 ڪيو ۽ ٽپهي کي آسڻ ڏيئي ويهاريو ۽ انهن کي پيٽڻ لاءِ جل ۽ کاڌي لاءِ
 ڄا آڻيون آڻي هٿ جهڙي استري ڪرڻ لڳو، هي رام پڳت وٺل! مان
 ٽوهان کي نمسڪار ٿو ڪريان، هي ٻيو! ٽوهان ڏنڻ ساڻ ڌار ڪندڙ
 ٽرلرڪي ٺاڻ! سوڙه وٺڻ جا پُرش! مهاديرو جي ڏنڻ ڀڄڻ وارا! مين ۽
 سنڻن کي سڪ ڏيندڙ! ڏيٺن جي ناس ڪرڻ وارا! هي لڪشمي پتي!
 شڪتي روپ شري سيتا ۽ ننڍي ڀاءُ لڪشمڻ سميت مان ٽوهانجو ڀڄڻ ٿو
 ڪريان، هي ٻولي پتي! هي جانڪي ٺاڻ! هي ڊوڙن جا ڊاڙ! مان ٽوهان
 کي ڀرڻ ٿو ڪريان، مونتي ٻوس ٿيو، هي ٻيو مان ٽوهان کي نمسڪار ٿو
 ڪريان، مونکي پنهنجي چرڻ ڪمن جي پڳتي ڏيو، شري رامچندر اڙي
 مٺيءَ جي استري پڌي ٻوس ٿي کيس پڳتيءَ جو وردان ڏنو.

اڙي مٺيءَ جي ڌرم پٽي ستي انسويا وٺي اوستا وڌوان ٽپسڻ ڌرم
 جو ٿنو ڄاڻندڙ هئي، سيتا هن کي مالا سامان ڄاڻي ٻرڻ ڪيو ۽ کانئس آندڻ
 ڪڍڻ ڀڄڻ لڳي، انسويا سيتا کي آشيواد ڏيئي کيس ٻرڻ واري استري
 ڌرم جو ابدش ڏيڻ لڳي ۽ هي راجڪماري! مان ڏاڍو خروش ٿي آسمان جو
 سڀ ڪڇ ٽپائي پتيءَ جي پٺ وٺي پتي سھڻ پنهنجي پتي شهر ۾ رهي يا
 ۾، چڱو هجي يا مندو، اهوئي سچو استري جو ٻرڻ ڌرم آهي، مالا پٽا،
 جيتوڻيڪ اهي سڪ ڏيندڙ آهن، اڙ پتيءَ هڪڙو ٿي اٺيڪ سڪ ڏيندڙ
 آهي، پر جيڪي پتيءَ جي شيوا ٿين ڪن اهي ٽيچ ٻڌي واريون سڏجن
 ڏيرج، ڌرم، مٿر ۽ ناري انهن چٽني جي ٻوڪ مصيبت
 وقت ۾ ڪڍي آهي، ڀلي ڪهڙو به پتي ٻڌو، روڳي،
 ڪم، انڌو، ٻوڙو، ڪروڙي، ڪنگال هجي، جا استري

شري مهاديڙو چوڻ لڳو، هي ياروڻي! مون توکي ارڻيا ڪانڊ جهڙي

پرست جي پرست سڏي ڪٿا ٻڌائي، هاڻ مان
توڪي پي ڪٿا ٻڌايان ٿو! ڇا ڏيان ٿيڻي ٻڌ،
نه رامجندو ٻن ورهي ڇا ڇا ڪهرو؟

راجا جنگ ۽ پرست ۽ ارڻيا واسين جي
وڃڻ ڪا اهوره رامجندو سڀنا لڪشمي سميت
سکر ٻڙوڪ ڇتر ڪرمت پرست لسي رهڻ لڳا،
هڪ ڏينهن شري رامجندو سڀنا سندر گل چڻي
گلن جا هار ڪنگڻ ٻاڄو بند ۽ ٻيا آڙين لاهي

پيهجي هٿن سان سڀنا کي پهرائي آڻيندو رهيا هئا ته ارڇتر اندر ڇتر پٽ
مها موروک ٿي ڪاڙو ڇر روپ ڏاري شري رامجندو ڇر پل شڪتي آڙماڻي لڏ
ڇا ڪيائين ڇر سڀنا جي پير پر چاهب هڻن جهڙي سڀنا کي پير مان
رست وهڻ لڳو. اهو ڏسي شري رامجندو نور ڏٺس لسي چاڙهي ان ڪاڙو
ڏانهن هٿ موروک پيا اٻڙاڻي ڇي چل کڻي پڪوڙو، ڪانڊ نور کي پاڻ ڏانهن
اڻندو ڏسي اتي اڏاڻو پو نور پٽ نه ڇڏيس، جهڙي جهڙي وڃي پڇندو لڏن
لڏن رامجندو ڇر ڇڏيل نور نه سندس پٺيان ڏوڏندو وڃي پر ان نور پٽ نه
ڇڏيس تنهن تي جهڙي ڏکي پيهجي پيا اندر، ارهه ۽ شڙ جي شرڻ وار
پر هن کي رامجندو سان ڪيل ڏوڪر ڏسي کيس ڪنهن به شرڻ نه ڏني،
لڏن لارڊ جهڙي کي واکيل ڏسي مٿس ڏها آلي ڇيائينس ته چلندي رامجندو
وت وڃ ۽ وڃي ڪها گهري ڇيائينس ته هي ڏهاڙو ميهجي رکيا ڪرو لڏن
هو مڙي اچي رامجندو جي چوڻن تي پيو، شري رامجندو هن تي ڏها آلي
اٻڙاڻي ڏرڻاڻن پر نصيحت ٿيڻ لاءِ هنجي هڪ اڪ ڪلي چڙي ڏانهن.

ستبي انسويا جو سڀنا کي استري ڌرم ٻڌائڻ

هو ڏانهن شري رامجندو رستن مٿان جي ستبي ورهي سڀنا ۽ لڪشمي
سان چتر ڪرمت اڻست ٿي ڪڍي ڏينهن گذاري انڪ ڇرڻو ڪها، رار ۽ سڀنا
لڪشمي سان چتر ڪرمت پر رهڻ ڇر ٻڌي آس پاس جا ٺڪرواسي ان جي

پرف کي راج سونهي پاڻ جدڪ پور وائو ٿيو.

پرف منتران ۽ شيون کي چڱي طرح سمجھائي ڇڏيو جي آگيا موجب هر ڪو پنهنجي پنهنجي ڪم ۾ لڳي. واپار پوءِ ٿيندي پاڻ شترو ڪهن کي گهرائي سڀني مالائين جي شيرا ڪرڻ لاءِ سکيا ڏيئي پوءِ گروه ۽ ارهه ۽ ننگر واسين کي گهرائي شپ مهورت ڪڍائي شري رامچندر جون چاڪڙيون سنگهاسن ٿي استابن ڪيائين ۽ روزانو چاڪڙين جي پوڄا ڪري انهن جي آگيا وٺڻ سان سڀ راج جو ڪاروبار پتي هلايائون، پوءِ پاڻ سڀني مالائين ۽ گروه کي سرنمائي پاڻ ٽنڊي کانو ۾ ڪٿيا بڻائي مٿي ٿي جتانون مڪت بڻائي مٽي ويس ۾ رهڻ لڳو ۽ ڪند مول قل کائي وقت گذارڻ لڳو ۽ من ۾ رام نام جو چاپ جهڻ لڳو، اهڙي طرح شري رامچندر جي اچڻ لاءِ ڏينهن ڳڻيندي رام ۾ ئي من لڳائي ساڪيات برهم رشيءَ جي سمان رهڻ لڳو.

هري اوم نت ست شري لسي گرب راملڻ

شري شو پاروتی سنواد جو اڀڙيا ڪانڊ

سنسار ساگر روپي پيو ڏاڪو سماپت ٿيو.

(پڇن راڳ ڪنسي)

ڦل - ٻوليو رام - ڦولھو - نان رام ڦولھو

رام بيان پيو ٿا ٻوليو ري - ٻوليو رام اڀيا

(۱) رام نام ان جيڪي چوندا - ڪانگن وانگي لوندو.

رام نام جي چوندا رهندا - سور نه ڪوئي سهندا

انندي ۽ رام ٻوليو - وهندي ۽ رام ٻوليو رام بنا

(۲) رام سکن جو نام سدائين - تنهنڪي صاف سچاڻو

رام ان روئندو ويندو - راڻي سوڙي راڻو

گهمندي ۽ رام ٻوليو - سمهندي ۽ رام ٻوليو رام بنا

(۳) رام نام سنسار ساگر ۾ - ترهي ونگر ٿاري

رام نام ان پيڙي تنهنجي - ڪوئي نه پار اڪاري

ڪاٺيندي ۽ رام ٻوليو - سمهندي ۽ رام ٻوليو رام بنا

(۴) رام ڌرو ٻهلاجم جهو - ٽڙي باهر کان پار اچي ويا

اندر باهر رام نام جي - رنگ ۾ غروب رڃي ويا

مرندي ۽ رام ٻوليو - سڙندي ۽ رام ٻوليو رام بنا.

۽ ڀرند جي سڄي حشمت ڪري ٻڌائي ڇوڻ لڳو، هي راجا اهاڻي اندر
 ڪي ڪرار جنهن ڪري ڏور نه وڃي ۽ سڀني جو پلڙي ٿي، هي ڪيا ران
 ڏور رکيڪ راجا هن وقت توهان کان سواءِ ٻيو ڪير آهي جو هن مونجهاري
 کي مثالي؟ مني جا اهي وڃن ٻڌي راجا جنڪ وڃار ۾ پئجي وڃي، نه
 هاڻي ڇا ڪرڻ ڪورجي انهن چئي دل ۾ ڇوڻ لڳو ته هتي اچي ماڻهن
 مونجهاري ۾ ٿاڻس، راجا دشمن واپسندو ڪي ان ۾ موڪلي پنهنجي پوڻيا
 اڀري ڪرڻ لاءِ پنهنجي ٻياريءَ جي ڀرند تهاڻ لاءِ ٿي ڪهر، تنهن ڪري
 مان هاڻي رام کي بن ڏانهن موڪلي بن مان خوش ٿي موٽنداسون ۽ راءِ راجا
 جنڪ ڀرند سان صلاح ڪئي ته ڇا ڪرڻ ڪورجي؟ تنهن ڪري ڀرند وري
 واپسندو ڪي ويٽي ڪئي، پر واپسندو ڪهڙي قدر نصيحت ڏيئي سمجهائي
 ڀرند کي ارڙيا موٽڻ لاءِ ۽ راج ڪرڻ لاءِ مڃورو ڪهر ٿيڪ جهڻن ٿيڪ ڪري
 اها ڳالهه ڀرند کي مڃڻي پئي اڻ ٻيا آڏار جي هن جي من ۾ سندس نه
 آيو وري هڪ ڇوڙي ڇوڻ لڳو هي ڀڳوان ا توهان موٽي راج ڪرسم هلائي
 لاءِ پنهنجون جڳم ٻرڻ وارون ڇوڻن جون ڇاڙيون ٺاهي ڏيڻ ۽ جهيٽائين
 توهان نه موٽندا تهستان مان انهن جي شيوا ڪندو رهندس انهن چئي ڀرند
 ان جي ڀرند ۾ سندس ڇاڙيون پائي ڇڏيون، شري واپسندو ڀرند جو ڀڳتي
 پاڻ ڏسي اهي ڇاڙيون لاهي ڀرند کي ڏانهن، ڀرند اهي وٺن ڇڙيل سندس
 ڇاڙيون کڻي شري واپسندو کي وار وار لمسڪار ڪري ڀڳوان کي گد گد
 وائي ۽ ۾ ڇوڙ هي رام جڏهن ڇوڙهن ووهين ۽ سرون ٿيڪ بعد توهان پهرين
 ڏينهن ٿي نه پهچندا ته مان پنهنجو پاڻ کي اڪي ۾ جلالي ڇڏيندس، تڏهن
 تمار چڱو چئي ڀرند کي موڪل ڏي. جنهن وقت اها ڳالهه ٿيڻ وئي ته
 واپسندو موٽي نڪر هلي تنهن وقت سڀني کي ڏاڍو ڏک ٿيو، پر ڇا ڪن لاهار
 ٿي سڀني موٽي هليڻ جون ٿياريون ڪهرن ٻنهي ڀائرن لڪشمن ۽ رام کان
 موڪلائو ۽ سڀني کي ڀرند ڏنا ۽ بن جي دشمن مٿين کان آشورواد وٺندا ڀرند
 سڄي سينا سميت ڪرو وشت شعروڪهن سڀني مالائين ۽ معتزان سان هليڻ جي
 ٿياري ڪئي، هيڏانهن رام ۽ لڪشمن راجا جنڪ کسي ٿي ويٽي
 ڪئي ته معاف ڪجو جو ڏها ڪري هٿرو ڏک ٿي ماڻهن سميت آيا آهيو،
 هاڻي جيڪر وقت اسان هتي رهون اولري وقت لاءِ آشورواد ڪجو ته سڄي
 سان وڃن اڀرو ڪري وري اچي اوهانجو دوشن ڪرايون ڀرند راجا جنڪ ڏک
 وڃان موڪلائي روانو ٿيو راجا جنڪ ۽ ڀرند نه پنهنجي ماڻهن سميت
 ڇوڙين ڏينهن ارڙيا ۾ پنهنا ٿي اچي راجا جنڪ سڀ ڪم نظر مان ڪڍي

دڪ جي وس ٿي موٽي رواجي مڻس ڪري ڄاڻن ٿا، اهي منهنجي اصلي روپ کي ڏٺا ڄاڻي سگهن، تنهن ڄا وڏا ڀاڳ آهن جو توکي سنسار جي ڊپ کي دور ڪرڻ وارو ٿو ڳيان حاصل ٿيو آهي، تون منهنجو سمون ڪري گهر ۾ ره، انهيءَ طرح تون ڪرم ٻڌڻ کان ڇڻي ٻوڏينءَ، شري رامچندر جا اهڙا مڻا وڃن ٻڌي ڪهڪڙي آند ۾ ڀرجي رامچندر جي چوٽن ۾ سر ٺاهي وار وار ڀرڻام ڪري پوس ٿي.

راجا جنگ جو رامچندر جي سھائتا لاءِ اچڻ

هيڏانهن راجا جنگ جڏهن ٻڌو هو ته راجا دشرت ڪهڪڙي جي ڪوٽ ڪري ڀرڻم کي راج ڏنو آهي ۽ سري رامچندر کي ٻيڙاس ڏنو آهي اهو ٻڌي راجا کي ڏاڍو دک ٿيو ۽ هڪدم سينا وٺي رامچندر کي سھائتا ڪرڻ لاءِ ان ۾ آيو. جڏهن چتر ڪوٽ پهتو ته راجا جي ويجهو پهتو ٿڌن اٿي تير هڻي سينا کي اٿي رهايو ۽ ان قاصدن کي خبر چار وٺڻ لاءِ روانو ڪيو، هيڏانهن مٺي وشست ڀرڻم کي سمجهائي رهيو هو ته ايتري ۾ راجا جنگ جا قاصد اچي سھڙيا، مٺي وشست انهن کان اچڻ جو سبب پڇيو جنهن تي هنن چيو ته هي ميسور! ڪهڪڙي جي ڪوٽ جي خبر راجا جنگ کي پئي آهي سو انهيءَ دک ڪري سينا وٺي رامچندر جي سھائتا ڪرڻ آيو آهي ۽ اسان کي انهيءَ لاءِ مرڪليو اٿس ته خبر چار لهي نظر سان ڪڍي اچو، تنهن تي هن کان اڳ اڀرڻا ۾ وياسون ڀرڻم جي هلت ۽ چتر ڪوٽ ڏانهن وڃڻ جي خبر چار آئي راجا کي ٻڌائينسون جو ٻڌي کيس ڀيڻ ڏک ٿيو، نيٺ سينا وٺي هتي اچي پهتا آهيون. اهو هو سامهون ڏسو تير لڳو پيو آهي، اسان کي سماچار وٺڻ لاءِ مرڪليو اٿس، دوٽن جو اهو سماچار ٻڌي، وشست مٺيءَ پٺن جا ماڻهو دوٽن سان گڏ مرڪلي راجا جنگ کي گھرايو، راجا جنگ جي اچڻ جو ٻڌي سڀئي خوش ٿيا، پر رامچندر ٿورو گھڻو ٿڌو لڳو، ايتري ۾ جنگ کي پريان ايندو ڏسي رامچندر سڀني ماڻهن سميت اٿي آيو ۽ ويجهو وڃي هڪ ٻئي کي سڪ ڀريل سان گڏيا پوءِ رامچندر سڀني کي آدر ڀاءُ ڏيئي آشرم ۾ وٺي آيو جتي ڪيترا ڏينهن انهن سڪ سان گذاريا. هڪڙي ڏينهن رامچندر گروه سان ڳالهه ڪري چيو مهاراج! ننگرواسي ۽ مالائون وياڪل ۽ ان ۾ رهڻ ڪري دکي آهن، ۽ راجا جنگ کي به. دک سھندي گھڻو وقت گذري ويو آهي تنهن لاءِ هي ناست! جيڪي پوکي سمجهو سو ڪرايو، رامچندر جا اهي وڃن ٻڌي مٺي وشست راجا جنگ وٽ وڃي ۽ کيس راج

هتر، سو سڀ ديوتائن جي مرضيءَ موجب ٿيو آهي ته ٿر اهڙو وڃن ڪيئن
چئي سگهي ٿي، ڪهڪڙي جو هن ۾ ڪرڻي ضرور نه آهي ۽ نه ڪر راجا
جو ئي ضرور آهي ڇو ته هروڙ هاري آهن هتي ڇو ٿي چڪي، تنهنڪري
هي ڀرت نون الهيءَ ڳالهه جو شڪ نه ڪر ۽ رام کي موٽائي وٺي وڃڻ جو
خيال لاهي ڇڏ، ۽ جلدي مائائڻ ۽ سينا سميت نون ايرڏا موٽي وڃ ۽ شري
رامچندر وارو کي ڪل سميت ناس ڪري اتان جلدي موٽي ايندو.

ڪهڪڙي رام جو سنوڊ

الهيءَ وٽ ڪهڪڙي ايڪانٽ اسٽان ۾ ايترو ۾ جل آئي هڪ ڇوڙي
سري رامچندر کي ڇوڙ لڳي. هي رام! ماڻا کان هڪ ڇوڙ ٿي وڃڻ ڪري
مون ڪهڙيءَ جي ڇوڙ موجب ٺهران جي راڄ تلڪ ۾ وڃڻ وڃي ڇڏو سر
منهنجي ڪنورائي ۽ ايتري ڪرڻ ڪري مون کي معاف ڪرايو ڇاڪاڻ
ته ساڌو مهاڻا جي سدائين ڪميا شيل ٿيندا آهن، ٺهران ساڪيات وشتر پڳوان
اورڪم پڙهائڻا ۽ سنان پڙهڻ آهيو، منهنجي ماڻا سان منهن روپ ڌاري
سڄي جهنگ کي موهيت ڪري رهيا آهيو، ۽ ٺهران جي ٿي ماڻا سان ماڻهو
ڇڪا ۽ شراب ڪرم ڪن ٿا، سڄو جهنگ ٺهران جي آڏان آهي. هتي شترن
کي ناس ڪرڻ وارا، ديوتائن جي ڪاڇ شڪ ڪرڻ وارا ٺهران جي ڏٺائون
مون ٻاٺ منهنجي نشت پڌ سان هي باب ڪرم ڪهر آهي. اڄ مون ٺهران
کي ڄاڻو ته ٺهرن ديوتائن جي ۾ من ۽ والسيءَ کان وائڻ آهيو. هي
وشرابرا هي ئي اند! ٺهران منهنجي وڪا ڪرايو، هي جهنگ! ٺهران
کي لمڪار آهي، هي ٻوڙ! ٺهران جي شون آهيان، ٺهران منهنجي
ڪمان اڪن روپ پل سان منهنجي پٽ ۽ منهنجي وڪا ڪرايو ۽ سڀي
ٻڌي ڏار.

ڪهڪڙي جا اهڙا اڀر ٻوڙ وڃن ٻڌي، شري رامچندر کي ڇوڙ لڳو،
ته هي ماڻا! تو جو ڪڇ نه ڇوڙ آهي، اهو لڪ ٿي آهي، ڪوڙ نه آهي.
منهنجي ئي مرضيءَ سان ديوتائن جو ڪاڇ شڪ ڪرڻ لاه منهنجي مڪان
اهي شيد لڪتا هئا، الهيءَ ۾ تنهنجو ڪرڻي دوش نه آهي. هاڻ نون وڃ
۽ سدائين منهنجي هڙي مندر ۾ سڄي لاوا رکڻ ڪري نون هميشه سڀه
بندن کان چئي جلدي مڪئي حاصل ڪندڙ مان سڀي پاسي سر دوشي
آهيان جو پڙهڻ ڇوڙي طرح منهنجو پڄڻ ڪري ٿو، مان نه اهڙي طرح
تو ڏٺان وکان ٿو، هي ماڻا! منهنجيءَ ماڻا ۾ موهيت ٿي منهن لڳو ڪر

دڪ جي وس ٿي مونکي رواجي مڻش ڪري ڄاڻن ٿا. اهي منهنجي اصلي روپ کي ٽٽا ڄاڻي سگهن، تنهن ڄا وڏا ڀاڳ آهن جو توکي سنسار جي ڊپ کي دور ڪرڻ وارو ڪم ڪيان حاصل ٿيو آهي، تون منهنجو سمون ڪري گهر ۾ ره، انهيءَ طرح تون ڪرم ٻڌن کان چٽي ٻوڏينءَ، شري رامچندر جا اهڙا منا وڃن ٻڌي ڪيڪڙي آند ۾ ڀرجي رامچندر جي چوڻن ۾ سر نمائي وار وار پڙڻام ڪري پوس ٿي.

راجا جنگ جو رامچندر جي سھائڻا لاءِ اچڻ

هيڏانهن راجا جنگ جڏهن ٻڌو هو ته راجا دشرت ڪيڪڙي جي ڪهت ڪري ڀرم ڪي راج ڏنو آهي ۽ سري رامچندر کي پراس ڏنو آهي اهو ٻڌي راجا کي ڏاڍو دڪ ٿيو ۽ هڪدم سينا وٺي رامچندر کي سھائڻا ڪرڻ لاءِ ان ۾ آيو. جڏهن چتر ڪوت پراس جي وڃڻ ٻهتر ٿڌن اٿي ٿيو هڻي سينا کي اٿي رهايو ۽ ان قاصدن کي خبر چار وٺڻ لاءِ روانو ڪيو، هيڏانهن مٺي وشست ڀرم ڪي سمجھائي رهيو هئو ته ايتري ۾ راجا جنگ جا قاصد اچي سھڙيا، مٺي وشست انهن کان اچڻ جو سبب پڇيو جنهن تي هنن چيو ته هي منيشور! ڪيڪڙي جي ڪهت جي خبر راجا جنگ کي پئي آهي سو انهيءَ دڪ ڪري سينا وٺي رامچندر جي سھائڻا ڪرڻ آيو آهي ۽ اسان کي انهيءَ لاءِ مرڪليو اٿس ته خبر چار لهي نظر سان ڪڍي اچو، تنهن تي هن کان اڳ ايڙيا ۾ وياسون ڀرم جي هلت ۽ چتر ڪوت ڏانهن وڃڻ جي خبر چار آئي راجا کي ٻڌائون جو ٻڌي کيس پيوڙ ڏک ٿيو، نيڪ سينا وٺي هتي اچي پهتا آهن. اهو هو سامهون ڏسو ٿيو لڳو ٻيو آهي، اسان کي سماچار وٺڻ لاءِ مرڪليو اٿس، دوٽن جو اهو سماچار ٻڌي، وشست مٺيءَ پٺن جا ماڻهو دوٽن سان گڏ مرڪلي راجا جنگ کي گھرايو، راجا جنگ جي اچڻ جو ٻڌي سڀيئي خوش ٿيا، پر رامچندر ٿورو گھڻائڻ لڳو، ايتري ۾ جنگ کي پريان ايندو ڏسي رامچندر سڀني ماڻهن سميت اٿي پيوڙ ۽ وڃڻ وڃي هڪ ٻئي کي سڪ پوئير سان گڏيا پوءِ رامچندر سڀني کي آڏو ڀاءُ ڏيئي آشرم ۾ وٺي آيو جتي ڪيترا ڏينهن انهن سڪ سان گذاريا. هڪڙي ڏينهن رامچندر گروه سان ڳالهه ڪري چيو مهاراج! ننگروسي ۽ مائون وياڪل ۽ ان ۾ رهڻ ڪري دڪي آهن، ۽ راجا جنگ کي به دڪ سھندي گھڻو وقت گذري ويو آهي تنهن لاءِ هي نجات! جيڪي پوکي سمجھو سو ڪراڻ، رامچندر جا اهي وڃن ٻڌي مٺي وشست راجا جنگ وٽ وار ۽ کيس رام

ڪري اسان ٻنهي کي پتا هجي وڃن ڪي سڄو ڪرڻ گهرجي، جو شخص پتا هجي وڃن ڪي ڪڙڙو ٿو ڪري اهو جهيڙو هرندي نه مٿل سمان آهي ۽ مرن کان پوءِ نرڪ ۾ وڃي ٿو. تنهنڪري تون راڄ حڪومت ڪر ۽ مان ان جي رکيا ڪندس، تنهن تي پرم سري رام کي چيو ته جيڪڏهن پتا ڪامي موڙهه، ٻڌي ستريءَ جي وس ٿي موروڪ چٽ سان بنا ڪنهن واپار جي ائين چڙهي نه ڇڏيو هجي، ٽڏهن به ان کي ستم نه سمجهڻ گهرجي، جهڙي طرح ٻڌيمان ٻرڻ موروڪ ٻرڻ جي ڳالهين تي ڏيان نه ڏيندو آهي.

سري رام چوڻ لڳو - پتا ستري وس ڪام وس يا موڙهه ٻڌ ٿي ائين نه ڪيو! پر ان ستيراديءَ پنهنجي پرنگيا جي پنگ ٿيڻ جي پڙ کان اهي ور ڏنا هئا! مهابرش کي ڪڙڙو ڪري نرڪ کان نه وڌيڪ ڏپ ٿيندو رهي ٿو، مان به ائين ڪندس! ۽ مان ستم پرنگيا ڪري چڪو آهيان ۽ وري رگهرنش ۾ جنم وٺي پنهنجي وڃن کان ڪين هٽندس، شري رامچندر جو اهو وڃن ٻڌي پرم چوڻ لڳو، هي ٻرڙو! پتا جي چوڻ موجب مان توهان وانگر چوڏهن ورهيه مٽي ويس ڌاري ان ۾ رهندس ۽ توهان سکر سان وڃي راڄ ڪريو. سري رام چوڻ لڳو، پتا توکي راڄ ۽ مرنڪي بدواس ڏنو آهي، هاڻي جيڪڏهن مان ان جي وڃن جو پالن نه ڪريان ته اها ڳالهه ٿيڻي مرڻاڻا کان ٻاهر آهي. پرم چوڻ لڳو، ڇڱو جڏهن توهان ان مان مرنڻ ٿا چاهيو ته مرنڪي آڳيا ڏيو ته مان به ان ۾ اچي لڄمڻ وانگر توهان جي شيوا ڪريان ته ته مان ان چل کائڻ ڇڏي سرازير ٿيڻ ڪندس، پرم اهو ٻڪر نشور ڪري اُس ۾ اوڀر طرف منهن ڪري زمين تي ويهي رهيو.

گرو وشست جو اُڀڻيش

پرم جو اهڙو هٿ ڏسي عجب ۾ پئجي سري رامچندر گرو وشست کي اشاري ۾ چيو، ٽڏهن ڪيائين ۾ سرشت مٽي وشست پرم کي اڳيان ۾ وٺي وڃي چيو، هي پرم! مان توکي هن ٻرڙي هي پيد جي ڳالهه ٻڌايان ٿو جا ڏيان ڏيئي ٻڌ- هيءُ ٻکران رام ساڪماف نارائڻ آهي، گهڻو وقت اڳي ٻرهما جي ٻار ٿيا ڪرڻ ڪري هي راوڻ کي مارڻ لاءِ دشرف وٽ پتر روپ ۾ جنم ورتو آهي ۽ اهڙيءَ طرح ٻرڪه مايا جنڪ نندن تي سينا جي روپ ۾ اوتار ورتو آهي ۽ شيش جي لڄمڻ جي روپ ۾ اوتار ورتو آهي جو ان جي شيوا ڪري رهيو آهي، هر راوڻ کي مارڻ چاهي ٿو، انهيءَ ڪري ان ۾ ئي ويندو، ڪيڪئيءَ جو ڪڇ به وردان يا ڪڙي لٽرڻي جهڙو ڪم ڪر

کي روکي اها ڳالهه سهندس، آءٌ ڪتري رگهونش ۾ پيدا ٿيل ڪيئن چپ ۾ رهان؟ آءٌ رامچندر جو قسم کائي چوان ٿو ته ڀلي مهاديو مدد ڪرڻ لڏهن نه انهن ٻنهي ڀائرن کي سينا سميت لڙائيءَ ۾ ماريندس. اڃان ائين چئي اس ڪيائين ته آڪاش واڙي ٿي ته هي ناڪ! پنهنجي شڪتي ۽ ڀڙڀاڙ ڪوئي ٿڌو ڄاڻي، ٻار ٻار يا ڀلڙ جهڪو به ڪم ڪجي سو ٻڌي سوچي واپاري ٻڙ ڪجي ته فائدو ٿيندو، جيڪڏهن ٺڪڙ ڪري ڪم ڪبو ته بسوءَ پڇتائڻ پوندو. اها آڪاش واڙي ٻڌي لڳو ڏاڍو لهجي ٿيو ۽ مات ڪري واهي رهيو. سري رامچندر ۽ سينا لڳو کي مائوس ڏسي ان جي ساراهه ڪري چوڻ لڳا هي لڳو ٿو جو ڪڇ به چيو آهي، سو سڀ سچ آهي. راڄ جي مد ۾ منس سڀ ڪڇ پلائي ٿو چڱي ٻڙ هي لڳو! آءٌ ڀرت جهڙو ڀاڙ هن ٻوليءَ تي نه ڪو ڏٺو ۽ نه ڪو ٻڌو ٿي اهو، هي راڄ نه ڇڏيو ٻڙ اوهما وشڙ مهيش جو ڪٽي ٻڌ مائوس لڏهن به مڙڪي وشواس آهي ته هن کي ڪڏهن به ايمان نه ٿيندو ۽ ڪڏهن به کٽو قدم نه کڻندو. ڀرت کي ڌرم مارڱس جي پوري ڄاڻ آهي، هو ودوان آهي! ڌرمالما آهي!! اهڙيءَ طرح لڳو جي شڪ کي نه درخ ڪرڻ لاءِ سري رام هن کي ڪيان ڏٺو ته جيئن لڳو جي من مان سنسو ۽ شڪ مڙجي وڃي.

ڌرمالما ڀاڙ سري رام جي اها وارڻا ٻڌي لڳو شرم ۾ شائست ٿي واز. هيڏانهن ڀرت سينا سان ڌاري ڌاري هلندو اچي شري رامچندر جي آشرم وٽ پهتو، اتي ڀرت اندر وڃي ڏٺو ته شيام سرور ۽ وشال ٽن جتان جو روڪت ۽ مٺي ويس ۾ سورج سمان ٽيچ روپ سري رامچندر اراجمان آهن جو سينا ڏي ٺهاري رهيو هر ۽ لڳو جهنگلي چوڻ ڪمن جي شيرو ڪري رهيو آهي. ان کي ڏسي ڀرت ڀوڙي خوشيءَ ۽ غم ۾ ڀڙال وڃي رام جي چوڻن تي ڪري پيو، وڏان ٻانهن واري سري رامچندر پنهنجي ٻنهي ٻانهن سان ان کي اٿاري هردي سان لڳا-ڀرت ۽ ان کي گرد ۾ وهاري ٻنهي جا آنسرون وهائي ڀرت کي پنهنجي کلي سان لڳا-ڀرت، تنهن کانپوءِ جيئن پيا سي ڪانءِ جهڙيءَ طرح ٻاڻيءَ طرف ڀوڙندي آهي، اوهيءَ وانگر ڪوشيا ۽ ٻين مائون رگهناڪ کي ڏسڻ لاءِ تمام جلدي آيون، شري رامچندر پنهنجي مائا کي ڏسي ان کي چوڻ وندڻا ڪئي. مائا تمام دک وڃان اڪين مان آنسرون وهائي پٿر کي هردي سان لڳا، اهڙي طرح شري رامچندر ٻن مائون کي به ڀڙام ڪيو. ۽ مٺي وشست کي ايندو ڏسي ان کي ڀڙام ڪيو ۽ چوڻ لڳو ته. اوهان ڏٺو آهه! اوهان ڏٺو آهه! ڀرت رگهناڪ سڀني کي

سيتا جو سڀڻو لھڻ ۽ ڀرت جو ھاڻائڻ سميت ٻھڃڻ

هيڏانهن سوتا رات جو ڇهڪر سهر لڏو هو سو راجندر کي ٻڌائي لڳي،
 نه هي نامدا ڏسان ئي نه پرست سينا ولي آيو آهي ۽ سندس سرير، گرهان
 جي وڌوڙي ڪري ڪري ڪندا ئي وڌو آهي ۽ ننگروهي به سميتي آڏاس
 آهن ۽ سڀن کي نه ماڻهن وڌوائڻ جي ويس به ئي ڏسان، راجندر سينا جي
 سڄي واري ٻالو، لڏڻ کي ٻڌائي ڇوڻ لڳو نه اڄ ڪلياڻ ڪراوي. ضرور
 ڪو اچي نري خبر ٻڌائيندو، اڃا اٽل ٻئي وڃڻ ڪمارن.

لڏڻ جو ڀرت بابت اڃا به وهڻ

ايتري به ڪي ماڻهو اچي پهتا، جن پرست جي اچڻ جي اچي خبر ٻڌائي،
 چور ٻڌي راجندر ڏاڍو غصو ٿيو ۽ من به وڃڻ ڪرڻ لڳو نه سينا سميت
 هٿ جو آيو آهي؟ اڃا اٽل وڃڻ به هٿ نه لڏڻ ويٺي ڪري ڇوڻ
 لڳو، هي نورا مان ڪڇ ڇوڻ ڇاهيان ٿو، تنهن لاءِ معاف ڪيو، گهرن
 ڇوڻ لڳ ڪرڻ واپس آيو ۽ سڀني جي دل جو حال ڄاڻو لا ۽ سڀ
 گرهان سمجهو لا نه جهڻن گهرن شد ۽ اڏي آيو، ائين هوڪر هونڊو. پر
 ڪي مورو ماڻهو به وهڻ به ڪري نه ڪري ڪرڻ ڪرڻ ڪري ٿو، جهڻو لڳ ڪري ٿو،
 پرست ٿور اٽل ٿي اڏو ۽ سڀاڻو آهي ۽ گرهان سان تمام ٿور اٽل، پر
 تنهن هوندي به راج پڌ حاصل ڪرڻ لاءِ ٿور جي اٽل مريادا ٿوڙي آيو هجي،
 هر من به ڪهت رکي وقت ڏسي اسان کي به به اڪيلو ڄاڻي راج ڪالڻ
 ڪرڻ لاءِ سينا ولي آيو آهي، پلا من به دغا نه هڃوس ها نه اڏو ڇهڪر
 هڪڙو ڪوڙو هالي ۽ رات ولي اچڻ جو ڪهڙو ضرور؟ سچ آهي، نه وڌائي
 ملڻ ڪري جهڪ جي ماڻهن کي ايمان ٿو پوي، اڏو اٽل به پرست ڇوڻ
 ضرور؟ راجا نهش براهمڻ کان ٿوري ڪٽائي پاڻ ان به ڇوڻي وڌو ۽ ڇوڻي
 بههڻي ڪري، جي پٽي سان ٿور ڪو، وڌي راجا لوڪن ۽ وڌي ڪان
 ئي مڪر ٿي وڌو، جهڻو ڇوڻ لڳ دنيا به نه ٿو، سهر باهو اٽل ۽ ترشڪو
 ٿو راج جي لالچ ڪري ڪيئن کي ڪلڻ ڪن لڳاڻو؟ واع، چور پرست
 اٽل بههڻ آهي، ڇوڻي آهي نه دشمن ۽ فرس کي هڪ ٻيل نه وڌيڪ ترسڻ
 نه ٿو، پلي آيو. نڪر نه آهي ڏس نه پالڻي ٿوڙي به راجا ڪارا ظاهر
 ٿي پوندا. اٽل چئي پڳوان کي ڇوڻ لڳو، هي دنيا جا ساڪر مدونه ڇوڻ
 دل به نه ڪيو. پرست بههڻي مارڻ لاءِ ڪو ڪهت اٽل بههڻ آهي به
 سان آيو ۽ ڏاڏن مدونه هٿ به آهي، اڏو ڪهتائين مسن

وڏن بدواسن سان ملي ان جو راڄ تلڪ ڪري ايرڌيا وٺي ويندس ۽ داسن جو نه داس ٿي ان لڪشي پتيءَ جي شيوا ڪندس. منيشور پرف جا اهڙا پور پيرال وڃن ٻڌي پرف کي گلي لڳائي ان جي ساراه ڪرڻ لڳو ۽ چوڻ لڳو هي پترا مون پنهنجي گمان وارن نيتن سان مان ائين سمجهو ٿي، تون شوڪ نه ڪر، تون نه اچڻ جي ازار رام جو پگت آهين، هي پرف مان سينا سميت ٽنهنجو آڏو پاڻ ڪرڻ چاهيان ٿو، توهان اڄ سينا سميت هتي پري پورن ڪريو، سڀاڻي رام وٽ وڃجو. تنهن ٿي پرف چيو ته جيڪا توهان جي آڳا هوندي ائين ٿي ڪنداسون. تڏهن منورو اچڻ ڪري شانت ڇڏي سان بگهه شالا ۾ ويٺو، اتي ويهي منيشور سيني ڪامائن کي پورن ڪرڻ واري ڪامڊيو جو سمجڻ ڪيو، تڏهن ان ڪامڊيو مرضي موجب انڪ قسمن جا مال تيار ڪري ڇڏيا، انهيءَ سينا سميت پرف جي سيني منورن کي اهڙيءَ طرح پورائي ڪئي جو سڀئي کائي پوسن ٿي ويا، پوءِ ان ارگيراج شاستر نيتيءَ موجب اول مٺي وشست جي پوڄا ڪئي ۽ تنهن کان پوءِ سينا سان گڏ پرف کي به پوسن ڪيو، اهڙي طرح ان سرڳ سمان آشرم ۾ هڪ ڏينهن رهي صبح جو منيشور کي پورڻام ڪري ان جي آڳا وٺي سينا سميت پرف شتروگهن رامچندر ڏانهن هلڻ لڳا.

پرف جو رامچندر وٽ اچڻ

چترڪوٽ جي واهڙو ٻهجي سينا کي پري بهاري پرف شتروگهن کي ساڻ وٺي رام جي درشن ڪرڻ لاءِ اڳتي هليا هيڏانهن پرف شتروگهن سمتر ۽ گه، سان سڀني ٺهسون جا آشرم ڳولي ڳولي وري مڙي آيا، پر انهن کي سري رامچندر جي ڪٺيا هٿ نه آئي، تڏهن انهن رشي منڊيءَ کان پڇيو ته، سينا ۽ اچڻ سميت رگهيات ڪٿي رهندو آهي، انهن چيو ته سامهون واري پربت جي پاسي کان مڌاڪنيءَ نديءَ جي ڪناري اتر پاسي بڙال رام جي سندس رڻيڪ ڪٺيا آهي جا ڦلن سان پيرال انهن جا وڻ ڦٽس ۽ ڪڍي ڦل ۽ ڪهلي جي وڻن جي قطارن سان پيرال انهن جي چڻي پاسي ڪيترا ڇمڪ ڪچنار ۽ ٺاٺ ڪيسر جا وڻ به سوييا ڏيئي رهيا آهن، منهن جي ايتري قدر ٻڌائڻ ڪري پرف پوسن ٿي متراڻ کي ساڻ وٺي سيني کان اڳ ۾ رگهيات جي ڪٺيا ڏانهن هليو، اڳتي هلڻ وقت پاڻ سان گڏ پرف پري کان ڏار نه وڻ جي ٺاريءَ ۾ مٺيءَ جا وستر ۽ مرڪه ڇڏا ٽنگيل هرا جو رامچندر جي رهڻ لاءِ سندس رڻيڪ پورن هو.

هلندو مان ان کي جلدي وٺڻ لاءِ اتي ويندس.

ڀوت ۽ هلي ڀاردواج

لنڊاڙاج ڪو. انجو من ڀرتو ڏسي مٺي ٻائيءَ ۾ چورو هي راجا | توهان جي سري رام سبتا ۽ لڻڻ ۾ اهڙي سڄي ڀڳتي آهي تنهنڪري تون ڏن آهين، سري رامچندر سبتا لڻڻ سان گڏ چترڪوٽ ڀوبت جي ڀرسان مڌاڪني لڏيءَ جي ويجهو منهن جي آشرم ۾ وهي اڏ، اٿسي جالڪيءَ سميت ڀڳوان رام آئند ۽ سکر سان ڀرجمان آهي، هلو! جلدي اسين به اڏانهن هلون، ٻڌون هتان توهين سميتي ڪنگا جي پار ڪرڻ، انهن چئي سميت ڀوت کي مها لڏي ڪنگا پار ڪرڻ لاءِ پنج سؤ ٻيڙيون گهرائون ۽ پاڻ هڪ واهائي سندس ٻيڙي وٺي آيو ۽ ان ۾ ڀوت شتروڪهن رام جي ماما ڪوشليا ۽ وشست کي چاڙهندو ۽ ٻيءَ ٻيڙيءَ ۾ سميتا ۽ ڪمڪئي ۽ ٻين عورتن کي وهاريو، اهڙيءَ طرح جلدي ڪنگا جي پار ڪري ڀاردواج مٺيءَ جي آشرم ڏانهن هليا اتي پنهنجي وڏي سميتا کي آشرم کان ٻري نوسالي پاڻ ڀوت شتروڪهن سان گڏ آشرم ۾ ويو، اتي رشي ڀاردواج کي آشرم ۾ ويٺل ڏسي ڀڳتي ۽ ڀوت سان پوڙام ڪيو، رشي ڀاردواج کي جڏهن معلوم ٿيو ته هو لشرت جا پٽ ڀوت ۽ شتروڪهن آهن تڏهن رشيءَ هنن جو ڀرتو سان آڏوڀاءُ ڪيو ۽ الهڪي مٺي ويس ۾ چٽائون ٻڌل ڏسي آئند ڪمل ڀڄڻ لڳو ٻائي ڀوت جو راج حڪومت ڪندي به اچ هئيءَ مٺي ويس ڏاڍو اڙو ۽ هٿ دشمن منهن وقت تڻ ۾ چاچي لاءِ آيا آهيو؟ ڀاردواج جا اهڙي وچن ٻڌي ڀوت اکين ۾ آنسو اٿي چورو، مٺي لنڊاڙاج توهان سڀ چاٿو لا، چور ڏ توهان سروالترامي آهيو، وري به توهان جو ڀڄي رهيا آهيو، اهاڻي موٽجي توهان جي ڪرڻا آهي، ڪمڪئي سري رامچندر جي ڀوت راج لکڪ ۾ وڃن وڌو، ۽ ٻنهي جي ٻاري ۾ جو ڪڇ ڪڇ ڪڇ ڪڇ هڻو، هي مٺي سرشت | توهان جي چوٽن کي ساڳي ڪري چوان ٿو ته مولڪي ان جي ٻاري ۾ ڪڇ به خبر نه هئي. انهن چئي ڀوت منجهل من سان ڏکي ٿي مٺيءَ جا چوڙ جهلي چوڙ لڳو هي منجهل | توهان پاڻ چاٿي سگهو لا، ته مان دوشي آهيان يا نرندوش؟ هي مٺا! مٺاڙاج رامچندر جي رهڻ ڪري مولڪي راج سان ڪهڙو مطلب؟ مان به سدائين سري رامچندر جو داس آهيان، تنهن ڪري هي مٺي لنڊاڙاج سري رامچندر وقت وڃي ان جا چوڙ ڪمل جهلي هئيءَ ساري راج لکڪ جي سامهون ان کي سولهي ڇڏيندس ۽ ڪرو وشست ۽ ٻين

نشاڊ راج کي خبر پيئي ته پرف وڏي سينا وٺي آيو آهي! شڪ آهي
 رامچندر کي لچمڻ سميت مارڻ لاءِ ويندو هجي؟ مونکي ان وقت وڃي
 جي خبر لهن گهرجي ته ڪهڙي پاوڻا سان آيو آهي، جيڪڏهن انجي ۾
 سچي آهي، تڏهن ته ڀلي پار لنگهي وڃي، نه ته ان جي خلاف اهاڻ ڪ
 پونڌو، منهنجي سينا هٿيار پنهوار ڪئي هوشيارِي سان چٽي پاسن کان
 ڏيئي رهي آهي ۽ سڀني اٻڙن کي چڪي ڪنگانڊيءَ جي وچ ۾ پنهوار
 ڇڏايو، اهڙي طرح سڀني کي آڳيا ڏيئي ڇڏي پاڻ نشاڊ راج اٽڪ ڪر
 جي پيٽا ڪئي هٿيار بند ذات پاڻن سان پرف وقت آيو، اتي سڀ سامگرو
 رکي هيڏانهن هوڏانهن نھاري ڏٺو ته شيام ورن پرف چير وستر ۽ جناڻ
 ٻڏي نڀدي ڀاءُ ۽ منترن سان گڏ ويندو آهي ۽ رام رام جو جاپ ڪري رهيو
 آهن اهو ڏسي سر نروڙي پرف کي پرڻام ڪري چيو ته مان نشاڊ گه. آهيان.
 پرف گه. جو آڏو ڀاءُ ڪيو ۽ آسڻ ڏيئي وهاريو ۽ آند ڪشڻ ٻڇي مٺي
 واڻي سان چوڻ لڳو! ڀائي تون هتي سري رامچندر سان گڏ رهيو هئين ۽
 نرمل هردي واري شري رام نيترون ۾ جل آڻي تنهنجو آڏو ڀاءُ ڪيو هو؟
 تون سينا ۽ لچمڻ سان گڏ ڪمڻ نهن رام سان وٺا ورتو ڪيو آهي. تنهنڪري
 تون ڏٺو آهين، تنهنجو جيون سڦل آهي هي نشاڊ مونکي اتي وٺي هل،
 جتي هو سينا ۽ لچمڻ سان گڏ نرسو هئو؟ اهو ئي هنڌ هلي ڏيکار، تون
 رام جو پيارو شيرڪ ۽ ڀڳت آهين، اهڙي طرح وار وار رام جي نالي ڪونهڻ
 سان پرف جي اکين ۾ ڳوڙها ڀرجي آيا، ۽ اهر ۾ واپاڪل پرف گه. سان
 گڏ جي انهيءَ اسٿان تي آيو جتي رات جي وقت سري رام نرسو هئو،
 اتي وڃي ڪن ۽ ڏين جي سڃا وارو اسٿان ڏسي پرف جي من ۾ دڪ ٿيو
 ۽ چوڻ لڳو! اوهو! جا ڪل واري جانڪي دلاري سينا راج محل ۾ دن
 ڇوڙيل پلنگ تي نرم بستري تي سري رگھنات سان گڏ سمهندي هئي، اها
 ئي منهنجي دوش کان سري رامچندر سان گڏ ڪن ۽ ڏين جي سڃا ئي
 ڪيئن نه ڏکيو سمهي هوندي! مونکي ڏکار آهي جو مان باب ٻچ سمان
 ڪيڪي جي گرب مان پيدا ٿيو آهيان، هاءِ منهنجي ڪري ئي ڀڳوان رام
 کي اهو دڪ سهڙو پيو، آها! مهاڻا لچمڻ جو جنم سڦل آهي، جو ڀڳوان رام
 جي ان ۾ رهڻ وقت نه سدائين برسن چٽ سان انهيءَ جي شيرا ڪري ٿو،
 جي منڍ رام جا داس آهن انهن جي داسن جو داس نه جيڪڏهن ئي وڃان
 ته منهنجو جنم سڦل ئي پري، انهيءَ ۾ ڪوئي شڪ نه آهي. ڀائي جيڪڏهن
 مونکي معلوم هجي ته اهو مونکي ٻڌاء ته رام ڪٿي آهي؟ هر جتي ڪٿي ۽

مانا ڪيڪئيءَ جي دوشن ڪرڻ ڪري واڪشئيءَ جي سمان مڻهنجي
هردي ۾ دهڪرو وڌو آهي، تنهنڪري هاڻي مان شايد جلدي راج ٻاڳ
چڙهي ٻن ڏانهن ويندس جهنهنجي مٺي مڙر وائي ٻڌڻ سان من ٻرسن ٻير
ٿي ان وار ۽ سينا جي ٿڌ پٿر سان وڃي مان شهرا ڪندس.

شري مهادار چوڻ لڳو هي ٻاروئي! هڪ ڏينهن ٻوهما جي سمان مٿين
سان آڪڻ تي ويٺل مٺي وشست ۽ شتروڪهن سميت پٿر کي راج ٿلڪ جي
ٻاري ۾ ڇوڙ هي راجن! ترهائڻي پٿا جي چوڻ موجب اڄ اسين توکي راج گدي
ڏيڻ چاهيون ٿا؟ ڇو نه ڪيڪئيءَ تنهنجي لاءِ راج ٿلڪ ڪورڙ ٺهڻ، ڇو راجا
سهراڻي هئڻ، جڏهن ڪري سته، وڃن ڪرڻ لاءِ هن ائين ئي ڪيو نهن
ڪري مٿين جي مٿي اڇاڙوڻ. ڏٺارن اڄ تنهنجو راج ٿلڪ ٺهڻ ڪورڙي؟ اهر
ٻڌي پٿر چوڻ لڳو، هي مٺي ٿلڪ! راج سان مڻهنجي مطلب آهي! راجا نه
مهاراج شري رام چندر آهي، مان نه ان ڇوڙ داس آهيان سڀاڻي صبح ڇوڙ
رام چندر کي وٺي اچڻ لاءِ مان جلدي ٻن ۾ ويندس، مان ۽ ٿوهان سڀيئي ۽
ڪيڪئيءَ واڪشئيءَ کان سواءِ ٻين سڀ ماڻهن اسن ۾ هلنداسون، مان ڇا
ڪريان؟ مان هن نالي مائو مانا ڪيڪئيءَ کي هينئر ڇو هينئر ئي ماري
چڙهان؟ پر شري رام چندر مون عوروت هٿياري ڪي معاف ڪين ڪندو،
ٿوهان ڪري ڪڇ نه ٿي پري سڀاڻي صبح ٿيندي ٿوهان هليو اها نه هليو
مان نه شتروڪهن سان گڏ ٻين ٻيڙين ٻيڙو ٿي ان ۾ ئي هليو ويندس، هي مٺي!
ڇوڙي طرح رام چندر وٺو آهي، ٿوڙي طرح جيئن رام چندر نه مڙندو ٿوهان
مان نه شتروڪهن سميت مٺي وٺي ڏاري چٽاڻون ٻڌي ڪندو ٺل ٿل کائي
ڏهن ٿي ٿي سڀيئي ٻڙندس. اها ٻڪ ڪري پٿر ڇپ ڇپ ڪري وائي
رهيو، ٿوهان سڀيئي ماڻهو هنجي ساراه ڪرڻ لڳا، ٻيءَ پٿر مٿين کي
ڪورائي ڇوڙ نه راج ٿلڪ جي سڀ سامگري ٺيار ڪرائي اسن ۾ کڻي هليو نه
مٿين جي ڇٽان رام چندر کي ٿلڪ ڏيون. نشط آڻيا ڪرڻ جي ٻيڙ هڻي جيئن
نه سڀ ڪڇ ٺيار ٿي ويو، صبح ٿيڻ کان پوءِ پٿر ٺيار ڪرڻ وقت
هاڻي ڪورڙن سان سڄي سينا ان سان گڏ هي مٺي وشست پهنجي آسري
ارڻدي سان گڏ هو، پٿيان ٻههڻن ڇوڙ ٿوهان ٿوهان ائين جي پٿيان
ٺڪرواڻي انڪر وقت سينگاري هليا، ۽ سڀ کان پٿيان ٿوهان هرون، جن
جي پٿيان پٿر ۽ شتروڪهن ٻين ٻيڙين ٻيڙا هليا، ڪوشيا جڏهن اهو حال ڏار
سو ان کين سمجهائي وقت ۾ ڇاڙهو ٻيءَ نه هليدا هليدا ٻنڌ ڪندا شرنڪ ٻيڙ
جي ويٺو ڪنگانديءَ جي ڪناري تي ترسي پٿا پٿر جي اچڻ ڇو ٻڌي

وشست ۽ ڀرت

انهيءَ وقت ڀرت جي اچڻ جو ٻڌي منترين سميت گرو وشست راڄ پون
 ۾ آيو ۽ ڀرت کي روئندو ڏسي ڏهريج ڏيئي چيو! نه مهراج دشرت وڏو
 ڪيائي ۽ ستيرادي ۽ پراڪرمي هئو، هو منڇن جيسا سڀيئي سڪ ڀڙڪي
 اشميت بگير ڪري برهمڻن کي گهڙي دکشتا ڏني ۽ پڳوان جو پڇن ڪري
 شري رامچندر روپ ۾ ساڪيات وشو پڳوان کي پت روپ ۾ حاصل ڪيو
 انت ۾ سرڳ لوڪ ۾ وڃي دايوراج اندر جي اڌ آسڻ جو اڌڪاري ٿيو، اهو
 سڄ پڇ موڪل جي لائق آهي، انجي لاءِ تون اڃا اڻ ڪري رهيو آهين،
 آتما ته نت ابداسي ۽ جنم مرڻ کان رهت آهي، هيءُ سرڳ
 جڙ گندو ۽ ناشوان آهي. جيڪڏهن ڪوئي پتا يا پت هري
 وڃي ٿو ته دور ڪم ٿي ان جي لاءِ چاڻي پتي روئن ٿا. جڏهن
 جڳت ۾ جنهن جنم ورتو آهي ته انجي هرڻيو به ضرور ٿيندي.
 پنهنجي ڪرم انوسار سڀني پراڻين جو جنم مرڻ ٿئي ٿو. جهڙي
 طرح منڇن پراڻا ڪپڙا لاهي وري نوان ڪپڙا پائي ٿو، انهيءَ
 طرح ڏيهر ڌاري منڇن پراڻي سرڳر ڪري ڇڏي نئون سرڳر
 ڌاري اچي ٿو، اهڙي طرح آتما جو سڄو ڪيان حاصل ڪري
 ڀوسن ٿي ڪاري ڪرم ڪر، هي ڪل نندن ڀرت پنهنجي پتا جو
 سرڳر ٿيل سڳنديءَ مان ڪڍي منترين ۽ اسان سڀني روشن سان گڏ ان جو
 وڏيءَ انوسار انت ۾ سنسڪار ڪرايون، تڏهن گروه جي چوڻ موجب اول
 راجا جي سرڳر کي ويد وڏيءَ سان سنان ڪرائي هڪ سهڻو چوڌوڻ لهرائين
 ۽ مائائين کي ستي لڳڻ کان روڪيائين. پوءِ اڪي هونر جو انت ۾ سنسڪار
 ڪرائي سوان هزارين برهمڻن کي پڇن ڪرائي ۽ گهڙائي ڏن وستر ۽ هيرا
 رتن ڪاپون دان ڏيئي ڀوسن ڪري روانو ڪيو، پوءِ سري رامچندر جو سمن
 ڪندي گرو وشست ۽ ڀرت پاءُ شتروڪهن ۽ منترين سان گڏ پنهنجي گهر ۾
 رهڻ لڳا.

ڀرت جو رامچندر وٽ بن ۾ وڃڻ

گهر ۾ رهڻ ڪري من ٿي من ۾ ڀرت ويچار ڪرڻ لڳو، ته جيڪڏهن
 مهاراڻي سڃاڻي ۽ لڳهه سهمت شري رامچندر جي پندڙن ان ۾ وڃڻ ڪري

سٺي جيان پيٽ لڳا ۽ ڪروڙ ۾ ٻڌي جلندي چيو ”آڙي ڀاڙا ! توهان
 ڳالهائڻ ۾ ڌرم نه آهي، آڙي هٻاري تون پنهنجي پتيءَ جي
 هٿ ڪرڻ واري آهين ! ور گهرڻ مهل تنهنجي هٿيءَ جي
 ڇو نه سڙي؟ ۽ تنهنجي وات ۾ ڪيئن ڇو نه پيا؟ راجا ٿو
 ڪيئن ٿي و شواس ڪيئن ٿي ڪيو؟ آڙي ڀاڙي ! تنهن جي
 ڳرڻ مان پيدا ٿيڻ ڪري مان به مهاڀاڻي ٿيس مان پاڻ ڪي
 يا نه باهر ۾ جلائيندس يا زهر کائي آپ گهاتا ڪندس، هي
 دشتن ! هي ڀرت جي گهاتڻ تون به گهور ٿو ڇو ڀوند ٿو؟“
 اڃا ايترو چئي بس ڪيائين ته هوءَ ٽڪي مٽرا ٺهي چڙي ڪوڙا ٿا ٺاهي
 آئي جيئن ڪي ڏسي ڀرم ڪروڙ ۾ ڀري مٽرا کي اهڙي ٿي هڻائين، ڇو
 هوءَ ڏٺائون ڪندي ڀرم ڀري ڏهن ٿي ڪري، مٿو ٺاهي ٻيس ۽ ڏهن
 ڀري ڀڙ ڪري واپس مان ڀرم وٺا ڪري وهڻ لڳس ۽ چورو لڳي هي
 روڙاڻا ! مون ڪهڙو ڏوڏ ڪيون، ڇو هيءَ ڏک ٿي سهان؟ ڇا ٻلائيءَ جي
 بدلي ٻرائي ٿي ملير؟ شتروڪهن هڪي چوئيءَ کان وٺي گهڻا ٿي چاهيون،
 پر ڀرم ان اي دٻا آئي ڇڏي ڏنو.

ڪوشليا ۽ ڀرت

ڀرم ڀره ڪوشليا وٽ ويو ڀرم کي ڏسي مالا ڪوشليا روئي لڳي تڏهن
 ڀرم نه ان جي چوڻ ٿي ڪري روئي لڳو تڏهن مالا ڪوشليا انکي کلي
 لڳائي چيئا پر واپار ٿي ٿيڻ ۾ جل آئي چوڻ لڳي. ڀرت تنهنجي ٻاهر وڃڻ
 ڪري ڇو اڀرت ٿيو آهي سو سڀ ڪارڻ ٿو پنهنجي ماءُ جي والڻ ٿا ٿي
 هوندا، منهنجي ڀرت راجندر پنهنجي پتيءَ سميت ۽ اچڻ سميت ٻيوئي
 ڪوڙا پاڻي جتانون ٻڌي مولڪي ڏک سمندر ۾ اڇو ٿي ٻن ڏي هليا ويا هاءِ
 رام هاءِ رام منهنجا رگهولاش شرومڻي اوهان ساڪيات ڀرم ڀرش نرمانا منهنجي
 ڳرڻ مان ڇڏو روئو تنهن ڪري ڏک منهنجي ڀڳ ٿو ڇڏيو. ڀرم اهڙي طرح
 مالا ڪوشليا کي ڏک ۾ واپار ڏسي چوڻ لڳو ڇوڻ لڳو مالا ڀڳڻ
 ڪريءَ ڇو راج لڳو جي وٽ ڇو ڪڇ ڪارڻ ڪما آهن ۽ ڀرت نه ڇو
 ڪڇ ڪم ڪندو آهي جيڪڏهن مان چائيندو هوندس يا مراڪي خبر نوندي
 نه مراڪي سڙ ٿو هڻن ڇو ڀامپ لڳندو تنهنجي ڪوشليا ان ڪسي هردي سان
 لڳائي ڇڏو نه ڀرت مان اهو سڀ ڄاڻان ٿي تون ڪنهن به قسم جي چيئا نه ڪر.

آهي ٻن هن وقت اهو ڏسڻ ۾ نٿو اچي سچ ٻڌاء ڪئي آهي؟ ٿڌهن ڪيڪئي
 ڀرڻ کي سندس پٽا جي مرنڙو کان واقف ڪيو جو ٻڌندڙي هن جي اکين
 ۾ آنسوڻ اچي ويا. دٻ ۽ ڪليش ۾ وياڪل ٿي چوڻ لڳو ”پٽا! پٽا! هاء
 پٽاجي! هي ڇا ٿي ويو؟ هي ڪهڙو انڌار اچي ويو. ڪجهه وقت کان پوءِ
 پڇيائين، ”مانا! پٽاجيءَ کي اهڙي ڪهڙي بيماري هئي جو اوچتر سندن
 ديوانت آيو. رامچندر، ڀڄڻ ۽ مانا سڀتا ڏٺا آهن جي انت سمجھ ۾ اس
 پٽاجيءَ جي ڪم ۾ آيا ۽ مان اڀاڳو ۽ بدنصيب پٽاجيءَ جي آخرين درشن کان
 ٻه دور رهيس. اڄ کان وٺي مونکي سري رام جو ٿي سهارو وٺڻو پوندو جو هو
 منهنجو وڏو ڀاءُ پٽا سمان آهي.“

مانا ڀلا ٻڌاء ۾ پٽاجي آخرين وقت ڪهڙي آڳيا ڪئي؟ ڪجهه چئي ويو
 ڇا؟ ان تي ڪيڪئي چيو، ”پٽا! ٺهندڙو پٽا انت سمجھ ۾ هاء رام! هاء
 اچوڻ!! هاء سڀتا!!! چئي ڀاڙ ٿياڳيا. راجا کي ڪار بيماري ڪونه هئي.
 هن جي دل ۾ دڪ هرو ڪليش هرو پڙا هئي، هو رام جي جدائي سهي نه
 سگهيو جو جدائي ڪنور ٿيندي آهي. ان جدائيءَ ۾ هن سرور ٿياڳيو. رام بنا
 راجا ٿيڪي پيو چئن مڇي بنا جل جي ٿيڪندي آهي. تنهن ئي ڀرڻ
 وياڪل ٿي پيو، ”مانا! ڇا ان وقت رام، سڀتا ۽ ڀڄڻ ڪونه هئا؟“
 ڪيڪئي ڪجهه وقت لاءِ شانت رهي، ڀلا ڪهڙو جواب ڏئي. ڀرڻ جي دل
 ۾ سري رام لاءِ اٿاهه پيار جو ساگر ڏسي منجهي پئي نه پٽ کي ڇا چران؟
 ڪيئن سمجهايان؟ ان ڪري ڪجهه وقت شانت ۾ رهي. پوءِ ڪيڪئي چوڻ
 لڳي. ٺهندڙي پٽا رام کي راج ٿلڪ ڏيڻ جي ٿياري ڪئي، ان وقت توکي
 راج وٺي ڏيڻ لاءِ مون ان ۾ هڪ وڳهن ڪوڙو ڪيو، ڪڇ سال اڳي هڪ
 دفعي مهاراج ڀرڻ ٿي مونکي ٻه ور ڏيڻ لاءِ چيو هو سر هن وقت هڪ ور
 جي ڪري مون ٺهندڙي لاءِ سمورو راج ۽ پٽي ور لاءِ رام جي لاءِ مٺي ويس
 ۾ بنواس گهريلو! انهيءَ ڪري ٺهندڙي سترادي پٽا مهراج دشرٽ توکي راج
 ڏيئي ۽ رام توکي ان ۾ مرڪاي ڇڏيو، پٽي وٽ ڌرم ٻالڻ ڪرڻ واري سڀتا
 ۾ رام سان گڏ ان ۾ هلي وئي! ۽ ڀڄڻ ڀاءُ جي پٽر وس ٿي رام جي
 شيرا ڪرڻ لاءِ ان هليو ويو. اهڙي طرح ٺهڻ جي ان وڃڻ ڪري انهن ڇو
 سمور ڪري رام رام ڪندي مهاراج سرور ڇڏيو. مانا جا اهي وچن ٻڌي
 ڀرڻ مورچت ٿي ڪري پيو، ڀرڻ جي اهڙي حالت ڏسي ڪيڪئي رنج
 ٿي چوڻ لڳي. پٽ ٽن غم جو ٿر ڪران؟ اڏو راج ۽ وڏي بدوي ٻالڻ
 ڪري سڀئي دڪ ڀلائي ڇڏ! مانا کي ائين چوندو ڏسي اهي وچن

وٽس اتي انهيءَ ڪسي هٿ لڳائي ڏاڏا وڙلاب ڪرڻ لڳا، ٻٽ هاءِ ٻٽ ڪري ڇوڙ لڳا ٻٽ اسان کي ٻاڻي ڏي اڃ ٻاڻي ڇوڙ نه ڏين؟ ٻٽ هنن مڙلڪي ڇڏي وڃي چڪيا پٽاءِ مون جهٽ ٻٽ چڪيا ٺاهي، ڏهن اهي ٽيئي جڙا ان ئي چڙهي ويٺا ۽ ٻاهر ڏيڻ ڪالهره ان ۾ سر لسي سرڳ ارڪ هليا ويا ان وٽس شروع ٿي پتا مڙلڪي ڇوڙ نه ٺهجي ڏاڏا انهن تي ٻٽڻ لڙن ۽ مڙهجي وڃن سان ٻٽ جي شرڪ ۾ مڙنڊن، اهو ٿي سراب جو قل هينئر هڏههجي ساهڻون آيو اهي انهن چئي وڃا دشرٽ ٺاهڻ درد پڙل وڙلاب ڪرڻ لڳو هاءِ پٽر رار هاءِ سٺا، هاءِ ٻٽڻ ٺهائڻي ٿي وڙو ۽ ڪهڪڙي جي وڇيل ڪهٽ ڪري مڙهه کي پراڻ ٺهر آهيان، اهڙي طرح هاءِ رار هاءِ رار ڇڙندي وڃا دشرٽ پراڻ ٺاهي سرڳ لوڪ هليو وار.

راجا دشرٽ جو مڙ ۽ ڀرت جو لڇڻ

ان وٽس ڪرڻ لڳا سٽرا ۽ ٻڙن مٿل جون ڙالون چاڻي مٽر پٽي رولي وڙلاب ڪرڻ لڳيون. صبح ٺهڻ بعد اتي مٽرن سميت مٽي وشت آڻڻ، راجا دشرٽ جي لاش کي ليل سڳڻ ۾ رکائي، ڊولن کي ڇڏي ٻٽ ٺهڻ جلدي گهڙڻ تي چڙهي ٻڌاڻي جي وڃاڻي ۾ وڃر اٿان شتروگهن ۽ ٻٽ کي مڙهجي آڻيا سان وڃي چٽو ۽ ٻٽ جلدي ئي ارڙها ڀري ۽ راجي مڙاج دشرٽ ۽ ڪهڪڙي ٻاڏ ڪڍڻ اٿن ۽ ٺهائجي مٽن ڏسڻ جي مڙايش اٿن ڪرو وشت جي ڇوڙ موجب ٻٽ وڃي ٻٽ جي مٽي ٻڌاڻي ۽ شتروگهن ۽ ٻٽ کي پڙلام ڪري ڇڏي وڃي وشت مٽي ٺهڻ لاه ڇوڙ آهي ۽ ٻٽ ٺهڻي ٻاڏ شتروگهن سميت ٻٽا ڪنهن وڃاڻي جي ارڙها ڀري ۽ ولي اڇر، اهڙي آڻيا ٻڙي ٻٽ ٻٽ وڃان ٺهڻي ٻاڏ سميت ڊولن سان ڏڏ هلا، ۽ ٻٽ ۾ وڃاڻ ڪڍائين ۽ ضرور مڙاڻي يا شري وڃاڻ ٻٽن ڪڍائي ساڳيت آڻي، رستي ۾ مٽن تي مٽن ۾ چٽا ڪنڊو ٺهڻ ۾ ايتي ٻٽو چا ڏسي ۽ ٻٽو سٽر لڳو ٻٽو آهي، ماڻهن ۾ اڳڙي عوشي ۽ ساڻس آهي. وڃاڻ ٻٽن ۾ اڇي ڏسي ۽ وڃاڻ ڪڍي ۽ سٽي خالي ٻٽي آهي ۽ اتي اڪيلي ٻٽ ڪهڪڙي هڪ آڻي ٻٽي آهي. مالا کي ڏسي ٻٽن سان سر ڇڙڻ ۾ وڃي پڙلام ڪڍڻ، ٻٽ کي آڻي ڏسي مالا ڪهڪڙي ٻٽ کي ڏسي سان لڳائي ڪڍڻ ۾ وڃاڻي آڻند مڪل ٻٽو، مالا! جي اهڙي طرح ٻٽ ڪري ٻٽ چٽا ۾ وڃاڻ ٿي مالا کان ٻٽو، مالا! ٻٽاڻي ڪٿي آهي؟ ڇو ٻٽن ٻٽو ٻٽي وڃي آهيان ٻٽن سڙا ٻٽاڻي اڪمار ڪڍڻ ۽ ڪٿي نه وڃندو.

رهيا هوندا، اهو منڻ جو آواز ٻڌي مان ٻپ ۾ وياڪل ٿي ڌيري ڌيري وڃي ان کي ڇهر هي ڏاڙو! مان دشوت آهيان مون اڻ ڄاڻائي ڪان هي ٻاڻ ڇڏيو آهي هي منور منهنجي وکيا ڪراو! ائين چئي مان ان جي چوڻ تي ڪري پيس، تڏهن شروڪ ڪمار مونکي ڇهو هي راجا ڊچ نه ٿو ڪري اهرم هتيا ڪار لڳندي ڇاڪاڻ ته مان ٿوسيا ڪندڙ وٽس آهيان منهنجا ماءُ ۽ پيءُ بک ۽ آڇ جي ڪري منهنجي وٽ ڏسي رهيا هوندا، تنهن ڪري هاڻ بنا ڪنهن ويچار جي جلدي انهن کي پاڻي ڏيئي اڇ نه نه جيڪڏهن منهنجا ماءُ پيءُ ڪروڙ ۾ آيا ته توکي پسر ڪري ڇڏيندا، تون انهن کي پاڻي ڏيئي نمسڪار ڪري پنهنجو سڄو حال ڪري ٻڌائج مونکي تمام تڪليف ٿي رهي آهي ۽ منهنجي سرور مان ٻاڻ ڪيو ۽ مان ٻاڻ ٿياڳيندس، شروڪ ڪمار جي ائين چوڻ ڪري مون جهت هٿ وجهي ان جي سرور مان ٻاڻ ڪڍي پاڻيءَ جو گهوڙو کڻي جتي شروڪ جا ماءُ پيءُ هئا اتي ويس، ان وقت هو تمام چمتا ۾ وياڪل ٿي رهيا هئا ۽ ائين چئي رهيا هئا ته اسان تمام ٻڌا ۽ اکين کان لاچار آهيون ۽ بک اڇ کان لاچار ٿي رهيا آهيون، ڪهوڙو سبب آهي جو رات جي وقت اسانجو پٽ اڃان تائين پاڻي کڻي ڪونه موٽيو آهي، اسانجو ٻيو ڪوئي سهارو نه آهي، پوءِ هنن منهنجي پهرن جو آواز ٻڌي شروڪ جي پٽ ڇهو پٽ اڇ نه ٿو ٻڌي ڌار ڇو لڳائي؟ سگهو جل کڻي آءُ جلدي پاڻي ٺار ۽ تون نه پيءُ، ان جي ائين چوڻ تي مان ڊڄندو ڊڄندو انهن وٽ ويس ۽ چوڻ ۾ پڙڻام ڪري نمرتا پاڻ سان ڇهر، مان توهان جو پٽ نه آهيان پر اڀڙيا جو راجا دشوت آهيان مان ٻاڻي وٽ جي وقت جانورن جي شڪار لاءِ يعني ٿريس جيئن ته مان ان وقت پاڻيءَ جي ڪناري کان ڀري هرس ڀر پاڻيءَ ۾ آواز ٻڌي جانور سمجهي ان کي مارڻ لاءِ ٻاڻ وهائي ڪڍيم جڏهن مون منڻ جو آواز ٻڌو هاءِ مار جي ويس! اهو ٻڌي مان ڊڄندو اتي آيس جڏهن مون شروڪ ڪمار کي چئائون پکڙيل زمين تي ٻيل ڏسي ٻپ کان ان جا چوڻ پڪڙي ڇهر وکيا ڪراو! وکيا ڪراو! ائين چوڻ لڳس تڏهن ان ٿوسريءَ مونکي ڇهو ڊچ نه ٿو ڪري اهرم هتيا نه لڳندي، تون منهنجي ماءُ پيءُ کي پاڻي ڏيئي پڙڻام ڪري ڇڏين دان وڃي گهر مٽي ڪمار جي ائين چوڻ تي آءُ گهاٽو توهان جي شرن آيو آهيان توهان منهنجي وکيا ڪراو. اهڙي دڪ ڀري ڪهاڻي ٻڌي پٽ جو ڏاڍو دڪ ٿين ۽ روتندي روتندي زمين تي ڪري پيا ۽ چوڻ لڳا ته جتي اسان جو پٽ آهي اتي اسان کي وٺي هل. تڏهن جتي اهو شروڪ ڪمار ٻيو هئو اتي پهتي کي وٺي

اهي ڪرڻ کان اڳ ۾ هڪ لڳائي ڇڏي ڏس، تنهنڪري رڳو هڪ
 راجا ڪو. کان پوءِ ڪو ڪورائي پيو هجيون مڪت پٿارن ۽ مولڪي پاڻ
 جهڙن سميت، مانا ۽ پتا کي چئجانءِ ته منهنجي لاءِ چيئا نه ڪري اسان کي
 ان ۾ اڀڙا کان نه وڌيڪ سڪا آهي مهراج کي دلداري ڏج. تڏهن ڪالهه
 اکين ۾ آنسو آئي ڪي رات ڏي ٺهاري سڀا ڏک ۾ پراڻ ٻرسن تي مولڪي
 جهڙا پٺي سس جي چوڻ ڪملن ۾ منهنجي اميتي چئج انهن چئي ڪي
 سر جهڙا ڪائي ورتندي اتان هلي ويئي. ان کان پوءِ ٻيتر ۾ جل پراڻ اهڙي
 ۾ چڙها جيئن ڪنڪا پار ڪن ٿيون مان اتي نٿو هرس، پوءِ اسان علي
 تيار ڏک وڃان هڪ ٻيتر آهيان. تڏهن ڪوشيا راجا کي ورتندو ڏسي چوڻ
 لڳي پراڻ ناک ترهان جڏهن ٻرسن تي ڪري پيو هجي پيا ڪي ڪي
 وڏو ڏار نه پئي هن پيو هجي پت کي راج ڏار نه ڪن منهنجي پت کي ديش
 اهڪالي چوڻ ڏار ۽ پيو هجي پاڻ سڀ ڪرڻ ڪري پوءِ وڏو چوڻ لاڳو ڪوشيا
 جا اهي وڃن پڙي راجا دشر ڪي اهڙي حالت تي چوڻ ته رڳو ئي باهه
 لڳي هجي، تڏهن مهراج دشر اکين ۾ غر جا آنسو آئي ڪوشيا کي
 چوڻ ته مان پاڻ ئي ڏک ۾ مري رهيو آهيان پوءِ انهن چئي دل چوڻ ئي ڏکائين،
 انهيءَ مان ڪهڙو نالو، شايد منهنجا هائ پاڻ جلد لکڻ وارا آهن.

ڪٿا شروع ڪار جي

گهڻو وقت اڳي منهنجي مروتائي جي ڪري مولڪي هڪ منهنجو سراب
 ڏار هو، اها ڪٿا هن وقت آهي.

هڪ ڏينهن چرائيءَ جي مٿيءَ ۾ رات جو شڪار ڪرڻ لاءِ ڏاش پاڻ
 کڻي هڪ گهوڙو ان ۾ سڙجڻ لڏي جي ڪناري لسي گهي رهيو هرس. نه
 آڏيءَ رات جي وقت ڪنهن لڙچان چوڪري جهڙو نالو شروع ڪار
 هيو ۽ ان جا مانا پتا انڌا هئا جنکي اڄ لڳا ڪري پاڻيءَ جو گهوڙو کڻي
 لڏي تي پراڻ آيو هر چيئن ئي گهوڙو پاڻيءَ ۾ اندر وڃي پراڻن تي نٿين
 ان وقت ان جو آواز وڏو ٿيو، تڏهن مون ويچار ڪري سمجهو ته هن
 انڌري رات ۾ ڪوئي هائي پاڻي پي رهيو آهي، پوءِ مون ان آواز طرف پاڻ
 چاڙهي چرت ڇڏيو ۽ جلدي مٿس جو آواز ٻڌم، هاءِ مار جي ويس! مون
 ته ڪنهنڪو به ڏوهر ڪونه ڪيو هو پوءِ مولڪي ڏکڻن ماريو؟
 اءِ منهنجو اندو مانا پتا اڃايل پاڻيءَ جي اٿڻ لاءِ راهه ڏسي

استان ٻڌايو آهي. ليڪن توهان جو خاص روپ ۾ سڀيتا سان گڏ رهڻ جو
استان ٻڌايو آهي. سو هي ٻڌايو! مان توهان کي جو مقرر ليل گهر آهي سو
ٻڌايان ٿو، جو ٿرم ۽ اڌ ٿرم ٻنهي کي ڇڏي جو هميشه تهنجو ڀڄڻ ڪري
ٿو، هي رام! ان جي هڙدي مندر ۾ سڀيتا سان گڏ توهان آندو ٻڌو ڪو رهر
ٿا، جو شانت روپ سر دوشي سڀي ڇيرون سان ٻڌو ڀاءُ ۽ بنا اڃا جي ڀڄڻ
ڪري ٿو، ان جو هڙدو توهان جو مکيه رهڻ جو استان آهي، جو توهانجي
منتر جو جاپ ڪري ٿو ۽ توهانجي شري ۾ شانت ڇت سان ٻڌن رهي ٿو
ان جو هڙدو توهان جو مندر مندر آهي. جو دڪ ۾ گڏهن رنج ٿيو ٿي ۽
سڪ ۾ گڏهن خوش ٿيو ٿي (اهو ٻڌڻ سڀ ماڻا ڪري ٿي ٿو) ائين
نشو ڪري جو توهانجو ڀڄڻ ڪري ٿو، ان جو من ٿي توهانجو گهر آهي. جو
ندين سمان ندين هميشه سمند کي ڀڄنديون رهن ٿيون سو توهان اتي وڃي
ٻڌمان ٿو انهن ڀڄڻ جي هڙدن ۾ جن جا ڪن هجن سمند سمان جي
منجهن توهان جي ڪٿا رويي ندين پوڻ سان نه ڀڄن. نه ڇترڪرت ٻڌست
اٿي وڃي رهو، ائين ڇڻن شين سان واپل مندر والهيڪ لڳهڻ سميت گنگا
نديءَ ۽ ڇترڪرت ٻڌست جي وڃڻ ڀاڱي ۾ وڃي ٻڌمان رام جي رهڻ لاءِ
سندر وڏي شالانورائي انجي اوڀر، اولهه ۽ اتر ڏکڻ اڇڙا ۾ سندر گهر ٻڌايا
ويا انهيءَ پوڻ ۾ جانڪيءَ سان گڏ سري رام لڳهڻ آندو سان رهڻ لڳا.

سمندر جو دشرڪ کي رام جو احوال ٻڌائڻ

شري مهاديو چوڻ لڳو، هي ٻاروئي! هيڏانهن شام جي وقت سمندر
ڪهڙي سان منهن ڏيکي اکين ۾ آنسرن اٿي اڙتيا ٻڌي ۽ ٻڌو، رت کي
ٻاهر ٻهاري راجا کي ڏسڻ لاءِ مهل ۾ اچي راجا کي ٻڌڻ ڪيو. سمندر
کي ٻڌڻ ڪندو ڏسي راجا دڪ ۾ وياڪل ٿي ڇيو سمندر سڀيتا ۽ لڳهڻ سان
گڏ رام ڪٿي آهي؟ ٿو رام کي ڪٿي ڇڏيو؟ مون ٻاڻيءَ لاءِ انهن ڇا چيو؟
سڀيتا لڳهڻ ۾ مون ٻڌڻي لاءِ ڇا چيو آهي؟ هاءِ رام! هاءِ لڳهڻ! هاءِ سڀيتا!
ڇا مونکي دڪ جي سمندر ۾ ٻڌندو نه ڏسندو! اهڙيءَ طرح تمام ڊار لائين
ورلاپ ڪندي راجا دڪ جي سمندر ۾ ٻڌي وارو مهاراج کي اهڙي طرح
روئندو ڏسي منڀري هٿ جوڙي چوڻ لڳو، مهاراج! مان رام سڀيتا لڳهڻ
کي رت ۾ وهاري وٺي آيس اهي سرنگهرو جي ويجهو گنگا نديءَ جي
ڪناري تي وڃي ٺڪيا، اتان نشاد راج ڪو، ڪچو قل ٿول ڪٿي آڻ لڳن

۾ ٻيٽ وار لڄمڻ سڃاڻ سان گڏ ٻاهر ويندو آهي ۽ ڪهاڻي ۾ اهو وڃڻ ٻڌي
 اهو ڪهڙي هڪدم مٺيءَ وٽ وڃي پوئڻ ڪري ڇو نه پڳڙان وار سڃاڻ لڄمڻ
 سمجهي آيا آهن ۽ آشرم جي ٻاهران بيٺا آهن، وار جي اچڻ ۾ اهو ٻڌي مٺي
 ٻارڙو اچي اڀرڻ لڳو ۽ وار وٽ اچي ڏٺو ته پوئڻ ڪري ڇو نه پوئڻ ڪري ڇو نه
 سڃاڻ لڄمڻ کي ڏسي وڌي ۽ موجب ڇو نه وڌي ڪري پوئڻ ڪري ۽ ڇو نه
 لڳو، هي وار هي ڪم ڏن رکهندڙن اهو اچي پهچي ڇڏڻ جي ڏوڙ
 سان پهچي ڪنڊا کي پوئڻ ڪري اهو ڇڏي ڏيئي کي پهچي ڪنڊا ۾
 وٺي آيو ۽ اهو کي آڻڻ ڏيئي وهاريو ۽ ڪارائي پوئڻ ڪري آڏو سڌ ڪري
 مندر ڇو نه لڳو هي وار اچي ٽوھان جي دوشن ڪرڻ سان منجهڙي ٽپيا
 اڀرڻ تي وڃي. هي پڳڙان ٽوھان کي ڄاڻان ٿو نه ٽوھان ساڳياڻ ٻارڙو آهيان
 ۽ ڪارڊ سڌ ڪرڻ لاءِ ماڻا سان منهن ۾ ڌار ڌار ٿيڻ ڇڏڻ جي ڪري
 اهو ٽوھان کي بدواس ملندو آهي ۽ ڇو نه ڪڍي ڇڏي ڪنڊا ۾ سڀ ٽوھانجي پڳڙي
 ڏٺا ٿا ڪيئن دوشن سان ڄاڻان ٿو منجهڙا وڏا ٻارڙو آهن ڇو ٽوھان ساڳياڻ
 ٻارڙو اچي دوشن ڏٺو آهي. پڳڙان مٺيءَ جا وڃڻ ٻڌي پوئڻ ڪري ۽ اهو ڏيھن
 اٿي وڃي ٻڌي ڏيھن اٿان سڃاڻ لڄمڻ ۽ منجهڙو مٺيءَ کي پوئڻ ڪري هلي
 لڳا. شري ۽ منجهڙو جي وڃڻ ڪري وڃڻ مٺيءَ جي ٽپيل ٻڌي ۾ ٽپي
 ڄمڻا ٿي ٻار ڪڍي ۽ منجهڙو جي ٻڌڻ ۾ موجب اهو رستو چتر ڪوٽ جبل
 ڏٺو ۽ ويندڙ هو، جتي والده ڪو ڇو آشرم هئڻ ان ۾ وڃي کڻڻ سان اڀرڻ لڳو
 ۽ پڪڙڻ سان ڏيھن ۽ سڃاڻ ڏيھن ۽ کڻڻ سان اڀرڻ لڳو ۽ آشرم ۾ اچي
 شري ۽ منجهڙو ڏٺو نه مٺي والده ڪو ويندو آهي ڏيھن وار لڄمڻ سڃاڻ
 سمجهي سر اڏائي مٺيءَ کي پوئڻ ڪري والده ڪو مندر ڪم جي سامهون
 جڏا. هڪ ڌاري ٽوھان ٽوھان لڪي مٺي شري والده ڪو مندر ڪم جي سامهون
 سان گڏ مٺي اٿي مٺي وڃي ۽ پڪڙي ٻار سان آشرم ۾ اٿي آڻڻ ڏيھن
 وهاري اڀرڻ سان آڏو سڌ ڪري مٺي مٺي ٿي مٺي ڪند ٿي ڪارائي
 پوئڻ ڪري ڪنڊا ۾ لڳو لڳو ٽي شري ۽ منجهڙو ٽوھان سان هٿ ڇوڙي
 شري والده ڪو ڪي ڇو، ”ماڻا ٻڌا جي آڳاٽي مٺي ۾ آيو آهن ٽوھان سڀ
 ڪم ڇڏي ٿا، اڀر مان اهو ٽوھان کي هنجو ڪارڻ ڇا ٻڌاڻا هئا ٽوھان ۽ وٺي
 ڪري اڀرڻ آڻڻ ٻڌاڻا ٽوھان مان آڻڻ سان وڃي ڪنڊا ٽوھان جي ٻڌڻ
 اٿان ۾ سڃاڻ سان گڏ ڪم ڇڏڻ ڪارڻ.“ ۽ ڪهاڻي جي اهڙي طرح ڇو نه
 ڪري منجهڙو ٽي ڇو نه لڳو، هي وار سڃاڻ ڇڏڻ ۽ پوئڻ ڪري ڇو نه ٽي
 ۽ ڇو نه آڻڻ آهي هي رکهندڙن اهڙي طرح مٺيءَ ٽوھان کي وڃي

ڪر، پر جلدي ٻار ٻهڙاءُ ڇو نه ڏار ٿي ويئي آهي. ”آها! جنهنجو نام هڪ
 پهرو ڳڻهڻ سان منڊس سنسار ساگر ٻار ٿيو وڃي ۽ جنهن وقت واسن اولار ڌارڻ
 مهل ٿيئي لوڪ ٻير کان ننڍا ڪري ڇڏيا هئا سو دٻارو ڀڳت وس ٿي پنهن
 جي ٻيرون ڌٽارو جي راهه ڏسي رهيو هو. شري رامچندر جسا اهي وڃن
 ٻڌي مهاڻو پاڻي کڻي آيو ۽ تمام سڪ ٻيلن سان ڀڳوان جا ٻئي چوڻ ڌرتائين
 ۽ اهو چرنا اميرت سڄي ڪٽنب کي ٻياري آيو ۽ ٻهڙائين سينا کي چاڙهيائون
 ٻيءَ شري رامچندر ڇڙهيرو ۽ ٿلهڪانڊو لڳهڻ ڇڙهي ويندو ۽ ٻهڙي ۽ جو
 مهاڻو ڇڙهي اهڙي هلائڻ لڳو جنهن وقت ٻهڙي گنگانديءَ جي وچ ۾ آئي
 لڏهن سينا گنگا کي ٻارائڻا ڪئي هي ديوي گنگا مان توکي ٻهڙا
 ٿي ڪريان ته بنواس مان موٽندي مان لڳهڻ سميت ٿلهڪجي
 ٻوڄا ڪنديس هي ماما منهنجو منورث ٻورو ڪڇانءِ سينا جا
 اهڙا هئا وڃن ٻڌي جل مان آواز آيو هسي ٻياري سينا ٿلهڪجو
 منورث اوس ٻورو ٿيندو. شري رامچندر کي ٻار ٻهڙائين، رامچندر
 ٻار ٻهڙي دل ۾ خيال ڪيائين ته هن کي ڪڇ ڏيڻ گهرجي. ٻيءَ سينا ٻئيءَ
 جي من جي پاواڻا ڄاڻي هفت مان منڊي لاهي رامچندر کي ڏني رامچندر
 اها منڊي کڻي مهاڻي کي ڇيو هان وٽ هيءُ ٿلهڪجو ٻاڙو، ٿلهڪي مهاڻو
 چوڻ ٻهڙي چوڻ لڳو، هي ڀڳوان! اڄ مونکي اهڙي شيءِ ڪهڙي آئي،
 جا نه ملي. اڄ منهنجا سڀ ڀاپ ڏک ۽ غريبيون دور ٿي وڃن گهڙو وقت منهنجي
 ڪري ٿڪو هوس سو اڄ اهو ٿڪ منهنجو ٿوهان مٿائي ڇڏيو، سو هي دٻارو
 ٿوهان جي دٻا سان ٻهڙو ڪجهه نه نه گهرجي، مڙي اچڻ وقت جيڪي
 ٿوهان ڏيندو سو اکين تي رکندس. رام ۽ لڳهڻ گهڻو ڏور ڪيس پر اڪل
 نه ورتائين لڏهن ڀڳوان کيس ڀڳتيءَ جو ور ڏيئي روانو ڪيو.

والهڪ ۽ ٻار دواج آشرم ۾

شري رامچندر اها رات اتي ئي گذاري صبح جو گنگا جيءَ ۾ سنان
 ڪري سو جو ٻهڙن ڪري نمسڪار ڪيو ۽ اڳتي هلي لڳا، ٻئي ڏينهن
 ٻهڙا گم ۾ آيا شهر جي رونق ڏسي رام سينا لڳهڻ ڏاڍو ڀرسان ٿيا، ٿلهڪان
 ٻيءَ ٻار دواج مڏيءَ جي آشرم وٽ پهچي ٻاهر پهچي رهيا، اتي هڪ ارهه چاري
 ڏسي شري رامچندر ان کي ڇو هڻي ٻهڙا ميسرر کي وڃي ڇڏي نه دشرت

نوهان جي ڪاٺڪ کانءِ اچندا اهيئي منهنجي لاءِ امرت سمان ٿيندا انهيءَ
 ۾ ئي سنشون ڄاڻي آندو سان رهنديس انهيءَ ۾ ڪڇ شڪ نه آهي نوهان
 سان گڏ گهمندي ڦرندي منهنجي لاءِ ٻپ ڪندا ۽ گلن جي سڃاڻن ازار آهن
 مان نوهان کي ڪنهن به قسم جو ڪشت نه ڏيندس. هي ٺاڪ! نوهان ڏور
 وڌيڪ ديارو آهيو پوءِ منهنجي نردوش پتيءَ کي پاڻ سان گڏ ڇو نه ٿا وٺي
 هلو. هي پاڻ ٺاڪ! اوهان کان سواءِ مون کي سرڳ جا سکر به ٺوڪ سمان آهن.
 هيءُ سندس دڪ زوڀ آهي. هي ٺاڪ! جڏهن پاڻ بنا سرير ۽ جل بنا
 ندي آهي تڏهن پرش بنا استري آهي. هي سوالي اوهان جي
 چرڻن کي ڏسي رستي جو ڌڪ پلائي ڇڏينديس ۽ اوهان جي
 شيوا ڪرڻ جو چڱو وجهه ملندم ۽ وڏن جي ڇانوڙ هيٺان ويهي
 اوهان کي هـوا ڪري آرام ڪرائينديس ۽ اوهان جي چرڻن
 کي زور ڏينديس پنهنجا هٿ سڦلا ڪنديس ۽ توهان جو ڌڪ
 به دور ڪنديس تنهن ڪري اهو واپاري مون کي پاڻ سان وٺي هلو، پر
 جيڪڏهن مون کي ڇڏي هليا ويندا ته مان نوهان جي سامهون پنهنجا پاڻ
 لپاڙ ڪنديس. اهڙيءَ طرح سڀا جو ٻڪو لشڪر ڏسي راءِ ڇڏندو ڇوڙ لڳو
 هي سڀا! جيڪڏهن منهنجي به هلق جي مرضي آهي ته جلدي تيار ٿي هل
 (ان ۾) پتي ديارو آهي وڃن پاڻي سميت من ۾ اوسن ٿي سس کي بهاري
 پتي موڪلائڻ لڳي جڏهن آسرواد ڏنس، هيڏانهن اچو منهنجي ماءُ سميت
 کي ڪوشيا سان گڏ رهائي پاڻ هٿ ۾ ڏنڻ پاڻ کڻي رام جي سامهون اچي
 انهي رهيو ٿڌهن رام اچو ۽ سميت موڪلائڻ لاءِ منهنجي پتا دشت جي
 محل ۾ آيا.

رام جو بن وڃڻ

محل ۾ پهچي راءِ ڇڏندو بنا ڪنهن روڪ ٽوڪ جي پتا جي محل ۾ آيو ۽
 اچو سميت اتي پهچي ڪهڪڙي ڪي ڇوڙ مان نوهان جي چوڙ
 موجب اسين اهي ڇڏا ان ڏانهن وڃڻ لاءِ تيار ٿي آيا آهن دن هاڻي جلدي
 پتا اسان کي آڳيا ڏئي، رام جي آخري چوڙ ٿي ڪهڪڙي پاڻ اتي رام اچو
 ۽ سميت کي الڳ الڳ بدواسي ڪهڙا ڏنا، ٿڌهن راءِ ڇڏندو راجاني ڪهڙا لاهي
 بدواسي ڪهڙا پانا اچو ۽ انهن ڪهڙن ليڪن سميت انهن کي پاڻي نه ڄاڻندي
 هئي تنهن ڪري اهي ڪهڙا هٿ ۾ کڻي لڄ وڃان راءِ ڇڏندو ڏانهن نهارڻ

کي اڀرڻ لڏي آندو ڏي ۽ وڃڻ جي مڙڻ ڏٺائون.

راندچندر جو سڀتا کي بن ۾ وٺي وڃڻ کان روڪڻ

نهن ڪالڊ، ڀڳوان وار سمڻا کي سمجهائڻ لاءِ هليو ۽ سڌو پنهنجي محل ۾ آيو. تڏهن ڪلمڪ سمڻا پتي دهر کي آيل ڏسي هڪ سڙي ٿرڻ ۾ چل کڻي ڀڳتيءَ ڀرڻ سان ان جا چوڻ ڏوٽي سواميءَ ڏانهن ٺهاري ڇڏيو، هي دهر ان هن وقت سمڻا ڪسان سواءِ ٺهڻ ڪمڻ آيا آهن ٺهڻ صبح جسو سڙو ڪمڻا آهن ويا؟ ٺهڻ ڇو ڇو ڪمڻ ۽ ڀاڄن ڇو وڃڻ ڇو بند ٿي ويا آهن.

اهڙا طرح سمڻا جي ڀڄڻ تي سڙي راندچندر کي چوڻ لڳو، هي سمڻا پتا مولڪي بئراس ڇو سڄو راج ڏار آهي تڏهن ڪري ڇڏي ان ڇو ڀالڻ ڪرڻ لاءِ اوڏانهن وينس مان اچ ٿي ان تي ڏي راجاڻي ڪرڻ لاءِ وينس، ٿون پنهنجي سس سڙي وقت رهي ان جي شورا ۾ ره راندچندر جي اها ڳالهه ٻڌي سمڻا ڏم وڃان ڇو، ”ٺهڻ جي مهال پتا ٺهڻ کي بن ڇو راج ڇو ڏار آهي؟“ تڏهن راندچندر ڇو هي سمڻا مهاراج بئراس تي ڪمڻ کي ڇو ڏيئي ڀرڻ کي راج ۽ مولڪي بئراس ڏار آهي. ڪمڻ کي پنهنجي لاءِ ڇو ڏهن وڙهڻ ٺاهڻ ان ۾ رهي لاءِ وڙهڻ سر ستهراڻي دهر راج ڏيئي قبول ڪيو، تڏهن ڪري مان ڇڏي اوڏانهن وينس. پتيءَ جا اهي وڃڻ ٻڌي سمڻا بئراس تي ڇو نه مان نه ٺهڻ سان گڏ هلندس هي سوامي مولڪي ڇڏي ٺهڻ کي بن ڇو مناسب نه آهي تڏهن راندچندر بئراس تي ڇو، ”مان توکي اهو ڪمڻ ۽ جهنگلي جانورن سان ٿرڻ ان ۾ ڪمڻ سان وٺي هٿان اٿي ماڻهن کي ڪالڊ وارا خرڻاڪ واکش رهن لا ۽ سڀي پاسي شينهن بگهوڙ ۽ ٻيا ڪمڻ ڪمڻ جا ڇو ٿون ٿا. اٿي ڀڄڻ جي لاءِ ڪوڙا ۽ ڪتا ٿل ملن ٿا، پر اهي ٿل نه سدائين ڪوڙا ٿا ملن، ڪمڻ ڪمڻ وقت ڪمڻ ملن ٿا، اهيءَ ان ۾ ڪمڻ ڪمڻ نه ڏرڻ ۽ ڪمڻن سان ڏڪل وسار نه ڏسڻ ۾ ٿو اچي ان ۾ اهو ڪمڻ ڪمڻ ۽ ڪمڻ آهڻ، اهڙي بن ۾ لڏي هرا ۽ ڪمڻ جي وقت اس ۽ اهو بن بند نه هڻا ڀڄي ٿو. مولڪي شڪ آهي ته راندچندر بن ۾ راندچندر جي خرڻاڪ شڪل ڏسي ساهه ٺڪري ويند اهيءَ ڪري سمڻا ٿون چوڻ مٿي ڪوڙ ۾ ٿي ره. مان وري ڇڏي مڙي ايندس. وار جا اهي وڃڻ ٻڌي سمڻا واکل تي ڪڇ ڪوڙ مان ڇو ڏڪندي ڇو نه مون پتوڻا ڏرمهڻيءَ کي ٺهڻ ڪوڙ ۾ ڇو ڇڏي وڃڻ ڇو ٿا؟ هي ٿرڻ پتي بن ۾ نه ٺهڻ سان مان ڪري پنهنجو ڪرڻي ڇا بگاڙي سگهندو؟ ڇو نه ٿل مول ڪمڻ

دلداري ڏيئي سمجهائي پوري پئي موڪلايو مانا ڪوشليا آشيرواد ڏيئي چيس
 تہ تنهنجي الندي وهندي گهمندي ۽ سمهندي گندرو سميت اوهما وشو ۽
 مهيش ۽ ايا سڀئي ڏورنالون تنهنجي سدائين رکيا ڪندا رهندا ائين چئي
 هردي سان لڳائي مانا ڪوشليا رام کي موڪل ڏني .

رام لچمڻ سنواد

لچمڻ جڏهن ٻڌو تہ رام ان ۾ ويٺو جي لياري ڪري رهيو آهي سو ڏاڍو
 وياڪل ٿي ٻوڙ ٽنڊو اچي رامچندر جا چوڙا پڪڙي آيو ۽ ائين مان
 پريم جا آنسون وهڻ لڳس ۽ من ۾ ويچار ڪرڻ لڳو تہ هاءِ ڇا ٿيڻو هو ۽ ڇا
 ٿي ٻڌو هاڻي رامچندر وٺي هلندو يا نہ . ڇوڪڙن مڙڪي چڙهي ويندو تہ
 منهنجو چيمڻ هٿ مشڪل ٿي پوندو . شري رامچندر هن جي من جو حال
 ڄاڻي کلي سان لڳائي مٺي واڙيءَ ۾ چوڙا لڳس پيارا لچمڻ! ڊج نہ، ڇوڙن
 سال ڄاڻا تہ گذريا سو منهنجي صلاح مڃي مانا پتا جي شيرا ڪندو رهڻ
 جيڪو مانا پتا، گروءَ ۽ سولهيءَ جي آڱيا مڃي ٿو سو سدائين
 سڪي رهي ٿو، هن وقت پتا جي اڙڏا اوستا آهي ۽ گهر ۾ پرست
 شتروگهن ۽ ڪينهن ۽ وري منهنجي وڃڻ ڪري سڀ دڪي ٿيندا ڇوڪڙن
 توکي پاڻ سان وٺي هلندس تہ اڙڏا مڃي ۽ اي آرام رهندي جنهن راجا
 جي پرڃا دڪي آهي اهو راجا نرڪ ۾ وڃي ٿو جنهن ڪري تون سمجهه وڪ ۽
 اڻيئي رهي پئي . رامچندر جا اهي وڃڻ ٻڌي اڪين ۾ آنسون آڻي لچمڻ مٺي
 واڙيءَ ۾ چوڙا لڳو . هي رام مان ٽوهان جو داس ۽ ٽوهين منهنجا سرامي آهي
 اوهان تہ مڙڪي ڏاڍي سٺي سکيا ڏني پر آءٌ مورڪ جو ڪٽ سمجهه ۾ ئي
 اٿو اچي جي سچ ٻڌو تہ آءٌ مانا پتا ڪرو ڪوئي ڪونه سڃاڻان آءٌ تہ فقط
 ٽوهان کي ئي سڀ ڪڇ ڪري ڄاڻان ٿو . مان ٽوهان جي شيرا ڪرڻ لاءِ
 پٺيان پٺيان هلندس ٽوهان انهيءَ لاءِ آڱيا ڏارو . هي ٻڌو مڙڪي ڪري
 ڪريو ڇو تہ ٽوهان کان سواءِ منهنجو چيمڻ مشڪل ٿي پوندو . پاءُ جا اهڙا
 پريم ٻول ۽ وڃڻ ٻڌي رامچندر کڻي ڪنڊ لڳاس ۽ ڇيس تہ جلدي مانا کان
 موڪل وٺي اچ تہ ملون . رامچندر جا اهي وڃڻ ٻڌي لچمڻ خوش ٿيندو
 مانا وٽ آيو ۽ پوري پئي سڄي حقيقت ڪري ٻڌائي . لچمڻ جا اهي وڃڻ
 ٻڌي مانا سمجھتا مٿان چوڙا ڪا آفت اچي پئي پر وري تہ ڌارڇ ڌاري
 چوڙا لڳي پتر ڇوڪڙن تنهنجي ۾ اها مرضي آهي تہ ڀلي وڃ پر سڀني کي
 مانا سمان ۽ راءِچندر کي پتا سمان ڄاڻي شيرا ڪندو رهڻ اهڙي طرح پتر

توهان جي چوڻ واراڻا ڪري پرسن تي ٿيڻ ۾ وڃان ٿو. انهن چئي مالا ڪوشليا
دٻ وٺيسون. ان وقت مالا ڪوشليا وار جي راڄ لکڪ جي خروشيءَ ۾ شري
وڻڻ پڳوان جي اڇا ڪري رهي هئي ۽ واراڻن هٿن ڪري پڙهڻن کي
ڪوٺڻي دان ڏيئي پڳوان جي ڏهان ۾ ٺهن ٿي ويئي ۽ رامچندر کي ٻه ٽي
ڏٺائون اڃا سد به ڪانه وٺيس.

شري مهاديو چوڻ لڳو هو ٻاروٿي! ٿڌهن مهاراڻي سمجها وار کي آڏو
ڏسي مهاراڻي ڪوشليا کي مٿي آواز سان چيو، ”هي ڀيڻ! وار آڏو آهي.“
وار جو ٿالو ٻڌندڙي ڪوشليا پرسن تي اٿي وار کي اڳيان ٻيٺل ڏسي کلي
لڳائي ڪرڻ ۾ وهاريو ۽ چيو هي وار! ٻڪر لڳي هونديءَ ڪڇ مٽائي ڪاهو؟“
ٿڌهڻي وار چوڻ لڳو مالا مولڪي پڙجن ڪرڻ جو وقت ڪرڻ آهي ڇاڪاڻ
تہ اڄ مون هن وقت بس ۾ وڃڻ جي ستم پڙهڪيا ڪئي آهي ۽ رات،
هاڻا ڪيڪڙيءَ کي ٻه ور ڏيئي ڀرت کي راڄ ڏياريو ۽ مولڪي
ٻلواس ڏٺو آهي، اتي هليءَ جي ويس ۾ چوڏهن ورهيه رهي،
هي هاڻا! مان جلدي موٽي ايندس، تون ڪلهن ۾ ٻه قسم جي
ڇمڪتا نه ڪڇ. هڙي خروشيءَ جي وقت ۾ اهڙي اڇاڻڪ ٿانه ٻڌي مالا
ڪوشليا جي اکين ۾ آسڻ پڄي آيا ۽ ٿر ٿر ڏڪڻ لڳي، پٿر ٻڌ ڏور
ڌاري وار ڏي ٺاهڻي چوڻ لڳي. هي وار راجا ٿوڪي ٻيڙو ٻٽ ڇڏي ڪري
راڄ لکڪ تي ڏٺائون ٻڌو ٿر راجا ۽ ڪهڪڙي جو ڇا ٻڌايو آهي؟ راجا راج
ٻلي وڃي پرسن کي ڏسي لهڪڻ ٿو چوڙي ٻياري ٻٽ کي ٻلواس جي آڳا
ڌر تي ڏاي ويئي. ٻڌو هيءَ ڪهڙي ڏوه جي سزا آهي؟ مالا ڪوشليا ڏاڍو
من ۾ ڏکي ٿي ڇو تہ هڪ پاسي ڏور ۽ ٻيو وچ وڏو ٻڌي مس مڃهائي ڇڏيس،
جي هٿ ڪري مرڪل ٿئي ڏئي تہ ڏور ٿو لاس ٿئي ۽ جي مرڪل ٿي ڏئي
تہ وچ وڏو وڏو ڏک ٿو ڏئي ٿيڻ سڃاڻي. ڪيائون هئي سو استرڻ جو ڏور
ڊاٽاري پرسن ۽ رامچندر کي هڪ سمان ڇڏي هڙي ٿي پٿر رکي ڪرڻ
لڳي هي وار! آڏو وڃان ٿوٺان، ٿر ٺاهڻ چڱو ڪم ڪرڻ آهي، ڇوٽا جي
آڳا سر تي رکي سو ٻڪار ڪم. راجا ٿوڪي راڄ ڏيئي ڪري وري ان ٿر
مرڪلي ۾ مولڪي ڏور ٿر ڇڏي ڪرڻ. ٿر اوکڻ سواءِ ٿڌهڻا ٻڌو ۽ راجا
ڪهڪڙي رهي سگهندي؟ راجا جي هن وقت ٻڌو اوستا آهي ٿڌهڻن کان سڀاهو
ڪرڻ ٿيڻ، هاڻا ايترو ڪم مولڪي وساري نه ڇڏج. انهن چئي من جهلي
سڪو اکين ۾ ڳڙها پڄي آيس ۽ ورتل لڳي ٻڌو شري رامچندر مالا کي

آهي جو چوڻ تي به نٿو ڪري اهو پٽ وشتا جي سمان آهي.
 پر پتا جي ڪڇ نه مون لاءِ آڳيا ڪئي آهي ان کي مان ضرور ٻورو ڪندس
 تون سچ ڪري ڄاڻ رام به ڳالهون ڪڏهن نه چوندو، رام جا اهڙا وچن
 ٻڌي ڪيڪئي هن طرح چوڻ لڳي هي رام! ڄمڪا سامگري تنهنجي راڄ
 لڪ لاءِ گڏ ڪئي ويئي آهي سا ڀرت کي ئي راڄ لڪ ڏنڊ وڃي (اهو
 منهنجو هڪ ور آهي) اچي ور مارج پتا جي آڳيا سان اڄ مٽي ويس پر
 ڄڻا ڌارڻ ڪري ان ۾ هليو وڃ، اتي روشن مين جي لائق پوروڄن کائي
 چوڏهن ورهين تائين ان ۾ ره (بس تنهنجي پتا جو اهو ئي ٻيو ور آهي)
 جو توکي ڪوڻ گهرجي ليڪن راجا هنن سڀني ڳالهين لاءِ توکي چوڻ ۾
 شروعاتي ٿو. تنهنجي شري رامچندر ڇو مال ڀرت پلي آندو سان هيءُ راڄ
 ڪري ۽ مان به هاڻي ڏنڊ ڪارڻ بدواس وڃان ٿو ليڪن انهيءَ جو سبب
 معلوم نٿو ٿئي ته مهراج مونکي ڇو نه ٿو چري، رام جا وچن ٻڌي ۽ رام کي
 سامهون ويٺل ڏسي دک ۾ پيارل دڪي دشرت چوڻ لڳو. ”هي رام! مون
 استري ٻروس ئي اٿي رستي پاپ آما کي ٻڌي هي راڄ ور ٿو انهيءَ ۾
 توکي ڪوئي پاپ نه لڳندو. هي رڳهندن ائين ٿيڻ ڪري مونکي ڪوڙو
 ٿيڻو نه ٻوندو ائين چئي راجا دڪي ئي وڙلاپ ڪرڻ لڳو. هاءِ رام، هاءِ
 جگرنات، هاءِ ٻارڻ پيارل مونکي ڇڏي تون گهور ۾ وڃڻ ڪيئن لڳ
 سمجهي رهيو آهين؟ ائين چئي رام کي گلي لڳائي روئڻ لڳو، تڏهن رام
 هٿ ۾ پاڻي کڻي پتا جا آنسون اڳها ۽ کيس پاڻي ڏيئي دلداري ڏيئي
 چوڻ لڳو، هي پتا جيڪڏهن منهنجو ننڍو ڀاءُ ڀرت راڄ ڪندو ته ان ۾ دک
 جي ڪهڙي ڳالهه آهي؟ مان به هن وچن جو ٻالڻ ڪري وري توهان وٽ
 ايرڏيا موٽي ايندس، هي راجا! ان ۾ رهڻ ڪري مونکي راڄ کان به ڪروڙن
 سڪ ٿيندا، هن ۾ توهان جي ستم جي رڪيا ٿيندي دهرائڻ جو ڪارج ٻورو
 ٿيندو ۽ ڪيڪئي جو به ڀلو ٿيندو تنهن ڪري هي پتا! ان ۾ رهڻ ڪري
 هر طرح جو لاپ آهي.

رام جو هاتا ڪوشليا کان هوڪلاڻ

هي پتا جي مونکي خوشيءَ سان آڳيا ڏهر ته مان توهان جي ڏنڊ وچن
 کي سچو ڪرڻ چڱو مان هاڻ جلدي وڃڻ چاهيان ٿو. ڪيڪئيءَ جو ڪروڙ
 به شانت ٿي ويندو. راڄ لڪ جي سامگري الڳ رکي وڃي، مان مانا
 ڪوشليا کي دلداري ڏيئي ۽ جانڪيءَ کي سمجهائي هيٺ اڃان ٿو ٻوءِ

ٿيل سامگريءَ مان راج ٽلڪ ڏنو وڃي ۽ ٻيو ور جلدِي رام ڏنڊ
 ڪارڻ بن ڏي هليو وڃي ۽ اتي جنائون ڌارڻ ڪري ڪند
 مول ڦل ڪاٽي مليءَ جي ويس ۾ چوڏهن ورهيه بن ۾ رهي
 اُن کان پوءِ پنهنجي مرضيءَ سان چاهي ايڙڏيا ۾ هوڻي اچي
 يا سندس مرضي بن ۾ رهي، پر شري رامچندر سڀاڻي سويل
 ٿي ضرور بن ۾ هليو وڃي، پر جيڪڏهن هن ڳالهه ۾ ڪڇ
 دير ڪندو ته مان پنهنجو پاڻ کي هاري ڇڏينديس، توهان
 پنهنجا وڃن سڃا ڪريو، بس اهڙي منهنجو پيارو ڪم آهي.
 ڪيڪڻي جا اهڙا دل ٽوڙيندڙ ڪنور وڃن ٻڌي مهراج دسرت مورچا ٿي
 ڪري پيو، جڏهن هوش ۾ آيو ته ڌاري ڌاري اکيون کولي آنسو ٺاهي
 من ۾ چوڻ لڳو ته ڇا؟ مون هي دڪ سڀني ۾ ڏنو آهي يا منهنجي من ۾ ٻيو
 ٿي پيو آهي هن وقت پنهنجي سامهون شينهن وانگر ويٺل ڪيڪڻي ڪي
 ڏسي چوڻ لڳو! هي دشت! منهنجي پرائن کي ناس ڪرڻ واري تون اڄ
 ڪهڙا وڃن چئي رهي آهين، شري رامچندر تنهنجو ڪهڙو ڏوهه ڪيو
 آهي. تون ٿو منهنجي سامهون رام جا ڪٺ ڳائيندي هئين تون ٿو اڳي
 چوندي هئين ته رام مونکي ڪوشيا جي سمان ڄاڻي سدائين منهنجي شيرا
 پيو ڪري، پوءِ هن وقت تون اهڙي آلي ڳالهه ڪئين چئي رهي آهين،
 تون پنهنجي ٻٽ جي لاءِ راج وٽ پر رام کي گهر ۾ ئي رهڻ ڏي. هي
 راڻي تون مون تي دٻا ڪر. رام مان توکي ڪوئي ڊپ ڪونهي ائين چئي
 دسرت اکين ۾ آنسو آڻي ڪيڪڻي جي پيرن تي ڪري پيو، تڏهن
 ڪيڪڻي ڪروڙ ۾ ٻرڻي ڇوڙ هي راجن جا تون پنهنجو وڃن ڪروڙ ڪرڻ
 چاهين ته باد رک جيڪڏهن پنهنجي وڃن جو ڀنگ ڪندڻ ٿو توکي توڪ
 پوڙڻو ٻوندو پر جيڪڏهن سڀاڻي سولر بنواسي ڪهڙا پاڻي رام ان ۾ نه
 ويندو ته مان تنهنجي سامهون ڦاسي لڳائي يا زهر کائي مري وينديس. تون
 سنسار ۾ سڀني راجائن ۾ ستهراڻي آهين ۽ تو ڇو هر ٿو منهنجي سڀ ٻرنگيا
 آهي، ائين چئي ماڻهن کي دٻو ۾ رکڻ چاهين ٿو، هاڻ تون رام جو قسم
 کائي وڃن ڪروڙ ڪري رهيو آهين تنهنڪري توکي توڪ ۾ ئي وڃڻو پوندو.
 پنهنجي پياري ڪيڪڻي جا اهڙا ڪنور وڃن ٻڌي مهراج دسرت دڪ جي
 سمندر ۾ ٻڏي وارو ۽ مورچا ٿي ڪري پيو، انهيءَ دڪ جي ڪري ان لاءِ
 هڪ رات ۾ ورهيه سمان ٿي گذري!

ڪيڪڙي کي نه ڏسي وائڙو لي ويو من ٿي من ۾ چوڻ لڳو ڪهڙو سبب آهي جو بهرڻاڻن محل ۾ ڪهڙو ڏينهي سدائين ڪلندي منهنجي سامهون ايندي هئي اها سلڇڻي اڄ ڏسڻ ۾ نه لي اچي منهنجي چنڊ ۾ ڊڪر چاڻي واپار ڪري داسن کان پڇيو اڄ ترڪاجي سلڇڻي وائي ڪٿي آهي ۽ اڄ پٺان بهاري منهنجي سامهون چو نه لي اچي تنهن لي داسن چيو هسي ڏيرا ڪارڻ نه معلوم نه آهي پر هوءَ ڪڍي پون ۾ ويئي آهي توهان اتي ٻاڏ وڃي ڇڏو حال معلوم ڪريو. داسن جي اها ڳالهه ٻڌي راجا ڊپ وڃان ان وقت وار ۽ اتي وڃي اچي سرور ٿي ڏيري ڏيري هڪ ڦهري چوڻ لڳو. هي پٺان بهاري اڄ پئڻن ۽ پئڻن کي ڇڏي ڇڏي هن حالت ۾ ڏوليءَ لي سمجهن پئي آهن! تون دولسان ڳالهائڻ ڇڏي، انهيءَ ڳالهه جو مولڪي عجب ار لڳي جو سڀئي ڏاڍو لاهي ميرا ڪندا ڪوڙا ٻالي ڏوليءَ لي ڇڏي پئي آهن! توکي جيڪي گهرجي سرور مان بهنجو وڃن پورو ڪندس، تنهنجو هسيءَ اورو سال ڪم ڪرڻ وارو آهي؟ اهو زال هجي چاهي مزد مان ان کي ضرور سزا ڏيندس ليڪن ان کي موت جي سزا نه ڏئي ڇڏيندس، هي بهاري جنهن ۾ تون راضي آهين سو مولڪي ضرور ٻڌاءِ پر ڪهڙو نه مشڪل ڪم هوندو تڏهن نه هڪ ٻل ۾ پورو ڪندس تون منهنجي سواءِ کي چاڻي ٿي، مان توکي پٺان کان پيارو تنهنجي پٺ ۾ جي وس ۾ آهيان پر تون مولڪي جو بهران ٿي ڪرين، تنهنجو اهو خيال اجايو آهي. ٻڌاءِ توهان وارو ڪرڻ واري ڪنهن ڪمڪار کي مان ڏوان ڪري ڇڏيان ۽ تنهنجو اورو حال چاهيندڙ ڪنهن ڏينهيءَ کي هڪ ٻل ۾ ڪمڪار ڪري ڇڏيان هي بهاري هن ٻاري ۾ وڌيڪ چا چوان مان توکي منهنجي جان نه ڏيڻ لاءِ تيار آهيان شري رامچندر مولڪي پٺان کان وڌيڪ پيارو آهي مان انهيءَ جو قسم کائي ٿو چوان نه تون چمنن چوندنءَ مان نئين ڪندس.

دشرت جو ڪيڪڙي کي ور ڏيئي رامچندر کي بدواس ڏيڻ مهاراج دشرت ڇڏي وارو قسم کائي اهڙي طرح ڇڏو لڳو تڏهن ڪيڪڙي ڏيري بهنجا آئون اڳي راجا کي چيو. راجا! جهڪڻن ترڪاجي دل سان وارو قسم کائي چيو لا نه جو ڪنهن گهران لي اهو ڪم پورو ٿيڻ گهرجي. ياد آڻو ڪهڙو قسم آڳي ڏنو ۽ ڏينهن جي لڙائيءَ ۾ مون ترڪاجي جي رکيا ڪئي هئي. ان قسم ترڪاجي پٺس لي مولڪي ا ور ڏيڻ لاءِ چيو هئو ۽ مون اهي پئي ور ترڪاجي وٽ امانت ڪري رکيا هئا. هاڻ ان مان هڪ ور جلدي منهنجي پياري پٽ ڀرت ڪسي هن ڪلي

راڻي پتيءَ جي پراڻن جي رکيا ڪرڻ ڪري نون تمام گهڻي دٻار ٿاين ڏک. سهي ۾ ان سوراخ مان هٿ ٻاهر نه ڪڍيو جڏهن سڀني ڏيٽين کي ماري ڇڏڻ کان پوءِ مهاراج دشرت ٺوڪي ڏٺو. اهڙي طرح ٺوڪي ڪندو ڏسي انکي ڏاڍو عجب لڳو ۽ ڏاڍو خوش ٿي ٺوڪي کلي لڳائي چيو ته مان ٺوڪي ور ڏيڻ چاهيان ٿو، ٺوڪي جهڪا اڃا هڃي سا گهري وٺ، هاڻي اهي به ور هندوت وٺي سگهين ٿي. راجا جي ائين چوڻ تي ٺوڪيو هو. راجن! جيڪڏهن مون کي سڪ ۽ پير سان به ور ڏيڻ چاهيو ٿا ته هي پتي دٻار هنن وچن کي توهان فلان پاڻ وٽ امانت ڪري وکر جنهن وقت مقرر ڏسندس تنهن وقت اهي پتي ور ڏئي ڇڏجن. تڏهن راجا تمام چڱو چئي ٺوڪي چيو هي راڻي هاڻ گهر هلون. هي مهاراڻي اها سڃي ڳالھ مون اول توکان ٻڌي هئي، ڇا هن وقت مون کي ياد آئي آهي. هي راڻي نون جلدي چل وٺ ڪري پنهنجا سڀئي زور لاهي هيڏانهن هوڏانهن پکيڙي ڇڏ ۽ وار چوڙي غصي ۾ رهڻ جيستائين راجا وچن جو پالڻ نه ڪري تهستائين چپ چاپ ڌرتيءَ تي پئي رهڻ. ڪيڪئي منٿا جي ڳالھ ٻڌي ڪسنگ وس عئل ڪم ٿي وڃڻ ڪري دشت ڪيڪئيءَ ان وقت منٿا جو ڪيل رچيل سڀ سچ ڪري هڃو ۽ منٿا کي چيو ته توب اهڙو عئل ڪٿان آيو اڙي بانگي سدري مان ٺوڪي اهڙي سڀاڻي نه سمجهندي هيس. جڏهن منهنجو پيارو پٽ پرف راجا ٿيندو ته مان ٺوڪي مالامال ڪري ڇڏيندس، تون ته مون کي پراڻن کان نه بيماري آهين. ائين چئي ڪيڪئي چل ڪري ڪوپ ۽ ون به وٺي ۽ پنهنجا سڀ زور لاهي هيڏانهن هوڏانهن پکيڙي ڇڏيا ۽ ميرا ڪهڙا پاڻي وار کولي نرو حال ڪري زمين تي اونڌي پئجي رهي ۽ چوڻ لڳي اڙي ڪهڙي ٻڌ جيستائين رام ان ۾ نه ويندو هيءَ پراڻ ڀلي نڪري وڃن تيسين مان اهڙي طرح پئي هوندس تنهن تي منٿا اهو چاڻي چيس ته هي ڪلياڻي نون بيشڪ ائين ئي ڪڇ انهيءَ ۾ اوس تنهنجو ڪلياڻ ٿيندو. منٿا پنهنجي گهر هلي ويئي ۽ ڪيڪئي به ائين ئي ڪيو، انهيءَ ڪري سدائين دشت پرشن جو سنگ ڇڏڻ گهرجي ڇاڪاڻ ته ڪسنگي پرشن جي هن راج ڪنيا ڪيڪئي وانگر ٻڌ ملين ٿي وڃي ٿي.

ڪيڪئي جو ڪوپ گهر ۾

سري مهاديو چوڻ لڳو هي ٻاروئي! جنهن وقت مهاراج دشرت رامچندر جن راج ٺلڪ جي سامهون ۽ آند منگل منال جي لياري ڪرڻ لاءِ رجا ۽ منترين کي آڳا ڏيئي پرسن ٿي پنهنجي محل ۾ آندو اتي پنهنجي بيماري

وقت آئي، ان وقت ڪهڪڙي اڪائيف ۾ ٻڌڻ ٿي ويئي هئي، ان کي
 مٿي اچي چوڻ لڳي هُن مهاراجي، اڃا-ڏاڏو! مورو ڪهڙن ڪهڙي ٻيئي آهڻ
 ٿيندي لاءِ وڏو ڀاري سڪت اچڻ وارو آهي، هي مٿي چال واري
 توکي ٻنهي سندن جو گهمند آهي. انهيءَ ڪري توکي ڪنهن ٻالھ جي
 سڏ ڪان ٿي پري. ڏس. مهاراج جي ڪرڻا سان رام جو راج ٿڪ ٿڪ ٿي وارو
 آهي، اهو ٻڌي ٻن ۾ مڱڻ ٿي ڪهڪڙي اٿي ٻيئي رهي ۽ مٿي ۽ مٿي کي
 هيئن چاهڻ سان چڙيل سونو هار ڏئي چوڻ لڳي اڙي چري اعائي ۽ وڏي
 خوشيءَ جي ٻالھ آهي، ان ۾ سڪت اچڻ وارو ڪهڙن ٻيئي رهي ۽ مٿي آهڻ،
 رام ۽ مولڪي پرم کان وڌيڪ پيارو آهي، ٻنهي مٿي مٿي وائي آهي
 جو ڪوشيا توڙي مولڪي هڪ سماڻ پاڻ سان ڏسي ٿو ۽ سدائين منهنجي
 شيرا ڪندو رهي ٿو اڙي مورو ٿون ٻڌاءِ توکي رام مان ڪهڙو ٻيو لڳو آهي؟
 اهو ٻڌي بنا سبب جي وار ڪرڻ واري مٿي مٿي ڪري چوڻ لڳي هُن
 ڏاڏي منهنجي ٻالھ ٻڌ ٿيندي لاءِ وڏي مصيبت ٿي آهي، راجا توکي
 دلداري ڏيڻ لاءِ سدائين منهن ۽ وٽندڙ ٻالھن ٻڌائي رائجياني خوش ٿو
 ڪري، هو وڏو ڪامي ڪوڙو بڪراڏي آهي توکي اڙي طرح ٻالھن ۾
 ٿي دل خوش ڪري رام جي ماءُ جو ٿي پورو ڪم ٿو ڪري، هن ٻنهي
 من ۾ ويڙهي ٿيندي ٿي شيرڪن سان گڏ پرم ڪسي ۽ ٿاڻا ٿي
 مرڪلي ڇڏي انهيءَ ڪري مٿي جي لاءِ ڏس ڪي ليڪ ٿي ايندو
 چاڪا ۽ لڪهڻ رام جو سالي آهي انهيءَ ڪري اهو رائجياني مائيندو
 لوڪن پرم کي يا ٿو رام جو داس ٿي رهڻ پوندو يا ٿو هن کي نگر مان
 جلدي ڪڍي ويندو ٿو انهيءَ کي مارائي ڇڏيندو ۽ توکي داسي ٿي
 ڪوشيا جي شيرا ڪرڻي پوند. اڙي طرح مائيلي ماءُ جي ٿي عزت ٿي رهڻ
 کان مٿي پلر آهي. انهيءَ ڪري هاڻ ٿون جلدي پرم ڪسي راج ٿاڪ ۽ رام
 کي چوڏهن سال بهاس ڏيڻ جو اڀاءُ ڪر. هي وائي اٿن ٿي ڪري ٿيندو
 بت بنا ڪنهن ڪم جي راج ڪندي ٿي وهندو، انهيءَ لاءِ جو مون اهو ٿان
 سرچي ڇڏي آهي اهو اڀاءُ توکي ٻڌايان ٿي. ڪهڙو وقت اڳي ڏارائن ۽ ڏيئرن
 جي لڙائي جي وقت پاڻ ٿاندر اچي مهاراجي راجا دشرت کي سڃاڻا ٿا اڃا
 ڪئي هئي. هي ساڻا! ان وقت سڃاڻا سان گڏ راجا توکي اوڏانهن وٺي هليو
 هئو. جنهن وقت مهاراجا دشرت راڪش سان سڏ ڪرڻ ۾ مشغول هئو
 ان وقت ٿو معلوم وقت جي ڌريءَ سان ڪلي ٻڌي ڪري پئي. ڏهن نام
 ذبح ڌاري ٿو ٻنهي هڪ ڪليءَ واري ٿنگ ۾ وجهي ڇڏي هئو. هي

پاٿرن جو جهڻو، ڪاٺ پيٽڻ، سهڻو ۽ جڻيا پاڻڻ ۽ وواڻ سڀ گڏ ۽ هڪ ئي وقت پئي ٿيا آهن. تنهن ڪري اهو ٺيڪ نه آهي ته ٻين پاٿرن کي ڇڏي رڳو مونکي ئي راج گديءَ تي زحار وارو ڇي. ٿو، ٻارءِ رامچندر وشست جي چوڻ موجب صبح جو جلدي اٿي پتا جي مهل ۾ وڻر هيڏانهن مٺي وشست ۾ راجا دشرٽ وقت اچي جو ڪڇ ڪيو هئو سڀر سڀ ٻڌار، جنهن وقت مهراج دشرٽ وشست کي رامچندر جي راج ٿلڪ ٻاٻٻ ڇوڻي ان وقت ڪنهن ٻڙش اهو سماچار ٻڌي سڄي ننگر ۾ ٻڌائي ڇڏيو ۽ رام جي ماءُ ڪرشلپا سميت کي به اها خبر ڏني پئي ماڻا ٿون. اها ڳالهه ٻڌي ڏاڍيون خروش ٿيون ۽ قيمتي هار لاهي ان کي ڏنائون، تنهن کانپوءِ رام جي ماما ڪرشلپا است سڌيءَ لاءِ اچي داريءَ جو ٻوڙن ڪيو. ستيرادي راجا دشرٽ جهڙي ڳالهه مشهور آهي ۽ هر پنهنجي پرڳڻا جو پالن ڪري ٿو، ليڪن هو ڪامي ڪيڪڻي جي ٻارم وس ۾ آهي سو اهڙي اوستا ڇا هو هن پرڳڻا کي ٻوڙو ڪري سگهندو.

منٿرا ۽ ڪيڪڻي

انهيءَ چيٽا ۾ وياڪل ٿي هره درگا ٻوڙيءَ جي ٻوڙا ڪرڻ لڳي، ان وقت ديوتائن ٻوڙئي داريءَ کي سمجهائي ڇڏيو ته داري ٿون ڪوشش ڪري مولولوڪ ۾ اڙڏيا ۾ وڃ ۽ اتي ٻه ماڻهو جي آڳاٽا سان رامچندر جي ٿلڪ ڏيڻ ۾ وڻهن وجهڻ جو اُٻاءُ ڪر. ٻه پٺاڻين ته ٿون منٿرا ڪئي ۽ جي من ۾ واسر ڪر ۽ ٻيءَ ڪيڪڻي جي من ۾ واسر ڪڇ هي داري اهڙي طرح وڻهن ٻوڙا کان پوءِ ٿون وري سرڳ لوڪ ۾ موٽي وڃن تنهن ئي سرسوتي تمام ڳڙ ڇڏي ائين ٿي ڪيو. ٻه پٺاڻين منٿرا ۾ وڃي واسر ڪيو، گڏهن ٿي هڻا اها ٿيڏي اها ڪڙي منٿرا مڪلف ۾ مٿي ڇڙهي هن ڏار ته ننگر سڀني پاسن کان سينگارار پيو آهي انهن ۾ انڪ نمونن جون رنگارنگي جهنڊيون هون جواهرن سان جڙيل چهارون چمڪي رهندون آهن ۽ سڀني پاسن کان خوشنمون ٿي رهندون آهن اهو ڏسي عجب ۾ پئجي هيٺ لهي آئي ۽ اِيءَ داسيءَ کان اچي پڇيائين هي ڀڻ اڄ ننگر کي ڇو سينگارار وارو آهي ۽ مهاراڻي ڪرشلپا به انڪ نمونن جون خوشنمون مٺائي رهي آهي ۽ ٻرسن چٻ سان ٻوڙن کي ڪوڙا زور دان ڇو ڏيئي رهي آهي. گڏهن اِيءَ داسي چوڻ لڳي هي منٿرا ڇا ٿرکي خبر نه آهي سڀاڻي سري رامچندر جو راج ٿلڪ ٿيندو انهيءَ ڪري اڄ سڀني پاسي ننگر سينگارار وڻر آهي. اهو ٻڌي منٿرا جلدي ڪيڪڻيءَ

ڀار وٺي آئي وڪو. ڇاڪاڻ ته ڏيڻا واري جاء تي انڌڪ رهي مٺي (ڪها)
 ڊپ ڪٽي ٻنهن انڌڪ تاج. واريون مکيه مکيه ڳاڙهه واريون، سرڻا ساڙ وڃايندڙ
 ۽ سرڻا ٻاجي وڃاڻ وارا مهر ڇاڪاڻ ته جي اڳي ڳاڙهن وڃائون ۽ ڇاڪاڻ
 ته جي. ٻاهران هالي گهوڙا رت ۽ چترنگي سينا هٿيارن ۽ دهرارن سان ٺاهڻ
 آي ٻڌي ۽ ٺڪر ۾ جهڪي مندر آهن انهن سڀني ۾ انڌڪ ٽپن جي ڀيٽ
 ڪٽي اچن. سميرن کي اهڙي طرح آڻيا ڏئي. شريمان وشت پاڻ رت تي
 چڙهي شري رام چندر جي محل ۾ واپس ڏاڪا چڙهي وري هٿ ٺهي
 آيو ۽ ڪر ٻه منڻ هٿ ڪري بنا روڪ ٽوڪ چڙهي اندر هليو وارو. ان وقت
 گروهه کي آيل ڏسي شري رام چندر اتي آڏو سڪار ڪيو ۽ ڀڳتي وار سان
 ڏٺو وقت ٻوڙ ڪيو، ان وقت سينا سولي بولي ۾ پاڻي ڪٽي آئي ٺڌن سري
 رام چندر گروهه کي رتن چڙهيل سنگهان تي ويهاري ان جا چوڙ ڏوڙي سينا
 سميت ان چوڙا اميرن کي ٻوڙ سان ٻه منڻي سر ٿي، وڪي چوڙهي مٺي
 ٺهرائجي چوڙا اميرن وٺي ڪري. مان ڏاڍو خوش ٿيو آهيان، شري رام چندر
 جي. انهن چوڙ ڪري مٺي وشت کي چوڙ ٺڪر، هي وارا ٺهرائجي چوڙا
 اسٽر کي مٽڪ تي لڳائي ٻاڙوئي جهڙو ۽ ٻيئي ۽ شڪر ڏله ڏله ٿي وار
 ۽ منهنجو پتا بهما ۽ ٺهرائجي چوڙا اميرن جي ٻه منڻ سان لشڪار ٿي وارو.
 هن وقت ٺٽو ٺهڻ سندس کي اهو اڀرڻ ڪرڻ لاء ۽ گروهه سان ڪهڙي
 طرح وڃندڙ ڪڍي. سر ٺهڻ هن طرح سڄو اڀرڻ ڪري رهيا آهن، مان
 چڱيءَ طرح ڄاڻان ٿو ته ٺهڻ لڳي سميت ٻه منڻ ٿي ساڳيءَ ٻه منڻا وشت
 آهن هي رڳهندن مان ڄاڻان ٿو ته ٻه منڻي ڏيڻاڻ چوڙ ڪارج سڌ ڪرڻ
 لاء ڀڳتي جي ڀڳتي سٿل ڪرڻ لاء ۽ واندڻ کي ٺاس ڪرڻ لاء مان هن
 ڀڳتي ٻڌو آهي ظاهر ٿيو ڪرمان. هي ٻوڙا جهڙي طرح مانا آسري ٺهڻ
 سڀني ڪارج ڪندا، ٺهڙي طرح ٻه منڻ شش ۽ مان ڪرو آهيان انهيءَ سڀني
 موجب مان به وڃندڙ ڪندس، ٺهڻ هي ڏيو حقيقت ۾ ٺهڻ ٿي ڪون جا
 ڪرو آهن، هي رام چندر سڀاڻي مهر ڇاڪاڻ ته شري ٺهڻ کي ڇاڪاڻ ته ڏيڻا
 ٺڪر وڃار ڪيو آهي اڄ ٺهڻ سينا سميت وڌي ۽ موجب اڀرڻ رڪي
 ساڙڻ رهڻ، رام چندر اهو ٻڌي عجب ۾ پئجي وارو ان وقت رام چندر ڏاڍو
 ۽ پاسي کان لڳو هٿ جهڙي ٻوڙ آهي ٺهڻ کي ڀڳتي ڀڳتي شري رام چندر
 چوڙ ٺڪر هي پاڻي ٺوڻ ته منهنجو سڄو شيوڪ آهيان ٺوڻ ڪند هن
 ٻوڙيءَ لاء ڇاڪاڻ ته منهنجو جهڙو ۽ ڇاڪاڻ ته ٻه منڻي ڪري سڄو ۽ ٺهڻ
 ارمان ٺٽو اهو آهي ته ٻه منڻا پاڻ ٻه منڻ شيوڪن هتي به آهن اسان چڱي

راجا دشوت جو راهچندر کي راج گدي ڏيڻ
 شري مهاوير چون لکڻ، هي ٻاروئي! هڪ ڏينهن اڳانٽ ۾ ويٺل را
 دشوت ۾ ۾ ويچار ڪري ڏاڍو پرسن پئي ٿيو ته سامهون ٽنگيل آريءَ ۾
 هنجي نظر وڃي پئي ان وقت ڇا ٿو ڏسي ته وار سڀ اڃا اي ويا اٿم
 ڇا ته پڌاڻ جو اڀرڻ ڏيئي رهيا آهن. ته هي راجا تڏهن هاڻي پڌو ٿو
 آهڻ ٿيڻ ڪري هيءَ راج گدي پٽ رامچندر کي ڏيئي اڳي زندگي پڙهڻ
 جي ڀڃڻ ۾ گذار. اهو ويچار ڪري پنهنجي ڪرو وشت کي محل ۾ گهرائي
 چيو هي ڪروچي! سڀئي ٽنگروسي ويدن جي واکاڻ ڪندڙ پڌا پڌا
 منڀري رام جي پراڪرم ۽ ڪن جي واکاڻ پيا ڪن انهيءَ ڪري هي ڪروچي!
 منهنجي مرضي آهي ته پنهنجي پراڪرمي ۽ ڪن جي واکاڻ ڪندڙ پڌا پڌا
 کي جهڙي ئي راج گدي ڏيئي ڇڏيان ڇاڪاڻ ته هن وقت منهنجي اوستا
 به وڏي آهي ۽ پٽ به شتروڪهن سان گڏ ناٿاڻي ويل آهي تڏهن ڪري مان
 جادي سڀاڻي رام جو راج ٿلڪ ڪرڻ چاهيان ٿو، انهيءَ ٻاري ۾ ٽرمان
 آڳيا ٿورم. راجا دشوت ڇا اهي وڃن پڌي مٺي وشت پرسن ٿي ڇوڻ
 لکڻ، هي راجن! منهنجي به اعائي مرضي آهي ته جلد به جلد مهاپراڪرمي
 ۽ ڪن ڪن ڪندڙ کي راج گديءَ تي وهاريو وڃي ۽ راج ٿلڪ جي سامگري
 اڃ ٿي ڪٿي ڪرايو. راجا، ڪروءِ جي اها راءِ پڌي ڏاڍو خوش ٿيو ۽ ڪروءِ
 کان مڏوس ڪڍائي راج ٿلڪ پئي ڏينهن ٿي مقرر ڪيائين. رامچندر جي
 راج ٿلڪ جو پڌي ايرڌيا ۾ وڏي دور سان باجا وڃڻ لڳا، رامچندر ۽ سينا
 جي سرور جا شپ آندڻ ڏيندڙ انگر ڦڙڪڻ لڳا اهي سرور پٽ جي اچڻ جي
 خبر ڏيئي رهيا هئا، راجا وشت کي گهرائي سڳيا ڏيڻ لاءِ رامچندر وٽ
 موڪليو. اوڏي مهل راجا سمتر وزير کي گهرائي آڳيا ڏني ته سڀاڻي
 وڳهنات کي راج ٿلڪ ڏيندس ان جي لاءِ مٺي وشت جهڪا به سامگري
 چڙهي اها سڀ آڻي گڏ ڪرايو.

راجا دشوت جي آڳيا پڌي سمتر پرسن ٿي مٺي وشت کي چيو ته مان
 سا ڪرمان؟ تڏهن ڪيائون مهاڻيسوي وشت چيو سڀاڻي سرور وڃين
 رواجي وٽ سون ڏورن ۽ سٺن ڪوڙن سان مينگاريل سورنهن ڪيائون
 هزارن وڃن ۽ سون ۽ رڻ جڙدن سان جڙيل بالڪي ۽ اراوت هالي چئن
 دن وارو ۽ سڀني ٿيڻ جي چل سان پڙيل هڪ هزار سون ڪلش گهرايا
 ن ٿي تڏهن هرڻ چوڻ ڪلون آڻي رکو ۽ مڪتاڻي سهرڻ رڻ جڙيل هڪ
 چيت ڪٿي اچڻ ۽ انيڪ عجيب مالهائون انيڪ عجيب وستر انيڪ سونا

ڪيان جو اڀياس ڪرڻ گهرجي توهانجي چوڻ ڪمان جي ڀڳتي. ڪندڙ ڀڙش
 کي ئي ڪيان جي پراڻي لڳي ٿي. چور ڀڙش توهانجي ڀڳتيءَ ۾ لمن آهي
 اهر ئي حئيشت ۾ مڪتيءَ جي لائق آهي. هي ڀڙو مان توهانجي ڀڳتن
 جو ڀڳت ۽ الهنجي ۾ ڀڳتن جو داس آهيان توهان مونکي نومره ڪري دها
 ڪرار. هي ڀڙو توهانجي ڀاڻ ڪمل مان ڀڙا ٿيل ڀڙها منهنجو پتا آهي،
 تنهن ڪري مان توهانجو ڀڙو آهيان، مون ڀڳت جي رکيا ڪرار اهڙي طرح
 چئي وار وار نمڪار ڪري اکين ۾ ڀڙو جا آنسون آڻي ۽ ڀڙو لڳو هي
 رگهندن مونکي ڀڙها توهان وٽ موڪلو آهي، توهان چور اوتار وارو جي
 مارڻ لاءِ ورتو آهي، ليڪن توهانجو پتا دهرت توهان کي راج لاک ڏاڻو
 وارو آهي. جهڙڪڏهن راج ۾ موهن آي توهان وارو کي نه ماڻندا نه ڀڙويءَ
 جو ڀار لاهڻ لاءِ جو توهان پرتڪا ڪئي آهي، انجو ڇا ٿيندو؟ تنهن ڪري
 هي ڀڳوان. توهان ان کي چور ڪندا. ڇاڪاڻ ته توهان ستيه اڙنگيا ٿي
 هلندڙ آهيو. ٿاڙڊ جا اهي وچن ڀڙي رانجهندو کلي چوڻ لڳو، هي ٿاڙڊا
 ڀڙو. ڇا اهڙي ڪاٺي ڳالهه آهي جنهن کي مان نعر ڄاڻان. اڙوان جو ڪڇ
 مون اڙنگيا ڪئي آهي سا بنا ڪنهن ڪارڻ جي ڀڙوي ڪندس، ليڪن
 ڪرم اڙسار جهڙي ڀڙاڙ ڀڙو ڪمزور ٿيندي ويندي، انهن دشتن ۽ دانهن
 کي ماري ضرور ڀڙويءَ جو ڀار لاهيندس. وارو کي لاس ڪرڻ لاءِ مان
 سڀاڻي ڏاڍو جو ڪارڻ ٻڌائي چوڏهن ورهين لاءِ مٺي ويس ڌاري ان ڏي
 هليو ويندس ۽ ان دشت کي سڀاڻي هڻڻ جي ويس ۾ سان ڪٽڻ سوڌو
 لاس ڪندس. رانجهندو جي اهڙي طرح اڙنگيا ڪرڻ ڪري ٿاڙڊ مٺي
 ڏاڍو ڀڙس ٿو ۽ ڏاڍو دهرت ٿو ٿام ڪري ڀڳوان کان آڻيا وٺي آڪاش
 وٽي دهرلو ڪهلو وارو.

هڪ ڏينهن راڻي ڪيڪي جو ڀاءُ ڀڙاڇيس راجا دهرت وٽ آيو ۽
 اچي چيائينس ته منهنجي پتا ڪيڪي جي داس ۾ هڪڙي وڏي واکش
 ڪرڪ تالي راج ۾ تباهي مچائي ڏني آهي جنهن ڪري لاچار ڀڙو ڪو ڇاڙهو
 نه ڏسي مونکي مدد وٺڻ لاءِ پتا توهان وٽ موڪلو آهي. ڀڙو دهرت مٺيءَ
 ڳالھ، وڃاري راجا کي همٿار، ڀڙو راجا دهرت منهنجي ڀڙي پٽن ڀڙو
 شتروڪن کي لنگو ڏيئي مٺي سان گڏ موڪلو جن وٽي لڙائي ڪري
 واکش کي ماري ڇڏيو ۽ تالي کي راج وٺي ڏنو ۽ داس ۾ شائني ڌار
 ڪرڻ لاءِ ڪجهه دهرت اتي رهي پيا.

روپ اڇا ٻاڙها ۽ ڪارا رنگ ورڻ پرجا انهن ڪري ئي، هنن ٽنهي لوڪن جا روپ وڏي گهر جو گرھستي نرهان کي ڇڏو ويا آهي، نرهان ڀڳوان وشو آهيرو ۽ جانڪي لڇمي آهي، نرهان شو آهيرو ۽ جانڪي ڀارولي آهي، نرهان اريها آهيرو ۽ جانڪي سرسولي آهي، نرهان سرور ڌار آهيرو ۽ جانڪي ڀرپا آهي، نرهان چندرما آهيرو سلڇڻي سيتا ووهڻي آهي، نرهان ڀندر آهيرو ۽ سيتا بلور جي ڪنيا سوچي آهي، نرهان اگني آهيرو ۽ سيتا سراها آهي، نرهان سڀ جا ڪال روپ جر آهيرو ۽ سيتا سڀمني آهي، هي جڳت نات نرهان ساروڪي آهيرو ۽ جانڪي نامسي آهي، هي رام ٽرن ورڻ ڌار آهيرو ۽ سلڇڻي جانڪي پرڪور جي ڪنيا وارولي آهي، نرهان هرا آهيرو ۽ سيتا سدانگي آهي، هي رام نرهان ڪپهر آهيرو ۽ سيتا انجي سڀ سمهڻي آهي، نرهان لوڪ جو ناس ڪرڻ وارا رودر آهيرو ۽ سيتا رودر وائي سدائي ئي، ان ۾ شڪ نه آهي هي ڀڳوان ٽنهي لوڪن ۾ نرهان سڀني ڪان وڏا آهيرو ڀڳو ڪو نه آهي- نرهانجي شڪتيءَ مان پرگهت ليل اڪيان ماها سان ڀڳوڪل آهي انهيءَ مان وڏو ٿيو، وڏي ٿيو مان سوتر آئا (هرڻي گريپ) ۽ سوتر آئا ڪان سرو آئا ليڪ ڏيهه انهن ٿئي ئي، اهدڪار ٻڌ پئج ڀاڙ ۽ ڏهه اندر ڀاون انهن سڀني کي گياني پيش جهر مرهر ۽ سڪ ڏک ۽ ٻيا ڏرم وارا ليڪ ڏيهه، ٻڌائين ٿا- اهي ليڪ ڏيهه، ايماني چيئن آئا جڳت ۾ ٽن منجهه، رهندڙ جهڙ نالي سان ظاهر آهي ۽ نه چوڻ جهڙا وڃن- موروڪڙ هن جهڙ جو ڪارڻ ابادي آهي، شڏه چيئن جو اسٽول سرڪير ۽ ڪارڻ اهي ئي اڀاڏارن آهيرو انهن اڀاڏارن سان مرهت هڻڻ ڪري جيو سدائي ٿو ۽ انهن کان چٽل پرمشور جهڙ وڃي ٿو، هي رگهندن! جاڳت، سمن سرشمت، اڙڙي جا ٽن قسم جي سرشمتي آهي- انهيءَ کان نرهان (پري) اڻ ڄاڻ آهيرو انجي چيئن روپ ۾ ساڳي آهيرو- هيءَ سچو جڳت نرهان مان ئي ٻڌا ٿو آهي ۽ نرهان ۾ ئي قائم آهي ۽ نرهان ۾ ئي ٻين ئي وڃي ٿو انهيءَ ڪري نرهان ئي سڀني جو ڪارڻ آهيرو- ارڙيءَ ۾ نانگ ڀرم ڪري پاڻ کي جيو مڇڻ ڪري منڇ کي ڊپ ٿئي ٿو پر جڏهن ائين سمجهي ٿو ته مان پرمالها آهيان تڏهن سڀني ڏان ۽ ڏکڻ کان چٽي وڃي ٿو ڇاڪاڻ ته نشان مائر جولي سروپ پاڻ ئي سڀني جي هردي ۾ قائم ئي ڪري انجي ٻڌيءَ کي روشن ڪري رهيو آهي، انهيءَ ڪري نرهان ئي سڀني جي آئا آهيرو- ارڙيءَ ۾ نانگ ڀرم وانگر اڪيان ڌري ئي پاڻ ۾ سچي جڳت جي ڪلونا ڪئي ويندي آهي سر ٻيوڊر ڪيان ٿيڻ ڪري اهو سڀ ٿي وڃي ٿو- سڀاڻي منڇ کي سدائين

ايوڏيا ڪالڊ (۲)

۱۔ ٻولي لاءِ شوق جي سڃاڻپ ۾ وڌيل ٻاروئي معي ئي ڪنگاڇي،
 مٿي ٿي ٻچ ڇڏي ڇڏي، ڪل ۾ لالڪ ڇڏي
 وڙ ڪم مالهائون ڪهڙي ٿي سڀني ٿيڻي رهيا
 آهن، سڀ ۾ سڃاڻپ ڏيکارين ۾ سرشت،
 سڀني ڇڏي سڌا هڪ وٽ سرور ٻاڪ ۽
 چنڊرما جهڙو صاف ڪلياڻ روپ شد ڪو ٻڌوان
 گمان ورتا ۾ ڇو هـي ٻاروئي هڪ ٿيڻ
 شري رامچندر ٻنهي جي مٿس جي اڳ ۾ ٿي
 جهڙيل سڃاڻپ ٿي آئند سان وڌندو هو ۽ سڀني
 ڇڏي سان جهڙيل چنڊر ڇڏي هـي،
 آئند ۽ خوشيءَ ۾ ٿيڻي رهيو هـو، اهڙي طرح آئند ۽ خوشين ۾ ڪاڻي
 وقت گذري ويو، جڏهن سڀني اڙوڏن سان جي ۽ رامچندر ستاوهن سالن
 جو ٿيو تڏهن رامچندر مٿن ۾ خيال ڪيو ته هاڻي ڏيکارين جو ڪم ڪرڻ
 ڪهڙي اڃا اٿي ۽ وڃاڻ ۾ هـو ته ان وقت ٻڌوان جو دوشن ڪرڻ لاءِ ڏورشي
 لارڊ آڪاش مان لٿو، ٻڌوان اوچتو ڏور موري لارڊ کي آيل ٿي، رامچندر
 سڀني سميت اٿي اٿي ٻوٽو ٻڌي سان هڪ جهڙي ٻوٽو ڪيو ۽ ڇڏي لڳو
 ته هي منور! مون جهڙي گهڻي ۽ سناري مٿس کي ٿوڻ جو دوشن
 ملڻ ٿيو آهي سڄي اڄ ڇڏي ڇڏي ٻچ ڪلڻ ڪري، ٻوٽي ٿوڻ جو دوشن
 ٿيو آهي ڇاڪاڻ ته ٻچ ڪلڻ ڪري سناري ٻوٽي کي سڃاڻپ ٿي
 ٿو. مان اڄ ٿوڻ جو دوشن ڪرڻ سان ئي ٻوٽو آهيان. هاڻي آڳاٽا ڪارو
 جو مٿس لائڻ ڪر هجي ته اها ڪڏهن شڪ جي ٻوٽو ڪڏهن، تڏهن
 لارڊ مٿي ڇڏي لڳو، هي ٻوٽو وٺل ٻڌوان! هي ٻوٽو ٿوڻ ٻوٽي کي مٿس
 جي برابر ڪري مٿس جو دوشن ڪري رهيا آهن، هي ٻوٽو! ٿوڻ جو دوشن
 ڇو ته مان سناري آهيان سو ته ٿي آهي، ڇو ته ٿوڻ سڄي سناري جو
 مول ڪارڻ آهي اها ماڻا ٿوڻ جي گهڻي آهي. هي ٻوٽو! ٿوڻ جي ٿوڻ
 مٿس ئي ان ماڻا مان ٻوٽا ۽ سڀ ٻوٽا اٿن ٿي اٿي ۽ ستر ڇو ته ٿوڻ
 ڪل جي ماڻا ٿوڻ جي سناري سان ٿيڻي ٿي، سڀ ٿي ٿي مثال

وئي ۽ جتي ڪٿي سهڻا چونڪ ٺاهيا ويا هزار اهڙي نه سڻڪاري وئي جو
چوڻ کان ٻاهر آهن منجهس درن اڳيان ڪمانون جهنڊا جهنڊون ۽ نبر
لڳي ويا ڪيترا اڀرڻا پري جا واسي راجا جي آڳيان ڪرڻ آيل هئا ۽ خرب
ڌام ڌور سان راجا کي شهر ۾ وٺي آيا رانديون پٽن جي ڪنوارن سميت اچڻ
جو پڌي ڏاڍيون خوش ٿيون محلات ۾ اچڻ سان گل جي رسمن موجب
ساج سڙڪ ڪري گهرڻن ۽ ڪنوارن کي اندر آندائون ۽ آرنِي وغيره ڪري
مٿائڻ گهرڻن گهرڻ لڳا. غريب غربا ڏاڍي پيا جي راجا ۽ رانين کي آسپا
ڪندا پئي ويا برهمڻن جي پهر ٽسي راجا رانين خوش ٿيون ۽ پنهنجو وڏو
ڀاڳ سمجهڻ لڳا راجا سڀني برهمڻن کي آدر ستڪار ڪري وهاري سڀني
جا پهر ڏئي ڀرجا ڪري ڀرجڻ ڪارو ۽ من گهريو دان دکشتا ڏنائون جو هر
ڀرڻ ئي آسپائون ڪندا هليا ويا. پوءِ رانين آيل مهمانن مٿ ٿاڻن سهاڻڻ
ڀاڙڻ پئي ۽ پٽن وارن کي گهرائون ۽ سندن مرضي موجب ڪهڙا ڏنائون
لاڳ وارن پنهنجي لائق ۽ موجب سڀ لاڳ ورتو ۽ شروعاتي راجا به ڪين
سندن مرضي ۽ موجب لاڳ ڏنا هئا تنهن کانپوءِ هرڪو پنهنجي پنهنجي گهر
روان ٿي ويو.

مهانن چوڻ لڳا رهي پاروئي تون ڏٺو آهين جو شري رامچندر جو چارو
من ڏيئي ٻڌي رهي آهين.

اهڙي طرح شري رامچندر روئي مانسروور جو ڪلچر جي سڀني ڀائرن جو
ناس ڪندڙ ۽ نرمل ڪيان، وڙاڳ ۽ ستروش ڏيندڙ آهي تنهنجو شري گوسوامي
السيڊاس جو ٺاهيل ٻال ڪانڊ روئي بهارين ڏاڪو ڀورو ٿيو.

- ۱- ڪام ڪروڙ مد لوپ ڪي، جب ٽڪ من ۾ کان،
تب لڳ پندف م-روڪ، ٽلسي ايڪ سمان.
- ۲- ٽلسي يا سنسار ۾ سڀ سي ملي ڪانءِ،
نا جاني ڪا پيش ۾ نارائڻ مل جاءِ.
- ۳- رام رام دشرت جانڪي لکن داهني اور،
ڌيان سڪل ڪلياڻ ۾، سر سر ٽلسي نورو.

ٻنهي ڪل جي ڪرن وڌي پڙهي گهرت ۽ ڪنار کي پوتر ٿورا ٿياري سڀ
 ويهون ٻن ٻن ڪنن - ۱۰ - پوءِ وشت مٽيءَ جي آڱيا سان گهرت ۽ ڪنار
 سڱهاسن تي اچي ويٺا. پوءِ راجا جنگ وشت مٽيءَ جي آڱيا وٺي وهاڙو
 جو سڀ ساڄ ٺاهي ماڻهري - ڪرم ڪرم ۽ اوبلا انهن ٽنهي ڪنڀارن کي
 گهرائي ورتو. پهرئين ڪش ڪشمري جي ٿي. ماڻهري سهڻي سندر جا
 سڀئي ڪنن جي ڪاٺ ٿيڻ سان پرتائي. اي سڀا جي ٽنهي ٻنهي اوبلا جا
 سندر سروي ٿي اها ٻنهي سان پرتائي. ۽ انهن ٻنهي ٽنهي سندر ڪنڀارن
 جا سندر ۽ ڪنن جو بندار هئي سا شترڪن سان پرتائي، جيڪا شري رامچندر
 جي وهاڙو جي ريت ٻنهي وٽي آهي ساڳي ريت سڀئي راجڪمارن جو
 وهاڙو ٿيو ۽ راجا اڏو وڏو ڏاهر ڏنڊو ڪجهه ڇڏي ٿو سگهجي. - سون ۽
 جواهرن سان منڊپ پيوڙو هو. - ڪرم ڪرڙا ڪنڀارن تي ڪنن جا ڪنڀاري
 ريتي ڪرڙا هائي ڪرڙا ريت ڏاس ۽ ڏاسون ڪامڊنڊر جهڙيون ڪانهون
 سينگاريل ڪنڀارن شهرن ۾ ڪنڀار پيان ٿي ٿو ڪري سگهجي. پوءِ راجا جنگ
 پاڻ سان گڏ هڪ چوڙي مٽي وائيءَ ۾ ڇوڙ ٿي هڪ ڪنڀار ڏان مان ٺهرا ۽
 وڏائي ٽيڻ سان راجا دشمن ۽ سڄي ڇڄ جو آدر ڪري خوش ٿي مها مڻهن
 جي منڊپ کي پير سان ٺهڪار ڪري - سون وائي ڏانڻن کي. باد ڪري
 راجا جنگ سڀني کي هڪ چوڙي چوڙي لڳو ٿي ڏانڻن ۽ سڄي پيش مڻهنجي
 ٻارن پاڻ کي ڏسڻ ٿا ٿي ڪنڀارن ڪنڀار ڪنڀار ٿي آهي ۽ جهڪو ڏنڊو الم
 سو سڀ پير پيش سمجهجو. هاڻي هن سڄي راج ٻانڌ سوڌو ٺهڻ مولي کي اها
 مله ٻڌل شيوڪ ڄاڻو. هي ڪنڀار راجا دشمن هنن ڪنڀارن کي پيش ڪنڀارن
 شيوڪاڻن ڄاڻي ٻانڌو. راجا دشمن ٿي جوڳي وڏائي ڏس. پوءِ راجا دشمن
 موڪل گهري جا جنگ گهڙي ويئي ۽ ڪانهه مس مس قبول ڪئي. سڀا
 ماءُ کان موڪلائڻ لڳي. ماڻس آشورواد ٿي هن ريت پيش ٿيڻ لڳي. شل
 سدائين پيش پيش ٿي ڪي ٻياري هڪ شل سهاڳو ڇڏو هجيئي سس سوري
 ۽ ڪرو جي شيوا ڪڇ پيش ۽ جو رخ ڏسي ان موجب آڱيا ٿي هلج انهن ڇڏي
 چاليءَ سان لائي سڀني ڪنڀارن کي پير سان سمجهار. پوءِ ڪنڀارن
 تي چاڙهي ڏسن ۽ ٺهڪن سان روانو ڪيائون. ڇڄ ٺهڪا وڃائي پيش هلي
 وڃ وڃ ۾ سندن منزلون هٽندا ۽ رستي جي ماڻهن کي سک ڏيندا هڪ
 پير ٿيڻ تي ڇڄ اڏندا جي وڃو ٿي. سڀ اڏندا پريءَ جا ماڻهو
 ڇڄ جي اچڻ جو ٻڌي خوش ٿيا ۽ سڀني پيش پيش ٿي گهر هڪ
 سٺا ڪرڻ ۽ شور جا دروازا سينگاريا. سڀني گهٽين ۾ سڀني ڇڄڪاڻي

وئي ۽ جتي ڪٿي سهڻا چونڪ ٺاهيا ويا هزار اهڙي ڪر سڀڳاري وائي ڪر
چور ڪان ٻاهر آهن منجهس درن اڳيان ڪمانون جهنڊا جهنڊارن ۽ تپ
لڳي ويا ڪيترا اڀرڻا پري ۽ جا وائي راجا جي آڳيان ڪرڻ آيل هئا ۽ خرب
ڌام ڌوم سان راجا کي شهر ۾ وٺي آيا رڳڙيون پٽن جي ڪنوارن سميت اچڻ
جو ٻڌي ڏاڍيون خوش ٿيون محلات ۾ اچڻ سان گل جي ڏسڻ موجب
سائب سڙڻ ڪري گهوڙن ۽ ڪنوارن کي اندر آندائون ۽ آڙي وغيره ڪري
مٿائن گهوڙون گهوڙا لڳا. غريب غرا ڏياري پيا جي راجا ۽ رڳڙن کي آسياسا
ڪندا پئي ويا ابرهمڻ جي پير ڏسي راجا رڳڙيون خوش ٿيون ۽ پنهنجو وڏو
ڀاڳ سمجهڻ لڳا راجا سڀني ابرهمڻ کي آڌر ستڪار ڪري واري سڀني
جا پهر ڏوٽي ڀرجا ڪري ڀرجڻ ڪارڻ ۽ من گهوڙو دان دکشتا ڏنائون جو هر
ڀرڻ ٿي آسياسون ڪندا هليا ويا. پوءِ رڳڙن آيل مهمانن مٿ ڏنائون سهاڳڻين
ڀاڳڻين پئي ۽ پٽن وارن کي گهرايائون ۽ سندن مرضي موجب ڪوڙا ڏنائون
لاڳ وارن پنهنجي لائق ۽ موجب سڀ لاڳ ورتو ۽ شروعاتي راجا به کين
سندن مرضي ۽ موجب لاڳ ڏنا هئا تنهن کانپوءِ هرڪو پنهنجي پنهنجي گهر
وڃي ويو.

مهاڻو چوڻ لڳو هي ٻاروئي ٽن ڏينهن آهين جو شري رامچندر جو ڀرڻ
ڏيئي ٻڌي رهي آهين.

اهڙي طرح شري رامچندر روئي مانسروور جو ڪاڇر جي سڀني ٻارن جو
ڪندڙ ۽ نرمل گيان، وڻڻ ۽ سنترش ڏيندڙ آهي پنهنجو شري گوسوامي
مڊاس جو ٺاهيل ٻال ڪانڊ روئي بهارن ڏاڪو ڀورو ٿيو.

- ۱- ڪام ڪروڙ مد لوپ ڪي، جب ٽڪ من ۾ کان،
تب لڳ پندف موروڪ، تلسي ايڪ سمان.
- ۲- تلسي يا سنسار ۾ سڀ سي ملي گانءِ،
نا جاني ڪا پيش ۾ نارائڻ مل جابه.
- ۳- رام رام دشرت جانڪي لکن داهني اور،
ڏيان ڪل ڪلياڻ ۾، سر سر تلسي نورو.

ٻنهي ڪل جي ڪرن ويڙهي پڙهي گهرت ۽ ڪنوار کي پراڻو ڏياري سڀ
 رڳيون پڙيون ڪيون. ۱۰. پوءِ وڌيڪ مٽيءَ جي آڱيا سان گهرت ۽ ڪنوار
 سنڪواسن تي اچي ويٺا. پوءِ راجا جنگ وڌيڪ مٽيءَ جي آڱيا وٺي وهائڻ
 جو سڀ ساڄ ٺاهي ماڻهوي. سڀ ڪيرت ۽ اوتلا انهن ٽنهي ڪنڀارن کي
 گهرائي ورتو. پهرائين ڪش ڪوترو جي ڏي ۽ ماڻهوي سهڻي سندو جا
 سڀي ڪن جي ڪاٺ پيرت سان پڙائي. ٻي سڀي ڪش جي ٽنهي ٻن اوتلا جا
 سندو سرويئي اها ٻنهي سان پڙائي. ۽ ٽين جهوپڙو ٺاڻو سڀ ڪيرت ڪوترو
 جا سندو ۽ ڪن جو پندار هتي ساڻس رکي سان پڙائي، جيڪا شري رام چندر
 جي وهائڻ جي ريت ٻڌائي وئي آهي ساڳي ريت سڀي راجڪمارن جو
 وهائڻ ۽ راجا اٿڻ وٺو ڏاڍو ڏاڍو ڪجهه چئي نٿو سگهجي. سون ۽
 جواهرن سان منڊپ پيو پيو هو. ۱۱. ڪرم ڪهڙا ڪهڙن ئي قسمن جا نعمتي
 ريشمي ڪهڙا هائي ڪهڙا رنگ داس ۽ داسيون ڪامڊندڙ جهڙيون ڪاهيون
 سينگاريل ڪهڙيون شهون جهوپڙيون به نٿو ڪري سگهجي. پوءِ راجا جنگ
 پاڻ سان گڏ هڪ چوڙي مٽي وائي ۽ هر چور ۽ هڪ ڪنڀار ڏان مان اوتلا ۽
 وڏائي ڏيڻ سان راجا دشرت ۽ سڀي ڇڄ جو آدر ڪري حشر ٿي مها منجن
 جي منڊپ کي پرير سان امسڪار ڪري سر ٽوڙي ڏياري ڪي. ياد ڪري
 راجا جنگ سڀي کي هٿ چوڙي چور ٿيڻ ڏياري ڪي ۽ سڄي پيش منهنجي
 پرير ٻار کي ڏسن ٿا ۽ جيڪي مولڪان ڦٽل منڊ پئي آهي ۽ جهڪو ڏٺو اتر
 سو سڀ پتر پشپ سمجهجو. هاڻي هن سڄي راج ڀاڻ سڙو ٽوڙو ٽوڙو ٽوڙو ٽوڙو
 مله. ڳڏل شيون ڇاڻو. هي ڪريالو راجا دشرت هنن ڪنڀارن کي پنهنجون
 شيون ڪاٺن جا ٿي ٻاڙيو. راجا دشرت ۽ چوڙي وڙائي ڏنس. پوءِ راجا دشرت
 هرڪل گوري جا جنگ گهڙي ويٺي ۽ کانڙو مس مس قبول ڪئي. سڀي
 ماءُ کان هرڪل ٿيڻ لڳي. ماڻس آشورواد ڏيئي هن ريت اڀري ڏيڻ لڳي. شل
 سدائين پنهنجي پتيءَ کي ٻياري هجڻ شل سهاڻي جهڙو هجڻي سس سوري
 ۽ ڪرو جي شيرا ڪڇ پتيءَ جو روح ڏسي ان موجب آڱيا ٿي هلج ائين چئي
 چاليءَ سان لائي سڀي ڪنوارن کي پرير سان سمجهاريو. پوءِ کين بالڪن
 تي چاڙهي داسن ۽ ٽوڪرن سان روانو ڪيائون. ڇڄ لغارا وڃائيندي هلي
 وڃ وڃ هر سندن منزلون هڻندا ۽ رستي جي ماڻهن کي سک ڏيندا هڪ
 پراڻو ڏينهن ئي ڇڄ اڀري جي وڃي پرتي. سڀ اڀري پريءَ جا ماڻهو
 ڇڄ جي اچڻ جو ٻڌي حشر ٿيا ۽ سڀي پنهنجا پنهنجا گهر هٿ
 رستا ڇڏي ۽ شهر جا دروازا سينگاريا سڀي گهرن ۾ سڪڙي چڻڪائي

لڳي. جنهن گهوڙي تي شري رامچندر اراجمان هو انجي چال ڏسي ڳرڙ
 لڳي آئي. مٿس ڏين پئي اهوڪي جهنن تي مولن مٿن ماڻڪن جي
 چوٽ چمڪات پئي ڪيو ۽ من موهيندڙ گهنگهون ۽ سهڻي لغام کي ڏسي
 دوتائون ۽ مٽي. انهيءَ لڳي ٿي ويا. پوءِ دوتائون خوش ٿي رڳوڪل مٽي
 شري رامچندر جي جڻ هڃي جڻ هڃي چئي ڳان جي ورڪا ڪرڻ
 لڳا. اهڙي طرح ڇچ کي ايندو ڏسي گهڻائي باجا وڃڻ لڳا ۽ راتيون سهانڻين
 کي گهرائي آڻي ۽ واسطي منگلڪ شيون ٺاهي هاليءَ جي چال واريون اهر
 استريون آڻي ڪرڻ لڳيون. آڻي ڪري هنن تڪ ڏور ۽ پوءِ شري رامچندر
 کي منڊپ ڏانهن وٺي وڃي آسڻ لڳي وهاريائون. ان وقت حجام پٺاڻي
 پٽ ۽ ناچو شري رامچندر جون گهوڙون وٺي خوش ٿي مٿر ٺاهي آهيون
 ڏيڻ لڳا. راجا جنڪ ۽ راجا دشرٽ پاڻ به ڏاڍي سک ٻرل سان گڏا پوءِ راجا
 جنڪ. راجا دشرٽ کي به منڊپ ۾ وٺي وڃي سڳهاسن تي وهاريو ان کانپوءِ
 پنهنجي گروه وشت جي پوڄا ڪري ويٺي ڪٿي جهنن تي گروه آهرواد
 ڏني. راجا جنڪ ساري ڇچ جو دل سان ويٺي ۽ مٽي ۽ وائيءَ سان آدر
 ڪيو. اوهما وشدو مهيش دگوال سورج ۽ ٻيا دوتائون رامچندر جي پوڄا
 تي جن چانو ٿي ٿن اوهمن جو گهٽ ويس ڌاري تمام ڇپ چاپ ۾ رونسرو
 ٿي ٿي، راجا جنڪ دوتائن کي ازار چاڻي پوڄي ٿي ۽ ٻيا سڄا جي سڌ
 ڪرڻ ڏنائين. وقت ڏسي وشت مٽيءَ شتاند (راجا جنڪ جي پروهت)
 آدر سان گهاريو. هو سڏ ٻڌي آهر وشت مٽيءَ جي چوڻ تي ٿر هائي
 ي ڪنوار کي وٺي اچر. پروهت آڳيا مڇي خوش ٿي راجا جنڪ جي
 وار ۽ اچي وائيءَ کي ڇو ٿر سڀتا جي وٺي اچڻ جي آڳيا ملي آهي سو
 کي جلد تيار ڪراره. پوءِ شري رامچندر جو واه ڏسڻ لاءِ دوتائن
 استريون آڻي ويس بدلائي پوءِ جو درشن ڪرڻ لاءِ رشمي سهڻا ۽
 ڪپ جي ڪن آڏو ڏنر وارو. وائي پروهت شتاند جا وڃن ٻڌي ڪل
 سترين ۽ سهيلين سان سندر منگلڪ شين جا ساڄ ٺاهي سوراهڻي
 ڪرائي سڀتا کي آدر سان وٺي هليون مس هائيءَ جي چال واريون
 سندن سان گڏ سڀتا منڊپ ۾ آئي. منيشور خوش ٿي مٿر اچاڻ
 ٻهوي ڪلن جي ڪرڻ ريتي ۽ انسار وهنوار آچاره پورو ڪري پوسن
 ۽ پوڙهي ۽ ٽپس جي پوڄا ڪرائڻ لڳا دوتائون ظاهر ٿي پوڄا وٺڻ
 آهرواد ڏني خوش ٿيا. پوءِ ڪهرت ڪنوار جو عت عت ۾ ڏني

ٻڌي راجا فاصد کي روانو ڪيو ۽ ٻيڙهه سڀني راتين کي گهرائي راجا جنگ
جي چئي پڙهي ٻڌائي. اها خوشيءَ جي خبر ٻڌي سڀني راتين ٻنهن ٻنهن
۽ منڪرن کي گهرائي ڪروڙين طرح طرح جون گهرجون ڏناريون مطلب ته شهر
۾ آندو منگل ٿي ويا راجا پرمه کي گهرائي چيو ته هاڻي گهرڙا ۽ رت وڃي
ٺهاري ڪراڙ ۽ جلدي شري رام چندر جي حج ۾ هليو. جڏهن سڀ ٺهاري ٿي
رهئي تڏهن راجا ڪرو وڃڻ کي سندس رت ۾ ڇاڙهي ۽ پاڻ پڻ رت ۾
ڇڙهي ويندو سڄي حج ڏاڍي ڏام ڏور سان رواني ٿي. راجا دشرم کي ايندو
چاڻي راجا جنگ رستي تي وڃ وڃ ۾ سٺا وسرام گهر ڇڏيائين جنهن ۾ سڙ
ڇوڙا سڪ سمايل هئا. لغاريون کي وڃندو ٻڌي ۽ سٺي حج کي ايندو چاڻي
هاڻي رت پيادا ۽ گهرڙا ٺهاري گهرائي اڳيان وٺي لاءِ هليا. اڳيان جڏهن حج ڏئي
تڏهن هردي ۾ آندو پر جي آڻ ٻيڙهه ڪناري تي حج کي وڃڻ لاءِ گهرائين
سان سڪ ٻيڙن سان گڏيا ۽ حج وٺي شهر ۾ آيا ۽ سڀني ڇاڇرن کي سندس
منڊپ ۾ رهايو ويو ۽ سڀني کي سڪن جو سامان آڻي انهن جي اڳيان موجود
رڪمر، جنهن جنهن کي جيڪا شيء گهري ٿي انهيءَ کي ساڻي ملي ۽ سڀني
کي ديوتائن سامان سڪ ڏيڻ لڳا. ديوتائن جون استراريون کڻي وري ڪري
ٻانڱ ٻڌيون ۽ ديوتائن سارو مڙنڪ وڃائي ڳاڻڻ لڳا، ڏاڍو آندو چالو ۽ وڏو.

ٻيا جي اچڻ جو ٻڌي ٻئي ڀائر ڏاڍو خوش آيا ۽ خوشيءَ ۾ له ٻڏي سمايا ۽ شڪ کان ڪروڙ کي چٽي لڏي سگهيا. وشواستر هنن جي ٺهرنا ڏسي من ۾ ڏاڍا پرس ٺهر ۽ ٻنهي کي پاڻ سان وٺي جتي دشمن لڏل هو اتي ويا. راجا دشمن جلن مٽيءَ کي پٽن سوڌو ايندو ڏٺو لڏهن خوش ٿي آيو ۽ مٽيءَ کي ٻوڙام ڪيو. مٽيءَ راجا کي آشورواد ڏني ۽ خوش چڱيلائي جو حال پڇائينس. ٻڌو ٻنهي ڀائرن ٿيءَ کي ٻوڙام ڪيو. جو ڏسي راجا کي من ۾ آندو ٺهر ۽ پٽن تي چاليءَ سان لڳائائين، ٻڌو مٽيءَ وشست جي چوڙن تي مٿو ٽيڪيو ۽ مٿس ٽن ٽي آشورواد ڏنن. ٻوڙ ۽ شتروڪهن اتي شري رامچندر تي تمڪار ڪيو رامچندر ٻه سڪ سان ڀائرن سان ملو ٻڌو ٻه ٻنهي ڀائرن تي ٽي ڏاڍو خوش ٿيو ۽ ٻوڙ سان هڪ ٻئي کي گڏيا، شري رامچندر ٺهرنا ۽ شري ٻنهي ڀائرن سان گڏو شري رامچندر کي چڱ ڏسي ٻوڙن جي ٻيٽ دشمن ٽيڙن اچڻ تي سولهياڻ جيئن چڱ ڏرم اڙڻ ڪام ۾ آيو ٻئي ٻئي جي ويڙه جي مهل تي شڪ لغارو ۽ ڊوڙ ڪون ٻاجا ۽ شڪ ڪڍڻ ۽ سڀني سولن جو سامان ٺار ڪيو واپس.

رامچندر ۽ سندس ڀائرن جو وواھ

هي رڳهرڪل جا جهنڊا شري رامچندر توهانجي جڻ هجي، جڻ هجي
 ائين چئي پرشرام ان ڏانهن لهيا ڪرڻ هليو ويو انهيءَ وقت ڪرڻا راجائون
 پنهنجي ڏپ ۾ ڊجي ويا ۽ ڪانٽر هيڏانهن هوڏانهن ڀڄڻ لڳا. انهيءَ وقت
 ديوتائون نغارا وڃائي پريءَ تي گلن جي ورڪا ڪرڻ لڳا شهر جا نر نارون
 سڀئي پوسن ٿيا. راجا جنڪ جي خوشيءَ ۾ وريان ڪرڻ کان ٻاهر آهي
 سيتا به ڏپ ڇڏي ڏاڍي خوش ٿي. راجا جنڪ وشرامتر کي پرڻام ڪري
 چوڻ لڳو ته توهان جي ڪرڻا سان عزت سان رهجي آئي ۽ منهنجو ڪند
 مٿي ٿيو هاڻي جيڪا مناسب ڄاڻي سٺي صلاح ڏار. وشرامتر مٺيءَ ۾ چيو ته
 راجا وهاڻو جو مدار ڏنڻ ڀڄڻ سان ئي ڇڪو، ته به هاڻي گل ريت موجب
 وڃي ڪر ۽ ايتري قاصد موڪلي راجا دشرت کي گهرايو ته، ڇڄ وٺي اچي.
 راجا جنڪ قاصد سڏائي کيس چئي ڏيئي ايتري موڪليائين. راجا شهر ۾
 حڪم ڪيو ته ازاريون، جاپون، مندر ۽ شهر کي چڻي طرفن کان سينگارايو.
 راجا پوءِ پنهنجي عملدارن کي سڏايو ۽ چيائين هڪ سهڙو پندڊال تيار ڪرائو،
 حڪم ملڻ شرط ڪارڻگرن کان هڪڙو سهڙو من موهندڙو منڊپ تيار ڪرايو.
 ويو جنهن جي سونهن ڏسڻ وٽان هئي. هيڏانهن قاصد پند ڪپڙو اچي راجا
 دشرت جي درٻار ۾ پهتو ۽ راجا جنڪ جي چئي آئي ڏنائين. دشرت چئي
 پڙهي ڏاڍو پوسن ٿيو ۽ اهو شب سماچار سڀني درٻارين کي پڙهي ٻڌارو جي
 ٻڌي ڏاڍو خوش ٿيا. هيڏانهن ڀرت ۽ شتروگهن مٿن سان جتي راند ڪري
 رهيا هئا اتي کين خبر پئي جي ڪهڙن ۾ نه. اها ماڻن راجا قاصد کان ڀڄڻ
 لڳو ته پئي ڀار خوش نه آهن قاصد ٽنهن کي چيو توهان جا پٽ نه ڀڄڻ کان
 ٻاهر آهن جو شينهن جهڙا مڙس آهن جو سڀني جي سونم ۾ هڪ پئي کان
 وڌيڪ بهادر راجا به هارائي ويا. شو شڪر جو ڏنڻ ڪوبه ٿورڙي ڪونه
 سگهيو ۽ جيڪي هنيلا ٻڌا هئا تنهن سڀني جي طاقت ڏنڻ ڀڄي ڇڏي.
 هي راجا ٻڌو اتي رڳهرنڻ مٿي رامچندر به ٽڪليف جي ڏنڻ ڪسي ائين
 ڀڳو. جيئن هاڻي گل جي ڏانڊيءَ کي ڀڄي پوءِ ڏنڻ جي ڀڄڻ جو آواز ٻڌي
 پرشرام ڪاوڙجي آيو ۽ گهڻن ئي نمونن سان اڪه ڏيکارايائين، پر رامچندر جو
 دل ڏسي پنهنجو ڏنڻ ڏنائينس. رامچندر جي استتي ڪري گهر ڏانهن هليو
 ويو. پوءِ راجا دشرت آئي وشست مٺيءَ کي چڻي ڏني ۽ سڄي
 الهه گروهه کي ڪري ٻڌائي جو ٻڌي ڏاڍو پوسن ٿيو ۽ راجا کي وواھ ۾-ي
 ڀاري ڪرڻ لاءِ آڳيا ڏني. ڇڄ تيار ڪرائي جلدي هليو رهي گروهه جا وڃن

هي ديوتا مون ۾ نه رڳو هڪڙو ڪن ڏٺس هلائڻ جو آهي پر توهن ۾ اڻ ڪن
 آهن سڀ ڪنهن لاهي مون توهان کان هارايو آهي. هي براهمڻ منهنجا
 انڙاڻ ڪما ڪريو. پنهنجي پرشرام ڪاوڙجي ڇو نه تون پڻ ماءُ والگر آهين،
 تون لفظ مولڪي بوهڻ ڪري ٿو ڄاڻين مان ڪهڙي قسم جو براهمڻ آهين سو
 توکي ٻڌايان ٿو منهنجو ڏٺس ڪهڙيءَ والگر ۽ پتڙن کي آهڙي ڪري سمجه
 منهنجو ڪروڙ تمام خرابڪ ٻاءُ اڏي هيءَ سمنڊ ۾ سڀا بگهه ڇڏي ڪالڊون
 آهن ۽ وڏا وڏا راجا تون اچي پسن والگر ٻڌان ٿا آهن، مون هن ڪهڙي
 سان ڪهي انهن کي ٻل ڇاڙهو آهي اهڙا ٿڙاڻي روپي بگهه مون سسار ۾
 ڪروڙين ڪيا آهن منهنجي مهيا جي توکي خبر ڪانهي جهنگري تون
 بي ڏاڍي ٿي 'برهمڻ سڏي. رهيو آهين ڏٺس ٻيڪر اٿئي نه وڏو. ٺڪر وڏي
 وٺو اٿئي ڇڻ دلها فتح ڪري پيو آهين. تنهن تي راجندر ڇو هي مني
 ويچار ڪري ڇو منهنجي چڪ ٿوري پر توهانجو غصو گهڻو وڌاڪ آهي
 هيءُ پراڻو ڏٺس نه ڇهڻ سان ئي ٻڙي پيو پرهه چا لاءِ ايمان ڪريان هي
 ٻرگولاف منج ٻڌو نه ڇوڪڙهن مون بوهڻ ڇڻي توهانجو ٺاڍو ڪو آهي
 نه پرهه سسار ۾ اهڙو ڪهڙو سرور آهي، جنهن کي ڊپ کان سواءِ نه لاهيان
 جيڪو نه اسان کي جيڪو لاءِ ٺڪاري نه پرهه انهيءَ سان سولائيءَ سان ٿڙاڻي
 نه ڪريون نه انهيءَ اچي ڪل جو ڪلڪ ڄاڻڻ ڪورجي اهو مان سڀاويڪ ٿو
 چوان ۽ ٺڪي ڪل جي انهيءَ ۾ ساراهه ٿو ڪريان نه جيڪو ۾ رڪهواسي ڪال
 کان نه ڪن ٻڌندا آهن، بوهڻ ڪل جي اهڙي وڏائي آهي جو انهن کان
 جهڪو ٻڄي ٿو سولي بي ڏاڍي ٿي ٿو. اهڙا ٿڙاڻا منا وڃن ٻڌي پرشرام
 جي ٻڌيءَ جا ٿڙاڻا ٺاهي ۽ ڇوڻ ٺهڻ هي شري راجندر هي لاهيءَ جا
 پتي هيءُ وشو پڪران جو ڏٺس هڪ ۾ وٽ هن کي چڪ نه منهنجو سسار
 لورم ٿئي، ڏٺس ٿيڻ سان ئي پاڻ مرادو ڇڙهي وڃي ۽ پرشرام کي من ۾
 جهرم ٺهڻ پرهه راجندر جي مهيا ڄاڻي هڪ ڇوڙي ڇوڻ ٺهڻ هي دلين
 کي پسر ڪرڻ وارا اڪي روپ هي ديوتا ٿي بوهڻ ۽ ڪاهن جو پلو ڪندڙ
 توهان جي جڻ هجي هي لڪير اڪمان ڪروڙ کي ۽ پرمڻ جا لاس ڪندڙ
 توهانجي جڻ هجي هي لاهي جا شيل ٺاهي ۽ گلن جا ساڳي پکڙن ڪري سڪ
 ٿيندڙ توهانجي جڻ هجي. مان هڪڙي رڪ سان توهانجي ڪهڙي وڏائي
 هٿان جو مون بي سجهائيءَ کان گهڻوئي گهٽ وڌ ٻڌايو آهي سو هي
 سڀ جا پندار پئي پائو مڙهي ڪما ڪريو.

کرار سر مونکي پنهجو داس سمجهي. کرار، جيئن لوهانجو غصو لڳو
 ٻڌايو؟ ته اهو پاڻ ڪجي. پر شرار چيو ته هي رام ڪاوڙ به ڪيئن
 اڃان نه لهنجو پاڻ ڪرڻي نه رهي. نهاري رهيو آهي، هن جي ڪپڙن
 جو ٻڌي راجائن جي رڙين جا گرپ ڪري پوندا آهن ان ڪهڙي
 هوندي مان دشمن راجڪمار کي جيئرو پيو ڏسان. هڪ به هليئي نٿو
 پيو اٿم ته منهنجي اندر به دها ڪٿان اچي. اهو ٻڌي لڳو سر نوازي
 ته توهن جيڪي ڳالهائو ٿا سا ڇڻ ڪن جي ورکا ٿي ٿئي ڇهڪڏهن ڪ
 ڪرڻ سان منهنجي ڄمڻ جلي ٿو ته ڪرڻ ڪرڻ سان ته ڀڳوان ان سرار کي
 رکي وٺي ٿو. پر شرار چيو ڏس ڇڏ! هن پاڪ جو هٿ هٿن مورو ڪي
 پاسرو ڪرار! لڳو کلي منهنجي مرضي آهي. هن کي چوند ته منهنجي اکين کان
 نظر نه اڀرو. پر شرار هڪاري ڏاڍو ڪرڻ ڪري راجپوتن کي چوڻ لڳو
 هي مورو شوجيءَ جو ڏنڻ ٻڌي هاڻ مونکي سمجهائو آڙ آهين لهنجي ٿي
 ڪري ڪڙا وڃن پير ڳالهائي ۽ نون وري ڪهڻي هٿ جوڙي ٿو ويهين
 ڪرڻ هاڻ لڙائي ڪري منهنجو من شانت ڪر ته ته رام چوڻ چڙي ڏي.
 هي شر جا ٻوڙي! ڪهت چڙي جنگ ڪر ته ته پاڻ سمجهت ٿو ماريندس
 پر شرار ڪهڙو ڪٽي ٻڪ ٻڪ ڪري رهيو هو شري راجپوتن سر نوازي اندر
 به پئي کيو ۽ دل به چيائين اڀاڙ لڳو جو ۽ غصو موني؟ ڇا سٺين سڌي
 هاڻ به نه وڏو ڏوهه آهي؟ ڏنگي کان سهڪو ٻڄي ٿو، هي منور غصو نه
 ڪرڻ هٿ به ڪهڙو اٿو ۽ اڳيان هيءَ سر آهي جهڙيءَ طرح لوهانجي ڪاوڙ
 جي نيشن ڪرڻو. ڀلا ڪڏهن سروي ۽ داس جي ٻاڻ به ڪيئن لڳندي؟
 هانجي بيڪ ڏسي هن ڪجهه چيو آهي؟ ڇوڪري جو ڏوهه ڪرڻ آهي،
 ڪاوڙ آهي؟ لوهان جي ڪهڙو ڪٽندو ڏسي ۽ سرور سمجهي ڇوڪري کي
 آهي، ڇهڪڏهن توهن منهنجي وانگر اچو ها ته هي ڪسائين، هي پاڪ
 جي بيزن جي ڏوڙ مٿي ٿي رکي ها. هاڻ اٿڻ جي مال معاف ڪرڻ،
 اڃا جي هڙدي به جهجهي ڪرڻا هڻ ڪوي، هي ٺاڪ! منهنجي ۽ لوهان
 وٽان ڪيئن ٿي سگهندي؟ ٻڌايو ته ڪٿي به ڪٿي مٿر منهنجو نه
 وٺو ٿو رام آهي ۽ لوهانجو پرش سان مليل وڏو ٺالو پر شرار آهي.

ٻيڪر ۾ سڄ آهي. اوهانجي ويٺا لوڪ پرسڏ آهي جو مانا جو سر ۾ اٿئي ۽
ڪهاڙي سان ڪاٿو هڙو لڙائي. هر ڪر بهلوان ڪرڻ ۾ ڪڏهن به ڏسجيڙو. مانا
ٻٽا جي مرض کان چڪي. طرح آجا ليا آهن. باقي ڪرو ۽ جو مرض رهيل اٿو
جيتوڻيڪ دل ۾ وڏو ويچار اٿو مان ۾ بهمن سڄي ٿو چڙهي ڏهان. اهي
ڪڙا وڃن ٻڏي پرشام ڪهاڙو سڌو ڪرو ۽ سڄي سڀا ۾ هاشاڪار مڇي وار
نڌهن شري رامچندر ٻاڻي ۽ وانگر نارندڙ وڃن چما هي ٿاٺ ٻالڪ لي
ڪرڻا ڪري، اڃان هنجو ڪو ٻياڪ مڪر آهي ۽ ڪاوڙ نه ڪريس جيڪڏهن
لوهانجي پرتاب. ڪي ڪجهه چاٽندو هجي ها ته ٻي سڄو. وانگر ڪيئن
برابري ڪري. ها جيڪڏهن ٻار ڪا اڙهڪائي ڪندو آهي ته ڪرو ٻٽا ۽ مانا
من ۾ غرض لهندا آهن. هن ڪي. پٽو ۽ شوڪ چاٽي ڪرڻا. ڪرو ۽ ٻار نه لوهن
سردوشي ڏهرچان ۽ گمان آهي، رامچندر جا وڃن ٻڏي پرشام ڪجهه
ٿاپو ٻار. لچمڻ وري ڪجهه چئي کلي ڏنر، هن ڪي. ڪلندڙ ڏسي پرشام ڪي
ٺهن کان وٺي چرئي ۽ ٺاٺن ڪاوڙ وٺي وٺي ۽ چاٽين. هي رامچندر اڻ لهندو
ٻاڏ ڏاڍو ٻاڏي آهي، هن جو بدن ڪروڙن مان ڪو ڪارو آهي. هن جو رات
ڪو وارو نه آهي پر مولمار وهر سان ٻوٽل آهي. هي مرلڪي ڪال ڪري
سڄي ٿو. لچمڻ نڌهن کلي ڇو، ”هي مني! ٻڌ ڪروڙ ٻاٻ چوڙ مول
آهي جنهن جي وس تي ڪري ماڻهو اجر ڏي ڪم ڪري ٿا وڃن ۽ سيار
جي خلاف لي اڏن ٿا هي مني مان لوهانجو شوڪ آهيان هاڻي ڪاوڙ چڙهي
ڏيا. ڪروڙ ڏاش ٻيڪر سر غصي ڪرڻ سان ڪن ٻڏن لوهن وهر لوهانجا ٻيڪر
لڪا هوندا جي هيءَ ڏاش ٻيڪر اٿو نه ڪا ٿيڙو ڪرو ڪنهن وڏي ڪارڻو
ڪي ڏهرائي ٻڏن لوهن. اتي وري لچمڻ جي ٻالهاڻي ٿي راجا جيڪو ٻار
ٿي ۽ چاٽيس. مان ڪر. پرشام غصي ۾ پوڄي رامچندر تي ٿڌو ٿورو رکي
چوڙ ٻيڪر نه من لوهانجي ڪري لهندو ٿڌي ٻاڏ ڪسي پئي ڇڏو. اهي
هجو من ملين آهي ۽ سر ٻوٽل اس چاٽي. سولي گهاٽو وڪ سان ٻوٽل
آهي. لچمڻ اهر ٻڏي وري ڪلهو پر شري رامچندر اکر جي اشاري سان مع
ڪيس ٻه ڪر شڪجي اٿو سٿو ٻالهاڻي چڙهي ڪرو ۽ رت هليو وار. شري
رامچندر پئي هڪ چوڙي ويٺي ڪري من وڃن ۾ هجو هي لاه ٿڌو
لوهان گمان آهي، سر ٻالڪن جي وڃن تي ڪن لاٿار ڪرو، ٻالڪ ٻوٽل
ڪندڙ جو هڪڙوئي سڀا لهندو آهي سٿو من ڪي ڪڏهن ڏوه. نه
ٿهندا آهن هن نه ڪر ڪم نه ٻگاڙو آهي، هي ٿاٺ! مان اسي لوهان جو
گهاٽو آهيان، هي ساڻن ڪرڻا ڪرڻا! ڪروڙ ڪرڻا! مارو يا چيڪي. نه

۽ وڏو ڪروڙي ۽ سسار ۾ مشهور ڪنهن جي ڪل جو واپري آهيان. ٻانڻ جي ٻل سان هن پرتويءَ کي راجائن کان خالي ڪري مون ڪئين ڀيرا اها پرهمڻن کي ڏني آهي. سهسراهر دي ٻانڻ ڪهڙ وارو آهيان اي راجڪمار منهنجو هيءُ ڪهاڙو ڏس! پنهنجي ماءُ جيءُ کي ڏکڻ ۾ نه وجهه ڪرڻ ۾ رهندڙ ٻن جو به ناس ڪندڙ منهنجو هي ڪنور ڪهاڙو آهي. وري لڄمڻ کائي مٽيءَ وائيءَ ۾ ڇو نه توهان منهنجو وڏا ايماني سرور آهيون. مون کي وري وري ڪهاڙو ڏيکاري ڦوڪ سان پهاڙ کي اڏائڻ ٿا گهرو توهان جو ڪهاڙو ۽ ڏنڻ سان ڏسي مون ڪجهه ايمان سان ڳالهائڻ آهي، اوهان کي پرڳو ڪل جو چاڻي ۽ پرهمڻ جو جڙو ڏسي ڇڪي ڇڏڻ ٿا سو ڪاوڙ روڪي سهان ٿو، ڇو نه اسان جي پيءُ ۾ پرهمڻن ديوتاڻن ستن ساڌن کي نه مارو آهي ڇو نه انهن کي مارڻ ڪري پاپ ۽ ننڍا ٿئي ٿي. توهان جي ماريندي به توهانجي چرطن تي پونديس توهانجا ڪنور وڃن ٿي ڪروڙن ڪهاڙن جهڙا آهن پوءِ اهو ڏنڻ سان ڪهاڙو نه اجاڙو ٿا وڌو؟ هي ڏيرجوان مدي توهان کي ڏسي مون ڇڪي غير واجب ڇو آهي سو معاف ڪندا. هيءُ ٻڌي پرڳو وٺس پرشرام غصي ۾ ڇو، هي وشرامتر ٻڌ هيءُ ٻالڪ خراب ڪرڻ ۽ ڪال جي وس پنهنجي ڪل جو ناس ڪندڙ آهي مان وري به ٿو چوان پوءِ مون کي ڏوهه نه ڏجو! توهين منهنجي ٻل ۽ ڪروڙ بابت هن کي ٻڌائي هتان اڀري هتائو، تنهن تي لڄمڻ ڇو هي مدي توهانجي موما جو توهانجي هوندي ڪير ايمان ڪري ۽ انت ٻائي سگهي پنهنجي ئي مک سان پنهنجي ڪرڻي ڪئين ڀيرا گهڻن ئي نمونن سان ٻڌائي اٿو، جي سنڌو نه ٿيو هجي نه اڃان به ڪجهه ڇڏو ۽ ڪاوڙ روڪي سهاڻ کان ٻاهر نڪر نه سهر نرعين سرورن جي رهڻ وارا ڏيرجوان ۽ غصي کان آجا آهيون. گارڻ ڏيڻ سان سونھون ٿا. سرورن کي ڇڪي ڪرڻ هوندو اڻ سو جنگ ۾ ئي ڪندا آهن ۽ چئي پاڻ ڪرڻ ڄاڻائيندا آهن. ڪاٿر دشمن کي لڙائيءَ ۾ ليل ڏسي وڃا ڪندا آهن. لڄمڻ جا اهڙا سخت وڃن ٻڌي پرشرام ڪنور ڪهاڙي کي لاهي هٿ ۾ کير ۽ چائين هاڻي ماڻهو مونکي ڏوهه نه ڏنن ڇو نه ڪڙو ڳالهائيندڙ ٻالڪ مرڻ جي لائق آهي هنکي ٻار ڏسي مون گهڻي ڪس ڇڏڻ هال نه ڇڏيس تنهنجي وشرامتر ڇو نه اڀرڻ ڪيا ڪرو ٻالڪن جي چڻان لڳان کي ساڌو نه وڃايندا آهن. تنهنجي پرشرام ڇو هي وشرامتر پنهنجي سڀاءَ ڪري هن کي بنا مارڻ جي ڇڏي ٿو ڏيان نه نه هن ڪهاڙي سان هنکي دٻي ٿوري نڪليف سان ٽڪر ٽڪر ڪري ڇڏيان. تنهنجي لڄمڻ طعن هڻي ڇو

چوڻ لڳو ته هي سڀ رانائون ٻڌو! جيڪو جو پرن آهي ته جيڪو ٻانهن جي بل سان شرجيءَ جو ڏنڻ ڏرو ۽ سخت آهي، جنهن کي راوڻ ۽ ٻاٿاسر جهڙا سورما به هيءُ ڏنڻ ڏسي موٽي هليا ويا آهن! اهو ئي شرجيءَ جو ڪندو ڏنڻ راج سڀا ۾ اڄ جيڪو ڀڃندو تنهن سان گڏ سيتا به وڃار ڪرڻ جي ان کي ئي پتي ڪندي. (ان سان شادي ڪندي).

اها ٻرنگيا ٻڌي سڀني راجائن جي دل سرڪي ۽ ڪمر ڪشي آيا ۽ پنهنجي اشتهار ڏيئي سر نرائي هليا. هر ڪروڙ ۾ گهر ٺهاري سڙ جي ڏانڊن کي جهلڻ لڳا. گهڻيءَ زور لڳائيندي به اهو ڪجهه نه ٻڌو سگهي. جن راجائن جي من ۾ ڪجهه ويچار ٿيو اهي ڏس جي ويجهو به نه ٿي ويا سڀئي راجائون دل هاري پنهنجي پنهنجي جاءِ تي وڃي ويٺا راجائن کي انهن ڏسي راجا جيڪو وياڪل ٿي چڻ غصي ۾ ڳالهائڻا سڀني ڏانهن جا ڪيترائي راجائون پنهنجي ڪيل ٻرنگيا جو ٻڌي آيا آهن. ڏاڍائون به منڊ روپ ڌاري آيا آهن ۽ ڪنهن به جنگي بهادر ٻڌا آيا آهن. هر هن مندر ڪماري مندر ڪيترائي حاصل ڪرڻ وارو ۽ ڏنڻ کي ڀڃندڙ چڻ به وڌا ڪر ٻڌا ٿي ڪونه ڪير آهي.

رامچندر جو ڏنڻ ٽوڙڻ

هن شڪر جي ڏنڻ کي ڪنهن مٿي نه ڇاڙهيو آهي. هي ٻارو ڇاڙهڻ ڀڃڻ نه پوي رهيو! پر ڪو ئي ڇيٽو به ڌرتيءَ کان چوري نه سگهندو آهي. ٿي ڪو به ايمان سرور ڪروڙ نه ڪري من ڇاڻي ورڻ نه پوري سورمن ن خالي آهي. هاڻي اميدون لاهي پنهنجي پنهنجي گهر وڃو ڇو ته وڌا ٺڪيءَ جو وهائڻ لڳو لکيو ٿي ڪونهي، جي ٻرنگيا ٿو ٽوڙيان ته سڀ ٻچ س ٿا آهن ۽ ڪنهن به ڪناري ٿي رهجي وڃي. ڇا ڪرمانا هي ٻارو جي نائين ڇاڻان ها ته پرتوي سورمن کان سواءِ آهي ته ٻرنگيا ڪري ڪل نه رانان ها! راجا جيڪو ڇا اهي وڃن ٻڌي سڀني استراريون پيش سيتا کي ڏاڍو ڏکي ٿيا. ڀڃڻ اهو وڃن ٻڌي ڪاوڙ ۾ پرون ٿيڻ لڳا ٿي ڇپ ٿڌو ٿڪو لکس اکيون غصي ۾ پرتوي لعل ٿي ويس شري رامچندر پڙ کان ڇڏي نه ٻڌو سگهي، جيڪو ڇا وڃن ڇا نه ٿي وائڻ ٿي لکس رامچندر جي چران ٿي سر نرائي ڇيرو! رڳو دشمن مان جتي ڪو به هجي ۽ سماج ۾ ڪو به ائين ٿيڻ ڳالهائي سگهي ۽ توهان کي ويٺل ڇاڻي جيڪو راجي اکر چيا آهن مان سڀاويڪ طرح چران ٿو ۽ ٺڪي ايمان سان!

پورين لهندارن جو پڻي ٻڌي ڏاڍو خوش ٿيا، ان وقت راجا جيڪو شتاند
 وارين کي گهرائي چٽو وشواتر مٽيءَ وٽ موڪليو هن راجا جيڪو جي وڻتي
 ٻڌائي، جنهن خوش ٿي ڇوڙ هنن ٻنهي ڀائرن کي راجا گهرارو آهي. شتاند
 کي پوئو ڪري شري رامچندر ڪروڙ وٽ وڃي ويٺو مٽيءَ ڏهن ڇوڙ هي
 پيارا هئا راجا جيڪو گهرارو آهي هلي سڀا جو سونو ڏيئي ڏيئي ڏيئي ڏيئي
 رامچندر مٽيءَ جي منڊلون سهڻا ڏاش جي بکڻي شالا ۾ ڏسڻ هليو جتي
 ماڻهن جي وڏي ٺڙ لڳي پوئي هئي. راجائن جي سماج ۾ هي سندر ڀائرو
 اکين سان ڏيئي رهيا هئا جنهن لادن ۾ ٻه ڀرڻا مٽيءَ جا چٽا هجن. چٽي
 هڏي ۾ جهڙي ڀولا هئي تن کي پڳوان جي مڙس ٺهڙي ڏسڻ ۾ ٿي
 آئي. راجائن هڪئي جيڪو ۾ وڏو ڀرو پلوان ڏار ٿي ڪوتڙي ڏيئي جيڪي
 راجا جي ويس ۾ ويٺا هئا، تن پڳوان کي ساڳي ڪال وانگر ڏار ۽ جيڪو
 اوريءَ جي ماڻهن ٻنهي ڀائرن کي ماڻهن جا سڳا ۽ اکين جا لار ڪري
 ٿي ڏار. وڏوان کي پڳوان وٽ روپ ڏسڻ ۾ آيو. راجا ۽ راجا جيڪو
 ڪن ٻارن وانگر اهڙي پير سان ٿي ڏار. پڳوان کي هو پير لٽر روپ وارا
 شانت پير سان ۽ سڀاڪو پڳوان ڏسڻ ۾ آيو. هريءَ جي پڳن ٻنهي
 ڀائرن کي پنهنجي اشت ڀار وانگر سڀي سڳن جو ڏيئي ٿي چالو. سڀا
 رامچندر کي جنهن ڀولا سان ٺاهي رهي هئي اهو پير ۽ سڪ چوڻ کان
 ٻاهر آهي مطلب جنهن جي هڏي ۾ جهڙي ڀولا هئي اهيءَ اهڙيءَ طرح
 شري رامچندر کي ٿي ڏار. جڏهن راجا وشواتر کي ڏار ۾ اچو وڃي مٽيءَ
 ۽ رام لچڻ کي وٺي اچي هڪڙي سهڻي ۽ سندر ڪوچ ٿي وڃاڙو. پڳوان
 کي ڏسي سڀي راجائن جي دل هارجي ويئي. ڇوڙ سڀي کي ٻڪ ٿي نه
 رام ڏاش پڇندو ۽ شڪر جي وڏي ڏاش پڇڻ کان سواءِ نه سڀا رامچندر
 جي گلي ۾ ماليا وجهندي ٺهڪري هي ڀائي اهو وڃاڙو ڪري پنهنجو
 جس پوئو ٻل ۽ سڄو ايتي ڪري ڪور وڃو. ٻيا راجا ان جي اڪائي اٿڻ
 اڀاري هئا سي کلي چوڻ لڳا نه ڏاش پڇڻ سان نه اهو وڃاڙو مشڪل ٿئي.
 هڪ ڀيرو ٻي ڪال نه اچي نه سڀا واسطي ان کي ٿڙائي ۾ چٽي ڏسڻ. اهو
 نڌي ٻيا راجا ان جي ڏورالها هئا تن مشڪي ڇوڙ نه راجائن جو ايمان پڇي
 ۽ سندر ٿي سڀا سان شادي ڪندو. سڀا کي جيڪو جي مالا ڪري چاڻو
 ۽ رامچندر کي جيڪو جو پتا ڪري چاڻو ٻه ڇوڙ ۾ وڃي چاڻي راجا
 سڀا کي گهرارو ۽ سندر سڳو هڪي آڏو سان وٺي هٿ ڏن. پڳوان
 ۽ سندر ۾ وڃي پڳوان جو ٿوڙو ڏار. پٽ هڏي ۽ سندر وڃن

ذبح ڪي ٿوڙن لاءِ راجائن جو زور آزمائڻ

هيڏانهن هريءَ جي سڀني راجاڻن جو زور آزمائش

کي چايء سان لائي پور سان زور ڏيڻ لڳو انهيءَ ۾ ڏاڍو سڪ لڻي سمجهيائون وري وري راجندر جهڙي لڙهي ڀاءُ وڃي سمجهو. ٻيءَ لڙهيءَ ۾ اهي چئن ڪمل هوندي ڀڙاري وڃي سمجهو. پوروس لڙي پوروس ڪڇ ڪري لڙڪن کي سکيا ڏيئي رهيو هو. صبح جو سوار اٿي گرم ڪري وڃي سڌان ڪيائون ۽ بعد اُمر سان ڀڄڻ لاءِ گل چٽڻ لاءِ گروءَ کان آڳاٽا وٺي راجا جي باغ ۾ ويا، چئني پاسن کان ٺهاري مالهون کان ٻاٽي ڪڍڻ لڙي ٻئي ٻاٽي ڏنل ڪٽڻ لڳا. انهيءَ وقت سڀني ڏاڍي آهي هئي ۽ سائڻس گڏ ٻڌڻ ۾ سڪون هون جي منور ڪيف ڳائي رهيا هئا. سائڻس سڀني کي ٻڌائي ۽ جي ڀڄڻ لاءِ موڪليو هوس. سڀني ڀڄڻ لڙي وڃي ڀڄڻ سان ڀڄڻ ڪري پنهنجي لائڻيءَ جهڙو رو ڪونهائون. هڪ سڪي سڀني جو ساٿ ڇڏي ڦاراري ڏسڻ ويئي. تنهن ٻنهي ٻائون کي وڃي ڏٺو ۽ پور سان سڀني دست آڻي ٻين سڪن هن کي خوشيءَ ۾ گڏ گڏ ڏسي ڀڄڻ لڳس ۽ پنهنجي خوشيءَ جو سبب ٻڌاءِ هرو ڇوڙ لڳي هي سڪون مان ۽ راجڪمار ڏسي آئي آهيان جي ڏنل ٻيا چئن. جي عمر ۾ ننڍا جوان ۽ سندر آهن هڪ سارو ڀڄڻ ڀڄڻ ڀڄڻ آهي مان انهن جي ڪوڏي ساراه ڪريان، هيءُ اهمي راجڪمار آهن جي وشواتر مديءَ سان گڏ ڪالهه آيا آهن جن پنهنجي سڙڻ جو چادر اڇلائي شور جي سڀني استرڻ ٻڌڻ کي پنهنجي وس ڪري ڇڏڻ لڳا. هنن کي ضرور ڏسڻ ڪورجي ۽ ڏسڻ جهڙا آهن هنن جا وڃڻ سڀني کي ڏاڍا وڻيا. سڀني هن جي ڏسڻ لاءِ بهتار لڙي پئي. هڪڙي ڀيري سڀني ڀڄڻ جي ڀڄڻ ڪرڻ لاءِ مندر ڏانهن لڙي ويئي ۽ ڏاڍي گڏ ڏسڻ ڪڍڻ کي هڪ ڇوڙي ٻڌڻ ڪهائون ۽ چيائون مهراج مان ڪوئي ۽ جي ڀڄڻ لڙي ڀڄڻ لڙي ڏاڍي خوش لڙي آهيو وڌ ڏسڻ ۾ ان ڀڄڻ جي ڀڄڻ ۾ لڙي هي سڀني ۽ پنهنجي سواڻي ڏٺو. تنهن لڙي سڀني ڀڄڻ ۾ مهراج مان هن کي ڪڍڻ سڃاڻيندس؟ تنهن لڙي ڏاڍو ڀڄڻ ۾ هن باغ ۾ چئن کي ڏسي پنهنجي من ڌڙڪڻي وڃي تنهن کي لڙي پنهنجي پتي ڪري چاڻج

هوڏانهن ڪڍڻ ڪڍڻ ۽ اڏڻ جي چم چم ٻڌي شري راجندر دل ۾ راجاري لڙي کي ڀڄڻ ۾ هيءُ جڳ ڪامڊو ڄا ٺهرا آهن جو ساري سرشتيءَ کي ڀڄڻ جي منڏا ڪندو ٻڌو آهي. انهن چئي انهيءَ پاسي اٿارو ۾ چا ڏسي سڀني جي چم ڇوڙي سندر منهن ۾ اڏڻ ڇڪڻ وانگر لڳي وڌ سندر اڏڻ هڪ ٽڪ ٻڌي رهيا هئا. سڀني جي سوانهن ڏسي راجندر ڏاڍو خوش ٿيو ۽ ڀاءُ کي ڇوڙ لڳڻ جي لڙي ۽ اعائي چمڪ ڪماري آهي

مٽي وشرامتر جي بگهه جي رکيا ڪندڙ آهن جن ٻڌ جي ميدان ۾ راکشن
 کي ماري مات ڪيو هو. جنهن مارڻ ۾ سياهه جو لڪر پڳو هو سو سکن جي
 ڪاٺ ڪوشليا جو پٽ رام سندس نالو آهي هٿن ۾ تير ڪمان اٿس، ۽ جيڪو
 پٺيان ٻڌو اڇيس سو سمترا جو پٽ لڳهه آهي. ڪا پٽي چوي ته هي ور
 سينا جي لائق آهي ڪا پٽي چوي ته راجا هن کي ڏسي ٻرن ٿوري زوريءَ
 وهائڻ ڪرائي ڇڏي. ڪا چوڻ لڳي ته راجا هن جي سڃاڻپ ڪئي آهي
 ٻرن ته ٿورڙ ٻڌو، ڪا چوڻ لڳي ته ورڏانا چڱو آهي ۽ ٻڌار آهي ته سڀ
 ڪنهن کي لائق ڦل ڏيندو آهي ته جانڪيءَ کي هيءُ ئي ور ملندو، هي
 سڪي! ان ۾ ڪوبه شڪ نه آهي. ڪا چوڻ لڳي ته شرجيءَ جو ڏنڻ ڏاڍو
 ڪٺور آهي ۽ هيءُ سانورو ڪومل بدن ۽ ننڍي عمر وارو، تنهن ئي اڀيءَ
 کلي ڇهه ڪهڙيون نه مورڪ آهيرو جهنجهي چرڻن ڪملن جي ڏوڙ ڇهڻ سان
 مهاپاڻي اعليا نري ويٺي سر شرجيءَ جو ڏنڻ ڀڄڻ کان سواءِ ڪيئن رهي
 سگهندو. اڙي ڳهيليون! ڏسڻ ۾ نندا آهن پر پرتاب وارا آهن. جنهن وڏانا
 سينا کي ٺاهي سندر بڻايو آهي تنهن وڃاڻ ڪري سانورو گهوت بڻايو آهي
 هن جا اهي وچن ٻڌي سڀيئي خرڻ ٿيون، ۽ مٽي زبان ۾ چيائون ته ائين
 ئي ٿيندو.

سيتا جو باغ ۾ راهچندر کي ڏسڻ

هي ٻئي ڀائر اُڀرندي طرف ويا جتي ڏنڻ بگهه لاءِ ميدان ٺاهيو ويو هو
 خرب ٺهڻي ويڪري ۽ سهڻي چرندڙاري ڏنل هئي. انهي وچ ۾ ٻوٽو ۽ سندر
 ٺاهو سڀڪاري تيار ڪيل هو چئني پاسن کان سونا ڪوچ تيار ڪري رکيا
 ويا هئا جي راجائن جي ويهڻ لاءِ هئا. انهن جي پٺيان لڳو لڳو پاسن کان
 ٻيا ڪوچ عام ماڻهن لاءِ پيل هئا ۽ سڀني کان مٿي وهڻ لاءِ ڌالن لاءِ اسٽان
 ٺهيل هو. ٻڌ ٻڌ بگهه شالا جي رچنا ڏسي ٻڌر چاڻي گروءَ جو من ۾ ٻڌ
 ٿين، اهو مزو ڏسي گروءَ ڏانهن هليا. ٻڌ ٻئي ڀائر ٻڌ مان ٻڌو ۽ نمرڪا سان
 گروءَ کي امسڪار ڪري ويهي رهيا. رات ٿي مٽيءَ آڳيا ڏني سڀني
 سنڌ يا ٻڌ جا ڪٽي ۽ پراڻن جون ڪٿائون ڪندي سمهڻ جو اچي وقت تير
 مٽي وڃي سمهڻ ۽ ٻئي ڀائر گروءَ جي پيرن کي زور ڏيڻ لڳس جنهن جي
 چرڻ ڪندڻ لاءِ ويراڳي جاپ ۽ جڙڻ ڪن ٿا انهن ٻنهي ڀائرن کي چڻ ٻڌو
 قار ڪري ڇڏيو آهي، هو سڪ سان گروءَ جي چرڻن کي زور ڏئي رهيا هئا.
 وار وار مٽيءَ کين چيو ٿي لڏهن ٻئي وڃي سمهڻ ۽ لڳهه ٻڌو جي چرڻ

پگه جي رکيا ڪرڻ لاءِ اڀڙيا کان وٺي آسڻ آهيان. رستي ۾ اچڻ وقت ميهجي ڀڙاڻا سان هن ٻوڙڪري وڃي هڪ ئي ڀاڱ سان ٽالڪا کي ماري ڇڏيو. پوءِ ميهجي آسڻ ۾ اچي ميهجي پگه کي ڪنڊن ڪرڻ وارو سهارو ۽ ٻين وانگين کي ماري ڇڏيو ۽ ماري کي سمنڊ ۾ ڦٽو ڪري ڇڏيو. انکان پوءِ ڪنگاچيءَ جي ڪناري تي مهوشي ڪرڻ جي آسڻ ۾ آيو اتي ڪرڻ جي آسڻيءَ کي سلا پٿر ڏسي پيهجي چوڻ ڪمڻ جي ڇوڙ سان ان کي مڏس روپ ڏنو. اهوئي کي ڏسي رام انکي ٽڪار ڪيو انکان پوءِ توهان وٽ شڪر جو ڏنل ڏسڻ لاءِ آيا آهون. منيءَ وٽ شڪر جوڻ اهي ڳالهيون ٻڌي راجا وشوامتر ۽ ٻئي ڀائرن کي ساڻ وٺي شهر ۾ آيو ۽ جهڪو سڻو ۽ سلام هو جو سڀني مومن ۾ سکر ڏيندڙ هو توهن ۾ هنن کي رهايو ويو ۽ سندن هر طرح سان شورا ڀڄا ڪري کائڻ مرڪلائي راجا ڪور ڏانهن وڃي رهيءَ سان گڏ کائي پي آرام ڪري شري رامچندر ڇڏهن ڀاءُ سان گڏ ويٺو تڏهن لڄڻ جي مرضي تي ۽ جنڪ ٻوري ڏسي اچي ٻي راءِ چندر جي پڙ ڪري ۽ پوءِ منيءَ جي ڪري نه پوءِ ڪڍي ٻي من ۾ پوءِ مڏڪي. شري راءِ چندر مڏڪي من ۾ جو حال ڄاڻي پڳه وڃي هڙي ۾ آري آس پوءِ وشوامتر کي ويهتي ڪري ڇو هي ٽالڪا لڄڻ کي شهر ڏسڻ جي مرضي تي آهي ٻي راءِ چندر ڀڙ کان ٿورو ڪڍي. هاڻ مولڪي آيا ڏهر ٿي. مان شهر ڏيکاري اچانس، وشوامتر خوش ٿي ڇو هي سکن جي ڪاڻ ٻئي ڀائرو ٻئي وڃي شهر ڏسي اچو. پوءِ ٻئي ڀائرو منيءَ کي سر ٽوڙي شهر ڏي هليا. ڪهڙائي ٻالڪ هن جي سولهن ڏسي ساڻن گڏجي هلڻ لڳا، ڇو ته من تي ٻيلو ڏيهر ٻوڙيل هئڻ ۾ سمنڊ ڏنل ڀاڱ چائيءَ تي مولهن جي مالها ٻيل ۽ سمنڊ تي سڻو چنڊن جو ٿلڪ ڏال. اهڙي سالوري ۽ ڪوري من ڇڪيندڙ ٻئي ڀائرن جي ڇوڙي هئي. شهر ۾ جهٽ ٻيٽ خبر پئجي ويئي ۽ ڪي راجڪمار شهر ڏسڻ لاءِ آيا آهن. هو ڪور جا سڀ ڪم ڦٽا ڪري سڀ لڏو ٽارڻ ۽ روشن ڪرڻ لاءِ ڏوڙي آيا.

ڀائرن هڪ ٻئي ۾ ٻولڻ سان ڳالهيون ڪري چوڻ لڳيون ته راءِ جي سولهن چئن ٻالهن وارو وشنڻو، چئن مڏهن وارو ٻوڙها ۽ پنج مڏهن سان ڪنڊو ٻيڪر ڌاري شري ۽ پوءِ ڪور اهڙو ڏوڙا جهڪ ۾ ڪور آهي جنهن سان هي سڪو هن سڌو ٽالڪا جي ٻيٽ ڪڍي. وري ٻي چوڻ لڳي هي سڌو ٽالڪا مڏهن جي ٻيٽ ڏي ٻڌو، هيءَ ٻئي راجا دشمن جا ٻيٽ آهن. هيءَ

سر نرائي گنگا مانا کي نمسڪار ڪيو. گنگا مانا آشيرواد ڏنس ۽ چيائينس هي راجا هاڻي جلد وڃ هڪ رت وٺي اچ جهن ۾ گهوڙا پيسلا ۽ تيز هجن. پوءِ تون رت ۾ چڙهي هندو هل مان تهندي بنيان ايندس پوءِ ڀاڳيرت ائين ئي ڪيو، گنگا جو تيز وهڪرو ڏسي رشين مينن جو من پوسن ٿيو ۽ من لڳائي ڪناري تي ويهي سنان ڪري ڏيان سڏيا ڪرڻ لڳا. ڀلا ڪيئن نه ڪن چوڻ ويا ۽ چوڻ ٿا ته گنگا مانا جي درشن ڪرڻ سان پاپ مڪت ٿيو وڃن ۽ دشت پاڻي به سنان ڪري سنسار ساگر مان نري ٿا وڃن. پوءِ راجا ڀاڳيرت رت تي چڙهي هلڻ لڳو ۽ گنگا مانا ان جي پٺيان هلڻ لڳي. سمندر ٻهڙن ۽ ديسن مان لنگهندي جڏهن هردوار رت اچي پهتا تڏهن گنگا جي ڏاڍو خرش ٿي. هردوار کان پوءِ پراڳهه ۾ آيا ۽ پراڳهه کان پوءِ ڪاشي ۾ ان کان پوءِ سمندر رت پهتا جهن ۾ گنگا جي سماڻجي ويئي. سمندر راجا ڀاڳيرت جي ڏاڍي تعريف ڪئي.

اهڙي طرح سگر جا سڀئي پت پسر ٿيل گنگا جي ڇهڻ ڪري نري ويا. وشرامتر چيو هي رامچندر انهيءَ ڪري ئي پوڙي ئي گنگا جو اچڻ ٿيو ۽ گنگا کي ڀاڳيرت جي آڻڻ ڪري گنگا کي ڀاڳيرتي به ڪري چوندا آهن.

رام لچھڻ جنڪ پور ۾

گنگا جي اچڻ جو حال ٻڌي شري رامچندر ڏاڍو پوسن ٿيو. پوءِ برابر سان ان ۾ سنان ڪري برهمڻن کي دان ڏنائين پوءِ وشرامتر ٻنهي ڀائرن کي ساڻ وٺي جنڪ پور جي ويجهو پهتا اتي هڪ سمندر عمدو باغ ڏٺائون جهن ۾ آرام ڏيندڙ هند گهڻا هئا. جو رامچندر اهو آستان پسند ڪري اتي رهي پيا. جڏهن راجا جنڪ کي سڏ پئي ته مهرشي وشرامتر آيو آهي سو پاڻ سان منشي گرو ۽ برهمڻن کي ساڻ وٺي مٺيءَ جي درشن ڪرڻ لاءِ آيو، راجا جنڪ اچڻ شرط مٺيءَ کي پوري پئي نمسڪار ڪيو، مٺيءَ کيس آشيرواد ڏني ۽ پوسان وهاري خرشخري پڇڻ لڳا. اوڏي مهل پئي ڀائر جي باغ ۾ ڦراڙي ڏسڻ ويا هئا سي مڙي آيا. هڪ سائرو ۽ ٻيو گوري رنگ جو چران اوستا ۾ جڏهن رام لچھڻ اندر آيا تڏهن سڀئي اُٿي پيا، پوءِ وشرامتر کين پوسان وهاريو. راجا جنڪ هندي مٺيءَ ۽ موهندڙ شڪل ڏسي عجب ۾ پئجي ويو. مٺيءَ کان پڇڻ لڳو هي نالو! هيءُ پئي سمندر بالڪ دوتائن جي سمان ڪيون جا پت آهن. هي نه منهنجي من ۾ هن وقت نه ۽ نارائڻ جي سمان پيا ڏسڻ ۾ اچن. تنهنجي وشرامتر مٺيءَ جنڪ راجا کي چيو ته هيءُ پئي ڀائر رام ۽ لچھڻ راجا دشرم جا پت آهن مان هنن کي منهنجي

سر نرائي گنگا مانا کي نمسڪار ڪيو. گنگا مانا آشيرواد ڏنس ۽ چيائيند
هي راجا هاڻي جلد وڃ هڪ رات وٺي اچ جهنن ۾ گهوڙا پسيلا ۽ ٽن هجن
ٻڙن رات ۾ چڙهي هلندو هل مان تنهنجي پٺيان ايندس پوءِ پاڳهرت
ائين ئي ڪيو، گنگا ۾ تيز وهڪرو ڏسي روشن مينن جو من پوسن ٿو ۽
من لڳائي ڪناري تي واهي سنان ڪري ڏهان سنڌيا ڪرڻ لڳا. پلا ڪيئن
نه ڪن چو نه ويد نه چو نه گنگا مانا جي درشن ڪرڻ سان پاپ مڪس
ٿيو وڃن ۽ دشت ٻاڻي نه سنان ڪري سسار ساگر مان ٿري ٿا وڃن. پوءِ
راجا پاڳهرت رات تي چڙهي هلي اڳ ۽ گنگا مانا ان جي پٺيان هلي لڳي.
سندر ٻهاڙن ۽ ديسن مان لنگهڻي ڇڏهن هر دوار رات اچي پهتا ٽڏهن
گنگا جي ڏاڍو خوش ٿي. هر دوار کان پوءِ پراڳ ۾ آيا ۽ پراڳ کان پوءِ ڪاشي
۾ ان کان پوءِ سمندر رات پهتا جهن ۾ گنگا جي سماڻي ويئي. سمندر راجا
پاڳهرت جي ڏاڍي تعريف ڪئي.

اهڙي طرح سگر جا سڀئي پٽ پسر نيل گنگا جي ۽ جي ڇوڪر ڪري ٿري
ويا. وشرامتر ڇو هئو راجا سمندر انهيءَ ڪري ئي پڙهيءَ ئي گنگا ۾ اچڻ
ٿيو ۽ گنگا کي پاڳهرت جي آڻڻ ڪري گنگا کي پاڳهرائي. ۽ ڪري چوندا آهن.

رام لچھڻ جنگ پور ۾

گنگا جي اچڻ جو حال ٻڌي شري راجندر ڏاڍو پوسن ٿو. پوءِ پور
سان ان ۾ سنان ڪري برهمڻن کي دان ڏنائين. پوءِ وشرامتر پڻ پائون کي
سار وٺي جنگ پور جي ويجهو پهتا اتي هڪ سندر عمدو باغ ڏٺائون جهن
۾ آرام ٿيندڙ هنڌ گهڻا هئا. جو راجندر اهو آستان پسند ڪري اتي رهي
ايا. جڏهن راجا جنگ کي سڏي ٿو مهرشي وشرامتر آيو آهي سو پاڻ سان
مٽري ڪرو ۽ برهمڻن کي ساڻ وٺي مٺيءَ جي درشن ڪرڻ لاءِ آيو، راجا
هنڪ اچڻ شرط مٺيءَ کي پيري پئي نمسڪار ڪيو، مٺيءَ کيس آشيرواد
ئي ۽ پوسان وهاري خوشخبري پچڻ لڳا. اوڏي مهل پئي پائو جي باغ ۾
واڙي ڏسڻ ويا هرا سي مڙي آيا. هڪ سانرو ۽ ٻيو ڪروڙي رنگ جو چران
ستا ۾ جڏهن رام لچھڻ اندر آيا ٽڏهن سڀئي اُٿي اٿيا. پوءِ وشرامتر کين
مان وهاريو. راجا جنگ هينجي مٺيءَ ۽ موهيندڙ شڪل ڏسي عجب ۾
ي ويو. مٺيءَ کان پچڻ لڳو هي ناڪ! هيءَ پئي سندر بالڪ ڏانڻان
سمان ڪيون جا پٽ آهن. هي نه منهنجي من ۾ هن وقت نه ۽ نارائڻ
سمان پيا ڏسڻ ۾ اچن. تنهنجي وشرامتر مٺيءَ جنگ راجا کي ڇو نه
پئي پائو رام ۽ لچھڻ راجا دشرت جا پٽ آهن مان هنن کي پنهنجي

هو جنهن وٽ وڃي دڪ ڀري حقيقت ٻڌائي، پرڳڙو رشي راجا کي دڪي ڏسي
من ۾ دٻا آڻي راجا تي پرسن ٿي چيو هي راجا سون چنڊا نه ڪر توکي
ڀڳونت جي ڪري سان هڪ راڻيءَ منجهان هڪ پٽ ۽ ٻيءَ راڻيءَ مان ڏهه
هزار ڪڙوان پٽ ٿيندا. راجا رشيءَ جو اهو وچن ٻڌي ڏاڍو خوش ٿيو ۽ رشيءَ
کي ڏنڊو پڙڻ ڪري موٽي اڀڙيا ۾ اچي سکر سان راج ڪرڻ لڳو. ڪجهه
وقت کانپوءِ ڪيشني راڻيءَ مان اسمبلس نالي پٽ ڄائو ۽ ٻيءَ راڻيءَ مان
هڪ نبي پيدا ٿي، ان ۾ رشيءَ جي ڇوڙ موجب ڏهه هزار پٽ هئا. پٽن
جي پيدا ٿيڻ جو ٻڌي راجا ڏاڍو خوش ٿيو ۽ خوب دان ۽ ڪيائين، ٻارڪ
جڏهن وڏا ٿيا تڏهن انهن مان جيڪو اسمبلس ساماڻو سر ٿام ٻاڻي ۽ ٺهڻ لڳو.
شهر جا جيڪي به ٻارڪ نڌيءَ تي سنان ڪرڻ ويندا هئا، تن سڀئي کي
نڌيءَ ۾ اڙڙي ڇڏيندو هو، ويچارا مائٽ دڪي ٿي وڻندا ٻڌندا راجا وٽ
دانهن ويندا هئا، ته هي راجا پرڳڙا ٻارڪ! توهان جو پٽ اسان جي ٻارڪن
لاءِ ساڪيات ڪال ساماڻو آهي، سو جهڪڻ اهو حال آهي ته اسان کي
شهر ڇڏي وڃڻو پوندو. راجا پرڳڙا کي ڌار ڌار ۽ پنهنجي ڪوٽ پٽ کي
شهر ٺڪالي ڏئي ڇڏي.

هن کان پوءِ پٽ جيڪو انشومان نالي ٿيو سو ڏاڍو ڪڙوان هئو، جو راجا
کي ڏاڍو پيارو هئو. هڪڙي ڏينهن راجا پنهنجي وڏي اوستا ڏسي هڪ
وڏو بگهه ڪرايو ۽ پنهنجو گهوڙو چڻ ٿي طرفن ڦهرايو، اندر کي ڏٺو لڳو.
نئون گهوڙو کي لڪ چوريءَ غائب ڪري ڪهل مٽيءَ جي آشرم ۾ پهتارو.
ماڻهن وڃي اڻوقت راجا کي ٻڌايو ته گهوڙو غائب آهي. پوءِ راجا پنهنجي
پٽن کي گهوڙي جي ڳولها لاءِ موڪليو جن کي ڳولهيدي ڳولهيدي ٺيڪ
مٽيءَ جي آشرم ۾ پتر پين، آشرم ۾ اچڻ شرط ڪروڙ ۾ پڙجي مٽيءَ کي گهٽ
وڌ ڳالهائڻ لڳا. اهو ٻڌي ڪهل مٽيءَ جيئن مٽي ٺهاريو ته اٿي جو اٿي سڀ
سڙي ڀسڻ ٿي ويا.

گنگا جيءَ جو پرڻو ٿي اچڻ

وشرامتر چيو هي رامچندر! هن بنا ڪنهن سوچ وٽاري جي ايمان وس
ي ڪروڙ ڪروڙ ٺهيو ڦل ٺهيو ملين. ڪيترن ڏينهن کان پوءِ پٽن کي نه
ٻڌو ڏسي، راجا پنهنجي ڀياري پٽ انشومان کي موڪليو. هي واپارو سڀاءُ
سو سڻو ۽ نمرو پاڙ وارو هو جتي به وڃي اٿي نمرو پاڙ سان ڏس پتر
ڇندو پئي وڃي وٽ ٿي هن کي مامس ڪرڻ ڪڏو. جنهن کيس سمورو مال
ميس پائون جو ڪري ٻڌايو جو انشومان کي ٻڌي ڏاڍو دڪ ٿيو. پوءِ ڪرڻ صلح ڏنس

هي رام لئون پوهما جي پٽيءَ کور جي پٽيءَ اهلما جي اڏڙ ڪر. مٽي
وشامتر اٿن چئي وڃهندا ڇڏ هڪ جهلي انهيءَ اڪسڙ لڳ ۾ وٺڻ اهلما
ڏاڪاري، تڏهن سري رامچندر پنهنجي چوڻن جي ڏوڙ ان شڪا ڪي جهلي
لهواري اهلما کي ڏٺو ۽ ان کي پڳوان رام ڇڏڻا مان رام آهوان اٿن چئي
پوڻام ڪيو. تڏهن اهلما سري رامچندر کي ويهڻي پيٽالهر ٻڌل ڏسي ۽ چار
ٻاڏون، ساڳو ڇڪو، ڪڍا ۽ پدم سوڀاوان هڻو ۽ ڪڍڻ تي ڏاڏا ٻاڏ وڃڻ
هڻو ۽ ساڳو لڳڻ ۽ هڻو ان جي مڪر ۾ مڪراحت لهر ڪمڻ جي سامان
پنهنجي اول مٽيءَ جهڙو شام ڇڏ هڻڻي ڏسان ڪي روشن ڪري رهڻ
هڻو. رامچندر کي ڏسي اهلما جا لهر خوشيءَ ۾ ڪٽي ٻيا ان وقت ڏوڙ ڇڏ
ڇوڙ ٻاڏ ڪري ان کي ساڳيا لارالڻ ڄاڻي ان ڇوڙ ڇڏي ڪري اڪن ۾
پوڻام جا آڻڻ آڻي ڏٺو پوڻام ڪيو. پوءِ اتي بهي ان ڪمڻ لهن پڳوان
رام کي ڏسي مٽي وائي ۽ راجي استوڻي ڪري ڇوڙ لڳي هي جهڙاڪ
نوهان جي چوڻ ڪمڻ جي ڏوڙ لڳڻ سان اڄ مان ڪرناڪ ٿي وڃي، جهڙي
چوڻ ڪمڻ جي ڏوڙ کي سرهون ۾ ڳولهندون رهن ٿيون، جهڙي ٿي لار
مان اٿن ڪمڻ جي گل مان پوهما پوڻام ٿي آهي جهڙي لار اهر ڇڏ
پڳوان شاڪر رسڪ آهي. هي پوڻام مان مرور اڪيائي استري ڏاڏ ٻڌا
اوهان جي ڀڳڻي جا ڄاڻان هي رام مان پوڻام سان نوهان کي سڙوڙ لڳڻ
ٿي ڪرناڪ، مان چئي ۽ ڪٽي ۽ راجي اتي نوهان جي چوڻن ڇڏڻ مان ۾
سدانن جهڙو رهي، هي پڳڻ وٺڻ نوهان کي لڳڻ آهي، هي
رشدڪوش نوهان کي لڳڻ آهي، هي لارالڻ نوهان کي وار وار لڳڻ
آهي، اهڙيءَ طرح سامهون بهي ساڳيا سري رامچندر جي استري ڪري
۽ اهرڪرما ڏيڻي وٺڻا ڪري هره پڳوان جي آڳاٽا سان پنهنجي پٽيءَ وٽ
هلي وئي.

سگر راجا جو ورقالت

هن کان پوءِ وشامتر رام ۽ لڳڻ کي ساڳو وٺي ٻڌ ڪندا ڪندا اچي
ڪنگاچيءَ وٽ پهتا اتي بهي ٻارن ڪنگاچيءَ کي لڳڻ ڪيو ۽ مٽيءَ کان
ڪنگا جي اٿن لڳڻ جو حال پڇيو. تنهنجي وشامتر ڇوڙ لڳڻ ۾ نوهان جي
واس ۾ سگر نالي هڪ راجا ٿي گذريو آهي جهڙي ۽ راجاڻن هڻو هڪ
ڇڏ لار ڪهڙي ۽ اتي ڇڏ لار سڄي هڻو. راجا کي سڀ ڪجهه هڻندي
۽ هڪ سڻان ۾ هڻو. جهڙي جي چوڻ ۾ بهي ڏان کي وٺي سڻان پوڻام
ڪري ٿي ۽ لار لڳڻ لاءِ واس، انهيءَ ٿي ۾ هڻو شي پوڻام رهندو

آشرم جو تمام سندر وطيڪ ۽ پوٽر ڏسڻ ۾ اچي ٿو سو ڪنهن جو آهي، هن جو سچو حال چڱيءَ طرح ڪري ٻڌايو. شري وشوامتر چيو. هي رام هن آشرم جو ٻورو ٻورو وستانو ٻڌو، پهرائين هن آشرم ۾ مهارشي گروم جي ٽهيا دواوا شري هريءَ جي آواڏنا ڪندو رهندو هو، ان جي ٻهرم چارو کان سنترش ٿي ڪري ٻرهما هن جي شيوا لاءِ اهلينا نالي هڪ سهڻي سندر پنهنجي ڪنيا ڏني جنهن سان گڏ ٽپ جي پڙياڻ سان گروم ان اهلينا سان هتي رهڻ لڳو، هيڏانهن ديوراڄ لائدر اهلينا جو روپ ڏسي موحت ٿي پيو ۽ روزانو هن سان سچو ڪرڻ لاءِ موقعو ڏسڻ لڳو. هڪ ڏينهن منڊور گروم ٻاهر وڃڻ ڪري، پاڻ گروم جو روپ ڌاري اهلينا سان پوڳ وٺاس ڪري جلدي هتان هليو لڳو ته انهيءَ وقت مٺي نه اٿان موٽي آيو، هن کي پنهنجو روپ ڌاريل ڏسي رشي گروم ڪروڙ ۾ پڙجي پڇيو. هي دشت آتما اڙي ٻاڻي منهنجي روپ ڌارو ٿون ڪير آهين سچ سچ ٻڌاءِ نه ته مان توکي هيئن جو هيئن پسم ڪري ڇڏيندس. تنهن تي لائدر چوڻ لڳو پڳروان مان ڪام جي وس ۾ ڦاٿل دياراڄ لائدر آهيان منهنجي رکيا ڪريو. مون ٻاڻيءَ وڏو ٻاپ ڪو آهي. ته هن گروم ڪروڙ ۾ پڙجي اکيون ٻاڙهيون ڪري دياراڄ لائدر کسي سراپ ڏنو هي دشت ٿون منهن جي گهر پڳ (سوراخ) سا پوڳ ڪرڻ جو اسٿان) لاءِ آيو آهين انهيءَ ڪري تنهن جي سرار ۾ سوين پڳ ٿيندا، اهڙيءَ طرح دياراڄ کي سراپ ڏيئي مٺي پنهنجي آشرم ۾ واپس ڏنائين اهلينا ٻوڙ ڪان ڏڪندي هت چوڙي پيلي آهي، ان کي ڏسي گروم چيو هي دشت ٿون منهن جي آشرم ۾ شلا پٿر ۾ نراس ڪر. هتي ٿون بنا کاڌي رهي اس چانو هوا ۽ ارساف کي سهندي ڏينهن رات ٽهيا ڪر ۽ اڪاڪر چت سان هردي ۾ ويٺل ٻرماما رام جو ڌيان ڪر. اڄ کان وٺي هيءَ منهن جو آشرم سڀني قسمن جي چيو جنهن کان خالي رهندو اهڙيءَ طرح ڪئين هزار ورهه گذرڻ کانپوءِ هتي دشرت نندن شري رامچندر جو ٻنهن جي پاڻ لڳهه سان گڏ ايندو ۽ جنهن وقت پٿر جي شلا ٿي پنهنجا ٻئي چوڙ ڇهندو، ان وقت ٿون ٻان کان مڪت ٿي ويندين ۽ پڳتي پاڻ سان شري رامچندر جو ٻرچن ڪري ان جي ٻرڪرما ڏيئي نمسڪار ڪري استولي ڪرڻ سان سراپ کان مڪت ٿي ويندين ۽ ٻرو منهنجي اچي شيوا ڪرڻ لڳندين، انهن چئي گروم رشي هماليه ٻرٻت تي هليو ويو. هي رگهيات انهيءَ ڏينهن کان وٺي هيءَ اهلينا هوا کانيندي ڪنڊو ٽهيا ۾ لڳي ۽ ارواحي چرنن جي ڌوڙ لڳڻ جي مراد سان اڄ ڏينهن تائين ٻرشن جي نظر کان پري پنهنجي شپ آشرم ۾ رهي ٿي.

ٿي ۽ ٿڌهن ڀڳوان چيو، ائين ئي ٿيندو. انهيءَ ڪري هيءُ وشو ڀڳوان هن وقت رام روپ ۾ تنهن جو پٽ آهي ۽ ان جي شيرا ڪرڻ لاءِ شيش ٽانگ ٻڌڻ روپ ۾ برڪت ٿيو ان جو سائي آهي ڀڳوان گداڌاري سنڪ ۽ چڪر پرف ۽ شتروگهن جي روپ ۾ اولار ورتو آهي ۽ ارڪ ماها انجي دلاري سيتا برڪت ٿي آهي هن وقت وشرامتر رام جو سيتا سان سڄڻ ڪرائڻ لاءِ آيو آهي، اهو پيد تمام ڳڙهو آهي هن کي ڪڏهن ظاهر نه ڪجي. هاڻ سڄڻ پيد ٿرڪي معلوم ٿي چڪو آهي هاڻ ٽون راضي خشيءَ سان وشرامتر مٺيءَ جو سنڪار ڪري شري لڪشمي ڀتي شري رگھونات کي ٻڌڻ سوڌو هن سان گڏ موڪلي ڇڏيو.

رام جو راکش کي مارڻ

وشست مٺيءَ کان اهڙي حقيقت ٻڌي راجا دشروٽ ان وقت ٻاڻ کي خوش نصيب سمجهيو ۽ من ۾ پوسن ٿي پرين سان هي رام! هي رام! هي ٿي وشرامتر مٺيءَ کي ٻڌي جي ٻڌڻ انهن کي چانيءَ سان کي آشيرواد ڏئي تعريف ڪئي پوءِ ڏانهن ٻاڻ، ٽرڪش ۽ هٿيارن سميت ۽ ٻڌڻ کي تيار ٿيل ڏسي ٻڌي کي ساڻ وٺي اٿان هلاڻ لڳو. اُڀرو وڃي وشرامتر ڀڳتي پاڻ سان رام کي سڏي هن کي ٻه وڏا ٿون سڀڪارن ڏي ڪري هنن کي ٻڪ ۽ اڄ جي پرواهه نه رهي ۽ سوار ۾ اٿل ڀل ۽ وڌي. تنهن کان پوءِ گنگا جي پار ڪري ٽانڪا ان ۾ آيا، ڪڏهن وشرامتر رامچندر کي چيو ته هتي هڪ ٽانڪا نالي بهمن جي مرضيءَ موجب اڀرڻ واري راکش رهڻ ٿي جا هن سڀني ديسواسين کي دڪ ٻهڻائي ان بنا سوچ وڃي هن کي ماري ڇڏ. تنهن ئي رامچندر تمام چڱو ڏسڻ ۾ ٻاڻ چاڙهي کيز رفتار ۾ ڇڏيو. جنهن جي آواز سان سڄڻ ۽ سڳڻي ۽ ڪروڙ ۾ پڙهي چران وانگر گرجهندي اوسات وانگر اڏامندي ڏوڙي. ڀڳوان رام اڀروقت ان جي سڀني ۾ هڪ ٻاڻ مارو. ان ٻاڻ شرط راکشي رت ڳاڙهندي ان جي سڀني ۾ هڪ ٻاڻ مارو. ان ٻاڻ ۾ اها ٽانڪا سري رامچندر جي ڪرڻا سان سراپ کان مڪس بندري بڪشي ٿي پئي ۽ شري رامچندر کي ٻرڪما ڏئي ٻرڻام ڪري آيا سان سر ۾ لڙڪ ۾ هلي ويئي. ڪڏهن وشرامتر رامچندر چيو ڪرم ڏسي تعجب ۾ پئجي ويو.

بروار ڪي سڪ ڏيندڙ سڀ ڀائر وڏا ٿيا ۽ ڪروءِ اچي سندن منڍ لهراري، ۽
 اراهمڻن ڪي نه گهڻي ڏکڻا پراپت ڪئي. جو ٻيو من وڃن ۽ ڪرڻ ڪري
 اندرين کان پري آهي اهو ئي ٻيو دشت جي اڱڻ ۾ گهمي ٿي، راجا
 کاڌي وقت سڏ ٿو ڪرڻس ل ٻارن جو ميڙ ڇڏي نٿو اچي ڪوشليا جڏهن
 سڏ ٿي وڃينس تڏهن پگوان ناز سان اچي وڃي ٿو تنهنڪي مانا ڊوڙي پڪڙڻ
 جو هٿ ٿي ڪري. پگوان جو بت مٽيءَ ۾ ڀريل مڇرو آهي ۽ راجا کلي هنج
 ۾ وهاري ٿو پگوان چنچل من سان ٻيو کاڌو کائي ۽ هيڏانهن هوڏانهن وجهي
 وٺي ڏڏ ۽ ڪڇي مڇون ۾ لڳائي پيا وجهس ل واکا ڪندو پڇي ٿي وار
 پگوان جي ٻال ڇراو ڪي شيش نانگ ۽ شڪر ۽ شاسترن ٻن سان ڳالو آهي
 جڏهن ڀائر ڪمار دنياگرت ٿيا تڏهن ڪروءِ ۽ مانا پتا کين چٽو پاريو،
 شري رامچندر ۽ ڀائر ڪروءِ جي گهر پڙهڻ ويا ۽ ٿوري وقت ۾ سڀ وڊائون
 پراپتون. چارئي ويد سڀاويڪ سراس آهن سو پگوان پڙهڻ وهي سا ڪهڙي
 وڏي عجب جي ڳالهه آهي، وڊا، نمرتا شيلتا جي گڻن سان ڀرور سڀئي
 راجائي نمرئي جا ڪيل ڪرڻ لڳا. هٿن ۾ تيرڪمان ڏاڍو ٻيو سرنهي ۽ سندر
 روپ ڏسي سارو سنسار مهت ٿئي ٿيو. شري رامچندر ڀائرن ۽ سنگتين کي
 گهرائي روز وڃي شڪار ڪندو هو. دل ۾ ويچاري ٻيوتر جانورن کي ماريندو
 هو ۽ اهي ڏهاڙي آڻي راجا کي ڏيکاريندو هو جهڪي جانور شري رامچندر
 جي نير سان مرندا هئا، اهي سرور ڇڏي سرڳ ۾ ويندا هئا. سري رامچندر
 ندين ڀائرن ۽ سنگتين سان گڏ پوچن ڪندو هو ۽ مانا پتا جي آڳيا موجب
 هلندو هو. ويد پراڻ من لڳائي ٻڌندو هو ۽ ڀائرن کي پاڻ سمجهائي ٻڌائيندو
 هو. رامچندر امرت واري جو اٿي مانا پتا کي مٿو ٽيڪيندو هو ۽ پوءِ آڳيا
 وٺي شهر جو ڪم ڪندو هو. راجا اها همت ڏسي من ۾ ڏاڍو ڀرسن ٿيندو هو.

وشوامتر جو رام ۽ لچمڻ کي وٺي وڃڻ

مهامني وشوامتر جو گيانوان مٺي هو سو ان ۾ ڪوڙچڱر آشرم ڏسي رهندو
 هو. جتي مٺي جي، ٽپ، بگهه، جوڳهه اڀياس ڪندا هئا. اتي هو مارڻ ۽
 سباهر نالي راڪش کان گهڻو ٻڃندا هئا ڇو نه بگهه ڏسندڙي راڪش ڊوڙي
 ايندا هئا ۽ اچي وڳهن وجهندا هئا جنهنڪري رشي مٺي ڏاڍو ڏکي ٿيندا
 هئا. انهيءَ ڳالهه جي وشوامتر کي ڏاڍي چٽا هئي. نه هيءَ ٻائي راڪش
 پگوان کان سواءِ ٻئي جي هٿان نه مرندا. منجهن من ۾ وڃار ڪيو ته پگوان
 ڌرتيءَ تي بار لاهڻ لاءِ اوتار ورتو آهي. انهيءَ اٿائي سان پريءَ جا چرن

۱۰۰
۱۰۱
۱۰۲
۱۰۳
۱۰۴
۱۰۵
۱۰۶
۱۰۷
۱۰۸
۱۰۹
۱۱۰
۱۱۱
۱۱۲
۱۱۳
۱۱۴
۱۱۵
۱۱۶
۱۱۷
۱۱۸
۱۱۹
۱۲۰
۱۲۱
۱۲۲
۱۲۳
۱۲۴
۱۲۵
۱۲۶
۱۲۷
۱۲۸
۱۲۹
۱۳۰
۱۳۱
۱۳۲
۱۳۳
۱۳۴
۱۳۵
۱۳۶
۱۳۷
۱۳۸
۱۳۹
۱۴۰
۱۴۱
۱۴۲
۱۴۳
۱۴۴
۱۴۵
۱۴۶
۱۴۷
۱۴۸
۱۴۹
۱۵۰
۱۵۱
۱۵۲
۱۵۳
۱۵۴
۱۵۵
۱۵۶
۱۵۷
۱۵۸
۱۵۹
۱۶۰
۱۶۱
۱۶۲
۱۶۳
۱۶۴
۱۶۵
۱۶۶
۱۶۷
۱۶۸
۱۶۹
۱۷۰
۱۷۱
۱۷۲
۱۷۳
۱۷۴
۱۷۵
۱۷۶
۱۷۷
۱۷۸
۱۷۹
۱۸۰
۱۸۱
۱۸۲
۱۸۳
۱۸۴
۱۸۵
۱۸۶
۱۸۷
۱۸۸
۱۸۹
۱۹۰
۱۹۱
۱۹۲
۱۹۳
۱۹۴
۱۹۵
۱۹۶
۱۹۷
۱۹۸
۱۹۹
۲۰۰

کي دان ۾ ڏٺا، پوءِ نالي ڪيڏا جو وقت ڄاڻي گرو وشست کي گهرائي
 ۾ هنن جي نالن جو ويچار ڪريو. تنهن ئي مني چوڻ لڳو ۾ هنن جا
 انيڪ آهن. جو آند جو سمند ۽ سڪن جي کاڌ آهي ۽ جنهنجي داسا جو
 ڪڏڪي سان ٿيئي لوڪ سڪي ٿين ٿا انهيءَ سڪن ڌام جو نالو رام آهي
 ٻيو جيڪي ساري سنسار کي ڀري ٿو ۽ ٻالي ٿو تنهنجو نالو ڀورت چئجي ٿو
 ٽيون جنهن جي سمورن سان دشمن ناس ٿا ٿين تنهنکي ويدن ۾ شتروگهن
 ڪوٺجي ٿو ۽ چوٿون لڇمن جو گهر ۽ راجا جو پيارو ۽ جيڪو جو آڌار جهڙو
 آهي تنهنجو گروءِ وشست اتم نالو لڇمن رکيو، گروءِ هري ۾ نالا وڻياري
 نالا رکيا ۽ چيو هي راجا تنهن جا چارئي پٽ ويدن جو سارو مين لاءِ سمورن
 خزانو آهن رامچندر ۽ لڇمن جي چوڙي، ڀورت شتروگهن جي چوڙي ٿي رهڻ
 لڳي. لڇمن ٻاراڻي اوستا ۾ شري رامچندر کي پنهن جو پلر ڪندڙ سوامي
 ڄاڻي هن جي چوڙن ۾ ڀورت رکي، ڀورت ۽ شتروگهن انهن ٻنهي ڀائرن پاڻ
 کي پورو جو داس ڄاڻي پريم رکيو. لڇمن سان گڏ ڪيليندي رامچندر پنهنجون
 زال ليلاوٽي ۽ منجهن ٻوليون لائون ٻولي مانا پتا کي آند ڏيڻ لڳا جنهن
 جي لڏاڻي ٿي لڳل سونو پير جو ٻن ۽ کلي ۾ مڙين جي مالها سڙيا پئي ڏني
 ۽ لڇمن کي رتن جڙيل زور لٽڪي رهيا هئا. سونا باجو بند هن جا اندر
 ڇڏي ۾ گيان جي وڇڙي جي پٺيان سڀني کي ڊوڙندو ڏسي مهاراج دشرف ۽
 مانا ڪوشليا ڏاڍو خوش پئي ٿيا. پريم سان هر هر ان رام کي ٻڪارو ڏئي.
 ۽ ڏهن رام راند ۾ ڪيليندي ٿي آيو ۾ ڪوشليا کي ٻڪڙي وٺي اچڻ لاءِ ٿي
 ۽ وڃي وٺو سا موڪندي ڊوڙندي وڃي ان الڪڪ سڙيا واري ٻاڪ کي
 ڪڙڻ لڳي. مانا ڪوشليا رام جي جنم ڏينهن رام کي چڱيءَ طرح ڪوڙا ۽
 ش (زور) پائي انيڪ نمونن جون مٺايون ٻڌائي رام جو جنم ڏينهن اسو
 ٿيندي هئي. هڪ ڏينهن رام ماءُ وٽ ويو ۽ چوڻ لڳو مانا جي موٽڪي
 ۽ کائڻ لاءِ ڏي ليڪن ڪم ۾ رڌل هئڻ ڪري ڪوشليا نه ٻڌو. تڏهن رام
 ڇڏي ڏنڊو کڻي سڀني اڙتن کي ڀڄي ڇڏيو ۽ چڱي ۾ رکيل کير مڪڻ
 ڪرائي ڇڏيو ۽ باقي اڇيل کير ڏئي مڪڻ لڇمن پريم شتروگهن کي
 ٿي ڏنائين. رسوئي ڪرڻ واري وڃي مانا ڪوشليا کي ٻڌار اونڌي مهل
 ڪوشليا ڪلندي مشڪندي رام کي ٻڪڙ لاءِ ڊوڙي، ماءُ کي اهدو
 اهي سڀئي ٻاڪ اٿي ڀڳا. مانا ڪوشليا ۾ انهن جي پٺيان ڊوڙڻ
 ۾ هوءَ وڌ وڌ ٿي ڪڪڙ لڳي ٿي نيٺ رام کي ٻڪڙي ورتائين

[illegible]

شري ليکون چوڻ لکيو هي مانا جو تون چاهين ئي ائين ئي ٿيندو. لیکن
—دوب جهر ۾ مون کي پرتويءَ جو بار لاهڻ ڪري پوهيا ۽ پراولنا ڪئي
هئي ۽ وارڻ ۽ اين پائين کي مارڻ لاءِ مون منهن روپ اوتار ورتو آهي.
هي مانسا! دشمن سان تو ۾ مولڪي بت روپ ۾ حاصل ڪرڻ لاءِ ٿيسا
ڪري در گذر ڪر، تو پنهنجي ٿيسا جي قل ڪري ئي منهنجو عيال ورائت
روپ ڏنو آهي، منهنجو دشمن مڪتي موڪل ڏيڻ وارو آهي. ائين چئي ليکون
بال روپ ئي روٺڻ لکيو. ان جو سال روپ به اندر دل مليءَ سمان شمار
دوڻ وڌن نعتون وارو ۽ تمام سندس سال سوچ جي سمان ليجوري هئو.
جڏهن مهاراج دشمن بتن جي جهنگ جي خوشخبري ٻڌي تڏهن ڏانڊو خرڇ
ليو ۽ چوڻ لکيو جنهن جي نالي ٻڌڻ سان ڪلهان ٿين ٿا، اهو پر پوءِ منهنجي
گھر ۾ آيو آهي ان وقت پنهنجي گرهه وسست کي ساڄ وٺي راج محل ۾ وار
ائي اچي ڪمل نقشن وار کي ڏسي پير ۾ مکيهن تي ويو ۽ خوشيون ملهائڻ لڳا
گور گور ۾ واڌائن جا واجا وجهڻ لڳا. جيئن ته سڪن جي ڏيڻ وارو پير پوکيت
ٿيو هو. تنهن فائدو ڪمڪني مان پير جو جهر ليو ۽ سمورا ماڻ ٻارن چند
— ۽ بالڪ اتون ليا. ان وقت راجا دشمن خوشيءَ وچان هالي، گھوڙا،
— ۽ مک ٿيڻ جا ڪوڙا ڪمترو سون اندڪ وٺڻ ۽ سنهون ٽالون براعظم

پت ڪامنا واسطي ٻيو پتر پگيه ڪرايو مٺيءَ ٻرلر پگيه سان آهولي ڏني ۽ اڳن ڊوڻا هٿن ۾ پگيه ڇو پڙشاد ڪئي پرگهت ٿيو اڳن ڊوڻا ڇيو هي راجا ! هيءَ ڊوڻائن جو بظايل پتر ڏيڻ وارو پڙشاد وٽ هن پڙشاد جي ڪري ٽون ساڪيات ٻرمانا کي پت جي روپ ۾ حاصل ڪندين هي پڙشاد لائڻي موجب هرڪنهن کي حصا ڪري ورهائي ڏي. انهن چئي اڳن ڊوڻا انٽرڊان ٿي ويا. راجا خرش ٿي اهر پڙشاد ڪئي پنهنجي استران کي گهرارو جنهن مان اڌ حصو ڪوشليا کي ڏنائين ۽ اڌ حصو ڪيڪئي کي ڏنائين. ايتري ۾ سمورا ٻه اٿي اچي پهتي ان وقت ڪوشليا پنهنجي حصي مان اڌ سمورا کي ڏنو ۽ ڪيڪئيءَ به ٻرلر سان اڌ حصو سمورا کي ڏنو. اهڙي طرح پڙشاد کائي ٿيئي راتيون ڪرپ وڌيون ٿي پيون، اهي ٿيئي راتيون راج مٿل ۾ ٻرلر سان ڊوڻائن سامان سوپيا ٻائڻ لڳيون. پڳوان ڇڏهن ڪرپ ۾ آيو ٿڌهن کان وٺي لوڪن ۾ سڪ سمهتي ٿي وئي. اهڙي طرح ڪجهه وقت سڪ سان گذارو ۽ ٻرلر جي پرگهت ٿيڻ جو وقت آيو، لوڪ لڳن ۽ گرهه ڏنهن ٿي سڌا اچي بڻيا ۽ سڪن جو مول سري راجندر جي جنم ٿيڻ ڪري سڀئي آندڙ ٻرلر جي ويا. ٻوري ڏهن مهيني ڪوشليا جي ڪرپ مان هڪ سندر اڌ ٻرڻ ٻالڪ جو جنم ٿيو. چيت مهيني شڪل پگيه، نوميءَ جي ڏنهن ڪرڪ لڳن ۾ اڀڄت ٺڪستر جي وقت ڇڏهن پنهنجي گرهه اوچي استان ۾ سورج ميڪه داس ۾ هٿر ٿڌهن ٻن ٻيون سنالن ٻرمانا جو اچڻ ٿيو ان وقت آڪاش مان گلن جي ورکا ٿيڻ لڳي. ڇو ٺيل ڪمل جي سامان شام ورڻ هئو. پيتائينر ٺيل ڇاڙ ٻانهن وارو. ڪنن ۾ ڪنڊيل پيل. هزارن سورجن جي ازار انڇو ٿيڻ روپ هو. جنهنجي مٿي تي هٿر مڪت پيل ۽ هٿن ۾ سڪ. چڪر گدا ۽ پندرم، گلي ۾ مالا پيل هئي جنهن جو مک ڪلاب جي گل وانگر ٽڙيل، دها سان ٻرڻ ٿيو سرپا ڏيئي رهيا هئا. اهر پڳوان پت جي روپ ۾ پرگهت ٿيل، ان ٻرمانا کي ڏسي ڪوشليا حيرت ۾ پئجي اڳن ۾ ٻرلر جا آنسون وهائي هٿ ڇوڙي نمسڪار ڪري چوڻ لڳي ”هي دهر! نروان کي نمسڪار آهي. هي سڪ چڪر گداڌاري ٿيون اڄت انساني سرورواڻڪ ٻرون ٻرمانا آهين، نروان کي ويدن ۽ شاسترن، من وائي ۽ وچن سان اندرمان کان ٻري ۽ گمان سرور ٻڌائين ٿا، نروان ٿي پنهنجي ماما سان ستو وڃو، نروانن ٽن ڪٿن سان هن جڳ جي وچا ڪري ٻالڪ ڪرايو ٿا ۽ وري سنگهار ڪرايو ٿا، جيتوڻيڪ نروان سڌا نرم ٿريا پسند ۾ قائم آهيو. نروان ڪرنا نه ڪندي ٻه ڪندڙ معلوم ٿيو ٿا. نه هلندي به هلندا ڏسڻ ۾ اچو ٿا.

هي سڀ سماچار راوڻ جي ڪن تي پور تڏهن ڇوڙا لڳر نه سڙجڻا سي
 نه سڀ منهنجي تابع پر آهن سو هو مولڪي جا ڪري سگهندا. جڏهن دلپ
 راجا اڏو تڏهن راوڻ هڻجي اڀر ٿي ڪاڻا ٻرههڻ جو روپ ڌاري هڻجي
 محل ۾ ويو جتي راڻين کيس ٻرههڻ سمجهي آڏو بيٺڪار ڪيو. پوءِ مقرر
 ٿي راوڻ ٻه ڇوڙا اصل روپ ڏيکارڻ جو ڏسي راڻيون ڏي ڏي ڏي
 ڏيون. راوڻ اتان سرچڻ ٿي ٿي آيو ڏسي نه دلپ ڪم مقرر پڙهي ڇانوڻو
 اڏو ٿي ۽ اڃا اتي ماڻهن جي اچڻ تي جواب ڏنائين ته هڪڙو شينهن
 گروءَ کي مارڻ لڳو چاهي سونهي ۽ ڇانوڻو سڙايو اتي شينهن کي لڳندا جنهن
 ڪري هن کي ڇڏي ڏيندو، راوڻ هيءَ ڳالهه ٻڌي عجب ۾ پئجي وار ۽
 ٿي نه برابر هڪ شينهن ٻاڻن سان گهاٽل مٿو اڏو آهي اهڙو حال ڏسي
 راوڻ گهو ڏانهن هليو ويو، دلپ جڏهن گهو آيو تڏهن اچڻ شرط راڻيءَ راوڻ
 جي اچڻ جي سموري حوش ڪري ٻڌائي راجا کي ڏاڍو غصو آيو ۽ جهٽ
 اهڙو مٿو پڙهي ٻاڻيءَ ڇنڊو هڻيائين جنهن مان ٿه ٿه ٻاڻ پئجي لڏڪا
 کي لارڻ ڪرڻ لڳا پر مڏو ٿي ۽ جي معافي وٺڻ ڪري اهي ٻاڻ واپس
 موٽي آيا.

ان کانپوءِ رڳو راجا پيدا ٿيو جنهن مان پوءِ دشمن اتان ٿو راوڻ دشمن
 کان دل ڪهڙي. دشمن پڻ استر موڪلي راوڻ جي گهو جا سڀ دروازا بند
 ڪري ڇڏيا، راوڻ گهوڻاڻي مٿا هڻيا پر دروازا نه کليا پوءِ جڏهن مڏو ٿي ۽
 اهڙي ڪئي تڏهن مس مس چوڻڪارو ٿيس. هاڻي راوڻ اداس ٿي وڃي
 ٿي ڪو جنهن تي ٻه راضي ٿي وڃي گهوڻا لاه ڇهس. هن وڃي گهوڻا نه
 دشمن جي ويجه مان ڪو پٿر پيدا نه ٿي، ٻه رها ائين ئي ٿي پٿر چئي هليو وارو.

رام چنڊ ۽ ٻال ليلا

ههاندو ڇوڙا لڳر هي ٻاروڻي هاڻي هره ڳالھ ٻڌ جا وڃ ٿي ڇڏي هير
 نه اڀرڻا پريءَ ۾ راجا دشمن وٽو ڏي رمانا ڪن جي ڪاڻ ۽ ڪيائي آهي جو
 پڳڙان جو ٻرو پکي آهي کيس ڪوشاڻا سميت ۽ ڪهڪڙي ٿاڻي آي راڻيون
 هرون جن جي هلب وٺندڙ ۽ پٿر هڻي ۽ پٿر ۽ اٿي ۽ اٿل ٻوڙ وڪندڙ ۽ اڙوڙ
 جي ڇوڙن ڪنن ۾ ٿوڙا پاءُ وڪندڙ هرون. هڪ ٿيڻ راجا کي من ۾ ڏک
 ٿيو نه مولڪي سنان آهستي ڪرڻ، سو پنهجي ڪروءَ جي گهو وڃي ٻوڙ ڪري
 ويٺي ڪهائين هي سوامي مولڪي ٻڌايو نه سڀڻا ۽ سهارو پٽ ڪهڙي ٿوڙي
 ٿي سگهن لا ۽ پٺا پٺن جي هيءَ سڄو راج مولڪي ڏک روپ لڳي اهو ٿيڻ
 اي وشت ڇوڙا لڳر هي راجا ٿوڙي چار پٽ پيدا ڇڏي ٿيڻي لڏڪن ۾
 ۽ پٽن جا ڏک لاهيندڙ ٿيندا. ڪرو وشت سرلڪي رشيءَ کي ڪهڙي

گليان ڪندڙ ڀرڀو لڪهه جي جا پيارا پتي ۽ دٿي تن جا شترو
 تنهنجي جڳم هجي. توهين ديوتاڻن ۽ ڀرڀوئيءَ کي پاليو ٿا،
 عجب توهانجي لپلا آهي جنهنجو ڪوبه پيد نٿو ڄاڻي توهين
 ڪريالو ۽ دين ديالو آهيو اسانتي اها ڪريا ڪريو. هي ابناسي
 سڀني گهڻن جا واسي ۽ ڀرمانند روپ توهان جي جڳم هجي.
 سڀئي مٺي ڀرڀر سان رات ڏينهن تنهنجو سحر ڪن ٿا توهين
 سلسار جي پڙ ٺاس ڪرڻ وارا هي ڀرڀو! اسين ديوتاڻون من،
 گرم، وڃن ۽ واڙي سان سڀاڻپ ڇڏي توهانجي شرن ۾ آيا
 آهيون. هي ڀرڀو سڀئي ديوتاڻون ڏاڍي ڊپ ۾ وياڪل ڏسي
 توهانجي چرڻن کي لمسڪار ٿا ڪن. ديوتاڻن ۽ ڀرڀوئيءَ کي ڊپ
 ۾ وياڪل ڏسي هنن جا ڀرڀر ڀريل وڃن ٻڏي دڪ ۽ سسي کي ٺاس ڪندڙ
 گهڻو آڪاس واڙي ٿي. هي منير توهين ڊپ ۾ ڪريو توهان جي
 لاءِ مان منشن سرڀر ڌاريندس سورڀر وڌڻ ۾ منشن اوتار وٺندس.
 ڪيشپ ۽ آڌتيءَ ڏاڍي ٽپسيا ڪئي آهي تنکي مون اڳيئي
 ور ڏنو آهي اهي دسرت ۽ ڪوشليا جي روپ ۾ آيوڌيا جا
 راجا راڻي ڀرگهٽ ٿيا آهن، انهن جي گهر ۾ چاريئي پائر
 رگهوڪل جا سرهور ٿي اوتار وٺنداسين، نارد جا وڃن مان سڄا
 ڪندس ۽ ڀرڀر شڪتي سوڌو اوتار وٺندس. ڀرڀوئيءَ جو سهورو
 بار لاهيندس توهين سڀ ديوتاڻون بي ڊيا ٿيو. آڪاس منجهان
 ڪن سان اها ارهم واڙي ٻڌي سڀئي ديوتاڻون هردي ۾ ڏهرج ڌاري
 جلدي مڙيا، ارهما ڀرڀر ڀرڀوئيءَ کي سمجهار ڀرڀر ڀرڀوئيءَ کي ڀرڀوئيءَ کي
 ارهما ديوتاڻن کي هيءَ سکيا ڏئي ارهم ارڪ ڏانهن روانو ٿيو ته توهين ڌرتيءَ
 تي باندرون جي دهر، ڌاري وڃي هرڀيءَ جي چرن ڪمن جي شمر ڪراز.
 ڀرڀوئيءَ سميت سڀ ديوتاڻون من جي شانتي حاصل ڪري ٻنهنجي اسٿان
 تي ويا، ارهما جيڪا آڳا ديوتاڻن کي ڏني هئي تنهن لاءِ خوش ٿيا. هنن
 ڌرتيءَ تي باندرون جي دهر، ڌاري ۽ منجهن وڏو ڀل ۽ ڀرڀر ٿيو هنن
 سڀني سرورن جا هٿيار جبل وڻ ۽ ٺهن ٿيا ۽ هر ڌرڀرڀر ڀرڀر ۽ هي وات
 ٺهاريوندا رهيا.

پڪن ڪندرون ڪيون ۽ ٽالڪن جون ڪيائون ۽ پرون ڪهتران سندر
استرون ڪئي اچي انهن سان وهاءُ ڪيائين. راوڻ ميگهناٽ کي جهڪي
ڪجهه ڇڏو هو سو جهڻو ته هن اڳ ۾ ڪري ڇڏيو هو، پٿرپائون جن کي آڳا
ڏئي ڏيائون تن جا چوڻو ٻڌو. هي ڏاڍس پائي، ديوتائن کي دک ڏيڻ وارا،
جنهن لاءِ ڏورم جي پاڙ پئجي، جنهن جنهن ديس ۾ گئو پراعتي لي ڏٺائون
اٿي اٿي ۽ لنگر (گرب) ۾ پريءَ کي ٻاهر ئي ڏٺائون. ڪٿي نه چڪي رهس
ڪال هئي ۽ ڪنهن نه ديوتا پراعتي ۽ گروءَ کي ڪرڻ لسي مڃيو ۽ نه ڪٿي
هريءَ جي پڳتي، پڪي، جب ۽ دان هرو ۽ نه ڪٿي سهي ۾ نه واد ۽ پراڻ
ٻڌڻ ۾ ئي آڻ اهڙي سار ۾ پرشت رهڻي ئي جو ڏورم جو نالو نه ئي
ٻڌڻ ۾ آيو. ڪيائون چيو، جاري پراعتي وڌي ويا پراڻو ڏن ۽ پراڻون
استرون لڪڻ لڳا. مالا پتا ۽ ديوتا کي ڪنهن به نئي مڃيو ۽ ساڌن کان
پنهني ٺهل ئي ڪرايائون.

شري شو پڳوان چوي ٿو ته هي پراڻي ڇڏڻ اهڙا ڪڪرم راکشن
ڪيا ۽ ڏورم جي حاجي ٿيڻ لڳي تنهن پٿري پاب جي پرجه ڪري ڊهڻ
لڳي ۽ سڀ ڪنهن ڏٺو ئي نه ڏورم جي آڻي لي رهيو آهي پر راوڻ جي
دب کان ڪڍي نئي سڳيا. پٿري ائين وڃار ڪري ڪانءِ جو روپ ڌاري
ديوتائن ۽ رشتن جي منڊليءَ ۾ وڃي. وڏي وڃي پنهنجو دک ٻڌايائون پر
ڪنهن به دمت ڪاڏ ڏيکاري. اوت ديوتائون مني ۽ ڪندرو سڀ پاڻ ۾
گڏجي پوهما جي لوڪ ڏانهن ويا ساڻن ڪانءِ جو روپ ڌاري پڙ ۽ دک ۾
وڃاڪل پٿري نه هلي، پوهما انهن کي اهندو ئي سڀ سمجهي ويو ۽ من
۾ وڃار ڪيائين ته منهنجو ڪو به وس نه هوندو ۽ پٿريءَ کي چيائون ته
جنهندي تون داسي آهين اهو اباڻي منهنجي ۽ منهنجي سهارا ڪندو.
پوءِ ديوتائن وڃي وڃار ڪيو ته ڪٿي پٿريءَ کي گڏجون. ڪو چوڻ لڳو
ونڪم هڻجي ڪو چوڻ لڳو ته پڳوان ڪم سمڏي وڃي ٿو.

”هي پراڻي! مان اٿيءَ سڀا ۾ هيس وڃو. وڏي مون نه هڪ ٻانه چئي،
پرڀ سڀ هنڌ هڪجهڙو وڃاڪ آهي ۽ مون کي خبر آهي ته پٿر ڪرڻ
سان پرڳوٺ ٿئي ٿو. منهنجا وڃن سڀي کي وڻيا ۽ پوهما نه ٻڌي پوسن لڳو
۽ پڳوان کي هٿ جوڙي استوتي ڪرڻ لڳو، هي ديوتائن جا
سواڊي، هي داسن کي سڪ ڏيڻ وارا، هي سرن پئي جي
رڪيا ڪندڙ اوهان جي جڻ هجي، هي گئو ۽ پراعتن جا

بال

گروء جا وڃڻ ست ڪري ڪم شروع ڪيائين. هر ڪيڙهندي زمين
 پيدا ٿي ۽ راجا ان کي کڻي وڃي ڏي ۽ سمان ڪيو انجو پالن ۽ رشت ڪيو
 ۽ انجي شيوا ۾ چئن ٽي پاسن کان چار سڪيون مورو ڪٽي ڪيون ۽ انهن
 راجا کيس روپ بدلائڻ لاء وٺي ورتي. ڪيڙهندي ۾ راجا کيس روپ بدلائڻ لاء وٺي ورتي.
 ۽ ان جي مدد ۾ روپ ۾ ٿي پئي ۽ ان وقت پنهنجي سڪيء کي نه ڏسي نڏين
 پر رائيء ان ڀاڱي کي هنج ۾ کڻي ڏاڍي لاڳو سان پاليو ۽ سندس

نالو ڄاڻڪي رکيائون پر ناردميء هنجو نالو مٿان سميتا رکيو. ناردميء
 جوڙ لڳو، هي راجا هن جو وواھ ۽ پگوان وڻڻو سان ٿيندو. اها پڪ ڄاڻڻ
 جڏهن سميتا وڏي ٿي تڏهن هن کي پڙهڻ واراڻائون نه ٿوري ئي وقت
 اندر وڌيا پڙهي هوشيار ٿي.

هڪڙي ڏينهن راجا جنگ وڻ ۾ ڀڄڻ ڪري ڪنن ٽهسيا ڪئي. جنهن تي
 شڪر پگوان راضي ٿي ور گهوڙا لاء چيس، راجا جنگ ۾ وڃڻ لاء
 وڃڻ جنهن کي ”نيتي نيتي“ ڪري پڪاڻين ٿا آء انجو درشن ڪرڻ
 چاهيان ٿو، تنهن تي شڪر پگوان هڪڙو ڏنڻ ڏنس ۽ چيائينس ”هي
 راجا! هن جي پير سان پرڇا ڪندين ته تنهنجي مڙ ڪاميا ٿوري ٿيندي،
 اڃا خوش ٿي اهو ڏنڻ کڻي گهوڙو آڻ ۽ لت نيم سان انجي شردا ۽ پير سان
 جا ڪرڻ لڳو. هڪ ڏينهن سميتا راند کيڏندي پوڄا گهوڙو اندر گهڙي
 ٿي ۽ راند ڪندي اهو ڏنڻ کڻي ڪيائين. راجا جنگ ۾ اهو اچڻ ڏسي
 وئي ۽ وار ۽ انهيء وقت اها ڪنن پڙگيا ڪيائين ته جيڪو مهاڀار جي
 ڏنڻ کي ڪندو سڙي مهندي ڪيا جي لائق ور ٿيندو، پوء جنگ
 ۾ راجا ان کي سميتا جي سوين لاء پتر موڪليا. پتر ملنديئي ڪئين
 ان اچي گڏ ٿيا.

وڻ چئن هنڌ هاراڻو پر نه هٿ نه پگس سر لنگا ۾ اچي وري نه
 ڪي ستائڻ لڳو پرهما جي سڄي سرشتيء ۾ جيڪي به ڏيو، ڌاري
 سڀ استريون ٿرڙي پُرش راوڻ جي آڏين هرا. سميتي ڏهندي هن
 ڪيا پاليندا هرا ۽ نيزاڻون ڪري اچي لت پيرن ۾ رندا هرا. پنهنجي
 ي بل سان سسار کي جيتي ڪنهن کي نه ڇڏيائين ۽ سميتي سڀاڻ
 ٿي راول پنهنجي مرضيء ۾ رجب ڪاروبار هلائيندو، ڌارڻان

ڪهڙي جي لڏڻ آهي تنهن ڪري من ۾ ڏاڍو پڇتار ۽ ان کي اتي ئي ڇڏي
لنگا پريءَ روانو ٿي ويو.

جڏهن سميت ڦٽندي آهي تڏهن سڀني پاسي تي دائيرون ٻولڻيون آهن،
اروڻي ڏاڍي چٽا ۾ وياڪل ٿي سڄي حقيقت اچي ٿل ڪهڙي کي ڪري
ٻڌائي جنهن ٻڌندي ڪروڙ ۾ پوري سراب ڏار نه راون ٿي هڪڙي سڄي وٺڻ
لاس ٿيندو.

راون کي وٺي وٺي ڳالهه ياد آئي تڏهن کان اڃان تائين ٻول ڪانه
ملي آهي، سو ڪروڙ ۾ به رهي ڏوٽن کي آڳاٽا ڏئي، تڏهن وٺڻ کان ٻول
وڃڻ ڪري اچڻ. ڏوٽ آڳاٽا مڃي اڏانهن ويا.

وٺڻ ڏوٽن جي ڳالهه ٻڌي ويچار ڪيو تڏهن راون جي وچ درٻار ۾ نه آهي
ليا نه آهي ٿي ۽ نه آهي سميت سماج، تڏهن ڪري سواءِ ٻول ڏاڍي جي
ڳالهه مان وٺڻو ڪي ڪن. پوءِ پنهجي سرور مان ڪن ڪڍي هڪڙي
ڪهڙي ۾ رهي ڏوٽن کي ڏئي ڇڏائين تڏهن راجا کي هيءُ ڪهڙو رهي ڏار ۽
ڇوڪر نه هن جي ڪرڻ سان تڏهن سارو وٺڻ لاس ٿيندو.

ڏوٽ اهو ڪهڙو رست جو راون جي درٻار ۾ کڻي آيا. ڪهڙو ڏسي راون
ڏاڍو غرض ٿيو پر جنهن مهل ڏوٽن جي حقيقت ٻڌائين، تڏهن ڏوٽن کي
حڪم ڏنائين تڏهن ان کي اتر دشا ۾ اهڙي هنڌ وڃي زمين ۾ پوري اچڻ جو
ان ڳالهه جي ڪنهن کي نه ڪل ڪانه پري.

ڏوٽ حڪم ٻڌي جيڪو اتر جي ويچار آيا اتي هڪڙي پيءُ ۾ کڏو
کڻي ان ۾ پوري ڇڏڻ انهيءَ ڪري جو هڪ دنيا مهل ٿي سڀ ۾
راون، راجا جيڪو کان هارار هو ان خار هڻڻ جي ڪري انهن ڪو هوائين.

راجا جڏڪ

هيڏانهن راجا جڏڪ جي ديس ۾ اچي ڏڪار پيو پر اسان به ڪانه پئي
۽ سورج جي ٿيڻ ۽ گرميءَ ڪري ڪو نه ٿيڻ سبب سڀ ڪي ويا. ماڻهن
۾ حراس پئجي ويا، اهڙي طرح ٻارنهن سال گذري چڪا ۽ ويچارن ماڻهن
جا ڏاڍا برا حال ٿي ويا. راجا به ڏاڍو وياڪل ٿيو. پوءِ ڪو چاڙهو نه ڏسي
ڪو رست وار ۽ اچي ڏکي حال ظاهر ڪيائين. ڪوڙ ڇڏي ”پتا چٽا نه ڪر،
جلد ئي سڪو وقت اڳئين ڏسڻن. پر هڪڙو پڪو شروع ڪر تڏهن ان ۽ جل
ڇوڙ ٿي پوندو. پر شرط اهو آهي ته پڪو. لاءِ انهن ٽن پنهجي استريءَ سان
هر ڪهڙي ان پيدا ڪر.

لڳو هي راوڻ نون گهر هليو وڃ، ڇو جو مون هر هنڌ لهندي هار جي هاڪ
 ٻڌي آهي. راوڻ لڏهن نه نه سمجهيو، لڏهن ٻالي ڪروڙ ۾ پڙجي اٿيو ۽
 مرونو ڏيئي راوڻ کي ڪڪر ۾ ٻڌي ڇڏيائين جتي ڇهه مهينا پئي سڙيو. ٻالي
 کان انهيءَ ڳالهه جو خيال لهي ويو هو.

ويجاري راوڻ ڇڏائڻ لاءِ ڏاڍا هيللا هلايائين پر وري ڪڇ نه ڪهن. جڏهن
 پگهر جي ڪري ڪڪر ۾ اچي ڏاڍي پانس ٿي ۽ راوڻ سهي نه سگهيو لڏهن
 ڏندن سان ڪرائي اچي ٻاليءَ جي اکيان بندو. اي شرم وري نه ڪرڻ لڳو،
 ٻالي وري نه ٻڪڙي وئي انگڊ جي حوالي ڪيو. انگڊ ڇا ڪيو جو هنڪي
 پنهنجي پلنگ سان اهڙو سوگهو ڪري ٻڌائينس جتي ڏاڍيون رڙيون واکا
 ڪرڻ لڳو ۽ ٽٽڪ لڳو. تارا نالي راکش ٻه هن کي سڃاڻندي هئي جڏهن
 کيس ڇڏائي ڇڏيس ته هي لڏڪا جا راجا جلد هتان پڇي هليو وڃ، جيڪڏهن
 ٻالي ڏسي وٺندو ته ڇڙو حال ڪندو.

راوڻ اتان جتي آئي پڳو ۽ اتي آيو جتي سهرسرباهو (هزارين ٻاهن وارو)
 پنهنجن سڄي استر ۾ سميت چل ڪري رهيو هو.

راوڻ کي اهو اسٽان ڏاڍو پسند آيو ۽ اچانڪ شو جو درشن ڪيائين پوءِ
 نه ناسي ڏل ڪل جا ڦرل پيٽل پٿر ۽ ڪيترائي گل آندائين ۽ شو جو سهرڻ
 ڪري مٿس جهڙ لڳو، ابيدي شرط ويهن ٻاهن جي زور سان پاڻي روڪڻ
 لڳو، جنهنڪري سڀئي ٻڏڻ لڳا. تنهن ئي سهرسرباهو ڪروڙ ڪري ڇوڙ
 لڳو ته اڄ پنهنجي ارڙار پير ٻالي ڪهڙو آهي؟

سهرسرباهو وڃي ڏٺو ته راوڻ پاڻي روڪي ايترو آهي امالڪ ٻڪڙي
 گهوڙن واري ڪڙهه ۾ ٻڌي ڇڏيائينس جتي پوءِ ڪئين ماڻهو راون ٽڪ
 اچر مڪ ڦٽ لعل هڻڻ لڳس. سهرسرباهو گهڻي پڇيس پر راوڻ پنهنجو نالو
 ڪونه ٻڌايو.

هڪڙي ڏينهن پلستيم رشيءَ راوڻ تي دٻا آڻي اچي راوڻ کي ڇڏايو.
 اتان ڇڏڻ کانپوءِ اڳتي هلڻ لڳو. رستي ۾ هن هڪ سهڻي سندر استري ڏٺي
 جا شر پڳوان جي پوڄا لاءِ هڪ ۾ چندن پشپ ۽ پوڄا جي سامگري کڻي
 پئي وئي. ان جي نالو اروشي هو، هوءَ هنڪي ڏسي لڄ وڃڻ پاڻ ڪرڻ
 لڳي. راوڻ مرقعو ڏسي هن کي ڇوڙ لڳو، ”هي سندر! تون ڪير آهين
 ۽ هن وقت ڪيڏانهن پئي وڃين؟“

پر هن شرم جي ماريل راوڻ کي ڪوبه جواب نه ڏنو. هن مرڪ ٻيا سڄ
 ويچار جي ڪام وس ٿي هن سندر کي زوريءَ جهليو، پر پوءِ ڏٺائين

کان چٽي آڪاش ۾ اڏائي تمام مٿي وڃي ٿي. انهيءَ قدرتي ڪٽي سمنڊ ۾ ٿر ڪمائيٽس. راولي اي هوش اي سمنڊ جي اندر پاڻال ۾ هلندڙ وارن، ٻارن ۽ ٻين جي وٽ ملڻ ڪري مٿو ڪين. اٺان سمنڊ مان نڪري هڪ راجا ٻليءَ جي لڙڪ ۾ آڻي ڇوڏي ڏنائين ڇو ڪٿر دشمن هئا، ٻليءَ هڏجي گهڙي خاطري ڪئي ۽ ڪالٽس اچڻ ڇو سبب پڇندو. راولي چيس تون نه ٻڌي ٿي هلي پڇهجي دشمن وامن کي پڪڙي راج وٺ. ٻليءَ ورندي ڏٺس ته ٻه راجائن هيءَ هرئيڪشپ جا آڻيندڙ (ڀارو) جيڪي دڪ دور ڪرڻ وارا آهن سي نه ڏٺا. ٻيءَ سبب لڙڪ ٿي پوندو.

راونڊ واپاري ڪوٺائي زور ڏنائين ته هڪڙو به ڪٽي ڪنهن سگهه نه ڏهن
 ٻئي شروعات لڳس ته ڇا انهيءَ ٻي سان پاڻ جهڙين سان جن ٻڌڻن اهي آدرش
 پوربا هئا اهي به هڪڙي ڪن به مري ويا تنهن لاءِ بهتر ائين نه ڪهر ڇو
 رستو وٺڻ، راونڊ ڏانهن ڦڪر ٺهر ۽ جلد اٿان روانو ٿهر.

وامن پکوان راوڻ کي ايندو ڏسي خيال ڪيو ته هن ٿارو مٽيءَ جو ايمان
ڪيو آهي. تنهن رستي تي واند ڪندڙ ٻالڪن کي پنهنجي سموري طاقت
بل ڏئي ڇڏيو، ڇوڪرن جو راوڻ کي ڏاڍو سو ٻڪڙي شهر ۾ وڃي وٺس،
هن جا ڏهه سر ۽ ويهه ٻاهران ڏسي ٿو ٿاروان سوڙهي هڪئي ڏسڻ لاءِ آيا ۽
کيس لنگ ڪرڻ لڳا، راوڻ ڏاڍو ٻڙو ٿيو، پر پنهنجو ٿالو نه ٻڌائين.

ڪرڻا لڏان وامن ڇڏهن ڏاڙ ۾ هاڻي راوڻ جي ڪهڻي بي عزتي ٿي آهي
لڏهن هڪي اچي ڇڏيائينس. پوءِ اتان روانو ٿي موروڪ راوڻ ٽولڇ ۽ ٽولڻي،
جهڻ راجپوتن کان بي مڪر ٿي ان کي جهٽڻ ڪهروار ٿي، - رڃتي اوههه،
دارائون ڏسي اٿي اهن کي پير ستائي. اتان ٻه نالي ٻڙيءَ ۾ وارو جتي
بالدرون جو راجا هالي وهندو هو. اتي هڪڙو نلڪ ڏٺائين جهڙو چنار
ڏسي رشي مٽي ۾ حوران ٿي ويندا هئا. ان هنڌ هالي راوڻ کي ڏسي
ڪلهو، اڳڪن راوڻ کي ڪرچندو ۽ ٻانهون لوڪمندو ڏٺائين لڏهن - اهو ڏارو
ڏاري ڪروڙ نه ڪمائين. تنهن ٿي راوڻ ڪاوڙ ۾ ٻڙجي چوس، اڙي موروڪ
بالدر تنهنجو نالو ٻڌي آيو آهيان، اٿي پڌ ڪر. مرنڪي جهٽڻ لاءِ ڏهان ڪرڻ
سڀ اڃا - و آهي. هاليءَ وري مرڪي چوس نه سچ آهي ادا - مرون هان
تنهنجي - دل ٻاٽ ٻڌو آهي پر ڪرڻا ڪري ٿورو ٿوس نه - رڃو ٻڙن کي
اڙي. ڏٺي ولان پوءِ مون مون کي مارڇ.

ٻائيءَ جو اهو جواب ٻڌي راول ڪرچندر ٻائيءَ کي مارڻ لاءِ اڳتي وڌو،
ٻائيءَ ڏٺو ته شو جي وڻ ملڪ ڪري هيءُ مارڻ سان مرندو آهي ڪين سر ڇڏڻ

انهي محالاف اتي اڏيا ۽ ان جو نالو لڌڪا پوري رکيو. راول سڀ
 گهمي ڏٺو چٽا مڇي ويس ۽ خرش ٿي پنهنجي راجڌاني ڪئي. سڀني
 لائقيءَ آهر گهر ورهائي ڏنائين ۽ سڀني راڪشن کي سڳي رکيائين هن
 پيري ڪيتر ئي ڪاهي ويو ۽ هڪي جيتي پشپ ومان کڻي آيو.
 هڪڙو ر. راول پاڻ بلوان هو پير نه سينا زور واري وري جو ڪي
 جهڙو بلوان پاء هيس جنهن جهڙو سورمو جڳت ۾ پيدا نه ٿيو هوندو هو ش
 پيئندو هو ۽ ڇو. مهيا نيند ڪندو هو ۽ جاڳندو هو نه ٿوئي لوڪن ۾ ڏک
 پيچي ويندي هئي ليڪن هو جو ڏهاڙي کاڌو کائي ها نه سڄي دنيا جهڙ
 جلدي خلاص ٿي وڃي ها وري مينگهات جو هو دنيا جي ٻوڏن ۾ پهرين
 ٺاهي سگهيا ٿي ۽ سڀ جادوگري ڄاڻندا هئا هنن کي سڀني ۾ ا. ٿور دنيا
 ڪانه هئي. اهر سڀ لشڪر ڏسي سپاويڪ ايماني راول ڪروڙ ۽ اڪير
 سان پراڻ هي لفظ ڇڏيا. اي سڀ راڪشوا ٻڌو. هيءَ سڄي ديوتائن جي
 سماج اسانجي دشمن آهي هو سامهون ٿي نٿا وڙهن، هنن جو مڙ هڪڙي
 نموني ۾ ٿيندو، اهر لوهاڻن کي هيٺ سمجهائي ڇڏان ٿو نه جتي ارهه ٻڌڻ
 بگي. هوم ۽ شراڻ ٿيندو هجي اتي وڃي لوھين سڀني جي روڪ ڪريو
 (انڪ وجهو) پوءِ اهي ديوتائن اکر ۾ پاھ ٿي سرلائيءَ سان اچي پيش ٻڌندا.
 پوءِ مينگهات کي گهرائي هنن کي ديوتائن جي آري ۾ ڇڏائين هي پٺت
 جيڪي ا. ديوتائن بلوان آهن ۽ ٻڌ ۾ ڏيوجوان ۽ ڪوڏيا هجن انهن کي جهٽي
 ٻڌي وٺي اچ.

مينگهات پيءُ جي آڳيا مڇي اتي هليو، پوءِ پاڻ گدا هٿ ۾ کڻي لڪيو.
 راول جي هار سان ڌرتي ڏٺا لڳي ۽ هنجي ڪجڪار سان ديوتائن جي
 استرڻ جا گرپ ڪرڻ لڳا. جڏهن ٻڌائون ته راول ڪروڙ ٿور ڪندو اچي
 ٿڏهن ديوتائن وڃي سمورو پهاڙ جي غار جو آسرو ورتو.
 هڪڙي ڏينهن رشي نارڊ گڏجي ويس جنهن کي مشڪي ڇڏائين هي
 پيئندو! ڪٿي آهن تنهن جا ديوتائن ڏيکاريندو نه سھن. نارڊ کي انجو ڇوڙ
 ڪ نه لڳو، تنهن سو پٺت ڏيپ ڏيس جو ڏس ڏٺس.
 راول اتي ويو ته ڇا ڏسي ته انڪ استرڻن ٻڌندو آهن، انهن کي
 ٻڌائين ته اوهين وڃي پنهنجي پٺن کي موڪليو ته اهي مون سان لڙائي ڪن.
 ۽ انهن کي جيتي لوهاڻن کي پنهنجي محالاف ۾ کڻي هلاڻ، اهر ٻڌي
 ڪڙيءَ ۽ ٻڌيءَ کي ڪاوڙ لڳي سا مالڪ ڊوڙي وڃي سندس ٻڌڻ

اراهڻ ڇڏو ته هي راجا پاوي مٽي لٽي جيتوڻيڪ ٿيندڙ ڏوهه نه آهي
 انهن نه پوهڻن جو ڏاڍل سراب ڪڍڙو ٿي نه سگهندو، انهن ڇڏي اوهڻ هليا
 ويا، شهر جي ماڻهن شهر ڀڄي ويئي اهي نه چٽا پر ڀڄي وڌاڻا ڪي ڏوهه
 ڏيڻ لڳا .

ڪهڙي راکش پوهڻ ڪي گهر ٻهڙائي، سارو حال وڃي لهريءَ سان
 ڪڍو، هن دشت جهڙاڻن ٿيڙاڻن چنڊون موڪليون ۽ سڀئي راجاڻن لشڪر
 سپورائي لغارا وڃائي اچي شهر کي گهيرو ڪيو ۽ لڙائي ٿيڻ لڳي سڀئي ارڙا
 لڙائيءَ ۾ مري ويا ۽ راجا نه پاء سمهت مارجي ويا ۽ سٽيه ڪٽر راجا جي
 گل مان ڪڍي نه ورتو. هي پارڊواڇ ٻڌ ڇڏو وڌاڻا ڪڏهن جي خلاف
 لو لٿي نه هن لاءِ مٽي نه ٻهاڙ ٿيو ٻري پتا ڪال ٿيو ٻري ۽ ان لاءِ ٿوري
 نه ناڻگ وانگر ٿيو ٻري .

هي مٽي ٻڌ. سو پائي اهو راجا گل سڙو وڃي راکش ٿيو هن کي
 ڏهه سر ۽ وڏو، ٻالڙون ٿيون جو راوڻ نالي پلي سرور ٿيو. راجا جو آرمون
 نالي ٿيو پاء ٻي جو ڏام ڪٽيڪوڙ ٿيو ۽ هٿو باقي ڏور وڃي نالي وڙو
 سو هٿو مائي جو ٿيو پاء ٻيڙو ٿيو هو وشروءَ جو ٻيڪ ٿيو. راجا جا باقي
 پٽ ۽ شهرڪ وڃي دشت پائي جيو ماوڻڊڙ ۽ دڻيا کي ڏکي ڪندڙ راکش
 ٿيا. راوڻ ۽ سلس ٻئي پائون ڪٽن ٿي نهن جي اعڙي ڪنن ٿيا
 ڪئي جو پوهما هٿي ٿيا ڏسي ويٺو وڃي ڇو هي ٻارا مان پوهان
 ٿي پوس ٿو آهيان ور ٿورو! راوڻ چوڻ جهلي ويٺي ڪئي هي ڇڪڻو
 ٻڌو ماڻهن ۽ بالڊون انهن ۽ ڏاڻين کي ڇڏي موٽي ٻيو ڪڍو ماري نه سگهي.
 انهن ٿي ٿيندو پوهما چئي وري ڪٽيڪوڙ وٽ ويو ۽ هن کي ڏسي من نه
 چوڻ لڳو جي هيءَ دشت وڏو کاڌو کائيندو نه سڄي سرشتي اڇو ٿيندي نهن
 ڪري سرسڙي کي چئي هٿي مس ٿوري ڇڏائون پوءِ هن ڇهن مهينن جي
 ٿيندڙ ٿوري، وري ٻيڙي وٽ ويو ۽ چيائينس ته پٽ ور ڪڍو هن ٻيڪر
 جي چوڻ ڪرڻ ۾ نوما ٿيس ٿوري، انهن کي ور ڏئي پوهما انٿرڊان
 ٿي ويو. ۽ هو خوش ٿيندا پوهڻي ڪيو ويا. مه ڏاڍو ڏکيو جي ڏيءَ
 سڙوڻ وري نالي ڪار سڌو هٿي جا راوڻ کي پوڻائي ڏئي وئي، پوءِ راوڻ
 پوهڻي ٻئي پائون کي پوڻائي ڇڏيو.

سڀ جي وڃي هڪڙو لوڪوت نالي بڙو هو جهڙن کي پوهما بڙو هر
 ڪار وڏو ٿيندو هو ٿي مه ڏاڍو دشت ٿاهي ٿوڪي سون ۽ مٿن سان چڙيل

هي ٻڌائين. جنهن تي راکاش خوش ٿي چوڻ لڳو ته ڏاڍو عمدو
 ٻڌو آهي ۽ نڪر نه آهي مان ڪل سڌو دشمن جي پاڙ ٻڌي چوڻين ڏينهن
 جي توکي گڏس. ائين چئي راکاش پرتاب پانءِ کي گهوڙي سڌو کن ۾
 هڙ ٻهڙائي راجا کي راڻيءَ وٽ سمهاري ۽ گهوڙي کي تبيلي ۾ وڃي
 هي ٻڌائين ۽ راجا جي پروهت کي ڪٿي پنهجي مايا سان بهروش ڪري
 مل جي غار ۾ رکيائينس ۽ پاڻ پروهت جو روپ بڻائي هن جي سڌو
 ڀڄڻ تي وڃي سمهي پيو.

راجا صبح ٿيڻ کان اڳ اٿيو ۽ پنهجو مڪان ڏسي ڏاڍي اچرج ۾ پيو،
 ها مٺيءَ جي مهم ڄاڻي عجب ۾ پئجي اٿي ائين هليو جيئن راڻيءَ کي سڌ
 ۾ پري، ۽ انهيءَ گهوڙي تي چڙهي جهنگل ڏانهن نڪري وارن ۾
 مان ۽ راجا موٽي گهو آيو ۽ گهو گهو ۾ خروڻون ۽ باجا وڃڻ لڳا. راجا جڏهن
 پروهت کي ڏٺو تڏهن مٺيءَ جي ڪم جي ٻاڊگيري ڪري عجب ۾ لهاريو
 ٻڌو ٿي ڏينهن راجا کي چڱو ارار گذريا. وقت ڄاڻي پروهت راکاش اچي
 راجا کي سڀني صلاحون سمجھائي ٻڌايون.

راجا ڪروءَ کي سڄاڻي جلدئي سؤ هزار ارمهن جي ڪتب سميت ماني
 موڪلائي. هن ڪهڙيءَ رسولي ڪئي، ايترا ته مال تيار ڪيا جو ڳڻي نه نه
 سگهجن طرحين طرحين جانورن جو ماس وڌائين. هن دشت ٽپن ۾ ارمهن
 جو ماس ملايو، ۽ ڇڻ لاءِ سڀني ارمهن کي گهرائي هجا پير ڏوٽي کين
 آدر سان وهاريائون. راجا جنهن وقت ڀڄڻ لڳو، تنهن وقت آڪاس راڻي
 ٿي؟ ”نه هي ارمهو؟ اٿو اٿو!! گهو وڃو، هي ان نه کائو، هيءَ رسولي
 ارمهن جي ماس مان ٺهي آهي.“ اها آڪاس راڻي ٻڌي، ارمهن وٽس
 ڪري اٿي کڙا ٿيا. ۽ ڀاڙيءَ وس راجا جي مٿ ۾ اڳيان کان مڇهي وئي ۽
 هن کان اکر نه واپس مان نه اڪليو، ۽ ارمهن اهو ڪم راجا جو ڄاڻي
 ڪروڙ ۾ ڇڏي نه هي نيچ راجا تو سڀني ارمهن کي گهرائي انهن کي ٻڌو
 سان گڏ ٻڙڻ ٿي گهرايو، ايترو اسانجو ڌرم رکيو ۽ ٽون وڃي ڪتب سڌو
 راکش ٿي ۽ تنهن جو ناس ٿيندو ۽ ڪل ۾ پاڻيءَ ڏيڻ وارو ڪونه رهندو.
 راجا سراپ ٻڌي ڏاڍو ڏپ ۾ پئجي ڏاڍو واپاڪل ٿيو ۽ وري آڪاش راڻي
 ٿي ته ”ارمهن، توهان سڀ سراپ واپار ڪري نه ڏنو آهي، راجا جو ڪم
 ڏوهه ڪونه آهي، اهڙي آڪاش راڻي ٻڌي سڀ ارمهن عجب ۾ پيا ۽ راجا
 جو جتي پٽيارو هو اتي ويا اتي نه هو ۽ ڇڻ نه هئو ارمهن وٽس، راجا ۽
 سمرو وصال ارمهن کي ڪري ٻڌايو ۽ چئتا ۾ واپاڪل ٿي ڌرتيءَ تي ڪري پيو.

شهر ۾ هلڻ تي نه سگهندو. جڏهن کان آءٌ پيدا ٿيو آهيان تڏهن کان اڄ
 ڏينهن تائين ڪنهن جي نه گهر ۽ شهر ۾ نه وڃو آهيان، پر جي ٿيو وڃان ته
 ڪم ٿيو ٿو اهو ئي اڄ موٽجھارو آهي.

اهو ٻڌي راجا مليءَ وائيءَ ۾ چيو ته ڪيئن نه ڪري مون لاءِ اها
 تڪليف سهو.

راجا کي پنهنجي وس ۾ ڄاڻي ڪهڙي سيالڻي ٿيسريءَ چيو ته هي راجا
 ٻڌو. مان ٺهيندڙ ڪارج اوس ڪندس، ڇوڪر جهڙي ٿيسيا منتر جو ڀرتاب
 تڏهن ٿيل ڏيندو جڏهن ڳجهو. رڪوڙ آهي، هي راجا مان جي رسولي ڪرمان
 ۽ ٽون پالي ڏين ۽ مولڪي ڪرد نه سڃاڻي ته جهڪر نه آهيءَ ان جو پوڄن
 ڪندو سو ٺهيندي آيا مڃيندو. انهن جي گهر جهڪي پوڄن ڪندا سي نه
 ٺهيندي ئي وس ٿيندا ۽ ٽون وڃي اهو اها ڪر ۽ سال تائين انهن ڪرڻ
 جو سڪلپ ارادو ڪر ٿو ٽون سڙ هزار ابراهيمڻ کي ڪٽنب سوڌو ڪاراءِ.
 مان ٺهيندي سڪلپ لاءِ ڏينهن جو رسولي ڪندس، انهن ٿوري تڪليف
 سان سڀ ابراهيمڻ ٺهيندي وس ٿيندا، ابراهيمڻ هرڻ بگهه ۽ پوڄائون ڪن لا
 سولي انهن جي ڪري ڊارٽائون نه سولائي سان وس ٿي ويندا، پر نه مان
 هن وس ۾ ڪڏهن نه ايندس. ٺهيندي ابراهيمڻ کي مان پنهنجي مايا سان
 ڪڍي ايندس پنهنجي ٿيسيا جي ڀل سان هن کي پاڻ جهڙو ڪري هنجو
 وس ڌاري سڀ طرح ٺهن جا ڪارج سدراويندس. هي راجا هاڻ رات
 ڪهڙي گذري آهي ٺهن ڪري هاڻي ٿيند ڪر ٺهن ڏينهن ٺهيندڙ ۽ منهن
 جو گڏجڻ ٿيندو مان ٿيسيا جي ڀل سان توکي ڪهڙي سمجه ٿيند ۾ گهر
 پوڄائيندس. مان آهيءَ وس ۾ ايندس جڏهن اڳڪٿي ۾ گهرائي سڀ حال
 ٻڌايان ته تڏهن مولڪي سڃاڻي، راجا آيا مڃي سهي ٿيو ۽ هو لڳ وڃي آسڻ
 ٿي ويندو. راجا کي ٿڪ جي ڪري ٿيند اچي ويٺي. پر هن ڪهڙيءَ کي
 چنبا جي ڪري ٿيند ڪاڏ آئي. ڪال ڪيتروءَ ٺاسي راکاس جنهن
 راجا کي سوٿر بڻجي پٺاڻو هو سو آئي آيو. هو ٿيسيا راجا جو گهر
 دوسرو هو ۽ ڪهڙي ڇل ول مان وائڻ هو. هنجو سڙبت ڏهه ڀاڙ جي دشت
 ڊارٽائون کي ڏک. ڏيندڙ هوا ۽ چن کي جهٽڻ ڏکيو هو سي، ڊارٽائون ابراهيمڻ
 ۽ ستن کي ڏکي ڏسي راجا پورائون جنگ ۾ ماري ڇڏيا هئا. هن دشت
 اڳيون وڻ ياد ڪري ٿيسري راجا سان ملي صلاح ڪئي ۽ اهو اها ڪيائون
 جهڙن دشمن ٺاس ٿي. پاويءَ وس ٿي راجا کي پتو نه پيو. ٿيسري پنهڻ
 جي سگهڻيءَ کي ڏسي هن سان عروش ٿي ڪڍو. سڄو حال پنهنجي سگهڻيءَ

پرست ٿي آهي تنهن جو نالو پرتاب پائو آهي ۽ تنهن جي پتا جو نالو سته. ڪيترو آهي. گروڙ جي ڪريا سان مان سڀ ڪجهه ڄاڻان ٿو پر پنهنجو ڪر برابر نه ڄاڻي مون ڪجهه ڇو نٿي مان هاڻي ٿوري پرسن آهيان هي راجا توکي جيڪي دل چاهي سو گهر.

راجا اهي سندر وڃن ٻڌي ڏاڍو خوش ٿيو ۽ چوڻ لڳو هي ديارو مونکي اهو ور ڏيو ته منهنجو سرور ٻڌائي پر مرڻ جي دڪ کان چٽل رهي ۽ اڙائيءَ ۾ ڪو نه جيتي نه سگهي هڪڙو ئي شهشاهه ٿي رهان. دشمن کان آجور رهان ۽ سو ڪاٺن (چار سو جڳن) تائين منهنجو پرتويءَ تي راج رهي. ٿوريءَ ڇيرو نه راجا! ائين ئي ٿيندو، پر ان ۾ هڪڙو ڏکيو سبب آهي اهو ٻڌ. هي راجا هڪڙو برهمڻ کان سواءِ خرد ڪال نه تنهن جي پيرن تي سر نوايڻدو. ٿوسا جي ٻل ڪري برهمڻ سدائين طاقت وارا رهن ٿا. انهن جي ڪرپ کان ڪو نه رکيا نه ٿو ڪري سگهي. هي راجا جيڪڏهن ابراهمڻ کي وس ڪرين ته ابرهما وشدو مهيش نه تنهن جي وس ٿي پوندو. هي راجا مان توکي سچ ٿو چوان ته ابراهمڻ جي سراپ کان سواءِ ڪڏهن به نون نه موندان.

راجا هنن جا وڃن ٻڌي ڏاڍو خوش ٿيو ۽ چوڻ لڳو هي سوامي توهان جي ڪريا سان منهنجو سدائين ڪلياڻ ٿيندو.

ائين ئي ٿيندو ڇڻي وري ڪهڻي ۽ ڪوئي مديءَ ڇيس نه مونسان گڏ ڄڻ ۽ جهنگ ۾ پنهنجي بابت پلڄڻ ڪنهن کي نه ٻڌائجي جي ٻڌائيندي نه. منهنجو ڏوهه نه اٿي. منهنجي ڳالهه سچي اٿي. جي ڪنهن جي ڪن اها ڳالهه پوهتي ته تون ناس ٿيندين. پوءِ پلي ڪڍي وشدو مهيش من ۾ ٿوري ڪاوڙجن. راجا مديءَ جا چرن جهلي ڇيرو هي نات توهين سچ ٿا چتر پر ٻڌار نه. برهمڻ ۽ گروڙ جي ڪرپ کان ڪير اچائي سگهي ٿو.

تنهن تي مديءَ ڇيرو نه ورڏاتا ڪرپ ڪري نه گرو اچائي سگهي ٿو پر جي گرو ڪاوڙجي ته ڪو نه سنسار ۾ رکيا نٿو ڪري سگهي. جي مان توهانجي چوڻ تي نه هلندس ته ناس ٿي وڃڻ جو مونکي وڃار نه ٿيندو پر هڪڙي پڙ کان منهنجو من ڏڪيٿو ته ابراهمڻ جو سراپ ڏاڍو ڪرڙو آهي، هي دان ديارو اهو ٻڌار ته برهمڻ ڪهڙي طرح وس ٿي سگهندا.

مدي چوڻ لڳو هي راجا ٻڌ. دنيا ۾ اڀاءُ نه ڪهڙائي آهن پر اهي ڪرڻ ڏکيا آهن ۽ وري ناب ٻڌن يا نه. هڪڙو لمار سوار اڀاءُ آهي پر انهيءَ ۾ اڪهه مشڪلات آهي انهيءَ جو اڀاءُ منهنجي وس ۾ آهي پر منهنجو منهنجي

شڪار ڪيلندي ڪيلندي جان پلجي اهو آهيان ۽ وڏي ڀاڱن سان اچي توهانجي چرلن ۾ درشن ڪندو آه.

مئيءَ ۾ ڇو نه ٻيڙا هڻڻ اولهه تي ويهي آهي ۽ تهنجو شور هتان تمام پري آهي تنهن ڪري اچر ڪي رات تون هتي ره ۽ صبح ٿيڻ شرط هليو وڃارو، ٻڌي آهيان ته ان وقت لڏي اچي پر ڪيس گهلي اوڏانهن وڃي وئي. تنهن تي راجا ڇو هي نرواهي مون کي تهنجو شهر ڪهڙي ڇڏي تهنجو نالو ڏاڍو؟

راجا هن کي لڏي سڃاڻڻ پڙهن ڪهڙي مئيءَ راجا کي سڃاڻو آهي، راجا نه صاف دل وارو هو ۽ هيءُ ڪهڙي ۽ سڃاڻو هو، مئيءَ هن کي هڪڙو آه تهنجو وري ۽ وري ٻيڙي ۽ راجا ڇڏي ڇل وڃي سان تهنجو ڪم ڀرڻ ڪرڻ گهرڻ آهي، ۽ ڇڏي پئي جلس، هو تهنجي راج ڪرڻ کي ياد ڪري ڏکي آهي رهيو هو ۽ ڪم سان پريل مئي زبان ۾ اٽڪل سان چوڻ لڳو ته تهنجو نالو هائي اٻڪاري آهي ۽ تڏهن آهيان. راجا ڇو نه جيڪي ڪيان جا خانا آهن سي توهان وانگر ايمان کان رهڻ آهن اهي سڀ ڪنهن طرح هڻياري هڻندي آه. اهو به ٻڌي سدائين پاڻ ڇڏي رهن ٿا پر سچ آهي سڀ مهالائون هميشه چوڻدا آيا آهن ته مها ڪنگال پگوان کي ڏاڍا ٻيڙا لڳندا آهن. اوهان جهڙن تڏهن ۽ اٻڪارين کي ڏسي اوهان ۽ شو کي نه ڪو ٿر ڇڏي. خير جيڪي نه ڇو مان توهانجي چرلن ۾ نڪتار ٿر ڪريان. راجا ڇو پياڻ ۾ وشواس ڏسي ۽ هر طرح سان تهنجو ڪري ٻيڙا لڳاري مئي چوڻ لڳو هي راجا ٻڌو مون کي رهندي هس ڪهڙو وقت گذري وار آهي پر اها ٽائين مونکي ڪوئي ڪونه مليو آهي ۽ نه مان ڪنهن کي ڄاڻندو آهيان تنهن ڪري سڀا ۾ ڇڏو رهان ٿو. پگوان بنا تهنجو ڪنهن سان نه واسطو ڪرائي. نه دن ٻڌي تهنجو ٻيڙو آهيان تهنجو مون ۾ وشواس آهي تنهن ڪري مان تون ڪجهه نه لکايان ٿو ڇو مونکي ڏاڍو پاپ لڳندو. تهنجو نالو اڪ نه آهي، اهو نالو هڻڻ ڀڄو. جڏهن شروع کان سرشتي آهيان ته هي ٽنهن مون جي ورتو آهي تنهن کان پوءِ وري مون نه، نه ڏاري آهي، هي بت تون من ۾ اچڻ نه ڪاڏ ڇو نه ٿيسا جي ڪري سڀ ڪم سولو آهي.

راجا اهي ٻانهون ٻڌون ته من ۾ ڏاڍو پير پيدا ٿيس ۽ ڪيس تهنجو سڄو نالو ٻڌائين. ٿيس ۽ چيس هي راجا اهو دستور آهي ته راجائون جتي ڪٿي تهنجو نالو نه ٻڌائيندا آهن تهنجي سڃاڻپ تهنجي مهنجي ٿوري ڏاڍي

پاٺ پرتاب جي ڪاٺ ۽ لڙائيءَ ۾ سرور ۾ هو جنهن پنهنجي طاقت ۽ بل سان
 سمجهي وڃائين ڪي جهتي ڇڏيو هو. پرجا ڏاڍي سڪي هئي. ڌرم وزير جو
 پگوان ۾ ڏاڍو ٻرل هو ۽ راجا به سدائين ڪرو، ديوتائين، ستن برهمڻن کي
 پوڄيندو هو. هڪڙي ڀيري راجا سٺي گهوڙي تي چڙهي شڪار لاءِ وڌاڇل
 بهار جي گهاٽي ان ۾ وڃي ڪيترائي جانور ماريا. جهنگ ۾ گهمندي راجا
 هڪڙو سوئر ڏٺو جو ان ۾ لڪي آيو. انهيءَ خوفناڪ سوئر کي ڏسي راجا
 گهوڙي کي اڙي هڻي لڪو هليو ڇو ته هڪل کان سواءِ ٻيو ڇاڙهو ڪونه هوس،
 گهوڙي کي تمام تيز ايندو ڏسي سوئر هرا وانگر اٿي پڳو راجا به تيزيءَ
 سان تيز ڇوڙو ٻار تيز ڏسندڙي هو ڌرتيءَ ۾ بهي وڃي، راجا به هن تي
 لڪي لڪي تيز هلايا پر سوئر به چل ڪري پنهنجي سڙي پٽي پٽياريءَ
 طرح هو لڪندو ۽ ظاهر ٿيندو رستي ۾ پڇندو پٽي وڃي راجا به غصي ۾ ساڻس
 گڏ هلندو پٽي وڃي، سوئر به پري گهاٽي جهنگ ۾ لنگهي وڃي جتان گهوڙو
 لنگهي به نه سگهي راجا جهنگ ۾ اڪيل هو ۽ ٻيهر ان ۾ ڪشت گهڙا هڻا
 ٿڏهن به جانور جو پوڄو ٿئي ڇڏيائين، سوئر راجا کي ڏسي جبل جي هڪ اولهيءَ
 غار ۾ بهي وڃي. راجا اتي پهچي ڏکيو ڇاٽي ڏاڍو پڇتارو، جيئن ان مان اتي
 موٽيو تيئن رستو هڪ نه آيس پر راجا گهوڙي سميت لڪي ٿڌي ٻڪر ۽
 اڄ کان وياڪل آهي پاڻيءَ جي تلاش لاءِ ان ۾ ٿوندي هڪڙو آشرم ڏٺو
 جنهن ۾ هڪڙو راجا ڪهڙي مٺيءَ جو ٻڪر ڌاري ويٺو هو، هي اهوئي راجا
 هو جنهن جو ملڪ پرتاب پانڊو ڪيو هو ۽ هو لڙائيءَ ۾ لشڪر ڇڏي پڳو هو
 نه گهو وڃي ۽ نه پيش ٻيو تنهن ڪري ان ۾ آشرم لاهي لڪي ويهي رهيو
 هو. پڄڻ راجا ان جي ويجهو وڃي هن ڄاتو ته پرتاب پانڊو آهي، راجا
 اڃايل هو، سو هن کي نه سڃاڻين ۽ هنجو سندر بهڪ ڏسي مها مني ڪري
 سمجهائين. راجا گهوڙي تان لهي کيس پرتاب ڪيو. پر جيئن ته تمام سٺو
 هو تنهن ڪري پنهنجي نالو کيس نه ٻڌايائين. راجا کي اڃايل ڏسي هن کي
 سندر لاءِ ڏيکاريا ۽ راجا خوش ٿي گهوڙي سوڌو سنان ڪيو ۽ پاڻي پيئو
 سڀ لڪ لهي وڃي اتي راجا ٻنهن ٻنهن ۽ ٻنهن مني پنهنجي آشرم تي وڃي
 آيس. سڄ لهندو ڏسي آسٺ تي وهاريائين ۽ ٻنهن مني ملن وڃي سان چوڻ
 لڳو ته ٻنهن ڪير آهن ۽ ڇو تون ان ۾ اڪيلو ٿين سڄو ڄان تي هلائي
 سان ڇو تون ڪيلن، تون ۾ ڇڪرورليءَ جا اڇا ڏسي ٿوئي مون کي ڏاڍي دٻا
 ٿي اچي.

راجا ڇڏي هتي مٽيو ٻڌو! پرتاب پانڊو نالي راجا جو مان وزير آهيان،

هتي سان جهلي بيٺا. ڪرپانڌان پور پيهجا ڪن جهڙا هت سندن مٿي تي
 رکي کين جلد اٿڻو ۽ چوڻ لڳن ته هي پور پيڪڙ جيڪي آهن توهان کي من
 ڪارو رو ڪهڙي سو ڪهڙي وٺو. راجا پورو جو وڃڻ ٻڌي هت جهڙي چوڻي
 لڳو، ”هي ڪرپا جا ساڳو، سوامي مان چئي پاوا سان توڙي چوان نه مون کي
 توهان جهڙو پت ڪوئي.“ پڪوان چيو، ”اٿن تي نهندو.“ هي راجا مان پاڻ
 جهڙو ڪئي وڃي پڙهيو تهن ڪري مان تي اچي توهان جو پت ٿيندس،
 وري شمس روپا کي هت جهڙي نسل ڏسي پڪوان چيو هي ڏهري جهڙا
 مرضي هڻي سو رو ڪهڙو. شمس روپا چيو هي ڪرپانان جيڪر رو راجا
 وٺو آهي سو مون کي پيارو آهي سوني سڪ، سائي ڪٽي، سائي پکتي ۽ سوني
 لهندي چوڻن ۾ پورو، سائي دهن، هي پورو ڪرپا ڪري اسان کي نه ڏيو،
 اهڙا منا وڃن ٻڌي ڪرپانڌان پڪوان ڪرڻ وائيءَ ۾ چيو ته جيڪي نه
 توهن من ۾ چاهيو ته سو به سڀي سڀ مون توهان کي ڏنو هائي توهن
 منهنجي آڱيا مٽي اندر پويءَ ۾ وڃي رهو، اتي سڪ ۽ مڇرون مائي ڪجهه
 وٺس کان پوءِ هي پيارو توهن اٿڻا جا راجا ۽ وائي ٿو ۽ مان تڏهن توهان
 جو پت ٿيندس پيهجي اچا موجب منهنجي روپ ڌاري توهانجي گهر ۾ پوکيت
 ٿيندس ۽ پکتن کي سڪ ڏيندڙ انڪ ڇوڙ ڪندس. اٿن چئي پڪوان اتر
 ڏان تي ويو.

راجا وائي پڪوان جي پکتي هڻي ۾ رکي ڪجهه وٺس آڻيو ۾ رهيا ۽
 ۽ پوءِ سو پائي به لڪلڻ جي سڙو چڙي سڙو پويءَ ۾ واسو ڪيو.

پرتاب پانو ۽ گي سراپ

باڪڙلڪ چئي ٿو هي پاڻ وڻج! هائي وار چنر جو پور سبب ٻڌو هي مٽي
 هيءَ هڪ پور ۽ پراڻي ڪتا ٻڌ جا شو شڪر ٻاروئيءَ کي ٻڌائي آهي
 جا سسار ۾ مشهور آهي.

ڪڙڪو نالي ڏيس آهي جتي سڀني ڪٽو نالي راجا راج ڪندو هو.
 راجا ڏور تي بڪو ۽ جتي سڀي هوندو هو. هڪي به پت نٿاڻو هئا. وڏي
 جو نالو پرتاب پانو هو ۽ ننڍي جو نالو آري هڙدن هو جو ٻانهن جي بل ۾
 آهت هو، ٻنهي ٻانهن جو پاڻ ۾ ڏاڍو پور هو. پرتاب پانو وڌن موجب پرجا
 ٻالهندڙ ٿيو ۽ ڪٽي نه پاپ جو ڏور نه ڪرڻ هو. راجا جو ڏور وڃي نالي
 وٺو ڏاڍو سڃاڻو ۽ سندس پلو چاهندڙ هو. وڏو سڃاڻو، پاء ٻهادر ۽ راجا

ٿيون جنهن پريءَ کي ڀاءُ سوڌو مٽيءَ جي ويسن ۾ ٽوڙن ۾ ڦرندو ڏٺو ۽ جنهن جي لپلا ڏٺي. ٽون سٽيءَ جي ديهه ۾ اهڙي ٻانڙي ٿئي ويندي. اها ڪٿا ٿو ٻڌايان. هاڻي ڪو ٿو چوي هي ڀارڍواڄ شڪر جا ادي وڃن ٻڌي ٻاروئي شڪي نه ٿي ۽ پريم ۾ گدگد نه ٿي. هي ڀارڍواڄ ٽون هاڻ ڏهاڻ ڏيئي ڪٿا ٻڌ.

سوايم پوهنو ۽ نشت روپا

سيمپو منو ۽ نشت روپا جن مان هيءَ منشن جي سندر سرشتي پيدا ٿي آهي ٻنهي زال مڙس جي رهن ۽ ڌرم آتم هو. هنجو پٽ راجا اتان پاڪ ٿيو منهنجو وري هريءَ جو پڳت ڌرو نالي پٽ ٿيو ننڍي پٽ سيمپو منو جو نالو پڻ هو ۽ ڌيءَ جو نالو ديوهتي هو جا ڪردم مٽيءَ جي پياري استري هئي. ديوهتي جي گرب مان پڳان ڪول ديو جو روپ ڌار ڪري جنم ورتو انهيءَ ڪول ديو ساڳيءَ شاستر ورڻ ڪيو آهي انهيءَ منو ڪهڙي وقت ٽالين پٺوئي کي راج ڪيو. هڪڙي ڏينهن پور آس نه افسوس هي جنم منهنجو هريءَ پڳتيءَ ٻڌان اڃا پڻ وڏو ڪردم راج جو ٻار پٽ کي سڙوئي ٻار استريءَ سميت اسن ڏي روانو ٿيو ۽ پنڌ ڪندي ڪندي ايم شاطيءَ نالي وڏو ٿيڻ هڙائي وڃي پهتو. اتي رشي مٽي ساڌن جون ٿوريون گڏجي ويس جتي سندر ٿيڻ هڙا اهي سڀ رشين پريم سان هنن کي ڏيکاريا. اتي رهندي هنن جو سربر ڏورو ٿي ويو هو. پوءِ هڪ هنڌ رهي. ”اوم نمر پڳرتي واسدوايه“ جو منتر پريم سان چوڻ لڳا ٻنهي زال مڙس جو من ڏاڍو لڳي ويو ۽ ڏاڍي ڪمن ٿيسا ڪيائون. انٿياهي پڳان هنن جي اهڙي ٿيسا ڏسي راجا رائيءَ کي پنهنجو پڪو داس ڄاڻي آڪاس وائيءَ ۾ چيو ته ور ڪهرو ور ڪهرو؟ آڪاس وائي ٻڌي خوش ٿي نمسڪار ڪري راجا رائي چوڻ لڳا هي شيرڪن لاءِ ڪلب اچ پڙو! جي من ٿي پريم اٿو ته پوسن ٿي مون کي اهڙو ور ڏيو ته جيڪو ٿوهان جو سروب شرعيءَ جي من ۾ وڃي ٿو اهوئي روپ اسين رات ڏينهن پنهنجي هردي ۾ ڏسندا رهن. پڳان کي راجا رائيءَ جا وڃن تمام پيارا لڳا ۽ سرشتي جو آڌار بک ڇڏي ڪرپاڻڌان پري ساڳيءَ اچي ڪمن درشن ڏنائين. پڳان جو روپ ٽيلي گل جهڙو سانوري صورت پورن ماسيءَ جي چنڊ برابر سندس شڪل جهڙي سرهن آهي. سندر ڳل ۽ ڳاڙها چپ سهڻا ڏند ۽ سندس مشڪل چنڊ جي ڪرڻن کي اڇائي ٿو. اهو پڪو سروب ڏسندا رهيا پريءَ نه ٻڌو ٿين سرشتيءَ وڃان هنن کي پنهنجي برابر جي سڏ نه رهي ۽ پريءَ جا چرون

سمند وٺوڙڻ مٿل شڪر کي پرمشان ڪري ڇڏيو ۽ ديوانن کي ڇڏي هڪي زهر پياريو ۽ دلين کي شرافت پياريا. هاڻي پاڻ اچي ۽ ڪوسٽ مٿي کڻي ويٺا رهيا. هاڻي توهان چڱي هنڌ جهڙ ٻڌڻ ڪري مڙن جهڙي سان هٿ الڪاڻو اٿو تنهن ڪري پنهنجي ڪٿي جو ڦل ڀاڱو اٿو. جهڪا مٿس ڏاڍا ڌاري مون سان لڳي ڪٿي اٿو سالي ڏاڍا وڃي پيارو اهو منهنجو شرافت آهي ۽ توهان مولڪي ٻانڌو جهڙي شڪل ڏئي سو ٻانڌو لسي توهانجي سهائتا ڪندا. جيئن توهان مولڪي استريءَ کان وڌيڪي چو ڏيڻ پيو تيار آهي جيئن توهان به استريءَ جي وڌيڪي ڏيڻا ڏيندا. پگوان خوش ٿي مٺيءَ جو سراپ سر تي رکيو.

ڪريالڏان. پريءَ پري پنهنجي ماما جو پرياءُ مٿائين لاهي ورتو، جڏهن پريءَ ماما کي هٿيار نه ڏيئي اچي هئي ته هتي راجڪماري، تڏهن ٺارو مٺي ڏاڍو ڏيڻي پگوان جي چوڻ تي ڪري پيو ۽ چوڻ لڳو، ”هي شون پٺي جا ڪمٽ ٺارو وارا پگوان منهنجي رکيا ڪرار ۽ منهنجو ڏاڍل سراپ ڪروڙو لٽي.“

ان ڏين ڏهاڙو ورائي ڏسڻ نه اهو سڀ پنهنجي مرضيءَ موجب ٿيو آهي. مٺي چوڻ لڳو هي پريءَ مون توهان کي ڪوڻا شيد ڳالهايا آهن ۽ اهو پاپ ڪيئن مٽيندو؟ پگوان چيو ته هاڻي تون وڃي شڪر جا سؤ ٺالا ڄپ ته جلد مڙدي به شادي ملندو. پگوان ٺارو کي سمجهائي اتر ڏانهن ئي ويا ۽ ٺارو پگوان جا ڪٺا ڳالهيدو سمجهي لوڪ ڏانهن روانو ٿيو.

شڪر جي ڪٺن رستي ويندي مٺيءَ کي ڏٺو ته هڪڙو اڳيان سڀ مٽي ويا هو ۽ من به ڏاڍو پرسن هو. هو ڏاڍو ڏچندا ٺارو وٽ آيا ۽ پرن تي ڪري نماڻا ٿي چوڻ لڳا هي منهنجو اسان پرمهڻ ڪرڻ آهون اسان ڏاڍو اڙو ڪڍو جنهنجو ڦل پائون. هي ڪريالڏان سان کي سراپ کان ڇڏاڻ تنهن ئي ٺارو چوڻ لڳو ته توهان وڏي پدارت ۽ شڪتي وارا راکاس وڃي ٿيو جڏهن توهان پنهنجي ٻانڌن جي ڀل سان ساري جهڪي کي جهڙيندا تڏهن دشمن پگوان مٿس اولار وٺندو توهانجو ٿڙائيءَ به پريءَ جي هٿان مڙڻ ٿيندو ۽ مڪم تي وري ڄم نه وٺندا. پٺي ٺارو جي چوڻ تي سر ٺارو هليا ويا ۽ سمر پائي وڃي راکش ٿيا هڪڙي ڪلب به پريءَ اٿي ڪري مٿس اولار ڏاڍا پري ٿيڻي جو بار هڪڙو ڪري ديوانن کي آندو ڏنو.

هي ٻاروئي پريءَ سبب ٻڌ مان اعاءُ ڇڏي ڪٿا ٺوڪي دستار سان ٻڌاڻا ٿي، جنهن ڪري اڃا ٺوڪڻ ۽ ٻيا رڳو وارو پريءَ اڙو پريءَ جو راجا

تعي جهڙن ۾ مان توهان جو داس آهيان. دين ڏيوار پريو پنهنجي مايا جي وڏي پرتاب کي ڏسي کلي دل ۾ چيو. هي نارد جهڻو رست پنهنجو پور ڪلياڻ ٿيندو مان ائين ڪندس ۽ نه ٻيءَ طرح. پنهنجو وچن ڪروڙ نه ٿيندو آهي ائين چئي پريو انترڏيان ٿي ويو. مايا جي وس نارد مٽيءَ جي مٺ منجهي ويئي ۽ پگوان جا ڳوڙها وچن سمجهي نه سگهيو، نارد مٽي جلد ٻيءَ اٺي ويو جتي سڙهيو جي سڀا ٺاهي ويئي هئي. راجا کون گهڻي ٺاهه ٺاهه سان پنهنجي پنهنجي جڳهين تي ويٺا هئا. نارد مٽي من ۾ ڏاڍو خوش هو ته پنهنجي ڏاڍي سهڻي شڪل آهي ۽ مونکي ڇڏي هره ڀليجي نه پئي ڪي ور ماها نه پهريندي. پريو مٽيءَ جي ڀلي ڪار هن کي اهڙي خراب شڪل ڏني هئي جا چور کان ٻاهر هئي انهيءَ قصي جي ڄاڻ ڪنهن کي نه ڪانه پئي پر نارد ڄاڻي سڀني کيس لمسڪار ٿي ڪيو. اٺي شڪر جا ٻه ڪٺ ويٺا هئا انهن سڄو پيد ڄاڻو ٿي هر نه رولشي جا ڪوڙيا هئا ۽ پرهه جي ويس ۾ اٺي آيا هئا ۽ نارد جي پراسان واهي منخرادن ڪرڻ لڳا. نارد جو ٻانڊر جهڙو منهن ۽ ٻٻ ٿيندڙ ڏيهه ڀڳو راجڪماريءَ کي ڏسڻ ۾ آئي آهي ۽ اهڙو آدمي راجڪمارن جي پراسان ويٺل ڏسي من ۾ ڏاڍو ڪروڙ آيس. پريو راجڪماري پنهنجي گلن جهڙي هٿن ۾ ور ماها کڻي سڀني راجائن کي ڏسندي پئي هلي جهڻو پاسي نارد مٽي هڻن تنهن پاسي هن ٺهاريار نه ڪن هيڏانهن مٽيءَ هر گهڙيءَ وياڪل ٿي پئي واجهاريو. اها حالت ڏسي شو جي گلن پئي مشڪيو. ڪربار پگوان. راجا جو روپ ڌاري آئي ويو ۽ راجڪماريءَ خوش ٿي کيس ور ماها وڌي. ڪنوار کي وشو پگوان وٺي هليو ويو. ٻيا سڀ راجا کون نراس ٿي ويا. نارد مٽي ڏاڍو وياڪل ٿي لڳو. پريو شڪر جي گلن مشڪي چيس ته پنهنجو منهن نه وڃي آريءَ ۾ ڏس ائين چئي پئي چٽا ٻٻ ۾ اٺي پڳا ۽ نارد مٽيءَ پاڻيءَ ۾ ٺهاري ڏار. پنهنجي شڪل ڏسندي ڏاڍو ڪروڙ آيس ۽ هنن ٻنهي گلن کي سڙپ ڏنائين ته اڙي پئي ڪهڻي ۽ پاڻي وڃي راکش ٿيو. رنٿي لڏائي ڪئي اهر منهنجو سڙپ اٿو. وري پاڻيءَ ۾ ٺهاريائين ته ساڳيو روپ ڏنائين. پر تڏهن به هن ۾ شائبه نه آيس ۽ جلدي لڇميءَ پئي پگوان ڏانهن ويو. هن پنهنجي جڳهه ۾ کل ڪرائي آهي تنهن ڪري پا نه سڙپ ٿيندو سانس پا نه پاڻ مرندس ائين سڄيهندو ويو ته وچ بند ٿي ڏيٿن جو شترو پگوان کڏجي ويس جهڻو سان لڇمي ۽ اها راجڪماري ساڻ هئي. نارد پگوان کي ڏسي چورڻ لڳو. تڏهن پئي جي سکر کي مهي ٿي سگهو ۽ ڏاڍو ڪهٽ ۽ حسد ٿيو

۽ من ۾ ڏاڍو پسند آيس. اتي ڪئين ٻهائڙ نڊاون ۽ جهنگل ڏسي
پگوان جي چوڻن ۾ لٽو لڳي ويس پر پوءِ جو سمون ڪندي هن جي ساه
اچ وڃ. بند ٿي ويئي ۽ سپاويڪ نرمل من هٽڻ ڪري سماڌي لڳي و
مئيءَ جي اها حالت ڏسي ٻنڌر اچي ٻنڌو ته نارد مهنجو ٻنڌر آسڻ وٺڻ ڇو
ٿيو، پوءِ ڪامڊو کي گهرائي آدرستڪار ڪري ڇپائيندس ته مهنجي پل
ڪار پهنجي مددگارن سان نارد وٽ وڃ، ڪامڊو من ۾ خوش ٿي هل
انهيءَ اسٽان تي اچي پهنجي ماما سان بسنت رت ٻڌا ڪيائين طرح
طرحين جا وڻ گهڙي رنگ نه رنگي گلن سان پرڇي ويا ۽ ڪام ڪلا ۾ هوش
سڙو جن اڇرائون نوجوان سهڻيون ڳاڙهي ۽ ناچ ڪرڻ لڳيون ڪامڊو پهنجي
مددگارن کي ڏسي خوش ٿيو ۽ طرحين طرحين جا اڀاء هلايا پر مئيءَ تي ڪا
ڪلا جو ڪو اثر ڪرڻ نه ٿيو. اٽو ڪامڊو پاي پهنجي پٽ ۾ اچي ٻنڌو پر
پهنجي هار مڇي ڪامڊو نارد مئيءَ جي چوڻن تي ڪري ٻهر ۽ معافي ورتي.
نارد جي من ۾ ڪجهه نه غصو نه آيو ۽ مڙا وڃن چئي ڪامڊو کي ڏارج
ڏنائين پوءِ ڪامڊو نمسڪار ڪري موڪل وئي پهنجي سائين سرڌو اتان
روانو ٿيو. نارد مئي پوءِ شو پگوان وٽ ويو ۽ جيئن ته ڪامڊو جيترو هوائين
اهو من ۾ ايمان پرڇي آيو هوس سر ڪامڊو جو قصو سڄيءَ کي بيان ڪري
ٻڌايو. شڪر هن کي تمام پيارو ڄاڻي سمجهائي چيو هي منيڙ مان ٿوڪي
وري وري عرض ٿيو ڪرمان ته جيئن ٿو هيءَ ڳالهه مون سان ڪئي آهي
تيئن اها وشو پگوان کي ڪڏهن نه ٻڌائج جي ڳالهه کڻي نڪري آهه.
دل ۾ رکج. شري شوشڪر جيڪو فائدي وارو ابدش ڪيو سو نارد کي نه
وڻيو ۽ ارهم لوڪ ڏانهن هليو ويو. هي ڀارڊواڇ هاڻي جو ڪل ٿيو سر ٻڌ.
پگوان جي اڇا پلوان آهي.

جڻم ۽ وجيم کي سراپ

هڪڙي ٻيري هٿن جي ٿريءَ ۾ سندر وٺا کڻي ۽ هريءَ جا ڪٺا ڳائيندو
نارد مئي کير سمند تي ويو، جتي ويدن جو مستڪ روپ لڪشميءَ جو
ني وشو پگوان نارد کي ايندو ڏسي خوش ٿي هن سان مليو ۽ رشيءَ سان
جي آسڻ تي ويندو. ساري سرشتيءَ جو پڙو کلي چوڻ لڳو هي منيڙ
طن ڏينهن کان پوءِ هٿ اچڻ جي دٻا ڪئي اٿو. نارد ڪام کي جهٽڻ جي
ي ڳالهه ڪري ٻڌائي. جيترو ٿيڪ شو پگوان اڳواٽ تي چڙهي هوس
وامچندر جي ماما ڏاڍي پلوان آهي. اهڙو ڪير سسار ۾ ڄائو آهي جهنگلي

ڪرڻا سان اهڙو ڀرم مڻجي وڃي ٿو، اهو ڪرڻالو رامچندر ئي آهي. هجڻ آڏ
۽ اٽس ڪنهن به نه پاتو آهي. پر ويڊ به هيئن چون ٿا ته هن کي ٻيهر نه آهن
نه به هلي ٿو. ڪن نه اٿس نه به ٻڌي ٿو. هٿ نه اٿس نه به ڪيترا ڪم
ڪري ٿو. مگر نه اٿس نه به سڀ سواد وٺي ٿو. زبان نه اٿس نه به ڳالهائي
ٿو ۽ وڏو ڀوڳي آهي. جنهنکي ويڊن ۽ ڪيائون انهيءَ نموني ڳايو آهي جنهن
جو مٺي زبان ڪن ٿا. اهو ئي دسرت جو پٽ پڳتن جو هٿڪاري اڀڙا جو
ٺاٺ رامچندر پڳوان آهي. هي ڀواني اهوئي ٻرمانا سري رام آهي. دل به
اهڙا سنسا آڻڻ سان اڳيان ۽ پٺا سڀ اوڳڻ ناس ٿين ٿا.

شري شڪر جا اهڙا ڀرم ٿوڙيندڙ وڃن ٻڌي ڀوانيءَ جا سڀ ڪوڙا
وهر مڻجي ويا ۽ چوڻ لڳي هي ٻوڙ ٻهريائين ٿوهان کان جيڪو ٻڌو هو
سو ٻڌار، جيڪڏهن سري رامچندر ٻار ٻهرم اڻاسي سڀ کان ٻري ۽ سڀني
جي هردي ۾ رهندڙ آهي ٻيءَ منڻ شري ڪهڙي ڪارڻ ڌارو هر؟

مهاديرو اُڙ ڏنو: هي ٻاروئي! هي رام چورت مانس جي اُمر ۽ ٻوڙ
ڪٿا ٻڌ. هيءَ ڪاڪ پيشند چئي هئي ۽ پڪين جي راجا ڪوڙ ٻڌي هئي.
هي اما! سا زبان ڏيئي ٻڌ. هريءَ جا ڳڻ ۽ نالا اٻار آهن. هڃي ڪٿا جا
نمرنا به اڻ ڳڻيا ۽ اٿا آهن. مان بههجي ٻڌيءَ انوسار چوان ٿو.

جڏهن جڏهن ڌرم جي هاڃي ٿئي ٿي ۽ نيچ اڀمائي
راڪش وڌي وڃن ٿا ۽ ايڏو ظلم ڪن ٿا جو چئي نٿو سگهجي
۽ برهمڻ گڻن ديوتائن کي ٻيڙا پهچائڻ ٿا تڏهن تڏهن طرحين
طرحين سرپر ڌاري ڪريائڻ ڀريو دڻيٽن کي ماري ديوتائن
جي رکيا ڪري ٿو ۽ پنهجي ويدن جي هريادا قائم ڪري ٿو
۽ جڳت ۾ پنهجو جس پکيڙي ٿو، اهوئي رامچندر جي جنم
جو ڪارڻ آهي. هي ٻڌيمان ڀواني انهن مان پڳوان جي هڪ ان جنهن جو
ڪارڻ مان هٿ بيان ڪريان ٿو سو ٽن زبان ڏيئي ٻڌ.

هڪڙا به ٻار جهڙا ۽ وجهه نالي پڳوان جا دواڙيال هئا، انهن برهمڻ جي
واب ڪري ٻنهي ڀائرن وڃي دڻيٽن جي ديهه پالي، هڪڙي جو نالو
رناڪه، ٻئي جو نالو هون ڪيشور ٿيو. هر چئڪيون ڪندڙ ۽ وڏا سورما هئا.
هن مان هڪڙي هرناسهه دڻيٽ سڄي ٻرلوي وڃي سمنڊ ۾ لڪائي جنهن
۽ وندر پڳوان وارو اولار ڌاري هرناسهه دڻيٽ جو ناس ڪيو ۽ ٻرلويءَ جو

چيتي جي ڪل وچالي سولو ٿي ويٺو. اتي لڏي هلاڪي ۽ سڳنديءَ واري
 سٺل هرا پئي آئي هر شڪر کي آئند پئي آيو مانا پاروئي ستر ورتو سمجهي
 شڪر وٽ آئي پئيءَ کي آئند ۾ مڳهن ٿي پڇڻا لڳي ”هي وشو لاءِ توهان
 سڪن جي ڪاڻ آندو. جيڪڏهن موٽي پوسن آهيو ۽ مولڪي پنهجي ناسي
 ڪري ڇاڻو لا ڪر هي پري پري توهان سري راجندر جون انهن ٽنهن جون
 ڪٿائون ٻڌائي ميهڙو اڳيان ٿاس ڪريو.“ هي ڪامڊو جا شير توهان پڻ
 راند ٿيڻ اندر سان رام رام چيو ٿا. رام اهو اڀريا جي راجا جو پٽ آهي
 ڪن پور ڪري اڃا، ڳڻن کان ٿورو ۽ الڪ ڪٽيءَ وارو آهي جيڪڏهن راجا
 جو پٽ آهي ۽ پهر ڪوئن اهو؟ استريءَ جي وچوڙي ۾ هڻجي مس ويا ڪل
 ٿي وئي هي جيڪڏهن هو اڃا رهس ۽ واپس ڳوٺن آهي ڪر هي ٿاڻ
 مون کي اڳيائي سمجهي دل ۾ موٽي ڪاوڙ ٿي. ڪچو جهڻ ميهڙو اڳيان
 مڻجي اهر کي ڪريو، مون ٻن ۾ راجندر جو پٽ ٿاڻو. پري ڏي ويا ڪل
 آي وڃڻ ڪري مون توهان سان ڪوڙ ڳالهائون ٿيڻ ۽ ميهڙي ملهن من کي
 پريڙ ٿي. آري، انهيءَ جو توهان مون چڪيءَ طرح پڙهيو. هاڻ پنهائين واپس
 ڪري اهر سڀ ٻڌايو ۽ اڳي پهر سرڪڻ ستر ڪهڻ ٿو ٿاري ۽ وري سندس
 وٽندڙ ٻال چرڻ چئي ٻڌايو جهڻ جانڪيءَ سان وهائڻ ڪيائين سر ڪهڙي
 ٿر ڪري راج ڇڏيائين. اهر ۽ ٻڌايو جو ٻن ۾ اڃا چرڻ ڪيائين، هي ٿاڻا
 جهڻ رارڻ کي مارڻائين اهر ٻڌايو ٿي. راج گديءَ ٿي واهي ڪهڙن لڳائون
 ڪيائين سي سڀ سڪ جا ٿام شڪر مولڪي ٻڌايو ۽ پري سمجه ڪيئن
 پنهجي ٿام وٺي، اهر وري پڇي ڪيائين وڳيان ۽ وٺايو. ۽ جو ڪچو پڇڻ
 پڇي وٺو هڻو ٿي اهر ٻڌايو.

پاروئي جا اهي وچن پڻي پڳوٺ شڪر ٿاڻو خوش ٿيو ۽ پڳوٺ راجندر
 جو جهڻ چرڻ هن ريت وٺن ڪيو.

سرڪڻ ۽ سرڪڻ ۾ ڪو به پند نه آهي ويد پراڻ رشي ۽ وندوان انهن جون
 لا سرڪڻ وٽ کان ٿورو الڪ ۽ اهرڻي جو ٿي آهي سولي پڳوٺ پري جي وس
 ٿي سرڪڻ وٽ ٿي ٿيو. جهڻ پاڻي ٿو ۽ پاڻ جدا جدا نه آهن ٿيڻ
 سرڪڻ ۽ سرڪڻ پهر ۾ ٿاڻو نه آهي، پري وٺي اولهه لاءِ سرج سان آهي.
 سڪ، ڏک، ڪيائين، اڳيان ۽ اڳيان اهي جو جا ٿر آهي. راجندر کي ٿي سڄو
 چڪو ٿو چاڻي، هو ٿي واپس پهر پراڻا وٽ پري پري ۽ سٺان آهي جهڻ
 سڀ ۾ چاندي ۽ سرج جي ڪوئن ۾ چل جو پري، جهڻ سولي ۾ ڪيئن
 ٿي وڃي ٿي چاڻي ڪانسواءِ اهر ڏک ٿو ٿي، هي پراڻي! جهڻجي

ورڏاڻا جا انگ مڻجڻي سگهندا اڃا به ڪلڪ نه ڪيا. اها ڳالهه ٻڌي هماچل نارديندي ۽ ستن رشتن کي وٺي گهر آيو لڏهن نارد اچي سهڻي کي سمجهاريو ۽ اڳين ڪٿا وارن ٻڌائي ته هي معنا منهنجا سڃا وڃن ٿا. هيءَ تنهنجي ڌيءَ جيڪب جي مائٽا پرائي آهي ۽ هيءَ سدا شو جي اڌ سرير ۾ رهڻ واري سرشتيءَ جي پيدا ڪندڙ، پاليندڙ، ناس ڪندڙ ۽ پنهنجي اڃا ۽ لپلا موجب سرير ڌاريندڙ آهي. مٿان کان وٺي سڄي ڳالهه نارد کين ڪري ٻڌائي. نارد جا اهي وڃن ٻڌي سڀني جو سنسرو مڻجي ويو ۽ سڄي شهر ۾ اها ڳالهه ٽهلاجي ويئي. پوءِ معنا ۽ هماچل آئند ۾ اچي ويا ۽ وري وري ٻاروئيءَ جي چرلن کي زمسڪار ڪيائون. نيٺ جيڪا وهانڙ جي رات وڃڻ ۾ ڇهه آهي اها ئي مها مٿين ڪرائي شڪر جو هٿيار ورتو لڏهن سڀ اوهما ۽ وشو آدي هردي ۾ پرسن ٿيا. منيشور وڃڻ جا منتر اچارڻ لڳا ۽ ديوتائون شڪر جي جٿ منائڻ لڳا. پوءِ معنا اما کي گهرائي هنج ۾ وهاري کيس هيءَ سندر سکيا ڏنائين. هي ڌيءَ! تون سدائين شڪر جي چرلن جي شيوا ڪڇ. ڇو ته استريءَ جو ڌرم آهي پتيءَ کي ديوتا سمجهڻ. ائين چئي چاليءَ سان لائائينس. پوءِ شو جي ٻاروئيءَ کي ساڻ وٺي ڪيلاس ڏانهن روانو ٿيو ۽ ديوتائون پنهنجي پنهنجي گهر هليا ويا.

شو شڪر پڳوان پنهنجي ڪٽن سان ڪهلاس ۾ رهڻي طرحن طرحن جا پوک ولاس ڪرڻ لڳا. شو ٻاروئي آئند ۾ گذارڻ لڳا. اهڙي طرح ڪهڙو وقت گذري ويو تنهن کان پوءِ ڪڙان ڇهن مڪن واري ڪمار جو جنم ٿيو جنهن ٻڌ ڪري نارڪ دٻيس کي ماري ڇڏيو. ڪڙان جي جنم ڪرم جي ڪٿا وڃڻ ۽ شاسترن پراڻن ۾ مشهور آهي.

شڪر جا سندر رسيل چوڻ ٻڌي ٻاروڻاج مڏي ڏاڍو پرسن ٿيو. ڪٿا ٻڌڻ جي هن کي ڪهڙي سک. ٿي هن جو اهڙو ٻوڙ ڏسي پاڪيراڪ مڏي خوش ٿيو ۽ چيائين هي مڏي مون پنهنجي ڪٽن کي ڇاڻي ورتو. هاڻي شري رامچندر جي لپلا جو ورڻ ٿي ڪرمان سو ٻڌ، رامچندر جا چوڻو تمام ئي شمار آهن سڙ ڪروڙ شيش نانگ به هيءَ چئي ٿا سگهن. لڏهن به وائيءَ جي پتيءَ هٿن ۾ ڏنڻ ڌاريندڙ پريو رامچندر کي سري جيئن مڏي سڏو آهي تنهن ٻڌايان ٿو.

ڪٽلاس نالي هڪ ڏاڍو سندر پربت آهي، جتي سدائين شڪر ۽ پراڻي رحمن ٿا. هڪڙي پيري شڪر وسرام ڪرڻ لاءِ ٻڙ جي وٽ هيٺان ڇانوڻ ۾

[illegible]

۱۔ وڌو وڌو ٻه ٽي ڏينهن ۽ ٻيا سڄي ڏينهن ۾ خوب لهي لنگي چاچي لڏي
هليا پر ڏسڻ ۾ آيو ته ڪي ڇوڪرا ڪي ڇوڪريون سان سوپيا لهي ڏئي ڇو نه سو جا ڪي
وڃن روپ وارا هئا. هي ڏانهن هاجل جا اکيون ڇنڪ ڪي وئي آيا سڀني کي
سندر جهڙيون ويڻ لاءِ ڏنائون. اوڏي مهل مٿا آڏي تيار ڪري ساڻس گڏ
ٻيون ۽ استريون مڱيا ڪجهه ڳاڙهه لڳيون. سونن ٿاڻن هٿن ۾ پئي سوپيا
ڏني ۽ خوش لي شرجي آڏي ڪرڻ هليون. پر جڏهن شدڪر جو غريبي ڪو
روپ ڏنائون تڏهن هنن استري جي من ۾ ڏاڍو پڙ ٿيو هو ڏاڍو ڏچي واريون
۽ وڃي گهر ۾ لڳيون. شدڪر، جتي چاچي ويٺا هئا اتي وڃي ويٺو، مٿا
کي هڙي ۾ ڏاڍو ڏک ٿيو ۽ ٻاروئيءَ کي ڪهڙائي وڌائين ۽ ڏاڍي تيار سان
هٿ ۾ ٽٽي وهاريائين ۽ اکين مان پاڻي اٿي ڇڏيائين ۽ جڏهن وري ڏاڍا
ٽوڪي هڙو سندر روپ ڏنو آهي تڏهن مروڪ ٽپيڇو پئي اهڙو ٻالڻو ڪيائين
ڪيو. جڏهن ٽٽل ڪلپ ٻوڇ کي لڳي ڪهڙو هو سو ٻيو کي ڏوڙي ۽ لڳائين.
سان نرسان گڏ جبل ٿان ڪرندڻس باهه ۾ سڙندڻس، سمنڊ ۾ ٻڏندڻس. هينئر
هل نه ڪوڙ موني هليون ۽ پلي دليا ۾ اڃس ئي پر چيٽري نه وڃان ٽوڪي
نه ڪرائيندڻس. لارڊ جرمون ڇا بگاڙو هو جڏهن منهنجو سر سڙ ڪيو اڃا ڪو،
جهڻ اما کي اهڙو ٻڌڻ ڏنو جو بالوري پئي لاءِ ٽپيا ڪيائين.

پروانہ ہمسایہ مانا کی ویاہل لسی ویاہل سان پوئل ملن وچمن ہ
چہر نہ ہی مانا اچھا ویاہل دل ہ نہ کر۔ چھکی ورتالا وچہر آہی سر نتر
نری۔ کرم ہ ہانوروتی لکیل آہی پوہ کنبہن کی ڈوہ ڈھی۔ لوکان کی

جي سهڻي شاخ ڏسي تنهن تي ڪامدار ايمان سان چڙهي ويو ۽ پنهنجي
 گلن جي ڏانڊن ۾ لهر وجهي ڏاڍي ڪروڙ ۾ لکي، ڪن ٽائين چڪائين
 اهڙو نه لکڻ لهر اڇلايائين جنهن جي هردي ۾ لڳڻ سان شڪر جي سماڙي
 ٿي پئي ۽ هو سجاڳ ٿيو. پڪوان جي من ۾ ڏاڍو ڪروڙ ٿيو ۽ اکيون کولي
 سڀني پاسي ٺهاريائين. انب جي ٻنن ۾ لکي ويٺل ڪامدار کي ڏٺو ۽ ڪروڙ
 ۾ پئجي ويو جنهن ڪري ٿئي لوڪ ڏکڻ لڳا پوءِ نه شوجي ۽ ٽين اکر کولي ڪامدار
 کي چٽائي ٺهاري سان هو سڙي رک ٿي ويو. چڪت ۾ ڏاڍو هاهاڪار مچي
 ويو. دوتائون اچي ڏنا ۽ دلڪش خوش ٿيا. عياشي منڇ ڪام جي سکر کي
 ياد ڪري شرڪ ڪرڻ لڳا. سڌ ۽ ٻوڙي انسان بي ڏاڻا ٿي ٿهيا ڪرڻ لڳا.
 هيڏانهن ڪامدار جي ايتري رتي پئي ۽ اها حالت ڏسي مورچا ٿي
 ڪري پئي هـوش ۾ اچڻ بعد روئندي نيزارون ڪندي شڪر پڪوان وٽ
 آئي ۽ ڏاڍي پري سان ويٺي ڪري هٿ جوڙي سامهون ٻهه رهي، ڏاڻا
 چو پندار شو شڪر اٻلا کي ڏسي چوڻ لڳو، هي رتي جڏهن پرتي جي
 بار لاهڻ لاءِ يادون جي ونس ۾ شري ڪرڻ پڪوان اوتار ڌاريڻو ٿڌن ٽهڻو
 پئي شري ڪرڻ جو پٽ پريڻن ٽهڻو پئي ٿيڻو. رتي شڪر جا اهي
 وچن ٻڏي هلي ويئي.

دوتائن کي جڏهن اها خبر پئي ٿڌن ٻهڻا ۽ وشو ۽ ابا سڀ دوتائون
 ساڻ وٺي ونڪت ۾ شو وٽ آيا سيڪهن جدا جدا استولي ڪئي، جنهن
 تي شڪر پڪوان پوسن ٿيو ۽ چوڻ لڳو هي دوتائون ٻڌار نه ٿوهن ڪهڙي
 ڪارڻ آيا آهيو. ٻهڻا تنهن تي چيو هي پريڻ ٿوهن انٽراي آهيو ٿڌن
 نه پگتي ۽ جي وس ٿوهان کي عرض ڪريان ٿو ته ”هي ناتا سڀني دوتائن
 جي اندر ۾ ڏاڍو چاهه آهي ته اسين پنهنجي اکين سان ٿوهانجو وهان ڏسون.
 هي ڪرڻا جا ساگر ٿوهان ڪامدار کي ساڙي وئي ۽ کي ور ڏنو سو تمام چڱو
 ڪيو ڇاڻي ٻاروئي اٻار ٿهيا ڪئي آهي، هاڻي هن کي انگيڪار ڪرايو.“
 ٻهڻا جا وچن ٻڏي پوءِ راجندر جا وچن ياد ڪري شڪر پوسن تي چيو
 ته ائين ئي ٿيڻو.

دوتائون ٻڏي ڏاڍو خرش ٿيا اتي پورو وقت ڇاڻي ست رشي نه آيا.
 جن کي ٻهڻا هماچل جي گهر موڪليو. هماچل ڏاڍو پوسن ٿيو ۽ شپ ڏانهن
 گهڙي ڏسي مهرورف ڪڍيو ۽ مهرورف جو لکن پتر ستن رشين کي ڏنائين.
 اهو لکن پتر ٻهڻا سڀني کي پڙهي ٻڌايو. واه، جڏن لياريون ٿيڻ لڳيون
 سڀني دوتائن پنهنجي طرحين طرحين جا واخن ۽ زمانن کي سينگارڻ لڳا.

۽ ڏسڻ جو سڄڻ آهي ۽ سهڻي کي پاڻ جهڙو ڪرڻ لڳو چاهي. هن جي وڃڻ تي وشواس ڪري نون اهو پتي جو ٺرڪڻ ٺرلڇ اري اٿڪ وارو ڪو ٻارون پائيندڙ اڪهاڙو بنا گهر بنا ڪل وارو، لانگ پائيندڙ آهي، ٻڌاء نه ٻيلا اهڙي پتيءَ هراڌي ان مان ڪهڙو سڪ پائيندين؟ نون ڀل هن لڳ جي پيلاڻڻ تي ڀلجي وڃ. ٺرڪي ڄاڻ هڻڻ ڪهي نه شوجيءَ پهرائين ستيءَ سان وهاڙ ڪير. پوءِ انهيءَ کي مارائي ڇڏيائين. نون اڃا به اسان جو چوڻ مڃي اسان لاءِ چڱي ور جو ويچار ڪيو آهي جو تمام سندر پوئير سڪ ڏيندڙ ۽ سڌيل آهي اهڙو ور ٺوڪي آڻي ملائينداسون. تڏهن ڀواني کلي چوڻ لڳي، تڙهين سڄ ٺا چڙ نه هيءَ سوار جبل جي پيدائش آهي جو منهنجو هٿ ٺٽو ڇڏي، پوءِ ڀل منهنجي ڏوهه ڇڏي وڃي. سون نه نه پٿر مان پيدا ٿيندو آهي جو باهه هر وجهڻ سان به پنهجو اصل سڀاڻ نه ڇڏيندو آهي. ٺارڊ جي وڃڻ کي مان ڪن ڇڏيندس پوءِ منهنجو گهر وسي يا اڇڙ ٺٽي مون کي اهو ٻڌ ڪونهي. جنهن جو گروهه جي وڃڻ تي وشواس نه آهي انهيءَ کي سڪ سهڻي به حاصل نه ٿيندو. مهاڏار ڀلي ڪٿي اوکڻ جو پندار هجي، وشوڻ ڀلي سهڻي ڪٿن جو گهر هجي به جنهن جو من جنهن به لڳل آهي انهيءَ جو ان سان ٺٽي ڪم آهي. هي منهنجو جو جي ٺوهن پهرائين گڏ جو هان نه ٺوهان جي سکيا مڃان ها. هاڻي نه مون جهم شو پگوان جي بنيان وڃار آهي، پوءِ هن جي ڪٿن ۽ اوکڻ جو جهڙو ويچار ڪريان. هيئن ڪروڙن جنمن ٺاهين اهرئي منهنجو هٿ آهي نه پتي ڪريان نه شڪر کي نه نه ڪناري ٺي رهنديس به ٺارڊ جو اڀديش ڪن ڇڏيندس. پوءِ ڀلي شو پگوان پاڻ سڙ پيرا چري، پوءِ ٻارولي چوڻ لڳي هي رکشميرو مان ٺوهان کي بهري ٺٽي ٻوان ٺوهن گهر وڃر ٺوهان کي ڪهڙي ڏار ٺي ويئي آهي.

اهڙو ٻيڙ ڏسي ڪيانوان رشي مٺي چوڻ لڳا، هي جڳس جي مالا ڀراڻي لهنديجي جڻ هجي. نون مالا آهين ۽ پگوان شڪر آهي. ساري دنيا جا تڙهين مالا پتا آهيرو. ائين چئي سر ٺرائي رکشميرو روانا ٺٽي ويا ۽ وڃي هماچل کي روانو ڪيو جو ويٺي ڪري ٻاروليءَ کي گهر وٺي آيو. رشي لهنڪان پوءِ شڪر وقت آيا ۽ ٻاروليءَ جي سڄي ڪٿا ڪري ٻڌايائونس. ٻاروليءَ جي ٻيڙ جو حال ٻڌي شو ڏاڍو خوش ٿيو. پوءِ رشي ٻيڙن ٺي گهر روانا ٺي ويا ۽ شڪر پگوان من ڪي اسٽم ڪري سري راجندر جو ڏهان ڪرڻ لڳو.

ان وقت تارڪانا دڻيت پيدا ٿيو هو جنهن کي ڏاڍو ٻانڙن جو ڀل،

انين چئي ٿو ته اهو لک روڙو ٿيو. پتيءَ کي ايڪانت ۾ ڏسي مٿي ڇڏي
 لڳي هي سرامي مونکي ٺارڻ مٿيءَ جا وڃن سمجهه ۾ ڪين آيا جيڪڏهن
 ڪو اچو گهر وٺي ڪل ملي ته پنهنجي سندر ڪيا جو وهائڻ ڪجي نه
 ڪيا ٻلي ڪمري وٺي هجي. هي ناک مونکي ته اها پراڻن کان پيارو
 آهي. تنهن تي هڻاڇل ورندي ڏنس، اهو سوچ ڇڏي پڳڙن کي
 ٻاڏ ڪر. جيڪڏهن توکي پنهنجي ڌيءَ پياري آهي ته وڃي سڪيا ڏيسر
 ته اهڙي تهسي ڪري ته وڃي شروعات سان ملي اهو ڪنهن به طرح سان
 ڊڪ مڃڻ جو ڪونهي. پتيءَ جا اهي وڃن ٻڌي وري ڌيءَ رت آهي
 چاهيءَ سان لائي خوشيءَ وڃڻ ڪم مان ڪجهه چئي نه پئي سگهي. جيڪڏهن
 جي مانا چاڻي چاڻي هار پراڻي پنهنجي مانا کي منن وڃڻ سان چوڻ لڳي،
 هي مانا مون هڪ سهرڙو ٿڌو آهي سر توکي ٻڌايان ٿي هڪ سندر ۽ گوري
 رنگ جي اُم اهو مونکي هيءُ اُڀرڻ ڏٺو ته هي اها ٺارڻ چوڻ لڳي
 ڇو سو سوچ چاڻي تهسي ڪر پنهنجي ماءُ جي اها صلاح وٺي آهي ڇو
 ته سڄي سرشتي آپ جي آڌار تي هلي ٿي انين چاڻي وڃي تهسي ڪر اها
 ڳالهه ٻڌي حيرت ۾ پئجي وئي ۽ هڻاڇل ڪي سڏائي سڄي واري ڳالهه.
 ٻڌايائينس پوءِ گهڻيءَ نمون سان مانا کي سمجهائي اها پراڻي آپ ڪرڻ
 لاءِ هلي ان وقت ماءُ جيءَ وياڪل ٿڌو اڳا ۽ ڪجهه چئي نه پئي سگهيا.
 پوءِ اها پنهنجي پراڻ پتيءَ جا چرن هردي ۾ ڌاري وڃي پن ۾ لپ ڪرڻ
 لڳي، هتي تمام ننڍي پڙ سڙو آپ ڪرڻ جي لائق نه هوس، پر پتيءَ جي
 پراڻن جي يادگيري ڪري سڀني سکن جو نياڳ ڪري ڇڏيائين. هزار ورهين
 تائين مول ڦل کاڌائين ڪڇ ڏينهن پاڻيءَ تي گذاريائين. ڪڇ ڏينهن سخت
 اس ٿي رکيائين پوءِ ٽن هزارن ورهين تائين ڌرتيءَ تي ڪرڻ سڪل وٺڻ
 پڻ کاڌائين پوءِ سڪل پڻ نه کائڻ ڇڏي ڏنائين جنهن ڪري اها جو زانو
 ٿيو اها جو سڙو تهسي ڪري هيٺو ٿيل ڏسي آڪاش ۾ گهٽ پهر وائي
 هي هڻاڇل جي راجڪماري ٻڌ تههجا مڊرت سڻ ٿيا اهي سڀ اڃا
 جهڙا ڪشالا هاڻي ڇڏي ڏي توکي شو پڳڙن ملندو، ڇڏن تههجو
 توکي سڏا اچي ٿڏهن هٿ ڇڏي گهر وڃج. ڇڏن توکي ست رشي
 ٿڏهن اها آڪاش وائي سڄي چاڻج اها آڪاش وائي ٻڌي اها
 پراڻ ٿيڻ لڳي.

ٻال شڪر جي ڪٿا ٻڌو ڇڏن کان وٺي ستيءَ وڃي سڙو نياڳڙو،
 کان شروعات جي من ۾ وٺرائڻ پيدا ٿيو ۽ سڌائين راجڪمري جا ڪٿا

وٽر پٿر کي ورائو ڪيو. جنهن منجهان پڪو لاس ڪيو ۽ سڀني ديوتائن کي
پرورد پرورد ڪيو. ڏکڻ جي ڇڪر ۾ جهڪا سري حالت لي سا ڇڏي
ڪاٺي. سو پکڙان کان بي مڪر لپڻ ۾ اهو لٽيو آهي. ستيءَ مڙي وٽ
شدڪر کان اهو وڏو ڪوٺو هو ۽ جنهن ۾ منهنجي نوهان جي چوٽن ۾ پٿر
لڻي نهن ڪري پٿر وٺي وڃي هڻايل جي ڪوٺو ۾ ورتو.

سٽيءَ جو ٻئي جنم ۾ پٿر وٺي ٿي مهاديو سان واهه ۲

جڏهن کان وٺي اها هڻايل جي ڪوٺو پيدا ٿي تڏهن کان سڀني سڌون
۽ سڀني ڌنن جي وٽن جتي ڪٿي دشمن منهن سندر آسڻ لاهيا
۽ هالهه جهڙا آهن کي پٿر پٿر ڇڪر ڏئي. لارڻ کي جڏهن اها خبر
پئي سو هڻايل جي ڪوٺو وٽ هڻايل هن جو ڪوٺو آندو ڪيو هڻايل پنهجي
اسٽيءَ سميت لارڻ مٽيءَ جي چوٽن تي سر نوايو پوءِ ڏيئي کي گهرائي مٽيءَ
جي چوٽن تي مٽو لڳا ۽ ڍوڙ لڳو هي منهن نوهان سرنگهائي آهڻ منهن
جي ڏيئي جا ڪٿي دوش پڌارو. رشي کلي چوڙ لڳر ۾ نوهان جي ڏيئي سڀني
ڳڻن جي ڪاٺ آهي ۽ سندس لارڻ اها يا امهڪا ڀرائي آهي ۽ پنهجي پٽيءَ
کي پٿر لڳائي. هن جو سهارو سڌاڻن اچل رهندڙن جي ڪري مانا پها
جس پائيندا. هن کي سڄو سنسار پرجهندو. هي هڻايل پنهجي ڏيئي
سڀني آهي هڻي جيڪي چار ڪٿي آهن سي پڻ لڳل سان رهندڙا آهن کان
سواءِ انساني ۽ سڀني سڌن کان چٽل چڙهي جتاناري من ۾ ڪامدا کانسواءِ
اکهارو ۽ پڪ ڏارهندڙ اهڙو پٽي هن کي ملندو چاڪا ۽ هنن ۾ اهڙون
لڳل آهن لارڻ مٽيءَ جا اهي وچن پڌي آهن کي ڏک ٿيو، ار پٿر وٺي
پرسن ٿي. لارڻ مٽيءَ ۾ اهو پٿر سڀني ۾ ڪري سگهندو سڀني چالو ۽ لارڻ
مٽيءَ جا وچن ڪوٺا ۾ لهندا، ار اها اهي وچن اندر ۾ سانڍي رکيا، پوءِ
ڍال هڻس ۽ سڌون وڃار ڪوٺا لڳيون ۾ ڏار وٺي لارڻ جا وچن ڪوٺا ۾
لهندا. پوءِ هردي ۾ ڏوڄ ڌاري هڻايل ڪوٺو ۾ هي لاهه ڪوٺو اها ڪٿي
سو چئو. لارڻ مٽيءَ ڪوٺو ۾ هڻايل پڻ جيڪي وڏا لاهه ۾ لڳي ڇڏي آهي
نهن کي ڪوٺي ۾ مٽي لڳو سگهي، ۽ جيڪي مون هن جي پٽيءَ جا دوش
پڌا آهن اهي مان سڀ ڏوڄ ۾ سڄاڻ ۾ جيڪڏهن هن جو وهائڻ شدڪر
سان ٿيو ۾ هن جي دوشن کي سڀڪر ڪٿي ڪرائندو ڏوڄ لاهه مٽي سڳهن ۾
پر شدڪر کان سواءِ هن لاءِ پٿر ڪرائي آهي چئي لارڻ پکڙان جو سڀ
ڪري اها کي آسڻ ڪٿي ۽ چالين ”هي هڻايل“ هڻا سڀ ڪلياڻ لهندو،

دکيه کي وڏي بدوي ملڻ ڪري ايمان نيس هڪ ڏينهن سڀني مدين کي
گهرائي وڌو بگهه ڪرڻ لڳو جيڪي نه بگهه پر پاڻ وڻندڙ هئا تن سڀني کي
نور ڏياري موڪليائين. سڀ ديوتائون استرهن سميت هليا. شو وشو اوهما
کان سواءِ ٻيا سڀ ديوتائون پنهنجا پنهنجا واماڻ تيار ڪرائي هليا. آڪاش
پر طرهن طرهن جا سهڻا واماڻ ويندا ڏسي ستيءَ شڪر پڳران ڪسان ٻچهر
جنهن تي شو پڳران دکيه جو سمورو حال ڪري ٻڌائين. ستي ٻڌا جي بگهه
ڪرڻ جنس ٻڌي ڏاڍو خوش ٿي دل ۾ چوڻ لڳي ته سرامي مونکي موڪل
ڏئي نه ڪڍ ڏينهن انهيءَ اهاڻي سان وڃي اتي رهان اهو واپار ڪري
هڪ چورڙي شو پڳران کي چوڻ لڳي ته ٻڌا جي گهر ۾ وڏو انسو آهي سو
جيڪڏهن سراميءَ جي آڏيا هجي ته هي ڪرڻا سروب مان اهو آدر سان
ڏسڻ وڃان. تنهن تي شڪر پڳران چور ته هي ستي هن اسان کي نرو نه
ڪونه موڪليو آهي سا ڳالهه لائقهءَ جي نه آهي. دکيه پنهنجي ٻين سڀني
ڏينهن کي گهرايو آهي، پر منهنجي وار ڪري ٽرڪي وساريو اٿس. دکيه اوهما
جي سڀا ۾ مون سان رنج ٿيو هو. سو اڃان آدر ڪندو پيو اچي. پر جي
ڪڏهن تون ڪوئاڻ ڪانسواءِ ويندين ته ”هي ڀرائي“ عزف نه رهندي.
شڪر پڳران هن کي گھڙئي سمجهايو پر پاويءَ وس من ۾ گمان نه آيس.
لاچار شرعيءَ هن کي پنهنجا مکيه گڻ ساڻ ڏئي موڪل ڏئي ڀرائي ڇڏهن
پنهن جي ٻڌا جي گهر ويئي ته دکيه جي ٻپ کان ڪنهن نه هن کي آدر نه
ڪيو هڪ ماءُ سا هڪي ڀيار سان گڏي پر ٻينرون فقط مشڪيدارن مليس.
دکيه راضي غرضي نه ڪانه ٻچيس اٿو ستيءَ کي ڏسي ساڙو ايس. ستيءَ
بگهه استان ۾ وڃي ڏٺو ته شو پڳران جو حصر ڪٿي ڪونه ڏٺائين. ٽڏهن ٻچو
شو پڳران ٻچهر هوس سو ياد آيس ۽ سراميءَ جو ايمان ڄاڻي ڪاڻي سڙڻ
لڳس ۽ ڏاڍو ڪروڙ آيس ماڻس گھڙئي اڀرڻ ڏٺس پر ستيءَ کان شو جو
ايمان سٺو نه ٿيو ۽ سڀني کي ڪروڙ سان هيءَ وڃن چيائين. هي سڀا ۾ اراجمان
ميشورو ٻڌو جن نه برهان مان شڪر جي ابتدا ٻڌي ۽ ڪٿي آهي تنهن جو
قل جلدي سڀني کي ملندو ۽ ٻڌا نه چڱيءَ طرح پڇتائيندو پوءِ هردي ۾ شري
شڪر جنهن جي مستڪ ۾ چندرما آهي ان جو ڏيان ڌاري جلدي هيءَ ڏاه.
ڇڏان ٿي، ائين چئي پنهن جي ڏاهي ڀرڻ اڪي ۽ ٻه ساڙيائين ۽ سڄي بگهه
۾ ڏاهڪار مڇي وارو ستيءَ جي مرڻ جو ٻڌي شو شڪر پڳران جا ڪٽ
بگهه کي ڀرشت ڪرڻ لڳا. بگهه کي ڀرشت ٿيندو ڏسي ڀرڪريسي انجي رکيا
ڪرڻ لڳو. هيڏانهن ڇڏهن شڪر کي سڌ ٻيئي ٽڏهن هن ڪروڙ ڪري

[illegible]

دکھ جي يگه ۾ ستيءَ جي ديھ ٿياڳڻ

رہے دیکھ کر ہر جانتی تیرے ہر ماہ کی لائق نہی ہر جانتی کہ

هردي ۾ ويڇاري سري رامچندر کلي ملي وڃن ۾ چوڻ لڳو ۽ هڪ
 نمسڪار ڪيو ۽ ٻيا سميت پنهنجو نالو ڄاڻايو. پوءِ وري پراڻي ۽
 ۽ شري شرجي ڪٿي آهي ۽ تون ڇو ان ۾ اڪيلي پئي گهمين؟ رامچندر
 منا وڃن ٻڌي سٽيءَ کي ڏاڍو من ۾ ويڇار ٿي پيو. اهو ويڇار ڪري
 ۾ پرجي شو پڳوان ڏانهن وڃڻ لڳي. سٽي واٽ ٿي خيال ڪرڻ لڳي
 شڪر جو ڇو نه هجي ۽ پنهنجو اڳيان رام ٿاڻين آندو. هاڻ مان شو
 ڪهڙو جواب ڏيندس. انهيءَ ڪري هردي ۾ ڏاڍي آند مان شو
 سري رامچندر ڏٺو ۽ سٽيءَ کي دک پيدا ٿيو آهي. سو انهيءَ جي سسئي
 چڱيءَ طرح مٽائڻ لاءِ پنهنجو پرياءُ ڪجهه ظاهر ڪيو يعني اڳيان رامچندر
 کي سميتا ۽ لڇمڻ سان گڏ ڏٺائين. وري پٺيان ٺهاريائين ته اتي ۽ رامچندر
 کي لڇمڻ ۽ سندس ويس ڌاري سميتان سان گڏ ڏٺائين. پر جنهن پاسي ڪٿي
 ٺهاري تنهن پاسي رامچندر کي ائين پئي ڏسي جهنجهي اڳيان سڌ مٽي پيو
 شيوا ڪن. ڪئين شو، وڻندو ۽ اوهان ڏٺائين جن جا پرتاب هڪ ٻئي کان
 وڌيڪ هئا. انهن رامچندر جي چوڻن کي ٻڌا جدا جدا ويسن ۾ ڏٺو ڪئين
 ستهون پاڻ جهڙيون ڪئين برهمڻيون ڪئين اندراڻيون جي اي حد سندس
 روپ وارن هيون. جهن ويس ۾ اوهان آڏو ديوتائون آهن تنهن تنهن
 سرور ۾ سڀني کي ڏٺائين. اتي جنهن تنهن هٿ ڇيٽرا سري رامچندر ڏٺائين
 اولهائي انجي سامهون سڀ ديوتائون شڪتين سرڌا ڏٺائين. ڇيٽرا ۽ سڄي
 سندس جا چر ۽ اچر چيو آهن سي سڀ انهن ڪنهن ۾ ڏٺائين پر ڏاڍي ڊپ
 ۾ پرجي ويئي. سٽيءَ جو هرڊو ڏکڻ لڳو ۽ سرور جي سڌ ۽ وهيس ۽ اکيون
 بند ڪري رستي ۾ ويهي رهي. وري اکيون کولي ٺهاريائين ته سٽيءَ کي
 ڪجهه ۽ نه ڏسڻ ۾ آيو پوءِ سري رامچندر کي وري وري سر نواڻي، جتي
 شو پڳوان ويٺو هو اتي وٺي جڏهن وڃڻ وٺي ٺاهڻ شڪر پڳوان کي پڇڻ
 ٿيس ته ڪهڙي نموني پريڪيا ورتل سڄي ڳالهه ڪري ٻڌاء؟ سٽي رامچندر
 پرتاب ڄاڻي ڊپ کان شو پڳوان کي ڳالهه لاهي ٻڌائڻ لڳي، ته مون ڪا به
 پريڪيا ڪانه وري رڳو ٺهڻ وانگر نمسڪار ڪري آيس جهڙو ٺهڻ ڇو
 ڪرڙو ڪرڻ. ٿيندو منهنجي من ۾ اهو پڪو ڀروسو آهي. پوءِ شڪر
 ۽ ٺهڻ ٿي ڌيان ڪري ڏٺو ۽ جيڪو سٽيءَ چرڻ ڪيو هئو سو سڀ
 ۽ رامچندر جي ماڻا کي سر نواڻو ۽ جنهن ڳالهه ڪري سٽيءَ کانئس
 ڳالهايو تنهن ڪري من ۾ ويڇارڻ لڳو ته هريءَ جي اڃا پراڻي آهي. سٽيءَ
 ۽ چوڻ ويس ڪيو هو. تنهن ڪري شو پڳوان جي اندر ۾ ڏاڍو ڏک ٿيو.

هر ڀڻا شڪر وانگر سڀ ڪجهه ڄاڻندڙ آهي سو ڪهڙن اکيانن وانگر استريءَ کي ڳولهي. خود ڪيائين ڇو ڏاڍو لڳي ۽ ڇو پئي ۽ دلين ڇو شترو آهي وري سو ڀڳوان جي وائي نه ڪوڙي نٿي ٿي سگهي ڇو ته سڀڪر ڄاڻي ٿو ته سو ڄاڻي ڄاڻاڻو آهي. اهو سندس سٽيءَ کي ڏاڍو ٿي پيو ڳوڙائي پاڻ کي سمجهو پالين ٿا سو سمجهه ۾ نه آيس ڇو ته ڪي بهارن پوڙي ڪجهه نه نه ڇو نه نه انهيءَ شڪر ڀڳوان سٽيءَ جي دل ڇو حال ڄاڻي ڇو ته لکين نه سٽي پنهنجو استري سڀاڻي آهي ٿوڻ اهڙي قسم ڇو سندس دل ۾ نه ڪر ڇڏين جي ڪما اڪستو. مني ۽ چئي ۽ چئوچي ڀڳتيءَ ٻايس مون منيءَ کي ٻڌار ۽ ڇڏين جي اڀاسا سدائين ڏاڍو ڇڏان مني ڪن ٿا اهو ئي مڏندڙ ڇڏان ڇڏان سرڻي رانجهندڙ آهي. رشي مني ۾ ڇو ڏهان ڪن ٿا وڌ ڀاڙ ۽ شاستر هن ڄاڻ ڄاڻن ٿا. تنهن سڙو ڀاڙڪ ٻيهر سرڻي رانجهندڙ وڌوڪل ۾ ڀڳتن جي پائي لاءِ اوتار ورتو آهي. ڇو ته ڪوڙائي پورا ڀرائيءَ کي سمجهو ڀاڙ ٻيهر اهو ڀڄندڙ دل سان نه لکين. هريءَ جي ماڻا ٻيڙ ڄاڻي شڪر ڀڳوان کلي ڪوس هڏين ڇڏو، جيڪڏهن ٿوڪي من ۾ ايترو سندس آهي ته ڇو نه ٿي وڃي ٻيڙڪا وٺن مان لڳائين ٿڙ جي وڻ جي ڇاڻو هٿان وڃي ٿو رهاڻ ڇڏو ٿوڻ مڙي اچن. ڇو ته پنهنجو هيءَ پاڙي اکيان مان ٻڌا ليل ٻيڙ مڙجي وڃي. اهو ڀاڙ ٿوڻ وڃي وڃاڙي ڪر. شڪر جي آڳاٽي وڃي ٿوڻ هلي ۽ وڃاڙي لڳي نه پائي آه ڇا ڪريان؟ انهن چئي سڏاڻ ڏانهن وڃي. سو ڀڳوان من ۾ ڪمال ڪيو نه سٽيءَ جو هٿ ڪاڻا ڪونهي. ڇڏن مڏندڙ سمجهو ٿا ٿي سو سمجهو سندس ٿوڻ مڙجي ٿڏن پائڻجي ٿو نه وڌاڻا ٻيڙ ڇڏي آهي. ان ۾ پلائي نه آهي. ٻڌندي اهائي ڄا رانجهي ڇڏي هڏندي ٻيڙ ڪاڻاڻا. ڪري ڪر چٽا وڌائي. اهو وڃاڙ ڪري شڪر ڀڳوان هري ٿام ڇوڻي ٿي لکي ٿو.

[illegible]

پوءِ مٽيءَ کان موڪلائي پراڻي ۽ سان شوهي پنهنجي گهر آيو. ان و
 پوڙيءَ جو ٻار لاهڻ لاءِ پگوان رڳوڻش ۾ اولار ورتو هو ۽ پتا جي آڱيا
 لاءِ راج ڇڏي اڀاسي پوڙو رامچندر ان ۾ ٽهرون وانگر رهيو ٿي. شر پگور
 هردي ۾ اهو ويچار ڪندي پئي وارو ته ڪهڙي طرح سري رامچندر
 درشن ٿيندو. سو شو شڪر جي دل ۾ ڏاڍي آند مانڌ هئي. ٻار ستي
 کي ان ڳالهه جي خبر نه هئي. تلسيداس چوي ٿو ته شو جي من ۾ در
 جو لوپ هو اڪيون لالچاڻجي رهيون هوس ۽ دل ۾ ٻپ هوس. راوڻ پنهنجي
 مرڻ منڌ جي هٿان گهريلو هو. پوڙو برهما جي وچن کي سڄو ڪرڻ گهريلو ٿي
 سري شڪر دل ۾ ويچارڻ لڳو ته جي پوڙو وقت هٿ ٿئي وڃان ته اندر
 ۾ پڇتاءُ رهجي ويندو ڪهڙي دفعا وڃڻ جي ڪوشش ڪيائين. اهڙي طرح
 شو پگوان سوچ ڪندو رهيو ته انهيءَ وقت ڏهر سسرون راوڻ ٺهڻ مارڻ
 ورتو وڃي هن کي پاڻ سان شامل ڪيو ۽ جلد ئي اهو ڪهت جو هرڻ بڻيو.
 مورو راوڻ چل ڪري سڀتان کي کڻي وارو. پوڙو جي اهڙي شهر ڪانه
 هيس جو هرڻ کي ماري پاڻ سميت سري رامچندر موٽي آيو ۽ آشرم خالي
 ڏسي اڪيل ۾ پاڻي پوري آيس. سري رامچندر رواجي منڌ وانگر وڇوڙي
 ۾ واپڪل ٿي ويو. پئي پائر جهنگ ۾ ڳولهندا رهيا. جنهن پوڙو کي ميلاب
 وڇوڙو ڪڏهن به نٿو ٿئي تنهنجي ظاهري وڇوڙي جي دڪ ۾ ڏٺو وارو.
 سري رامچندر جا عجيب چرڻ آهن جي ڪيائي پرش ڄاڻي سگهن ٿا. اڪيائي
 ٻيو ڪچ سمجهن ٿا. شو پگوان انهيءَ وقت رامچندر کي ڏٺو ۽ هردي ۾
 ڏاڍو آند آيس سندرا جي سميت سري رامچندر ٿي اڪيون پري ٺهاريائين. ٻار
 ايترو وقت ڏسي پاڻ نه ڄاڻائين ۽ چوڻ لڳو هي جهنگ جا پوٽر ڪندڙ
 سڃاڻند پوڙو! تهراني جهڙو هجي انهن جي ڪامدو کي ناس ڪندڙ شڪر
 پگوان اڳتي هليو. ڪرپانڌان شو ستي سرڌو پئي وارو ۽ وري وري پئي ڪڍڻ
 ٿيو. ستي اها حالت شڪر جي ڏٺي ۽ هردي ۾ وڏو سسرو پيدا ٿيس.
 دل ۾ ويچارڻ لڳي ته شڪر جهنگ جو ايشور آهي ۽ سڀڪو کيس نمسڪار
 ڪري ٿو. سڀ ديوتائون، منڌ ۽ رشي به هن کي سر نماين ٿا. تنهن جو
 اڳمارن کي نمسڪار ڪيو ۽ هن کي سڃاڻند ۽ ٻرم ڌام ڪري ڪوٺيو
 منهنجي سونهن ڏسي مگهن ٿي وارو آهي ۽ اڃان به منهنجي پريت کي هردي ۾
 ڪي نٿو سگهي. جو برهم سروب واپڪ آهي ۽ جو مايا، جنم، ڪل، اڃا،
 بد کان نيارو آهي. جنهن کي ويد پڻ ڄاڻي ٿا سگهن سو ڪيئن ڏاڍو ڌاري
 ش ٿيندو. جي ٻيلا وشرو ديوتائن کانر منڌ ڏاڍي هجي هان.

[illegible]

«ڪڙي ڀري لڙيا ڀرڻ شوجي اڪستم مٺي» وقت وار جتي ڀرائي ستي
۽ سائس هئي. رشتو هڪي سڀني هر ايشور چاڻي اٿن جي هڪي» طرح
اڇا ڪئي. ٻڙه موشور، شري رامچندر جي ڪٿا چئي ٻڌاي، ڄا ڪٿا
ٻڌي شري ڏاڍو ٻوسن ٿيو. لاهڪالهرء رشتو آهر هريء پگتي» ٻاٻس ٻڌهر
۽ شري شڪو مهاديو هن کي اڌڪاري ڏسي ٻڌا، شري رامچندر جي
ڪٿن جي ڪٿا ٻڌالڻ ڪري شري شو پڳوان الي ڪجهه ٿههه رهسي ٻڌهر.

واريءَ پوٽر گنگانديءَ جي ارار ڏنگي ٿي وڃي واري آهي ۽ پريءَ جي مهما هڪ ڪري سڄو ٻوڙ کي اهڙي ٻياريءَ ۽ موهيندڙ لڳندي آهي، جيئن شري شڪر کي لڳل مسائيءَ جي پيرن ۽ ٽنڊڙ لڳي ٿي ۽ باد ڪرڻ سان پوٽر ڪري ٿي. سنسار سمند جي لڙڻ واسطي آتم ٻيڙيءَ روپ آهي، مان چئن ٿي وڌڻ کي نمسڪار ٿو ڪريان. جنڪي پوٽر رامچندر جو جس ورن ڪندي سڀني ۾ ۱ ٽڪليف ٿئي ٿي. سو جنهن رامانڻ روپي مانسرو جي پاڻيءَ ۾ سنان نه ڪيو آهي، اهي اڃايل جو سنسار سمند روپي مرڪه ترشنا جي چل پٽيان پٽڪندا ٿا ڦرن ۽ دڪ ٿا پائين ڪري پنهنجي ٻڌيءَ انوسار رامانڻ روپي مانسرو جي پوٽر چل جي ڳٺن جو ورن ڪري ان ۾ پنهنجي من کي سنان ڪرائي شوق ۽ پارويءَ جو سمون ڪري سندر ڪٿا کي شروع ڪريان ٿو. هاڻي سري رامچندر جي چرن کي هڙي ۾ ڌاري ۽ انجي ڪرڻا حاصل ڪري ان ميسورن جي گڏجاڻيءَ ۽ پاڻ ۾ سندر ڪيان وارن جو بيان ڪريان ٿو جو ڏيان سان ٻڌندا.

ڪٿا شروع

پارديواج مني پراڻ ۾ رهندو هو، هن جو سري رامچندر جي چرن ۾ ڏاڍو پريم هوندو هو. مانگهه مهيني ۾ جڏهن سنڪراف ٿي لڏهن ديوتائون دئيڪ ڪيو ۽ مڏهن جون اولهون سڀئي ٿيڻ لڳي اچي لڙي ٿي ۽ ۾ سنان ڪرڻ آڏو، اهي اتي ماڏو جي چوڻ ڪم جي ڀاڱا ڪري ۽ اڪه بت کي چهي ڏاڍو خوش ٿي ٿيا. اتي پارديواج منيءَ جو تمام رڳو ۽ مڏهن جي من کي وڌندڙ آشرم هو، ٿيڻ ٿي جهڪي راجا پراڻ ٿي سنان ڪرڻ وڃڻ ٿا تن لاءِ اتي مهالمان ۽ رڳن جون سپائون ٿيڻ ٿيڻ ۽ سڀني اهرن واري جو انساھ. سان سنان ڪن ٿا، ۽ پاڻ ۾ گڏجي هڙيءَ جا ڪٿا ڪن ٿا. اتي ماڻهو اهرن جو ويچار ڌرم جي ريت ۽ ٿڌو جو ڪيان ڏڪر ڪن ٿا، ۽ پاڻ ڪيان ۽ ويراڳ سان پراڻ هڙيءَ پکيڙيءَ جو ورن ڪن ٿا. اهڙي طرح سڄو مانگهه جو مهينو اتي سنان ڪرڻ لاءِ اچن لا ٿيڻڪانءِ مڪر راس ۾ سنان ڪري سڀئي مهالمان ورن ٿا. هڪڙي مانگهه مهيني جو سنان ڪري ميسور پنهنجي آشرم ۾ روانا ٿي ويا. انهن ۾ باڪيولڪ مڏي جو تمام ويچارڻ هو لڏهن کي پيرن تي سر نوائي پارديواج پاڻ وٽ نڪارو پارديواج پيرن سان هن جا چرن ڪم ڏولي تمام پيرن آسڻ ٿي واري هڏجي ڀاڱا ۽ ساراھ ڪري تمام من وڃڻ ۾ ڪم وٺي ڪئي. هي نات ۱ مڏنڪي هڪ وڏو سندو ٿي پير آهي. سڀني وڌڻ جو ٿڌو ڪيان لڙهائجي هڏن جي ٿڌيءَ ٿي

واريءَ پوٽو ڪنگانديءَ جي اڀار ڏنگي ڏنگي وهڪري واري آهي ۽ پريءَ جي مهيا هٿ ڪري سڄو ٻرڻ کي اهڙي پياري ۽ موهيندڙ لڳندي آهي، جيئن شري شڪر کي لڳل ماسٽي جي پيرن وٽندڙ لڳي ٿي ۽ باد ڪرڻ سان پوٽو ڪري ٿي. سنسار سمنڊ جي لوط واسطي آلم پڙي ۽ روپ آهي، مان چيئن ٿي ويدن کي نمسڪار ٿو ڪريان. جنڪي پوٽو رامچندر جو جس ورن ڪندي سڀني ۾ به تڪليف ٿئي ٿئي. سر جهن رمانڻ روپي مانسرو جي پاڻيءَ ۾ سنان نه ڪيو آهي، اهي اڃا پل جهر سنسار سمنڊ روپي مرگه. ترشنا جي جل پٺيان پٽڪندا ٿا ڦرن ۽ دک ٿا پائين ڪري پنهنجي ٻڏي انوسار رمانڻ روپي مانسرو جي پوٽو جل جي ڳٽن جو ورتن ڪري ان ۾ پنهنجي من کي سنان ڪرائي شوق ۽ پاروي جو سمن ڪري سندر ڪتا کي شروع ڪريان ٿو. هاڻي سري رامچندر جي چرن کي هردي ۾ ڌاري ۽ انجي ڪرڻا حاصل ڪري ان ميسرون جي گڏوڏ ۽ پاڻ ۾ سندر ڪيان وارن جو بيان ڪريان ٿو جو ڌيان سان ٻڌندا.

ڪتا شروع

پارڊواج مٺي پرياک ۾ رهندو هو، هن جو سري رامچندر جي چرن ۾ ڏاڍو پريم هوندو هو. مانگه موهني ۾ جڏهن سڪراف ٿي ٿڌن ڌار ٿاڻن دلپت ڪيو ۽ منهن جون ٿولون سڀني ٿيڻ ٿي اچي ٿوڀي ٿي ۽ سنان ڪرڻ آيون، اهي اتي ماڻو جي چرڻ ڪم جي پوڄا ڪري ۽ اڪي بست کي چهي. ڏاڍو خوش ٿئي ٿيا. اتي پارڊواج مٺيءَ جو تمام رملڪ ۽ مين جي من کي وٽندڙ آشرم هو، ٿيڻ ٿي جيڪي راجا پرياک ٿي سنان ڪرڻ وڃن ٿا تن لاءِ اُتي مهاٿامن ۽ دشمن جون سپانون ٿين ٿيون ۽ سڀني اهرن واپي جو اٿس. ان سنان ڪن ٿا، ۽ پاڻ ۾ گڏجي هريءَ جا ڳاڻن ٿا. اتي ماڻهو پهر جو ويچار ڌرم جي ريت ۽ تئو جو ڪيان ڏڪر ڪن ٿا، ۽ اڻ ڪيان ۽ ويراڳ سان پيرل هريءَ پڳي ۽ چورن ڪن ٿا. اهڙي طرح سچو مانگه جو مهيرو اتي سنان ڪرڻ لاءِ اچن ٿا تنهنڪري مڪر راس ۾ سنان ڪري سڀني مهاٿامن موٽن ٿا. هڪڙي مانگه موهني جو سنان ڪري ميسر پڌنجي آشرم ۾ روانا ٿي ويا. انهن ۾ باڪرلڪ مٺي جو تمام وڻان وارو هو تنهن کي پيرن تي سر نواني پارڊواج پاڻ وٽ نڪارڻ پارڊواج پير سان هن جا چرن ڪم ڏوٽي تمام پريتر آسڻ ٿي وهاري هنجي پوڄا ۽ ساراه ڪري تمام مٿن وڃن ۾ کيس ويٺي ڪئي. هي ڏاٽ! مونکي هڪ وڏو سندر ٿي پير آهي. سڀني ويدن جو تر ڪيان اوهانجي هٿن جي ٿريءَ تي

جي موهن روپي ڇنڊ جي لاءِ راهر ۽ ٻين جي اراڻيءَ ۾ سهرس باهر جهڙا سرور ما آهن جي ٻين جي اوڳڻن ڏسڻ ۾ هزارين اکين وارا ئي ٿا وڃن ۽ ٻين جي ڀلائيءَ ڏانهن جڏهر من اهڙو آهي جيئن گيهه ۾ مک - انهن کي باهر وانگر نيج ۽ ڪروڙ ڪال سمان ۽ باپ ۽ اوڳڻ جي ڌن سان ڪجهه وانگر شاهوڪار آهن جڏهر ٻين جي اراڻيءَ ۾ ائين پنهنجي جيءَ وڃائين ٿا، جيئن ڳڙا ڪيتيءَ کي ناس ڪري ڳري وڃن ٿا. مان انهن دشتن کي وري نمسڪار ٿو ڪريان جيڪي ڪاوڙيل شيش نانگ وانگر آهن ۽ هزارن مڪن سان ٻين جا دوش ورنن ڪن ٿا وري انهن کي برٽو اراج وانگر نمسڪار ٿو ڪريان جي ٻاراوا باپ ڏهه هزار ڪنن سان ٻڌن ٿا. مان انهن کي ٻانڊر جي برابر ڄاڻي هٿ ٿو جهڙيان. جن کي ڪوڙا وڃن سدا ٻارا آهن ۽ هو ٻين جا ڏوهه هزار اکين سان ٿا ڏسن. دشتن جو اهو سپاهه آهي، جو ٻين جو ڀلو ٻڌي پيا جلددا. مون پنهنجي طرفان نه عذر کي ٻاراڻا ڪري ڇڏي آهي. هر پنهنجي ٻاران ڪڏهن نه مڙندا. ڇو نه ڪاوڙ کي ڪيڏو نه ٻيار سان پالجي تڏهن به هو مانس ڪاڻڻ ٻيا نه. رهندو. هاڻي مان ساڌن ۽ دشتن کي بهوي جي چرڻن کي نمسڪار ٿو ڪريان، يعني دڪ ڏهندڙ آهن. سٺس جو وڃڻو ساهه ڪڍي ٿو ڇڏي ۽ دشت جو بيلاپ ڏک ٿو ڏئي، جيئن ڪمل جا گل ۽ ڇروون ساڳئي لٽو ۾ گڏ پيدا ٿيندا آهن، يعني ساڌو ۽ دشت به اميرت ۽ شراب وانگر سمندر روپي پتا مان پيدا ٿيا آهن. چڱا ۽ ٻرا دن سنسار ۾ پنهنجي ڪرمن موجب جس اڇس، پائين ٿا. ساڌو اميرت، چندرمان ۽ گنگا جي برابر آهن. ٻرا انسان زهر ۽ باهر وانگر آهن. گڻ اوڳڻ سهڪر ڄاڻي ٿو جنهن کي جيڪي وڻي ٿو ان کي ٺيڪ ٿو سمجهي. ٻلي کي ڀلائي ۽ اري کي اراڻي ملي ٿي اميرت جو سپاهه امر ڪرڻ ۽ زهر جو سپاهه آهي مارڻ. دشت ٻانن ۽ اوڳڻن جا ۽ ساڌن جا اٿاهه سمنڊ آهن. ڪنهن کي ڄاڻڻ کانسواءِ ڪنن کي گرهه ڪرڻ، ۽ اوڳڻن کي ٻيڙي ڪرڻ ٿي ٿو سگهي. ٻلا ٻرا سڀ ورڏا پيدا ڪيا آهن. پر وڃن ٿا جا گڻ دوش ٺاهين ڪيا آهن. ويد ٻاراڻن ڇوڻ ٿا نه سرشتي گڻ اوڳڻن سان ٻيل آهي. دڪ سڪه باپ ۽ ٻيج، ڏينهن ۽ رات، ساڌو ۽ دشت، ذات ۽ ڪدانت، دٻيت ۽ دٻوٽا، اوچ ۽ نيج، اميرت ۽ زهر، جيڪڏهن ۽ مروت، مايا ۽ سرهر، شاهوڪاري ۽ غريبي، ڪنگال ۽ راجا، ڪاشي ديش، مڪڏ ديش، گنگا ۽ ڪرم ۽ ناسا نديون، هماليه ونڊيا، اراهم ۽ ڪنو ماس ڪاٺمندڙ، سرڳ ۽ ٺوڳ، ٻيار ۽ نمسڪار ڪنن ۽ دوشن جو پيد وڃن ۽ شاسترن ۾ چيل آهي جڙ ۽ چيٽن ڪنن ۽ دوشن سان ٻيل هيءَ سرشتي ڪرڻا ٺاهي

ڪيائون، پر مسٽر موروڪ گرم ڪمپ ڪان وار چورڻ ٻاڄي وار ۽ ايترو نالسر
مرا مارا ٻاڄ و هرو، پر اهو ايترو نالو پورو سان چوهندو چوهندو 21 هن ٻڌ
ڪي ايترو آهيان جو هينئر ترڪان ساڪياست ٻار پهر پرمالو منهنجي گهو اچي
چون ڪم ٿيڻا يا اهو اس اهو ئي پر ٽڪش ٿي آهي ستن جي شون وٺڻ جو.

ديو رشي لارڊ پنهنجو چوٽو چوٽو طرح ٻڌايو. هي ٻڌڻاڻ! مان اصل هڪ داسيءَ جو پٽ آهيان منهنجي ماما ساڌو ستنن ۽ مهائين جي ڏاڍي شعرا ڪندي هئي. پهرين انهن کي ڀرجن ٿاڻي ڪارائيندي هئي ۽ ٻڙه ٻاڙا ڪائيندي هئي. پر جڏهن ڀرجن نه ٿي ويندو هو ته ساڌو مهائين جو ٻڙيل چوٽو ڀرجن کائي پست پاليندا هراسون. تان جو انهن مهائين جي سنگ ۾ وڃڻ ڪري ۽ انهن جو چوٽو ڀرجن کائڻ جي پورائت سان مان اڄ مڃي لارڊ سڏجان ٿو.

ٻار شي اڪسم مهاندي کي چوڻا ٿيڙو - هي ٻڳوان! هڪ ڏينهن مينهجي
ٻنا کي هڪ سندر جو تصور وڌيا ايسا ڏسڻ ڪري من ۾ اچا اي ۽ ڪام
وس ٻڳجي وڻو ڪمالي ڇڏيو. ان وڻو کي هن هڪڙي دلي ۾ وجهي
رکي ڇڏيو ان وڻو جي ڪري مينهجو انهيءَ دلي مان جنم ٿيو. اهڙي
لمح لموڻي ۾ جنم ٿيڻا ڪري سڀ سنگ جي پڙهڻا سان 21 هاڻي چڱيءَ
مٽيءَ کي پڙهند ٿوس.

[illegible]

سري رام جيء رام - جيء جيء رام بال ڪانڊ

ديوملي نارد اگستيم رشي ۽ والميڪ سلواد

والميڪ نارد ۽ اگستيم رشي پورين ڪير هئا ۽ پوءِ ڪيئن رشي بد
جهن وقت شري رامچندر رشي والميڪ جي آشرم ۾ پهتو، ان وقت
والميڪ شري پڳوان رامچندر جو آدرستڪار ڪير ۽ پنهنجو جيون چورس هن
رست ورتن ڪري چوڻ لڳو، ”هي پڳوان! آءٌ هڪ تيرو شڪاري هوس
جو ويندڙن مسافرن کي ڦرلٽ ڪري ماري انهن جو ڌن مال کڻي پنهنجي
ڪٽنب جي پالڻا ڪندو هوس. هڪ ڏينهن منهنجي پلي ڪرڻ لاءِ ڪي
مهاڻا سٺ رشي اچي نڪتا ۽ مان پنهنجي نيم موجب انهن کي ڦرمار
ڪرڻ لاءِ تيار ٿي ويس. جنهن وقت دشمن وٽ پهتس ۽ ڦرڻ لاءِ ويجهو
هيس ته انهن ستن دشمن مان هڪ رشيءَ مونکي چيو ته هي پائي، تون جو
جواب ڏنو ته ”منهنجو ڏندو ئي اهو آهي“ انهي ڪري ئي مان پنهنجي
ڪٽنب جو گذران ڪريان ٿو. تنهنجي رشيءَ چيو ته انهن گهوڙن پاڻ جو
پاڳي ڪهڙو ٿيندو؟ تون يا اهي منهنجا ڪٽنبي؟ جن جي لاءِ تون هيءَ ڪوڙو
ڏندو ته ضرور منهنجا ڪٽنبي مونس شامل ۽ پائيوار ٿيندا؟ مون جواب
ڪري ٿي مان پاپ ڪريان ٿو. تنهن ئي رشيءَ چيو ڇوڳر پلا گهوڙي وڃي اچي
ڪهڙو حال اچي گهوڙي پڙهي تنهنجي ڪٽنبي چوڻ لڳا ته اهيءَ
پاپ ۾ اسان ڪرم ڦل جي ڀرڻ ۾ شامل ڪرڻ ٿينداسين. منهنجو مرض آهي
اسانکي ڪمائي ڪارائتو چاهي محبت ڪري ڪارائين چاهي ڇوري ڪري
ٿين انهيءَ ڳالهه سان اسانجو ڪوئي به واسطو نه آهي. انهنجو اهو جواب
ي ڏاڍو نراس ٿيس ۽ مون دشمن وٽ آيس ۽ پيرن تي ڪري ويئي
پاپ ڳڻي ”هي سبب! ديار مولتي ڪرڻا ڪرڻ. مون اڄ ڄاڻائيءَ
ويئي پڙهي مون ئي دها درشتي ڪري رام نام جو منتر ڏنڙ ۽ ابدش

۾ رهن ٿيون انهيءَ جي ٻڌڻ سان سڀ طرح جو آئندو آهي. پنهنجي ڏور ۾ اٿل وڙواس جيڪو نه پڙهاڪو جو پٽ آهي ۽ چڱا ڪرم ٿيڻ وارا ڪنهن جي سماج آهي. اڪو پٽ هڪڙو جهولي ۾ جهلارو يا سڌائين قائم هڪڙو وڻ آهي جنهن جو ٻاڙي ڏورن ڪرڻا وڌندا آهن. هي ساڌن جي سماج وڏي ٿيڻ واري سماج آهي. انهيءَ کي سڌائين ۾ سڀ هٿ ٻڌائي سان ملي سگهي ٿو. هن ۾ شرڏا سان ويڻ ۾ سڀ ڏک ٿاس ٿين ٿا. هن ٿيڻ واري سماج ۾ سڀ سڱ جي ٻاڙا اڪٽ الڪٽ آهي ۽ سندس ٿل جلد ملي ٿو ۽ پڙهاڪو ظاهر آهي. ساڌ سماج وڏي پڙهاڪو ۾ وڃي انديش کي ٻڌن من سان ٻڌڻ، سهجهڻ ۽ سنان ڪرڻ يعني هنڌاڻن سان من ڪوٺندا چار ٿي ٿل جهڻن نه ڏور، اڏڪ، ڪام ۽ مرڪم هن - رنو هوندي حاصل ٿين ٿا.

ایشور امتنی

شري رامچندر يگوان جي ڪمل چرڻ ۾

- ۱۔ چڙي آسرو سڀ ڇڏو وٺ رات جي اوت،

۱. پان سندا گومت گري پاڙي است ۰

۲- «ر کڙي» ر ويل سمر سمر سري وار،

۱۰۴۸ اچي ستنام سولي ڪندء - ڀيگر ۾

۳- لالو ملي رام چوهڪ پل نه وسارو.

جيئن نوري اوزن پاڻو ڏها سان ڏکوار جي .

۳- دام کان - داء ابي وامد له کر والي،

ۛ ٲڻي سھائي اچي اسان ٿو سان.

۱۰- نون وٽ راءِ جي ڇڏي ٻي سڀ ڪار،

وقت پندرہ بجو گھار چھی لالو نام ۰۹۰

٢- دلہا ہیء نالی ادا کچھ نہ ہلندہ ساں

۱۴۳۰ هـ مطابق ۲۵ شهریور ۱۳۴۹ خ

۱- جي چاهين جتي ٻوڏون جڙن مرن کان،

۱. دکه سړي دام سان اړولې پکې پېښې

- کم اہدء کیمکی دوسم ہتی ہار،

جلدي سب وهدار نالو جب لون راور چر.

۴۰ - معنی نالہ و رام - مراد اعلیٰ سکدائی،

—دو در گران کالی کرف ای مسبار ۸۰.

پرواني جو پتي ڪرپالو ڏينهن ئي نينهن رکڻ وارو ۽ ڪامڊو ڪي پسر ڪرڻ وارو سري شوجي مونتي ڪرپا ڪري. ڪرپا جي ساگر ۽ مڌس ڏيو. پڳوان روپ پنهنجي گروه جي چرن ڪڍڻن ۾ مان سر ٿو نمايان. جنهن گروه جو وچن پيانڪ اڳيان روپي انڌڪار کي ناس ڪرڻ لاءِ سورج جي ڪرڻن جي سمور وائڳر آهي. گروه جي چرن ڪڍڻ جي ڌوڙ کي مان پڙام ٿو ڪرمان جا شذر پائوڻا جي سڳند ۽ پريم سان پيرل اميرت روپي ڀولي جو چورڻ آهي ۽ سنسار جي سيني روڳن جي پروار کي ناس ڪندڙ آهي، اها ڌوڙ سندر منگل آندڙ ڏيندڙ شو مهراج جي سرور جي نرمل ۽ پريتر رک جي اوار آهي ۽ پڳتن جي من روپي سندر آرسِيءَ جي ميل مڻاڻ واري آهي ۽ هن جو لڪ ڏيڻ ۾ سڀ ڪٿا هٿ اچن ٿا. شري گروه جي نهن ۾ سڀئي مڻن جي جرم وسي ٿي. جنهن جي سمرڻ سان هردي ۾ انيڪ پرڪاش ٿي اچي ۽ اڳيان جي انڌڪار کي ناس ڪرڻ لاءِ اهي چرن سورج جهڙا روشني ڏيندڙ آهن ۽ جنهن جي هردي ۾ وسن ٿا، سو وڏپاڳي آهي. انهيءَ سان هردي جون صاف اکيون کٽن ٿيون ۽ سنسار جا دک ۽ پاپ مٽجن ٿا. شري رامچندر جي چرڻن روپي موليٰ ۽ ماڻڪ جي جتي ڪاٺين ۾ لڪل يا ظاهر هوندا سي نظر ۾ ايندا. جهڙي طرح ساڌڪ سڌ ۽ گياني اکين ۾ اهر سومي پاڻ سان ٻهاڙن، جهنگلن ۽ پٿرين ۾ لڪل وڏن خزائن جو مزو ڏسن ٿا شري گروه ڏير جي چرڻن جي ڌوڙ اکين جي بيماري ٽارڻ وارو سندر ڪرمل ۽ اميرت جهڙو سرمو آهي. جنهن سان پنهنجي وڇار روپي اکين کي صاف ڪري سنسار جي بندن کان ڇڏائڻ واري شري رام چرڻ جو مان ورنن ڪرمان ٿو. پهران اهرمڻ جي چرڻن کي امسڪار ٿو ڪرمان جن جي ڪري اڳيان مان پيدا ٿيل سڀ سبب مڻجي وڃن ٿا ۽ پوءِ ساڌن جي سماج جا سڀئي ڪنن جي ڪاڻ آهي نهن کي پريم ۽ ملي وائيءَ سان امسڪار ٿو ڪرمان. ساڌن جا چرڻ ڪهه وائڳر پريتر آهن جيئن ڪهه ۾ ڪر سڌا نه ٿيندو آهي نه به سندس ڦل ڪهڻن شڌ ڪن ڏاڳن سان پڙور آهن چاڪا نه پاڻ ڪشت سهي نه پين جي اگهاڙپ ڏيکي ٿو. جن جهڪ ۾ جس بانو آهي سي نه پڙچڻ لائق آهن. ساڌن جي سماج سندر ۽ آندڙ ڏيندڙ ليرت راج پريتر آهي. جتي رام پڳت روپي گنگا جي ڌارا ۽ اهر وڇار جي اهر چرڻ روپي سرسوتي لسي وهي. ڪلچڪ جا پاپ ناس ڪندڙ ڪٿا ۽ ڪوڙا ڪم ڪرڻ ڪهرجن يا نه ڪرڻ ڪهرجن پنهنجو ورڻن جهڙا جي اوار آهي. اهي ئي ملي ٿو پٽيءَ نديءَ وائڳر وندر ۽ شو پڳوان جي ڪٿا روپ هڪڙيءَ ڌارا

شري گيشاير لهر

ملگلا چرڻ

گوسوامي لاسيداس چوي لو ۽ آ ۲۱ سيني پوڪارن جي منگلڪار مان جي
 اڌشنا شري سرسوتي ۽ شري گيشاير کي مان لاسڪار لڌ ڪريان. شردا ۽
 وشواس وڏي پوالي ۽ شڪر کي مان سر لو اڏيان جن جي ڪرپا سان
 پوءِ ۽ پنهجي هڙدي ۾ ويٺل پرمالما چڙ دوشن پالي لقا سگهن. ان گمان
 سروب لڌ شڪر وڏي ڪوهه کي لاسڪار لو ڪريان. جهن شڪر جي
 آري وڏي ڪري ايج چڙ لڌر چندرمان سڀ هنڌ پوچهي ٿو. سڃا ۽ رام
 جي گن جي سهره. وڏي پوٽر ان ۾ موج ولندڙ آتم گمالي ڪوبهر مهارشي
 والده ۽ ۽ پندر جي سوامي هندمان کي سر لو نمايان. سرشتي جي ابتدا
 ڪرڻا، اسڪند ڪرڻا ۽ لاس ڪرڻا واري ۽ ڏکڻ کي ٿڙا واري ۽ سون جي
 سڪن ڏيڻ واري ۽ سري رامچندر جي پياريءَ سري سڃا کي مان لاسڪار
 لو ڪريان. هي سڄو سيار ۽ پرهيا آڏڪ ڏيڻاٿون جهن جي ماها جي وس
 ۾ آهن ۽ جهن جي سڃا سان هيءَ ڪڙڙو سيار ٺوڙي ۾ ٺاڪي جي پير
 وانگر پلڻد اهر آهي ۽ سيار ساگر ٿڙا جي خواهش وڪندڙن لاءِ جهن جا
 چرڻا ٿي اهڙي آهن. اهيءَ سمورڻ ڪارڻن کان پري رام نام واري وشو
 روم پير پير کي مان لاسڪار لو ڪريان. اهيءَ پراڻ لکر آڏڪ ۽ وائوٿون
 جي رامالھ والده کي ۾ ٻن گرلن ۾ هن مان لاڳاڻو وڪندڙ آهن سي مان
 لاسيداس پنهجي اندر جي سڪ واسطي پنهجي مٿي ڏيبيءَ ۽ ولسي ۾
 ورتن ڪريان لو جهن جي سمون ڪرڻ سان سڌي حاصل ٿئي ٿي. چڙ
 گن چڙ سرامي سندر هاليءَ جي مڪ وادو ۽ چڙڙيءَ جي کاڌ ۽ چڪن کي
 چڙ پندار آهي. اهڙو شري گيشاير جي مولعي ڪرپا ڪري، جهن جي ڪرپا
 سان ڪوڊڪر ٻالهاڻا لڳي ٿو ۽ پنگلو ڏڪر پهاڙ چڙهي ٿو وڃي. سر ڪليڪ
 جي سڃا ٻان کي لاس ڪرڻا وادو ڏيڻو موٽي ڏيا ڪري. ليلي ڪڍل
 جي گل وانگر جهن چڙ سالو وڌن آهي ۽ ٺاڙي پاڙهي گل جهڙن اکن
 وادو ۽ ڪير - مٿي ٿي - سڄو وادو پڳوان وشو ميهجي هڙدي مندر ۾ سدائن
 واس ڪري. ڪڍل جي گل جهڙو ۽ چندرما جي ٺاڙو سندر شرار وادو

مهاپرشن جو چوڻ آهي سچ کي گرهڻ ڪجي ۽ ڪوڙ کي لڳ ڇڏڻ
 گهرجي. سچ ئي سچڻانند سروب جو ساکيات درشن آهي. ڪنهن نه وٺي جو
 وڌاءُ ڪرڻ اهو استيه آهي. سچ اهو آهي جيڪي ڏسڻ سر ٻڌاءُ پنهنجو
 مصالح نه ملهه. جيڪو ٻڌڻ سر ٻڌاءُ جيڪو آهين سر ٻڌاءُ سچ ئي وشواس
 ڪرڻ آهي ستيه نارائڻ جو جاپ سچڻانند سروب جي شرن اچڻ چاهين ته
 ستيه شاسترن جو اڌياءُ ڪر، ست پرشن جو سنگ ڪر. ست اپدش سر،
 ست مارڱ هلڻ ۾ سک.

پاپ کي پاپ چڱي ٿو، پر پاپ کي لڪائڻ آهي مهاپاپ، سچو ماڻهو
 ڪڏهن به پاپ نه ڪندو آهي، پر جي ڪندو آهي ته ان جي ڏند ڪان
 ڏڪندو آهي. ۽ دل ۾ پڇتاءُ پيو ڪندو آهي، هڪ ڪوڙ کي سچ بڻائڻ
 لاءِ سچ ڪوڙ ڳالهائڻا پون ٿا ان ڪري پهريائين سچ ڳالهائڻ گهرجي.

ڏند ٺوڪي ٿو ڏڪائي، نه ته ڏڪين ٿون چو پلا

دوه ٺوڪي ٿو ڊڄاري، نه ته ڊڄين ٿون چو پلا

انهيءَ ڪري سچ جي هميشه چڱ آهي.

سچي ڪا اڀل بالا جهوڙي ڪا منهن ڪالا.

ڀڄڻ ٿل - مون کي به ٿار ٿون پڳوان، ڪنهن نه ڪنهن بهاني

ٿي وڃي منهنجي مڪتي، تنهنجي نام ڳائڻ سان

۱- ڪونهي ڪوئي دنيا ۾، مون جهڙو بابي

ٿئي ٿو ڪيئن دڪ تنهنجو، زبان تي نام آڻڻ سان

۲- هزارين وبا نري بابي، هزارن بهانسن سان

ٿري جيئن ويئي ڪڪا، طوطي کي پڙهائڻ سان

۳- نه سادو هو نه ڪوئي شي، هٿر ذات جو مهاڻو

وڃي سرڳ ڌام هو پنهنجي، ٺوڪي ٻڌڻي ۾ چڙهائڻ سان

۴- ٻئي هٿي سلا پٿر جي، هٿي سا نار گرلر جي

وٺي سرڳ لوڪ ۾ هڪدم، چرلن جي ڌوڙ پائڻ سان

۵- اڃا ميل هڪ هٿر بابي، مگر دينا نات ٿون ان جو

ٿي مڪتي نام تنهنجي سان، پنهنجي بت کي ڀڪارڻ سان

۶- نيسا ڪير ڪندي هئي، پلا هو پيلڙي بن جي

مگر هوءِ ٿري وٺي، ٺوڪي ٻڌڻي ڪارائڻ سان

۷- رهيو آه هڪ ٻڌ بابي، هيءُ داس اي پڳوان

”ام“ کي به ٿار ٿون پڳوان، ڪنهن نه ڪنهن بهاني سان.

آهي، بس لاريءَ ۽ روڊ کان وهڪ آهي، جا ارڙڪار وستر آهي اها ساڪار
 لي نه سگهندي. ايترو ساڪار جيڪب جو مالڪ آهي. پوءِ هن ارهههه جي
 اندر ٻاهر آهي. پرمالها نش پاپ آهي. آلهه سر پرمالها ائين چوڻ غلط آهي.
 جو آلهه جا لڪشڻ آهن. اڃا دويش پيشاوند. سڀ دڪ ۽ گمان آلهه، پرمالها
 جو ائين لاهي آلهه جي سٺا پرمالها کان الڳ آهي. آلهه سر پرمالها جو اوند
 آهي جتان سرور جو هلائيندڙ آلهه ائين پرمالها جو هلائيندڙ پوءِ آهي.
 پرمالها جي سٺا اڪند آهي، اڪند جو ڪند يعني حصو (ٺڪرو) جزو يا اٽل
 ڪڏهن به لي نه ٿو سگهي. آلهه ۽ پرمالها جي سروب ۾ پند آهي آلهه اٽل ۽
 هڪ ڏسي آهي مگر پرمالها آڪاس وانگر ويهڪ آهي.
 سٺه لي وشناس ڪوڙ آهي سٺه لالڳ جو جاپ.

گمان سڀ آهي ۽ پوءِ بي ائس آهي، سچ جو ئي ٻول بالا آهي.
 سچ آهي روشني ۽ ڪوڙ آهي اولهه الذڪار، جن وٽ سچ ڪولهي
 اهو وٽ روشني ڪاهي، ايترو جو لالو سٺه آهي.

سچ ٿو ٿوڪي ڪلائي، نه نه ڪلين ٿون ڇو پلا
 ڪوڙ ٿو ٿوڪي رولاري، نه نه رولمن ٿون ڇو پلا
 آلهه جي اڀاسا ڪرڻ تي پوءِ ڌرم آهي. اڄ منهن سچ کي چڙهي ڪوڙ
 ۽ ڪهڪش ڪاهي پيا آهن. اڌر جا لڪ نه لهندا وڪ، ڌرم جا سڙ نه لهندا لڪ.

پاپ ٿو ٿوڪي ڏڪائي، نه نه ڏڪمن ٿون ڇو پلا
 ڌرم ٿو ٿوڪي ٿو اڏائي، نه نه اڏين ٿون ڇو پلا

سچ جو مطلب آهي من وچن ۽ ڪرم ۾ هڪ جهڙو رهڻ. سچ سدائين
 هڪ جهڙو رهندو آهي. سٺه بدليهندو رهي ٿو. پرمالها ٽهه ڪالڻ ۾ سٺه.
 آهي. ٿرڪريءَ جو نه لاس ٿو ٿئي، ٿرڪري پندجو روم بدلائيندي رهي
 لي. سٺه روم پرمالها کي اهو ئي پائي سگهي ٿو جو سترادي سچ جهڙو
 ۽ سچ لي هلندڙ هلندو. سچ ايترو جو پير روم آهي.

ٺڪي ٿوڪي لي لچائي، نه نه ٺڪن ٿون ڇو پلا
 اڏي ٿوڪي لي بڪائي، نه نه بڪمن ٿون ڇو پلا

سچ جو رستو اهو آهي نه پرمالها جي پيدا ڪيل جهو پرائين تي آلهه ۽
 دها جي درشتي رکجي. سچ کان وڌيڪ پوءِ ڪو نه ڌرم ڪولهي، سچ نه ايترو لڳ.
 ڪوڙ ڪهي ڇڏ من مان، نه نه ڏڪ ڪالهندان درٻار ۾
 سچ الهي سڀي اٽل، جو ساڳون پرين سڀار ۾

ٻڌائڻ واري کي نه ٿو چئو. ٿلئيداس رامائڻ جي پاٽ سان هڪ عجيب
تماشو ڪري ڏيکاريو. هڪ دفعي دراوڙ ۽ ڪاشيءَ جا راجائون ڪجهه وقت
ٻانڀ ۾ هڪ هنڌ گڏ رهيا، ٻانڀ ۾ سندن ڏاڍو ڀرپور ٿي ويو، ٻنهي جون
زالون گريو ٿيون هيون. دراوڙ جي راجا ڪاشيءَ جي راجا کي چيو ته اسان
ٻنهي جون استريون گريو ٿيون آهن - جيڪڏهن اسان مان هڪ کي ڏي ۽
ٻئي کي پٽ ڄائو ته ٻنهي جي شادي ڪرائي جنهن ڪري اسان جو ڀرپور
هميشه لاءِ هلندو ايندو، انهيءَ ڳالهه لاءِ ٻنهي چئن قسم کڻي انجام ڪيو،
ائين چئي هڪ ٻنهي راجڏانيءَ ڏانهن هليو ويو. دراوڙ جي راجا
ٻنهي راجڏانيءَ کي چيو ته جي ٻنهي طرفن ڏيرون ٿيون جنهن نه مان
آپڳهاٽ ڪندس. پگوان جي مرضي اهڙي ٿي جو ٻنهي کي ڏيڻ چاهون،
پر دراوڙ جي راجڏانيءَ وڏو ٿيل جي ڏپ کان راجا کي چوائي موڪليو ته پٽ
ڄائو آهي. نوڪرن ڇاڪون اراهمڻن جو لشڪر کي لالچون ڏئي سمجهائي
ڇڏيائين ته ٻالڪ جا اهڙا گهر ٻڌائين ته ٻارهن ورهين تائين ٻيءَ جو مدھن
ڏسڻ ٻالڪ ۽ پٽ لاءِ نقصانڪار آهي. ڪاشيءَ جي راجا کي به چوائي
موڪليائين ته دراوڙ راجا کي پٽ ڄائو آهي، ٻارهن ورهيه پورا ٿيا ته
ڪاشيءَ جي راجا وهاڙو جي گهر ڪٿي. ڇڄ سڀيري هلي ڪاشيءَ ۾ پهتا
نه پيد ڪلي ٻيو سڀني کي خبر پئجي ويئي ته دراوڙ جي راجا جو پٽ سچ
ٻچ ڏي آهي. ڪاشيءَ جو راجا ٻنهي اهڙي ئي عزتي سمجهي دراوڙ
جي راجا کي مارڻ لاءِ سڀرو، ڏاڍو گروڙ شر مڃي ويو. هيڏانهن دراوڙ
جي راجڏاني به ڇارو ته ڏسي ٿلئيداس جي شرڻ ويئي. ٿلئيداس ٻنهي
راجائن کي شانت ڪرائي دراوڙ جي راجا جي ڏي کي ٻانڀ وٽ گهرائي
رامائڻ جو نون ڏينهن جو پاٽ کيس وڌي مڙج ٻڌارو. سڀئي عجب ۾
پئجي ويا جو رامائڻ جي پرتاپ سان اها چوڪريءَ مان چوڪرو ٿي پيو.
سڀني جي گهر ۾ آندو منگل ڇانئجي ويو. اهڙي طرح رامائڻ جا انهن
عجيب چورن آهن پر سڀ هنڌ شرڏا ۽ وشواس ضرور هٽڻ گهرجي، پر نه
پگوان فقط هڪ ئي آهي لوهان ان جي اڀاسا ڪيو ته لڪشمي لوهان جي
در تي پاڻي هلي ايندي. نراڪار جي صورت نه ٿيندي آهي. نراڪار
جي صورت ڪهڙو ڪلاڪار ٻڌائي سگهندو. ڀرپور جي رڃا نه ٿي اٿس آهي.
لوهانن ڪيڏو وڏو آهي اهو ڪير نه. ٻڌائي سگهندو آهي ته ڪوئي ٻڌائي
سگهندو. برهم ساري سنسار جو ڇڪر هلائي رهيو آهي. هو سرور شڪتيران
آهي. سڄي سرشتي ان جي وس ۾ آهي. هو ٻنهي نچ سروب ۾ نراڪار

آهن دوما لڏينديون ٿا وڃن آهن ۽ چوٽيون پڻ آهن. سوڙ ٿا پڻ ۽ ٿار ان کي
 مٽيا وارا سڏ، چند چڻ ۽ مڪڙيون آهن، واراڻا جا اکر ۽ وچن سندس
 بڻسب آهن جن جي عصب سرهاڻا آهي، اڏڪ ڪنهن جا اوت سندس قل
 آهن جن سوانن کي ٻڌايان سمجهو ٻڌندڙ ۽ ٻڌندڙ چڱي - ڪون ٿا. پکڙي
 ٿيڻ ۽ وٺرائڻ، سندس وس آهي. ٽرڪڻ ۽ سرڪڻ ان جا پنج آهن. ٻڌڻ
 ڪاڪ پڻ مٺي ۽ مهاندي هي رار چرلر ٻار ٻيو سار جي ڪلياڻ لاءِ
 لڏينداس مٺو ڪرو. جيڪڏهن لڏينداس هن گرنت جي وچ ۾ ڪري
 ها ۽ ڪنڊڪ جي پاڻي ڇڏڻ جو ڪم اڌار ڪري ها؟ واراڻا ڪامڊو ڪو
 جن - مان سڀني مورو سڏ ڪندڙ آهي، چٽاڻي وانگر سڀي ڪامائون
 ٻڌڻ ڪندڙ آهي. واراڻا هڪ عجيب ٿلڙي آهي جنهن ۾ شري راجندر
 وڏي پٿرو سڳو وٺندو ٿو رهي. جنهن کور ۾ واراڻا هڻندو اتي پلجي ۽
 جن ٻرڻ ٻرڻ جو واسو نه ٿو ٿيندو ۽ نڪي ڪنگالڙي وٺندو، هٿوڙ
 هڻان سڌائڻ اتي ٿورو پائيندو آهي.

سار هڪ مها ساگر - مان آهي ان کي پار ڪرڻ لاءِ واراڻا هڪ جهاز
 جي مثل آهي، پکڙي کي آندڙ ٻڌڻ لاءِ واراڻا سرڳ جي هڪ ڏاڪڻ آهي.
 موروڪ ماڻهو واراڻا جو آسرو وٺي مها وڏوڻ ٿيا آهن، مورو جي اوڙهه کي
 ناس ڪرڻ لاءِ واراڻا سورج جي - مان آهي. ٻيچ ٿوڙي اوچ جهڪي ۽
 منڇ آهن ان کي واراڻا لاپ ٿو پڇائي ۽ ٽڙڻ کي ڏن، بنا سٽان واري
 کي سٽان ٿو ملي.

هڪ مها ٻاٻي انهيءَ رستي کان اچي لنگهڙو جتي واراڻا جي ڪٺا
 پٽي ٿي، اتي وڏي ڪٺا ٻڌڻ لڳو، جڏهن ڪٺا سمايت ٿي ۽ اتي انهي
 هٿا لڳو، هلندي هلندي رستي ۾ اڃانڪ ڪري پيو ۽ مري ويو. پر جا ڏور
 کوس جڏهن وٺڻ آيا ۽ ڏسڻ ۾ وڃڻ جا پارخڻ اڳي اتي هئا آهن، جن
 سن هڪدم ڏڪاري ڪڍيو، پر جي ڏورس اهو سماچار پڙهڻي سرامي
 ۾ راج کي اچي ٻڌايو ۽ اسان جنهن ۽ ٻڌائيءَ کي توهان وٽ آڻڻ لاءِ آيا
 ويون، اتي اهو ئي وڃڻو جا پارخڻ هئا آهن ۽ اسان کي ڏڪاري ٿا ڪٽن،
 ڪٽي ڪٽي مها ٻڌڻ هڻان جي شڪل جو پائڻو پيو آهي سو اسان
 - ۽ اهو اچڻ ٿو ڏئي، لڏينداس نالي ڪو وٺرائي سمجھ ٿو آهي جنهن
 جي تر - واراڻا جي برباد ڪري اهو سڀ ڪڇ ٿي وڃي آهي، هاڻ ٻڌايو
 - ۽ ڪرو؟ راج ٿيڻ ٿي آيا ڪٿي ۽ جتي واراڻا جو ٻرڻ آيو
 - ۽ ڪرو ڪيئن ٿيندڙ جتي اتي ٿو وڃن ٻڌڻ ۽ ڪرو ۽ ٻڌڻ ۽

مختصر تلسي ڪرنت رامائڻ جو مهاڻم

شري گڻيشاڻ نمھ.

شري وشڻ پڳوان شري شڪر پڳوان شري گڻيش، سرسوئيءَ ۽ ڪوسوامي
 تلسيداس جو سمون ڪري آڻ سکر جي پندار رامائڻ جي مهاڻم جو ورتن ٿو
 ڪريان. جو مڻش رامائڻ سان پريم ٿو ڪري انهيءَ جهڙو ڀاڳن وارو ٻيو ڪونه
 آهي. رامائڻ جو پهرائون ٻال ڪانڊ ڏاڍي رس سان ڀرسل آهي جنهن ۾
 پڳوان رامچندر جو جسم، ٻال ليلا ۽ وهائو ورتن ڪيل آهي. ٻيو اڀڙيا ڪانڊ
 آهي جنهن ۾ پتا جي آڳيا پالي رامچندر ان ڏانهن وڃي ٿو. ٽيون آرڻيه
 ڪانڊ آهي جنهن ۾ رامچندر رشن سان ٿو ملي ۽ سينا ڇروائجي ٿي وڃي.
 چوٿون ڪشڪندا ڪانڊ آهي جنهن ۾ همدومان ۽ سگرواڙ جي مٿرا جو ورتن
 ٿيل آهي. پنجون سندر ڪانڊ آهي جنهن ۾ همدومان سينا جي ڳولا ڪري
 رامچندر کي سندس سمورو سماچار ٿو ٻڌائي. ڇهون ادڪا ڪانڊ آهي جنهن
 ۾ راوڻ کي ماري. پڳوان رامچندر سينا ديويءَ کي پراپت ڪري ٿو. سترن
 اتر ڪانڊ آهي جنهن ۾ پڳوان رامچندر اڀڙيا ۾ راج ٿو ڪري ۽ اڙ ڪش جو
 ورتن ڪيل آهي. هي ٻي مثل ڪرنت آهي - گرهستي جهڙن راج ڌرم،
 ڪنڊهي حياتي، پتروڙ ڌرم ۽ ڀرائري پريم جا آدرش اسٽان ڪري ڀڳتي
 ڪيان ۽ وٺراڳ ۽ سداچار جي سکيا ڏيڻ ۾ هن جهڙو ٻيو ڪرنت ملي نه
 سگهندو. انهيءَ کان سواءِ رامائڻ آشرवाद سان ڀريل آهي، هن جي هڪ هڪ
 بد کي شردالو پوڻ پوڻ مٿر ڪري سمجهندا آهن انهيءَ ڪري هن ڪرنت
 جو شوڏا سان ڀات ڪري منجهس ڏنل ابدش ٿي عمل ڪري ۽ پڳوان جي مدد
 ليلائن جو ڌيان ۽ ڪهرن ڪرڻ ڪري موڪه جي پراپتي ٿئي ٿي. ان کان
 اڳ وڌيڪ پريءَ جي پريم ڀڳتيءَ جي پراپتي سولائيءَ سان ٿي ٿئي. جنهن
 ڪرنت جي وچا تلسيداس جهڙي اني، ڀڳت ڪئي آهي ۽ جنهن پڳوان
 سيتارام جي ڪريا سان انهن ديو ٿيلائن جو پرکي. اهو ڪري بشارت روپ
 ۾ ورتن ڪيو آهي ۽ جنهن کي ساڪيام درس ڏئي پڳوان شري ڪرري
 شڪر ڪرنت لکڻ جي آڳيا ڏني ۽ جنهن ڪرنت ٿي پڳوان ڪرري شڪر
 ”ستيم شرم سدرم“ لکي ٻنهي هڪ سان صحيح ڪئي آهي
 انهيءَ ڪرنت جو اهڙو عجيب پراڻ ٿئي تنهن ۾ ڪا به عجب جي ڳالهه نه
 آهي. ڪوان رامائڻ جي ڀت ڪلپ برچ سان ڪئي آهي. جيڪو رامائڻ
 وٺي ڪلپ برچ جي چاٻا ۾ اچي ٿو انهيءَ جا سهڻي پٿر
 ۽ ڪنگالپٿر ناس ٿي ٿا وڃن. ست ڪانڊ چٽ ست وڏاڻ ٿا وڃن

[illegible]

فکسیداس جا دوتا

- ۱۔ نلسي نلسي کي چٿون، نلسي ن چو گهاڻ
ڪرڻا ئي رڳو رڳو جي، ئي ٻيو نلسي داس.
- ۲۔ دها ڏرم ڪا مول هئ، نرڪ مول ايمان،
نلسي دها نه چوڙي، جب لڪ گهٽ هر پراڻ.
- ۳۔ جهان دها تهاڻ ڏرم هئ، جهان لوب تهاڻ نام،
جهان ڪرڙ تهاڻ ڪال هئ، جهان ڪميا تهاڻ آب.
- ۴۔ جو مڪ ڪو چاهي سدا، شوق رام گي لاه،
ڪه نالڪ سن ري منا، دولب مالش ديپ.

پورو ڪندس. پرهما جو اهر وڃڻ ٻڌي نارد چوڻ لڳو، هي ڏاڍو سرشت!
 مونکي هڪ ئي ڳالهه پڇڻي آهي. جيڪڏهن مون ئي توهانجي ڪرڻا آهي ته
 مونکي ٻڌايو. هاڻ ٿورو ڪاڇرڳ اچڻ تي منڇ پڇ ڪرم ڇڏي ڇڏيندا. سچ
 ڳالهائڻ کان پوءِ مڪ ئي پاڻ ڪرڻ ۾ لڳي ويندا ۽ ٻين جي ڪلا ڪرڻ
 لڳيندا، ٻين جي ڌن اڪڻ جي آس رکي وهندا ۽ ٻين استرڻ سان من
 لڳائيندا، ٻين هٿا ڪندا. اهي مورڪ ٻڌ ڏيه ۾ ئي آتم ٻڌ وارا ناستڪ
 ٿي ويندا. انهن جي ٻڌي پسوند سمان ٿي ويندي ۽ اهي ڪام جا غلام
 ٿي استرڻ جا پڳت ۽ مائا پتا جا ڏڪياري ٿيندا. اوهان لويي ڪور گهستي
 ويند وڪڻي پنهنجي زندگي گذاريندا. اهي ڌن پيدا ڪرڻ لاءِ وڌيا جو
 اڀياس ڪندا. وڌيا اوهان جي ڪرڻن ڪري عزت نه رهندي. ڪتري ۽
 وائس پنهنجي ڌرم کي ڇڏي پنهنجي ذاتي ڪرم کي ڇڏي ٻين کي لڳڻ
 لاءِ تيار ٿيندا. اهڙيءَ طرح جهڪي شورو ٿيندا اهي ته اوهان جي آچار ۾
 گڏ ٿي ويندا. ان کان سواءِ استرڻ وڃاڙڻيون ۽ پنهنجي پتيءَ جو ايمان
 ڪري عزت نه رکنديون. اُٺ ۽ اڇي ڏيئون رهنديون. پنهنجي سس سهري
 سان ڊوه ڪنديون. انهن نشست ٻڌيءَ وارن جو پرلڳ ڪهڙيءَ طرح سڌرندو
 انهيءَ چنٽا ڪري منهنجو چٽ سدائين واپڪل آهي. هي ڏاڍا ڪڏهن نه
 سولي آباءَ سان انهن جو پرلڳ سڌري سگهي اهر توهان ڪرڻا ڪري ٻڌايو
 ڇاڪاڻ ته توهان سڀ ڪڇ ڄاڻو ٿا. ڏاڍو رشي نارد جو هي وڃڻ ٻڌي
 ڪمل جي آسڻ ٿي ويٺل پرهما چوڻ لڳو هي ساڌو! سو تمام سٺي ڳالهه.
 اچي آهي. مان توکي ٻڌايان ته تون پرما سان ٻڌو. پرور ڪال ۾ پڳت وٺل
 پاروئيءَ سري رات جي پيد هات پڳوان شڪر کي ويٺي ڪري پوڻ
 پڇڻ لڳي تنهنجي مهادر پنهنجي پياريءَ کي ڇڏي جنهن هن ڳوڙهي پيد کي
 من ورتڻ ڪيو هئو اهر اتم پراڻ تلسي رامائڻ نالي ڪرامت مشهور آهي. هاڻ
 جڳت جڳتي پاروئي انچر پوڄڻ ڪري رات ڏينهن انچر پات ڪري آندو
 ۾ خوش رهي ٿي. جنهن وقت قسمت سان ان جو ارڪ ۾ اچڻ ٿيندو
 تڏهن ان وقت ان رامائڻ جي پات ڪرڻ سان لوڪ پاڻ کي ناس ڪري
 شپ گتي پائي ٿو. سنسار ۾ پرما هتيا پيا پاپ ٿيسين تائين رهندا جيسين
 تائين رامائڻ جو آدر ستگار نه ٿيندو تيسين ڪاڇر ۾ مها سڪت رهندو
 جيسين سنسار ۾ رامائڻ ظاهر نه ٿيندو. پوراج جا سرور وار دوست اي دها پيا
 قرندا ۽ سچي ساسترڻ ۾ پراچن ڪٿا ٿيسين رهندي جڏهن مهاپرش پڳوان
 رام جي سروپ جي ڄاڻ نه رهندي جيسين سنسار ۾ تلسي رامائڻ نه ڇوچندو.

۷۔ بالمعنی ہوا اور زمین ہر دو زبان بکارت آہی

سراب لڏي وڃي رهيو آهي ۽ اڄ جو دور گهٽتار آهي.

وام نام آڌار آھي. ۽ ھاوڻو جو وار آھي. ۽ ڇي دل سان.

۲- دام نام جلعن لہو اورتھا ہر حصّہ میں نو لاج اچار آہی

چند رات لپٹنے کی ہن والدہ من کی لپاؤ آہ

دام چرخا سان بهار آه- مهاویر چرخ وار آه- سچی دل سان..

د- پدراي مان - وٽا کي وارو کٽي ڇڏن آه،

وچي لڏڪا ۾ ويٺو نونئي پتو ڏيٿا جو لڳاءُ آه

اکہ کی ہر ذلی مار آہ۔ ہواور چر وار آہ۔ سچی دل سان...

٦- ٻيڪڙي جي اکر ۾ لاس ۾ ٿرڻي پاڻ ڦاساڻو آهي.

اوهم قاس ۾ پاڻ قاسائي اوهما چرمان وڌاڻ آھ

اڄراڪ جي ٻالڪي مار آھ۔ ٻھار ٻھ وار آھ۔ سڄي دل سان۔۔

۷۔ لہذا جائز ہے کہ وہ راجہ کے لئے لکھنا شروع کرے۔

سري رام لچنڻا وٽ ٿر ٻانڀ اچي سڀتا سندس ٻڌار آه

سینا شکرہ ابار آہ۔ مہار پر چر وار آہ۔ سچی دل سان۔

۱۔ مذکور ہاں لکھنؤ کی ہولی ہولی آئین لون،

ٻڌي آئي ڇوڪڙي جي ڀل ۾ جا جهٽاري ٿو

رام لڳو ڇو ٻار آھ۔ ٻارو ڇو وار آھ۔ سڄي دل سان...

۹- رام پيرتا جي ٻيڙي ۾ ٺهڻ کان اڳ،

ۋامر ئلك بىر مەھار، ئو - سىم قازى دېگەندەك

"اگر" سیدی ہر نام دربار آہ۔ مہاراجہ جو وار آہ۔ سچی دل سان۔۔

لارڊ ۽ برهما جو سڃاڻو

جو ساڻي ٻرمان کان ٻري فن ڪيئن کان وٺي ڪيئن سڙو پڻ ۽ من وائي

سان موزالند ايجران سداشو مي نمسكار نو گريان.

سردی و ہر - ہر کسی پر کھراج ناردینی لوگن ہی کرنا کرنا لاء ہے

لوڪ ۾ وڌيڪ اني مڙهيا وڃن جو چاٿين ۽ پنجين سال سورج جي سامهون

- دېا پور ه پراجمار، مارکنډ : دپامدی استحي کړي رهيا هئا. چو سیدی

بمادون چو سنان چاکن وارو : بختن کی من کھوہا قل ذیق وارو چو سوسوی

کروڑ لاکھوں روپے اسٹوری کٹیں، دھماکے، قاتل، قاتل کی پھور میسور -

من ایضا جو سب بچہ و بچہ لکھو کہ جو کہ کم تر چرندین اور اوس

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99

اُتارا ٿيندا ويا. اهڙيءَ طرح رامائڻ جو پرچار ڏيهيون ڏيهن وڌندو رهيو. پٺڻن کي جڏهن پيو ڪو اهاڻ نه سمجهيو تڏهن هنن سرامي مڌسڙن سرسڙي کي ويٺي ڪئي ۽ تلسيداس جو گرنت نظر مان ڪڍي پنهنجو رابر ڏار. شري مڌسڙن سرسڙي پستڪ پڙهي پرس ٿيو ۽ هيٺيون رابر ڏنائين، هن ڪاشيءَ روپي آندو ۽ تلسيداس هڪ گهمندڙ ٿرندڙ تلسيءَ جو پڙو آهي، سندس ڪوپتا جو پڙو ڏاڍو سندس آهي ۽ جنهن تي شري رامچندر پڙو وڃي واس ٿو وٺي. پٺڻن کي انهيءَ تي به آرام نه آيو. پستڪ جي پريڪيا جو هنن پڙو هڪ اهاڻ سوچيو. پڳوان وشرونات جي مورتيءَ جي سامهون سڀني کان مٿي پهرائين ويا، ويد جي هيٺان شاستر، شاستر جي هيٺان پراڻ، ۽ سڀني جي هيٺان تلسيداس جو گرنت رامائڻ رکيائون. راس جو مندر بند ڪيو ويو. صبح جو جڏهن مندر ڪوليو ويو ته ماڻهن ڏار نه رام چرچ مانس رامائڻ سڀني جي مٿان رکيل هئو اهو ڏسي پٺڻ پڙو لڳي ٿيا ۽ اچي تلسيداس جي شرن پيا ۽ اڳتي لاءِ وڙ وروڻ چڙهي پور ۽ سڪ سان هلا ٿيا.

سنبت ۱۶۸۰ ۾ سانوڻ مهيني جي ڪرشن پڪي جي ٽيڙ تي چنڊر ڏيهن تلسيداس، پڳوان رگهونات جو سه-رڻ ڪندو گنگا نديءَ جي ڪناري تي تلسي گهاٽ وٽ هيءُ ڇولو چڙهي پڙو رامچندر جي چرٿن ۾ هميشه لاءِ لپن ٿي ويو. تلسيداس رامائڻ کانسواءِ ٻيا به ائينڪ گرنت لاهيا آهن جن ۾ پڳوان جي پڳتي پراڻ آهي، جيڪي به چيو هن جي لاڳاپي ۾ آيا تن جو اڌار ٿيو.

سنبت سورهن سؤ آسي، آسي گنگا جا ٺهر

سانوڻ ٽيڙ پڪي ۾، تلسي چڙو سرور

پڇڻ

ٺل - اڄ منگل وار آهي مهاوير جو وار آهي،

سڄي دل سان جيڪو ڏيائي پڙو ان جو بار آهي..

۱- چيت چاندوڪي پوئم منگل جو جنم ويو ته ڌارو هو،

لال لنگر ٿي گدا هت ۾ سر تي مڪت لڳارو هو

شڪر جو اوتار آهي - مهاوير جو وار آهي - سڄي دل سان..

۲- برهما کان برهم ڪيان جو بل به ٿو ٻارو آهي،

رام ڪاريو شو شڪر جي باندو روپ بڻارو آهي

پڳتيءَ ۾ پندار آهي - مهاوير جو وار آهي - سڄي دل سان..

شمار واحد والڪر فلڊائڪ ليمڊي. ايترو چئي شو پاراميتي انٽر ڏيان ٿي ويا. لئسڊاس شو پگوان جي آڱيا سان ڪاشيء مان ارڙيا هلندو وارو. سنه ۱۶۵۱ شروع لڊو اٿي سال وار نروي اٿڙي لنگن ۾ ئي جوڙي لڙتا جڪ ۾ پگوان راجندر جي چمر وقت. اٿي ڏهين پڙياس جي وقت لئسڊاس پنهنجي گولڊ شري وار چرم مانس ”رامائڻ“ جي رچنا ڪرڻ شروع ڪئي. ۴ سال سنه ۱۶۵۲ ڏهين ٽاء گولڊ سمايت ڪيو. سنه ۱۶۵۳ جي لاء نوي مهيني شڪل پڪ ۾ وار جي وهار جي ڏهين سنه ڪانڊ سمايت ڪيائين. تنهن کان پوء پگوان جي آڱيا سان لئسڊاس ڪاشيء ۾ آيو. اتي هن پگوان وشونات ۽ مالا ان پورٽا کي پنهنجو گولڊ شري وار چرم مانس ”رامائڻ“ پڙهي پڙايو. راجندر شري وشونات جي مندر ۾ گولڊ رکيو ويو. صبح جو جڏهن دروازا کليا ته پستڪ اتي مٿان ”سرم سندر“ اهي لڻا سونوڙي اکرن ۾ لکيل هئا، هيٺان پگوان شڪر جي صبح ايل هئي. اتي ان وقت ايل مائون ”ستيه سرم سندر“ جو آواز ۾ پنهنجي ڪنن سان پڌو. ڪاشيء جي پندرن جڏهن اها ڳالھ ٻڌي تڏهن لئسڊاس جي مٿا سڄي ته سگهيا ۽ ڪنن حسد ساڙو وئي ويو. انهن هڪ مندر ۾ لائيرڪ پيشور کي لئسڊاس جي ماري لاء ليا ڪيو، ان لائيرڪ پنهنجي مندر لٽر جي سڌيء سان هڪ پيمڪر پٿر پيدا ڪري لئسڊاس جي مارڻ لاء موڪليو ويو جڏهن پٿر لئسڊاس وٽ آيو ته ڏٺائين ته ايترونگ ٻلي هرومان کڏا ڪيو پيو آهي جڏهن کي ڏسي پٿر ٻڌن ٻيو لڳو ۽ پيشور لائيرڪ کي اچي ماري ڇڏيائين. ان کان اڳ ۾ پندرن جو دڪ وڌڻ لڳو، نرين لاهي لئسڊاس جي لندا ڪرڻ لڳا ۽ پستڪ کي ٺاس ڪرڻ لاء ڪوشش ڪرڻ لڳا. پستڪ کي ڇوڙائڻ لاء هنن ۴ ڇوڙ وڪليا. ڇوڙ ڏٺو ته لئسڊاس جي ڪتبا جي ڇوڙاڙي ۾ اهڙو ٻڙش ڏاڙه ٻاڻ هت ۾ ڪيو پيو ٿي رهيا آهن. هر ٻئي سوانن جا سرور ساندري ۽ گروي ونگ جا هوا. ڇوڙن کي جڏهن انهن پڙهنداريون چيو درشن لڊو ڏهن سندن ٻڌي شڏ ٿي پئي. پوء ان ڏهين کان وٺي ڇوڙي ڪرڻ ڇڏي ڏنائون. پوء لئسڊاس جا شش ٿي پيا ۽ پگوان راجندر جو ٻچن ڪرڻ لڳا. لئسڊاس کي جڏهن خبر پئي ته پنهنجي خاطر پگوان کي انهي لڪلوت وٺي پئي آهي، سو ڇا ڪيائين ڪتبا جو سب سامان ٻوهمڻ ۽ غريبن کي ڏيئي ڇڏيائين ۽ پستڪ پنهنجي مٿر لڏوڙمل وٽ رکي ڇڏيائين. پستڪ جو هڪ لٽل لئسڊاس ٻاڻ ڪيو جڏهن ان پوء پيا

چور نه تنهنجي محل ۾ هڻومان پنهنجا چور ۾ گهمايا آهن تنهنڪري تون پنهنجي محل ۾ هڻومان جو مندر ٺهراءَ ۽ تون پنهنجي رهڻ لاءِ ٻيو محل جوڙاءَ بادشاهه ائين ئي ڪيو. پوءِ تلسيداس موٽي ڪاشيءَ ۾ آيو. ٿورڙو مل ڪنگا جي ڪناري تي اسي گهاٽ تي تلسيداس جي رهڻ لاءِ هڪ جڳهه ۽ گهاٽ ٺهرائي ڏنو. جيڪو گهاٽ اڄ به ڪاشيءَ ۾ تلسي گهاٽ جي نالي سان مشهور آهي. انهن ڏينهن ۾ تلسيداس جي هاڪ چورڌاري پکڙجي ويئي هئي ۽ پري پري جا ماڻهو سنت مهاتمان هن جو نالو ٻڌي درشن ڪرڻ ۽ سرور ساگر مان به ٿي پڊ ڳائي ٻڌايائين، ڀڪت سندس ڏاڍي واکاڻ ڪئي، ميران ٻائي به تلسيداس جي وقت ۾ ئي گذري هئي. ميران ٻائيءَ کي ڪنهن به جڏهن سندس ڀڳتيءَ ۾ وڃڻ جو عهدا ۽ تنگ ڪندا هئا تڏهن ميران ٻائي تلسيداس کي ڪي شڪاوتون لکي مهراڻ جي سڪوال ٻرهمڻ هٿان چئي تلسيداس ڏانهن موڪلي ته گهر وارا ڀڄڻ جي منع ڪري رهيا آهن ان لاءِ ڇا ڪجي؟ جواب ۾ تلسيداس ميران کي هڪ ڪريتا ٺاهي موڪلي ته ڀڳوان جي ڀڄڻ لاءِ جي مٿن مانئن کي نه لپاڻڻو پوري ته انهن کي به ڇڏي ڀڄڻ ڪرڻ گهرجي. ڪسانين جي ان اڀڻش موجب ميران ٻائي گهر ڇڏي بندرمان ۾ اچي گذرڻ ڳوٺال جي ٻيٽ ۾ لهن رهڻ لڳي.

سنبت ۱۶۲۸ ۾ هڻومان جي آڳيا موجب تلسيداس اڀڙيا پوريءَ ۾ واپس انهن ڏينهن ۾ پرياهه ۾ مانگهه جو ميلو هو جهڊڪري اتي ڪجهه وقت رهي ٻيو، مهلي کان ڇهه ڏينهن پوءِ هڪ ٻڙ جي وٽ هينان کيس پاڪيراڪ ۽ ڀرڻوڻاڻ رشيءَ جو درشن ٿيو. اتي انهيءَ وقت اعائي ڪٿا ٿي رهي هئي جا تلسيداس وارا ڪيتر ۾ پنهنجي گروه کان ٻڌي هئي. اتان هو ڪاشيءَ هليو واپس ڇتي ٻرهمڻ گهاٽ تي هڪ ٻرهمڻ جي گهر ۾ رهڻ لڳو، اتي هن کي من ۾ ڪريتا ٺاهڻ جي شڪتي ڄاڻي ۽ سندس ڪريتا ڪرڻ لڳو، پوءِ ڏينهن جو ڇهه ٻڌ ٺاهيندو هئو سي سڀ رات جو گم ٿي ويندا هئا، ٽين هر روز ٿيندو رعيرو. ٽهڪ ائين ڏينهن جيڪي سهي ۾ شڪر ڀڳوان درشن ڏنو. جنهن کيس آڳيا ڏني ته پنهنجي ڪريتا هندي پاشا ۾ ڪر. تلسيداس جي هڪدم ٿيندڙ ڪلي ٻئي ۽ هر واپس رهيرو. ان وقت ساڪياپ ڳوٺان شڪر ۽ پارواي سندس سامهون اچي بيٺا، تلسيداس هٿ جوڙي ٿام ڪيو. پوءِ شڪر ڀڳوان کيس چيو ته تون وڃي اڀڙيا ۾ ره ۽ پنهنجي ڪريتا هندي پاشا ۾ ٺاهه منهنجي آئينرواد سان پنهنجي ڪريتا

اهو ايجرڻ ڏسي بندراڻ جا ماڻهو تليداس جي چوڻن تي ڪري ٻيا ۽ ادا سر عام تليداس جي مڙها جي ساري ڀاڙ وڙش ۾ ڦهلائي وئي . هڪ ڏينهن دهليءَ جي بادشاهه کي تليداس جي درشن ڪرڻ جي من ۾ ٻاونا ٿي نئون پيهجي وڙير کي بنداس ڪاشيءَ ۾ ٻيڙ ٻڌيڪ تليداس کي وٺي اچڻ لاءِ موڪليو . جڏهن وڙير ڪاشيءَ ۾ پهتو تڏهن تليداس کي ٺهرا ٻاڙ سان بادشاهه جو ٺاهڻ ڏٺو . تليداس دل ۾ چوڻ لڳو ته بادشاهه جو مون ۾ ڪهڙو ڪم آهي؟ جو مولڪي ٺهرايو اٿس، مان اتي ڇا وڃي ڪندس . پر وري دل ۾ واپار آيس ته ڇاڪڏهن مان نه ويندس ته بادشاهه کي منهنجي درشن لاءِ هٿ اڇڙ پوندو . جهنگلي رستي ۾ بادشاهه کي ڏاڍي اڪلوت ٿيندي تنهنڪري اڪيلو منهنجو وڃڻ ليڪ آهي، ائين چئي وڙير سان گڏ دهلي ويا . بادشاهه سندس آدرستگار ڪري سگهاس تي وهاريو ۽ چوڻ لڳو ته مون ٻڌو آهي ته تون ٻيڙيشور سان وڃي مليو آهين جهنگلي رستي ۾ ان ٻار ٻيڙ سڃاڻندو جو درشن ڪراءِ يا ڪرامت ڏيکارو . تليداس جواب ڏنو ته مان هر وقت رام روپي ٿام جهڙي پيهجي پست ٻيڙيندو آهيان . بادشاهه اهو جواب ٻڌي چيس ته تون ڪو وڏو اهمي آهين، رڳو ڪوڙي وڏائي سڃاڻ ۾ ڦهلائي اٿئي . بادشاهه ڪاوڙ جي وڙير کي حڪم ڏنو ته تليداس کي وڃي قيد ۾ وجهوس، ڏسون ٿا ته ٻيڙين ڪيئن لو سهائتا ڪريس . ٻيڙ ٻڌيڪ تليداس کي ٻيڙيشور ۾ وڌو ويو . ٻيڙ تليداس ڇيل ۾ ٻيڙ ڪمار هيرمان کي ياد ڪري ٻڪارڻا لڳو .

سلوڪ

سڪت مڇن آهي ٿام ليهجي، ڄاڻي سڄو جهان
سکر جو ساگر تون سدا، سڀ جو ڪراڻ ڪلڙاڻ
تي ڪناهه هن قعد ۾، ٻيڙ آهيان اڃا ڄاڻ
دها ڪري اچي داس ٿي، مڪم ڪريو هيرمان .

جڏهن هيرمان کي سهائتا لاءِ تليداس ويٺي ڪري ٻڪارڻا لڳو ان وقت هيرمان انهن ٻالندڙن سان اوچتو اچي ٻيڙ ٻڌي سڄاڻ کي ماري تليداس کي قيد مان ڪڍي وڃاڻ جي محل ۾ ڪاهي پيا . محل جا عيوض ٻيڙيندڙن وڃي وڃاڻ جي ڪتب کي هٿ لڳا . تڏهن بادشاهه سڄي رڪمن سميت اچي تليداس جي شرڻ ٻيڙو . ٻيڙ تليداس هيرمان کي ويٺي ڪري چوڻ لڳو ته هاڻي بادشاهه ٻيڙيندڙ آهي . ٻيڄن ٻيڙ ٿي هيرمان ٻالندڙن سميت انٿڙيان ٿي ويو . ٻيڙ تليداس بادشاهه کي

پوءِ تلسيداس سڌو ڪاشيءَ ۾ آيو ۽ اچي ستنن کي ڀنڊارو ڏنو. جنهن ڀنڊاري ۾ تلسيداس وٽ خرب ڌن ڪٺو ٿيو ۽ رات جو ڪن ڇوڙن تلسيداس کي ڦرڻ جو ويچار ڪري سندس جاءِ تي آيا ته ڇا ڏسڻ لاءِ هڪ شيام وڃڻ هٿ ۾ ڏنڻ ٻاڻ ڪڍي پھرو ڏيئي رهيو آهي ان کي ڏسي ڇوڙو موٽي ويا. وري اچي ڏينهن رات جو آيا تڏهن به ساڳيو شيام ڏٺائون. ڇڏهن ٿيون صبح ٿيو ڇوڙو مهانما وٽ اچي ڇوڙو لڳا ته هي مهانما اهو ڪهڙو شيام سندر ڏنڻ ڌاري نوڪر رکيو اٿو جو رات جو پھرو پھرو ڏئي. تلسيداس اها ڳالهه ٻڌي عجب ۾ پئجي ويو ۽ سمجهي ويو ته راجندر هوندو. پوءِ هن ۾ ويچار ڪرڻ لڳو ته منهنجي ڪري رام کي ايترو ڪشت سهڻو پيو آهي سو هڪدم جيڪو مال متاع رکيل هوس سو ڪجهه ڇوڙن کي ۽ ارهمنن کي ڏيئي ٻاڻ وٽ فقط هڪ ڪرمندل ۽ انگڇو رکيو.

هڪ ڏينهن تلسيداس کي دل ۾ ويچار ٿيو ته جيڪر بندران جو درشن ڪجي. اهو ويچار ڪري بندران آيو ۽ اتي اچي شري ڪرشن جي پڙم پڳت پياچيءَ سان مليو جنهن هن جو ڏاڍو آدرستڪار ڪيو، بندران هن ۾ شري ڪرشن جي پوڄا ۾ تلسيداس کي ڏسي هر ڪنهن جي واٽون رڙي ڪرشن ڏي ڪرشن جو شيدو ڪري رهيو هئو تڏهن تلسيداس هن ۾ هيئن چوڻ لڳو:

واڙي ڪرشن سڳو چري، رام نه چري ٿو ڪير
لسي ٿو اڄ ۾ چري، رڪي رام سان ويو

هڪ ڏينهن ناپاچي ڪرشن پڳت پوڄا ۾ ڪي ساڻ وٺي تلسيداس سان وري واڙي ڪرشن جي مندر ۾ درشن ڪرڻ لاءِ ويو، جتي تلسيداس کي ڪرشن پڳراڻ جي موٽيءَ اڳيان مستڪ نه نمايندو ڏسي سڀ ايندڙ وٽ سندس ننڍا ڪرڻ لڳا. تلسيداس تڏهن چوڻ لڳو:

ڇا ورنن ڪريان مورو شام جي، سهڻي ٻڻي آه نات
لسي مستڪ تڏهن نهي، ڇڏهن ڏنڻ ٻاڻ ڪٽو هات

تلسيداس جو ايترو چوڻ ۽ ڪرشن پڳراڻ پنهنجو ويس بدلائي رام روپ ڏنڻ ٻاڻ هٿ ۾ ڪڍي سامهون ٿيو جنهن کي ڏسي ڪوئائين چوڻ لڳو:

سلوڪ

مولي منڪ بدلي ڪري، هٿ ۾ ڪڍي ڏنڻ ٻاڻ
شيرڪ جي پٺ رکڻ لاءِ، ڪير نات ٿو ڪلياڻ.

اٿي سسڪار ڪرڻ ۽ وڃڻ. پوءِ آسپا لوهان جسي ڪهڙي ڪم هيءُ
 نه ۽ مرڪي پئي جهڙي ڏٺو. هاڻا پنهنجي وڃڻ کي مڃڻ ڪريو. ”اهو ٻڌي
 سڀني ماڻهو عجب ۽ بشتي ويا، پوءِ نسيئاس پنهنجو وڃڻ سڃاڻي ڪرڻ لاءِ
 نري واپسندو جي استري ڪري مڙدي جي ويجهو وڃي لڙي، مان ٻائيءَ
 ڏرو هٿ ۾ کڻي مڙدي جسي مڪر وڌو. اوڏي مهل پٽس ٻاون نري
 پٽس لهن جي ڪرڻ سان پواهيءَ آلي کڙو لڳو، پوهڻي پنهنجي پٽيءَ
 تي جهڙو جهڙو ڏسي ڏاڏو خوش ٿي ۽ نسيئاس جي چوڻ تي ڪري
 پئي. اهو لهر سڀني ماڻهو ڏسي نسيئاس جي پکڙيءَ جي وائڻا ڪرڻ
 لڳا. ان ڏينهن کان وٺي هن جو جس ڪري لاهوس وڌندو ويو. نسيئاس
 پنهنجي ڏاڏوس ٻڌي هڪدم ڪشي شهر ڇڏي وڃڻ ڪرڻ لڳو. گهمندي
 گهمندي اهي ساهري در لسي ڏور سان اٽڪ پکيا ٽهڙڻ لڳو. سندس
 استري وٽاڻي جا اڳيا ۽ وٽي هتي لهن آواز سچائي ورتو ۽ اندر وٺي
 آيس ۽ وٽاڻي ڏسي ته مار جو پٽي ڪچهه وقت اڳي ڪار جي چسي ۾
 ڇوڪرو ٻڌو پيو هو سو جهڙو ٻرو وٽاڻي تي پيو آهي. پوءِ سندس استري
 اچي لڳي ته هراج ڇا ڪائيندا؟

ٻرو پڳس هن کي نه سڃاتو ۽ چوڻ لڳو ته وسري ٻائيءَ پٽائيندس مٿ
 سڏو مليا ڳوڙجي، وٽاڻيءَ اٿن تي ڪهڙو. پوءِ اٿي وسري ڪرڻ لڳو.
 ۽ ڇا دلدا ٻائيءَ ڪري وٽاڻيءَ کي سڙهن آنا پڪ لسي ته هي برابر
 نسيئاس آهي. هڪجي وار پکي ڏسي ڏاڏو من ۾ پوس ٿي. پاڻ کي نه ڄاڻائي
 چوڻ لڳي مهراج! مڃڻ ڪهڙو؟ هن جواب ڏنو ته مون وٽ جهڙيءَ ۾ پيا
 آهن. وري پٽائينس ڪٿا اٿار؟ نسيئاس وري به ساڳو جواب ڏنس.
 وٽاڻي وري به چيس ڪر پائاڻا! پر ڇا لاءِ ڪهڙو ڪٿي اچان؟ نسيئاس
 وري به اهوئي جهڙيءَ وارو جواب ڏنس. جڏهن وٽاڻي ڪنهن ڪم
 سب ٻاهر وٺي لڏهن مهالو موقعو ڏسي هليو ويو. ٿوري دير کان پوءِ
 جڏهن وٽاڻي موٽي اچي ڏٺو ته نسيئاس اهوئي ڪرڻ، سو هڪدم ان
 جي ٻوڙڻ لاءِ پٺيان پئي. اوس ٻوڙهيندي جهٻا لڏيءَ جي ڪناري لسي
 آئي. ان ڏس ته نسيئاس ڇڏڻ ڪري رهيو آهي. جڏهن ڇڏڻ کان واندو
 لڏو لڏهن سندس استري کيس پاڻ سان وٺي هليو لاءِ عرض ڪيو. مهالو
 چيس ته تون ڪو به آسڻدي وٺي آهين ۽ اسان ڏور ڏور پيا گذران ڪريون.
 ٻه ٽيون ۽ وڃي ڳوڙن جو ڇڏڻ ڪريو. پر ڪهڙي چوڻ تي ته نسيئاس نه
 ۽ لڏهن وٽاڻي موٽي پنهنجي پکڙي آئي.

دوهو

چتر کورت جـي گهاټ لي هئي ستن جـي پټر
 نلسيداس چندن گهسي نلک ڏئي رگهرو
 ايترو چوڻ لي ۽ نلسيداس جو ڏيان ايڏانهن کين وارو. ٽڏهن هدمان
 وري ۽ انهيءَ سلوڪ کي پڙهڻ لڳو. پر ٽڏهن ۽ هن کي ڪجهه خيال نه
 رهيو. پوءِ پڳوان شري رامچندر پاڻ چوڻ لڳس ته باباجي مان ايترو توکي
 درشن ڪرايان. ائين چئي پڳوان پنهنجن هٿن سان چنڊڻ گهي نلسيداس
 جي مستڪ تي لڳايو. نلک لڳائڻ مهل پڳوان رامچندر جون آڱريون هڏڪي
 نيسوري ڏسڻ ۾ آيون. هيڏانهن طوطي روپي هدمان وري ٿيون پهر واه
 ساڳيو ئي سلوڪ اچاريو جو نلسيداس ٻڌي ورتو. طوطي جو اهو آواز ٻڌي
 نلسيداس جا نيتر ڪليا ۽ گيان آيو ۽ ڏاڍو سک پريم ۾ پڙجي گد گد ٿي
 مرادا پيشوئر ڪهل نيتر پڳوان شري رامچندر جو ساڪياٺ درشن ڪري
 هريءَ جا چرن ڪمل پڪڙي استتي ڪري چوڻ لڳو هي پڳوان مرن کي
 پنڇ مورئيءَ جو درشن ڪرايو. پوءِ پڳوان ساڪياٺ درشن ڏيئي لٿا استو چئي
 ايترو ڏيان لي ويو ۽ نلسيداس ڪامنا گهاٽ ڏانهن آيو الي واهي شري رامچندر
 جو ڏيان دل ۾ ڌري پريم سان شري رامچندر جو پڇن ڪوڻ لڳو. انوقت
 سينا پتي شري رامچندر درشن ڏيڻ لاءِ نلسيداس وٽ آيو ۽ چئن پاسن کان
 عجيب قسم جي روشني ڦهلجي ويئي ۽ ايشمار هائي گهوڙا ڏسڻ ۾ آيس ۽
 انيڪ رشي مني سبت مهاٺا سڀئي وڏي آواز ۾ شري رامچندر جي
 ”جيءَ جيءَ“ مڙاڻ لڳا. شري رامچندر لڳو پرف شتر گهن وچ ۾ سينا
 مانا رت ۾ ويٺل ڏسڻ ۾ آيس ۽ هدمان رگهناٺ جي آڙي ڪري رهيو
 هو. پوءِ شري رامچندر ڏک هڻڻ پنهنجو هٿ نلسيداس جي مٿي تي
 گهمايو. جنهنڪري نلسيداس جا نيتر ڪليا ۽ رات ڏينهن رام نام جو جاپ
 ڪوڻ لڳو.

هڪ ڏينهن ڪاشيءَ ۾ نلسيداس گنگانديءَ تان چـي لڙي پاري
 پاٺ پڙجا لاءِ پنهنجي اسٿان ڏي وڃي رهيو هو ته رستي ۾ هڪ ارهڻ
 جو مڙو ڪي ماڻهو کڻي پئي ويا ۽ سندس استري پٺيان ستي لڳڻ لاءِ وڃي
 رهي هئي. جڏهن انهيءَ استريءَ نلسيداس کي ڏٺو ٽڏهن سندس چرن
 تي ڪري نمسڪار ڪوڻ لڳي. نلسيداس هن کي آشرवाद ڏئي ته ”سدا
 سهاڳڻ هجين“ ماني اهي لفظ ٻڌي واٽي ٿي وئي ۽ چوڻ لڳي، ”هي
 مهاٺا! سهاڳڻ وري ڪيئن؟ پتي ته منهنجو هيءُ مڙو آهي جنهنڪري مان

صبح جو تلمیذاس اس پر کھمب وار لے جا کر ڈسی ھکڑی استان لے
 ڈائی ڈار ڈور سان وار لہا لی وہی آھی جتی راجندر سہتا ۽ اکشم
 براجمان آہن ۽ لہکا جتی پیش کی راج لک ڈائی رہیا آہن . اہا لہکا
 ڈسی کری، جڈھن پھوچی استان ڈاھن مولہو ر رستی پر ھک رورھم
 کڈنس، تلمیذاس ان کی وار لہا جی کالو، کری ہڈائی . پرھم اسڈی
 عتب پر پتی وار ۽ چوٹ لکڑ لہ چارو لہ کرلہ لہو آھن، چورھن وقت
 وار لہا؟ وار لہا لہ اسوہ واری موہی پر لہیدی آھی . تلمیذاس چہس
 ہل لہا ڈیکاربانہ اہرہ پرھم سان کڈھی الھی ۽ جاء لی ہوتا جتی
 تلمیذاس وار لہا ڈسی آہر ہو، الی لہ لکٹا ھئی وار لہا لہ کر ھو
 پکی، لڈھن تلمیذاس اچوچ پر پتی رور ۽ ھدومان واری کالو، ہاد آس
 لڈھن ڈارو لہی لہو، پرھم ھن کی چرار سچھی ھلہو وار، اہرہ تلمیذاس
 پھوچی استان لی اچی ھدومان کی ہاد کور . مہار پگم کی واکل
 ڈسی وری اوی روشن ڈالامس . تلمیذاس ھدومان کی لہسکار کری
 چور ھدومان ا مہون لہ اہا وار لہا کری سچھی مہون اہن لہ چارو لہ
 ساکھت پگوان چور روشن کری وھو آھیاں، مولکان وڈی ہل لی ھالہی
 ارھان کر ہا کری مولکی ضرور روشن کرارہ ھدومان تلمیذاس جا اھی
 اہرہ پرا وچن ہڈی ڈوچ ڈائی چوٹ لکڑ لہا ہی اہرہ پگم مان وری لوکی
 لہون اہرہ شری رگھند آئند کند شری راجندر چور روشن کرالہندس،
 لہون سہالہی وار گھات لی وج الی ضرور لوکی شری راجندر چور روشن
 لہندر . الہن چلی ھومان الہر ڈان لی وار .

مہار چا اھی وچن ہڈی تلمیذاس ہڈی ڈہن وار گھات لی وار پتی
 ڈہن ساجہ ۱۶۰۷ جی مولی اماس ہڈ ڈہن وری پگوان راجندر لہی
 کی روشن ڈلو، ھن دہی جھن تلمیذاس سان کری چندن گھسٹ لکڑ
 ان رات ھک ستن جی مہدی اندان لکھٹ لکھی جھن پر او . راجکار
 ھک شام ۽ اہو گورو ہالک جی روم پر تلمیذاس رت آہا . جھن وقت
 تلمیذاس ارجا لہ چندن کھی وھو ھو الہن ہالکن اچی تلمیذاس کی
 چور لہا چندن اسان کی ڈہو لہ کھی کری اسان لوکی لک ڈاون .
 مہالہ الہن ڈسی چندن کھی ڈلو ۽ ہالہ ارمالہ سچدالند ہار اہرہ شری
 راجندر لک ڈیٹ لکھی، لڈھن ھدومان سوچہ لہا ھو مہو لہ الہن اہرہ
 تلمیذاس جی عمان وچن سو شروشی چور روم ڈاری ورو سان ہکاری

تلسيداس جو ڇيرون

انتر ۽ اڳ ۾ هجي ها ته مان هن ٽيچ جوڙ ۾ ڇڏي ڇڏان هاڻ ۽
 ٻڌ هڪڙو اڀاءُ توکي ٻڌايان ٿو، جنهن کي توکي جلدي سري رکهند
 شري رامچندر جو روشن ٿيندو، هتي ڪرڻ گهٽ ٿي رمانا جي ڪ
 ٿيندي آهي، اتي سري ٻال جتي همدان هڪ ڪوڙهي روڳي ۽ جو روڳ
 ڌاري روز ايندو آهي. سڀني کان پهرين ائين ايندو آهي ۽ سڀني جي پٺيان
 اچي وهندو آهي، سڀني کان اڳ ايندو آهي ۽ سڀني کان پوءِ ويندو آهي، ڪو
 کي هڪ ڦاٽل پراڻو ڏيئي ٻڌل هوندو اٿس ڇاڪاڻ ته همدان کي رمانا ٻڌڻ
 مان ڏاڍو پلڙي رس آندو ايندو آهي جنهن کي ٻال اڪائي روز ايندو
 آهي. تون جهڙو ڪڏهن ان جي شرڻ وٺين ته هر توکي ضرور شري رامچندر
 جو روشن ڪرائيندو. اهڙو شپ سماچار ٻڌي تلسيداس پريست کي نمسڪار
 ڪري سڌو ڏال نشان موجب ان جاءِ تي آيو. اچي ڏٺائين ته اڀار هڪ
 ڪوڙهو روڳي منڇ سڀني جي پٺيان ويندو آهي. جڏهن ڪٿا بند ٿي ۽
 سڀ گهر وڃڻ لڳا تڏهن اهو شخص همدان جو ڪوڙهي جي روپ ۾ اتي
 هليو لڳو، تلسيداس ان جي پٺ ورتي. جڏهن شهر کان ٻاهر نڪتا تڏهن
 تلسيداس اڪيلو ڏسي ان جا چرن پڪڙي پهرن تي ڪري پيو. تنهنجي
 همدان پڇيس تون ڪير آهين، مون کي ڇو ٿو پڪڙين، مان ڪجهه نه، نه
 ڇاڻان، مون کي ڇڏ. پر تلسيداس هن جي چرن کي نه ڇڏيو ۽ چوڻ لڳو ته
 ان پروف جو سڀڪار ٻال آهين جهڙين مون کي ڇو ٿو پڪڙين، مان ڪجهه نه، نه
 ڪرائيندڙن تهنائين توهان جهڙي ڪرپالڙن کي نه ڇڏيندس. پوءِ همدان
 تلسيداس جو رامچندر جي چرن ۾ پڪڙي ورتائين. پوءِ همدان
 ڪاربانيس ۽ شو منتر جو اڀايش ڪري چيائينس ته ڇتر ڪرڻ وڃي پلڙي
 سان پڳتي ڪر ۽ منتر جو چاپ چپ. هڪڙي ڏينهن جهنگل ۾ اچي رڻن ڪيائين ته ڇا ٿو ڏسي جو شام ۽

پٺيان گهوڙا ٻوڙائيندا پيا اچن. انهن جو ماڻهري روپ ڏسي تلسيداس
 وس اچڻ ۾ پئجي ويو. تڏهن به تلسيداس هنن کي سڃاڻي نه.
 هن سمجهيو ته ڪي راجي راجڪمار آهن. ٿوري دير کان پوءِ
 اچي چيس ته ڪيئن شري رامچندر جو روشن ڪيڻ جو هتان پئي
 مار رامچندر ۽ لڪشمن ليکي ويا. تلسيداس همدان جا اهي وچن
 ۾ پڇنائين لڳو. انهن ئي همدان دلداري ڏئي چيس ته وري
 به روشن ٿيندو. انهن چئي همدان انتر ڏهاڙن تي وارو.

عجب ۽ پٽي پٽي کي چوڻ لڳي ته اوهان ڪهڙي دستي کان مٿي ڇڙهي
اڏي، راند جو آيا آهيو جو سهڻي دستا بند آهن. لڏهن سنڀار ۾ مثال
لنبداس چوڻ لڳو ته او جا اوڙي ٻڏي ڇڏي آهي. لڏهن جي دستي مان
هلڻ آيس. پٽي جي واٽان اهي لڏا ٻڏي وائڙي ٿي وئي ۽ اڪدم اتي
ٻيا ٽسي ته پٽ ئي ٽالڪ اوڙي، وانگر لٽڪو پيو آهي. اهو اسرار ٽسي
پٽي کي چوڻ لڳي ته اڃا ٿاڻ!

لع نه آيو پاڻ لڙڪي، ڊوڙي آئمن اڌ راند
ڏڪار آه. اهڙي ٻولهي کي، ڇا چوان توکي ٿاڻ
راند اڌل ٻول سوار سان، جهڙو نهجهڙو پيار آه.
اڌل ٻول ڏکڻ سري وار سان، نه پڙو نهجهڙو پيار آه.

استريءَ جا اهڙا پاڻ روئي وڃن ٻڏي لڏهن جي هڙدي ۾ اهڙو ڳهاڙ
ڪري ڇڏيو جو هڪ نه اڳي وڌوان ۽ گمان وان پڻس هڙ، وري جو
استريءَ جي مک مان گمان ۽ ويراڳ روئي شمع ٻڌائين سو اڪدم ويراڳ لڳي
وٽس ۽ نهجهڙي استريءَ کي ”نهجهڙو چورس ستم آهي“ آئمن چئي سڌو
وڙٽاڻ جي لنگر ڪاشيءَ هلڻ وڌو. جتي وڃي راند ڏهين الهيءَ ۾
ٻيا جهڳڙو سري راندو چور ٻڌن ڏٺا ڪوڻ لڳو ۽ هر وقت شڪو
ٻڌڻ کي اهائي ويهي ڪندو هو ته هي ٻڌڻ مون داس کي الهيءَ سڏالند
سري وڌهندن جو درشن ڪراه. اس راند ڏهين اهائي لڏهن وائي راند
هڙدي هوس، اهو من ۾ ٻولهي وڃي جتي راندو آهي ڪٿا لڏهن
هڙي اتي اڌل ٻول سان وڃي ڪٿا ٻڌائو هو. الهيءَ وچ ڌارا ڪٿو ۾ وڃي هڪ
ڪوڻ ڪٿائين. ان جي خوب اهل شيوا ڪري اڌل ٻول راندو ٻڌائين. وري
ڪاشيءَ ۾ وڃي وڌهندن جي ٻڌهيءَ جو وس ٻڌڻ لڳو. وڌائو صبح جو
ڇڏهن جهنگل ۾ ويٺو هو ۽ موٽڻ وقت جهنگل ڪوٺيل ۾ ٻائي اڇندو هوس
سو هڪ ٻي جي وڻ هٿان هاري ايندو هو. هڪڙي ڏهين ٻائي ٻڌائڻ
دسري وٽس. ڇڏهن ان وڻ وٽ اڇندو لڏهن ڏاڍو ڏک ٿيس ۽ پٽيءَ ۾
پٽي وڻ وٽ آهي رهيو، ته استريءَ ۾ وڻ مان هڪ ٻول چوڻ لڳس ته
مان هو وڻو نهجهڙو ٻڌائيل جل ٿي ڪري ٻولس مثالندو آهيان. ڇاڪڏهن
هڪ ڏهين پٽي وڻن ته حڪمت نه آهي! مان اولي ڏاڍو ٻولس ٿيو آهيان،
نهجهڙي مان خوش ٿي چوان ٿو ته جهنگل ٺڪي ڪهڙو آهي سو بلاشڪ
هو. لڏهن اڄ ڏک ويراڳي لڏهن چوڻ لڳو ته مون کي سري وار چنڊ
جو درشن ڪراه. اهو وڃن پٽي ٻولس کي چوڻ لڳو ته مون ۾ جهنگل

ڪار ڪتن واري مهيني ۾ راجاپور ۾ دهن بندو نالي سرهڻ ڪٽڻ سميت ڄمنا ۾ بنان ڪرڻ لاءِ آيو جنهن تلسيداس کي ڪٿا ڪندو ڏسي هن ۾ وڃار ڪري پنهنجي ڪنيا ڏيڻ جو پڪو ارادو ڪيو. پٽريائين لاءِ تلسيداس ٺٽي ۽ ڇيو ۾ پوءِ دهن بندو جي زور ڀرڻ تي نيڪ قبول ڪيائين.

سنبت ۱۵۸۳ ڇهين مهيني شڪل پڪهه جي نيرس وسپت جي ڏينهن تلسيداس جو وڏائو پندف دهن بندو پارڊوار جي ڏي ۽ رٽاولي ۽ سان ٿيو. رٽاولي تمام سندر ۽ ڳڙان هئي ۽ پٿر وٽ ڏرم ٻالڻ لاءِ سڄو وقت پنهنجي پٽيءَ جي شيرا دل وڃان سان ڪندي هئي. هن کي هڪ پٽ ڄائو. جنهن جو نالو نالڪ رکيو. تلسيداس جو زال سان ايترو نه بربر ٿي ويو جو هڪ ٻل به هن کي اکين کان پري نه ڪندو هو. ڪيترا ڀيرا سندس ساهري ڳڙان ماڻهو آيس، ٽڏهن به پٿر پگت جهڙي ڪامڊو پنهنجي ڀنڀي ۾ چڙ ڪندو ٻڏي ڇڏيو هو سو ڪڏهن به موڪل ڪين ڏيندو هوس.

هڪ ڏينهن سندس سالو پنهنجي ڀيڻ کي وٺڻ لاءِ آيو مگر تلسيداس موڪل نه ڏنس. جڏهن ڪنهن ڪم سبب تلسيداس ٻاهر ويو ٽڏهن سندس سالي ڇا ڪيو جو پنهنجي ڀيڻ کي پڪي وٺي هليو ويو. جڏهن تلسيداس موٽي ڳوڙ آيو، اچي ڏسي ته زال ٺهڻي ڪانه. ٽڏهن ڏاڍو وياڪل ٿيو ۽ اوڏي مهل آڏيءَ رات جو ساهري ڳوڙ جو رستو ورتائين. ڪار جي انڌ ۾ ڦاٿل تلسيداس ائين نه پندو ڪي ڇو بندو ويو جيئن ڪنهن سان ڪو لڙائيءَ تي وڃڻ مهل فقط اڳ جو خيال ڪندو آهي ۽ پوئتي نٿا ڀڄندو ئي نه آهي. ٿيڻ تلسيداس پندو ڪندو اچي جهانديءَ جي ڪناري لسي پٿر، ٽڏهن طرفان به ڇري نه اچ ته لڳان ٽڏهن ڪڏهن لڳان. سو تمام حيران ٿي ندي پار ڪرڻ لاءِ سوچڻ لڳو ته ايتري ۾ هڪ مڙو نديءَ ۾ لڙهندو پئي آيو. ٽوڙي ٻيڙي تلسيداس هڪ مڇرو سمجهي پڪڙي ان تي سوار ٿي نديءَ جي پار وڃڻ لڳو. جڏهن نديءَ جي پار پٿر ٽڏهن سڌو ساهري ڳوڙ آيو اچي ڏسي ته مار سڀ در بند ٿيا آهن ۽ سڀئي ننڊ ۾ ئي اوتار ٿي سمهيا ٿيا آهن. ٽڏهن دل ۾ خيال ڪيائين ته هن وقت ڪنهن کي به ننڊ مان ڄاڻائڻ ٿيڪ نه آهي. پوءِ مٿي دريءَ ڏانهن ڦارڻ لڳو. ڇا ڏسي ته مار هڪ نورڙي ٺنگي بيٺي آهي. نورڙي ڏسي تلسيداس ڏاڍو خوش ٿيو. پوءِ انهيءَ نورڙيءَ جي وسيلي چڙهي مٿي ٻنگلي ۾ ويٺو ۽ وڃي پنهنجي زال کي ڄاڻائڻ لڳو. تلسيداس جي ڄاڻائڻ تي رٽاولي پوک ٿري اٿي

وٽ ائين پنهجي هٿن سان پوڄڻ ڪارائيندي هئي. اهو ئي لوڪن کي
عقب ڇڏيو هو. هيءُ استري ڪهڙي آهي؟ اهڙي طرح ٻه سال گذري ويا.
پارواڻ جي اها مڃتا ڏسي شڪر پڳڙاڻ پنهجي هڪ ٻياري پکيٽ ۾
هري سڙيءَ کي آڻيا ڏئي ۽ هر دور وڃي ان ٻالڪ جي وڏا ۽ ٻالڻ ۾
پندوبست ڪر. شڪر پڳڙاڻ جي آڻيا ٻالڻ لڙ هري ساڙو هري ٻار ۽ آڙ
۽ آڙ ڪري ٻالڪ کي پنهجي اسٿان تي وٺي وڃي ٻالڪ جو ٺالو
ڀار ٻوڙا رکيو. اٺاڻ هٿن کي اڏڻا اڙويءَ وٺي وار جتي سنبت ۱۵۶۱ مائڪو.
پنهجي جي شڪل پکي جي پنهجي لٽ شڪروار ڏانهن لئسيداس کي چٽو
ٻاڙ وٺو. وار ٻوڙو بنا سڪارو جي ڪاٺي مٿي چوڻ ۽ اڇاڙو شروع ڪيو،
جو ڏسي سڀ ڪرم ۽ پڇي ٿي ويا. اهو هري سڙي وڌو ۽ پکيٽن
جا پنج سڪڪا ڪڍي وار ٻوڙي کي لٽيءَ جو چوڙا ڪيو ڏئي وار لار
جو مٿي اڏي ڏئي سندس ٺالو لئسيداس رکيو. اڏڻا ۽ هري کيس
وڏا پڙهائي ۽ سڄي وائالڻ جي ڪٿا ٻڌائي. ڇا هن جي هڙي تي اڪري
وئي. هڪ ئي سندس وڏا سان اڳي چاهه هو سو تمام شراقي سان ٿوري
لٽ ۽ ڪرو جي ڪرو سان وڌ شاستر ۽ سڪڪرم پڙهي وڏو هوشيار
وڌو ان پند تي اهو جو سندس وڏا جي خوشيءَ سندس ڇڄيل وائالڻ
۽ هڪ ۽ هري آهي. هٿن ڪلام جو ڪل پنهجي خوشيءَ ٻالڻ ظاهر ڪندو
آهي. جو اڄ لائين وائالڻ ساري پارم وڙش ۽ سندس ديش جي هر هڪ ڪو
کي سر ٻاڙاڻ ٻڌائي رهيو آهي. لئسيداس وڏا ۽ پڙهي ٻه ڏنري وهدوار
۽ ٽاسي اهو. لڏهن ڪرو کان موڪل وٺي پنهجي ڳوٺ ۾ آيو. ان وقت
سندس پٽ جو مولو ٿي چڪو هو. سندس ڪٽنب جو ڪرد ٻائي حياءُ ڪرد
هو. اتي هري هن پنهجي پٽ جو ۽ پٽ جو پند ٿوري ۽ شراڻ ڪيو. اهو
پنهجي وار لار جو اڇن سڀ سنگ ڪيو. ماڻهن کي اهو روز شام جو
پڳڙاڻ واهندو جي ڪٿا ٻڌائيندو هو. هر ڪو سندس ڪٿا پڙهي آندو
اڏوڪ ٻيو ٻه ٻه ڪڍ ٿي ويندو هو ۽ وار لار جو جس ٻڌائيندو هو.

سلوڪ

ننسي جو آڙ ڇڪو ۽ جن نه جهون سڙي وار
ٽالڻ ٻوڙا ۽ ٻالڻ، لٽن جو سڀ حرام
ڪمار ڪروڙ ۽ لڙپ جي، جهون من ۽ ڪاڻ
ننسي پند ۽ ٻوڙو، اتي هڪ سمان.

شري گوسوامي تلسيداس جو جيون ڇوٽو

تلسي هن سنڀار ۾، سڀ کي ڄاڻو هڪ سمان

نه ڄاڻي ڪنهن ويس ۾، ملي اچي ڀڳوان.

گوسوامي تلسيداس جنهن ڪلچر جي سمي ۾ مٿس جي اڌار ڪرڻ لاءِ ۽ سنڀار ساگر پار ڪرڻ لاءِ هڪ سندر امولڪ رامائڻ جي رچنا ڪئي، جنهن جو نالو ڪنهن به پڙهيل پاڻ يا ڀڄڻ کان ڳجهو نه هوندو، پر اهڙو هندو ڪو ورتي لهندو جنهن کي سندس رچيل رامائڻ جي سڌ نه هوندي، پر ڪي ماڻهو اهڙا گهڻا هوندا، جن کي گوسواميءَ جي جيون ڇوٽو جو ڳيان نه هوندو. پر رام پڪٽ تلسيداس سرابارڻ پڻ ذات ۾ اڄهڻ هيو. سندس پٽا جو نالو آنمارام ۽ ماما جو نالو هلسي هيو. هن پڪٽ شرومن جو جنم ڄمنا نديءَ جي ڪناري تي پراڳ جي ويجهو باندا ضلع ۾ راجاپور نالي ننگر ۾ سبت ۱۵۵۴ وڪرم ۾ ٿيو. ايشور جي مهما ابرم اڀار آهي جو اهڙي سلچڻي ۽ پراڪرمي پڪٽ جو جنم مول نڪشتر جي پهرين ڇوٽ ۾ ٿيو. اهڙي نڪشتر ۾ ٻالڪ جو جنم ٿيڻ ماما پٽا لاءِ نقصانڪار سمجهيو ويندو هو، وري جو ڄمڻ وقت عام طرح جي، ”اوٿان، اوٿان“ جي بدران ”رام، رام“ اچار پئي نڪتا. ان وقت شڪل اٽڪل پنجن سالن جي ٻالڪ ڄمان پئي لڳي ۽ وٽ ۾ پنهو، ڏنڊ ٿي موجود هئس. اهو اسرار ڏسي سندس ماما پٽا گهڙائجي ويا.

پراچين سمي ۾ هندستان ۾ جيڪڏهن ڪنهن جي گهر ۾ مول نڪشتر جي پهرين ڇوٽ ۾ پٽ جو جنم ٿيندو هو ته شاسترن جي نيم موجب ان جا ماءُ ٻيءَ ٻار کي پنهنجي گهر کان ٻاهر ڪڍي ڇڏيندا هئا. ڇاڪاڻ ته ڇهين آدي ڳرڻين ۾ ڄاڻايل آهي ته جو ٻالڪ انهيءَ مهورف ۾ پيدا ٿئي ٿو ته سندس ماما پٽا اٺن سالن تائين ٻالڪ جو منهن نه ڏسن ۽ گهر کان ٻاهر ڪڍي ڇڏين. جنهن وقت سنڀار ساگر تيار ڪرڻ واري رامائڻ جي ڪوشش ڪئي ماما پٽا ڏهين ڏينهن وٽ ۾ ماما هلسي چنبا داسي کي پنهنجا سڀ زر ۽ زيار لاهي ڏنا ۽ پنهنجو نئون چاول ٻار سونهي کيس راترو وٽ لڪائي روانو ڪيو، ۽ پئي ڏينهن ڪيارس جي ڏينهن هلسيءَ پراڻ ٺاهيا. داسي چنبا ان ٻالڪ کي ڪڍي پنهنجي گهر هريور ڳوٺ ۾ آڻي جتي ٻالڪ کي ڪانءَ جو ڪير پياري ٻالڪ جو ٻالڻ پورش ڪيو. جڏهن تلسيداس ساڍن پنجن سالن جو ٿيو، تڏهن چنبا به اڄل جو شڪار ٿي وئي. هاڻ تلسيداس هڪ اناث ٻالڪ ٿي پيو ۽ در در پٽڪڻ لڳو. هن هونظهار ٻالڪ ٿي جڳت چنبي باروتيءَ کي دبا آڻي، جا هڪ اڙهڻي ۾ ويس ڌاري هر روز تلسيداس

چند روز بعد از این که سید و کاتب سید لاس بی و برادران از قوت
 دنیا کناری از لایق بودی. سید و برادران از قوت دنیا کناری
 نه آمدی. اسری بی در دولت سب کچه ملی کنی. برادران از قوت
 ملی کنی.

هي نئي داس جو راءائو ماڻا جي موٽ ۽ ڪٽنب جي چار ۾ ڦاٿل مڻس
جو اڏاڻ ڪري لو ۽ ڀاڄيل کي موڪل جي راند ڏيکاري لڙو ۽ ٻرند سڪ رکڻ
واري کي ٻڌي ۽ هر مارڪ ڏيکاري ٿو. آڻا آهستي ۾ هن راءائو جو لڻ
۽ روز ٻرند سان پات ڪرند. جنهن جي پڙهڻ سان ٻيا پڙهي ڪڙهڻ سان
شري رام پندرو اڻ ٿي ٻرسن ٿي من ڇڏن مرادون اڏواري ڪري ٿو.

۱۔ ماہا ککر ماہا ملی۔ ککر ککر لہری عاتق

ماسی داس غریب کی - کوئی نہ اچھی بات

۲- کسی جگر آہ کر۔ کر لہجہ دو کام

دہی کو نکڑا پلا۔ امی کو ہری لام

دعا نذر کا مول ہے۔ باب مول ایمان

ملی دیا نہ چورلی۔ جب لکے گھٹ پر پراں

مقدمہ

للہ - سري رام سري رام سري رام چنڊ - دنيا جي دکن کان لنگهي پار ڪر

(۱) - ري رام چر لالو ملو الكي - چكي جن پراممن سو لالو المتي

جدي ديت ليهيكي سو سئو التي . وحي شرن ليهيكي لون هككارا يه . سربار

(۲) سچي دل سان ڄڻڪو سروراه چئي - سڳي سر دلدار ۽ ڏکي لاءِ رهي

.....

(۲) ستهی لام کی جو گوی ہاد لو۔ دکی دل نہتی گری شاد لو

مکری من عوجی کان آزاد لو۔ کو ہوا بگتی دیکھ من پر ہر.....

(۴) در "المر" (و ما) و اور کو متوجه - دیکھ ۴ غم و اور کو

کوزی بل و جکر اون والدو هجمن - هلی کمر کونیا سچور استر له.

سلاو

دار امینہ کی آوی، یوحنا کی ہوشیار

ئىلىنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدا، بار بار ئۆزىنىڭ ئىسمىنى ئاڭلىغاندا،

سلوک

دائر نامہ در کتبہ دور آہ - چمن دکنی کتبہ

۴۰ چکی نوہ رس - گری نہ چکا ۴-۱۱۰

ٿي سا پنهنجو لوڪ ٻرلوڪ ٻڙي ٿي. ڪٿي به هن ڪي سڪ نٿو ملي. مثال سڀني کي ان ۾ هلاڪ کان رامچندر ڪيتري قدر سمجهاريو ۽ ڏورم نٿي ڏاڻي پر سڀني جو ڏورم سڀني کان اوچو رهيو، سڀني رامچندر کي ان وقت ڇا ٿي چوي: هي ٻارو ٺاڪ! توهان کان سواءِ دنيا جا سڀئي ڀدارت مونکي وڃي ٻارو آهن ۽ هي ڏور ڏور ۽ هيءَ هار سڀنگار ۽ مهل ماڙارن توهان کان سواءِ مونکي مٽيءَ سمان آهين. جيئن ساهه بنا سرور ۽ پاڻيءَ بنا مڇلي، جيئن هي ٺاڪ! ٻارن کان سواءِ استري آهي. آءُ وائي ٿي رهان هڪل ۾، توهان چڙهي ٿي رهو ان ۾ ڇا توهان پڇاريو ڇو، مان ڀڄيان ٻڙي؟

سڀني اهو ثابت ڪري ڏيکاريو ته سنسار ۾ وڏي ۾ وڏي مشڪل هستي هئي جي اڳيان ڪڇ نه آهي. جيئن سڀني عڪ خطرناڪ راکش جي بد رهڻ ڪري نه، جنهن وانگر ڪان سڄو سنسار ڏکي رهيو هئو، تنهن وانگر ڪي هن اهلا ابي ٻارو همٿ ٻڏي چيڪا ڦٽ لعنت وانگر ٿي وڌي هئي سو ان مان ائين ڄاڻجي ٿو ته استري اهلا هوندي ۽ پنهنجي ست ڏورم ۾ قائم هئي ۽ دنيا جي ڪار هستي ان ڪري جهڪائي نٿي سگهي. پر جڏهن هن ٿي ڪوڙو ڪلڪ لڳو ڪري کيس گهر مان ٻاهر ڪڍي ڇڏيو هو ان وقت سڀني گهڙي هوندي ۽ همٿ نه هاري. ايترو انياع هڻو ڪري پنهنجي پٽيءَ ۽ ٻچا جي مددائي نه ٿي ڪرڻ چاهي. سڀني ٻنهي ٻارڪري ۾ ڪي شترو وڌيا ۽ وڌيا ٻڙهائي وڌوان بڻائي ٿي. جيڪي استريون اهڙا چارو ٻڙهنديون، اهي سڀني مانا وانگر پنهنجي ڏورم ٿي قائم رهنديون ۽ پٽيءَ کي پيشور ڪري ٻڙهنديون، پٽي آڳيا کي ڀڳوان جي آڳيا ڪري سمجهنديون. ان جي درشن سان پنهنجا نيتز سڻا ٻيون ڪنديون. هر ڪنهن استريءَ جو فرض آهي ته سڀني وانگر پنهنجي پٽيءَ ۾ سڄو ٻارو رکي جنهنڪري لوڪ ٻارڪ ۾ سدائين سڪ پائينديون.

گهر جي ڦوٽ

جتي جنهن گهر ۾ قربت آهي، استري پٽيءَ جي آڳيا نٿي مڃي ۽ پٽ پٽ جو دشمن آهي، اهو گهر جلد ئي ناس ٿي وڃي ٿو. ساڳيو مثال وانگر جي گهر ۾ ٿيو. وانگر جڏهن ٻرائي استري ڪئي آيو نڌين پيشو ڪي اهو ٻڌو. جنهن ٿي پيشو وانگر کي گهڙي ٿي سمجهاريو پر وانگر اٿو ڪروڙ ۾ ٻي ڳاڙهو ٿي وار ۽ پيشو ڪي لتون هڻي گهر کان ٻاهر ڪڍي ڇڏيو، پيشو پنهنجي بدلي وٺڻ جي ارادي سان رامچندر سان اچي مليو ۽ کيس لڌڪا جو سمورو پيد ٻڌا. انهيءَ ڦوٽ ڪري اهڙو زار دست قلعو

جي من سان سڄي شيرا ڪئي جهن جو اڄ ڏينهن ٽالهن ٺالو پير ڳاڙجي .
سڄو شيرڪ ڌرم

هڪ سڄو شيرڪ واپچندو جو همدان هئو. پنهجي ڌرم پالڻ لاءِ همدان
 جي آدرش مان سکيا وٺي، ڇاڪاڻ ته بنا ڪنهن لالچ ڪهت جي ڀڳوان
 جي چرن ڪمان جي شيرا ڪندو رهندو هو. ڇوڪڙهن واپچندو ڪٿي هڪ
 ڪم چوندو هوس ته شيرڪ هڪ جي ٻڌان به نسي ڪم ڪري ايندو هو.
 مثال: همدان لڪا ۾ جڏهن سينا جي ڳولهن لاءِ وار هو، ان سان گڏ
 وارو کي سهڻائي آڻي هئو ۽ راکش جي طاقت پل جو پتو لڳائي آڻي هئو ۽
 دشمن جي دلن تي دهڪڙ جهلائڻ لاءِ اشڪ باغ آڇاڙي لڪا کي جهلائي
 آڻي هو. همدان شري واپچندو جي من سان سڄي شيرا ڪندو هو ۽
 سندن ان جي ڀڳتيءَ ۾ لڳو رهندو هو. سري واپچندو ڀڳوان کي سڄو
 شيرڪ جهلائي هن کي ”ميشه لاءِ رنگ ۾ رنگي ڇڏيو، جو واپچندو سان گڏ
 ٿور ٿور ۾ همدان جي اڇاڙي آڻي رهي. لڪهه ۽ سينا سمان همدان کي
 واپچندو جي وڏائي ڪري مڙو وار آهي جيئن هرڪو چوندو آهي:
 ”رام لڪهه ڄاڻڪي، جن ڀرور همدان ڪي.“

هتوڻا جو ڀرڀم

سڄا متر اهي آهن ڇوڪي مصيبت اچڻ وقت ٻالهن ٻيلي لاءِ بهن ۽
 مٿي ڪهڙي طرح ٺاهجي، تنهنجو مثال واپچندو ۽ سگرو جي مٿي جو
 آهي. واپچندو جي پل سان سگرو هڪ وڻندڙ ٻانڌر مان شڪتوان وڃي
 ٿورو سگرو پنهجي مٿي جو فرض ادا ڪرڻ لاءِ متر جو دڪو پنهجوڙ دڪو
 جهلي جان ڇوڪي ۾ وڃي وارو ڪهڙي ٻليءَ سان سامهون ٿورو سگرو متر
 جي من سان سهائتا ڪئي. سري واپچندو به هن جو ڪلام ڪري ڇڏيو.
 سڄي مٿي سڪر آندو ڏيڻ واري آهي. ميش جا سڀ دڪ دور ڪرڻ واري
 آهي. هي ڪلش ۽ شورو ۽ ٻي جي لاس ڪرڻ وارو آهي. ٻيهر وشراس
 جو اڏار آهي، من ۽ اوترون جي سڪر جو ڪاڙو آهي. هيءُ ئي هڪڙو
 مومبي ٻولن آهي جو دڪ سڪر ان ۾ ٻئي سمائي وڃن ٿا. متر اهو ئي جو
 اڏي ويل ڪم آهي. جيئن لئسڊاس چيو آهي ته:-

”ڏهه ڌرم متر ۽ ٺاري. آڏو ڪال ۾ ٻڙڪن اهي چار ئي“

پتوڙت ڌرم

سارو استروا جو ڌرم اهوئي آهي جو پنهجي پتيءَ جي من سان
 سان سڄي شيرا ڪن. جا سهائتا، ميش سرور جو اهڙو موقعو هٿن مان وڃائي

ڪوئي ديس ڏسڻ ۾ نٿو اچي جتي مـروڻڪي پيارو ڀاءُ ملي سگهي. جيئن منهنجي ڀاءُ بن لاءِ منهنجي پٺيان آيو هو تيئن مان به هن جي پٺيان به لوڪ ويندس، لڳهه به ٻوٽو وس پهنجي استري ۽ مانا ڪسي ڇڏي محلاتن جي سڪن کي ٽوڪڙ هڻي رامچندر سان گڏ هن ڀوڳڻ قبول ڪيو. وري ڀرت ڇوڙ ڀراري ٻوٽو ڏي ڏيان ڪڇي ٿو ٿڌهن هن جي تعريف ڪرڻ ڇوڙ آهي. رامچندر کي اهوڏيا به نه ڏسي ڀرت ڇوڙو ٿي پيو ۽ سراسر جي به سڌ نه رهيس ۽ ڪروڙ ۾ اچي پهنجي مانا ڪيڪيءَ ڪي ٿو ڇوڙ ڇوڙا لفظ ڇڏي ڏنائين.

”اڙي، ڪمٽي اچڻ وقت ٽون ٽئين به ٿئي! ڇو اهڙا ڪندو وڃن گهرندي پنهنجي واپس ۾ ڪيئن به ٿئي پيا.“ اهڙا ٻيا به لفظ هن جي واپس مان نڪتا جنهن جي ڪري سندس چوڙو ٿي ڪلڪ لڳي ٿو به نيتيءَ ۽ نياڻ انوسار چوڙ ڪيس چٽائي ٿو ڇڏي. ڀرت ان ۾ وڃي رامچندر کي واپس آڻڻ لاءِ هر طرح جي ڪوشش ڪري ٿو. پر جڏهن هڪ واپس نٿو اچي ٿڌهن ڀاڻ به سڀ راجائي ڀرڻ ڇڏي جيترا سال رامچندر هن ۾ رهيو اوترا سال ڀرت به اهوڏيا جي ويجهو ان ۾ جهوڙي ٺاهي ڀاءُ جي جدائيءَ ۾ کاڌو پيئو ۽ سراسر ڪرڻ ڇڏي ڏنو. ڦل ڦول کائي ڪپڙو ڪپڙا پائي مڪت جي اندران چٽائون رکيائين ۽ رام ڇوڙو ٿي راج جي رکيا ڪندو هو، اهو ڀرت ٿي هو جنهن سنسار ۾ سنياس ۽ ڪرم جو اڏيس مهل ڪري ڏيکارايو. هندو آدرش موجب ٿوريءَ راجا هڪ وقت ڪيئن اسي رهجي. هڪ ڀاءُ ان ۾ رهي دڪ ڀرڻي ۽ ٻيو ڀاءُ سکر سان ڪيئن وهي؟ جيڪڏهن سڀئي اهڙو آدرش ٻڌهي ۽ ان موجب ڪراون نه گهر ڪوڙ ۾ جيڪر ٻوٽو جي گنگا وهي. جيڪڏهن ڪو ڀاءُ ڀاءُ جو دڪ وٺي نه جتي ڪٿي سکر شائتي ڏسڻ ۾ اچي.

مانا پٺا جي شيوا ۽ آگيا پالڻ

رامچندر پنهنجي پٺا جي آگيا انوسار چوڙڻ ڏهن ورهيه انداز وڃڻ لاءِ آگيا جو پالڻ ڪيو. وڃڻ مهل مانا ڪيڪيءَ کي چيو، ”هي مانا! اهوئي وڏو ڀاڳي پٽ آهي، جو مانا پٺا جي آگيا جو پالڻ ڪري ٿو. مان پنهنجي پٺا لاءِ زهر پيئڻ، سمب ۾ ٽپڻ ۽ باهه ۾ گهوڙڻ، سڀ ڪجهه ڪرڻ لاءِ تيار آهيان، مانا پٺا جي آگيا پالڻ کان وڌيڪ ٻيو ڪو به ڌرم ڪونهي.“
راماڻ ۾ ٻيو به هڪ مثال آهي، شروڻ ڪمار جو جنهن پنهنجي مانا پٺا کي ڪائنيءَ تي چاڙهي ڪلهي تي کڻي سڀ ايرت پالڻا ڪرائي ۽ انهن

عالم رهيا لاء ذبحج ڏيئي ڇو نه مگر نه آهي، مان توکي خوشيءَ
 سان آڳاٽا ڏيان ٿي! توکي ٻئي وڃ، پر ائين نه ٿئي جو پتا جي آڳاٽي
 ڇڏي ڇڏين ۽ جيئن لوڪ به پنهنجي نه ٿئي. ڏن ڏن آهن ڪوشليا جهڙيون
 ماڻهن جن پتيءَ جو وڃن سته ڪرڻ لاءِ ڪڍڪئي ۽ وانگر حس نه ڪيو
 ۽ نه وري بچاڻ ڪڍڪئيءَ سان ڪو ويڙهه ڪيو. وري جهڪي وڃن
 سمورا پنهنجي بت لڪهڻ کي وار سان گڏ بنواس وڃڻ مهل چيا سوا سي
 به ساراهه ڪرڻ پر ڪم آهن. اهي عي آهن: هي بت لڪهڻ هيءَ وڏو
 ٻاءُ وار ٻيءَ سان ۽ سڀني کي ماءُ سان ڪري ڄاڻج، جتي به وار سڀيا رهن
 ان کي اڀڙا ڪري ڄاڻج، جيئن اڀڙا به وار سڀيا نه آهي اتي توکي
 رهڻ واجب نه آهي. اعڙا وڃن هر ڪنهن جي ماءُ کان ڇوڏي. سمورا
 چڪيءَ طرح ڄاڻو ٿي نه ٿي جا ڪست ڪنالا تمام ڏکا آهن. پر هوءَ
 ماڻهجي ماءُ ٿي ڪري به وار کي لڪهڻ کان وڌيڪ پائيندي هئي،
 نهين ڪري انهن ڏک ڏانڙن کي هن ڪٽهه به ڪري نه سمجهند.

پاڻون جو پريسر

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰

ڪنهن ڪنڊ ۾ پئي هونديس، انهيءَ ساڙ ٻچ جي اگنيءَ ساڙي سڄو گهر ستيا ناس ڪري ڇڏيو. مٿين ڳالهين مان اها نصيحت ملي ٿي ته ڳوٺيون والون پـرڻجڻ ڪري گهر جي ستيا ناس ڪرڻي آهي ۽ ڌرم شاستر جي آڳيا جي وروڌ آهي.

هاڻا جو ٻوڙ

شري رامچندر جي پتا ۽ ماڻا ۾ جيتري برابر ڀڳتي هئي ان جيتري پئي ڪنهن ۾ نه هوندي. اها چڱيءَ طرح ثابت ڪري ڏيکاري ٿي ته جنهن وقت ڪيڪئي رامچندر کي بدواس جو سماچار سڏايو هو، ان وقت رامچندر ڪوڙن منن ۽ مٿن وڃڻ ۽ ڏاڍي نمزتا سان چوڻ لڳو هي ماڻا، بدواس ۾ ويٺا آهن لاءِ ڏاڍو لاڀانڪ ٿيندو ۽ ڇاڪاڻ ته انيڪ روشن مين جو درشن ٿيندو ۽ منهنجي ٻياري ڀاءُ پرت کي راج ملندو ۽ پتا جي آڳيا جو ٻالسن ٿيندو، انهيءَ ۾ منهنجو به جس ٿيندو، سو اهڙو موقعو هٿان وڃائي ڇڏڻ اڻوڻ کي ڇڏي زهر پيئڻ ٿيندو. ٻيو ڪو پتر هجي ها ته اهڙو موقعو ڏسي مٿي مارائي کان سواءِ راجاڻي ڪين وڃائي ها، اهڙي سڌڪت اچڻ ڪري ته ڏيڍ ڇوڪر ڪرڻ سولي ڳالهه نه آهي. سڳيءَ ماءُ سان ٻوڙ ڪندڙ پٽ ٻي ٻڙ ۾ به ماڻهوءَ سان ايترو ٻوڙ ڪرڻ وارو ڪو وڙهي ٿيندو. پڙهندڙن کي انهيءَ ڳالهه مان نصيحت پرائڻ گهرجي ته ماڻا پتا جي شيرا ٽهل ڪرڻ ۽ آڳيا ٻالڻ ڪهي. شري رامچندر وانگر فرض ڄاڻي ماڻا پتا جي شيرا ڪرڻ گهرجي ڇو ته هن سنسار ۾ ماڻا پتا جي شيرا ڪرڻ پٽ جو مک ڌرم آهي.

ماڻا جي همت ۽ ڌيرج

استرين جا ڏاڍا سندر ٻوڙيا ڏال آهن، جنهن وقت ڪوشليا ماڻا ٻيهرجي پٽ جي راج لک ڏيڻ جون خوشيون منائي رهي هئي ۽ چئن پاسن کان آئند منگل لڳا پيا هئا، راڻي ڪوشليا راج لک ڏيڻ جو وقت وڃڻ ڏسي ڀرڻ ڏيڻ کي منائي رهي هئي. جيئن ته خوشيءَ ۾ نه پئي سمائي، ان وقت شري رامچندر مشڪندو ٽٽل مک سان ماڻا ڪوشليا جي ويجهه اچي پيرن پئي هٿ جهڙي چوڻ لڳو، ”هي ماڻا جنمي! پتا مرندي راج گديءَ جي بدوان ڇوڏڻ وريه بدواس وڃڻ جي آڳيا ڏاڍي آهي ۽ سر نسون به راضي ٿي خوشيءَ سان آڳيا ڏين.“ ڪوشليا لاءِ اها ڌرم ۽ پٽ جي وچ ۾ جنگ هئي. اهڙي خوشيءَ جي وقت ۾ دل ڏار بندڙ وڃڻ ٻڌي ته ڪوشليا همت نه هاري ۽ رامچندر کي ڌرم ٿي

پڙهندڙن کي لاپ وٺڻ گهرجي ۽ پنهنجو وقت رام ناسم جي سون ڏيان ۾ سنڀار ڪرڻ گهرجي. کون ڪرم کان ڪڍڻ، ڪمٽ، دغا، ويڙهاڻ کان پاسو ڪرڻ گهرجي ۽ اهڙا چڪا ڪرم ڪريون جنهن ۾ جس ۽ ناموس لٿي. جنهن کي ڏسي اسان جا پويان ۽ ان موجب هلندا رهن ۽ پنهنجي ذات ۽ نياپ وارا ۽ اهوڪي ٻائيندا رهن ۽ لسڪ لڙڙي پرلوڪ ۾ جس لٿي. ڪنهن مهاپرش جو چوڻ آهي: ڄمڻ ان جو پلر آهي، جنهن جي جهڻ ڪري سندس جانيءَ ۽ وٺش نام پائو آهي. ڏنڊ ڏنڊ آهي مانا هلسي جنهن جي ڪرپ ماڻ سمنڊ لئسنداس ڄمڻ ولي پنهنجي وٺش ۽ پنهنجيءَ جانيءَ جو نالو ڪنار.

رامائڻ ۾ خاصيتون

ستھ وچن کي پاڙ بندڙ جو مثال رامائڻ ۾ ڏنو ويو آهي. جنهن مڏس جي مٿان سون مشڪلاتون ايندي ۽ پنهنجي قول تي سائو رهي اهو ئي زبان سان ساراه ڪرڻ لائق آهي، اکين سان ڏسڻ لائق آهي ۽ ڪن سان ٻڌڻ لائق آهي. مهاڇا دشت کي اها خبر ۽ هئي ۽ رام جي وڇڙي ۾ ضرور اڃا وٺندا، تنهن هوندي ۽ پنهنجو ڪيل قول ڪهڪئي جو انجام پاڙ ۾ ڇاڪاڻ ۽ هن کي ڳيان هو ۽ ستھ ئي سڀني ڪرم جو دروازو آهي ۽ وٺڻ پرائڻ ۾ اهو ڏور آهي. جهڪو سچ کان منهن وڇڙي ٿو ان جي من مان وٺواس لڪري وڃي ٿو ۽ جهڪو ڪوڙ کي ڏڪار جي نظر سان ڏسي ٿو. جنهن ڪري سچ کي حاصل ڪرڻ لاءِ هر مڏس کي راجا دشت جو لڏل ڪرڻ گهرجي.

گهڙين شادين ڪرڻ مان نقصان

هر مڏس هڪ زال مان راضي ۽ لڏل ڪري ۽ ٽي زالون پڙهي ٿو، سچ ٻچ ۽ ان جي گهر ۾ ڪت پت جهڙي جو آکاڙو ٻڌيو پري ۽ سڪ شالتي ان جي گهر مان موڪلايو ٿي وڃي. ڏور ڪيئن راجا دشت اڏي پڙيخ ۾ اڏڻ ڪري پنهنجي پرائڻ کي پياري پت رامچندر کي ٻن ۾ موڪلڻ پيس. انهيءَ جي وڇڙي ۾ پراڻ لڳڻو پيس. جهڪي اڏڻاواسي ٻه راتون عرش ڏسڻ ۾ پئي آيا سي ڪهڪئيءَ جي ڪهڪئيءَ ڪري اداس ٿيڻ لڳا ۽ راج درٻار ۾ ستي ڏسڻ ۾ پئي آئي. زالون سپاءِ جهون هميشه لڏل ٿينديون آهن پڙ وٺس ۽ ساڙو ڪرڻ ۽ سندن ذاتي سپاءِ آهي، جڏهن رام کي راج لڏل ڏيڻ جو ڪهڪئيءَ ٻڌو ٿڏهن من ۾ ويچار ڪرڻ لڳي ۽ مڏسجي اهاڇ ڪوشيا راج مانا لڳڻ ۾ ايندي، پوءِ مان داسين والڪر

گوسوامي تلسيداس جو جيون چرتر

هيءَ سنسار مهان ساگر آهي، نه، جاڻي
سگهي اڻ ڪوئي هن جر انت، هن سنسار ۾
منش ڪرم جي انوسار جرڻيون پيو ولسي
جهڻ سمنڊ ۾ پاڻيءَ جي ٻوند سمائجي وڃي
ٿي. يا ڪمل جي گل ٿي ماڪ جي ٻوند جر
اس اڪرڻ سان ڏسندي ڏسندي ڪم ٿي
ويندي آهي، اها ساڳي ماڪ واري ٻوند
ڪمل جي گل واري چڱي مهرويت ۾ سڀ
جي اندر وڃي ٿي. سا ٻوند مڃي ڇهتي
مڙي ٿيو پوري. اهو مڙي جواهران وٽ

اچيو قيمت ڪري ۽ راجائن جي مڪنن ۾ وڃي واسو ڪري، اعڙي نهاري
ڪيئن وڏا راجائون ۽ مهاراجائون هن سرشتيءَ ٿي ٿي گذريا آهن. پر اڄ
انهن راجائن جو نام نشان نه ڪونهي، ڳولهن سان نه پتو ڪونه اڻ پوري نه
ڪير هلا، ڪاڏي ويا ۽ ڇا ڇا ڪري ويا. پر جهڳي منش پنهنجو وقت
پگهارن جي ڏيان سمورن ۾ لڳائي سٿار ڪري ويا آهن، انهن جو نالو اڄ ڏهن
ٽائين سنسار ۾ هرڪنهن ٿو ۽ ناريءَ جي زبان مان نڪري رهيو آهي.
سنت تلسيداس ڪو راجا يا سڀناپتي ڪونه هو، نڪر ڪر ڪنهن راجا
جو چالاڪ وزير هو. پر تلسيداس هڪ بهڪاري پير اراهن جو ٻالڪ هو.
ٻالڪ اوسٿا ۾ ٿي وڌيا پڙهڻ جو ڏاڍو شوق هوس، اڄ ڏهن ٽائين هن جو
نالو سنسار ۾ مشهور آهي. جڏهن اوسٿا ۾ ٻالڪ پنهنجو وقت راند وڌ
ڪرڻ ۾ وڃائي ڇڏيندا آهن، پر هن ٻيڪت اهو وقت تمام شانت روپ ۾ گذارو.
جڏهن ڪسي پڙهي هئي جيئو لوڪ ۽ ٻرلوڪ ۾ جس بائي ٿو، اعڙيءَ طرح

- (۵) چوڊو سڌائين منن ۾ راءِ، گوري سڀن جو ٿو ڪلياڻ
 ڪري سڀن جو اڙوڻ ڪار، ڇپ من ڇڻ ڇڻ سڀنا راءِ
 (۶) پاڇ من ڪوبند پاڇ من راءِ، پاڇ من پياري سڀنا راءِ
 سڀن جو سڌائي راءِ، ڏيڻن ڏيڻاڙو ڏاڏا راءِ
 (۷) ”اٺر“ ٿي ڪو ڪرڻا راءِ، پڳتيءَ جو ٽي مون وڙڏان
 ڇڻ ڏسڻ لڏن ڇڻ-پيارا، ڇڻ ڏک-پڇڻ سڀنا راءِ
 (۸) وڳوڻ وڳوڻ وڳوڻ راءِ، ٺٽي ٺٽي ٺٽي سڀنا راءِ
 ڇڻ وڳوڻن ڇڻ ڪوڻن ڇڻ ڇڻا راءِ.

۱۱۱

سٺوڪ

- ڇڻ سڀاوار ڇڻ ڇڻ سڀاوار
 سٺوڪ ۱- راءِ ٺار ٺار ٺار، سڀاوار ڏيڻن ڏيڻن
 ڪرڻا ٺي وڳوڻو ڇي، سڳو ڇڻ ڏيڻو سڳو
 ڇڻ سڀاوار ڇڻ ڇڻ سڀاوار
 سٺوڪ ۲- راءِ ٺار ڇي سڀوڻ سان، سڀوڻي ڀاڻ ٺار ٺار
 ڇڻن سڀوڻ ڇي اڙوڻ سان، ڏاڏا ٺي ٺي ٺي ٺار
 ڇڻ سڀاوار ڇڻ ڇڻ سڀاوار
 سٺوڪ ۳- سڳو سڳو سڳو ڪري، ڏک ڇڻ ڪري ڏک
 ڇڻ سڳو ڇڻ سڳو ڪري، ٺٽي ڏک ٺي ٺي ڪر
 ڇڻ سڀاوار ڇڻ ڇڻ سڀاوار
 سٺوڪ ۴- راءِ ٺار سڳي ٺار، سڳو وڳوڻ ٺار
 راءِ ڇڻ ٺار ٺار ٺار، سڳو ٺار ٺار ٺار
 ڇڻ سڀاوار ڇڻ ڇڻ سڀاوار
 سٺوڪ ۵- راءِ ٺار ٺار ٺار، سڳي وڳوڻ ٺار ٺار
 ٺار ٺار ٺار ٺار، سڳي وڳوڻ ٺار ٺار
 ڇڻ سڀاوار ڇڻ ڇڻ سڀاوار
 سٺوڪ ۶- سڳي ڪوڻن سڳي ڪوڻن، اڇ ڪوڻن سڳي ڪوڻن
 ”اٺر“ ٺي ٺي ٺي، ٺار ٺار ٺار ٺار ٺار
 ڇڻ سڀاوار ڇڻ ڇڻ سڀاوار.

منگلا چـرط

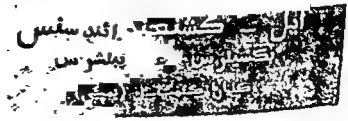
سورڻ ڪري ڪرو ديو جو، شري ڪٽيش جو ڌاري ڌيان
 ڪالي سمران ڪلڪتي جي، شارڌا جي ڪرمان واکاڻ
 هنگلاج هري و هاري، من مان ڪڍي گمان
 ٿيڻه ڪروڙ ديوتائون سمران، ڪرمان چهرت ڀرڻه جي واکاڻ
 ڇڪ ڌليي سمران درگا جي، تن جو لڳايان نيت ڌيان
 ست بگ سمران ستي سورما، دواڙ ڀر ديوانت ڀڳوان
 ٿيڻه سهار سڀئي ديوتا، ڪلڙ ڀر نلسيداس سڄان
 هاڻ ڪٿا شروع ٿو ڪرمان، ڪرمان واکاڻ جي واکاڻ
 ٻار سان ٻڌندا جي سڄڻ، ٻڌو ڌري سڀ ڌيان
 همت ڀر طاقت ٺاه ڪا، جو لکي سگهان ان جو ڀيان
 ستر ٻڌنجي مهر سان، ڏنو ايل ايتي ڀ ڳيان
 ڌرتي سڄي ڪاغذ ٻڌايان، ست سمند ٻڌايان مس
 سڀ وڻن جا قلم ٻڌايان، ٻوڙو جو لکي نه سگهان هڪ چس
 اڙهو ڀ ٻڌو "آتم" ٻوڙو سان، وڪرو نر من ڀ آس
 سري رام سڀ جا ٻورن ڪنڊو، ڪارج سهيئي واس.

ڀڄن

- (۱) جڻه مراد ٻوشولم جڻه ڀڳوان، دنيا جا مالڪ دانا رام
 جڻه ڌنڌ ڌاري جڻه سري رام، جڻه ڀڳتن جا هٿ ڪاري رام
- (۲) رڳو هٿ واکهو راجا رام، ٻئي نه ٻاون سڀتا رام
 جڻه رڳو هٿن جڻه گهڻيهار، جانڪي واپ سڀتا رام
- (۳) جڻه ڀڳت وڃل جڻه ڀڳوان، ڌنن ٿي سڪن جو آئين ڌار
 ڪرمان جي ڌاري آخليا رام، ڌاري ٻل ڀر ٿو ڀڳوان
- (۴) ٻوڙو جو ٻڪرو آهين ڀڳوان، ٻيٺي جا چرنا ٻوڙو ڪاڌو رام
 ڪٻڙي جو ڪب لائڻ رام، ڌلر ڪيرت ڪي وٽڪت ڌار.

۳۲۳	ڪاڪ پھندي جو ورن	۲۵۹	ڪنڪرڻ ۽ وارڻ سواد
۳۲۷	ڪلچر جو پراڻ	۲۶۱	ڪنڪرڻ جو پڌ ڪرڻ
۳۳۰	ڪيان ۽ پکي	۲۶۲	رام جو ڪنڪرڻ کي مارڻ
۳۳۳	سڀ سوال	۲۶۳	لڪشڻ ۽ ميڪھڻ پڌ
		۲۶۸	ميڪھڻ جو مڙ
		۲۶۹	ميڪھڻ جي ٻالھن ڪھڻ
۳۳۶	سري رام جو ڪٽنب سان ڪاشي وھڻ	۲۷۰	سلوچنا جو ٻالھن نڳي وارڻ وٽ اچڻ
۳۳۷	لوھڻ جي سري رام وٽ ڏالھن اچڻ	۲۷۲	سلوچنا جو سري رام وٽ اچڻ
۳۳۸	ڌوڙي جو رام کي طعنو ھڻڻ	۲۷۵	وارڻ ۽ آھي وارڻ سواد
۳۴۱	ميٽا کي ٻن ۾ موڪلڻ	۲۷۷	ھيرمان جو سري رام کي ڳولڻ
۳۴۶	شٽروڪھن جو لوٽاسر کي مارڻ	۲۷۹	ھيرمان جو آھي وارڻ کي مارڻ
۳۴۹	ٿو ڪش ۽ لڪشڻ پڌ	۲۸۱	وارڻ جو پٽ لارائڪ
۳۵۰	پرس، ھيرمان ۽ انگڊ پڌ	۲۸۴	لارائڪ پڌ پير ۾
۳۵۱	ٿو ڪش ۽ سري رام	۲۸۸	نڌي پل جو لارائڪ کي مارڻ
۳۶۱	رام وڃڻاڻ ۽ ٻچن	۲۹۲	وارڻ جي خراب حالت
۳۶۲	توھ ڪان وائڻ	۲۹۷	وارڻ جو مڙ
۳۶۳	وڳوٽي راڳور راجا رام	۳۰۳	ميٽا جي اڳي پوکيا
۳۶۵	جڳت لارڻ آيو رام	۳۰۴	ٻن آڱ ڇيري جڙائي وئي (ڪرڻا ۾)
۳۶۵	آرڙي وڳو وڳي		آٿر ڪاٺي - ۷
۳۶۶	آرڙي راجندر جي	۳۰۹	رامچندر جو اڀرڻا ۾ اچڻ
	آرڙي ڪيش ڊاروا، آرڙي-ميٽا	۳۱۱	رامچندر جو نصرت کي وھڻ
	آرڙي ڪرشن ڀڳوان جي ان کان سواءِ	۳۱۲	سري رام جو راج ورن
	ٻچن، ڊوٻا، آرڙين سلوڪ ۽ ڪٿا	۳۱۴	سري رامچندر وٽ مٿين جو اچڻ
	پڙھڻ مان ٺاڏا وغيره، وغيره.	۳۱۷	رامڪن جو راج آسمان
		۳۲۲	مٿين جا اچڻ ورن

هر ڪٿون قسم جي ڪتابن لاءِ وڏي لسٽ هفت گهرايو.

سندر ڪاٺ - ۵

ٺاڻڪن جي مالا سرسا ۽ هڊومان
هڊومان جي ويڻش سان ملاقات
راوڻ جو سينا کي سمجهائڻ
هڊومان ۽ سينا سندر

هڊومان جو سينا کي منڍي ڏيڻ
هڊومان جو اکي کي مارڻ
هڊومان ۽ راوڻ سندر

هڊومان جي پنج کي راه ڏيڻ

لڪا ساڙي هڊومان جو واپس اچڻ

هڊومان جو سينا جو حال ٻڌائڻ

مڌوڌري ۽ راوڻ جو سندر

ويڻش ۽ راوڻ سندر

ويڻش سري رام جي شرڻ ۾

لڪشمڻ ۽ ويڻش سندر

راوڻ جو سنيهر سگرار کي ٻڌائڻ

سري رام جو سمنڊ کي سڳائڻ

لڪا ڪاٺ - ۶

نل ۽ نيل جو سمنڊ تي ٻل ٻڌڻ

مڌوڌري ۽ راوڻ کي سمجهائڻ

رام جو تير هڻي راوڻ جو

مڪت ڪيرائڻ

انگد ۽ راوڻ سندر

رام راوڻ ٻڌ

ميگهناٺ ۽ لڪشمڻ ٻڌ

لڪشمڻ جو مورچست ٺهڻ

ڪال ايم راکش جو چل ڪرڻ

سجيدون اڙئي آڻڻ

لڪشمڻ جي حالت خراب ٿيڻ

ڏسي رام پاڻ کي

رڻو رڻو رڻو (ڪولا ۾)

رامچندر جو وڙاڏا راکش کي مارڻ ۱۵۶

شرينگ وشي ۽ جي رامچندر ۾ پريت ۱۵۹

مئي ستيڪش جي رام ۾ پريت ۱۶۰

سري رام اگست ۽ مڌي جي آشرم ۾ ۱۶۱

پنچو ٿي ۽ ۾ نراس، لڪشمڻ کي

اپڏيش، چنارو سان ملڻ ۱۶۳

پکيٽي ۽ جو ورنن ۱۶۴

شروڀڻڪا جي ڪٿا ۱۶۵

شروڀڻڪا ۽ راوڻ ۱۶۸

راوڻ ۽ مارڻچ جو سندر ۱۶۹

رامچندر جو سوني هرڻ ڏانهن ڊوڙ ۱۷۱

راوڻ جو سينا کي پڇائڻ ۱۷۳

راوڻ ۽ چنارو جي ٻڌ ۱۷۴

سينا کي نه ڏسي رام جا وولپ ڪرڻ ۱۷۵

رامچندر جو چنارو کي مڪي ڏيڻ ۱۷۶

ڪهنڊ جو اڏار ۱۷۸

م ۽ شري ۽ جو سندر ۱۷۹

ن پارڪارن جي پکيٽي ۱۸۱

رامچندر ۽ نارڊ سندر ۱۸۲

ڪشڪڻا ڪاٺ - ۴

هڊومان ۽ رام جو سندر ۱۸۵

نارڊ جو رام کي سينا جو پٽو ٻڌائڻ ۱۸۷

نارڊ جو سري رام کي پڇي ۱۸۸

چنم ڪٿا ٻڌائڻ ۱۹۰

ڪي مٽنگ وشي ۽ جو سراپ ۱۹۱

وڻن ڪري ٻالي ۽ جو موب ۱۹۲

جو ٻالي ۽ کي مارڻ ۱۹۸

ڪ ۽ پڇن ۱۹۹

رام جو ٻانڊر سينا ڪٽي ڪرڻ ۲۰۵

ڪي پڪيراج ۽ انگد ۲۰۸

ان جو چنم ۽ طاقت جو ورنن

فهرست

۱۰۹	رامچندر ۴ سندس لائرن جو وراڻو	۹	مکڻا چوڻ
	ايو ڏيا ڪالڊ - ۲		ڀڄڻ ۴ لروڪ
۱۱۷	راجا دسرف جو رامچندر کي		ڪر-رامڻي لئسڊاس جو جهون
۱۱۹	راج گدي ڏيڻ		لئسڊاس جا چوڻڊ دوه
۱۲۱	ميترا ۴ ڪهڪڻي		لئسڊاس رامائڻي جو جهالو ۴ وار ٿارو
	ڪهڪڻي جو ڪرڻ ڪهر ۱	۳۸	مکڻا چوڻ
	دسرف جو ڪهڪڻي کي ڏيڻ		بال ڪالڊ - ۱
۱۲۲	رامچندر کي ٻراس ڏيڻ		دو مڻي لارڊ اڪٽو وڻي ۴
۱۲۵	رام جو مالا ڪرڻ ڪان مڙڪلاڻ		والميڪ سڌوڊ ۴۱
۱۲۷	رام لڪشمڻ سڌوڊ	۴۵	ڪفا شروع
	رامچندر جو سڌوڊ کي ان جو وڻي		سڌوڊ جو شري رامچندر کان
۱۲۸	وڃڻ کان روڪڻ		پراڻڪا وڻ ۴ شڙ جو ٿوڙ ۴۸
۱۲۹	رام جو ان جو وڃڻ		دڪم جي بگهه ۴ سڌوڊ جي ڏاڍ ٿيڻ ۵۰
۱۳۰	سري رامچندر ۴ راجا ڪهر		سڌوڊ جو ٻئي ڄمار ۴ پاروڻي ٿي
۱۳۲	سري رامچندر ۴ (ڪهڙو) مهاڻو		مهاڻو سان وراڻو ڪرڻ ۵۲
۱۳۳	والميڪ ۴ پاروڻي آڻڻ	۶۲	ٿارڊ جو ايمان ڪرڻ
۱۳۵	سمنڊ جو دسرف کي رام جو احوال ٻڌائڻ	۶۳	ڄڻ ۴ وڃڻ کي سڌوڊ
۱۳۶	ڪفا شروع ڪمار جي	۷۸	راجا چنڪ
۱۳۸	راجا دسرف جو مڙڪ ۴ ٻرڻ جو اڇڻ	۸۲	رام ڄمار ۴ بال ٿيڻ
۱۴۰	ڪرڻ ڪاڻ ۴ ٻرڻ		وشاڻو جو رام ۴ لڪشمڻ
۱۴۱	وشست ۴ ٻرڻ		کي وڻي وڃڻ ۸۷
۱۴۲	ٻرڻ ۴ مڻي پاروڻي وڃڻ	۷۹	رام جو راجڻ کي مارڻ
۱۴۵	ٻرڻ جو رامچندر وڻ اڇڻ	۹۰	آليا اڏار
۱۴۶	لڪشمڻ جو ٻرڻ ٻاٻس اڇار وهر	۹۲	سکر راجا جو وڻ ٿاڻو
۱۴۹	ڪرو وشت جو اڻڌڻ	۹۳	ڪنگاڇي ۴ جو پڙي ٿي اڇڻ
۱۵۰	ڪهڪڻي رام سڌوڊ	۹۵	رام لڪشمڻ چنڪ ٿوڙ ۴
	راجا چنڪ جو رامچندر جي	۹۷	سڌوڊ جو باغ ۴ رامچندر کي ڏيڻ
۱۵۱	سهاڻا لاءِ اڇڻ		ڏاڻس ٿوڙ لاءِ راجاڻن جو ڏوڙ آڻائڻ ۹۹
	اڻڻ ڪالڊ - ۳	۱۰۱	رامچندر جو ڏاڻس ٿوڙ
	سڌوڊ ٿوڙ ڪي	۱۰۴	پرشام جو رامچندر ٿي ڪرڻ
۱۵۴	استري ڏوڙ ٻڌائڻ		

اسانجي ويچار ۾ ڀارت ديش ۽ انسان ذات جي پلائيءَ جو هڪ ئي وسيلو آهي ۽ اهو آهي ”رام“. رام اي ڀارت جي ان پراچين سهيتا جو سڙوڻ (آدرش) آهي جا انسان ۽ سنسار جي سڀڪ انھاس ۾ سڄي ۽ اوچ آهي. انڪري مها ٻرڻو شري رام کي آشت روپ ۾ دل ۾ ڌارڻ گهرجي. شري رام جي نالي جو چاڻ ڪرڻ گهرجي ۽ شري رام جي چرित्र کي ڀڳت، ٻڙهه ۽ سڙهه گهرجي ۽ رامچندر جي چرित्र کي زندگيءَ ۾ آڻڻ گهرجي ۽ رام جي قدمن جي پيروي ڪرڻ گهرجي.

مڻئين مقصد کي حاصل ڪرڻ لاءِ ”سندونگر (مڻهي) جي ايل - ڪشچند انڊ سنس ” سنڌي لهيءَ ۾ شري رامائڻ جهاني وڏي مدد ڪئي آهي. ان سان ان جي نزم جي سيرا جو وڏو ٻرماڻ ملي ٿو. اسين ان ئي ڏاڍا خوش ٿيا آهيون ۽ دل سان آشيرواد ڏيون ٿا ته مها ٻرڻو شري سياترام جي انهن لي دها روپي اميرت وسائي ۽ پنهنجي قدمن جو چو ڀار ڏئي جيئن هوءَ وڌاڪ ۾ وڌاڪ نزم جي شيرا ڪري سگهن. دها ٻرڻو رام کي ٻارلدا ڪريون ٿا ته هيءَ چاٻو خوب ڪامياب وڃي.

شب اڃا

شري رام درٻار

مضطر لنگر.

شري نلسي ڪرمه رامائيل ڪو نئون ڪرنت ٺاڻي جيئن جي ٺاڻي ۾
 وڌيڪ ڪم لکڻ جي ضرورت هئي. هيءَ ٻيهر ٻوٽو ڪٽڻ ساڪياڻ شوشڪر
 ٻڳوان بيهندي ٻاڙي ٻاڙيءَ کي ٻڌائي هئي جيئن ۾ سرڪڻ ساڪار ٻڳوان
 جون ٿيڻون، سندس ڪٽڻ، پٺاءَ وٺڻ ۽ اٻراڪ سڪائڻون ڏٺل آهن. عيسن ۾
 رام چوڻو جو ورتن ڪندي ٻڌ، ٻڌ تي ٻيهرڪ اڃاڙي ٻڳي، ڪيان، اٻاسا،
 لهندي، سڌاچار سڀيڙي ۽ اڀڻس ڏاڍو وڏو آهي. ٻڳوان سري رامچندر پٽس
 ٻاڻن جي ۾ چوڻو جي ۾ هئا. ڪهڙائي ورتن ڪئي. ٻيهر ٻوٽي وڌيڪ
 هن ڪرنت رامائيل جي واکاڻ ڪن ٿا. سج آهي ۽ سورج جو پرڪاش ڪوڙ ڪوڙ
 ڪوڙ ٻڌائيندو آهي، ٻيهر سورج جي اڀرندي تي ساري اڀرمانڊ ۾ روشني
 ٺهائي ويندي آهي. ڪيتريءَ جي سڳند هر ڪنهن جي ٽڪ اڳيان ڪشي،
 ڪاڻ سڳهائي آهي ان کي کوليڻدي نسي سڄو ڪوڙ ڪوڙ ڪوڙ سان ٻڳي
 ويندو آهي. اهڙيءَ طرح هن رامائيل ۾ ٻڌو سڀي ڏانڊن جي هندن،
 جيڏين ٻڌ ٿور ورتن کي، ٻاڪ سڳهائڻ ۽ عيساين کي ٻڌ بيهڻي سڳند سان
 مڳند ڪري وٺو آهي. هڪ ڏينھن جيئن هن جو رس چڪو آهي سو وري
 ان ٿڌ ٻڌو چاهيا ڪندو. رامائيل هندن هاليءَ جي مڙهاڏاڇ چوڻو ٿڌ سڌائين
 روشني ٺهيندڙ چنڊ هياڻ آهي، هن چنڊ جي اٿار وڌيڪيءَ جي چاهيا هيند
 جوڪي ۽ جوڙي ٺاهي آيا سي سڀي ٺاهي ويا سج ٻڳ. جيڪو ٻڌ منس هن
 رامائيل جو سڄي ٻيهر سان ٻڌ ڪري ٻڌو ۽ ان تي عمل ڪري ٻڌو سو ٻڌ
 آڏن منس ٻڌو ٻڌو. ٻڳوان رامچندر جي ٻيهر ٻڳي ڪري سڳار ۾ چا
 سڳل آهي؟ ٿور ان جي ڪرڻ سان ٻڳ ڏانڊ ۾ ٿيل ٻيڙي ٻڌو ڪو
 ٻڌ ٻڌي وئي. سري رامچندر جي ٻڳي ۽ هڪ ڏاڪو آهي اڳي
 ڪار ٿڌو وڏو چوڻ ڪمڻن جي ٻيهر ٻڌو ڪو شيرا ڪراڙ ۽ شري شڪر
 جي ٻڌي ٿام ۾ سڄي ٻڌو ٻڌو ٿڌ شام سڄو ٻڳوان رامچندر جو ٻڳن ڪراڙ.
 ٻڌو ٻڌو جي ڪٽڻ لهندي آهي اڳي هڏيان جي ٻڌو ساڪياڻ
 اڳي ٻڳان لهندي آهي ۽ ٻيهر سان ٻڳوان رامچندر جي ڪٽڻ ٻڌو آهي.
 ٻڌن جنم سڳلي ڪرڻ ٿڌ ضرور ٻڌو هو ٻڌن ٻڌو ٿڌ نلسي
 ڪرنت رامائيل.

